

\$2,700
FGDXX

Ernest Noyes

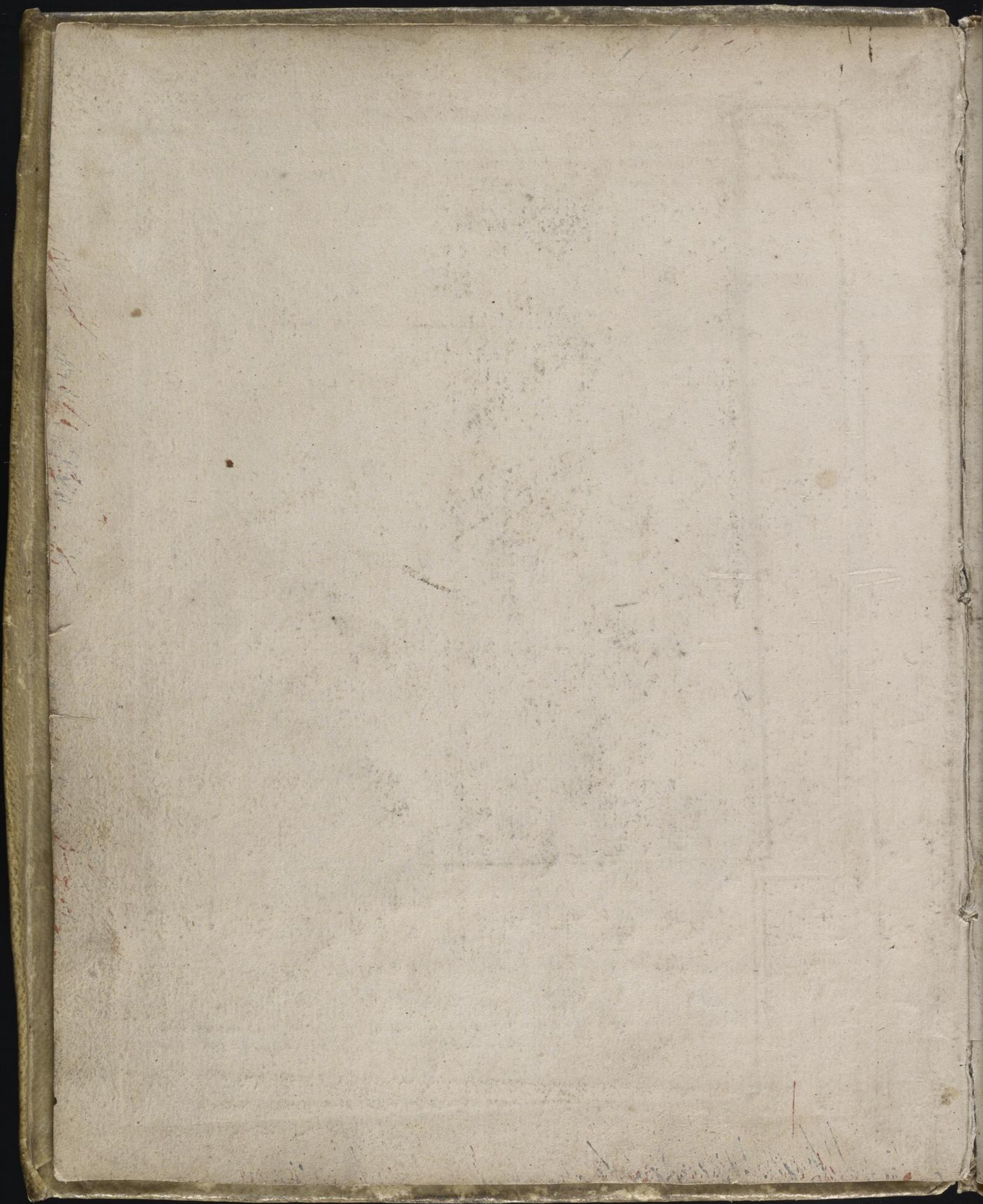
4. ~~XXX~~ dominus georgius de lauerdure
Foparika d'hesquelles

Pour adresser à mons^r de lauerdure
de Gaverelle pour enuoier à son frere
à Tournay. La logique de M. Sonp. c.

De Lauerdure
D^e hesquelles

LJS BIBLIOTHECA
SCHÖENBERGENSIS
203
SCHÖENBERG DATABASE
OF MANUSCRIPTS LJS

PROEMIUM

Deo auspice Logicam Aristotelis explicare aggredior
 Antequam tamen illius absconditos Quæstionum
 Recessus penetrem infirmioribus Tronum
 Intellectibus Esagogen porphirianam
 Quasi facem claritalis
 gratia secundum scholæ
 morem opportune
 præmittam.

ISAGO GE PORPHIRIANA

CAPUT PRIMUM

Hoc capite ostendit porphirius Tractatum esse quinque artibus
 Ad quatuor utilissimum, scilicet ad categorias Aristotelis, ad
 Definitionem, ad divisionem, ad demonstrationem quod de eorum
 horum quatuor satis manifestum est. cum autem eundem tractatus
 obitum sit uniuersale, quod illud sit inquirimus.

Verbe & unum modo multis ita Aristoteles septimo metaphysicorum
 cap. 13. hæc definitio est officialis quia datur per nomen genus et diuam
 descriptionem ut accommodatus logo. ab eodem Ariste sic definitur.

Verbe est unum aptum prædicari de multis.

Hæc definitio est descriptiva quia datur per proprietatem.
 prædicari est proprietas verbi; definitum cuius definitionis &
 verbe reale quia definitur in ordine ad prædicamenta quæ sunt series
 entium realium. genus definiti & ens unum reale id est unius nature.
 excluduntur entia artificialia quæ ad diuersa prædicamenta pertinent.
 excluduntur omnia composita quorum scilicet & unius mentis conceptus
 sunt sunt substantiæ et accidentis, ut homo albus, sic viri et signi ut omnis homo,
 sine subiecti et modi ut homo sedens.

per hoc reale excluduntur priuationes, negationes et alia entia rationis.

Diua definiti & aptum prædicari de multis.

Dicitur aptum quia & necesse ut verbe actu inest vel prædicetur
 de multis sed sufficit aptitudo quæ quidem debet esse physica quia scilicet
 & repugnat nature ad in pluribus, ut prædicari de pluribus
 producibilibus per quam naturam modo naturali experimentum sed solum
 requiritur aptitudo logica vel metaphysica quia scilicet & repugnat nature
 prædicari de pluribus per quam libet quam sine ex datam sine in datam

producibilibus, sic sol & uelis et actus & sunt plures soles.
 p. predicam intelligo affirmatiuam, uniuersalem diuinem intrinsecam et ordinate repositam.
 p. li. uniuersalem id est secundum rationem eandem, ut decludatur equiuocum utearis in
 hominibus, et coelestibus, decludantur omnia analogia ut ens et alia transcenduntia,
 et unum, bonum, uerum, ut in sanum in pulchrum et modicina, uirga, aulis,
 et eda. decludatur in unum, ut petrus de hoc illo petro quia o
 predicatur secundum eandem rationem intrinsecam, et fortasse secundum extrinsecam,
 quia uig. nati sunt eodem die, uel propter parentes sic nominatos ratione
 quaterdecim nomini petri respondens et simpliciter imposita ad secundum
 hunc singularem hominem pro ut ab aliis designatur et consequenter ab alio qui
 in dicitur petrus adeo fit ut sub illa ratione duo singularem nominis concordant.
 p. li. diuinem id est sic predicabit ut ens secundum predicatur. et inferioribus
 atque illis multiplicatur et diuidatur: quia decludantur nomina
 collectiua quae secundum de suis inferioribus predicantur ut
 uniuersitas, populus et eda. decludatur in deus et in diuina natura
 predicatur de tribus personis secundum et multiplicatur in illis
 unde et uera sit haec propositio deus est in tribus personis et si
 deatur absolute deus est in tribus personis quia deus per se et absolute supponit
 pro concreto diuinae naturae quae in se simplicissima et ens modum unum
 et inuicem. decludatur deus uel in petri et pauli, coloratum in
 albi et nigri et similia, ergo et plura ualiter distincta, similiter
 predicationes accidentales de subtilis subordinatis, ut albedo in substantia
 et superficie quae ante substantiam media illa.
 p. li. ordinate decludantur predicationes inordinate ut cum predicatur
 superior de superioribus propter de proprio accidentis de accidente quod sit forma
 Tertio, et uig. quod unum et alterius forma uel eda, ut si dicatur album et dulce
 quia lactis ut tertio conuenit albedo, et dulcedo.
 p. li. intrinsecas decludantur de usum in paucis de quo ante predicatur et in se.
 Nota quod quod dicitur uelle predicari de multis id est de inferioribus ut quod
 et propter in se subtilis ut accidentis, uel quasi subtilis ut dicta et proprium deinde
 enim erat quing. propter uel sit quod propter diuina proprium et accidentis.
 per quomodo colligatur numerus humanus uelium.
 R. sic colligi quod predicatur de alio uel predicatur in quod uel in quale
 si in quod uel per modum partis uel per modum totius effectus, si per modum
 partis et de pluribus propter propter diuinitatibus et quod: si per modum totius
 effectus predicatur de pluribus numero et in species, si in quale uel predicatur
 et in quale quod id est essentialiter et per modum formae adiacentis et sic et dicta
 uel predicatur in quale accidentaliter. et si conuenit et necessarius
 et proprium si contingenter et accidentis.

Caput ^{secundum} primum De genere.

Variis sunt quing. acceptiones adeoque ad tollendam equiuocationem illas per primum
 reponit sit ante tres ceteras acceptiones.

5

directus multitudi ut opponitur paupertati sed unitati unde duo filii re-
tenuis patris sufficient ad gerere multitudinem.

Effectuum sed passuum, nō distinctum cum detere valuerim. p
patres familiae delincent.

patet familias distinguere. Repudietur enim deus ad am, sal, luna ga
zae ora o diffunt unam form multitudinem ab alia, cum eum origini
qualiter eorum eorum.

equaliter cooperantur: videtur enim ut S. Thomas in Thomistarum
ga. 1. 2. principium effectuum cum o faciat. hoc g. hoc est ut dicitur.

Nota by realiter et physice matres p^{ro} eo v^{er}o principia v^{er}o filiorum et filias
R^{ati}o matrum v^{er}o g^{ener}is, sicut et g^{ener}is v^{er}o adam et ravin et o^{mn}ia ita proprie.

Dicitur et inter se habent unum duplex itaq. in unum ad eam finem principium et vocatur volao disquisiuntia. ca et al trium diversa ca orib.

et vocatur voluo equiparantiae qd i ad trum dicitur. n. arif.
Quo dno dicitur.

Quo duo fratres ad se invicem referuntur et aequiparantur, et
pater refertur ad filium et ~~ad~~ ad notat disquiparantia.

genus q^{do} modo est primum a quo quicq^q origi suu ab eo qui genuit,
seu a loco in quo genitus est. — ut pater et matr.

Romulus uq. ut romanorum, duacum nū duacordium reliqua explicanda
sunt superius unde uidey qū pō et sōdo modo ad conuoluntia

ad gus. pō modo, principium multitudinis ad principium gus. pō modo utrag-
q. acceptio potius grammaticalis quam philosophica.

Tertia acceptio generis tertio modo d. cui subiuncta proel utat cuiuslibet

700. Dicitur am. p[ro]p[ter] sub[st]it[ut]io[n]is immediate p[ro]p[ter] utaq[ue] cu[m]q[ue] sub[st]it[ut]io[n]is
p[re]dicamentali. ut occidatur indium quod est in
et dicitur

Quali grammaticalis est? nigilominus eum delinquitur.

ga eius principium deo auctor sane subiungit quod

prodiatur. De pluribus spod vel numero indantibus hoc ipso quod in

Dicitur pp^a orientibus de ora offendi ut quidam dicunt.

huc ipso quod in praedicari officialiter per modum partis male per-

et p^o modum mae, et substantiae, sive p^o modum substantiarum et adiectivis, seu fœ adiacentis qualiter prædicantur quædam quædam quædam

Nota pō illi distinguere numero quae sūt eiusdem speciei secundum aliquid minus
et illa speciei quae sub eodem genere subiecti distinctae illius.

Ita proinde sub voce græ habet distinctas vias.

illa gr̃e quæ sub duobus qualissimis distinctis positiones habent
 in duobus predicamentis.
 Similiter eadem numero sit eadem res duobus nominibus significata.
 eadem sp̃s sunt plura indua eiusdem sp̃s. eodemque sit sp̃s eiusdem gr̃e.
 nota s̃do qd̃ offia alieius dicatur sine quo res nō ē nō concipi potest
 sicut sit illa res predicata et q̃bus proprietates profluunt ita offia q̃bus
 sunt aal et nō aale sine q̃bus o potest ē nō concipi s̃o et q̃bus
 proprietates q̃bus profluunt nō visibile.
 nota tertio quod offia verum qualis sit et duabus partibus q̃mā et s̃o.
 māa gr̃e et pars prædicatōis seu subitum s̃oē vocatur om̃
 p̃a quia ē s̃o et quo res s̃o potest itum q̃a ē indifferens et
 indeterminata p̃a ad diversas s̃oē.
 s̃oā utro ē id quod aduenit illi māa illamq̃ determinat ad unum.
 nota quarto duplicem s̃oē composiōem unam s̃et logā et p̃sificā
 alteram. p̃sifica ē quæ sit de partibus a parte rei distinctis
 et quæ sub s̃onum cadunt ut s̃o p̃sificā componitur de māa p̃sifica
 et aā nō aali, similiter arte facta ut lodes constat māa p̃sifica
 nō ligno et s̃oā artificiali.
 composiō logā s̃et de partibus quæ sit it̃m p̃ intellectum et o ap̃tē.
 Talis ē ea q̃a s̃o componitur de aali et nō aali et qualiter o
 composiō ē de gr̃e et d̃ia. unde
 collige p̃o partes p̃sificas distinguere alogis quod p̃sifica a parte rei
 et s̃t cadunt sub s̃onum et s̃t de facto distincta nō aale ut
 patet in corpore et aā nō aali. partes vero logā it̃m sunt in
 intellectu et o nisi p̃ ipsum distincta.
 collige s̃do q̃us recte dici prædicari p̃ modum partis māalis logā.

Caput tertium

Cum sp̃s sit gr̃e corollatum s̃e s̃p̃s ē
 am p̃p̃s duas acceptiones sp̃s quarum prior ē grammaticalis.
 sp̃s ē quæ unius cuiusq̃ s̃oā dicitur.
 s̃oā it̃s unit̃ p̃ qualitatem et p̃sificā ut p̃sificā mem̃orum et colorum
 p̃p̃sione et p̃ p̃sificā. logā am s̃ic p̃mo d̃finitur.
 sp̃s ē quæ sub assignato gr̃e collocatur intellige immediate et in
 recta linea, ut indua et d̃ia. d̃cludantur s̃ic d̃finitur sp̃s subiectibilis
 quæ et p̃ q̃us d̃finitur aale et d̃finitur, q̃a in d̃clutinis h̃m d̃finitur
 unum p̃ aliud ut pater p̃ filium et̃is in absolutis. s̃dā sp̃s s̃ic d̃finitur
 sp̃es ē quæ sub gr̃e ponitur et de qua q̃us in d̃g̃ q̃us d̃icitur.
 s̃oā s̃dā d̃finitio priorem d̃plicat ab oī et̃ differt qd̃ prior d̃plicat
 oī offiam p̃ hoc qd̃ subiectatur gr̃i in d̃m̃o, posterior p̃p̃tatem
 p̃ hoc quod subiectatur gr̃i in p̃dicando.
 sp̃s qualiter sumpta ē triplex p̃dicabilis it̃m subiectibilis it̃m
 subiectibilis et p̃dicabilis simul.

subiubilis est quae in superioribus est species ut aul in inferioribus.
Species predicabilis est quae habet quod cui subiectatur in dicta linea
predicamentali et ita predicatur de pluribus solo numero diuersis ut vocale uagis
Species subiubilis et predicabilis simul est quae tam in superioribus quam
inferioribus est species ut homo species demum et constituitur dum predicabilis
species est id quod de pluribus numero diuersis hoc ipso quod est predicatur
quod definitur in uide et in ceteris in hac definitio ad uerbum predicatur
particula de obliqua est ad excludendum aul in petri et pauli, quod est
predicatur solo numero diuersis sed est solum nomen domini particularium
generum additio est necessaria ad explicandum hoc ipso quod est aul in
illorum est potest id species quae est tota illorum essentia quod requiritur ad speciem
quae predicatur ut tota essentia: praedicta definitio est propositio infima, siue
atomica, siue specialissima priores in definitio possunt competere sub alteris.
Species specialissima est quae in species ullas diuidi non potest intelligit essentiales.

CAPVT QVARTVM

De genere generalissimo et subalternis.

quod gratissimum est quod supra nullum aliud quod transeondit ut substantiam in quo
 predicamento.
 quod debet exponere negativum scilicet quod nullum sit gratius et vero affirmativum,
 quia ut videtur quibus sit gratius, nam substantia est gratior quantitate et est
 dicitur supra quod nullum aliud quod transeondit ut puta predicamentale.
 Quia supra summum quod potest ad quod est aliquid predicamentum accidentale
 sine reale, sine ratione ut substantia dicitur quanta dicitur quod utilis et est
 unde potest aliquid est superius essentiale analogum ut ens unum.
 Subalterna gradus sunt quorum unum quod est quod et species ad aliud et
 aliud comparatum ut ad rationem superiorum viventis et species in brutis et quod.
 Unde collige quod summum quod unius predicamenti debeat vocari quod
 gratissimum, etiam cum quod sub ipso usque ad speciem specialissimam debere
 vocari gradus subalterna, species quae usque sunt sub specie specialissima
 vocari indue ut in predicamento ferre patet.

Substantia

immaterialis
spiritus

in Animatum
Corpus in aeternum

ing eng stum
planta

materialis
corpus

Corpus

Corpus Animatum.

animatum

corpus actum
 & enzyaum
 aal

in Rationale
brutum

Animal

Homo

Rationale
homo

Hic
petrus

joannes

iste
joannes

Caput quintum

De Regulis Attributionum ad Individuum

Tres adfert porro regulas attributionum suis predicationum.

Prima quae dicitur semper de se et oia superiora de inferioribus.
Secunda vero non de propinquo genere non de superioribus, sed de suis regulis
quae reciprocantur ad id quod specialius inferiora aequalitate pateant superiora
omnium autem praedicatio ordinata de qua hic intelligimus vel de pari de pari ut
dicitur de se per se de se ad superioris de inferiori vel per se de se.
Sed de his dicitur specialius de his dicitur specialius usque ad quod generalissimum.
Hae regulae in locum habet in predicatione essentiali et accidentaliter modo
observantur ut quod et per se eodem modo dicantur in concreto, vel
utrumque in abstracto, unde o valet petrus et alius ergo et color
sed in coloratus et sic de aliis.

Tertia quae generalissimum dicitur de oibus quae sub ipso, seu quibus, seu
propter, seu in: quod vero quod specialissimum antecebat de oibus
cum specialissimis quam in dicitur praedicatur ad individuum de uno singulorum dicitur.
Haec regula intelligitur de praedicatione ordinata et necessaria in dicitur
continetur definitio individui sicut gradum de quod de uno singulorum dicitur
quod definiti de uno prae dicamentale unde excludit omnia artificialia
et ea quae sunt in unum.

Ad notandum hic definitum individuum primo intentionaliter de pro nobis ipse
qua dicuntur individua: et sic petrus joannes et eadem quae proprie non duntur definiti
sed pro intentionaliter de pro se intentione indivisi sumpta in concreto
vel ut alii volunt pro nobis ipse ut substantia de intentioni in qua
res individuae conveniunt et sic ratio secundum quod definiuntur de unis essentia
ratio oblationis, quia dicitur individua definiti o pro non cadere substantiam
pro ut in docuit philosophus septimo metaphysicorum capitulo
Sed definiti de individuum de quod constat proprietatibus quarum tota
multitudo nunquam eadem de malis futura.

Haec definitio o convenit modo primo intentionaliter de pro nobis ipse
qua dicuntur individua ut petrus et eadem.

Nota proprium constare propriis talibus o. de compo. de illis tangm de partibus integrantes aut
 officialibus sed de accidentibus suis de transiis interius quae hoc uerba continentur.

Idem figura loci nomen, species patria tempus.

horum omni accidentium tota multitudo namque in duobus subiectis mundatur proferim
 hoc scilicet intrinseca et omni eadem propter albedo in duobus subiectis reperitur o. 17
 eadem numero de accidentibus numeris intelligimus. induum de quadruplex
 induum de nomine. induum de demonstratione. induum vagum et induum de gipo
 induum de nomine de nomen proprium alicuius rei ut petrus ioannes et eoa
 induum de demonstratione de quod constat nomine cor et pronome demonstratio ut gregorius
 induum de quod constat nomine cor et signo particulari et aliquis hoc
 induum de suppositione de quod constat nomine quod idem de natura sua potest dici de
 multis facta de suppositione sunt giposi uni utm appropriatur ut filius
 philippi significat alexandrum de suppositione quod philippus unum utm filium habuerit.
 sub ditione cap. declarat quod id totum induum de partem et o totum de
 partem ga de pars subiecta sunt subiectum ut superiorum o de totum ga o gale
 partes subiectas de quibus dici potest. propter am de partem et totum. partem
 per subiectam ut superiorum, totum uero ut inferiorum de quibus praedicatur
 sic igitur per totum intelligitur totum uerbo, per partem intelligitur pars subiecta
 sunt subiectum. alias am propter de totum officiale metaphysicum tam ut
 superiorum quoniam inferiorum. et ita patet quomodo induum dicatur contineri
 sub specie et specie in quo ga scilicet de pars in suo toto continetur.

De uariis modis dicitur

Dicitur pro proprie dicitur in eodem proprie et modo proprie dicitur quibus dicitur
 est hoc uerbalis latissime sumpta propter hoc partiali; qua quid a se uel ab alio
 differt de eo decludit negationis, praemissis et similia quae o. 17 hoc uerbalis, decludit
 omni subiecta posita diuise in praedicamenta et omni hoc totales ut
 humanitas, equitas.

Dicitur ens de accidentis inseparabile quo quis a se uel ab alio differt ut ioannes
 scribens differt ab alio o. scribente: unde coiter aliqd ab alio differt quod
 qualicumque diuersitate accidentali et separabili differt a se uel ab alio.

Dicitur propria de accidentis inseparabile ut similitas nasi in gradu corui
 hic aliqd proprie quarto modo contineri autumam de sonas male si mentem
 propriam propter unde aliqd ab alio differre dicitur cum differt accidenti
 inseparabili sic equus per albedinem differt a coruo. quae omni pertinent
 dicitur induales ut omni tangm accidentia inseparabilia quorum subiectum

Dicitur modo propria quia propriissima de hoc officialis per quoniam aliqd in suo ad constituitur
 et differt officialiter sunt propter ab alio, ut uerale per quod petrus sit hoc et differt a beato
 aduertit auctor tres illas dicitur modo inter se differre quod dicitur primae
 facient unum diuersum ab alio accidentaliter. tertia diuersum
 officialiter proutem solum tertia de utilibus ad faciendas uerba
 demonstrationes sua priores ad descriptiones.

Dicitur propter dicitur in separabilem dicitur ens et in inseparabilem ut de
 propria et propriissima
 Dicitur inseparabilis in inseparabilem per se ut de propriissima et
 in inseparabilem per accidentis ut de propria.

Sed dicitur in separabilis p se in diuisam et constitutam.
 Diuisa e que dicitur qus in ppos ut rationale et irrationale in aalis diuisi in bonum et malum
 Constituta e que qm ad ueritatem constituit pposm ut rationale in aalis qum qus constituit bonum.

Capitulum septimum

De Definitionibus Dicitur

prima definitio

Dicitur e qua ppos qus ex eodit. qus definiti e ppos ueris logica p form
 et elidur qus nam et qoo p aal ex eodit qum qus aal in o v dicitur
 Qa o v ppos. p li ueris ex elidur qoo pposibile et qoo rationale et o v ueris
 p li logica ex elidur ppos pposita ut aal. p li ex eodere qus dicitur officialiter
 plus continere qm qus. qoo in p rationale ex eodit aal eum possideat aal qd
 officialiter et ipsum rationale qd in aal o possidet. sic in ex elidur dicitur
 qnduales i eo ppos accidentales qus in dicitur o v ex eodunt qra officialiter
 et ontitatum et substantiu illa dicitur in dicitur qnduales ex eodunt qra.
 nota ppos qus docere qd ppos habeat suas dicitur a qra qd in o sic v
 intelligendum quasi uero habeat actu dicitur pposum alias actu eodem
 qndunt opposita ut rationale et irrationale sed solum qd habeat illas
 potestatem ut tangm in materia determinabilis ad similitudinem materiae
 pposita. igitur ppos ppositas in ppos continere dicitur.

Secunda definitio.

Dicitur e qua de multis ppos ut numero dicitur qus ppos qd predicatur
 definitur sic am tertium predicabile. qus definiti e ueris predicabile
 qnduales qd dicitur officialiter et o accidentaliter et qra dicitur in ppos
 se habent p modum qstatis officialiter determinantis qus in compositione
 metaphisica eo modo quo ppos pposita determinat materiam in compositione pposita
 Unde o habetur dicitur ppos predicabile ueris dicitur pposita et qra
 Qa utraq predicatur in complete p modum pposita pposita, sicut qus
 p modum pposita materis et ppos ut tota pposita et qus
 predicandi modis habetur dicitur pposita predicabile.

Tertia definitio

Dicitur e qua quanto magis separata e qua p sub eodem genere qus facit differe officialiter
 ppos infra qus a se diuisum constitutas ut rationale et irrationale separant bonum et malum.
 Vbi aduerte qd rationale, et inanimatum et finis ueris sub quo nam ppos dicitur
 Rationis et ppositis, facit in pposita uocabulorum ut pposita applicamus p negationem.

Quarta definitio

Dicitur e qua singula singulis differunt.
 p singula intellige ppos eundem qus et pposita dicitur ppositum in dicitur
 p li differunt intellige officialiter.
 Nota obiter qd qra pposita o pposita dicantur differre sed in pposita qra o
 et qus eodem qra et pposita ueris caront. dicitur dicitur
 Nota dicitur dicitur pposita inter se differre, et et dicitur pposita pposita
 differendi, late in qra pposita dicitur inter differre, quatenus
 in oia qra o et eadem differre dicitur.

Caput octauum De proprio.

Postquam porro egit de predicabilibus essentialibus accedit ad predicabilia accidentalia
et prius tractat de proprio quoniam de accidente quia proprium dimanat ab essentia et accidentibus
ut autem clarius cognoscatur quidnam proprium sit et predicabile adducit aliquod proprii acceptio-
nem proprium per modo dicitur quod soli accedit species et sic totum ut de logum soli soli conuenit
ut si dicitur quod definitio est forma accidentalis, per se accedere intelligit inhaerere.
per soli excluditur subiecta et ordinata. subordinata autem dicuntur quorum unum
sub altero ponitur ut quorum unum aliud ab alio participat ut species et genus
hinc de logum et sit proprium primo modo postest conuenire ad uerale
intelligitur, item aali, uidentis, corpori, et eadem quia haec omnia sunt subordinata
nam species loges et materia, materia autem in genere, genus uero materia, et edis
superioribus ut pars inferior in quo toto uerale.

per se species intelligit ultimam inuentam per se tam et si definitio
potest accommodari proprio specierum subalternarum.

Proprium secundo modo dicitur quod si accedit species et si soli ut de aptum habere
suos pedes ut genus sic in conuenit oculus oculis ut omni oculis oculis.

intelligendum est omni de aptitudine naturali quia natura aberrante genus exerce-
re potest pedibus. hoc proprium improprie accedit quia potius est eorum multo
dicitur de proprio ad aliud quod uelapide meta aristem in topicis quia facta
comparatio ad aliud, cui conuenit et proprium uero eadem et proprium
soli comparatiua ad equum.

Proprium tertio modo dicitur quod soli et si soli et interdum accedit ut canescere ut genus

dicitur interdum ad excludendum proprium quarto modo quod semper accedit
intelligendum est aliquo certo tempore a natura determinato ut canescere ut genus in consuetudine
hinc excluditur dormire ambulare quia a natura et a praesentum aliud tempus dormiendi
et eadem. debet illa canities improprie ad id est illa quae oritur ex defectu caloris
naturalis impotentis uisitare humiditatem coram, nam si unum aliud
canescant hoc sit uolenter uel ex morbo, uel ex aeri studio et amproprie et naturaliter
similiter in brutis color albus et canities sed albuties secundum Aristem libro 3.

De oculi aaliu prononit in temporamento quod habent diuersum ab oculis.
Sicque definitio intelligenda est de aptitudine propria et de his quae ut plurimum
accidunt nisi ponatur impedimentum ut si quis cantem angustis axedat.

Proprium quarto modo dicitur quod soli, soli, semper accedit ut uisibile ut genus
intelligendum est autem de aptitudine ad videndum et autem de actuali uisu quod
potius dicitur proprium per modo, eadem legimus aliquos exisse quales fuit Crassus
Teste Cicorone, et Christus dominus prout uisitantur plurimi et patres.

De hoc proprio quarto modo sic praecipue agimus: porro autem illud potius definit
quam uerale predicabile, aliter igitur prout quantum predicabile sic definitur.

Proprium dicitur uerale quod de pluribus accidentaliter et non essentialiter dicitur.

per se accidentaliter excluditur diuisa per se non essentialiter excluditur accidens tam
separabile quoniam inseparabile utrumque omni de facto contingenter dicitur
proprium uero est sit extra essentiam sicut alba omni est in se, praesentat cum ea
non essentialiam habeat connectionem sicut proprium et essentia quod sit in uerale
Reperiuntur neguant aquae late patant et conuolse de se mutuo praedicantur

Conuerſim ad id qd goe pprum o potest negari de suo ſubto.

Quaeritur: si conſegatur naam gream uocatur pprum gream, ut mobile
Rifibile in ſuo.

Nota qd pprum dupliciter conſiderari potest pſificum et metaphiſicum.

pſifica pprum ſt ſocce uoliter diſtincta a ſuo ſubto ad id qd p ſocum ſaltem
ſeparabiles ut calor ab igne.

pprum metaphiſicum ſt aptitudines ad aliquod actum ut uſibile in ſuo aptitudo
ad calefaciendum ignis, quae aptitudines uti o ſt diſtincta a ſubto uoliter

ſecundum qd p ſocum poſſunt ab illis ſeparari. Et ſim in forma babilonica o
ſuerit calefactio, ſit in aptitudo ad calefaciendum. unde illa ſocce

pprum ſtates cum conſegantur naam legam rerum pertinent ad quantum pcedibile,

pſificae uero cum conſegantur naam rerum pertinent ad quantum

pcedibile reſpondenturq inter accidentia inſeparabilia.

Caput nonum

De accidente.

Nota accidens potest ſumi tripliciter, po latiffime pro eo qd ponitur extra
ſſiam alienius ſit ſubſta ſit accidens ſit pprum ſit inferiora ſt
accidentia in ſuperiorum ut goe et uocals in aſſis uocantibus et eda
ſit pculo accidit ut aurum uel argenteum.

ſecundo minus late pro ut ponitur extra categoriam ſubſta et goe modo

pprum o ſit accidens qd ponitur in pcedimento qualitatis.

Tertio pprum pro ſocce quae contingenter aduenit, ita ut o profluat
abſſia et ſit diſignatur a pprum: quibus accidentibus et ſt diſtinctiones.

prima definitio

Accidens dicitur qd ad id abſſia ſit ſubſta corruptione ſit ſina ſſia diſtinctione
poſt conuſione, et o conuſione, affirmari uel negari de ſubto, et gramus aliqua qd
poſſunt ſine pſifica diſtinctione ſſia uel oia in ſeparari poſſunt abſſia diſtinctione
metaphiſica ſſia uel qd uocals dicit poſſe ſeparari a ſubto, alii in cogitatione,
qd nunc ſit abſſia intelligere poſſumus.

ſecundo pprum pro ſocce p ſignationem abſſia ſit ſeparari abſſia ubi ergo o diſtinctione
ab accidente inſeparabili.

Ante reſponſionem nota aliqd duobus modis pro abſſia p ſentem ſit po pcedunt,

qd o unum conſignatur o conſignatur alio uel conſignatur goe o conſignatur diſtinctione

ſecundo negatiue ngdo ſit unum de alio, ſecundo uel goe o a coloratus goe ſit o
abſtrahente o diſtinctum in uocals de goe uel diſtinctum diſtinctione ſſia. o ppoſito.

R pprum p ſentem poſt qdem ſeparari pcedunt, ſit p cognitionem

pcedunt cognoscendo uel ſſiam o cognita pprum ſit, o in p cognitionem

negatiue ſit negatiue ngdo ſit pprum metaphiſicum de ſſia?

unde ſic habetur primum diſtinctio accidentis a pprum, qd pprum
poſſit ſeparari pcedunt, o in negatiue accidentem pcedunt et negatiue.

ſecundo qd pprum profluat abſſia accidens am o poſt ſignatur diſtinctionem

Tertio qd pprum dicatur conuerſim accidens uero o
ſecunda definitio

gaudet am d. duplex prima videtur et secunda. prima intentio d. rei cognitio secundum se
 aut illi conueniunt de natura et reperiuntur in ipsa re: ut cognitio quae cognoscat hominem
 aut rationale, visibile, coloratum: haec enim sunt de natura rei et ab operatione intellectus
 independentia dicuntur: sunt enim conueniunt per intentionem.
 Haec cognitio vocatur formalis quia ad distinctionem per obiectum quae in obiectum per intentionem
 formalis, ut anima, corpus, et cetera illa prima intentio cum sit actus intellectus necessarius
 foris in alio obiectum quod dicitur intentio obiectiva quae scilicet obicitur intentioni formali.
 Secunda intentio d. rei cognitio secundum ea quae illi competunt ut per intellectum et o. de
 natura rei, ut cognitio quae cognoscat hominem ad speciem uel et uel, nam de speciem
 o. conueniunt hoc est natura sua sed ut per intellectum per rationem legem quae intellectus
 attribuit utriusque cognita eorum natura dicuntur conueniunt utriusque per intentionem
 ut cognitio quae cognoscat anima ad utrum partem maiorem suorum inferiorum attribuit ipsi
 formalis eorum quae quod et ipsi conueniunt in statu tali et sic de aliis.
 Intentio secunda sub diuiditur in formalem et obiectivam. Formalis est definita
 obiectiva secundum obiectum secundum intentionem formalem ut utrumque et cetera, ipsa scilicet formalis
 aut utriusque fundata in ea cognita a qua uel denominatur quae, species, magis, minus,
 totum et cetera. Intentio secundum sub diuiditur
 Nota quod cum sit sermo de his intentionibus debere semper intelligi haec
 secundum intentiones obiectivas, nam formales sunt intra uerba et cetera de secundum intentiones
 intelliguntur intra rationes logicas, hoc est logicae considerantur pro quorum intelligitur
 dico de illa secundum intentionem logicam nihil aliud dicitur quam quaedam proprietates logicae seu uerba
 attribuitur. utriusque in intellectu cum fundamento in re, talis est quae sit species
 subiectibilis, predicabilis, predicamentum, proprium syllogismus, demonstratio
 et cetera haec enim sunt quaedam proprietates rerum, nam sunt proprium et cetera speciem, anima
 ut quae et cetera, ut am per rationem o. uerba quae uel uel in re ut utrumque
 sunt competentes rei per intellectum, cum fundamento in re, et sine clarum d.
 quod quicquid secundum intentionem de eo scilicet quod cognita natura eorum mutatur eorum
 ut utrumque eorum alterius attribuitur illi aliqua forma ab intellectu quae idem dicitur forma
 secundum intentionem.
 Nota in quod o. ut intra uerba cognosci possunt pro et per intentionem formaliter secundum
 species secundum intentionem cognosci possunt ut uel pro ut cognoscitur ut
 aptum in multis cognoscitur per intentionem formaliter quae cognoscitur secundum
 quae illi conueniunt de natura sua cum enim cognoscatur quod ut sit quae in suum
 speciem, cognoscitur in per intentionem formaliter quae ut quae scilicet de natura sua
 sed beneficio intellectus cognoscitur illud est quod eorum per modum maius multis speciebus

Quid sit ens reale et ens rationis

Dico pro ens reale d. quod nullam inuoluit contradictionem ut sit a parte rei
 ut homo, petrus, brachium, ista enim nullam dicunt implere autem ut utrumque in
 in sua natura in hoc aut et rationale in hoc o. dicunt ullam incompensabilem
 statem sed a contra sunt ordinata ad unionem mutua.
 Dico pro ens rationis d. quod potest esse obiectum in intellectu ut chimera sicut contrarium.
 Petrus in quod sit habere esse obiectum in intellectu.
 R. quod sit habere aliud esse, scilicet formaliter existere quod terminando aliquid
 intellectus cognoscit secundum quod concipitur prout prout nunquam sit a parte rei,
 sed ut sit in imagine intellectus, hoc quod cum concipitur esse obiectum in
 in intellectu sed a se cum ut sit a parte rei ut chimera cum nunquam
 a. alibi: quod in sola cogitatione,

per se unde sunt qd ens vaos o potest ut a parte rei
R. qd hoc habet ab utroque sunt utraque sua, ut ut videtur qd dicit partes incompatibiles om p diuinam potam:
ut ideo ex mera o potest existere indistincte, qd dicit duas naas incompatibiles puta equi et bos similitem
Hypothetice et similia ista om o possunt sic coniungi ut de illis fiat unum.
petus deniq quomodo diuidatur ens vaos. R. diuidi qd nullum habeat fundamentum in re ad hoc qd
membrum ens vaos vaos inantes: ut ens vaos qd habet fundamentum dicitur ens vaos vaos inante.
prioris pr ex mera hypothetice ut cuiusmodi similia signantur quae nullum habent quum in se.
posterius pr ex mera qd illa, quae considerantur in se ut in logica vel in subiectum praedicatum
et oia quomodo quae fiuntur ab intellectu cum fundamentum in re quae ideo vocari possunt entia
haec logica et metaphysica considerantur qd oibus positis ad questionem progrediemur itaq sit.

DISPUTATIO PROEMIALIS
DE NATURA OBTO ET NECESSITATE LOGICES
DVBIUM primum
An logica sit scientia

Notandum sciam sic defini seia est habitus p demonstrationem acquirere videns et certus.
conuenit in eo habitus cum aliis habitibus intellectualibus, in eo am qd sit p demonstrationem acquirere
differt ab illis. p hoc qd sit videns differt a fide quae non est certum et obscura p hoc qd
sit certus differt ab opinione quae includit formidinem de opposito.
nota qd logica diuidi in doctorem et utentem sicut in coniunctum et auersum.
Logica doctus e quae nam de est et p p r d tates d i a r u m intentionum logicarum seu modorum sciendi.
Logica utens e quae applicat dictas intentiones ad usum demonstrando seia diuidendo et argumentando.

Conclusio prima

Logica doctus e utens et p p r d tates d i a r u m.
probur e habitus p demonstrationem acquirere videns et certus.
probur videns sicut omi necessaria e demonstratione p p r d tates d i a r u m et necessarium inferens conclusionem.
qd corpus naturale mouetur. Atqui corpus constans contrariis e naturale, ergo mouetur. ita logicus
demonstrat ut hanc conclusionem, syllogismus demonstratur grat seiam hoc videtur syllogismum
qd syllogismus constans necessarius grat seiam atqui demonstratur e talis ergo grat seiam.
obes. logica e ars bene differendi ergo logica e seia.
R. d qd videns logica e ars bene differendi lato sumpta, sic concedo videns p p r d tates d i a r u m nego
late sumpta prout sumitur pro quouis habitu quo vtrum attingimus et de p p r d tates d i a r u m potest confundi
cum seia, e a r t e s habitus intellectualibus: o e stricte sumpta qd ars p p r d tates d i a r u m e habitus
cum recta vaos p p r d tates d i a r u m operis p p r d tates d i a r u m, id e dirigere actiones transducentes in
p p r d tates d i a r u m maam qualis o e logica. differat igitur seia ab arte stricte sumpta in eo p p r d tates d i a r u m
qd logica intendat p p r d tates d i a r u m cognoscere ut p p r d tates d i a r u m ars am o intendit cognoscere eae.
p p r d tates d i a r u m logica agit de contrariis et talibus ergo o e seia.
probur ergo seia agit de necessariis: ergo. probur agit de definitionibus syllogismi ergo o e seia.
R. n qd videns ad probandum quomodo differat videns, syllogismi possunt de o e seia. Cum diffinitam
concedo videns o p p r d tates d i a r u m n qd videns, igitur quomodo syllogismi et sic de eis p p r d tates d i a r u m
p p r d tates d i a r u m ad o e seia qd possunt facere syllogismos et o facere, p p r d tates d i a r u m n qd possunt
qd o e seia possunt habere illa p p r d tates d i a r u m quae modo o habent n qd possunt profundere
de illis aliae p p r d tates d i a r u m iam proficiunt ita omi necessaria e seia p p r d tates d i a r u m
syllogismus demonstratur grat seiam qd seia qd o e seia e a l vaos.
obes qd artes mechanicas ut p p r d tates d i a r u m quae videntur errare domum in eo o e seia
similiter n qd grammatica n qd rhetorica ergo logica o e seia probur a paritate vaos.
R. n qd paritatem et dando disparitatem talis e omi disparitas qd artes mechanicas
o e seia de p p r d tates d i a r u m p p r d tates d i a r u m et definitiones n qd applicando nam alia
n qd concludendo p p r d tates d i a r u m de illo qd p p r d tates d i a r u m logica circa obiectum suum.

Conclusio secunda.

Logica magis utens o e seia
probur logica sub illa vaos solum dicit usum seia, sicut applicationem cognitionis
p p r d tates d i a r u m logica de certis ad usum. atqui usus seia o e seia sicut usus qd di
o e seia gradus, ergo logica sub illa vaos o e seia sed a modo seia n qd dicit

Obsequio logica docens et utens sit idem habitus realiter, ergo si logica docens et utens sit idem habitus realiter, sit idem habitus realiter. R. Si ergo consequens si materialiter et identice sumatur, concedo, si formaliter et dupliciter nego. Simile est argutum si quis docet rationale et aial o diffuntur in gora aliquid rationale et principium discernendi, ergo et aial: qd nullo modo legitur formaliter propter distinctionem virtualom qua a parte rei reperitur in actibus, sicut et in nostra materia. Logica docens et utens sit idem habitus formaliter ergo si logica docens et utens sit idem habitus formaliter, sit idem habitus formaliter. R. Si ergo intendens sit idem habitus formaliter identice, concedo, formaliter formaliter nego. ut enim aliquid praedicatum dicatur de aliquo non dupliciter debet idem cum de eo formaliter formaliter logica am utens et utrum idem habitus formaliter identice. et utro formaliter.

Utrum logica docens et utens sint Duo habitus realiter distincti

Nota habitum poni in potest ad superandum aliquam difficultatem unde aliqui logicam docentem et utentem ut duos habitus realiter distinctos multiplicent quasi duas difficultates ab intellectu sursum conde: una consistens in doctrina alia in usu quod logica facultas intellectum ad doctrinam et utens, utrum alter habitus formaliter ad usum contrarius.

Conclusio prima

Logica docens et utens o sit duo habitus realiter distincti et rari diffuntur per autem auctoritate. R. Thomas qui logicam dividit in docentem et utentem secundum duas consideraciones et munera ergo conset o distinguere realiter. prout namque actus logicae docentis et utentis habent inter se ordinem, sed si quis videt utens o addit difficultatem supra primum ergo sit idem habitus. coram patet qd habitus ponitur ad superandum difficultatem ergo novus habitus ad superandum novam difficultatem: ergo ubi nulla nova difficultas superanda superfluit et novus habitus. intendens prout si quis ut pte seiat qd sit syllogismus et eius principia et regulas sine ulla novo habitu poterit facere syllogismos. Si ut om pteissimus logicus o poterit sine novo habitu facere syllogismos qn phisica aut alia seia ergo logica utens o habitus distinctus a docente. R. Si quando autem o poterit facere syllogismos in phisica ratione maius, sic concedo ratione facie se negandis. Obsequio actus logicae docentis et utentis diffuntur realiter ergo ut habitus. prout regula qd habitus diffuntur per actus aliqui actus sit distincti ergo ut habitus. R. nqd etiam ad probandum ergo maiorem habitus diffuntur per actus adequatos et o subordinatos, concedo maiorem actus am logica sit sit actus subordinati.

facientia tunc acquiritur in sonitu perfecto qd omnes conclusiones
illius aut saltem maior pars eorum cognoscitur in statu
imperfecto acquiritur qd pauca admodum et
faciliora tm conclusiones illius cognoscuntur.
Nota tertio dici aliqd necessarium ad aliquem finem
dupliciter simpliciter, et secundum qd.
Dicitur illud necessarium simpliciter sine quo finis
nullo modo haberi potest sic (ibi), necessarius ad utrum
quid secundum qd necessarium dicitur sine quo finis haberi
potest, id est ita facile, sic p quibz dicitur necessarius
ad hoc faciendum, quibus premissis.

Conclusio prima.

Ad sciām in statu imperfecto acquirendam o s logica
artificialis simpliciter necessaria, id tm secundum
q.
probatur: qā lumen intellectus nostri potest propria
virtute se respondere ad assertum primorum principiorum,
ergo potest eadem virtute, se respondere ad unam aut
alteram conclusionem valde coniunctam ipsi
principiis.
probatur sdo qā scire eorum cognoscere p suam lām
cognitam ut scilicet qm o contingit aliter se habere
id potest quis unum aut alteram conclusionem facili
et immediate deductam ex primis principiis cognoscere
p suam lām cognitam ut scilicet sine logica ergo et eā.
minor probatur solo lumine naturali potest ^{quis} formare hunc
syllogismum et modo cognoscere conclusionem p suam
facili omni totum et maius parte.

Ateni hoc est totum et breviam et pars ergo hoc est
maior sua brevitas.

Sicque cognoscitur in syllogismo conclusionem scientificam nisi malitia
tantum est animi foaliter: ergo probatio est subsistit.

Præter audens quod ille loquens debet evidentiam consequentem quod
requiritur ad scientiam foaliter: ergo.

Præter audens cognoscit quod sit maior quod minor, et consequentia
ergo cognoscit evidentiam consequentem.

R. nōdo audens nō in cognoscitur conclusio per suam causam
cognitam ut talem: nam si notatur a tali cognoscente u.g. rustico,
quare hoc sit maior brevitas respondet quod totum est maior sua
parte.

Ad eius probationem nōdo audens: bene in cognoscit rusticus
u.g. bene sequi et eo, quod totum magis sit sua parte, hoc est
maior brevitas.

Ad ulteriorem probationem concessit audens nōdo consequentiam:
quod artificium logicum tunc concurrat instrumentaliter ad
scientiam: sit enim in ordinando naturali effectus adeo faciles, ut
causa principalis est organum instrumento ad illud producendum, sicut
in presenti.

Impossibile est autem scire opposita ostendatur: quod ex illa sequitur,
quod impossibile est autem scire opposita ostendatur: quod ex illa sequitur,
quod est possibile scientificum acquirit ipsa logica: sed hoc est falsum, ergo
quod est possibile scientificum acquirit ipsa logica debet aliqua
sequela probatur: quia in acquisitione logica debet aliqua
demonstratio acquiritur prima, antequam acquiritur logica
et de illa prima queritur an concedat evidentiam consequentem,
nōdo si primum, ergo sine logica habetur evidentia consequentem,
si secundum, ergo nunquam habetur logica.

Sed scitum est (secundo aristotele) quod habitus per demonstrationem
acquisitus, sed est potest acquiritur habitus per demonstrationem sine
logica: ergo sine logica est potest acquiritur scientia in statu imperfecto.

R. distinguendo maiorem, scilicet & habitus p. demonstrationem,
formalem, vel virtualem acquisitus, ergo maior non necessario
p. formalem nego potest in fieri discipulus et haberi iudicium
de bono modo informandi, & virtute formae, sed ratio claritatis
obvicti: et sic discipulus aequivaleret demonstrationi formali.

Conclusio secunda

Logica artificialis necessaria & simpliciter ad scientiam in statu
perfecto aequivocandam. & sancti augustini quidam uocat
personarum formationem.

plurimam ratio nullus discipulus potest habere habitum in statu
perfecto alienius scientiae nisi prompte, et cum facilitate in illa
scientia, ut definire, diuidere, et argumentari possit: atqui
nec nullus potest praestare sine logica. ergo. probatur minores
nullus potest facile definire, diuidere, et argumentari
nisi sciatur quid sit definitio, diuisio, et argumentatio:
atqui nullus hoc scire potest sine logica. ergo.

ob id primo si logica esset necessaria ad omnes scientias, foret omnis
necessaria ad scientiam, quod est absurdum.

R. logicam naturalem, sine intellectum modo in appropinquata et obsequio
sunt sufficientem ad inuentionem aliquam partem logicae
artificialis, quae pars inuenta inuenit intellectum ad aliam
partem inuentionem, et ita domusque docet ac si esset
integra logica artificialis. ex quo tamen sequitur quod logica secundum
priorem praesupponatur ad se ipsam secundum partem
posterius, sicut uiuent, quod praesupponitur secundum unam
partem, vel potius unum statum, ut a puerili ad se ipsum
secundum alium statum.

ob id secundo solo lumine naturali possumus facile et sine erroris
periculo discernere in qualibet materia: ergo logica non est necessaria.

Confirmatur primo quia ratio aliquid logica artificiali,
partialis et imperfecta secula acquiri potest sic omni totalis
et perfecta.

Confirmatur secundo in eadem obiecti alterius secula tolli
necesse a logica cum oporteret circa illud obiectum,
sed auferretur a propria secula.

R. ad argumentum negando eundem ad primam confirmationem
concesso eundem, negando consequentiam: quia inter magis una
est facilius altera? unde si haberi possint unus, duo, tres actus
seventies sunt logica ratio eundem unius, aut alterius partem
obiecti? o habebuntur in ois alii actus, propter aliam partem
eiusdem obiecti in eundem? et ois aliqua in obiectis seculorum
que remote deducuntur ex principis, ac proinde o tam facile
apparent. Deinde in illis multa sunt confusa, primo non nunquam
falsa per mixta ueris? et quo fit ut uerorum eundem o
tam facile appareat.

Ad secundam affirmationem.

R. quod logica ueretur circa alias seculas: de ois ois ante disputat
Logica, o tanquam de propria mea sed ut applicans seculam logicam ois
oisi.

instans primo salutem dari necessario ad operandum, sed ad facile
operandum: ergo poterit seculi secula perfecta sunt logica.

R. concesso eundem negando consequentiam: quia habitus datur ad
operandum perfectus secula ois perfecta intendit perfecte
operari et in ois mea
sustulisse ois conclusiones de eundem ratio ad eam pro ois
acquiri sunt logica, sicut acquiratur una.

R. distingo modo eundem ois conclusiones et eundem ratio
quod sibilis, concedo quia si ois eundem obiecti. et eundem
ratio in ois acquiribilis, nego. et Ratio quia una conclusio
obscuro alteras de quod magis remote deducatur ex principis
ut ante dictum est. premis

Vnde necessaria est logica de qua docet quomodo propria resoluenda
sit in sua principia.

generalis tertio, qualibet scientia in sua propria materia est facilitas
ad definiendum, dividendum et argumentandum. ergo est quod
Logica.

R. audens de falsum foetura propter et concurrit directio logica, quod admodum
virtus temperantiae est facilitas ad omnes actus et erodendos et in
sine virtute prudentiae potest quis medium temperantiae attingere.
obes tertio de dictis sequitur logicam ad futurum oram
perfectissimam utpote quae fons omnis probat, dicitur dirigat.
sed hoc est falsum ergo.

R. Idem quando sequitur logicam ad perfectissimam
secundum quid, concedo id est secundum formam et tunc deam et eodem
modo prout videtur artificium suum: simpliciter et absolute,
ergo, quia scilicet perfectio simpliciter a perfectione obiecti
ad hoc principaliter consideratur sub hac ratione in qua logica
est alia: nam aliarum scientiarum obiectum est ens reale,
Logica vero est ens rationis, quod unde realia imperfectius.

Dubium Quartum:

Quod nam sit obiectum logicae.

Nota primo obiectum subiectum et materiam respondere pro eodem
sumit: dicitur obiectum prout in ipsum fertur scientia illudque sibi
obicit. subiectum vero, quia in illo sunt proprietates, quas ipsa scientia
demonstrat, et quod ibi scientia ingerat. vocatur autem materia
est de qua, sed circa quam scientia versatur sumpta similitudine
ab operationibus artium, quae versatur circa res eternas et
materiales.

Nota s^{do} obiectum aliud v^o maale, aliud foale: maale aliud p^r se,
Aliud p^r accidens.

Maale p^r s^o, id est illud, quod attingitur a seia et de quo ipsa seia
demonstrat proprietates.

Maale p^r accidens id est, quod est ratio sui, sed ratio alterius
attingitur.

Obiectum foale aliud foale quod, aliud foale quo.

Obiectum foale quod idem est quod obiectum maale p^r s^o.

Foale quo est ratio sub qua obiectum foale q^{uo} attingitur.

Hoc tota declaratur ex^{emplis}: usus dⁱmi habet pro obiecto maali
p^r s^o et sunt foals quod coloratum? pro obiecto maali p^r accidens,
peritatem, ut pro obiecto foali quo, sunt ratio foali sub qua
lumen.

Nota tertia obiectum foale iterum v^o duplex ad adequatum seu
totale, et in adequatum seu partiale.

Obiectum ad adequatum est quod exter^{ius} uolant obiectum attributionis,
id est illud, quod taliter ad adequat^{um} s^{er}uam, sicut galitum, ut nos ex^{emplis} codati
nos ex^{emplis} codatur.

quibus tres sunt conditiones: prima est quod contineat oia qua in tali seia
inuantur, ita ut id illud v^ou^o est totum singula, uolunt principia, uolunt
partes, uolunt ut proprietates.

Secunda quod dⁱcto sit potissima cura in talia seia.

Tertia ut p^r illud dist^{inguatur} seia illa ab oib^{us} aliis.

Obiectum in adequatum id est quod est ad adequat^{um} seiam: quod iterum v^o

duplex, aliud principale aliud minus principale.

Nota quarto quod logica sit (ut metaphisica teste aristotele quarto
metaphisicos capite s^{do}) seia quedam generalis de o^{mn}i ente

disputans, q^{uo}d s^{er}uam, ut bene exponit diuisio et omnes actiones q^{uo}d

Logi v^o considerare de oib^{us} rebus, solum quod in una ratio
conueniunt. Hinc loquitur manifeste obiectum logica

Suberit autem talis quod possit considerari in vi rationis et quodam
modo contineri intra obiecta aliarum scientiarum scilicet propter
eandem rationem obiectum metaphysicis et circa vi rationis.
Plus prenotatis

Conclusio prima.

Quamvis logica dirigat specialiter operationes intellectus et sit in
genere obiectum formale et adaequatum rationis: sed ad summum consequitur
rationem obiecti naturalis. Prima pars est approposito sancti Thomae
primo sententiarum his verbis: sicut est ratio artis fabriculorum
quoniam ita et eadem ratio adinvenit logicam. Quod constat logicam
pro ceteris generis dirigere operationes intellectus, propter quod
dicitur genera scientiarum, quod dirigat intellectum ut cogitaret res omnes
et quodammodo predicata naturalia sed secundum viam quae conveniat
nobis per intellectum: quoniam tradendo notitiam secundum
intentionem dirigatur intellectus in modo proprio operandi et ita
logica quae nascitur ex intentionibus ordinatis illas ad instrumenta
logica praebet intellectui facilitatem quandam ut ~~ad~~ ad
qualibet sine errore cognitionem acquirat unde patet quo modo
specialiter dicitur dirigere operationes intellectus.
probetur secunda pars. Actus intellectus ut singuli sunt virtutes
naturalis: ergo non possunt esse obiectum formale rationis.
probatur contra quia alius est differretur pro logica a metaphysica
sed hoc est falsum, ergo.
probatur probatur de notabili ultimo, quia logica et metaphysica
considerant omnia entia, sed metaphysica considerat illa per rationem
praedicamentorum naturalium ergo per eandem rationem attingeret ad logicam
convenirent in obiecto formali et consequenter in ratione specifica
sine.

Confirmatur altum logicum per syllogismum definitio divisionis et loci. scilicet illud est
actus intellectus, scilicet effectus illorum: ergo actus intellectus est altum
logicum.

Et sic patet 3 pars conclusionis quod scilicet actus intellectus ad summum consequuntur
rationem altam materialis logica, scilicet sensu, quod caat secundas sedas intentiones
et secundas rationes.

Conclusio secunda.

Obiectum formale logicae est in ratione ita demonstratum cum d. thoma quarto metaphysicorum
lectione quarta, sic videlicet in ratione dicitur de illis intentionibus,
quas ratio demonstrat in rebus consideratis sicut intentio generis, species et
qua quidem inveniuntur in rerum natura, sed considerationem
consequuntur rationis et quibus modis est altum logicum.

Probatur hoc. illud est altum formale alicuius scientiae, quod predicatur
in recto de obiectis, quae in illa scientia inveniuntur: sed in ratione predicatur
in recto de obiectis, quae inveniuntur in logica ergo est altum formale
logicae.

probat minor potest dici octo rationes sunt entia rationis syllogismus est in
ratione, praedicamentum est in ratione, et sic de ceteris.

Sicut logica agit de praedicamentis ut substantia quantitate, sed
illa est in ratione ergo logica agit in de entibus rationis.

R. distinguendo minorem scilicet illa est in ratione sicut entia rationis prout considerantur
a logico, prout considerantur a metaphysico igitur praedicamentum
consideratur a logico prout in illo inveniuntur rationes generis speciei et
indivisi: quae rationes formaliter sumptae sunt entia rationis, et sic praedicamenta
formaliter sumpta sunt entia rationis: a metaphysico autem considerantur
secundum rationem realem, prout praedicantur secundum intentiones
generis speciei, et cetera: unde potest breviter minor sic distinguere.
praedicamenta sunt in ratione materialiter sumpta et in ratione formaliter nego.
petes quod nam in ratione sit altum logicum.

R. modum sciendi latius sumptum prout se extendit ad omnes intentiones
logicales, in minoris notae.

petes scire quid sit modus sciendi.

R. modum sciendi est per normam aliquam sive modum disponendi res et

saliter applicandi ad intellectum ut facile et sine errore de illis
veram sententiam consequatur, sumpta de modo mutationis a modo
procedendi artium ut g. futurice in qua de feriore illa caleas dispositio,
sunt applicatio artis futurice ad eorum ut inde caleas. Non fructus
dicta modus faciendi caleas qm ad modum in arte praedita,
et tñ vocatur modus faciendi caleas ultima om illa dispositio
sunt illi connectio ad eorum, et qui immediate resultat
caleas? sed om dispositio quolibet partialis, sunt prima fit
sunt ultima ita om in presenti, et tñ dicitur modus faciendi
illa verum dispositio, quae fit in demonstratione de qua
immediate resultat et non per se ideo per se quolibet pars
illius dispositionis ordinata illa fit quomodo libet conducens
ad demonstrationem, quales sunt om intentiones logicae, quoniam
modo rationis modi secundi, ad hoc saliter et tñ se cadunt sub subiecto adaequatae logicae
quoniam rationis intellectus unde conclusio illicita, quae illicitur de sancto et goma
affonente in differentiam intentiones gōis, pōis, predicati, pōis, pōis, pōis
et obiectum logicae ergo pōis illud om constituit obiectum adaequatum.
Probat om gal rationis, modus om secundi in tñ dicitur adaequatum logicae
obiectum quoniam est assensivus veritatis et conducit ad aequatum logicae
perfectam verum notitiam sed om secunda intentiones et tñ modo assensivus
veritatis, et conducunt ad quomodo notitiam et alia praesimul, alia
am notitiam, ergo modus secundi quoniam om illas totas intentiones
complectitur, et adaequatum logicae obiectum.

Et primo de sancto et goma primo posteriorum his verbis?
Arg. quaedam necessaria et ut sit directiva ipsius actus rationis, per quam
gōis in ipso rationis actu facilitatur et sine errore procedat, et gōis
Arg. et logica rationalis sententia est solum de gōis, quod est secundum rationem
quod est obiectum sententiae, sed om de gōis, quod est circa actus rationis sicut
circa propriam manum et quilibet facit argumentum? Logica tñ
S. et goma est circa actus rationis sicut circa suam propriam manum.
sed actus rationis est realis: ergo obiectum logicae est aliquid reale.
Confirmatur de eodem in proximo et tñ ex eodem dicitur quod et gōis
consideret operationes voluntatis sicut logica actus in intellectu.

sed illa considerat actus voluntatis ut dirigibiles tanquam obiectum suum
formale ergo ut ego actus intellectus.

R. s. Doctorem intelligendum ad circa primam partem prima
conclusionis, scilicet actus intellectus dei obiectum legem moraliter, siue
naturaliter sicut operationes artifices ut futuris dei possunt et
est valde improprie obiectum artis futuris casualiter.

Dei valde improprie constat in manus futuris ut dirigibiles in
se autem ab aliis nullo modo bono sensu potest dici obiectum formale talis
artis, cum potius sit ipse calceus formaliter resultans ex erio
tanquam materia, et figura illa artificiali tanquam forma: ita similiter
improprie et abusum diceret quis operationes intellectus in
ut dirigibiles et legem ad formale obiectum illius, cum potius ipsam actum
sit quodam artificium rationis qualiterque velut tanquam materia, et ex forma
rationis, siue scilicet intentione tanquam ex propria forma, ipse autem operationes,
vel potius intellectus per illas ad summum importat rationem principii.

R. s. quia modi artificiali rationis sicut manus ad operationem futuris
et eam calcei: unde recte inferas actus intellectus ut dirigibiles
cum istum dicant potius passivam ut dirigantur per legem, reducit
ad obiectum materiale istum. Legem enim dicitur de dirigibilitate actuum
intellectus ut male sensum aduersarii, sed de instrumentis
legis scilicet de definitione divisione, argumentatione, et ceteris, quae
sunt directiva quomodocumque actuum ad confirmationem negationem.

Cum ratio disparitatis dicitur quod scilicet moralis dicitur insonat istum.
rectitudinem accidentalem operationum voluntatis, quod ex
circumstantiis habetur habetur sed omni intentionem siue
substantialium quae dicitur ex alio modo: unde obiectum illius est
operatio humana ordinata in finem. Legem vero dicitur consistit
intellectui rectitudinem substantialium in ordine ad res
cognoscendas quod ad proprias intrinsecas entitates (scilicet omnes faciunt
alia scilicet, sed istum accidentalem quandam in ordine ad intellectum
quod ad aliquid extrinsecum scilicet ordinationem ad dispositionem
eorum in forma modisendi quod dicitur intentione retrahenda a materia rationum
nisi scilicet legem quod metaphysicus loco citato.

aliq. qd. dirigere operationes intellectus in munus proprium
alienu. scilicet realis, alterius qm. logica ut patet. Ergo logica in
praestat ut munus proprium et consequenter operationes reales
intellectus ut ab ea dirigibilis. Et sic ad adequatum dicitur
dictum. minor constat directio in huiusmodi operationum
in quid reales, ergo sibi p. aliquam. sciam.

R. nōdo etiam conceptus in d. directas nihil aliud quam
ad ordinatos sub forma syllogismi vel definitionis et eorū quo foris
considerantur a logica. Itē scilicet intentiones sicut eorū. Et an
dirigibilis fundamentaliter, prout vel considerantur a metaphysica
tanquam proprietates alienius entis? vel a physica, quae considerat
conceptus mentis solum.

aliq. 3o quid consideratur a logica p. p. d. nōdo reales, ergo sic dictum
eius ad adequatum.

probat in proposito d. obtum et praedicatum ad græcum, et p. d. græcum,
q. n. conceptibus, et sic d. d. e. t. h. i. s. considerantur p. p. a logica.

Sed illa p. t. aliqd. reale ergo.

R. nōdo audens ad probationem d. nōdo minorom sed illa t. aliqd.
reale materialiter transpat. formaliter nōdo.

Quod igitur oportet considerare in secundis intentionibus reale
scilicet et formale reale quidem scilicet et reale ut in hoc proposito
petrus d. doctus? petrus et doctus p. t. aliqd. reale p. d. formale,
nempe petri ante, vel post copulam, et aliqd. reale.

Obi. Quarto demonstratio d. aliqd. reale p. d. demonstratio d.
obiectum logica. Ergo obtum logica d. aliqd. reale.
probat minor demonstratio generat sciam. Ergo d. aliqd.
reale.

R. nōdo minor ad probationem. Ergo audens demonstratio
generat sciam. tanquam eā primis aliis nōdo tanquam eā instrumentalis
sunt conditio sine qua o. concedo: o. d. am in conventionibus qd. aliqd.
reale concurret tanquam instrumentum sunt conditio sine qua,
ad productionem entis realis: et om. ut d. eorū. Et sic d. ologi.

Cum s.agma sacramenta nonne legis physice caussat gratiam
In autem ad quam conuenit significatio tamquam modus necessarius,
et conditio sine qua non essent, que tamen a solatio ratio.

Obes quinto inf. ratio o habet proprietates demonstrabiles.
ergo o potest esse obiectum legis.

R. Dico autem in ratione o. habet proprietatem in actu signato
negotio, in actu vero recto conditio. sufficit autem ut inferiora dentis
Rationis habeant proprietates ut. syllogismus, definitio, ars et cetera.
Instans ultimum scilicet. Dicitur o. eorum, sed in ratione o. a
eorum quia multi dubitant an deus, ergo o. a eorum logice.

R. negdo minorem qd patet et ostendit sequenti. adde altum scilicet
o debere probare sed supponi.

Appendix De ortho Racijs
et secundis intentionibus localibus

Mirum fortasse videtur quod modo de naturae entis rationis agamus,
Cum hoc sit proprium mundi metaphysici: verum tamen ad aliquid
factum id est tractabitur, si consideretur Gabrielis per perfectam
notitiam alicui legem et daturum intentionum quas obtingit
sine aliqua notitia entis rationis in eo? Idemque opus primum erit
Aponendum a metaphysico mutuari.

Articulus primus
An dentur aliqua sententia novis

[illegible]

omnes operationes intellectus tam naturales quam artificiales dicuntur
hoc modo entia rationis scilicet secundum eam.

Tertio tandem obiectum quatenus importat ea omnia, quae quouis
modo representantur intellectui per modum obiecti cogniti, quae
iterum considerantur dupliciter: videlicet habent illa
aliquid ad se praeter intellectum et sic sunt utraque entia realia,
vel nullum prorsus aliud de se habent, quam obiecti intellectui,
ita ut statim evanescant eorum cognitione intellectus,
et haec proprie sunt entia rationis, de quibus procedit haec questio.
pro qua

Conclusio unica

Sunt de facto entia rationis de quibus procedit haec questio,
generum namque ita omnes philosophi pauci et septem.

Primo primo argumento ad hoc videlicet qui negant omnia rationis,
intelligunt quod dicunt ad hoc: si non intelligunt, cum non intelligant
et ignavis et disputandum, si intelligunt ergo faciunt
conceptum illius quod negant, et inde eant impossibile quod conceptus
faciunt illud existere in suo intellectu sed quod existit in intellectu
obtinere illud est omnia rationis: ergo qui negant entia rationis,
faciunt entia rationis.

probat per hoc tunc fit omnia rationis per hoc quod est apprehenditur a se
a se atque multa sunt, quae apprehenduntur per inde a se sunt
qua tunc est et regit dum concipiuntur per modum eiusdem
voluntate negare affirmantem: ergo dantur entia rationis.

Obiicit primo omnia rationis non habet aliquam eam sui de: ergo omnia
rationis non datur. proinde videtur omnia eam realiter terminatur.
Ad effectum reale sui omnia rationis non effectus realis: ergo
non habet eam reale sui.

R. distinguendo videtur non habet aliquam eam proprie dictam
condo videtur non habet eam improprie dictam negandam.
Similiter potest distinguere maiorem eam realiter proprie dicta
habet eam reale condo si eam sit improprie dicta nega

Si ergo in ratione habet aliquam eam propriam dictam conde andens
 propriam dictam nego andens si ergo habet aliquam eam
 affectionem que uoce et realiter affluat in intellectum quia cum o habet
 ut reale et potest quocumque in intellectu esse uoce et realiter
 affluat, id est sicut dicitur in libro secundum quod et quasi umbra
 entis realis, sic et in similitudine causatur quoniam
 sit de operatione intellectus cognoscentis rationem aliter
 quam in se sit concepitur exulterum malia ut aliquod
 ut factum quod ut in habet et obiectum in intellectu
 obiectum ergo rationis est cognoscibile cognoscibilitate per rationem reparte
 Et entis rationis conde per rationem reparte intellectus, nego igitur entis rationis
 dicitur cognoscibile, quia habet aliquam cognoscibilitatem, sed quod
 obiectum ergo rationis est cognoscibile ergo datur.
 probatur andens nihil est in intellectu nisi prius fuerit in sensu:
 sed entis rationis nunquam fuit in sensu, ergo non potest esse in intellectu.
 R. distinguendo andens entis rationis est cognoscibile cognoscibilitate per
 rationem de parte entis rationis conde per rationem de parte intellectus ergo.
 igitur entis rationis dicitur cognoscibile id quia habet aliquam cognoscibilitatem,
 sed quia intellectus potest sibi formare tale ens, ut totum dicitur ad
 in intellectu ut.
 R. sed idem andens: entis rationis est cognoscibile per propriam rationem,
 conde per rationem entis realis nego: id est dupliciter habet ut aliquam
 cognoscendi, scilicet ut per propriam rationem, ut cum cognosco regem
 ut ipsum uidentem, ut per aliam ut uidebimus dum regem cognosco
 per imaginem: entis rationis autem cum sit in se factum, non habet propriam
 rationem, sed cognoscitur per rationem entis realis, ut dum concipio
 ponderas, quia est in absentia oculis tanquam si essent oculi, illud
 cognosco per rationem ad oculum magis afficiendum aerem, que per
 primario representat moleculam nigram, per dantes autem assumitur
 ab intellectu ad representandum ens rationis scilicet ponderas.
 Ad probationem dico maiorem, ens rationis nunquam fuit in sensu
 formaliter conde, fundamentaliter et materialiter nego et ergo
 ens rationis formaliter ut tale, nullo sensu percipitur, cum sit in
 se factum, materialiter tamen et fundamentaliter per se percipitur.

V. g. quamvis foris o cognoscat relationem rationis, p. quam natura
humana ut una referatur ad multa individua cognoscit in
fundamentum talis relationis, nempe naturam humanam a parte
rei in individuis.

Articulus secundus

Quae sit natura et essentia entis rationis?

In hac difficultate, ut sit modi dycedendi, quot sit capitula
putant vni aliqui essentiam entis rationis consistere in denominatione
pure detrahente, ut ut quilibet denominatione unde cumque sumatur,
sit ens rationis: ita Scotus et Scotista.
Notandum igitur. Denominationem vocat duplicem: aliam in se
intrinsecam, aliam extrinsecam.
prioris quae desumitur a forma, quae est in re denominata, ut denominatione
alibi in pariete. posteriora autem in quae sumitur a forma extrinseca
in alio facto, ut denominatione nisi in pariete. quae priora

conclusio prima
essentia entis rationis o consistit in sola denominatione detrahente:
ita sanctus Thomas opusculo de natura gratiae.
Proinde denominationes detrahentes unde cumque pronuntiantur,
sunt vere reales: ergo in illis o essentia entis rationis.
proinde videtur quod non paries. denominationibus nullo cogitante
intelligitur atque denominatione nisi o denominatione detrahente
ergo o aliquid reale.

Conclusio secunda.

Ens rationis facultas et proprietates consequens nom ut habet ad
adventum in intellectu pro cuius maiori intelligenda.
Nota quod cum natura aliqua realis possit tripliciter considerari,
scilicet secundum se, secundum suam attributa realia, deinde
ut in intellectu et in ut in intellectu: ita proportionate
conveniunt haec tria genera attributionis

prioris quidem gr̃is p̃t aut dē rēale u.g. rē sōis. Secundū q̃dē, conueniunt
 hōi u.g. ut habet dē in indū, qualia s̃t accidentia intrinseca rēali,
 u.g. dē album et cōm. Tertū gr̃is conueniunt rēi prout habet dē in intellectu
 qualia s̃t predicata rēis, ut dē uir, dē gū et cōm.
 Inter hāc autē tria ē notanda quod predicata, quae spectant ad duo priores
 s̃t rēalia, posterioris autē gr̃is s̃t habent dē, nisi p̃ intellectum, et
 quatenus illi obiectantur, idēq̃ propriū, indē uocantur entia rēis sōi
 intellectus, idē quibus loquitur conclusio quae sic intelligitur et appropria
 Aristotelis sup̃to metaphisica cap. sexto ubi dicit rēis uocat dē
 manima, s̃cū quod habet dē in intellectu obiectum.

Conclusio tertia.

quod dē obiectum, quod habet dē rēis ē quoddam dē fictum
 consequens nām ut concepitur ab intellectu, tamq̃ denominans
 p̃ modum s̃cū intrinsecū.

Explico.

Idē intellectus considerat nām humanam u.g. quasi abstractam et
 separatam a p̃t et paulo, tamq̃ dēinde refert ad illos ut ad indua
 talis nām, tam sic conceptam consequitur albedo quae tam s̃cū uolatio
 quae cum ē conueniat nām secundum dē, et prout ē a parte rēi
 sed more ut concepitur ab intellectu dē rēis, idē intellectus
 opusculo sup̃t ubi asserit tunc asseri dē rēis, idē intellectus
 intitur apprehendere qd ē dē et dē fingit aliud alibi ē.
 p̃tū obiectum dē rēis dē qd consequitur rēi ut habet dē
 obiectum in intellectu s̃cū ē una ē denominatio extrinseca
 ergo ē aliqd fictum.

Nota tñ ut tollatur dē ambiguitas, qd si denominatio illa
 extrinseca sup̃dicta u.g. dē uirum, amatum, et cōm concepiuntur
 ab intellectu quasi rēaliter afficiuntur rēi denominatum p̃t
 dici bono s̃cū entia rēis, cum in s̃cū denominans nihil
 reale ponat in re s̃cū denominata, qd qd apprehenditur, fingitur
 ab intellectu et consequenter resultat in illa rē illud dē fictum,
 qd uocamus dē rēis.

Obes p̃o contra primam conclusionem ad cognitum u.g. rē sōis

Ad denominationem puram extrinsecam id est tunc habet ad obiectum
in intellectu ergo denominationem puram extrinsecam ipsam habet ens
Rat. -

maior patet: minor probatur quia ad cognitum nihil reale ponit in deo.

ergo quod est in deo conceptum, fingitur ab intellectu.

R. ergo minorem etiam illud ad cognitum est subiectum et formaliter
in intellectu, et tamen obiectum nisi quod intellectus reflectit supra
actum suum ut cognoscere.

obicitur quod deus denominatur creator, dominus et cetera: sed sola extrinsecam
denominationem est realiter ergo ratio, et per consequens denominationis
extrinsecam est ens ratio.

Maiores constat minoribus impossibile aliquid reale advenire in
tempore, deo, quin ipse mutetur realiter, quod est impossibile, sed
denominatio creatoris, domini et cetera advenit deo in tempore
ergo est ens reale.

R. ergo minorem vel aliter dingo maiorem est denominatur
creator a relatione reali creaturarum ad ipsum, qua ipse deus
existit, et cetera: quae existit in creaturis, ergo et sic realiter
denominatur creator.

ut melius intelligatur nota ens ratio.

Nota fundamentum entium ratio ex parte intellectus nostri erit
ex triplici capite. Primo ex latitudine quadam cognitionis
intellectus nostri, ratio cuius se extendit ad omnia tunc,
sed etiam ad omnia pertingere conatur sicut ad negationem et
privacionem quae nihil habent positivae entitatis quia vero quae ratio
videtur habere locum in relationibus, id est.

Secundo desumitur fundamentum entium ratio ex imperfectione,
et multitudine intellectus nostri, qui, quia quod est potest
recipere nos prout sunt in se ipsis cogitur vel dem comparare,
ad alias, ad quas tunc reducuntur et ordinantur. Ideoque sunt
inter illas quamdam relationem quae cum a parte ratio est existit
est ens ratio.

Tertio etiam ex quadam fecunditate intellectus nostri cuius
Ratio pro suo elicitu potest et utrisque positivis intellectus facere

Fragmenta u.g. de monte et auro. montem aurum.

Articulus tertius

Quid sit prima et secunda intentio.

Nota nomen intentionis et sumi possit pro actibus aliarum potentiarum,
sic. et a philosophis usurpari pro scientia intellectus in obiectum: hoc
autem duo involuit, scilicet actum potestatis tendentis, nempe cognitionem intellectus.
Secundo obiectum, nempe rem ipsam.
Intentio pro modo sumpta vocatur formalis, seu activa.
Secundo modo dicitur obiectiva siue passiva: u.g. visio formalis et actus oculi quo
videt et obiectum, res uero que videtur, et visio obiectiva.
utraq; hanc intentio dividitur in primam et secundam pro et dictum est
in textu. Et quod attinet ad intentiones formales, eorum est das ois tam
primam quam secundam ad entia realia reales scilicet actus intellectus,
quibus fertur in res obiectas siue fictas, siue ueras de obiectivis
sic potissimum quoditur.

Conclusio prima

Intentio prima obiectiva et res que concepitur secundum se
et actum modo cognito.
probat auctoritate. Thomas pro sententiarum distinctione 2a articulo 2o
ubi ait cognitionem intellectus se similitudinem rei extra animam
et dem de re habens se fundatum modo cognito: u.g. dem hoc
dicitur prima intentio quia dicitur se fundatum in cognitione.

Conclusio secunda

Intentio secunda obiectiva et forma rerum fundata modo cognito.
Secunda uero intentio formalis et cognitio talis formalis. propter rationem conclusionis
sit de simpliciter intellectus concepit actum u.g. meum se in multis
propter hoc, quod uidetur et creditur? Et eo animus actus sit de cognitum
attribuit illi entitatem quamdam que sapit naturam illius
cognitionis et de forma relativa rerum, quam actus ad se ipsas
refertur: ut et quodamque que et propter convenientiam actui, et eo
quod habet se in intellectu eius proprietas est actum. Et ad
aliud se habere, nempe ad propter, et ita et uolens rerum.

sicuti facta quae hoc dicitur pater & relatio (nimirum paternitatis)
cuius totum est & ad aliud se habere scilicet filium.
Nam uero probatur uel potius colligitur conclusio de sancto thoma
opusculi de natura gratiae ubi docet aliquam dupliciter conuenire uoluntati
quidam enim sunt quae uolunt conueniunt se & ad se operationi intellectus
sic sunt conueniunt se ad se uolunt quodammodo se & ad se uolunt conueniunt
se & ad se habent in intellectu se ut fundamētum dorum sit
operationis actiua intellectus ut ad cognitum se abstractum et eum
ita se cognitum dico uel conueniunt se cognitio actiua uolunt se circa
illam dorum alia sunt quae uolunt conueniunt se & ad se habent in
intellectu ut fundamētum illius se sit cognitio passiva
se uolunt in se namque quod uel uolunt se cognitum se & uolunt
transfert se ad se uolunt illi conueniunt se & uolunt
se factus argumentum se quae primo et secundo modo conueniunt
uolunt pertinent ad primas intentiones ut patet de dictis
sed illa relationes quae fundantur in se cognitio habent diuersum
fundamētum a primis intentionibus ergo sunt diuersi generis et
consequenter sunt intentiones.

probat contra nam uolunt Aristoteli relationes quae habent diuersa
fundamēta sunt diffinguae.

Obiectum cognitum uolunt ut sit in intellectu ergo uolunt assignatur
inter primas intentiones obiectiue.
R. secundum intentionem debent conuenire uolunt modo aliquo
quod habent de operatione intellectus pro supposito se cognito
at uolunt ipsum cognitum se conueniunt uolunt pro supponendo aliquid
se cognitum in quo fundatur sed ipsi conueniunt se fundamētum
uolunt nam fundamētum se cognitum se cognitio actiua intellectus
sicut fundamētum se uolunt se uolunt actiua.

petit pro an hoc proprium sit essentiali se prima intentio
R. affirmatiue se in se predicatum se aliquid uolunt se non conueniunt
ut sic eam dicitur se se finitum.

petit se an eadem sit prima intentio
R. affirmatiue se omni se habet se nisi se cognoscitur se in
prosupponit se cognitum passiuum sed etiam cognitionem actiuam.
se dicunt prosupponere se uolunt cognitum primarium R. se supponere
se fundamētum cui conueniunt se se ipsam se nominat sicut se conueniunt
ad se

Distinctio vocis in eo consistit quod res quae a parte rei est una et simplex
per intellectum distinguitur seu dividitur: quia intellectus dicitur
et inaequatis conceptibus non unam apprehendit, ita docet s. Thomas
prima parte quaest. uigesima prima articulo quarto unde distinctio vocis idem est
cum distinctione facta per rationem suam intellectum.

Oportet distinctio est entis proprietas: ergo sicut distinctio vocis est
unum reale est et realiter aliud: sic est distinctio vocis, cum unum
est ratio est et est alterum est ratio.

R. Distinctionem realem est et pro eis realem et de quibus est unum reale
est sit aliud, sed quia unum (quodcumque sit illud reale vel ratio) est
realiter alterum: et similiter ratio distinctio est inter illa et proma
qualia cumque sint realia vel ratio quae ratio et in distinguuntur,
ita realiter.

unde distinctio est et proprietas entis ut in se est pro eis sed est
ut est distinctio est et ut est sit alterum realiter vel ratio.

Conclusio secunda

Distinctio realis alia est positiva alia negativa.
Positiva est quae datur inter extrema realia, ut inter petrum et paulum.
Negativa dicitur quae inveniatur inter omnes et est omnes, ut inter lucem et
tenebras: vel inter duo est entia, ut inter ecclesiam et tenebras
similiter duo entia ratio distinguuntur realiter negative, et si
sint ab intellectu concepta postquam facta est et in se unum, nec
indigent operationis intellectus ut distinguantur quod tamen requiritur
ad distinctionem ratio.

Conclusio tertia

Distinctio realis positiva subdividitur in physicam suam realem strictam
sumptam et modalem.

Physica est quae intercedit inter extrema, quorum utrumque est entitas
realis facta, et proprio dicta: qualis est distinctio inter hominem
et lapidem.

Alia modalis suam realem lato sumpta est quae reperitur inter extrema,
quorum unum dum talis est realitas proprio dicta: aliud cum est
modus suum modalitatis.

Modus est entitas diminuta, id est cuius natura est alteri ita in genere
ut nulla potest pati a subito separata et separata talis distinctio

Inter bonum et effusionem singulis quibus bonum ut possit esse per effusionem.
 Nulla tamen ratio favori potest, ut aliquid suo facto perinde esset effusio.
 Ergo modalitatem ad entitatem diminutam, unde excludet a ratione
 modi non illas, quae sunt ratione completae vel incomplete et partialis, qualis
 est motus prima.

Probatur haec conclusio et quidem quantum ad physicam per se patet
 quantum uocatur ad modalem, quod illa sit realis cum sit inter extrema
 quorum unum est aliud a parte rei et separari possit ab illo, in
 se extra controuersiam: quodam quocumque distinctionis sit physica,
 probatur cum distinctio propria realis dicat eandem identitatem realem
 et ipsa extrema, quorum unum est identitas alterius, qualis est identitas
 extremi, talis est distinctio: sed entitates modales, si quibus sic loquimur,
 non sunt entitates simpliciter, sed secundum quod sunt eum ad idem, entitates
 reales modales ad affectiones et modificationes ergo haec distinctio
 non est distinctio realis simpliciter, sed minor realis.

Oportet si latet inferre de minoritate extremi minoritatem
 distinctionis ergo de maiori parte extremorum sit inferre similiter
 maiorem distinctionis: consequens est falsum ergo similiter
 et antecedens.

Probatur minor in distinctione rationis ratione nata extrema per
 simpliciter realia, ut sapientia et misericordia in deo: et qui
 haec distinctio non est maior modali ergo et cetera.

R. respondetur quod si maioris et dico ad distinctionem realem duo
 requiruntur, scilicet reales entitates, et eandem identitatem realem
 quibus datus, ubi maior est realitas, ibi maior est distinctio, ubi
 minor ibi minor. cum autem in distinctione rationis ratione natae deo
 unum agitur, eandem identitatem realem, et ita minimo
 sit de maiori parte reali et minorum quibus distinctionis inferre
 maiorem distinctionis.

In talis sessio petri est entitas modalis, et tamen distinguitur realiter
 a paulo, et dicitur sessio ergo minor ut entitatis extremorum
 non acquirit minoritatem distinctionis.

R. distinctionem illam realem est pronuntiare de entitate modali;
 quae a paulo distinguitur, sed ab entitate subiecti in quo est.

Ratio cuius salus quod possit sine paulo existere adducit ab illo valde
distingui.

Hac omnis regula generalis est, quae cumque dependens a se mutuo
quo ad existiam, sed possunt separari modo esse distinguuntur
realiter physice; licet o conuerso, quae distinguuntur realiter
o semper possunt a se inuicem separari ut patet in trilus
personis sanctissimae trinitatis quae licet a se inuicem distinguantur
realiter, nullo tamen modo separari possunt.

obes sicut vel res et eius modus licet sit in una entitate vel dua:
o primum o ergo sicut et ita omnis distinctio erit physica et propria
dicta

R. pro primo equando nouum est sed quid modum adque una
entitas simpliciter, et alia sicut quid sicut si dicatur itaque et
belga vellet unum album simpliciter vel duo alba simpliciter
ubi fallacia est manifesta, nam utriusque o simpliciter albus
sed tamen sicut dicitur.

petes an possit modus albus sicut per diuinam potentiam a sicut
R. negatur, quod est officiale modo actu inherens sicut.

Conclusio quarta

Distinctio rationis una est distinctio rationis rationis emanantis alia rationis
Rationis.

patet quod quae sit ab intellectu nullo proz alio in rationis fundamento
ut cum intellectus distinguit petrum a se ipso, ut inquit
proproo petrus est petrus inquit concepit petrum sicut ut
solum, et sicut ut proz, et cum sumi ipsius ubi nihil de parte
o est, sicut petri reperitur, quod nolum exigat distinctionem, sed
quod hanc solum sicut intellectus.

Quia vero rationis rationis debet habere fundamentum ex parte
o est Quasi potentis, ut intellectus humanus faciat distinctionem
conceptum propter fundamentum, quod est aequalitatem plurimum
eminentia o est de quo intellectus facit conceptus inaequales
conceptus, quibus o concepit nec ex aequo totum quod est in se et singuli
conspiciunt, atque illius asi, sic videtur quod simplicissimus distinguimus.

Sapientiam misericordiam, iustitiam, et eam illius attributa vel de
ordine quodam ad diuersos effectus quos illa attributa produciunt,
vel propter quamdam habitudinem ad uirtutes, quas in creaturis
uidemus distinguere.

Sicut agens potest producere idem secundum diuersas uirtutes et
producere: ergo non intellectus poterit cognoscere idem secundum
diuersas uirtutes.

R. quando coram nam est concedatur audens quod in se ipsum est in diuinis
in naturalibus in fontem diuini regni, nihilominus id est sequens
de cognoscere quod producere datur simpliciter a parte rei per
se in suo proprio inuoluit uirtutes, quod rei idem significatur?
Cognoscere autem est terminatur ad rei simpliciter, sed modo quodam
approbationis in se ipsum intellectus qui est potest approbationis
uirtutibus alius rei simul alioquin comprobationis ut ipse
modo ipsum deum quod est impossibile ut docetur in theologia.

Dicitur ergo contra distinctionem rationis rationem quod nulla distinctionis
intellectus concepit petrum ut substantiam et ut praedicatum de pluribus
ut eantur conceptus est in correspondentis de pluribus rationes obiectiua
de parte petri ergo illa distinctio est in repetitione eiusdem conceptus
formalis circa eam eandem sicut sibi praefatur nomen petri: et
distinctio in re significata

R. quando audens bene omni aliter petrus concepitur ut substantiam,
et aliter ut praedicatum: quia ratio substantiae et ratio praedicati, quas
intellectus attribuit petro in sui ipsius est rationes distinctae et quod
nullum est fundamentum de parte petri: deo est distinctio rationis rationis
secundum in diuersas rationes obiectiua substantiae et praedicati, et consequenter
est in distinctio conceptuum formalium sed omni obiectiua est.
nec est sic sola repetitio eiusdem conceptus: ut se ipsum debet
eadem rei conceptus sub eadem ratione obiectiua sic enim si quidem
conceperetur idem petrus, sed sub diuersa ratione obiectiua modo ut
substantiam modo ut praedicatum.

Quaestio secunda

An distinctio formalis a parte qua
media est inter realem abstractionem sit admodum?

Scotus et eius discipuli arbitrantur aliquam distinctionem
inter actum et actualitatem dari quae sit in volu et intellectu
modum inter realem et rationem minorem realem et maiorem rationem
Quae mirum intercedat inter duas formalitates sive actualitates
eiusdem rei id est habentes realem identitatem et hanc
distinctionem vocant formalem sive de natura rei existimant
ergitur scotus ad et rationale in hoc ut, substantiam, et simpliciter
quod eo distingui formaliter a parte rei nullo intellectu operante.
contra quod

Conclusio unica

Distinctio scoti sic replicata est ad multa.
probat quod summum incommunionem reputant theologum in eadem
ontitate actualiter simplicissima ut in deo, ut actualitates
simpliciter distinctas et plures: cum omni quod illa duae actualitates,
quo modo inter se distinguuntur eodem modo ab entitate
distingueretur. ergo non possent esse una entitas.
ob id pro paternitas in deo est actu et a parte rei principium
incommunicabilitatis, et officia est actu et a parte rei principium
rationale est actu principium discernendi: statim est actu principium
discernendi: ergo est si una et eadem res paternitas indicat officia,
nam rationale et actu in deo.
R. id quod ostendit paternitas in deo. idem de ratione, et similibus,
est actu principium incommunicabilitatis et officia est si consideretur
paternitas secundum se illud, quod sibi donificat a parte rei ergo:
si consideretur paternitas ut importatur isto nomine. unde: nam si
paternitas sumatur precise sive per intellectum, ista ratio distinguitur
ab officio nomina enim significant res ut substantias nostris conceptibus:
si vero consideretur paternitas pro ut a parte rei tunc
paternitas est eadem res cum officio: unde ad hoc breviter potest
distingui, paternitas est principium incommunicabilitatis, et pro
formaliter est dupliciter sumpta conditio: materialiter est distinctio
Principium incommunicabilitatis ergo eadem est distinctio

Paternitas et officia.

Constat saltim plus differre paternitas ab officio quam a se ipsa. $\therefore$ in
Realiter, ergo formaliter ad sensum secti.

R. disqdo maiorem plus differre paternitas ab officio quam a se ipsa distinctione
actuali nego, virtuali concedo.

constat id distinguuntur illae virtualitates sicut a parte, sed a parte
rei sit actus, ergo distinguuntur actu.

R. disqdo maiorem distinguuntur sicut et a parte rei absolute considerando
secum existentiam, nego sicut et plures velut una $\therefore$ alia a parte
rei, concedo sit autem duae virtualitates, et ut plures virtuali distinctione.

Obes sdo dantur in gdo animalibus et rationalibus, indeo misericordia et
iustitia: sed gae distinguuntur inter se ante intellectum, $\therefore$ reali propria
distinctione, nec modali: ergo formali ad sensum secti.

R. nqdo totam qm utm distinguuntur virtuali distinctione, quae cum
 $\therefore$ sit actualis, $\therefore$ et propria dicenda distinctio ut iam dictum $\therefore$
sed utm fundamentum distinctionis rationis rationis emat, quae $\therefore$ actualis
per intellectum, est in virtuali distinctione in una et eadem ad virtualiter
multiplici pro cuius distinctionis maiori intelligentia

Adulente qd, cum dicimus virtualom distinctionem dari a parte
rei, debet intelligi illud a parte rei affere li virtualom, $\therefore$
aut li distinctionem, qm novum adit a parte rei in hoc casu nullum $\therefore$
distinctio sed utm a parte rei $\therefore$ aliqua vel complacent plures virtutes
in quibus fundatur distinctio actualis videt rationis rationis emat.

Obes tertio compositio metaphisica de gradus gradus et dualis $\therefore$ compositio
rationis, sed realis: ergo si gradus distinguuntur realiter de natura rei.

R. nqdo audens $\therefore$ in compositio rationis, $\therefore$ in eorum morio ficta, sed habens
fundamentum in re, ratio cuius potest intellectus unum gradum

concepere quicumque suo poalcom altorum dualom suum determinantem,
ac proinde istius modi compositio repugnat in deo, $\therefore$ qd supponat

distinctionem extremam a parte rei cum sit compositio rationis.
Ut dictum $\therefore$ sed et alio capite, videt de limitatione et infinitate,
natura divina ratio cuius sit, ut nullus possit concepere gradus

eius, quod includatur in ratione duali, et nec ultra.

Obes quarto qd et extra offiam distinguuntur de natura rei ab eo qd $\therefore$ de offia:
atqui dualia individualis qd potest et extra offiam sors, ergo dualia
gradualis distinguuntur de natura rei ab offia sors.

R. Idem de minorum deum individuali de deum essentiam sicut ut consideratam
sicut de deum definitionem conditio de deum essentiam sicut ut consideratam
A parte rei, nego: sicut Maior de solum uera de deum de deum de deum de deum
rei a parte rei sumpta. de am p intelligitum abstracto. de quibus
Colligo pro de una eadem ex affirmari contradictoria. de cum hoc
addito, a parte rei, modo res illa sit unum et multiplex, ergo de
Auctoritate dici potest quod sit principium sensendi et de vacillitate quod
sit tale principium, sed principium discernendi et auctoritas et
Rationalitas sint una res: similiter quod essentia in diuinis filio communicatur
et de paternitas: quod in re paternitas gratia de deum.
Colligo pro hoc et similes de cursus de ualere, auctoritas et vacillatio de
discuntur in de deum auctoritas de principium discernendi ergo et
auctoritas de principium discernendi. quod et misericordia in deo
de discuntur: atque deum p misericordiam miseretur: ergo p
quod etiam miseretur.

Ratio pro priori syllogismo a quod sint quatuor tunc unus deum et deum
tunc dupliciter sumitur materialiter hoc de deum et formaliter,
quod dupliciter sumptis equialet duplici tunc unde maiori propositio
Rationalis et auctoritas sumuntur entitatum in minori deum vacillatio sumitur
formaliter.

Ratio deum sicut syllogismi de eadem, quod in maiori misericordia sumitur
entitatum et in minori formaliter, quod omnia uerba significantia actum
Animi, reduplicant ipsa instrumenta p quod exercent tales actus.
Colligo tertio auctoritatem ergo habere quod deum equalom identitatem
cum vacillatio ac ipsa vacillatio habet sicut si sit sermo de
entitate quod opponitur distinctioni actuali: de am si sit sermo de
entitate quod opponitur distinctioni actuali: de am si sit sermo de
entitate opposita distinctioni virtuali: quod sola vacillatio de ita
multiplex sicut auctoritas et vacillatio simul.

Quod precedentes propositiones p modum appendicis dante quod sit
consideratio metaphysica: quare ut ad propositum logum reddamus,
sit p deputationis

Questio tertia

An logica sit speculativa an practica.

Resolutio illius difficultatis pendet de perfecta intelligentia

Horum trium speculativa vel practica, deoq
 Nota qd prout sit actus seu operatio alterius potest intellectus,
 Nata illi conformiter recte rationi ita rationis et scripta
 ut illi animi qui hanc definitionem o admittunt legem practicam
 statuunt: sed hoc solum principia a se conficta.

Prolixius et Aristoteles 3o de anima cap 1o et alibi saepe ubi docet
 intellectum sola ratione fieri practicam et rationem significat
 progressum aliter et tunc loquitur de intellectu ut illius
 operationes proprias solum se considerat et practica.

Dicitur nata illi conformiter recte rationi ut operationes voluntatis
 ut et eludantur inquisitiones consolationes et similia, quae dependunt
 a ratione.

Speculatio a qua dicitur habitus speculativus et actio intellectus
 est ordinata ad praevidendum et quae est sui generis.

actio sic tenet locum quasi latoris particularis locum dicitur.

Dicitur actio intellectus ut dicitur a ratione speculativa actiones
 sensuum.

Dicitur est ordinata ad praevidendum ut et eludantur operationes

Artis mechanicae quae sunt subiectae in intellectu, et sunt in
 speculativa, quae dirigunt potentiam ad actus et rationes.

Dicitur sui generis quia speculatio proprie dicta est refertur alio
 tanquam in finem, sed non in finem intra limites obiecti illius scientiae,
 quae dicitur speculativa. ad cuius plenitudinem intelligitur,

Notandum de S. Thomas per parte quaest 1a Articulo 12
 quod corpore, scilicet aliquam potest dici speculativam in parte
 potest de parte sui obiecti quod necessarium est et est operabile, seu
 factibile ab ipso sciente in tali scientia: ita dicitur speculativa
 philosophia naturalis quia considerat pro obiecto suo ens mobile quod
 est factibile a philosopho.

Secundo de parte modi resolvendi: qui est definiendo dividendo, et
 resolvendo non in sua prima principia quae communiter
 vocantur resolutivae.

Tertio de parte finis patet Aristoteles 1o metaphysicae cap 1o de speculativa
 anima scilicet finis est veritas sicut practica operatio: ita metaphysica

Secundum sententiam speculativam.

habitus practicus est ille qui dirigit alias potestates ab intellectu ad praxim non obiecti operabilis modo operabilis et in finem operationis.

habitus speculativus est qui dirigit intellectum ad actiones speculativas modo speculativus et in finem cognitionis si notatis.

Conclusio prima

Logica est scientia speculativa. Ita Aristoteles. S. Thomas cum suis. Secus cum suis contra quosdam.

probat illa scientia est speculativa quia habet pro fine cognitionem et veritatem sed sed logica habet pro fine cognitionem et veritatem ergo est speculativa. maior patet minore. Probatur finis logica est cognoscere definitionem divisionem, argumentationem et easdem intentiones.

probat sed logica est scientia practica ergo speculativa. probatur videtur si est practica vel est activa vel passiva: si activa quia idem est agibile et diligibile: si factiva quia operatur circa operandum in eternam vitam.

obes pro logica videtur circa praxim ergo est practica.

probat videtur videtur circa syllogismos construendos: sed construere syllogismos est praxis: ergo videtur circa praxim.

probat minor construere syllogismos est operari: sed operatio est praxis ergo construere syllogismos est praxis.

R. nunc videtur ad probationem minorum ad eam probationem. Dico minorum omnis operatio extra intellectum est praxis: translati in intellectu namque est igitur qualibet operatio est praxis sed illa sola quae est alterius potestas ab intellectu: omnes autem operationes logicales remanent in intellectu. Adde finem logicae est ad applicare suas intentiones ad usum istos quos cognoscere.

Instatur pro et inferos nullam dari scientiam practicam atque contra Aristotelem ergo.

probatur sequela omnis praxis debet in alterius potestate ab intellectu: sed omnis scientia est actus intellectus: ergo nulla scientia est practica.

Ad hoc argumentum respondent aliqui concedere quodammodo et negare
 falsum, dicuntque aristoteli quod dividit scientiam in speculativam
 et practicam, summe scientiam pro habet quod dividatur in speculativam
 et practicam sed hoc est responsio singularis, quare valet.

R. negare quodammodo ad eius probationem dico maiorem esse praeceptum
 actus alterius potest ab intellectu elicitorum vel intellectum concedo
 elicitorum non per se negare. ad eius sensum dico in maiorem
 esse scientiam actus intellectus elicitorum concedo elicitorum et directum
 simul negare: aliqui enim actus scientiae ordinantur ad dirigendum
 actus aliarum potentiarum, ut voluntatis, illi actus dicuntur
 practici.

Quidam vero praeceptum est operatio cuiuslibet potest dirigibilis per regulas
 sed operatio logica est dirigibilis per regulas ergo est practica.

R. negare maiorem esse illam definitionem praeceptum est operatio cuiuslibet potest dirigibilis per regulas
 antiquitatem quod intellectus sola ratione sit practica, ut notabili dicimus.

sed logica est quodammodo practica propter se ipsam sed propter alias scientias praeter se ipsam quodammodo
 ergo logica est practica.

R. dico minorem esse quodammodo practica propter se ipsam sed propter alias scientias praeter se ipsam quodammodo
 negare scientiam et intentionem quodammodo, concedo qui sunt scientiae logicae sunt practicae
 ut cognoscant principia et conclusiones logicas, quae sunt necessariae ad alias scientias.
 Idcirco dicitur logica quodammodo practica.

Conclusio secunda.

Logica est simpliciter scientia practica et speculativa et hoc contra oppositum.

probatum per officia rationis deducta ex dicto. Tercio per partem quodammodo
 articulo quod repugnat aliquem habitum naturalem et rationem ordinis scientiarum
 speculativam et practicam quatenus speculatio et practica sunt duae oppositae
 officiales dividentes habitum: sed repugnat eidem speculatio competere duae oppositae,
 ut constat ergo non practicum et speculativum non potest competere scientia naturalis
 qualis est logica.

probatum per scientiam theologicae idem est practica et speculativa quia est participata
 cognitio scientiae divinae quae omnino est practica et speculativa ut
 dicunt theologici: sed logica est talis, cum tractet de deo.

aut velut diuini ergo o i simul speculativa et practica.
obes po loga procedit modo resolutorio et simul compositiuo ergo i
practica simul et speculativa.

probatur andens uogatur in cognitione sui ab i resolutionem usque
ad pa principia. donec introducit formam definitionis diuisionis, inquam
notam sed prior illo modus i resolutionis posterior uero compositiuus,
ergo ita eda

¶ ergo andens ad probationem ergo andens introducit formam in materiam
egrediendo limites intellectus, ergo manendo in intellectu, tendo totum.

DISPUTATIO II

De ure. Questio prima.

Utrum a parte rei detur unitas focalis

Quod ut infra dicemus dantur a parte rei nae quae dominantur in eis
p intellectum, idcirco inquirimus quidnam in ipsa nae a parte rei praesupponatur
ut sit capax unitatis, nec om nae potest eam recipere, ratio
unitatis humorice, cum sub illa ratio sit specialiter singularis.
ergo pro intelligentia tituli.

Nota q aristotele octauo metaphysicor cap octauo qd unum sit omne
indivisum in se et diuisum a quolibet alio: unde unitas unde unitas erit
indivisio seu carentia diuisionis, quae totius est erit quod totus est erit
diuisio? nam optima cognoscitur carentia diuisionis p diuisionem
quasi p formam oppositam,
diuisio autem e duplex alia materialis alia focalis, materialis
materialis e quae fit p principia materialia sicut p diuisas individuales, quae
diuisione spatio d uidetur in sua materia.

Focalis e quae fit p principia focalia sicut specialia: quo modo diuiditur
genus in suas species: quae diuisio maior e uel minor respectu ad principia
p quae caatur magis uel minus tota.
utrumq diuisionem uidetur e in petro, qui differt a paulo materialiter, et
identitatur p diuisionem individuali, id uero p principalia focalia

Ab equo unum focaliter per principium officiale, scilicet rationale, et ab hac
 planta differt per principium officiale, cuius scilicet per constitutionem et ab
 hoc lapide per principium ad hoc gradum nomen per animatum equulum.
 Collige pro quod unitas sit duplex, materialis et focalis, quod focalis habeat
 latitudinem sicut divisio illi opposita.

Collige pro quod unitas numerica sit cum magis per nullam mensuram admittit
 divisionem, unitas vero focalis est illa minor quam admittit divisionem
 focalem.

Collige tertio quod de statu questionis an datur unitas focalis in petro,
 Peste et a numerica. Hoc in satis constat ex his que dicta sunt contra
 distinctionem scilicet quia inter officium et genus officium nulla intercedit
 distinctio acta a parte rei, neque enim erit actualis distinctio inter
 unitatem officii et unitatem numericam cuius officii, sed queritur
 an fiat datur petro unitas singularis sive materialis aut numerica, ita
 omni datur unitas focalis correspondens officio, ad quod sit

Conclusio prima.

ante operationem intellectus datur in volens unitas focalis,
 per hoc quod datur officium sive principium focalis est divisum in plures species.
 ergo datur unitas focalis.

Non dicat per unitatem numericam ut sit haberi in divisionem
 plures officii et consequenter totum quod habetur per focalem, id est
 superfluum est focalis: nam si habetur modus unitatis focalis,
 scilicet negatio divisionis super unitatem numericam, tunc habetur omni
 habetur substantia unitatis focalis scilicet ens focalis est divisum sed illud
 habetur per unitatem focalem.

ob hoc quod quod est a parte rei sub ratione qua existit respectu duplicis id est
 scilicet hoc existit solum habet unitatem numericam, sed quod quod
 est a parte rei omni ratione existit: ergo solum habet unitatem numericam.
 R. ergo maioris, sub ratione qua existit respectu duplicis id est fabricationis

essentia seu singularitatis, secundo, sub ea ratione qua est
specificativa, id est si prematur illa, que est essentia ratio, sicut in
omni ratione habet essentiam in se et in omni ratione eius est singularitas,
sive essentia.

Ob id secundo Aristoteles quinto metaphysicorum capitulo fuit: solum
enumerat tres unitates scilicet numericam specificam et genericam
Pate postremo est per intellectum et per a parte rei: ergo
datur unitas formalis a parte rei.

R. pro o ualere argumentum ab auctoritate negata.

R. secundo Aristoteli sub unitate generica et specifica comprehendisse
formalem tum quia unitas ex parte nature est fundamentum utriusque
ideoque appellatur unitas generica et specifica fundamentaliter, tum quia
esse unitatis conveniunt in ratione earentie divisionis, id est in
esse unitatis divisionis formalis.

Conclusio Secunda

Unitas illa formalis est in multis rationibus a parte rei.

probatum pro natura est totaliter diversa a parte rei in multis: ergo est una.

probatum contra quia multiplicitas et divisio tollunt unitatem.

probatum secundo quia simul admissio quod datur unitas formalis a parte rei contra naturam specificam
qua sic illa officialis vel propria eius passio ut volunt aduersari? oportet illa
conuenire quilibet individuo illius speciei et ita potius est unus pro multis?
Quod est contra sententiam paradoxam et euidenter falsum alioquin petrus posset esse
gen paulo.

probatum assumptum omnes proprietates reales que predicantur de natura, predicantur
etiam de individuo illius nature: ergo.

ob id pro natura solum dividitur ratio singularitatum et sic semper manet
una formaliter.

R. ergo contra nam si hoc sit uerum de divisione, quia est difficultas et
opponitur similitudini est in uerum de divisione formali, que opponitur unitati.

propria dicta in multis? unde natura est una simpliciter in multis.
ob id secundo petrus et paulus conueniunt in natura: ergo est unum in se.

Probat eam qm qd distincta st unum in aliqua ratiōe, talis ratiō debet eū una
gnitū.

R. Sgdo conueniens: st unum a parte rei unitate similitudinis et conformitatis
Condo: unitatem simpliciter dictam, ngo: nam ad unitatem simpliciter necesse ē
qd nos ita sit una, et simul in eodem statu ē sit eū multiplex qualis ē unitas
similitudinis qm habet nā a parte rei in multis: et idē uicari solent unitas
scdm qd qm stat eū actuali multiplicatione in multis: similitudo ē in
necessario importat plures, cum idē sit sibi simile.

ad confirmatōem Sgdo minorem sed ratiō fundatur in unitate totaliter et
simpliciter ngo fundamentaliiter et scdm qd, concedo: qm am unitas ē ita
similitudinis seu conformitatis: et ita ē fundatur ratiō in aliqua unitate eū
multis a parte rei.

Obiā ratiō nā possibis potest ē in pluribus a parte rei ergo habent
unitatem positivā eam.

R. Sgdo andens potest ē in pluribus ut una, ngo ut multiplex in pluribus idē
scdm una in pluribus sed plures in pluribus, condo.

Obiā qm nā humana a parte rei ē definibilis: ergo una unitate eū qd ē
definibile debet ē unum unitate eū.

R. Sgdo andens ē a parte rei definibilis prope ma sua totaliter ngo: remote
sua fundamentaliiter, condo sic ē ē una unitate eū, nam ut aliqd,
sit remote definibile, sufficit qd habeat unitatem conformitatis, quā
fundamentum unitatis habet unde ē intellectum ratiōe eius nā sit propius
definibilis.

Questio Secunda

Vtrum uniuersalia sint naturae reales A parte rei existentes.

Nota pō urle coctae sumptum ē qd unum dicens ordinem ad multa
quibus ratiō ē de quibus scriptum pēdijari unde liquet nos sic agere de
urli in offendo, et pēdicando, ē uero de aliis urli acceptionibus de quibus
in textu agimus.

Nota Sdo nos fuisse esobriores sententias philosophorum de urli
pā ē Platonis afferentis si aristoteli eius discipulo erodamus,

Verba o solummodo nunc uocantur, sed omnia a singularibus separatim
existentes.
Sed sunt opposita et in nominalium dicentium uerba nihil aliud ad quam
nomina et uerba plura significantes aut conceptus plura representantes.
Tertia modum inter se nomina illas et in Aristotelis et D. Thome
Alvarum eorum ponentium et quodam uerba nunc uocantur, sed o a
singularibus separatim existentes.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Reiicitur sententia platonis

Conclusio i

Nulla datur nunc eorum que subsistat separata a singulis et consequenter
nec idem platonice que dicuntur nunc uerba separatim a singularibus
existentes.
probari potest quia talis nunc est singularis et o uerba, quod implicat ut in o
singularis et ex suppositione ad uerborum uerba quos sunt uerba,
ut am singularis, quia quod quod existit a parte uerba quod deus o sit, et o
productum in actionem singularis, et per consequens ipsum est singularis.
Nec dici potest huiusmodi nunc et quod inuenit, sic in deus ut
deus et eiusdem officii cum singularibus: unde nullo modo potest admitti
hoc sententia et propterea difficile est erodere diuinam platonem
sam tenuisse sine grauissimi auctores (inter quos S. Augustinus)
conantur illum ab hoc errore uindicare dicentes per ideas illum o
intelligisse nunc uerba a singularibus separatim: sed ideas sunt
conceptus rerum creatarum in mente diuina, que suo modo
et principia rerum creatarum.
omnes igitur habent omnia necessaria, atque uerba, si o sunt separata
a singularibus, o sunt necessaria. sed corruptibilia sicut ipsa
singularia, ergo et separata.

R. Dico minorum o deant necessaria secundum actualom esse, etiam,
 concedo secundum essentiam nego. necessitas enim essentiae nihil aliud quam
 invariabilis et necessaria connectio praedicantium essentialium talis
 nam? adeo ut si quis velit talom nam conceipere, vel deus produere
 debeat conceipere vel produere eum talibus praedicantibus essentialibus.
 V.g. o potest deus secundum se conceipere, vel produere, nisi conceipatur vel produatur
 substantia corpus, vivens, animal rationale, et hac necessitas sufficit ad ob-
 scura quod de talibus praedicantibus necessario profluit aliqua passio, quae per
 seiam demonstratur de subito et quibus
 patet necessitatem essentiae o requiri? ad o esse seiae? nam omni
 V.g. nulli existant in genere flores vera in de illis potest haberi seia.
 et similiter dicendum est ad propositiones quas vocant aeternae veritatis,
 unde quod o requiratur actualis essentia praedicantibus et subiectis dicuntur
 esse verae, quatenus sunt de veris essentis de se, et inter se connecti.
 Dicuntur enim aeternae veritatis quatenus sunt de ipsis essentis in se
 spectatis? quae si sumptae sunt essentiae conditionibus materialibus
 graduantibus, et aeternae negatae id est si sunt ab aeterno necessario
 eodem modo se habent quo se habent quod est in tempore.

PARAGRAPHVS II

Revertur sententia nominalium

Conclusio II

Verba materialiter de quibus in praesenti o sunt nuda voces aut
 conceptus sonantes.

proinde univoca sunt quorum nomen eodem modo est nudo voce substantiae nomini
 accommodata eadem est. atqui verba sunt univoca: ergo debent
 habere idem nomen? sed voces o habent nomen, quod est ipsum
 nomen ergo voces o sunt univocae.

proinde quod verba sunt unum apud multos, sed voces et conceptus
 o sunt apta in multis: ergo o sunt univocae.

Præter minor quo ad utramque partem vocis & conceptus reperiantur in multis
quæ in illis & multiplicentur nec conceptus reperiantur in multis
nisi coniungantur ut patet.

Præter tertio vocis et conceptus per signa et nomen suum, quæ proinde consistunt
in representatione sicut et nomen speculi & representare, ergo & possunt
esse universales vel predicabiles nisi ratio rerum quas significant ac proinde
et alia ratio vocis debet dici universalis, vel singularis, nisi per nos significata
talis sit, et eam signum supponat suum obiectum quod & representat necesse est.
Rat. ut universales aut singulares antecedenter ad signi representationem,
sicut speculum & representat eam nisi prius hoc sit et si prius obicitur.

Obespo. utrum predicatur univoco sed sola voces aut conceptus possunt
predicari univoco ergo sola voces aut conceptus sunt universales.

Præter minor predicari univoco & predicari in eadem significatione
sed sola predicta sic predicantur quia cum sint signa consequenter omnia
illa sola habent significationem.

R. ergo minorum ad probationem ergo similiter minorum et dico
quod predicari univoco & sit predicari in eadem significatione sed
sub eadem ratione quod patet ex definitione univocorum.

Obespo. auctoritatem Aristotelis per idem ubi dicitur, utrum nihil sit,
aut posterius sit. quod idem ad videtur ac si diceret nihil est utrum
nisi nomen et conceptum quod posterius sit.

Item in predicamentis cap. de substantia ubi ait quod substantias (hoc est
universales) significant quodlibet sed hoc videtur communiter sed vocibus
ergo utrum voces et universales.

R. quæ ad sensum aristotelis nullam ad nomen eorum a parte rei,
et separatim a singularibus existentem quod volebat plato sed nomen
est universale per operationem intellectus, quod & posterius.

ad idem R. quæ ad sensum Aristotelis substantias (hoc est nomina
singularum substantiarum) significant quodlibet per nomen substantias de
nomina parum substantiarum hoc aliquid, sed nos ipsas ad substantias,
et in eis ad substantias.

Insuper ergo saltem uoces et conceptus sicut Aristoteles possunt
dici uerles.

R. Dico illatum uoces et conceptus possunt uerles in significando et
representando, concedo in offendo et predicando ngo. igitur uoces
et conceptus & natura sua sunt signa que representant aliquid a se distinctum,
et quidem uoces representant res exterius, conceptus autem repa-
sentant illas interius in mente adeoque sunt uerles quam res uerles
representant, quod fatentur ipsi nominales quod uelament admittunt
in uoces et conceptus ut uerles haec supponunt pro multis ut uocem
god pro petro et paulo sicut calculus supponens pro multis floribus
sed calculus est de plurimi floribus nisi represententur ergo uoces
et conceptus est nisi representantur dicuntur de multis.

Insuper dico uoces et conceptus sunt uerles in predicando nam uocem god
predicatur de petro et paulo, potest enim dici petrus est god, paulus est
god et eorum.

R. Dico audens uoces et conceptus sunt uerles in predicando secundario
et modeste, concedo, primario et immediate, nego: deo enim uoces
et conceptus sunt uerles in predicando, quia significant et representant
natura uerlem.

Ad probationem dico solum quod propositus petrus est god ut quod res
significata per uocem petrus sit res significata per uocem god, est autem
ad uocem petrus sit uocem god.

Obest tertio quod est a parte rei & estis uocibus et conceptibus est
singulare: ergo non potest concipi uerle.

procur. audens quod est comitum uel productum et consequentur.

in actionis singularis ergo est singularis.

R. Dico audens quod est a parte rei & estis uocibus et conceptibus est
singulare uel dupliciter concedo: specificatum ngo si enim consideretur
sub natura sub qua potest obici intellectui sine singularitate
et est abstractum est natura singularis.

Insuper nam obici intellectui nihil est aliud quam conceptum

Et imaginem natæ ergo solus conceptus est unus.
 probatur audens quod rem esse in imagine nihil est aliud quam ipsa imago:
 ergo rem esse in conceptu nihil aliud est, quam ipse conceptus.
 R. quando assumptum quod natam esse in intellectu obiectum est ipsa natura
 rationis in conceptu aliquo singularitate: quod autem hoc obiectum
 natæ distinguatur a conceptu, constat: quod est conceptus, id est
 qualitatis et consequenter accidentis: res autem que habet esse
 obiectum, sepe est substantia sicut in conceptu natæ humane in eo,
 id est est substantia sicut obiectum in mente est substantia natæ humane.
 ad probationem distingo audens rem esse in imagine nihil est
 aliud quam ipsa imago immediate concedo, modice nego id est in
 modice illud quod representatur ab imagine in quantum mouet
 intellectum ut representet sibi representatum ab imagine.
 R. 2do dissimulato audente, quando coram: ratio disparitatis est!
 Quod imago representat modo mortuo rem intellectus autem modo vitali.

PARACRAPHVS III

1

Assertur sententia rationalium

Conclusio

Solee nature rationales denominantur proprie rationes. et reprobasse Aristoteles
 per posteriorum capitulo quinto subiungit verum alius sunt rationes, alius
 singulares.

probatur proinde ratio ratio est unum aptum in multis, sed solee nature
 rationales est apta in multis, ergo solee sunt rationes.

maior clara est probatur minor et duobus precedentibus paragraphis in quibus
 ostendimus uerum est conceptus est propria sunt rationes: et ratio confirmatur.

eg. natura humana potest dici de petro et paulo in concreto.

obiectum natura sunt abstracta et singularis tum quia sunt generis determinata

natura sunt tum quia hoc est determinatum obiectum cognitionis ergo
 nature rationales non possunt dici rationes.

primus oritur multiplex.

Conclusio prima.

o datur aliqua natura quae unius formaliter a parte rei;
probat ut natura sit unius, requirit unitatem multis positiua eorum?
sed o datur talis unitas a parte rei ut ante probatum est, ergo.
Confirmatur natura ex data multiplicatur sicut multiplicatur materia,
in quibus reperitur; ergo o datur natura unius formaliter a parte rei?
o omni o credo a parte rei unius naturae ad multa, quod unitas formaliter?
sed potius e ordo multorum ad multa.
Obes pro auctoritatem aristotelis qui multis in locis dicit unitatem esse a rebus
separatam, sed cum in ipsis rebus?
R. Aristotelem tunc loqui contra platonem, et solum de concursu
o esse separata a singularibus; sed ad fundamentaliter in illis; qd
dicere unitate pro fundamento o in rebus unitatem ad o ad in solo
intellectu.

In generalibus. Aristoteles libro de interpretatione cap 2to docet, rerum alias
se unius, alias singulares: ergo o loquitur de unitate fundamentaliter? nam se
diuisio o est bona, qd membra diuisoria o se mutuo excluderent.
R. Aristotelem hoc loco o diuidere res absolute, et solum se, sed pro se substant
nostris conceptibus a quibus representantur vel sunt conditionibus indistantibus,
et ita se unius, vel eum illis et ita et singulares? qd qdem manifestum e
qd ibi tractat Aristoteles de rebus et ueniunt in propositum ad oq ut substant
conceptibus.

Obes qd singulare e relatum ad unitatem: ergo sicut singulare e a parte rei
ita et unitas.
R. singulare potest sumi dupliciter primo solum suam entitatem realem
quam habet a parte rei p principia induantia et sic o e relatum unius
sine formaliter sine fundamentaliter acceptis; hoc ipso omni quo aliqua natura
inducit e in rem natura et nullum datur unitate uere e singularis.
2do singulare potest dici formaliter et ut e subiectibile et inferius
ut ita et relatum unius: sed tunc o e a parte rei sed n intellectum
sicut omni unitate ad qd refertur.
Singulare no modo spectatum potest uocari singulare po intentionaliter.

Sumptum. sdo modo, sdo intentionaliter sumptum.

obes nra humana, ergo a parte rei communicata pluribus: ergo a parte rei communicabilis pluribus.

R. sdo andens nra a parte rei communicata pluribus, ut una nra ut plures concedo: ergo a communicabilis ut plures, videtur: ut una pluribus, falsum est, et omni sit indivisa tot sit numero distincta nra.

Instalis nra petri sicut se, sicut sicut predicata sua officialia o habet qdgm qd o habet nra pauli: ergo nra humana a parte rei ut una est utriusq. cor.

R. nro andens qd nra petri habet totam officium et entitatem realem existentem ipsius petri qm o habet nra pauli nisi sola similitudine dñmde officia sicut nra petri et nra pauli a parte rei sicut totis differunt ergo o si solas singulas partes sicut totum qd sit.

Instalis sdo: ergo tanta est distantia a parte rei inter petrum et paulum, quam inter petrum et eusebium.

Primum sicut etiam quod sicut totis differunt summo differunt hoc possunt plus differre atque nra petri et nra pauli sicut totis differunt sicut nostram doctrinam ergo o possunt plus differre.

R. nro sicut ad probationem dico in interdu quod sicut totis differunt quadammodo similia inter se ut petrus et paulus quadammodo dissimilia ut petrus et eusebius illa autem quod sit dissimilia magis differunt qm quod sit similia, quia dissimilia sit plura entia inter se distincta et dissimilia, etiam dissimilia sicut sicut similia vero sit qd multa entia sicut o dissimilia.

cuius similitudinis fundamentum est unitas conformitatis.

Instalis tertio iam dictum est petrum et paulum sicut totis differre a parte rei: ergo nulla tenus conveniunt si omni convenirent si aliquid simul convenirent.

sicut hoc o qd sicut totis differunt ergo o conveniunt.

Primum sicut implicat idem si idem convenirent et disconvenirent: ergo

R. qd aliqua duo sicut totis differant et inter se in aliquo conveniant magis implicat qm duas res sicut similes sit sint distincti hoc etiam quatenus sit duo numerum constituent necessario sicut totis differunt et quatenus sit similia quatenus conveniunt imo contrarium nullo modo potest stare in similitudo conveniunt necessario distinctionem eorum quod sit similia et qd in corpore

in quo sit similia, quatenus idem est sibi ipsi simile.

obis quarto qd nra sit se et sicut officium convenit a parte rei convenit sicut o sicut singulare convenit nra sicut se: ergo convenit ipsi a parte rei,

Et consequenter a parte rei sunt utiles
 R. dygdo maiorem, qd nāc conuenit sūm se om a parte rei conuenit
 h' conueniat positiuo, concedo, si negatiuū h'm, nego, iam uero singularit
 o conuenit nāc sūm se nisi negatiuū h'm idē nāc sūm se considerata
 o singularit sūm se utiq; utiq; sicut patet sūm se ut negatiuū albus
 idē nāc albus nāc niger, sūm se indifferens ad utrumq; sūm se
 nāc singularit, nāc utiq; sūm se indifferens ad utrumq;
 gūm se ut modo dictis nāc sūm se o o singularit, ergo o o
 singularit et p consequens o o focaliter utlem.
 R. nāc totam rāc o qd pā ppositiū sensus et negatiuū sūm se ppositiū
 sensus o positiuū.

Quaestio quarta

P quam operationem intellectus fiat
 utile focaliter?

Notandum p actionem sentiendi, qm uocant sensationem, sensum externum
 sūm se hoc qd obiectum sensibile, ut patet a se sūm se quādam sui
 representatiuam qā informatā pāc utiq; uisus producit in sūm se appressum
 talis obiecti, p cuius receptionem sit uisio et dem sūm se oibus sensibus
 gūm se in qbus modo proportionate sit sensatio interior p illas sūm se
 quas cō nomine uocant phantasmata sūm se numero et diuersitate eorum
 sensum sicut et sūm se speculatus eorum, atq; obiecti, sūm se in libris dōcā.
 Notandum sūm se intellectus in hoc differt a sensu, qd obiectum quic
 sit singulare, illius utile, testis Aristotele p phisicorum cap quinto,
 hinc oriatur oia phantasmata sūm se sūm se appressas internorum
 sensum representant suum alium singulare, ut phantasma petri
 refert illius nāc cum suis qualitatibus sensibilibus, sūm se albedine,
 similitudine et eā quae constituunt ipsam singularem: eam am
 obiectum illud ut sic o possit cognosci ab intellectu qā o sūm se utile,
 debet necessario separari ab istis proprietatibus ut fiat proximo

Intelligibile et proportionatum altum intellectus? cuius separationis
nullus est intellectus agens qui est per se ad intellectum illuminantem
phantasmata et separantilla a conditionibus induantibus naturam et
efficiens quod illa natura que representabat petrum affectum albedinis
carne et eadem cum directe representet solam naturam humanam?
talis autem natura ut sic obicit intellectus agens suo lumine per se
intelligibilem in intellectu possibili cuius ope ille intellectus possibilis
producit in se speciem suam conceptum per quem cognoscit naturam sebi
propositam ab intellectu agente. hoc autem potest contingere
duplitem modo ita ut intellectus possibilis cognoscat naturam per se
secundum sua predicata essentialia et ut abstractam a singularibus? que
abstractio dicitur purissima.

Idem ita ut cognoscat naturam per se secundum sua predicata essentialia,
tam habundantem ad singularia et ut ab illis participabilem que operatio
dicitur comparatio intellectus possibilis? que si fiat per simplicem
approperiationem cognoscendo se naturam cum ordine ad inferiora
sive aliqua affirmationem vel negationem dicitur comparatio simplicis;
si vero fiat per predicationem unius de alio dicitur comparatio
composita. de quibus patet duas de abstractiones unam intellectus
agentis connotantis naturam a conditionibus induantibus et alteram
intellectus possibilis et duas quoque de comparationes intellectus
possibilis de quibus procedit presentis diffinitionis per quem clarum fiat
pro eius definitione.

Conclusio prima.

per solam abstractionem intellectus agentis et presentis inam
possibilis natura est formaliter utilis sed non fundamentaliter.
primum per partem nullum ens naturae quod sit secundum intentionem potest
fieri per actionem intellectus agentis: atqui omnis utilis est ens
naturae quod est secundum intentionem ergo non potest fieri per abstractionem.

intellectus agentis minor et eia constant
prae maior intellectus agens o p a cognoscitiva ut
supponimus de libris de a a ergo p simplicem vius abstractionem
o resultat ens ratio qd sit sda intentio.

eia patet de dictis: nam totum de entis ratio est cognosci.
prae sda pars contra totum durandum et alios p abstractionem
intellectus possibilis praecipuam o cognoscitur naa aliter, qm
in se sit: sed ut sit utilis debet aliter cognosci qm in se sit, tum
ut sit ens ratio ergo p talom operationem o sit utilis.

prae maior et eo oim q intellectus possibilis cognoscit naam ut
humanum, sicut se o cognoscit indus ut petro paulo et eia foaliter.
Loqdo o cognoscit illam aliter qm in se sit: sicut idem intellectus
conceptionis in pomo ut saporom qui a parte rei e in illo, negatius p
habens circa colorom illius o cognoscit pomum aliter qm in se sit nec
p talom cognitionem foat aliqd ens ratio: ergo similiter intellectus
possibilis cognoscens praedicta offialia naa praecise negatius p habens circa
singularia foat p tam aliqd ens ratio, qd sit sda intentio utilis.

et sic sequitur p abstractionem simplicem intellectus agentis et praecipuam
intellectus possibilis servata proportionem tm fieri naam in p a proxima ad
reipondam sdam intentionem utilis, qd e tam fieri fundamentaliter
utem: quae e tertia pars conclusionis: hoc in ordine qd p actionem
intellectus agentis sit in p a magis remota, sicut in actu po tm ad
utilitatem, atqde p cognitionem directam intellectus possibilis in
actu sdo et consequenter in p a proxima ad illam. et ita
intelligo d. Thomam opusculo 27. Dum aut eadem naa quae o
singularis, dicitur postea utilis p actionem intellectus operantis
ipsam a conditionibus, quae s sic et nunc.
Conclusio secunda

Naam sit utilis foaliter p comparisonem simplicem intellectus
possibilis na d. Thomae p a parte quae 28 articulo po in corpore.

Et in principio 49 cap p^o ubi docet qdam intentionem intelligi p^o
 Actum reflexum, quo nra abstracta et cognita comparatur ad inferiora
 q^o ex uoluntate q^o intellectus reflectitur supra se ipsum, et super ea que in
 eo sunt sicut subiectum actus: considerat iterum qdam se ad intellectum
 sine conditionibus nra. et uidet q^o talis nra cum tali utilitate intellectus
 potest attribui quic et illi indue deo sicut qdam intentionem de tali
 nra qm proinde eorum sequuntur Thomistae.

Primum ratio ut nra ut humana sit formaliter utilis et sp^o debet habere
 qdam intentionem sp^o, sed o potest illam habere sine actione
 intellectus referentis seu comparantis eandem ad inferiora ergo sp^o debet
 sit actu in nra humana p^o simplicem comparationem intellectus
 possibilis.

Maiores constat primum minor deo intellectus actu tribuit aali graditatem,
 Et o q^o et similiter q^o sp^o debetatem et o aali, q^o sicut ad uoluntatem aali
 Et in pluribus sp^o debet, q^o in pluribus indit et o de contra.
 Ergo ut tribuat actu istis naturis utilitatem requirit comparationem
 simplicem earundem ad sua inferiora.

Primum q^o utilitas e^o relatio uoluntatis ergo habetur in nra p^o simplicem
 comparationem intellectus possibilis.

Primum tota relatio uoluntatis e^o habitudo ficta inter aliqua inter qua
 o e^o aliquis ordo realis: sed o potest accipi habitudo talis sine
 cognitione et memorum comparando ea aequaliter inter se ergo
 talis relatio ad suum complementum requirit comparationem
 simplicem intellectus possibilis.

Primum ratio uidenda est apud auctores Thomistas.
 Obes p^o nra p^o abstractionem intellectus agentis aut saltem
 possibilis sit o singularis ergo sit utilis.

R- q^o de consequens sit utilis metaphysice id e^o nra representatur
 o representata singularitate, e^o de logice id e^o representatur
 cum ordinat ad inferiora.

Instalis pō talis nāa ē apta mōa multis ergo et eā.

R. Dico assumptum ē apta mōa multis negativē concedo: positivē nego. ē una negativē ad ēd plurē? ē ē tñ una positivē, qā nāa sic concepta ē habet propriā dictam unitatē multis eōm? dōq nāa sūm se (qua ibi concipitur) ē indifferens ut sit una in uno et plurē in pluribus? imo nōqdem habet unitatē pprā dictā unde inter unum, et plura positivē, datur modium, nōpe unum negativē.

Instalis sō talis unitas negativa sufficit ad urle eum sufficit ad predicabilitatē dō multis.

R. ē sufficiens ad urle? sufficit qdem ad predicabilitatē nāa dō pluribus in differenti unitate, sōdō p modum urly nāe? nam ad hoc requiritur unitas urly in qua sit ita una ut simul ē sit indifferens ut sit actu multiplex qd facit unitas negativa, quae relinquit nāam indifferētem vel ad unitatē vel ad singularitatem.

Obes sō nāa p contractionē ad principia induantia sit singularis ergo p abstractionē ab illis sit urly.

Confirmatur si daretur urle platonice a parte sufficiens et nāam a parte rei separatam ē a singularibus: ergo cum p abstractionē intellectus separaretur nāa a singularibus erit urly.

R. nōdō eōiam sicut om̄ eo qd ~~sub~~atur albedo a pariete ē sit paries niger sōd it̄m ē albus ita p abstractionē qua tollitur singularitas ē redditur nāa urly positivē, sōd it̄m ē singularis sūm urly negativē.

ad confirmationē R. Data contentia platonis nāam urlem

Distinguit vultiter a singulari ac p consequens resultare qn ea relationem valem qua vppiconst inferiora, et p gare Relationem ē scilicet urly: p abstractionē am nōg

Resultat in nāa relatio realis ut patet? neg ratio cum p̄ illam
 o cognoscatur ois ratio ad aliud referri.

Obes tertio intellectus tribuit nāa sdam intentionem universalis

Ad cognoscit ipsam ut aptum fundamentum illius: sed p̄ abstractionem intellectus
 Agentis sic cognoscitur ergo p̄ illam recipit universalitatem. maior constat
 probur minor: q̄a tunc in isto statu ē unum aptum inō multis.

R. quius modi abstractionem o facere nāam formaliter unam; sed it̄m s̄dum
 predicata sua essentialia que habet a parte rei: at uero cognoscitur ut una
 cum ordine ad multa p̄ sequentem comparationem qua fit formaliter
 unis.

Obes quarto o ur̄le in actu ē o actu intelligibile: sed nāa fit actu
 intelligibilis p̄ abstractionem intellectus agentis teste Aristotele tertio de ca
 natura 8°: ergo p̄ eandem fit formaliter unis.
 Probur maior ur̄le ē obitum intellectus: ergo tunc ē ur̄le, q̄do obitum actu
 ē intelligibile.

R. negdo maiorem intell̄ctam de ur̄li: logo s̄dum formaliter; nam obitum
 intellectus em ut sic ē quatenus ē actu intelligibile; it̄m ē ur̄le
 fundamentaliter proximus it̄m ē obitum intellectus et actu
 intelligibile sortitur ab intrinseca sua entitate p̄fectionis, et
 immaterialitate? super quam postea fundat intellectus s̄dum
 intentionem unis formaliter.

Obes quinto nāa p̄ abstractionem p̄c̄isimam intellectus possibilis
 o recipit fundamentum proximum universalis ergo ipsam universalitatem.
 Probur andens nāa recipit fundamentum proximum universalis o
 ipso quo separatur a singularibus in quibus multiplicatur realiter:
 sed talis separationem a singularibus habet antecedenter
 ad abstractionem intellectus possibilis: ergo p̄ illam o recipit
 fundamentum proximum universalis sed ipsam universalitatem.

R. negdo andens ad probandū R. universalitatem? que ē s̄da
 intentio communis nāa ut prius cognoscitur.

praeter unitatem formalem seu individuationem quam habet natura abstracta
per intellectum agentem requirere in eadem extrinsecam denominationem
cognitam a qua habet rationem fundamenti et sit in propria proxima
ad formam veralem. Hanc autem denominationem recipit natura per abstractionem
praecipuam intellectus possibilis et ante ipsam veritatem quae
subsequitur ut patet postea.

Quaestio Quinta

Quot sint verba.

Nota proinde quod et in verbis saepe utamur nominibus connotatis
quam abstractis quia sicut sunt magis usitata apud philosophos potiorum
in eorum vero apud eosdem et de ipsis connotatis ut patet, sed de ipsis
intentionibus, quibus propria convenit de ipsis verbis. et sequenti queritur,
An verba sint genera? sensus illius est quod sint veritates, sunt scilicet intentiones
verbum et utrum veritas sit genus ad quantitatem et cetera.

Nota proinde quod Thomas variis in locis dicitur officialem accidentium
tam verbum, quam rationem, petendam esse de proprio et adequata unius
quique subiecto: unde proinde definiuntur in abstracto, subiectum ponitur
Loco dicitur in connotato modo locogris ut latius infra: in proposito
ergo ad cognoscendum quod veritas quae est accidens generum rationis,
requirendum est quod possint de subiecta adequata, et distincta inter se
contra illud genus quae denominari possunt ab illo accidentem rationis
et quibus facile possunt assignari omnes dicitur. Diversae, et consequenter
numerus specierum veritatis. his praemissis

Conclusio

Est quinque verba.
probatum est quinque adequata et propria subiecta veritatis: ergo sunt
scilicet genera, quae sunt intentiones generis
speciebus dicitur proprietate et accidentalitas.

Cota patet ex sdo notabili?

Prbue andens: proprium et adequatum subsum utilitatis in cor
 e naa simpliciter una p qm definimus ipsam supra: sed itm
 p quinq modi naa simpliciter unius gis distincti inter se? selt
 naa pfectibilis quae e adequatum subsum grotatis: naa pfectiva
 sine constitutiva quae e subsum adequatum dicitur naa pfecta
 sine constituta quae e subsum pfectatis? naa dimanans ab officia
 quae e subsum pfectatis et naa contingens quae e subsum
 accidentalitatis ergo et ead.

Prbue minor selt qd isti modi naa simpliciter unius sint
 distincti qm naa pfectibilis comparatur ad inferiora et qd
 pfectale: naa pfectiva p modum actus? naa pfecta tanqm decum
 officia naa profluens ab officia, ut qd necessario coniunctum cum
 eorum officia et tandem naa accidentalitatis ut qd contragony ad illa
 prbue sdo dicitur: ut qd predicatur de altero vel predicatur
 officialiter vel accidentaliter: si officialiter vel ut totum vel ut
 pars, si ut totum, e pfectus, si ut pars, vel ut pars maalis
 et e gis: vel ut focalis pars, et e dicitur: si accidentaliter et
 necessario e proprium si accidentaliter contingenter et e
 accidens.

obis po dicitur gica et specifica designantur pfectus: ergo p sde
 utilia.

Prbue andens ideo gis et pfectus designantur pfectus qm pfectus
 predicatur de multis solo numero dicitur itm, gis ideo
 de multis pfectus dicitur sde dicitur gica et specifica p
 predicantur: ergo pfectus differunt.

R. negde andens ad probationem nego maiorem qm gis et pfectus
 ideo constituent duo predicabilia qm gis predicatur ut pars
 maalis pfectus am ut tota officia, qui dicitur modus predicandi
 o operatur in dicitur gica et specifica? cum utraq

predicatur p modum partis formalis et respiciat eundem trum
set plura imperfectibilia multaliter tanqm p diuam tanqm
p partem formalem.

obes qdo p diuam predicamenta? ergo om debent ea decompredicabilia?
R. ngdo coram t em longe diuersus modus colligendi predicamenta a modo
colligendi predicabilia, in predicamentis om considerantur nae qdum suas
entitates ac offas, quae p primo diuersae, et numerantur de eod.

predicabilia am considerantur p eod modum quem una naa ut predicatum
dicit ad aliam ut subum.

Castalis predicamenta accidentium diuersificantur pro diuersis modis,
quibus ingenerant substantiae: ergo pro illis debent multiplicari diuersi modi
predicandi.

prhuc cora pro diuersitate modi in offendi uariatur modus predicandi:
qd accidentia uariis insunt modis: ergo uariis modis predicantur et p
consequens singula constituent diuersum predicabile.

R. ngdo coram ad probandem dico: pro diuersitate modi offendi predicabiliter,
uariatur modus predicandi: concedo pro diuersitate modi in offendi
predicamentaliter uariatur modus predicandi: nego modum om
in offendi predicabiliter qd uno in alio ut superius in
inferiori ut dictum e in conclusionis probaco et hoc qdo intensionaliter.
ut modus in offendi in alio predicamentaliter e, quo unum e in alio
ut in subto p intentionaliter puta quantitatis, uel qualitatis.
unde nouum modi offendi predicamentaliter constituunt et in unum
modum in offendi predicabiliter, adeoq unum solum predicabile
set accidens qd nouum gra accidentium habent eundem
predicandi modum set, siue affirmantur, siue negantur, siue
salu corruptione.

obes textus indurum uagum in aliquis qdo e urbe: o aliqd de supra
dictis, ergo factum. similiter qe predicationis petrus e caputatus
e iussus, subsistens, ad nullum predicabile de uulgo assignari
solent.

R. ad primum induit vagum ad nullum predicabile per se
pertinere: quia dicitur nomen individuale et confusum et indeterminate.

R. ad secundam predicationes illas et similes reduci vel ad proprium vel
ad accidentem iuxta connectionem predicationum sive necessario vel
contingenter.

Obes quarto fit ita quatuor predicata topica: ergo sunt quatuor predicabilia.
probat etiam predicatum comparatur ad predicabile sicut actus ad potentiam.

R. Aristotelem aliunde numerum predicatorum topicorum aliunde numerum
predicabilium perperit colligere. Aristoteles enim sumebat numerum
predicatorum de modo quo aliquid predicatur de alio conuersim vel
conuersim et in ordine ad faciendas argumentationes: quia ratio-
tum complura, quam incompleta comprehenduntur et proinde magis
confuse agit Aristoteles de his predicationibus unde et definitionem quod
ad complementum assignat pro predicato: quia conuersim de potentia. Sicilicet
perperit numerum colligit predicabilium de modo quo aliquid ordina-
tur ad faciendas categoricas, ubi solum est mentio de simplicibus.
et igitur patet ad probandum totum: cum omnia predicata topica sint
actus proportionati predicabilibus perperit, sed potius omnino
alioni: et predicantur ad illa tanquam ad potentiam.

Quæstio sexta

ANURLE sit genus ad quinque
predicabilia.

Nota secundam intentionem cuiuscumque predicabilis potest
considerari ut quo et ut quod dicitur in se, et prout est forma
qua nomen aliqua denominatur taliter predicabilis, et per
hoc modo potest esse ratio et secundam intentionem, si tamen consideretur ut
quod induit rationem per intentionem, et potest subsistere nomen
denominationi et secundam intentionem ut quoditas vel sumitur
ut quo et sic est forma denominans actum ad genus, de quo accidentaliter
predicatur sicut albedo vel sumitur ut in se prout secundam intentionem suam

Et ut qd atq ita sustentare potest noue denominationi, et dici
spōs Rū quius et illius gēitatis: quomodo modum albedo rū
quius et illius albedinis, de qbus specialiter predicatur: et sic
de ceteris qdis intentionibus aliorum predicabilium philosophan
dum ē unde et ut qd pertineat ad sduū predicabile
et sint spōs qā tū ut quo, quā ē potissima eorum rāo,
sicut diuersas rāos predicandi hinc ē qd ut sic variis et
diuersas rāos predicabilium spōs constituent. Itaq

Conclusio

Verū ē uerum et uniuersum qd ad quinq predicabilia.
prbū in illis ut in spōs diuersis inuenitur specialiter uerū, et in uno
independenter ab alio et equaliter in cōibus: ergo uerū ē uerumq ad
quinq predicabilia.

Prbū andens uerū equaliter predicatur de quinq uerūbus: nam quorū
quid sit gēitas, recto rōpdu, qd sit uerūtas, et sic de ceteris.

Prbū andens pro sdu parte qā neutra ex illis qdis intentionibus participat
istam rāonem uerūtatis de pōdenter ab alia: ergo illam participant equaliter.

Andens prbū nam quolibet ex illis ē uera uerūtas quamuis ceteris dōt
prorsus impossibiles.

Nec obstat qd una spōs sit altera pfectior, inqum ut qd, spōs

diu sit in multis specialiter: ppiū uero et accidens tū
accidentaliter, qā illa rāo arguit uerū in equaliter participari

ab illis, nō impedit uniuersionem, qā illa maior pfectio pcedit

A uerū gēitā uerū qd a diuis contragentibus: nam uerū ē qd
uniuersum ad gēitā ad uerū: et gēitā sit spōs multo pfectior uerū

qā selt ista pfectio maior ē accrescit gēitā de participatione gēis
qd diu contragente, uidet rāonē.

Nec obstat sdu qd spōs predicatur de pationibus qm gū: nam
inde solum inferitur qd spōs ē sit uerū tam et trinuū

Quam genus simile est in numeris ternario et binario
participantibus uniuersa rationi numeri, ita enim binarius est multitudo
mensurata per unum, sicut ternarius, nec ternarius est magis numerus

quam binarius sed h'm modo maior, seu magis & longus.

ob hoc potest aliter et potest et in multis factis, nisi sit in multis induis: ergo

Accidens dependet a suo, et sic p^o posterius erit u^ole.

q. d. d. ardens nigr. sit in multis p^o intentionaliter idē nisi sint a
parte rei multa plus albedo eicetur, tondo. Idē intentionaliter de
nigri concipiatur albedo sō una eōq. ad multas albedines, nro.

obes sdo accidens (et dema de pprio), o p^radicateur affraliter de multis
ergo accidens o o urpe: 1. de multis affraliter p^ro intentionaliter codo

R. Dico accidens predicatur de multis essentialiter pō intentionaliter cōdo

R. Dico andensio pradicatur de multis et annis p[ro]p[ri]is

5dō intentionaliter nō: goe a drede p[ro]p[ri]o
e. l. maliter, et nō, qm̄ facit urlem, sit nō offendi in

ipse sibi officialiter, qd si nae gm facit urtem, /
 hic a tunc accidentaliter, eo qd talis naa o officialiter sicut tua

multis subis accidentaliter? eorum ratio hinc est, quod
prima predicabilia per accidentalem connectitur cum suis inferioribus.

Quorum & quodum predicabile.

obes tertio utile predicatur de oibus sacramentis: ergo utile o potius ad g.

ad illa: sed o datur gus supra praedictamenta, etiam interiora, quae transcedit

*Confirmatur deo onf^o & gus ad sua inferiora, ga...
Qual omnia praedicabitur:*

Foram Ireal: sed uile transiit Ireal quing p.

ergo o π gus ad illa.

ergo o π gus ad Ma.
maior patet π si indis in metapsisica? p
in eis quinq; cog

Maiores patet & sic ad id in metaphysica
Præterea minor dicitur a unum & sic quing. ergo quodlibet dicitur & talis.

Præter minor dicitur o unum de his quinq; ergo quilibet dicitur
 et minor prædicamenta o habent aliquid superius unius cum affare
 et minor prædicamenta o habent aliquid superius unius cum affare

R. dygdo minorem predicamenta o gabent
 qnue conveniunt condo, o gabent aliqd conominauunt utre, q
 qnue conueniunt condo, o gabent aliqd conominauunt utre, q
 qnue conueniunt condo, o gabent aliqd conominauunt utre, q

Accedens ratio, qd̄ tribuit ipsis intellectus, qd̄
est po d̄ merga.

quo minus realiter sint po d' merga.

Ad confirmacionem R. ultimatimō transierunt s. j. f.

et ceterorum. - gae in praedicatione falsa & Joanne Evangelista
in silens. recte ut ad vocem

gris afflatus et uritatis quam to uisilant deesse in ratione

transcontinentia: ga vero illi dñe trahi potest sed intentio

Aqua dicitur urbs deo talis dicitur ^{et} qdem officialiter sed accidentaliter,
et denominatur et m.

Obes qto si urbs totus cognoscitur maxima absurditas, pa qd una sps
predicatur de alia: sed hoc e inconueniens ergo.

probat maior qd qus e sps urbs: ergo sps predicaretur de gro.

Sed qd eadem sps predicatur de se ipse, predicatione ^{sub} reali: qae in
e predicatione fdi: predicabilis sps e sps urbs. Item qae est uera
spas est sps urbs.

Tertia tandem qd qus collocaretur sub una sps, eo ipso in qd e qus
ad quing urbs: a qdam qus particulari: ergo continetur sub gro
qnti: qd e primum predicabile et sps urbs: ergo urbs e qus

Ad quing predicabilia: pro solutione harum difficultatum,

Nota proposita que fiunt inter ista urbs eo in duplici tria: alia in
officiali et alia denominatiua sunt accidentales. illa predicatione dicitur
officialis: cuius predicatione d de officia qd constat qd proposita uerificatur
tam in concreto qm in abstracto: ut in his et similibus, qus e urbs,
groitas e urbitas: qae sps e sps: qae sps e sps,
denominatiua uero proposita cuius predicatione contingenter conuenit
fulto: qd inde apparet qd proposita qus e uera in concreto falsificatur
in abstracto: ut in his: urbs e qus, qus e sps urbs: et cetera,
que qdem ut sic uerificatur falsificantur in si dicat, urbitas est
groitas, groitas e sps et eua. quo pronotato

R. qd cognoscitur et eius probatio: qd impossibile e qd in istis
qntentionibus uel una sps de alia uel sps de sps groitas
conuenit de abstracto predicetur officialiter: id est qd ista
in argumento notata predicatione e officialis, sed am denomina-
tiua, et accidentalis quinti: predicabilis est in falsificatur
in abstracto: qd am una sps uel groitas possit eo na
denominata in sps: ita ut uerum sit qd groitas sit sps
urbs et dem de eorum: qae planu e qd accidentis et de
secunditate intellectus multiplicantis cuius modi intentiones
illas denominando.

Questio Septima

Quomodo praedicatur de suis inferioribus

Ubi

applicata esset et uel multiplicatione in eam applicando et per
 hanc notissima eius proprietas scilicet predicabilitas quae est aptitudo quaedam
 nam ut praedicatur de inferioribus, et eis attribuitur per actualem
 predicationem: praedicatio uero est aut ut alii dicunt, attributio, et
 oratio conuenientia unius de alio. Sed quia somulista sic am nos
 de modo praedicandi uerbum inquirimus. pro quo
 Nota per uerba, in quibus possunt fieri praedicationes, sumpta tam
 in conereto quam in abstracto posse comparari inter se quadruplit.
 po ita ut conerctum praedicatur de conercto, u.g. homo est animal.
 2do ita ut abstractum praedicatur de abstracto, u.g. humanitas est animalitas.
 Tercio ita ut abstractum praedicatur de conercto u.g. homo est animalitas.
 Quarto et contra conerctum de abstracto.

Nota 2do quod quodammodo praedicationes sunt conuerctim, sicut
 Abstractum et conerctum non tam nominibus praetentionis, quam
 sunt? de quibus assignandi sunt et per eam parte difficultates
 Difficillimum illas, quae fieri possunt nominibus praetentionis,
 Actum postea de aliis. unde ut certa ab incertis separantur
 Suppono pro ois illas praedicationes in quibus conerctum praedicatur de conercto
 Inferiori, uel omni aequali, sicut sit de essentia illius, sicut huiusmodi proprietas, uel omni
 Accidens esse et contra de ueris, et impropriis et indirectis: talis est illa
 homo est animal, homo est rationalis, risibilis, albus et cetera
 Suppono 2do propositum, in quibus abstractum praedicatur de conercto et contra,
 sicut praedicatum sit superius, sicut inferius, uel aequale, et falsum: u.g. homo
 est animalitas, rationalitas, risibilitas et cetera. et contra: ratio est quae abstractum
 significat per modum partis conerctum autem per modum totius. Sed pars
 praedicatur de toto, et contra: item in eis aut similibus praedicationibus
 praedicatum continet quod continet subiectum, homo omni dicit aliquid,
 ad humanitatem homo omni dicit aliquid, quod humanitas uel animalitas continet.
 scilicet suppositum, quod in necessarium est ad ueram et formalem predi-
 cationem.

Adverte tñ qd si in similibus contingat abstractum o dō reuocare partem
concreti; et concretum o includere aliqd prater abstractum. cum si
pōt tunc unum alio predicari; propter modam identitatem realem
vtriusq; ratiō cuius gā st uoce deus ē dicitur et contra; item
vntas ē una ontitas ē ois et cōa.

Suppono tertio eadem contitudinē ois predicationis; in qbus abstractum
qd ponitur loco predicati o dō dō offia abstracti qd ponitur loco
subti ēo falsas: tales st humanitas ē rēgilitas; ratiōalitas ē
aālitas; et contra. unde sola diffingultas ē et qdem satis
controuerſa de ueritate illarum proposuim in qbus abstractum
substantiale qd ponitur loco predicati; ē dō offia abstracti qd
habet uerū subti: uig gā et similes humanitas et aālitas
aālitas ē corporalitas; quā st oim iudicio st uoce et in sensu
dentico; merito tñ ambigitur an sint uoce in sensu foali.
pro quo sit

Conclusio unica

Abstracta substantia sumpta cum praecisione suorum inferiorum
o predicantur de illis foaliter sed identice hñ; sumpta tñ sine
tali praecisione possunt de illis foaliter predicari. Ita eorū ratiōne.
Nota tñ qd sicut concretum substantiale uig aālit potest dupliciter sumi;
scilicet uol ut pars actualis qōis quom componit metaphysice uol ut
totum qdam poale superius ad qōm; et eūq; dō qbus ē predicabile
ita quoq; abstractum eiusdem; uig. aālitat potest dupliciter
considerari; scilicet cum praecisione suorum inferiorum et prout
praecise habet ratiōem uol ut habet qdam modo ratiōem totius
saltem qdum qd; quatenus confuse et in pōa continet sua
inferiora; scilicet humanitatem et rēgilitatem; et cōa. gāe praenotato.
prbue Conclusio pōa pāte: nulla pars potest predicari
de suo toto foaliter sed abstracta superiora substantia habent
ratiōem partis rā inferiorum: ergo o predicantur foaliter
de illis.

prbue qdā pars abstracta substantia sumpta sine praecisione habent

Saltem aliquo modo rationem totius Rei suorum inferiorum quae
confuse et implicite continentur. sed hoc sufficit ad formalem
predicationem ut ois fatentur. ergo si in tali praecisione possunt
predicari formaliter de suis inferioribus.

Primum maior praeter abstractionem formalem, aqua praecise habent rationem
partis, possunt quoque participare abstractionem totalem humanam, aqua habent
Rationem totius saltem ut eum, ut patet de abstractis accidentibus et for-
pysicis: ergo ut sic possunt habere ut eum rationem totius.

Secundo primum officie demonstrata humanitate egressi: hoc proprio formaliter
est vera, hoc aalitas est aalitas, ergo et ista humanitas est aalitas.

Aliud constat illa omni et similis quae humanitas egressi est aalitas quae
necessaria est.

Primum tota a paritate: sicut omni in hac solum involuit aliquid, quod est
de officio predicationis, sicut rationalitatem, sic in illa solum involuit
principium individuale signatum per hanc quod est de officio aalis. ergo si
aalitas salva proprietate abstracti substantialis habet rationem totius
predicabilis de hac et illa aalitate, ita potest habere eandem
Rationem cum humanitatis, equitatis, et eorum.

Notandum breviter quomodo predicationes quae sunt inter abstracta
substantia oportet tractare per se, et simpliciter ad predicabilia sed primum
quod, et reductum tamen, quia sicut simpliciter partes compositi substantialis
tota anima primum quod: ut anima aliquid sit predicabile simpliciter, ut quod primum
et eorum debet ut ois et totum per se simpliciter. contra hanc conclusionem
obis pro et sancto Thomas variis locis, quibus passim docet abstracta
substantia significari ut partes formales, et conjunguntur et habere
Rationem totius cum suorum inferiorum: ergo unum oportet potest predicari.

De alio formaliter.

patet eorum et dictis: primum omni et predicatur de toto formaliter.

R. S. Thomam illis locis quibus videtur dicens oppositum conclusionis
intelligendum est meta primam partem conclusionis: et tamen nunquam
negat quin cum inferiorum possint inducere aliquam rationem totius si
sumantur sine praecedendo et replicata quod sufficit ut predicentur.
De illis formaliter et ois sunt simpliciter praesentia primum ut ostensum est.

obus qd aalitas e id quo aal e aal et humanitas e id, quo goo e
goo: sed id, quo goo e goo e a id, quo aal e aal: ergo humanitas e
e id, qd a aalitas.

maior constat probur minor: ga id quo goo e goo, e principium
constitutuum goy: et id quo aal e aal e principium pda rae foaly aaly:
sed rae foaly aal goy e o rae foaly aaly eum differantur saltem
rao, sicut includens et inclusum: ergo et ead.

R. et dicitur qd maior e si id, quo goo e goo, et id, quo aal e aal
sumantur in eodem praecisione, unum unum e alterum foaliter,
concedo, sed quicquid praecisione: nego.

Circa praedicationes quae fieri possunt in nominibus qd intentionis
tam inter se quam ad primas comparata eodem plano modo dicitur
philosophandum sicut circa accidentia qd se inter se comparantur,
sicut id fiat in concreto sicut in abstracto: habet omni id ad nomen
quod denominat sicut accidentia ad substantia quae ingenerant: ut
gratitas comparatur ad aal, sicut albedo ad parietem, ad utilitatem
tam sicut albedo ad colorem, at vero ad illam gratitatem, sicut
albedo ad hanc et illam albedinem: unde sicut qd est utrumque
albedo e color, album e coloratum, qd albedo e albedo e albedo,
sic parietis e albus, et ita et ista utrumque, gratitas est utilitas
qut e utilitas gratitas e gratitas, hoc qut e qut et ead.

Et idem eum proportionem dicendum e de illis quae fieri possunt in eis
praedicabilibus utrum sit utrumque ut illas praedicationes in quibus pda
intentionis quae e a parte praedicati, aliqua tamen pertinet ad eam, quae e loco
substantiae, ut veritas: de illis tamen, in quibus ut concretis et abstractis ut abstracta
de concretis praedicantur, ut qut e utilitas spiritus e species, et ead, et
videatur eo eadem rae, quae supra de concretis, et abstractis prima
intentionis, inter quae e vera praedicatio agnoscis et similibus
goo e aalitas, albedo e albus et e contra: a tamen specialis difficultas
circa pda intentiones comparatas inter se, eum omni una in abstracto
significata habet quodam modo rae prima intentionis cum alterius
potest quoque ab eadem denominari et consequenter de illa omni praedicari
In abstracto,

quod ergo uero dicimus ueritas est quod generalitas est species specialitas est species, ut uero
nam ut dicimus ueritas est quod ad generalitatem, specialitatem, et eadem, quae est illius
species

probatum est uero quod illa est uera predicatione, inquit est aliqua identitas
inter predicatum et subiectum, sed supra dicta est huiusmodi: in illis in ratione
significata per nomen species conuenit subiectis eademdem: ergo est uera.

hoc autem intellige si ratio predicationis possit conuenire rationi subiecti, aliam absolute et
falsa qualis est et generalitas est quod generalitas est quod est eadem inquit ratio
significata per predicatum conuenit rationi significata per subiectum.

possunt autem modo comparari istae intentiones ad primas, quas designant
tam in concreto, quam in abstracto, tamen quarum eodem plano modo lo-
cabuntur, sicut ipsae primae, inter se accidentaliter comparatae dogibus supra:
cum eas in omnia quod accidentia realia quae uideantur predicantur de inferioribus
predicantur quoque de superioribus: ut album de petro, de homine, de aere, et eadem:
at uero in istis intentionibus est sic species in uera predicatione de homine
in de aere: item induum predicatur de petro in ista predicatione
petrus est induum, et in de homine, de aere, et eadem: huiusmodi ratio est quod
accidentia realia conueniunt subiectis absolute ut si apud terro ut uero
ista intentiones quae sunt accidentia, ratio est conueniunt subiectis nisi ut
tali modo concipiuntur ab intellectu, ut in eo aut singulari, et deo
illa ista intentio, quae conuenit inferiori ut induum, et conuenit species:
nam ista intentio induum conuenit petro tanquam indissolubile in alia
indue conceptu, quod tamen repugnat homini, aeri, et eadem. ex quo inferitur
has uero ad ueras aere et quod, homo est species, petrus est induum reale
et diuina visibile et proprium album et accidens et haec de proprietate
utrisque, nunc ad singulas species accedamus.

Quaestio octaua

utrum ueritas in actuali predicatione
perdat ueritatem.

Conclusio unica

Urle dum predicatur perdit utilitatem.

probat contrahitur ad inferius et sic o manet amplius abstractum ad eam nos urle.
Nam sicut p abstractionem qua separatur nra a suis indiciis, probat urtis saltem
fundamentaliter sic p actualom predicationem qua e mentalis identificatio
et unio nra cum singularitate. fit iterum singularis.

Nos sufficit dicere contractionem secundum unionem utm ad agnoscendum,
quatenus o ita alligatur, petro uig p actualom predicationem de illo quin om
sit ordinabilis ad paulum, hoc inquam, o sufficit qd p actum om agnoscendum
probat urtis: ergo sicut actus agnoscens abstractionis et comparationis sufficeret
ad utilitatem: ita om actus agnoscens contractionis, priori oppositus qualis
predicatio actualis sufficeret simpliciter ad singularitatem.

Obes po ergo urle focaliter o predicatur de singulari.

R. cum dictum o predicatur urle focaliter in sensu composito concedo in sensu
simplici de sublata utilitate, quam immediato ante habuit, nego.

Sensus ergo e quius proposit urle predicatur qd nra illa que modo erat urle
jam facta singularis predicatur: sicut dum dicimus cecus uidet sensus o qd
gelles, qui modo erat cecus iam uideat.

Constat nra predicatur que o in predicatione, sed in predicatione e
singularis: ergo nra singularis predicatur et o urle.

R. dicto maiorem nra predicatur, que e in predicatione inflexi, concedo
in facto o nego, et ad minorem dico, in predicatione nra e singularis
in facto o, concedo, in flexi nego et qd uig nego eoriam: sicut recte
dicuntur distincta unum unum in flexi, o in unum in facto o.

Revertitur distincta unum unum in flexi, o in unum in facto o.
Qua tunc po unita ut igitur nra singularis predicatur debet ante
predicationem o singularis.

Obes po nra urle e predicabilis de multis: ergo potest predicabilis p
predicationem de uno.

Ansens patet probur eoriam: p predicationem de uno po intentionaliter
actus o tollit poam sed per se.

R. dicto consequens p predicationem de uno po intentionaliter sicut
p relationem qua refertur ad unum de multis, que uolao e utilitati
proportionato concedo: p predicationem de uno po intentionaliter
que o uera affirmatio, nego.

Ad probandum potest utriusque sumptum audens negari: quod clarum est in exemplo
Vt lignum bipedale et divisibile in duos pedes divisibile autem facta est et sic
Absolutius divisibile.

R. in 2do. 2do. audens proportionatus actus et tollit proam, concedo,
Improportionatus, nego. preedictio autem actualis et actus improportionatus utriusque.
Ad hoc autem et actus proportionatus.

Adde ideo potissimum per affirmacionem de uno tolli utilitatem quae et proa rationis, quae tollitur
abstractio, quae est fundamentum utilitatis.

Disputatio tertia

De genere

Quaestio prima

Quod sit definitum in definitione generis.

Nota potest aliter definiri: accidentia aliter substantias subiectae omni et
Referuntur ad aliud quod per se stant, sunt subiectum, dantur igitur de se
et tribuuntur aliis quod ipsis solis: accidentia vero cum referantur ad
ad substantiam (aliorum omni et in se), dantur de se et illis solis conueniunt
sed omni dantur substantiis alia in et alia ratione, nam accidentibus specialiter
specialiter, et tanquam illis quorum natura explicatur: substantiis vero denominatiue
materialiter, et connotatiue: accidentibus immediate substantiis mediate, ut cum
Definitur album ad corpus aggregatum, uisus est definitio competens
Albodini specialiter, specialiter, et immediate: corpori vero denominatiue
materialiter, et mediate. hinc liquido constat quod in definitione connotatorum
Accidentalium sit duplex definitio, unum speciale aliud accidentale.
Nota 2do in definitione connotati accidentalis suam, quae proprie dicitur
Definitum quo speciale facta comparatione ad substantiam quod propriis et uisita eodem
loquendi modum dicitur definitum quod, et sit solum definitum quod accidentale,
potest etiam vocari definitum quod specialiter quia in accidentia cum sint entis
entia, et uere sint principia quae actionum, et quibus procedunt et denominantur
in absolute principia quae actionum, sed actiones tribuuntur denominatiue
suppositis: deo in definitionibus explicantibus similes actiones, ipsum
suppositum denominatur propria ut quod (actiones omni et suppositorum)
accidentia vero simpliciter et absolute dicuntur de quo, sed magis de

Verum habet quo accidens quod dicitur ad principium actionis et moris
entitatis: adeo cum sua intentione nullam habeant entitatem realem,
quoniam inter entia rationis sunt de numero relationum et quidem earum, quae
necessario praesentantur ab omni realitate: sic propterea dicitur, quod aliud praedicatur
refertur, et eadem.

Nota tertio quod quod accidens definitur in concreto, sicut ponitur loco gratia,
sicut accidentaliter dicitur dicitur, ut si definiant finem dicitur quod sit natus
curius, et hoc definitio physica et sicut metaphysica definitur definitur per
concretum, aut abstractum superius: ut si definitur album definitur coloratum
disgregativum usque si albedo color disgregativus usque: cum in accidentia
definiuntur in abstracto, sicut habet locum gratia et sicut dicitur. secundum
si definitur finis, definitur eius usque natus. semper in his definitionibus
intelligitur ordo ad subiectum, unde definitiones accidentium sunt proprie definitiones,
sed non per additamentum et adiungunt.

Nota autem definitio dicitur dicitur per additamentum sicut dicitur et eam quae
datur per aliquid, quod est extra essentiam definiti.
Nota quarto quod cum quod sit concretum accidentale constans materialiter nomen
natura reali et formali, sicut secundum intentionem diffinitur et in presenti, quoniam
sit definitum in definitione gratia (et ad eam de essentia veritatis), unum solam
realem: an sola sit intentio an conflatum de aequo de natura et sola intentione
an sit intentio in concreto, pro quo

Conclusio prima

Definitum in definitione gratia et natura realis sunt id quod est gratia per intentionaliter
sumptum.

Probat illud est definitum eius essentiam et per se definitio: per definitio
gratia et applicat essentiam naturae reales, ut patet: ergo natura realis est et sic definitum.

Conclusio secunda

Definitum cuius definitionis est coniectum de subiecto sua subiecto et per se
intentione de aequo.

Probat per se intentionis et sicut, ut de aequo ad integrant illud coniectum
et essentia dicitur per accidens coniectum: ergo per se dicitur de aequo essentia, ac proinde
requirunt ad definitum cuius definitionis.

Ansens patet: probat eadem ultimum: quia dicitur nos dicitur et possunt una
definitione definiunt per duplicem: atqui definitio gratia est una, ergo dicitur
definitum est una: ergo est aggregatum de aequo de natura et sola intentione.
Oportet pro definitum in definitione gratia et gratia: per illud est aggregatum de natura
et sola intentione: ergo et eadem.

probat minor quod dicit officialiter nam ut superiorum predicabilem de
de inferioribus: ergo in definitione generis ingreditur natura realis, quae
predicatur de multis officialiter, et scilicet intentio, quae constituitur superius.
R. nego minorem. ad probationem dico quod natura ingreditur definitionem
generis ut definitum ut secundarium et ut primarium. quae solutio patet de
pro nobilibus.

constat primo dum plura concurrunt ad constitutionem unius termini, officialiter
constituta et aliquid resultans ex illis pluribus: sed ad constitutionem generis
concurrunt: secunda intentio et natura. ergo definitum generis et connotatum
et aequo et scilicet intentio et natura.

Minor et eadem patet: probatur maior a simili: ut quod in compositione generis
concurrunt corpus, et anima: deo quoque compositus de aequo et corpore et anima.

R. Dico maiorem dum plura concurrunt et eadem, sic concurrant aequo primo
et in recto: concedo si unum primario et in recto, aliud autem secundario et
connotatum ut nego: in genere autem definitionis scilicet intentio primario et per se
concurrit ad constitutionem generis nam autem ut scilicet dicitur.

Ad probationem maioris a simili, dico nullam esse similitudinem et similitudinem
quia natura et scilicet ad compositionem generis concurrunt in recto, et aequo primo,
et vero ad compositionem generis nam et scilicet intentio.

• Hoc scilicet definitum in definitione generis est et simpliciter ergo et compositum de natura, et
scilicet intentione.

R. ad alteram dico definitum in definitione generis est et simpliciter, sed ut id quod

definitur officialiter nego, accidentaliter concedo.

Conclusio tertia

scilicet intentio in abstracto est et definitum totale, et integrum in
definitione generis, sed et definitum quod officialiter.

Probatur per partem definitum integrum quod est connotatum debet in se
comprehendere utrumque definitum accidentale scilicet et officiale, et hoc quidem
primario et scilicet illud vero scilicet dicitur, connotatum, et materialiter, atque
scilicet intentio in abstracto est includit definitum accidentale, ergo et eadem
probat maior de modo significandi nominis connotatum sunt connotati. ut
albi, quod significat scilicet albedinem connotando in se ipsum albi
accidentaliter connotat albedinem.

Et quod etiam minor quia ista intentio in abstracto est id cui accidentaliter
communiter predicantur de multis pro diversis in quid ergo est
definitum accidentale.

pro hac ista ratio docet quod ubi assignatur definitio officialis sicut inductiva
ad officialem qualis est illa que datur per proprietatem oportet esse assignari
definitum officiale: sed nam quia ut patet in auctoritate communiter officialiter vel tuncquam
proprietatis quod definitio ut probatur in prima conclusionem: ergo illud debet
communiter ista intentioni.

Obes: quodammodo est id, quod officialiter de multis pro diversis predicatur
sed potius nam quia ergo quodammodo est sic definitum officiale.

pro hac autem: potest dici quod est quod equum est quod est quod est aal
equus est aal ergo est ead.

R. Dico autem: predicatur officialiter de multis pro intentionaliter concedo,
sed intentionaliter nego: predicantur in pro intentionaliter in unum
actu affirmari de alio, predicantur vero pro intentionaliter in eo factum,
de cuius officio est facere aliquid predicantur vel referri ad multa pro
diversa qualis est ista intentio.

quodammodo quodammodo est id quod refertur ad pro diversis officialiter, sed
ad pro ut subiectibus qui in qua ratio est eiusdem pro.

R. Dico autem: refertur ad pro diversis tuncquam ad suum terminum
formaliter sumptum, concedo: nam sic est proprietates eiusdem rationis:
est refertur ad pro diversis, tuncquam ad substratum adequatum sui ter-
minum formaliter sumptum, nego: et in hoc quod est per se a pro distinguuntur:
nam et formaliter quod est pro in eo distinguuntur quod quod respiciat eos
diversos a pro formaliter, scilicet plura ut subiectibilia parti maiori pro
ut subiectibilia toti officio in distinguuntur materialiter de parte
substrati totum formalium: et omni substratum sui pro et in plura
numero diversis: quod vero habet plura pro diversis, propterea dici
potest quod quod refertur ad terminum, qui est pro suo substrato
adequato plura pro diversis

Conclusio quarta.

Definitum integrum et totale definitionis est ista intentio in concreto
significatio per quod terminum connotativum quod.

probat illud a definitum alieius definiti eius naam applicat. definitio est
qui p se primo definitio convenit: sed predicari de pluribus sps diontibz
convenit scilicet intentioni in concreto, non alteri convenire potest: ergo
probat minor nulla definitio duo importantur, scilicet definitum materiale et formale.
sed scda intentio in concreto utrumq importat generalitatem scilicet et naam qui convenit
generalitatis: ergo scda intentio in concreto utrumq importat generalitatem scilicet et naam
adeo a definitum cuius definitionis.

Dico qd si ens p accidens ergo o potest defini.
Cura patet ex Aristotele septimo metaphysice ubi affirmat ens p accidens o
posse defini. andens a eundem, qd illud dicitur ens p accidens quod
constat pluribus diversis rationibus qualis e qd constans naa reali, et scda intentio.
R. ergo etiam ad Aristotelem dico ipsum intelligendum unde dicitur, quod constat
pluribus diversis rationibus aquo primo qd am p mari et specialiter dicit generalitatem
scdm am et materialiter naam, et hoc patet ex mente Aristotelis qui loco
citato dicit album.

Alia primo qd in concreto o predicatur de multis sps diontibz ergo o definitum
qnd definitio gns.

probat andens sola naa predicatur de multis sps diontibz: ergo.
R. dygdo andens qd o predicatur de multis sps diontibz materialiter signato
nego in actu et evento concedo: ad eius intellectum

Nota in definitio alieius nae eoy duplex est definitum proprium scilicet
quod e naa et remotum quae sit inferiora naa ut indifferens eoy
definitum proprium e naa humana cui definitio convenit materialiter signato
qd dicitur quae necessaria sit ad offam gns: definitum vero remotum
p petrus, paulus, et eoa gns definitio gns dicitur convenire in actu
et evento, qd in illis de eorum naa aalis rationalis: et sic de gre et alibz
definitioibz philosophandum e.

Obes scdo illud e primum definitum, quod definitur in re, sed naa
definitur in re, ergo e primum definitum saltem officiale.
probat minor qd in definitio accidentis in concreto naa ponitur in
re et habet rationem gns.

R. dygdo maiorem illud e definitum primum quod indifferens
ponitur in re, si ponatur ut quid officiale, concedo, si ponatur ut
p additamentum sicut naa ponitur in definitio gns, nego

Questio scda

Utrum genus possit conservari in una sps et sps in uno indivis

Nota primo quod et species potest sumi tripliciter primo loquendo quatenus sibi
 est utilia et important habitudines suas velatas tamen ad sua inferiora
 solo physica et quasi materialiter ut sibi precise dicunt entitatem realem
 suorum predicatorum officialium, agunt ut a minoris sensetivum, quo a
 Rationale.
 tertio tandem metaphysica et quasi formaliter ut sibi important conceptus
 quosdam praecipuos, qui et primuntur per li gricus et speciosus, ut conceptus
 aalis ut a quoddam totum poale et informe simile, materiae primae et consensu
 perfectibile et contrahibile per rationale et irrationale, tanquam per duas oppositas
 seu duos gradus officialis perfectionis, et conceptus quoque ut a totum
 quoddam officiale in se officialiter completum et perfectum, de quo item perfectibile
 accidentaliter per duas materiales. de his acceptationibus quod et species constat
 procedere difficultatem circa legem acceptationum, cum omni quod
 et species legem ut sic o requirant plura inferiora a parte ubi
 existit, possunt facere similes intentiones ab intellectu considerante
 cuiusmodi naturae possibiles in ordine ad inferiora possibilia sunt distant
 illa sunt o. constat quoque quod et species precise physice in uno inferiori
 conservari: nam praedicata officialia aalis ut in solo quo continentur
 quod in solo petro. igitur tota difficultas a de quo et species metaphysice
 consideratis pro eius ditione.

Conclusio unica

Natura grica metaphysice considerata o potest salvari in uno specie potest in
 natura speciosa conservari in unico indiviso.
 probatur pro prima parte: implicat aliquam speciem recipere plures duas
 oppositas ergo implicat quod metaphysice consideratam conservari in una specie.
 Contra o videtur et notabili, quia, ut dictum est in illo, quod ut a poalitas
 quaedam naturae contrahibilis et perfectibilis per duas oppositas ergo si est illa
 contracta et determinata ad unam speciem, haberet quae duas oppositas.
 Audens quoque constat, omni naturae grica contrahitur per unam speciem ad
 compositum certe speciei, de quo contenta a unica specie, sicut materia prima
 una forma.
 probatur secundo poalitas quod o habet omnes perfectiones sibi debitas in una specie
 ergo o potest salvari in unica specie.
 Contra patet perfectio sui alieius potest pensatur ex actu et perfectione illi
 ad quate correspondente.
 probatur audens, actus, sive perfectio poalitate quod per omnes duas per quas
 contrahitur ad singulas species: sed omnes illae o possunt recipi

in unica sp^{ec}ie cum sint opposita et incomp^ossibiles, sicut plures s^{ub}o^{ject}ae
 In una m^oda ut o^{mn}es sententia Thomistarum ergo o^{mn}ipotest talis po^{ss}ibilitas
 saluari in unica sp^{ec}ie.

probat pro s^{ec}unda parte n^{on}am sp^{ec}ificam s^{ec}undum se et intra latitudinem p^{er}fectionis
 sp^{ec}ialis et completa et p^{er}fecta sp^{ec}ialiter: ergo cum illa p^{er}fectione omni^{um} m^oda
 potest reperiri in uno ind^{iv}iduo.

Andens constat ex dictis: d^{iv}er^{sa} o^{mn}i^{um} ind^{iv}iduales, quas addit ind^{iv}iduum sp^{ec}ificum
 supra n^{on}am sp^{ec}ificam, s^{unt} more accidentales.

Etia^m quod est eu^{en}dens: si o^{mn}i^{um} requireret plura ind^{iv}idua deo o^{mn}ipot^{ens} q^{ui}a sub unico
 o^{mn}ipot^{ens} haberet completum et adaequatam p^{er}fectionem.

Confirmatur n^{on}am sp^{ec}ificam comparatur ad ind^{iv}idua, sicut m^oda prima r^{ati}onum
 corruptibilium ad plures s^{ub}o^{ject}as di^{ver}sarum g^{en}er^{um}: sed h^{ec} s^{ub} unica s^{ub}o^{ject}a habet
 suam adaequatam p^{er}fectionem ergo et illa sub unico ind^{iv}iduo.

Obes primo sp^{ec}ies o^{mn}ipot^{ens} requirit plura ind^{iv}idua ergo n^{on} g^{en}er^{um} plures sp^{ec}ies.

probat etia^m deo sp^{ec}ies o^{mn}ipot^{ens} requirit plura ind^{iv}idua q^{ui}a tota s^{ub} p^{er}fectio habetur in uno
 gradu sed o^{mn}i^{um} tota p^{er}fectio g^{en}er^{um} ut a^{ut}em, continetur in sp^{ec}ie ind^{iv}idua s^{ub}o^{ject}a
 ergo videtur par r^{ati}o.

R. n^{on} g^{en}er^{um} etia^m ad probat^{ionem} d^{iv}isio^{nis} minorem tota p^{er}fectio g^{en}er^{um} continetur
 In una sp^{ec}ie si concipiat^{ur} g^{en}er^{um} s^{ec}undum quod includit act^{um}, concedo: p^{er}o concipiat^{ur}
 s^{ec}undum id quod includit p^oss^{ibi}l^{itatem}, nego: et h^{ec} est m^{etaphysica} s^{ub}o^{ject}a consideratio
 de qua in p^{re}senti.

Obes s^{ec}undo si o^{mn}ipot^{ens} g^{en}er^{um} plures sp^{ec}ies, o^{mn}ipot^{ens} exigit infinitas cons^{equ}ent^{es} et
 absurdum: ergo et anteceden^s.

probat maior^{em} s^{ub}o^{ject}am ut s^{ic} est p^{ar}te^m q^{ui}a po^{ss}ibilitas o^{mn}ipot^{ens} s^{ub}o^{ject}atur duabus vel
 tribus d^{iv}isio^{nis}: ergo exigit it^{em} s^{ub}o^{ject}am s^{ub}o^{ject}am infinitas.

R. n^{on} g^{en}er^{um} maior^{em} ad probat^{ionem} d^{iv}isio^{nis} quante^m pluralitatem sp^{ec}ierum vel
 d^{iv}isio^{nis} sufficere: et o^{mn}ipot^{ens} implicet habere plures: et h^{ec} colligit^{ur} in ipsa
 d^{iv}isio^{nis} g^{en}er^{um} o^{mn}i^{um} log^{ice} sumpt^{is} quod in eo cum g^{en}er^{um} m^{etaphysica} conuenit,
 quod pluralitatem it^{em} in sp^{ec}iebus requirat: unde impertinens est ad g^{en}er^{um}
 utriusq^{ue} r^{ati}onem s^{ub}o^{ject}am d^{iv}isio^{nis} it^{em} duae, s^{unt} plures sp^{ec}ies.

Obes tertio sp^{ec}ialiter contra s^{ec}undam conclusio^{nem}: sp^{ec}ies o^{mn}ipot^{ens} s^{ub}o^{ject}a sua
 postulat plura ind^{iv}idua: ergo.

probat andens plus d^{iv}isio^{nis} sp^{ec}ies quam ind^{iv}iduum: sed ind^{iv}iduum exigit unum:
 ergo sp^{ec}ies exigit plura.

R. n^{on} g^{en}er^{um} aut^{em} ex^{ist}it ad probat^{ionem} d^{iv}isio^{nis}, sp^{ec}iem m^{etaphysica} consideratam

o plus dicere quam induum sed potius minus; nam spiritus dicitur hinc
principia officia; induum autem propter illa, includit conditiones induentes.
Instabis namque secundum conditionibus induentibus considerata & saltem remote
et fundamentaliter apta in eo multis quod & conuenit induo: ergo namque
metaphysice considerata ad plura se ostendit quam induum.

R. dygdo consequens: ad plura se ostendit actus, sunt ordinis posterioris, nego:
aptitudinem inquantum se habet per actus sequentes potest fieri ut sit et respectus
sunt ergo multa, concedo sed hoc nihil contra nos.

obes quarto namque graeca aalis ut praesentabit in solo hoc post diem induci
ceteris praesentibus destructis: ergo tunc praesentitas illius saluabitur in unica
spatio.

Andens constat: tota probatur: talis namque in illo statu erit definitibilis: ergo
constat graecum et dicitur: sed gradus graecus & ipsa graecus praesentitas: ergo praesentabit
in illa praesentitas in solo hoc.

confirmatur in eadem posito, hoc propter & officia, hoc & aalis: sed & praedictio
graece de spatio: ergo namque aalis & in una spatio.

R. nego etiam ad probationem nego minorem gradus omni illo quo definitur,
& praesentis pars: scilicet ipsa namque aalis secundum praedicta quae includit actum
et sic saluatur in una spatio physice considerata.

ad confirmationem R. quod datur nullum aliud aut possibile praeter
hoc. Identificabitur rationaliter hoc et aalis et praedictio aalis in eo casu
erit equalis de equali & cum superioris.

obes quinto ubi datur nova definitio debet praesentari dari quod sit ut possit de
graece legum: ergo tunc aalis uero dici poterit graecus uel legum, uel metaphysiceum.
probat andens quia graecus definiti debet latius patere quam dicitur: atqui si
& de graecus metaphysice, & latius pateret quam dicitur: ergo debet de graecus
metaphysiceum.

R. nego etiam: nego tamen definitionem graecus futuram bonam in eo casu
aalis rationale: quia nempe & latius pateret graecus quam dicitur: unde graecus
definitio haec de rationis rationale.

Instabis inuariata manente, inuariata manet definitio: atqui omni
si daretur solus hoc, inuariata maneret officia graecus: ergo inuariata
est de definitio.

R. dygdo maiorem inuariata manente namque debet inuariata
manere definitio, secundum rem, concedo, secundum facultatem, nego.

Quod ad focalitatem definitionis reperitur ut una pars latius pateat
quam alia? si autem iam species una supponatur impossibilis, una pars
latius patebit altera et sic o manebit eadem definitio secundum
focalitatem, et secundum eam sit eadem.

Quaestio tertia

Utrum definitio generis data in textu sit essentialis,
An descriptiva et utrum possit essentialiter defini.

Nota primo solam illam definitionem esse essentialem sive quidditativam
qua traditur per nomen generis et utramque dicitur: illam autem, quae deficit in
Alexander o potest esse nisi descriptiva.

Nota secundo ut definitio accidentis sit completa metaphysice et sufficere
poni nudum substantiam loco generis sed debere poni affectum illo accidente,
quod est generis ad definitum accidentis, ut in hac definitione album est corpus
disgregatum usque ad omni de parte completa nisi dicatur, album est
corpus coloratum disgregatum usque, quia substantiam (quod est corpus)
completum continetur in colorato.

Quo notato

Conclusio prima

Supra dicta definitio generis est essentialis et quidditativa, sed descriptiva.
Nam datur per predicari de multis quod est passio utilis: ergo est descriptiva.
Obes hoc ipso quo abstrahitur vel comparatur nam sit illi connotationis
a quo abstrahitur vel quem quo comparatur sed est connotationis
aliqui est de predicabile de illo: ergo utilis est unum aptum modo multis
et unum aptum predicari de multis idem per se et consequenter data
definitio per predicabilitatem de multis est datur per passionem, sed per essentiam,
si ergo ostendens de connotationis idem est alio de predicabile
radicaliter concedo, focaliter nego: et hoc patet, nam ratio utilis
praecedit ordinem rationem predicabilis sicut de in alio radicaliter
praesupponitur ad predicari de illo.

Conclusio secunda

Quod definitum in definitione generis est utilis idem vero predicabile in con-
sumptum.
patet in definitione alieuius species aptius assignatur pro genere definiti
utrum generis quam quod nisi aliud: et qui utilis est utrumque generis sicut aliorum

predicabiliū ut ostendimus deputatione sequenti procedenti ergo etiam
ob hoc porphyrius in applicatione cuius definitionis dicitur per gas particulas
predicari de multis et eludit induum quod potest de uerum per uerle est
gas iam omni foret per illud et elugum quippe induum o est uerle.
pro solutione Nota in or definitione licitum ad loco gr̄is definiti ponere
definitionem illius ut si quis definiat goem loco gr̄is (quod a al
licitum o eius definitionem substitulre et uimons sensitium unde
bona e hac definitio goe o uimons sensitium rationale cum ergo definitio
uerlis sit unum aptum predicari de multis eane porphyrius posuit loco uerlis
Secundo gas est pro quod predicatur de multis specie orientibus in quid
ubi gas definiti e quod predicatur de multis tria o taliter predicari
selt de proa orientibus in quid.
o quo statet responsio ad obidictionem: deficit in in do hac definitio
ab officiali quod porphyrius loco gr̄is nimirum uerlis posuuit eius
definitionem descriptiuam selt aptum predicari de multis o uero
offialem selt aptum in do multis.

Conclusio tertia

potest gas hac definitione officialiter defini i gas e uerle in multis
proa orientibus in quid.

esta definitio e proa similis gine album e coloratum uerlis
quam constat de officialem: nam sicut coloratum gie ponitur loco gr̄is
pro ut implicite includit corpus et de gradationum uerlis assignatur
pro tria sic in presenti uerle tract locum gr̄is in q̄tum implicite
continet naam o am in multis proa orientibus in quid sicut
officialiter e tria per quam gas a ceteris predicabilibus differat.
Dices o quod definitur debet de proa sed gas o proa ergo de definitur.

R. ngdo minorem gas omi o proa uerlis et sic definitur.

constat gas definitur ut gas ergo o ut proa.

R. ngdo eorū q̄a gasat gas e proa uerlis: illud am axioma quod nihil
definitur nisi ut proa duplicem habet sensum: primo potest sic intelligi
quod ratio proa explicatur in or definitione: et ita falsum e
sdo potest intelligi quod ea proa sit conditio necessaria ut aliquid
possit propria definiri: et ita uerum e quod ut gas
possit officialiter definiri debet de proa alicuius gr̄is o in

Sabet rae ppori in ius definitionis de plicari.

Quaestio quarta

Angenus possit a parte rai immediate.

Concluduari an per intellectum

Nota illud dō indūm pporiū quod ē rae ppori contracta ad
gdeoritatem, uig gic gōo gic dquē. et cōa
gndūm am gricū d quod ē rae grica contracta ad gdeoritatem,
uig gōe aal gōe uinōis et cōa: siquidem nulla subō diffingulras dā grē
Rū indūi pporiū illa quippe ē pcedicatio modnata, qdō aliqd quod
superius subō, et inferius pcedicato: sed in illa pcedicatione petrus ē
aal datur gōo qui ē petro superior et aali inferior, ergo gae pcedicatio
modnata ē: et dō illa gic o inquitur.

Conclusio prima

Nā grica uig aalis o pcedit potest immediate induari sedum rem,
sind a parte rai.

prbū nā grica nōquit dēstere sino officialiter. roquisito ad dēstendū:
ergo nōquit a parte rai immediate induari.

pater ahdens prbū cōia o potest dēstere nā grica si o ultimo
terminata sit foaliter atōmā seu infimā dūā sed o dōt ultimo
terminata ut supponitur ergo.

prbū maior sicut dū de principis dūi, rēome implicat mām dō
qū rerum nā sind oī fōa, p quam ultimo terminetur, dō quod dōt
Acta et o dōt actū, cum sit pura pōal sic dū implicat nām gricam
dō in rerum nā sind suo ultimo actu foaliter.

NOC obsta quod gū includat in se aliquom actum: cum dū ille actus
sic in completus, et officialiter pfectibilis p dūam atōmā o potest
sino tali dūā dēstere, cum dēstentia sit aliqd ultimo completus
offiam et ppropitōia dām supponit constitutam qūm ut oī officialia

Conclusio secunda

potest gū immediate induari p intellectum uig cum dicitur gōe aal o aal
prbū potest concipi gradus contractus ad gdeoritatem o conceptu ppori
ergo potest gradus gricū immediate induari sub conceptu.

Præter aliud possum videre aliqd singulare a longe in quo apparent
operationes sensendi, & uero operationes alicuius speciei, sed hæc
operationes singulares ducent me in cognitionem cuius singularis unitatis
sensitui sibi aalis et o in cognitionem speciei: ergo potest concipi
hoc aal & cognito hoc god, uel hoc bruto.

Suppono prædicationem hoc aal & aal, & immoderatam: quia nihil
proprie modiat inter factum et prædicatum, quod sit superius hoc
aali, et inferius aali ut sic: unde inter aal et hoc aal o modiat god,
om si illud aal quod uideo sit god: nam et god sit inferius aali,
o si in superius hoc aali prout sic concipitur. sibi in complete,
prout æqualebit deo q o potest ad uera hæc prædictio hoc aal & god,
nisi materialiter et identice, dato uidetur quod nos quæ a aal hoc sit god
est am uera formaliter si hoc aal sumeretur complete prout æqualebit
huiusmodi uig: at uero tunc ista prædictio, hoc aal & aal o est immoderata
quæ de indico grico, quæ daretur aliqd superius subto, et inferius
prædicato, puta god.

Obes primo contra primam conclusionem: foetus dum uiuit in
utero matris ita negotiatur cum habet aam & planta cum habet aam
sensitivam & aal et nullius speciei infimæ plantæ uel aalis, ergo
immoderate induatur.

R. negdo assumptum quia fetus dum uiuit ita negotiatur o planta
sed cum plantis ita conuenit in ratione grica: differt tamen tam aliis
quam a ceteris uiuentibus et aalibus per diuina ultimam, qua
constituitur in eo embryonis: similiter quod uiuit ita sensitiva & aal
compositum. distinctæ speciei ad god et eorum aalibus, induetur tamen ad
speciem humanam, ad quam ordinatur tanquam forma uialis.

Obes sibi contra secundam conclusionem cum dicitur substantia o rationalis, & prædictio
moderata: ergo et ista hæc substantia o substantia.

Cum præter sicut rationale o potest in immoderate contrahere substantiam ita nec diuina
gradualis.

R. diffinito uidente negdo etiam quia si rationale, et diuina gradualis o possint
ad ipsa immoderate contrahere substantiam modo tamen concipiendi nostro possumus
concipere substantiam contractam per diuinam gradualem immoderate, o uero per
rationale sicut diuinam specificam cum diuina gradualis sit materialis et quasi
divisibilis de consuetudine potest per intellectum diuini in plures partiales,
et una quæque suum gradum motusque, cum habebit: at uero diuina specifica

Vt rationale tantae perfectionis sit, ut concipi o possit tanquam sensibilis aut
ab alio sumi quam se.

petes an praedicatio immediata gr̃a de indue gr̃ico sit formalis.

R. dici debere formalem et p̃p̃riam de indue, quā nā gr̃ica praedicatur, ut dicit
totam offiam aalis, quod ē p̃p̃rium p̃p̃rii rā indue.

sed inferat si gr̃a praedicatur ut p̃p̃rii in nostro casu: ergo gr̃a immediate
quasi.

R. o dicit gr̃a seu nām gr̃icam praedicari in praedicto casu quā ager eadē rāonem
gr̃is sūm p̃p̃rii praedicabilis, sed quā ut quā praedicatur talis ē nām rātaliz
possit de multis p̃p̃riis praedicari: et ē aliquid p̃p̃rii determinabile p̃
dnam p̃p̃riicam.

Quaestio Quinta

An genus praedicetur de specie ut totum vel ut pars

Nota primo ēa totum dicere ordinem ad partes de quibus componitur
Ac p̃p̃riam de modo ēa totum quo habet partes: sine quibus nō aal
potest sumi quadruplicitate.

primo ut totum actuale quā rāonē includit itē praedicata essentialia de quibus
actu componitur.

Secundo ut pars p̃p̃rii actu vel p̃p̃rii componens eam dīa altera eum parte
ipsam p̃p̃riam compositionem dīa p̃p̃riam.

tertio ut ē aliquid totum, quod propter identitatem, quam habet vāaliter
et identitatem eum dīa, totum ē continet quod continet p̃p̃rii.

Quarto ut dicit nām ab inferioribus abstractam potestate continens plures dīas,
et ita dicitur totum p̃p̃rii quod a nonnullis dīam totum vāle non capatur,
nōp̃e vā p̃p̃riam rā quod p̃p̃rii illas continet, ubi in ē vāaliter, identitatem,
ubi ē p̃p̃rii et p̃p̃rii dicta continentia, nō ē dīa totum vā dīam, quā
de illis componatur, aut componi possit sicut dīa inferiorum p̃p̃rii,
et ipse p̃p̃rii ē dīa conceptum gr̃is quod determinate nullas dīas
dicitur dīa totum p̃p̃rii, quā potestate completitur.

Nota s̃do hanc maximam p̃p̃rii sumitur a maa dīa a p̃p̃rii ēd
accipiendam in oī vigore, quasi vāaliter gr̃a sumatur a sola maa p̃p̃rii
dīa a sola p̃p̃rii ēd in falsum ē quā tam gr̃a quam dīa sumitur proximo
a tota nām et identitate compositi s̃dum dīas gradus consideratur,
si in consideratur nām sub gradu vāaliter in q̃tum ē principium
operationum magis totum dīa ut sic sumitur gr̃a: s̃dum consideratur
eandem nām sub gradu magis p̃p̃rii, ut ē principium operationum
magis particulatum, ab ea ut sic sumitur dīa.

de quibus patet quod in p̃p̃riis erantur ut angelis q̃to habent
māam s̃dum, gr̃a sumatur a tota offia s̃dum rāonem p̃p̃rii
tertiū dīa am p̃p̃rii a tota offia s̃dum rāonem determinatam et
p̃p̃riam.

Quia autem individualis ab eadem ut o recipitur in alio iam ergo quod in
 ad intelligitur aliquid praedicere idem rationem eodem se habet
 ita ut excludatur alios gradus aut rationes quae sunt in eadem entitate
 et sic dici potest abstrahi ab abstractione totali, quod o concipitur
 ad idem rationem gradum in eo, ita ut nullius conceptus o quod
 determinate includantur inferiores, o in peritus excludantur: et hoc
 modo dicitur quod abstrahi ab abstractione totali vel totali, et quod totum
 praeale.
 praeterea secundum quod per quod sic intelligere nam quicquid item
 per praedicari affirmari. et praemissis.

Conclusio prima

genus o praedicatur de se ipso et pars actualis vel praeale, inde ut totum actuale.
 praeale ut aliquid praedicatur de alio debet confuso saltem et potestati
 continere quod o in illo: sed quod sunt ut pars actualis sunt praeale, sunt ut
 totum actuale supra duplicatum includit totum quod species includunt.
 ergo sub aliqua forma ratio o praedicatur de se ipso.
 maior fortis o de eo sensu proprio, per quam significatur quod o illud
 quod o potest o idem nisi praedicatum contineat totum quod continet
 praeale et idem circa partes per se o praedicantur in recto de se ipso
 quia una o continet totum id quod o in eo.
 praeale minor genus ut totum actuale includit ut praedicata officia
 de quibus actu componitur: deinde ut pars sunt actualis, sunt praeale
 semper accipitur cum exelusione alterius compositis, et per consequens
 o habet continentiam praealem requisitam ad praedicationem
 in quod pars o continet ut quid o in toto.

Conclusio secunda

quod praedicatur de se ipso ut totum praeale seu tale.
 praeale sub illa ratione o aliquid totum potestatum sunt superius
 continens inferiora.
 Adverte in quod genus determinatur ad unam speciem et data
 praedicatur, rationem praedicandi et affirmandi o de se ipso
 licet omni eius ad o species sed per potestatem ut in quod illa
 species de qua praedicatur, utilitatem seu praealitatem ad plura
 o conditionem, quae illi competit antequam praedicetur
 sunt cum incipit praedicari, alioquin o praedicaretur de se ipso
 praedicationis quod, quia in actuali praedicatione in facto o
 praeale ut licet.

omnes primo intuitu dictum de quo gus predicatur ut pars ergo
ut totum.

R. dicitur eandem secundum quod dicit de phetice conuoco secundum id quod dicit
confusio nro.

omnes sicut gus gus predicatur secundum nos continuo confuso sua inferiora: ergo
ut dicitur hoc est aal, dicitur hoc est brutum confuso.

propter eam aal predicatur de hoc secundum id quod significat: sed significat
confuso brutum ergo predicatur ut significat brutum confuso.

R. nro eam ad probationem dicitur maiorem predicatur secundum quod
significat: de secundum eam rationem quam confuso significat: nro
secundum rationem conuenientem fultis: concedo: et sic predicatur de hoc
secundum quod est pro et confuso hoc, etiam ut est confuso et pro brutum:
sicut de givum cum vel analogum: multa significant de dno inferiori
predicatur: et predicatur de illo secundum id quod significat: sed
tum tagat in ista rationem illam que competit illi a quatuor in analogo
ut de dno dicitur: substantia est ens ensdem significat multa et quasi actu
confuso sua inferiora: de am attribuitur substantia: item significat ens
substantiale.

quasi ergo saltem de dicitur hoc est aal, confuso erit hoc est hoc confuso
quod est nroculum.

R. dicitur confusio est hoc confuso totaliter et depresso in propriis tuis nro.

et hoc confuso quasi materialiter et in alio fult aal, quod dicit de proffe
actualitatem: et confuso seu potestate hoc concedo: nro illud est in conuenientia

quomodo modum hoc est ens, dico quod hoc est hoc in ente confuso sed est recte
infertur: ergo hoc absolute et simpliciter est hoc confuso.

Ex dictis colligitur primo quod gus est includat in suo conceptu totali.

Et determinato et actuali: trias inferiores per quas contrahitur sed
item continet eas totaliter et confuso.

Idem confirmatur primo quia tria sunt opposita: sed opposita non possunt
includi in eodem conceptu: ergo nro tria inferiores conceptu gus.

confirmatur secundo si gus contineret actu et officialiter suas trias est totum
modo totum proale: sed potius totum actuale: quod est contra superiora

dicta. colligitur secundo gus est includit in conceptu totali triarum
quod contrahentium: ut aal est de conceptu rationalis quia de ipso

quod gus includeretur in dno: id est gus: quippe, ens est de gus
et de colligit philosophus primo metaphysicorum quia includitur

in dno et de illis predicatur: ergo huius est de conceptu rationalis
et post de gus in hoc et bruti.

Addo quod alias in defensione $\text{g} \text{ o} \text{ g} \text{ u} \text{ g}$ $\text{e} \text{ i} \text{ f}$ non daretur aal p^omul r^oo^a
 sui ut semel r^oo^a $\text{d} \text{ r} \text{ i} \text{ a}$ $\text{g} \text{ e} \text{ l} \text{ t}$ r^oo^aly in qua totaliter
 concluderetur adeoq^{ue} $\text{g} \text{ a} \text{ e}$ v^ot^u negatoria defensio. $\text{g} \text{ o} \text{ o}$ d aal
 r^oo^aly, sicut et ista, $\text{g} \text{ o} \text{ o}$ d aal sensibile r^oo^aly q^{uod} $\text{e} \text{ i} \text{ f}$ promptum
 sensibile

de his manifeste sequitur quod non predicari potest et scilicet
de his cum sit contra rationem datum? nec in ista nostra passio
nec proprius illarum effectus.

Si dicat rationale formaliter sumptum ad unum? sed o accidentis: ergo
 et substantia et per consequens includit quod.

R. rationale formaliter sumptum de substantiam in completam o uero completam. dicitur enim substantia de diuis o illa, que e supremum genus substantia sed alia eorum que e diuisa contra accidentia continetur o namq integras uerumque partes et modo substantiales, quo modo substantia e quedam natura analogica et proinde o gubnet supra dictum.

DISPUTATIO QUARTA -

Disputatio quarta -

De specie

Questio prima -

Utrum definitiones a Porphyrio traditae sint bonae

Vtrum definitioes A p[ro]p[ri]as
 Nota moueri dubium ad sola sp[eci]es, cuius porp[er]itius duas tradit definiti[one]s
 quarum prima sp[eci]es e[st] quae definitio g[en]er[is] sub[ie]cti etur et de qua g[en]us in d[ic]t[um] quid[am]
 p[re]dicatur.
 Seda[m] sp[eci]es e[st] quae de pluribus numero d[ic]t[um] est in eo quod quid[am] p[re]dicatur.
 p[ri]ma definitio e[st] sp[eci]es sub[ie]ctibilis p[er] respectum ad g[en]us.
 Seda[m] e[st] sp[eci]es p[re]dicabilis p[er] r[ati]onem ad induci: de utriusq[ue] d[ic]endum e[st] aliq[ui]d.
 Sed p[ri]us circa p[ri]mam oportet feire, quod sicut g[en]us d[ic]it[ur] habitudinem
 dupl[ic]em, unam u[er]is, quae consistit in eo, quod sit aptum multis
 sp[eci]ebus in d[ic]t[um]: aliam p[re]dicandi, quae aptum e[st] ad alios p[re]dicandi: ita
 conformiter sp[eci]es sub[ie]ctibilis, quae e[st] corrolatiua g[en]us dupl[ic]em quoq[ue]
 habet r[ati]onem ad g[en]us: unum tanquam in quo existit g[en]us et e[st] sub[ie]ctibilis
 in d[ic]t[um]: alterum u[er]o tanquam de quo g[en]us p[re]dicatur et e[st]
 sub[ie]ctibilis: p[ri]or u[er]o respondet salitudini quam habet g[en]us ad sp[eci]em
 g[en]erando et p[ost]erior illi habitudini, quam habet g[en]us ad sp[eci]em
 in p[re]dicando p[er] quam nimirum sp[eci]es e[st] apta sub[ie]cti g[en]i
 in p[re]dicatione.

Conclusio prima

Definitio assignata speciei est una, sed duplex.
 pars pars definitionis prelo et explicat primum respectum speciei ad genus.
 scilicet secundum quod illi unus inter se differunt ut patet et notabile,
 et alterius confirmatur quia unus quidem dicitur species ad genus per hoc quod subest
 illi in dicta linea predicamentali. et dicitur compositionis in proprio.
 atque sic ut illius unus precise est ad unum dicitur hoc est ad aliam sed non
 hoc continetur sub alia. unus autem quomodo dicitur species ad genus ut de illa possit
 predicari et unus qui importat compositionem in proprio dicitur ita ut
 si illius unum sit dicitur: hoc est ad aliam: ergo isti unus sunt inter se distincti
 et per consequens omnes definitiones explicantes quicquid unus.
 Nec obstat quod de ista definitione inferatur per hoc omni modo dicitur
 rem ut patet in definitionibus his quod alia vacua alia resibile qua sit
 veliter sunt idem definitiones in se aliter et diverge.

Conclusio secunda

prior earum definitionum est officialis posterior descriptiva.
 probatur utraque pars: sicut enim officium quod in hoc consistit quod est ad pluribus,
 predicari etiam passio seu proprietas sic omni officium speciei subiectionis consistit
 quod subiectione quo ad officium et proprietas illius in subiectione quo
 ad predicandum. sed earum definitionum pars explicat priorem subiectionem
 scilicet posterioritatem pro illa et officialis et hoc descriptiva.

Conclusio tertia

Definitio predefinibilis assignata est bona et sufficientis et in officialis.
 probatur quia datur per predicationem qua est passio ergo et eadem
 probatur contra primam conclusionem: subiecti alteri et aliud pro de illo predicari,
 et idem ergo definitio speciei subiectionis est duplex.
 R. respondetur autem subiecti et eadem sit idem virtualiter et naturaliter conueniens.
 formaliter et explicite non: nam omni proprietas virtualiter continetur
 quod officium est in se formaliter ipsa officium, et pariter dicendum est de definitione
 officii proprietas.

Questio prima

An species in quantum subiectionis sit unus et quo modo
 se habent isti respectus

Nota quam libet speciem sunt subalternam sunt infimam duos dicitur
 R. alterum ad genus superius alterum ad inferiora sicut dictum est in textu.
 Non oppositum dicitur porphyrius quod cum species subalternas duplicem
 sunt dicitur infimam autem dum tangit unum: quia per hoc solum unum speciem
 infimam sunt in ordine ad superiora, sunt ad inferiora semper sunt
 speciem in quo differt a subalterna quia est in ordine ad superiora
 sit species in ordine ad inferiora compertum est genus

4
Cum igitur eorum sit quamcumque de suis speciebus habere rationem
Vnde per ordinem ad inferiora, quæ vni modo an prædicatum
Respicit superiora et dicitur subiectibilis respiciat in inferiora
et sit prædicabilis vel quod in idem vadit multæ relationes, scilicet
subiectibilis prædicati et veritatis eius servantur inter se ordinem officii
et passionis, unaque oritur ex alia.

Conclusio prima

Species subiectibilis formaliter dicitur et veritas sic quod nunc constituitur in ea veritas aut
prædicabilis per ordinem ad superiora.

Nunc prædicata constituitur in ea subiectibilis per ordinem ad superiora cui
vel quibus comparatur tanquam solum in eis contentum.
Veritas autem constituitur in ea veritas per ordinem ad inferiora in quorum
continens ipsa ergo species in quantum subiectibilis dicitur et veritas

Conclusio

Quæ relationes dicitur se habent sicut officia et proprietates sic ut quod ex
subiectibilitate oritur veritas ut carotantes vel ex veritate subiectibilis
ut multum tollitur.
Præter istas relationes adiunguntur nunc ex eo quod intellectus comparat
seclam ad diversos terminos atque una eorum comparationum dicitur dependet
ab alia vel relationes inter se: ergo.
maior patet ex dictis, et præter minores ex eo quod intellectus comparat
speciem ad genus, ipsa dicitur manet aptior aut magis disposita ut comparatur
ad individua quam si dicitur præcederet talis comparatio idem contingit contra
ergo una dicitur dependet ab alia.

obes per notat quæ species respicit genus necessario supponit unitatem
genus per alioquin definitio species subiectibilis competens in individuo.
ergo subiectibilis in specie constituitur tanquam proprietates ab unitate.
R. Igitur adnotans, notat quæ species respicit genus necessario supponit
unitatem metaphysicam, fundamentalem, et remotam concedo: quoniam
debet esse abstracta ab individuis supponit unitatem positivam, formalem,
et legem in eo: cum in nunc abstracta dicitur a singularitatem potest
intellectus per se libere comparare illam vel ad genus vel ad individua.
Vnde habentur tales relationes quæ sunt propter ordinem et distinctionem
a se mutuo independentes nec omnes habentes idem fundamentum
proximum per fundamentum subiectibilitatis dicitur abstractio nunc a
singularibus in ordine ad superiora
nunc a singularibus in ordine ad superiora.

obes sed correlativa et sub eodem genere sed species subiectibilis et predicabilis
 quibus ergo ponitur sub unius generis.

Confirmatur species subiectibilis predicatur de genere et illa species subiectibilis
 ergo quatenus subiectibilis et utilis.

R. Dico maiorem correlativam et sub eodem genere remoto concedo. proximo ergo
 ut patet et sub genere producentis filius sub genere producti uterque sub genere et laquei
 non similiter quod sub genere utilis species subiectibilis sub genere subiectibilis utrumque
 sub genere set intentionis.

ad confirmationem R. Dico autem predicatur species subiectibilis de genere et
 quia species subiectibilis quatenus subiectibilis in quo quatenus predicabilis concedo.
 Verum et quod ad quing predicabilia ergo species quae est secundum predicabile dicitur.
 Ergo omni ut subiectur quod.

R. Concesso antecedente et pro tota ergo totam setam quae sicut hoc officialiter et
 aal de quod pertinetur offiam aalis et am convenit illi ad subitum quod
 Quod et accedens variis. Ita species quae est secundum predicabile officialiter et
 utilis quae participat rationem utilis et am quae subitum quod sic omni et am recipit
 quod ut superius.

De dictis collige pro species subiectibilem et predicabilem de am mater
 dandem, quae seta fundatur in una natura specifica formaliter utroque duplicem
 species propter duplicem rationem nimirum ad quod, et induas idem quae
 predicatio species subiectibilis et predicabilis et sunt similis quod album
 et dulce.

Colligo sed nomen species pro ut significat species subiectibilem et
 predicabilem formaliter et de univocum sed equivoce quod unus eadem
 subiectibilitatis et predicabilitatis et oino ducuntur ita quod oino et
 conveniunt sub nomine species. habent in solum nomen idem, et
 offiam plane ducuntur.

Dei sub nomine species nam sub nominibus significatibus et laqueis
 Rationis vel setas intentionis, nihil prohibet species subiectibilem et
 predicabilem univocari, sicut contingit in eandem rationis, et marino,
 quae et sunt equivoce in nomine eandem univocum in conveniunt in
 Ratione substantia.

Quaestio tertia

Utrum natura angelica in hypothesis Diui Thomae possit dici species predicabilis

Nota primo o sic moveri dubium de natura angelica, dato iuxta sectum quod possit
 habere plura indua a parte rei et oino eorum. sed quodritur an supposita
 sententia Diui Thomae qui asserit nulla rationis pro natura angelicam habere plura indua
 naturam per proam dei absolutam ad quod in possit et utilis: deinde procedit diffinitio
 In ea suppositione quod natura angelica propter imperfectionem intellectus nostri
 possit abstracti a singularitate nam alias posito quod nullo modo possit abstracti.

A singularitate eorum dicitur utrum.

Nota scdo de cardano urbe dicitur duplex: aliud scdm rem et rationem simul seu logicam
et physice aliud scdm rationem utrum sunt logicæ utrum ad primum requiritur de
modo offendi quoniam habet naturam in intellectu, et repugnat illi: sed in pluribus
et quod de facto in pluribus reperitur actu vel potest, sic quod de illis absolute
predicari possit et ad ea referri: et utro ad urbe scdm rationem utrum sufficit
quod natura de modo offendi in intellectu habeat respicere plura si essent et
de quibus sunt a parte rei, nam dicitur possint per deum et logice de hoc urbe posteriori.

Conclusio

Natura angelica prout a nobis pro hoc statu imperfecte concepta est utrisque dicitur
et demonstratur contra multos modernos.

prout per auctoritatem. Thomas libro de ente et essentia capitulo 6. ubi dicit quod
substantia angelica sunt ordinabiles in predicando et propter hoc imitatur
in eis quod est per se et dicitur. et opusculo 42 capitulo 3. sic habet quia naturam
angelicam cognoscimus per aliam speciem naturam maiorem et per propriam,
ideo facimus intentiones eorum que uniformiter illis, et ipsis conveniunt
idem repetit per parte quod 13 articulo 9. unde de mente. 3. Thomas habet
conclusionem ad nullum dubitare potest.

prout scdo ratio natura angelica de modo offendi in intellectu, dicitur
Repugnantiam ut possit multiplicari ergo potest de urbis.

prout videtur dicitur incommunicabilitatem nam singularitatem cum alia
sit abstracta sic de facto sic habet ut si ponerentur a parte rei plura
indua et mutaretur singulus conceptus: ergo natura angelica sic concepta
apta est in eo multis logicis.

ob hoc per naturam angelicam dicitur apta in eo multis: ergo dicitur de urbis.

prout videtur per quia in hypothese. 5. Thomas repugnant multa: ergo dicitur apta
in eo multis.

scdo videtur illa multa sunt actu vel potest, vel ficta: et primum nam scdm
de hypothese. 5. Thomas, nam tertium: quia tunc vultur dicitur potest predicari
de omni ratione.

R. nam videtur ad primam probationem dispo videtur repugnant multa
logicæ, nam: physice concedo: ista enim natura habet habet plura indua logicæ
et de parte intellectus, et quia intellectus illa plura fingit sed quia
ponit naturam in tali statu quod illi de sua parte dicitur repugnat de multis
unde aliter sic haberet si ponerentur multa.

Ad scdm probationem nam videtur per oculos partibus: illa enim plura
sunt ficta, nam realia absolute, sed conditionaliter utrum fundata
quoniam modo offendi nature in intellectu, imo aliquo modo in ipsa natura
a parte rei, scilicet sub ea ratione qua est distinguibilis a singularitate.

Et in ad equate a nobis concepitibilis.

Instabilis pro se indua nra angelica sunt ut conditionaliter plura ergo
nra angelica erit solum unum conditionaliter.

R. ngdo totam: qā lī nāa angolīca. Hm gabeat plura conditionaliter physica
et consequenter o sit simpliciter physica et urbis? habet nihilominus plura
indua simpliciter loge.

constat si p[ro]dicta i[n]d[u]a conditionaliter sufficerent s[an]c[t]o petro
p[ro]ut dicit u[bi]q[ue] sub illa s[e]c[un]d[u]m conditione[m] si haberet plura.

R. nōdo pōndam: qā pētens ut sic de exterioris indit, dicit officialiter
singularitatem et incommunicabilitatem quam ō dicit nā angelica.
obes sō nā angelica et in abstractionis solum habet pced. car.
qō indit equaliter sicut nūale d. qō. ergo ō ut utis.

R. nōdo autēns qā gradus p̄cipiens a singularibus p̄cedens latius potest
gradu numerico qā gradus ille p̄cipiens ē dicit incommunicabilitatē
sed potius indiciā, ut ē repugnantiam ut ad plura referatur, qd
repugnat conceptui gradus numerici.

ob hoc textus urbe scdm volat rationem et in e purum signum ergo o urbum
preter andon d galei fundamentum in re ergo.

¶ nōdo andens ad probatum dīgo andens ē habet fundamentum quod potest
competere quilibet unē concord ē habet fundamentum sufficiens ad
unē legum negr. pro quo

unde legum neg. pro quo
adnotat duplici fundamentum in re pot. concludere urli: unum quod ex
parte nra praequiritur, scilicet ut sit ens finitum constans ex re et idea,
habeatque unitatem formalem, ratiō enim pot. abstrahi a singularibus:
aliud fundamentum in re se tenet ex parte multiplicis inferiorum,
qd. o. inordinari nram in multis a partibus actus vel pot. p. gignit: utrumq.
ex fundamentum habet urli legum et p. gignit, simul primum
eorum item urli legum, et scdm. o. habet a parte rei sed ex modo ostendi.
In intellectu p. quom. nra habet plura si o. ont.

obes quarto deus o potest concipere urbis: ergo nos nra angelica.

Andens cortex admittitur et eia produci ga naa angelica d officialiter
singularis.

R. negat etiam de rāo dissimilitudinē quod dicitur sit actus purus nā
Angelica addit et alias rāos. d. Thomas in primū destructionē
2^a 2^a 4ª arti pō ideoq probat deum o pōa de uilem qā in diuinis nihil
particulare qā particularia sūt in pōa in suis uolibus et in diuinis o o
aliquid in pōa. sdo qā ubi o inferius dñi o superius, et de contra ubi
inferius am addit aliquid supra superius? sed inde nulla potest fieri
additio, cum sit summe simplex.

Ad probandum dicto andens est specialiter singularis ad aequale concepta,
concedo inadequale concepta nego: quia unum induit auri et ad aequat
totam latitudinem speciei angelice a parte rei si autem consideretur ut
natura est et inadequale, est specialiter singularis, sed abstrahit a singularitate
et eo modo refertur ad unum induit quo refertur ad eduntum si odit.
Generabilis natura angelica omni inadequale concepta est abstrahit a radicali
determinatione ad singularitatem: ergo potest esse unum.

probat andens est abstrahit ab immaterialitate specifica sed illa potest
abstrahere a radicali determinatione ad singularitatem ergo et eda
R. negando andens ad probandum dicto minorem: potest abstrahere a
radicali determinatione ad singularitatem, si per propriam speciem
concipiatur, concedo: si per speciem non naturalem nego: sicut enim intellectus
dividit materialitatem naturae materialis in grieam, specificam et individualement, ut
ut conceptus specificus praesentet omni a radicali singularitate etc.

D. thomas per parte loco citato.

Obes Quinto de eo quod natura angelica concipitur ad modum unius materialis,
et sequitur quod potest concipi materialis: ergo non unum.

probat etiam est minus specialiter singularis quam materialis: ergo.

R. negando etiam ad probandum dicto andens est minus specialiter singularis,
quam materialis ad aequale concepta, concedo inadequale nego. et ratio est
disparitatis, quia immaterialitas natura angelica est praedicatum transcendens,
a quo potest praeseindere, est autem singularitas, quae ita sequitur
gradum individualis, a quo natura praesendi potest.

Obes sexto ubi impossibile est unum, ubi impossibile est relatio. sed intellectus omni
pro hoc statu cognoscit impossibilia ad plura induit natura angelica: ergo impossibile est
relatio unitatis cum ipsius.

Nec valet si dicat ut ante quod cognoscat intellectus impossibilia ad plura induit
natura angelice significat, est logica: nam contra est: quod implicat omni ad propria absoluta,
et dicit intrinsecam repugnantiam, est omni impossibile logica sed plura induit
natura angelica sic implicat.

R. solutionem datam ad bonam ad replicationem dico quod implicat per se,
quod implicat logicam si ad aequale concipitur res, concedo: si inadequale nego.
ad cuius sensum dicto minorem, et dico quod repugnantia in natura angelica
est oriatur de conceptu diuisi ad aequato in quo est intrat singularitas sed de
conceptu diuisi ad aequato. et dictis

Collige pro quod trius predicabilis speciei angelice sit unum induit actu et plura
conditionata sunt de parte intellectus possibilis quae non sunt plura
actualia non possibilis, non fieta sed plura naturalia conditionata quae
habent fundamentum sui in conditionalis per ordinem ad modum offendi
natura in intellectu, est vero per ordinem ad propria eorum productivam.

Collige sdo predicabilitatem speciei angelice habere pro suo actu de sua parte
Referri ad plura si vult, de quibus predicantur nulla facta mutatione de
parte nature.

Questio Quarta

An recte definiatur individuum quod de uno singulorum dicitur.

hec definitio de bona. probatur tum auctoritate porphyrii, tum quia applicat
rationem individui de modo, quo applicari debet ratio tri: et in definitione totale
de sola intentio in concreto definitum officiale ipsa sola intentio individui in eo
quod abstracto: definitum vero male in quo de erectur definitio de ipsa natura ad aliquid
concretum ut natura petri: quae tamen patent de his quae dicimus de disputatione praecedenti.
Quaestio pro de definitione in definitione generis. ob id pro?

ob id definitio de rei eorum sed individuum de eod ergo potest definiri antequam respondamus
Nota primo individuum sumi vel pro intentionaliter vel solo intentionaliter sicut
supra usum de dogma.

individuum pro intentionaliter de res individua sunt composita de officio de singularitate.
individuum solo intentionaliter de utraque ratione quia natura individua refertur ad se
ipsam vel predicatur de se ipsa et quidem hec sola intentio individui sumpta in
concreto ad que tripliciter usurpatur.

pro ut de aliquid accidentis rationis ut cum dicitur petrus de individuum nam sola intentio
individui accedit petro per intellectum, et quod predicatio similis quicquid est quod quae de
accidentis de subiecto.

solo potest considerari ut quod et sic de species officialiter predicabiles de hac et illa
sola intentione individui: ut cum dicitur: hoc individuum de individuum.

tertio sumitur ut quo ut cum dicitur petrus de petrus: petrus ut predicatum
habet a sola intentione individui. quod predicatur de se ipso ut se tenet de parte
subiecti: et hec de propria predicatio individui de omni sola intentio individui habet de
predicatum in predicatione de individuo proprio sed solum habet de conditio
requisita ut petrus affirmetur de se ipso.

Nota sdo illud quod supra dictum est de definitione generis magis unde de definitione
proximo et remoto sic habere locum et id omni quod dicitur de actu exercito
quod definitio applicata quod selt de debeat notificari de proximo definitione
sed tamen de remoto his praemissis

R. ergo minorem quam individuum prout sic definitur sdo solo intentionaliter ut
proximo et quid eod in istius et illius individui et predicatur de multis in
actu signato ut solum predicandi: in actu tamen exercito definitionem
remotum de uno tamen predicatur.

Nec dicat definitum simul de pro de individuum et eod: hoc dicitur de inconueniens
quia individuum de potest de officialiter individuum: et hec ratio applicatur in definitione,
et potest de pro et quid eod denominatum a sola intentione speciei, quod
ipsi competit accidentaliter.

obis sicut aristoteles in predicamentis capitulo de substantia docet primam substantiam
sine indumento de nullo dici: ergo.

R. Aristotelem intelligendum de de predicatione formaliter et non de materiali identitate.
Quo sensu sic affirmat porphyrius.

Instabis hoc album est indumentum. sed hoc album predicatur formaliter de substantia, ut
petrus est hoc album ergo falsum est indumentum predicari materialiter.

R. indumentum est potest predicari formaliter de indumento eiusdem rationis, sicut in de indumento
duos rationes: hoc est si utrumque indumentum sit substantia vel caner et tum acci deinde
erit in predicatione identica et non formalis si am accidentale de substantia
predicatur erit formalis: nec propterea sequitur hoc album dici de multis
de petro igitur et de hoc albo est, in predicatur eodem genere predicationis
nam de hoc albo dicitur materialiter de petro vero formaliter.
petes an supra dicta definitio conveniat indumento uago?

R. indumentum uagum duobus modis replicari, et proinde in eo illud philosophum
pro aliqui dicunt indumentum uagum significare rationem eorum singularitatis
abstractam ab hoc et illa singularitate determinata ita aliqui tenuerunt.
sed uolunt alii indumentum uagum significare immediate plura indumenta
disiunctionis, et ita quodammodo hoc erit idem quod petrus vel paulus et cetera, et
sic sensus uidetur de magis communis et proprius.

tertio indumentum uicem indumenti determinati, ut cum dicitur philosophus
nam substantiam assignat pro exemplo aliquis homo, supple designabilis ut sit
idem, quod sic homo. apt.

quarta primam et secundam de predicationem esse definitio est convenit indumento uago
de sic de pluribus predicatur et iuxta tertiam convenire manifestum.

Disputatio Quinta

De differentia

Quaestio Quinta

An recte diuidatur differentia in comunem propriam et propriissimam
Conclusio prima

Haec diuisio est sufficiens.

probat ut potius replicatur: cum differentia uel de de officia uel de: si sit de
officia uel de differentia magis propria? si de uel de accidentis proprium uel de
si proprium est differentia propria: si secundum id differentia eorum, et de aliud quod
differentiandi: ergo contra de hac diuisio.

obes pro hoc substantiam differt ab accidente ergo substantia est differentia hoc atque
de assignatis tribus: ergo haec diuisio est insufficiens.

R. ad uidentem quodammodo proprium logico est differre ab accidente per substantiam sed de
diuisum igitur ut aliqua propria differant oportet de conuenire in aliquo
termino: accidentis tamen et hoc in nullo uicualo conueniunt. R.

quasi talis ergo saltem talis erit dicitur quod quod per se aliter differt a planta, cum qua
 non sit in ratione vivens tanquam in gre univale. sed o ad dicitur eorum
 propria non propriissima: ergo.
 R. nudo nullo modo ut aliquid sit dicitur si unum ab alio distinguere debet ut
 o conueniant uniuersa da, qua differunt, in illa dicitur in aliquo formaliter
 contento in ipsa: quod est et planta conueniunt uniuersa in ratione uiuentis
 et substantie, quae rationes includuntur formaliter in tali: et consequenter ad
 o dicitur.

obes sicut principium inductionis sicut quod dicitur dicitur formaliter, quia facit
 unum induum ab alio differre. sed quod est continuo sub uno et exclusio moribus
 ergo supra dicta diuisio o bona.

R. nudo etiam quod dicitur quod est in diuisum dicitur formaliter, et ita nihil mirum
 o, si dicitur in diuisum, quod est in maius continetur ab aliquo moribus
 diuisum.

obes tertio diuisum est tertium predicabile dicitur eorum et propria
 o propter ad tertium predicabile ergo diuisio o nulla.

R. nudo maiorem quod est in diuisum dicitur quod arduum tertio predicabile
 nomen dicitur solum quandam rationem faciendo differre in qua ratione
 nos predicta dicitur ad minus analogice conueniunt.

obes quarto membra cuius diuisiois conueniunt inter se: ergo diuisio o bona.
 probatur andens nam dicitur albedinis, sicut distinguere usum eorum in
 pariter propria in ligni, et propriissima albedinis: ergo.

R. nudo andens ad probationem dicitur quod est illa ratio in una dicitur inueniuntur
 acta et a parte rei indistincta formaliter in diffinguntur in illa: idcirco
 habet illa diuisio membra, quae se mutuo includunt, quomodo modum
 legitima o diuisio boni in bonum, solutabile, et utile: quoniam idem
 bonum a parte rei sit bonum, solutabile, et utile.

Conclusio sda

Quoniam in predicta diuisione o dicitur per intentionem sumptam ad non per se intentionem
 neque dicitur ut denominatur a sola intentione sed solum rationem rationem faciendo
 differre.

probatur perperius solum dicitur in hac diuisione de dicitur quoniam facit differre: sed
 Res qua o dicitur facit unum differre ab alio sine dependentia aliqua a sola
 intentione, quia exclusio in opere moribus quod differt officialiter ab eorum per rationem,
 Cignus albus a coruo nigro per albedinem et petrus stans a iohanne sedente per
 stationem. cum ergo perperius sit exemplis predictam diuisioem diluendat,
 inest mentem illius procedit nostra conclusio: et quoniam o infertur ipsum
 o intendisse principaliter agere de dicitur solum intentionem et ut
 predicabilis: sed solum sequitur, quod antequam de illa disputaret illum
 premisere diuisioem dicitur sub ratione reali, qua dicitur facit differre ut nullo
 quoniam tunc quomodo faciat differre illum quae denominatur a sola intentione.

tertiū predicabile.
 petos in quo consistat ratio dicitur logica ut tertium predicabile. pro responsione
 pro aduerso dicitur aliam vocari significam quae est forma significans constitutionem
 Rem in suo esse significatio qualis est a ratione rationalis in se. aliam metaphysicam,
 quae est gradus officialis per modum formae, ut rationale: aliam dicitur esse logicam secundum
 tertium predicabile quae est dicitur metaphysica sub ea ratione quae est abstracta
 et volatua ad multa: unde pro materiali dicitur ipsam naturam, pro formali relationem
 rationis, quae natura illa est apta modo multis per modum partis formalis officii: ad quam
 relationem sequitur ut proprietas quod sit predicabile de multis.

Questio secunda

An differentia inferior includat formaliter superiorem uel contra
 sensus difficultatis est formalis et procedit de dicitur secundum proportionem secundum gradum
 quomodo formaliter significat nam extra dubium in sensu materiali et identico
 dicitur infimam includere subalternas secundum superiores, reguntur ac ipsa genera,
 cum quibus rationaliter identificantur.

Quaeritur ergo an rationale ut pro ut significat proportionem illam secundum
 gradum quae constituitur deo in ratione sua formali includat aliquam dicitur
 superiorem, ut sensibile de qua cum propria ratione intelligatur componi,
 ad unum, secundum modum, quae species componitur de genere et dicitur.

Conclusio prima

Dicitur superior includit in suo conceptu dicitur inferiorem: nam
 sensus ut probatur de genere in conclusionem, et includat rationale, non sensibile
 quod includit eum sit eadem ratio utriusque.

Conclusio secunda

Dicitur inferior includit formaliter superiorem.

probat quod est formaliter aequalis, et formaliter sensibile: sed rationale est formaliter aequalis: ergo formaliter sensibile.
 probatur minor quia aliqui deo per rationale conueniret eum bruto, quod cum conueniunt per aequalis ergo
 debet habere aliam dicitur, per quam differat a bruto: et de illa eadem est difficultas et
 sic in infinitum.

confirmatur si rationale includeret sensibile definitis generis quae sunt aequalis rationale est utroque
 quia sensibile in illa definitione bis poneretur, sicut rationale aequalis in quo continentur,
 et sicut rationale rationale in quo includeretur: atqui in bona definitione nihil debet duplicari,
 cum nihil debeat abundare ergo ista definitio est bona.

Obiectum pro ut deo formaliter est sensibile, et deo formaliter est rationale ergo aliquid rationale formaliter sensibile.
 et bonus syllogismus in darapti sed sensibile est dicitur superior et rationale dicitur inferior
 ergo in bono syllogismo dicitur inferior subiicitur superiori, ergo dicitur formaliter continet
 R. concedendo totum argumentum si in eodem modo sumantur: alias non etiam pro quo
 aduerso particulam formaliter atigere sumi pro ut opponitur identice id est pro ut indicat
 propositum est deo solum in sensu identico utramque atigere ut opponitur materialiter
 et idem significat non dupliciter: quia formaliter in sensu identico sumatur ob
 propositum predicti syllogismi et utroque quia non duntaxat sensum: sed suppositum, quod
 deo, et id cui conuenit sensibile per modum formae genericae: et deo suppositum quod est deo

id est cui conuenit rationale per modum ~~formae~~ pro effecta atque aliquid suppositum cui conuenit
sensibile formaliter id est cui conuenit formaliter rationale quodammodo propter rationem patiantur
genuum sensum, potest de particula est quae significat subiectum summi distributivum, sicut
pro inferioribus suppositis.

Verum quia aduersarii dum arguantur in hac materia solent accipere est formaliter in solo sensu:
ut est est formaliter et sensibile id est conceptus est et sensibile et sub conceptu est
et rationale, ad id quod uolunt inferre, quod rationale sub conceptu rationalis sit sensibile?
Deinde nota est tota in hoc syllogismo, quod sit quatuor termini, quod ostenditur quia si formaliter
solum reduplicat et cadit supra ~~quodammodo~~ quodammodo quod est modum in praemissis et uero
supra sensibile, uel rationale, rationale dupliciter accipitur, semel in praemissis sicut
reduplicatio, et semel in conclusione cum reduplicatio et propter
equivaleret duobus terminis.

Obes ideo rationale formaliter et essentialiter per se et substantia cum sit ens, et o uidentur,
sed o et substantia in corpora ergo corpora et consequenter includitur
formaliter in rationale.

R. dicitur de maiorem rationale et substantia quae est supremum quod praedicamentale,
nego: quae est superior analogice concedo: et ita rationale includit corpus
analogiceum o am unum cum et praedicamentale.

per hoc in quo distinguitur substantia quae est quod a substantia analogica.

R. quod illa quae est quod dicitur gradum completum qui dicitur tanquam cum parte
constituit primum: at uero substantia analogica o componit eum dicitur unam
primum, sed essentialiter imbibitur in o ratione, quae pertinet ad substantiam o
quod completam.

Obes tertio innibile est principium sensationis equinae: sed principium
sensationis equinae includit principium sensationis ergo innibile
quod includit sensum et consequenter dicitur superior inferior superiorum.

R. dicitur de minorem principium sensationis equinae totale et adaequatum
includit principium sensationis concedo partiale et in adaequatum
igitur sensatio equina duo dicitur uidelicet sensationem et equinam quod
duobus duobus principia correspondent, unum genus, quod correspondet
sensationi: et alterum proprium quod correspondet equinae primum est sensum
quod innibile.

Quaestio pro innibilis est sensatio: ergo principium innibilis includit principium
sensationis.

R. nota autem utrum sit in completo sumptus o dicitur actum utalium sed utrum
talitatem utrum sit et sic non sensationem, sed utrum talitatem sensationis: sicut dicit
sensationem o ut sensatio est sed ut equina est praecise, et sic innibile o est principium
sensationis sed utrum talitatem sensationis sicut sensationis equinae ut equina est.

Obes quarto a philosophis nota docet de dicitur: primum per primum ultimam dicitur in
definitione quia includit o superiores sicut dicitur o totam rationem:
sentium ad inuentionem dicitur alicuius species diuidentem o supponendum

et inferiores: ut podalitatem in fictionem pedis et in fictionem pedis: pedis enim fatis
et quaedam podalitas et quibus videtur manifeste deduci in opinionem aristotelis: dicitur
ut superiorem includi in inferiori.

R. ad primum et s. thoma: quod in definitione in qua genus ultimum ponitur cum ultima
dicitur dicitur dicitur inferior includens superiores et ratiō sui: sed ratiō generis: cum
que coniungitur quia genus illas includit.

R. ad secundum dicitur dicitur nam species quia et ultimum et principium eius
complementum: addit dicitur tota species et totaliter: sed completius.

R. ad tertium dicitur dicitur et ratiō sui: sed generis: quod constituit et in quo
totaliter includitur: quod in dicitur inferior: sed in species per dicitur quod et dicitur
superiores dicitur materialiter in inferiores: hinc ergo dicitur: species pedis et
podalitas utrumque in conceptu materiali et identico dum tagat.

Questio tertia

An dicitur sit utriusque per ordinem ad solam speciem cuius est dicitur

An uero per ordinem ad inferiora

Sensus est an rationale ut sit utriusque ut genus an ut petrus et paulus: et dicitur
difficultas de dicitur genera ut substantivum: an sit utriusque ut animalis: an ut genus et dicitur.
Unde et difficultas de proprio: quare quia hic dicitur: proprio applicari poterunt
R. prodi.

Conclusio

Dicitur et sit totaliter utriusque per ordinem ad speciem sed per ordinem ad inferiora.
probat ratiō: utriusque debet respicere protho inferiora: species autem et equalis.
nam omne utriusque si contrahatur ad dicitur quorum utriusque: debet utriusque multiplicatum
genus illius: atque si dicitur contrahatur ad speciem et sit actu multiplicata in specie
sed quod unum sicut species et unum sic dicitur per perigirio quod utriusque participatione
unius species plures genus sit unus genus: ergo per ordinem ad unam speciem dicitur et sit
utriusque.
Obest primo species et potestatiū plura ergo dicitur per ordinem ad illam dicitur utriusque.
R. in primis quod species ut substantivum dicitur et habet ratiōem utriusque utriusque et erat
continuitatem inferiorum.

Deinde ostendit quod species sit potestatiū plura: et inde inferunt quod dicitur sit utriusque per
ordinem ad illam sed per ordinem ad dicitur: utriusque quorum et potestatiū multa:
sicut utriusque inferiorum species: nam in ista aliquid et utriusque: in quum respicit
multa: iam utriusque dicitur respiciendo speciem: ut species et sit respicit plura
simpliciter: sed unum simpliciter: quod et utriusque qualiter multa: ergo utriusque dicitur
et sit simpliciter utriusque: sed ad summum virtualiter.

Obest ergo quod debet utriusque constitui utriusque talis per ordinem ad dicitur: dicitur immediate
predicatum: sed dicitur predicatur immediate de specie: ergo.

R. dissimulata maiore diffinitione maiorem dicitur predicatur immediate de specie
quia ratiō et utriusque quia ratiō et equalis: concedo: tunc autem habet ratiōem utriusque
quasi talis pro genere predicatio ergo et ratiō et sit et sit: ergo et
aliquis predicabilis utriusque.

R. ergo etiam quicquid modi dicitur predicationes et equalium de equalibus: et sit
sunt dicitur dicitur et sit pertinent in de se ad predicabile de uno:

Ad aliqui vocant prædicabile reale possunt tñ ulique modo dici tertii
 prædicabilis, qñ illis prædicatur ut quæ alias si comparantur ad inferiora
 st tertii prædicabilis et sic modus loqui d famularis inter homines.
 quælibet sdo qdo prædicatur dicitur dō pñt o prædicatur nā singularis:
 ergo nā utis.

R. dō qdo consequens ergo nā utis loqē ngo metaphisice concedo.
 petes an dicitur ultima sint conueniētes cum pñt et an illas comprehendat
 dō pñt tertii prædicabilis a porphirio assignata.
 R. ad primum affirmatiue. ad secundū negatiue dicitur dñ porphirius dicitur
 p ordinem ad pñt dicitur, quæ ut nō potest dō græca: unde credo porphirium
 nullas admisisse dicitur atomas sūnt pñtificas simplices: assignat dñt producta
 qñ rationale mortale.

Disputatio sexta

De proprio

Qualis sit diuisio pñt in quatuor uulgata membra
 et an pñt quarto modo solum spectet ad quartum prædicabile

Diuisio pñt in quatuor uulgata membra d analogia et adæquata
 pñt pñt pars d aristotele pñt topicorum cap 4 ubi ait: nōmo dñ pñt
 dicit quod contingit alii modū nōq forsitaz si pñt aliqd tempus nā soli
 si forte aliquid dicitur talium pñt simpliciter, sed diuisum qd un
 simpliciter et pñt conuenit aliis nōq o simpliciter diuisitur in ea
 diuisione analogia: ergo pñt pñt in quatuor uulgata membra
 diuisione analogia.

pñt pñt pars d trichus conditionibus quæ ad pñt pñt dictum
 requiruntur pñt qd conueniat oī sōlū et semper: ut conueniant oī ille
 conditiones ut dōbt aliqua? si conueniant oī d pñt quarto modo? si
 deest aliqua ut pñt d pñt primo modo ut pñt d pñt quarto modo?
 ut pñt d pñt tertio modo: erga illa diuisio d adæquata.

petes qdnam sit diuisum cuius diuisionis?
 R. ad accidens pñt intensionaliter sumptum: prout fundare potest
 relationem conueniētie ad aliqd sub focalitate pñt utatis.
 ad dñt sub focalitate pñt utatis qñ pñt pñt et pñt modo o pñt absolute talia
 sed ut nō respiciunt: ut dō bipedem, o d simpliciter pñt ut gōis
 sed relatiue ad quadrupedia.

Conclusio secunda.

solum pñt quarto pñt pñt constituit quantum prædicabile.
 pñt illud constituit et pñt pñt ad qoe prædicabile pñt quod
 simpliciter et oclū modū aliqd accidens ab accidente eōt dñguitur.
 sed solum dñguitur pñt pñt quarto modo: ergo tñ pñt qto modo d
 constitutum cuius prædicabilis.
 pñt minor pñt illud sit simpliciter distinctio a cōt, pñt qd saluatur dō

aliquid simpliciter proprium: sed solum proprium quarto modo & simpliciter tale,
cum illud unum conveniat omni, soli, et semper: ergo.
confirmatur illud & proprium stricto dictum a quo excluditur ad extrinsecum,
ut docet d. thomas in primum distinctione octava quæstio per articulo pro
ad solum sed solum proprium quarto modo excludit ad extrinsecum quia semper in
omni, et soli etiam unum ubi semper, ubi soli, ubi omni. ergo.
obes pro propria tribus primis modis sumpta pro aptitudine et pro propria
passiones dimanantes ab officio: ergo propter ad quod predicabile.
propter ardens quia et ad modicum ut propter ad ardens in hoc & in pro
ad modicum.
R. d. d. ardens propria tribus primis modis sumpta pro aptitudine in unum et
passiones dimanantes ab officio concedo: sumpta pro aptitudine partiali,
ut sic sumuntur, nego. Superius itaque & capacitas in hoc ad peras, unum
quod habet hoc per intellectum quæstio proprium quarto modo: alia particularis
quæstio & in particularium peras, ut quod unus habet particularium
inclinationem et aptitudinem ad medicinam alter ad iuris prudentiam et hæc
est proprium sed ardens eod.
obes s. d. proprium tertio modo convenit omni et soli: et dimanant ab officio: et
si convenit tempore a natura statuto: ergo propter ad quod predicabile.
propter eia cum proprium & requiritur ut semper conveniat subto sed in hoc
quod in unum dispositionem ad talam emanationem.
R. nego locum ad productionem d. d. ardens ad proprium individuale & requiritur
ut semper conveniat subto concedo, et illud & portinet ad quod predicabile:
ad proprium proprium nego.
proprium individuale d. quod ex completionem individuali habetur ad quod concurrunt humores
et alia qualitates et dispositiones mace ut canities quæstio & simpliciter proprias
proprium vero specificum, quod dimanat a principis species selt generis
ut visibilitas in hoc et illud debet semper convenire subto quia de natura
officiis sequitur et eodem modo & immutabilis sicut illa.
propter pro quodnam sit locale quibus predicabilis?
R. ad relationem rationis quæstio refertur tale predicabile ad multa quibus in
accidentaliter necessatio.
propter s. d. an exerceat rationem predicabilis in officio aqua dimanant aut in
inferiorum?
R. de dictis precedenti disputatione quod & de erat in officio quia & illi aquale,
sed in inferiorum, & completorum, quia in illorum & proprium, sed species sed
in incompletorum: ut visibile & exerceat rationem quarti predicabilis in illis
et quibus visibile, quia sic potius predicatur predicatione species cum predicatum
quod natura, et ut totum actuale: sed & quartum predicabile in eodem ad
petrum et paulum: et tunc.
propter tertio quare igitur sic sit mentio de proprio ut profuit ab officio si in
dicit & sit tale R.
R. rationem ut ut sciamus per de natura quarti predicabilis materialiter
sumptis sunt substrati quod debet ab officio dimanare et cum ea convenit: quia
ad hoc tunc & proprium absolute sumptum ut importatur isto nomine significare
aliquid quod respicit officium cum qua convenitur: proprium vero ut in unum

tale dicitur in induorum habentium talem spem unde completam rationem
et officium predicabilem o habet proprium nisi eum ordinem ad inferiora non asolis
inferioribus nisi eum ordinem ad spem et hoc ipsum docet per se quod si quis
proprium quo modo o quod soli et toti spem accedit: ubi illud soli
insinuat tunc ad spem: per illud vero totum tunc ad inferiora sub specie contenta.

Collige po qd proprium ut uide o possit conuerti eum subto inferiori sedum rationem
ultimam subti, sed subsistit si conuertatur eum deo sedum rationem superiorem aqua
po et p se dimanant o om o visibile conuertibile eum p se sedum rationem
Collige sdo proprium respicere spem et indua duos visibiles quia p proprium
respicit spem tanquam subum sibi adequatum et eum quo conuertitur
et respicit indua et sibi inferiora et inadequata. itaq illa prior, et hac
posterior, habent tros inter se diuersos. equale selt et inferioris.

Collige tertio proprium quicquid et spem sicut in suorum pulchrum
quod equatorum de eisdem rationis, sicut in suorum pulchrum ad equatorum.
Collige ultimo hoc nomen proprium sdo intentionaliter acceptum de proprio dici
conuenit uidet ut videtur habet ad spem, et ad inferiora, quia ista videtur
et re uariantur, quia o proprium sine conuentione et ordine.

Quaestio sda
An propria passio per absolutam dei poam possit a subto separari
Conclusio prima

R. negatiue p. ubi auctoritate dicitur thoma quaestione de spiritualibus creaturis art
undecimo ad septimum. ubi sic ait o potest intelligi qd hoc o sit visibile, vel
triangulus o habeat tres angulos equales duobus rectis.
probur sdo ratio: creatura ad deum relatio o propria passio creatura: sed
creatura om p absolutam dei poam o potest de sine tali relatione: ergo et crea-
tura maior nam propria passio creatura o illa quae necessario conuertitur officium
relatio uero creationis passio in creatura ad deum necessario conuertitur quam
eum creaturam.

Minor o. s. thoma quae quanta cuius monta hoc ipso quod substra ex data comparatur
ad deum, conueniunt ipsam aliquid accidens, sicut ipsa relatio creationis,
aut seruilitas aut alia similis relatio: sicut deus o potest facere qd creatura
o dependeat ab ipso ita o potest facere qd sit absq quousmodi accidentibus?
post in facere qd sit absq aliis accidentibus.
probur tertio obex primo in sacramento hunc uicem manent oia accidentia
panis absq subto: ergo manent et accidentia propria? ergo supernaturaliter
possunt a subto separari. ita soto.

Consequatur de s. thoma in primum distinctione 45 quae p. art sdo
Quaestio uncia sda ubi o habet pro impossibili, quod elementa post diem iudicii
manent sine propriis qualitatibus.

R. qd in genere aristoteli illa accidentia conceduntur remanere quae spectant ad
quod predicabile o am quae spectant ad quartum unde hoc arguitur
nummum probat om oppositam sententiam de de fide. cum in hoc falsum sit,
ga utraq sententia pro leomatica inter uiros doctos sustinetur.
ad confirmationem R. qd g. s. thomas dicat o de impossibile elementa
post diem iudicii manere sine propriis qualitatibus in nostra subdit

Quod o credat hoc eo probabile.

Oves sdo actualis existia o minus sequitur officium quam passio subitum pso in
quam consequitur ut docet s. Thomas pa parte quaestio 4. articulo 5. sed
p dei omnipotentiam datur naa humana sine ppria existia ut patet in domino:
Christo ergo etc.

R. po iuxta sententiam. M. Barnes pa parte quaestio 4 quod eo o sit
pprietas foci sed dum tacet effectus dei, et ita abessia separabilis.

R. sdo ad mentem earetani qd eo sit pprietas foci, consequens illam p potestate
physica o logica pprietas vero pso potestate physica separari potest a pulso
et ita eo separatur a foci o vero pprietas pso potestate logica sicut o
Ridibile va gois. Cuius intelligentia.

Nota de earetano, quod aliquid competens alicui in pso modo dicendi pso
contingat dupliciter.

po simpliciter et absolute nulla facta suppositione, et hoc o competens pso
potestate logica, et qd competit hoc modo competit ob necessariam
connectionem extremorum, ut godm eo ridibilem, nulla in facta
suppositione necessarium o godm eo ridibilem.

sdo competit alicui pso o absolute, ob necessarium connectionem
extremorum sed ita facta aliqua suppositione, si nimirum ponatur
modo contra suas ead, et hoc o competere p so potestate physica, quo
parto eo o ppria passio angeli, celi ac rationalis, et eda: ga eo conuenit
eels o absolute et simpliciter, ga inter illa et eo o o necessaria
connectione, sed facta hac suppositione, nimirum quod ponantur in rerum
naa. qd conuenit po pso, o oino inseparabile o vero qd conuenit sdomodo:
et ita huius o ga pfectas logica fundatur in connectione extremorum
absolute officiali. pfectas vero physica o fundatur in connectione extremorum
absolute, pumptorum sed fundatur in connectione illorum sed
fundatur in eo naa ponantur quo modo sit p so ppositiones istae
et necessaria eadem, angelus existit fortis qdog corrumpitur,
nam corruptio o conuenit ipsi nisi ponatur in rerum naa oves
et es terris subitum passionis o prius illa passione oino independens
ab illa, ergo potest ab illa separari.

Cota patet: ga alias ab illa dependet et o dependet.
Ande, vero probur: id quod o prius, o dependet a posteriori.

ergo.
R. Inqdo autem ad probationem dico, id qd o prius dependet a
posteriori cum pso coniungitur potestate logica, sicut coniungitur
offia cum passione? om si unum sit qd prius o dependet a posteriori,
quo cum pso potestate logica o coniungitur, sed dum tacet physica
potestate.

Disputatio ultima Quaestio prima de accidente

In quo posita est ratio quinti praedicabilis

Nota primo de 5. rationibus opusculo de spiritualibus accidentibus summi dupliciter
pro ut distinguitur contra substantiam et partitur
In novum gra accidentum de quibus infra quod proinde vocatur accidentis praedicamentale
Sed logo pro ut distinguitur contra officium rei quae ratio dicitur accidentis rei, quod
o pertinet ad eius officium sive sit substantia, sive accidentis sive rei reale sive rei rationis:
ut ita dicimus aurum, vel argentum de accidentis annuli, et istam petri accidens
habet, quia sicut faciunt propositos contingentes et proprios quibus praedicabilis
deus accidentis sub hac deceptione dicitur praedicabilis, et ultimum de quibus pro quo

Conclusio prima

maale quibus praedicabilis est quod est praedicatum dicens contingens in ordine ad
substantiam o inestione necessarii quod praedicationis, hoc est quod sit tale ens. ut si
affirmatur, sive negatur de subito nihil contra officium substantiae dicitur, sive tam
aurum vel lignum in statua et sic accidentis, quam albedo in parietis.

Et de thoma loco superius citato.

probur numerus praedicabilium processus desumitur de modo quo praedicatum se
gabet ad substantiam de quo praedicatur o habita ratione ens praedicamentalis,
sed praedicabilis, quo fit, ut unum et idem ens in diversorum possit ob tinere
rationem diversorum praedicabilium: ut color in albedinis, et nigrum in nigro.
An vero pariter de accidentis. Conclusio secunda.

haec particula in definitione propria humana ad id stabili in se et in se
applicari debent per intellectum de se de intentionaliter videtur per ad id
affirmari, aliter vero negari. Ita et thomas opusculo citato.

probur per haec definitio intelligi o potest per intentionaliter.

probur videtur quod definitio huius definitio est per intentionem: atqui haec o
principium quo, sive ratio ens non realiter in se, sed in se in se, sed
in se de illo affirmatur vel negatur: ergo intelligi o potest per intentionaliter,
sed de intentionaliter.

probur de sequentes propositos proprios est illius praedicabilis, annulus et argentus,
hoc est proprios: atqui praedicata propositum illarum o possunt in se realiter
substantia, quod deinde aliorum eorum sit substantia alterum ens rationis: ergo in se
conveniunt substantia per intellectum. unde haec definitio, accidentis est quod ad id atque

ab id sive substantia corruptione sive de applicanda accidentis est quod indifferenter
affirmatur vel negatur de subito absque eo quod destruitur eius definitio et officium.

ob id per proprium potest deest abesse abesse mortali sive substantia corruptione:
ergo ab id et ad id male sic applicatur.

Et quod abstracta proprii a subito potest de abstractiva, o negativa quia in convenit
de accidentis.

qñstabilis hanc negationem fore falsam si qñdem alio qñd res a uel o a proprio uera
 uel falsa dicitur. Atqui a parte rei qñc propo uñc Eignus a niger a deformis
 subto. ergo a falsa.
 R. si qñdo and ens qñc propo eignus a niger, a falso pñ intentionaliter significat,
 concedo: sed intentionaliter et eñc nñc: uñc qñdem o qñd a parte rei nigredo
 conueniat eigno. sed eñc potest nigredo affirmari de eigno et sic a uera, cum
 faciat hunc sensum, nigredo dicit contingenter ordinem ad eignum.
 qñstabilis sed qñc propo nigredo dicit contingentem ordinem ad eignum a
 necessaria ergo o a qñ pñdicabilis. R.
 R. si qñdo and ens a necessaria in actu exercito concedo: in actu signato, i. e. nñc.
 qñ in actu signato a contingens, cum significet predicatum ad extra officium subti.
 qñ actu am exercito a necessaria qñ includit modum ad qñcum ueritas a
 necessaria. ~~oñc~~
 oñc sed qñc a mortuus, et similes pñdicationes sñ accidentales sed mort
 a potest ad om pñ intellectum sine corruptione qñc ergo et eñc.
 R. si qñdo minorem sed mort a potest ad om pñ intellectum sine qñ corruptione,
 si mort sumatur in facto uñc concedo minorem: si sumatur in pñi nñc
 minorem. mortuus in pñi a dispositio a mortem quæ uera a accid ens a qñc:
 qñ facto uñc am oñc repugnat facto, cum illud destruat.

Conclusio tertia

cuius pñdicabilis fñc a uñc uñc, pñ quantale predicatum accidentaliter
 et contingentiter refertur ad subto. manifestum a qñ dictis.

Quæstio sda

Vtrum ad accidentis uñtatem sit necessaria diñs actualis existia in subto.

Conclusio

R. negatiue qñ manifeste patet de dictis: qñ in proprio uñc a mulibus copulati
 o significat ad de facto et uñtatem in subto, sed affirmari contingentem de illo
 alio destructione officii. ergo et eñc.

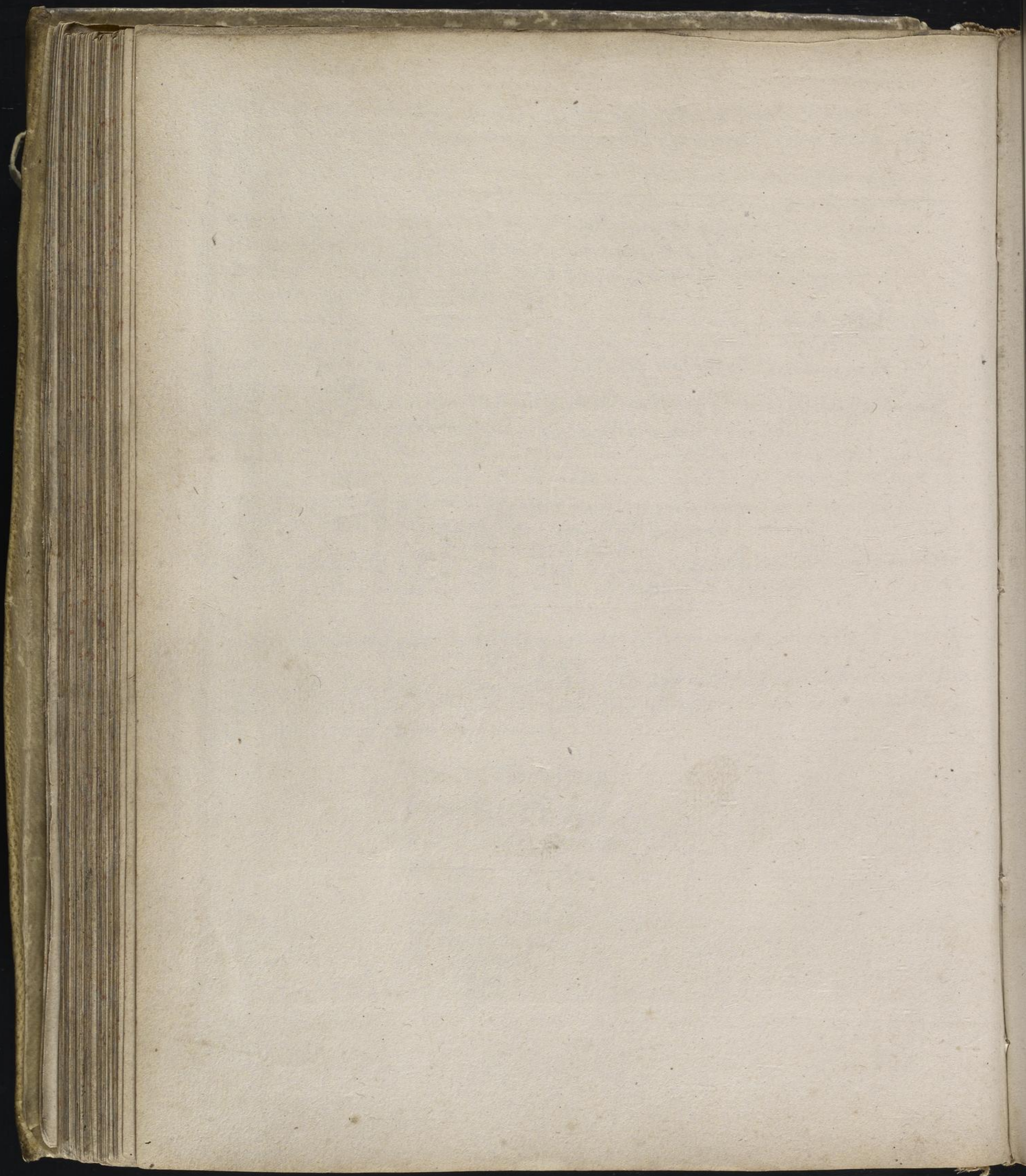
FINIS TEXTVS
 PORPHIRII SVB
 REVENDO PATRE

CHRISTOPH
 ORO DE LA
 BBALETRIE
 ORDINIS
 SANTI
 AVGV
 STIN
 I

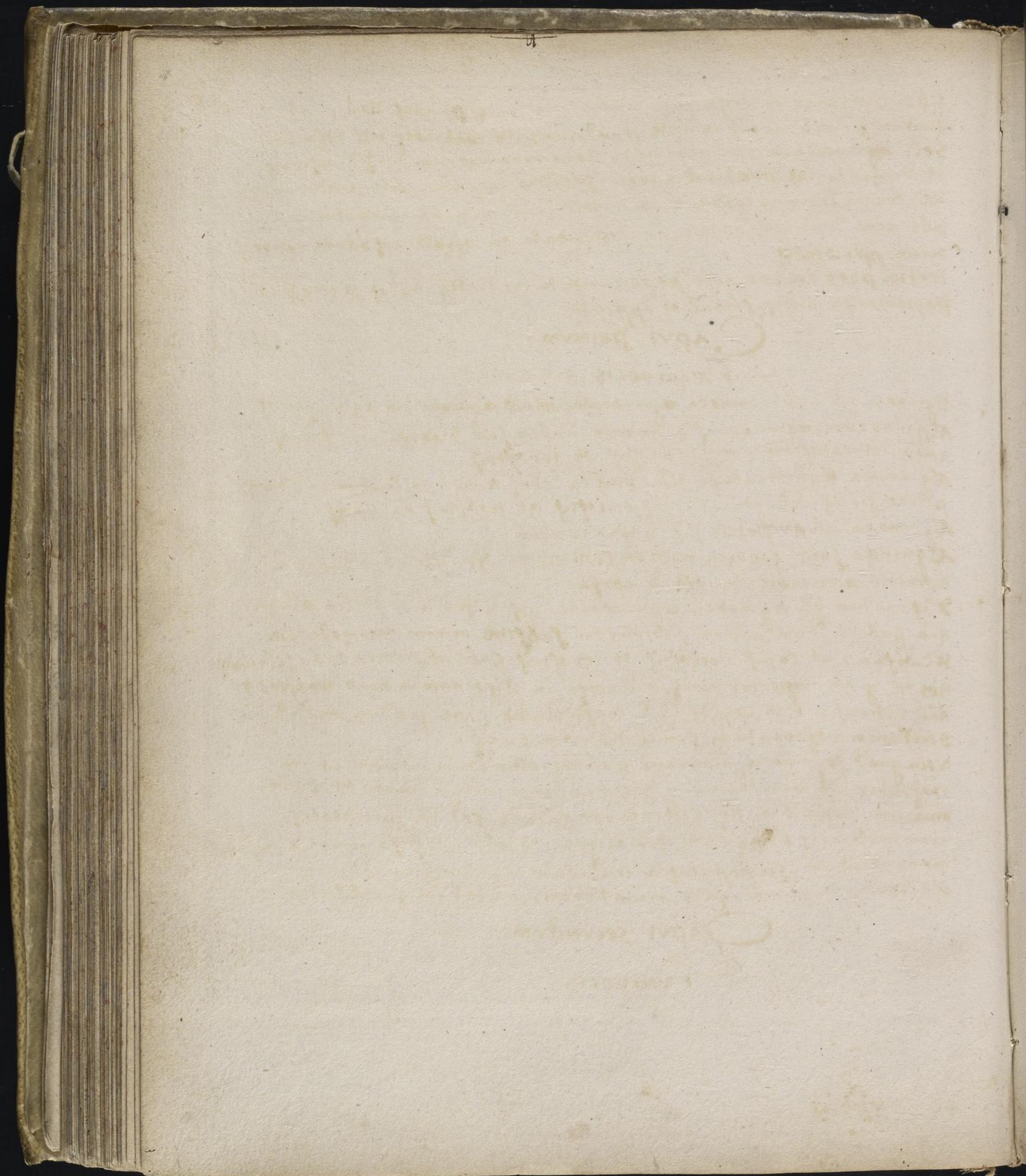

Liber categoriarum Aristotelis diuiditur in tres partes. Nam
 Quarum prima vocatur ante praedicamenta continet res definitas.
 Secunda equiuocorum uniuocorum et denominationum duas diuisiones,
 et duas regulas praedicationum: secunda vocantur ante praedicamenta
 Quia eorum cognitio conducit ad intelligentiam praedicamentorum.
 Tertia pars continet de eorum praedicamenta ea explicans secundum notiores
 eorum proprietates.
 Tertia pars dicitur post praedicamenta continet modos prioris et
 posterioris, modos simul et opposita.

CAPUT PRIMVM

DE AEQUIVOCIS

Equiuoca alia sunt equiuoca aequiuocata aliud aequiuocum aequiuocans.
 Aequiuocum aequiuocans est nomen multa sub diuersa significans
 Ratio ut canis terra canis coelestis et terrestris.
 Aequiuoca aequiuocata sunt illa multa, quibus nomen tribuitur in diuersa
 plane significatione: ut canis coelestis et terrestris terra canis.
 Equiuoca ab Aristotele sic definiuntur.
 Equiuoca sunt quorum nomen commune est ratio uero substantiae
 nomini accommodata est diuersa.
 Definitum est aequiuoca aequiuocata quae definiti sunt omnia plura,
 quae habent idem nomen sed ratio in substantiae nomini accommodata
 diuersam: ut canis coelestis et terrestris habent nomen eodem, scilicet canis.
 Res tamen quam importat canis, est diuersa in illis: nam in eandem terrestri
 autem extrinsecus, et in coelesti est constellatio siue quaedam multitudo
 stellarum referentiam similitudinem canis.
 Nota quod aequiuoca debeant habere omnino idem nomen: ut autem
 consideratur idem nomen, debet habere eandem materiam et formam.
 Nam autem uocis est omnino nomen litterae et syllabae sed in proprietates
 grammaticales: itaque cum sit aliqua mutatio in istis, nomen est constans
 manens idem: sic populus est tribuitur aequiuoca arbori et
 multitudini hominum, quae est manet idem, mutat enim quantitatem.

CAPUT SECUNDVM

DE VNIUOCIS

Uniuocum fuit s. nomen aliud uniuocum aliud uniuocatum: quod
patet ex precedenti capite.

Uniuoca sunt quorum nomen eod. r. uero uero subiecte
nomini accommodata est eadem. talia s. petrus et paulus u. g. ois.
petrus in quo differant. uniuoca ab equiuocis.
R. in do, quod uniuoca dicant principaliter aliquam nam p. d. o. unam
p. c. i. u. m. a multis et s. d. a. r. i. o. ipsa multa: equiuoca uero principaliter
et immediate dicunt ipsa multa et o. nam aliquam ipsi eod. m. a. c. a. n. i. s.
Dicit immediate eandem res ostrem et ealestem et o. aliqd. illi eod. m.
g. o. uero dicit principaliter nam humanam s. d. a. r. i. o. petrum et paulum.

Appendix

De Analogis

Non agit s. quidem aristoteles de analogis de quod analogia respiciatur
maxime in transeuntibus. s. est in ente r. u. suorum inferiorum
de quibus ex professo tractat in metaphisica sed q. d. eorum cognitio ad
maiorum intelligentiam conducit uniuocorum et equiuocorum,
inter quae mediant: et q. d. redit fructus eorum mentis: deo de eis
paucis trademus latius acturi in metaphisica.

Analogia in eo s. quorum nomen eod. r. uero uero subiecte nomini accommodata s.
partim eadem, partim diuersa. talia s. substantia et accidens, r. u. entis ual. et
medicina r. u. sani.

Quid uentur analogia in analogia attributionis et proportionalitatis.

Analogia attributionis s. quorum nomen eod. r. uero uero subiecte nomini accommodata
s. eadem in r. o. s. d. diuersa s. d. u. habitudinem ad illum. talia s. aal. medicina,
cibus, pulsus et eod. r. u. sani s. d. o. in oia. dicuntur sana aal. q. d. eod. g. a. s. subiectum
sanitatis cibus q. d. illam conseruat, medicina q. d. illam efficit, pulsus q. d. illam
indicat ad d. o. g. sanitas quae importatur p. sanum s. eadem in r. o. s. d. m. a. l. i.
q. d. medicina, pulsus et eod. ordinantur ad illam tanquam ad r. u. m. s. d. u. m.
habitudinem ad illam s. diuersa: cum medicina ordinem dicit ad illam
effectuius eod. cibus am. dicit habitudinem conseruantis eod. pulsus d. o. g.
habitudinem signi.

Nota p. q. d. in hac analogia unum analogatum semper sit principale, s. est
qui uel significata p. nomen intrinsecus r. u. o. alia uero s. d. a. r. i. a, s. d. u.
minus principalia, in quibus s. d. u. r. o. s. importata p. nomen eod. r. u. m. s. d. u. m. s. d. u. m.
et p. dependiam a principali. s. i. e. in exemplo predicto analogatum principale
s. aal, reliqua uero s. d. a. r. i. a. s. i. e. in diuisione entis in creaturam et deum.

Nota sdo attributionem nihil aliud esse quam dependentiam unius ab altero, qualem habent hae analogae, in quibus semper aliqua ratio eodem dependenter ab altero participant, videlicet a principali.

Petitur pro quo modo hae analogae dividantur.

R. in analogae unius ad alterum et analogae utriusque ad tertium: priora sunt talia ut medicina cum sanis et quibus unum scilicet medicina, dicitur sana per unum ad alium: posteriora sunt talia, ut medicina quae utrumque dicitur sanum per unum ad idem tertium videlicet alium.

Adverte itaque in hae analogae rationem eodem esse ut in intrinsecis in uno et extrinsecis in aliis ut supra dictum est.

Analogae proportionales sunt quorum nomen eodem est ut ratio utroque substantiae nomini accommodata est intrinsecis in utroque et simpliciter diversa secundum quod in illis eadem. talia sunt deus et creatura cum ontologia ratio cum ontologia et intrinsecis et simpliciter diversa in illis, secundum quod sunt eadem.

Ad hanc analogiam tres requiruntur conditiones.

prima est ut utroque per nomen significata sit intrinsecis in utroque. secunda ut sit simpliciter diversa in illis.

tertia ut sit secundum quod eadem.

Prima hae analogae differunt ab analogis attributionis per secundam ab univocis, per tertiam ab equivocis nam in univocis ratio est eadem in univocis, et inequivocis ita est simpliciter diversa ut nullo modo sit eadem. Petitur sdo quomodo hae analogae eadem sint secundum quod eadem. Quia sunt eadem proportionaliter.

Petitur tertio quid sit proportionalitas.

R. est convenientiam in proportionibus ut quia tria habent se ad se ut dimidium ad duplum est proportio, et ideo proportio semper est inter duos terminos: similitudo autem proportionum habetur, quando aliqua duo similitudinem proportionis habent quales est inter tria ad seipsum se ad quoddam, quia utroque est proportio dimidia ita convenientiam in proportionibus dicitur proportionalitas quae proinde semper habet quatuor terminos.

CAPUT TERTIUM

DE DENOMINATIVIS

Sicut ratio utriusque significata mediant analogae inter univocae et equivocae sic ratio nominis mediant inter illa denominativa, quae habent nomen partim idem, partim diversum, rationem autem eandem.

Denominativa ab aristotele hae modo definiuntur.

Denominativa sunt quae ab aliquo nomine appellationem habent solo dicitur casu. quibus definiti sunt concreta accidentalia habent appellationem nominis est habere vim significandi sicut habere significationem ab aliquo dicitur abstracto: solo dicitur casu, id est, a quo abstracto differunt sola.

Finali nominatione. talia sunt albus, doctus, et cetera. sunt enim concreta
accidentalia habentia significationem ab abstracto, sicut albus ab
albedine, doctus a doctrina, et ceteris differunt tamen finis nominis et initio
conveniunt.

Petes propter hoc concreta accidentalia dicantur habere significationem
ab abstracto.

R. quia abstractum est primaria et officialis significatio concretis sic ut per
significationem differant illa duo, sed tamen connotato? quia concretum
significat formam ad idem abstractum substantivum.

Significare adiectivum est connotare connotare autem est praeter illud quod aliquid
importat in recto, insuper aliud in obliquo. importare ut album praeter albedinem
quam in recto dicit insuper in obliquo parietem vel aliud substantivum importat.

Petes secundo quare dicantur ibi determinari sola concreta accidentalia?

R. secundo denominare competit solum formis accidentalibus et non officialibus, quia
nam denominatio supponit constitutionem rei.

Petes tertio quoniam sit tria inter denominatum, denominatum et denominans.

R. tria est quod denominatum sit ipsum concretum accidentale
denominatum vero sit ipsum substantivum accidentalis formae et denominans
ipsa forma accidentalis. ita album est denominatum, par vero denominatum,
albedo denominans.

CAPUT QUARTUM

De his quae dicuntur

Hic est prior divisio ante praedicamentalis, eorum quae dicuntur, alia enim
complexiones, alia sunt complexiones dicuntur.

Unum est de quae dicuntur ita de quae praedicantur, sicut de sint res sicut
voces. Dei cum complexione est de complexum, ut homo albus, et
eiusmodi orationes. Dei sunt complexiones, et de in complexum, ut homo.
sensus itaque est hic praedicatorum alia est composita alia simplicia
simplex est id, petrus est homo, compositum vero est petrus est homo albus

CAPUT QUINTUM

De his quae sunt

tria complexiones in hac parte posterior divisio ante praedicamentalis
secundo duae regulae ante praedicamentales tertio enumeratio praedicatorum
posterior divisio ante praedicamentalis est eorum sunt alia de facto
quod dicuntur, et in nullo prorsus est facto? alia in facto quidem est
sed nullo vero facto dicuntur? alia de facto dicuntur et sunt in facto?
Alia vero sunt in facto vero de facto dicuntur.

Unum est de quae sunt sicut res ipsae.

Quaestio quatuor habet membra. primum continet substantias velles?
secundum accidentia singularia tertium accidentia velles?

quartum substantias singulares. itaque si substantiam in hac divisione dixerimus
sumitur dei in de facto est praedicari de suo inferiori quia sunt de suo
officialiter subiacibili inferiori enim bene dicitur substantiam ex superioribus, quia illi

subiectur, alias a subiecto officiale, quia superius semper a de officia inferioris.
ut in subiecto a in subiecto in se ipsa, ut quia subiecta habent omnia accidentia,
patet pro omni membro subiecti utres continentur, de quod illa de subiecto
accidentia. sedum cum membrum continet accidentia singularia, quia illa
accidentia in subiecto quidem sunt, quia sunt accidentia, de subiecto vero de dicuntur,
quia subiectum nullum habent inferioris sine officiale. et sic replicantur membra aliqua.

Quid sit esse in subiecto

nam quidem paucis dictum est, quod de in subiecto solis accidentibus competat.
verum quia in de in uoluitur nam accidentis Aristoteles specialiter explicat hoc modo.
Quod de dico in subiecto, inquit Aristoteles, quod in aliquo quidem est, aut pars
etiam porcum sit ab eo, in quo in de, fieri negat.

Definitum id quod est in alio, siue accidentis praedicamentale qualiter sumptum
Quod in aliquo quidem est, ut pars, id quod est pars officialis sui subiecti,
ut per hoc secludatur forma subiectalis, utam sit seorsim et eadem id in
naturaliter separari nequit a subiecto: talia sunt quantitas, qualitas, et eadem
quae sunt pars officialis subiecti in qua sunt, sed ut quid illis ad unionem,
et quidem sic ut ab illa naturaliter separari non possint.

Sic naturaliter, quia quantitas super naturaliter sine subiecto de potest ut patet
per memorabile sacramentum Eucharistiae. porro subiectum accidentium
uocatur subiectum in se ipsa, et corpus naturale in quo omnia accidentia
respiuntur ad distinctionem subiecti sustentationis, qualia habent forma
subiectales quod est materia prima.

occasione cuius definitionis alii adiciunt sic aliam de Aristotele breviorem
Quae facit eundem sensum quae sic se habet accidentis in se, in alio. id quod ad sui
naturalem existiam requirit subiectum in se ipsa, sine requirit recipi in subiecto
aliqua sic, ut non potest naturaliter separationem ab eo consistere, et in de differre a
substantia quae est in se, per se sine quae petit alteri in se consistere ut existat.

Quorum gratia non male sic adferunt octo modos existendi sine de in alio,
de quibus Aristoteles ait in sexto physicorum qui sunt duobus modis continentur

in sunt pars tota, species, utraqueque utraqueque forma.

Quoniam eadem octo modi sunt in fine locorum.

primus est in quo pars officialis sine forma, sine physica sine integralis
est in toto, ita anima est in corpore, caput et eadem.

secundus est in toto, ita anima est in corpore, caput et eadem.
sedus est in toto, ita anima est in corpore, caput et eadem.
pedibus, et manibus et eadem et sic modus in existendi significat perfectionem
totius consistens in actione omnium partium.

tertius quod est in toto, ita anima est in corpore, caput et eadem.
est in uiuente quod est in animali.

Quartus est quod est in toto, ita anima est in corpore, caput et eadem.
animal est in hoc uiuente in animali.

Quintus est quod forma est in subiecto: utrumque quia forma dupliciter est scilicet essentialis et
accidentaliter, ideo additum est in utroque utraque forma utrumque sic modus subdividitur
in duas partes, quarum prior continet formas essentielles sunt substantiales et
posterior accidentales.

Sextus est quod effectus dicitur esse in sua causa sic calor est in igne.

Septimus est cum modia sunt finis sic studium anari est in divitiis.

Octavus, quo locatum est in loco et ubi contentum in suo continente.

Sic homo est in scola piscis in aqua.

prio

PRIOR REGULA ante prædicamentalis

hæc est prima pars cuius Capituli in qua tradit Aristoteles duas regulas predicationum,
et quæ per se ipsas suas desumpsit prior est hæc cum quidpiam de subiecto predicatur
de quo de prædicato dicuntur dicuntur omni de subiecto. Item de quopiam modo
predicari essentialiter: de subiecto, de de inferiori. Ratione regulæ est, quia
superiora continentur in suis inferioribus: addo quod communis superioris
communis omni inferiori.

POSTERIOR REGULA ante prædicamentalis

eorum quæ sunt diversa genere et materia se habent ut alterum sub altero
collocatur, diversa sunt species et genera, eorum in quorum alterum
sub altero collocatur. Idem est de diversis nihil uetat.

Assignatur hæc diversitas inter genera cuiusdem prædicamenti de una parte: et
inter genera diversi prædicamenti, de alia parte.

De ratione autem inter illa est quod genera diversi prædicamenti nullas
habere possunt species aut diversitas easdem: genera autem eiusdem prædicamenti
habent aliquas diversitas scilicet superiores id est rationes sui generis,
ut sunt illa genera sunt sub altero, ut animal et brutum sunt in animal et planta
ratio prioris partis est quia illa cum sunt eiusdem prædicamenti, non
possunt habere easdem species, et diversitas: ut patet in animal et colore.
Ratio posterioris partis est quia illa cum sunt eiusdem prædicamenti,
necessario habent aliquid quod in quo conveniunt in isto prædicamento,
et consequenter habent omni diversitas ultimi generis: ut animal et planta
habent diversitatem viventis, corporis, et cetera.

Enumeratio prædicamentorum

hec est tertia pars capituli. unum quodque eorum quæ nulla cum
completionem dicuntur, aut substantiam aut quantum, aut qualem aut ad
aliquid aut ubi aut quando quod aut situm, aut habere, aut agere
aut pati significat. hæc sunt simplicia sunt prædicamenta de eorum sunt,
videlicet substantia, quantitas, qualitas, Relatio, Actio, passio, Ubi,
Situs quod et habitus.

CAPUT SEXTUM DE SUBSTANTIA

Substantia aliquando sumitur pro officio secundum naturam vocis: et ita sumpta totum
accidenti communis quam substantie. Sic vero accipitur quatenus opponitur
accidenti predicamento tali quod est ens malum et definitur hoc modo
Substantia est ens per se existens. id est ens a se ipso in se ipso
independens: tales sunt ens quae in predicamento substantie collocantur.
videlicet genus, species, et cetera. unde o corpora inanimata.
Substantia a substantiando accidentibus dicitur quia se habet ad substantiam
accidentium: nam in substantia non recipiuntur accidentia secundum quod naturaliter
sunt illa sed non recipiunt: ipsa autem quod non recipit substantiam tale dicitur
ens per se.

Unde patet si per se aliter dici de deo et aliter de substantia creatura.
Quia cum dicitur deus est ens per se facit hunc sensum deus est ens
independens ab omni alio ente, adeoque per se opponitur enti creato: quod est
ens a deo dependens: substantia dicitur ens per se modo supra addito.

Quid sit substantia prima et secunda.

Substantia prima est quae non est in subiecto unde de substantia ullo dicitur. Et aliter
substantia prima est quae substantiat accidentibus independenter ab omni alia secundum
substantiam singularem. ut petrus et eadem indivisa substantia haec est in subiecto
et dicuntur, id est nullum inferiorum habeant: non est in subiecto videtur
quod substantia per se. item substantia accidentibus independenter
ab omni alio ens velibet, quia quodlibet ens est eadem accidentia per se sunt
indivisa substantia velibet et his modis substantia velibet? Deo enim quod
petrus sit alius sit ut homo sit alius.

Substantia prima ab Aristotele dicuntur de maximis substantiis
id est substantiis omnibus superioribus predicatis: nam ab huiusmodi
substantiatione predicamentorum officialium quam accidentium dicitur
substantia prima maximis substantia.

Substantia secunda est quae de subiecto quidem dicitur sed in nullo prioris
est secundum substantiam velibet ut homo, animal et cetera.

Substantia secunda ab Aristotele dicitur minus substantia quam prima
quia substantiatur paucioribus predicatis et dependenter a prima recipit
accidentia.

Habet hoc caput Aristoteles edocere axioma scilicet sublati primis
substantiis impossibile est quidem ceterorum remanere.

Quod si sunt per substantiam sunt o sunt per se, nec ulla prorsus
accidentia adeo nulla prorsus praedicamentalia entia

CAPUT SEPTIMUM
DE PROPRIETATIBVS

Declarante siue illud sit officiale, siue accidentale, siue sit
positiuum, siue negatiuum.

pa p^untas coe d oi fulstae in fulro o se.

Do completit or substat tam complete, quam incomplete. potest
salutem in g^o froni. Sic o tam datur p^orista, quam offia.

sta p[ro]p[ri]etas: in q[uo] sub[st]ant[is] et d[iv]is[is] requiritur, ut o[mn]es animos
predicentur.

posse intelligere subjectas et divinas vires.

Ratio proprietas est quod omnes gradus superiores tam divites, quam alii dicuntur uniuersis

De inferioribus: ubi petrus & 500 aul, racionales continentur et sic de eis.

tertia og substia gocalig^d significare videtur. gocalig^d id substiam
singularem.

Singularum.
Quarta conuenit subiectis nihil ipsius uo contrarium. conuenit intellige p^rp^a,
id est causa raris coloris

Quarta communis proprietas est quod ignis aquae, raro coloris
et frigoris quae sunt accidentia contraria.

Quinta subſtitutio videtur ſuſcipere magis et minus.

Quid sit magis et minus dicitur infra.

Quid sit magis et minus dicitur infra.
Sexta maxime proprium a substantia quod una et eadem permanens sit
susceptiva contrariorum.

EpvT octauum

De Quantitate

Quantitas $\bar{v}$ fca solum quam aliqd dicitur qdum, ut aliqua dicuntur

Quantitas & sua secundum quod
 Aliquod ut magnitudo, & aliquis dicatur magnus exaratus & quod duo
 sunt dicuntur ut alibi sunt duo
 & sententiam.

quantitas dividitur in continuam et discretam.

continua & cum partes aliquo t^o co^o copulantur: talis magnitudo
et tempus? partes in Goree inter se coniunguntur t^o aliquo co^o
sele instanti.

Continua dividitur in pmanentem et successivam.

Successiva & cui repugnat habere omnes partes simul & frontes.

ut vocat: qae in consistit in continuo fluxu ita ut una pars alteri succedat

Succedat, et nunquam una simul sit cum altera.

Permanens est cuius omnes partes simul existant. Et hoc aliter dicitur
magnitudo a qua corpora dicuntur de longa, lata et profunda.

Permanens dividitur in lineam superficiem et corpus.

Linea est magnitudo longa punctis continuata.

Superficies est magnitudo lata lineis continuata.

Corpus est magnitudo profunda superficiebus continuata.

Quantitas diversa est cuius partes inter se nullo modo copulantur
ut numerus.

Petitur quid sit quod tripliciter sit in quantitate.

R. ad primum quod sit aliquid indivisibile continuans, aut terminans
Quantitatem.

R. ad secundum quod sit tripliciter videlicet incoans, continuans, aut terminans.
sive finiens.

Dividitur per quantum in quantum per se et quantum per accidens.

Primum est magnitudo, numerus, et tempus, hoc est in se et in ipsis quantitas.

Posteriorum sunt substantia, et alia accidentia quae sunt per quantum per quantitatem.

Dividitur secundum quantum in illud quod habet positionem partium et illud quod
habet. Prioris generis sunt linea, superficies, et corpus. Posterioris,

numerus et tempus.

Et cum aliquid quantum consideratur habere positionem partium non est conditio
per se ut habeat partes integrales.

Secunda ut illae partes simul existant.

Tertia ut eorum distinctum occupent.

Defectu per conditionis indivisibilia non habent positionem defectus
Tempus: defectu tertiae corporis existit innumerabili Sacramento

Caput nonum

De proprietatibus quantitatis

per primum: quantum nihil est contrarium intellige longum et per se per quantum per accidens

linea nigra contrariatur lineae albae non parum per se et contrariatur magno
spati in se per longum contraria, quia contrarietas longa non reperitur in

predicamento qualitatis

secunda quod magis aut minus de eo competit. intellige longum et per se de quantitate

non respicit gradum intensiois, vel remissionis quae specialiter respiciunt

quantitati, quia secundum quod habere partes de tres partes intensio autem fit in
eadem parte subiecti.

tertia magis proprium est quantitati aequalitas vel inaequalitas: de proprio
officium quantitatis est facere in nobis aequalitatem et inaequalitatem.

14 4
Aequalitas est relatio inter quantitates mensuratas orta ex eo quod neutra alteram
excedat: talis est inter duas lineas pedales inaequalitas est relatio inter quantitates
mensuratas orta ex eo quod una alteram excedat: talis est inter duas lineas
quarum una est pedalis, altera bipedalis.

Quantitas commensurata est quae mensurantur eadem specie mensura in infinita
maxime propria.

Mensura infinita est triplex: magnitudo scilicet, longa, quae mensurantur linea
magnitudo lata quae mensurantur superficie, et magnitudo profunda quae
mensurantur corpore.

porro haec mensurae dicuntur infinitae, quia non exprimuntur sub certo
numero partium sunt sub determinata aliqua extensione, sicut scilicet
ex prima mensura infinita ut ulna.

petes quid sit mensura?

R. est aliquid quod applicatione sui aptum est notificare extensionem
alterius: ut ulna.

mensura propria est quod nihil potest addi illi vel detrahi? Deinde dicitur
consistere in indivisibili est quasi mensura eandem partibus, dicitur enim
extensa, sed quia illius extensio est omnino invariabilis, sicut visus noster
percipit siquid addatur vel tollatur ab eo.

Capitulum decimum De his quae dicuntur Ad aliquid

quod tunc ad aliquid relatum, respectum, et simile, et synonymi
est idem significantem valent ac id, quod aliud referunt.
Correlativa est quae recipit ad se invicem referuntur ut pater et filius
ut cum aliquid ad aliud referatur interueniunt quatuor:
primo relatum, secundo fundamentum quod est subiectum relationis tertio terminus qui est
id ad quod refertur fundamentum per relationem? quarto ratio fundandi
quae est conditio requisita ex parte fundamenti relationis. quinto ratio
terminandi quae est conditio requisita ex parte termini. Nam cum pater
refertur ad filium relatum est paternitas, fundamentum est homo ille qui
est pater: terminus est filius ratio fundandi est generatio actus patris: et ratio
terminandi est generatio passiva filii. adfert Aristoteles duos desumptos relationis
quorum prior est generatio, quae prior vocatur, et quia priori loco traditur, sed quia
datur ex mente priorum hoc secundo antiquorum philosophorum qui
Aristotelem praecesserunt comprobant qualiter omnia relationia tam
transcendentia quam praedicamentalia inter quae est satis illi
distinguantur tam haec definitio talis

Est autem ad aliquid quae dicitur quod sit aliorum id aut ad aliud aliquo modo dicuntur.

Definitum sit relatiua in eo: quod definiti sit omnia quae id quod sit, quod quae propter relationem quam dicunt aliorum id id referri ad aliud scilicet ad suum correlatum de proffum in genitino casu dicuntur: ut patet dicitur id filii pater aut ad aliud aliquo alio modo dicuntur id aut referuntur ad suum correlatum in sui casu quam genitino de proffum: ut simile dicitur simili simile.

Posterior definitio dicitur quod ea sit ad aliquid quorum id idem quod dicitur aliquo modo se habere.

Definitum sit sola relatiua praedicamentalia, quorum id idem dicitur id id quorum tota officia dicitur ad aliud referri et per hoc excluduntur Relatiua transcendentalia quae da praeter relationem dicunt omnia rationem ab solutam, ut obli, uel fulci.

APUT Vndecimum de proprietatibus relationis

prae contrarietas dicitur in genere quae sit ad aliud. id inter relatiua quaedam reperiuntur contraria: ut uirtus et uirtus. conuenit quae proprietas solis relatiuis transcendentalibus, id in omnibus, quae dicitur duplo, et dimidio.

Secunda uidetur da quae sit ad aliquid gradus suscipere ut magis et minus relatiua

dicitur. conuenit quae proprietas solis transcendentalibus relatiuis id in omnibus quae dicitur duplo, paruo, magno et eda.

tertia uidetur, quae sit ad aliquid ad da dicuntur, quae conueniuntur utraque. id dicitur

relatiua cum praedicamentalia, quam transcendentalia referuntur ad suum correlatum seu principium seu aequivalenti nomine de proffum, quod officium refertur ad ipsum, uel ex omni relatiuum et correlatiuum uel deprocedo mutuo praedicantur, ita dicitur, genus dicitur generi ferunt, genus dicitur ferunt, ut am cogitatio referatur relatiuum, debet referri ad suum terminum ad egnatum et de proffum uel dicitur relatiua. defectu praedictionis, ala dicitur bene referatur ad anam dicendo, ala est cuius ala, quae cuius dicitur ad egnatum ala, nam in piseis habent galas, ut ergo in similibus deprimatur tunc ad egnatum debet fingi nomen ab ipso relatiuum ut ab ala alatum, et sic de edis et tunc dicitur, ala dicitur alati ala, et alatum dicitur ala alatum.

Defectu praedictionis id caput dicitur bene referatur ad al, quae al dicitur tunc relatiuum, sed ab solutus cui proinde debet similiter fingi tunc relatiuum ab illo dicitur, scilicet caputatum, ut dicatur, caput dicitur caputati caput, et caputatum dicitur capite caputatum. da quae sit ad aliud simul naa id uidetur.

ut simul natura et conuerti offendi eodem, sic ut notatum sit eadem
Alterius: offendi eodem, et illatio est illius de se ipsa alterius:
Conuerti autem dandi eodem, et duo quae per se mutuo inferre, sicut
inferre mutuum est per se: ita pater filius per se mutuo inferunt:
nam si pater est, filius est, si filius est pater est.
Sed si modo neutrum sit eadem alterius, quia tunc non dantur simul natura
et eadem et prior effectu.

Quarta Relativa sit simul cognitione. dicitur non potest ut quis in particulari
hunc rationem cognoscere conuincere fundamento, nisi eum cognoscat in
particulari.

CAPUT duodecimum de Qualitate

Qualitas dicitur sit quae quales quidam dicuntur: talis est albedo, per quod est
dicitur albus.

Qualitas dicitur sit sit accidentalis praedicamentalis. per quales excluduntur
substantia et religia praedicamenta accidentium agens substantiam et denominatum
praecipue quale. sed quidam vel volatum vel agens et eadem: unde quale sit
quidam sitientis quam sumperit per se sitientis et pro solo conuincere
praedicamenti. apud in per se sitientis sumperit et eadem pro conuincere
accidentium praedicamentorum qualitas quatuor habet species.

prima est habitus et dispositio. secunda naturalis et in se sitientis.

tertia patibilis qualitas et passio. quarta figura et sit.

habitus est qualitas permanens sumperit in se sitientis sicut per quam sitientis
videtur per conuincere ad facile operandum ut sit et eadem.

Dispositio est qualitas de natura sua facile mobilis a facto facilius nihilominus
ad operandum, ut opinio.

Naturalis est qualitas a natura ingonita, per quam sicut est aptum ad aliquid faciendum
adhibendum conuincere, vel ad recipiendum aliquid quod sit eius sitientis
ut infus, et intellectus.

Naturalis in se sitientis est qualitas a natura ingonita debilis ut facile potest impediri,
ut in actum de dat: ut per infus et notia in se sitientis.

collige triplicem de naturalis vim et in se sitientis.

prima est qua sicut videtur naturaliter potens vel impotens ad operandum:
ut per infus in inuicem et se sitientis.

Secunda est qua sicut videtur potens vel impotens ad recipiendum conuincere
ut durit in ferro, molit in eadem.

tertia a qua sicut videtur potens vel impotens ad recipiendum
suam perfectionem ut per qua quis est facile sanabilis et per qua quis est
difficulter sanabilis.

paribilis qualitas & qualitas realis sensibilis firmiter inherens subiecto, ut
alio modo ordinata ut albedo in eadem dicitur patibilis qualitas, quia generat passionem
in sensu, ut frigus generat passionem in tactu amaritudo in gustu: generare
autem passionem in sensu est reducere aliquid in sensum cum eius alteratione,
qua est alius quam motus ad qualitatem sensibilem.

passio est qualitas realis sensibilis alio modo ordinata ut firmiter inherens subiecto in generantibus: ut
pallor ex subiecto motu rubor ex uoluntate.

Dicitur passio quia ab ea subiectum dicitur absolute pallidum ut patet etiam
aliquid passum ut de paluisse: unde arguitur negat passionem de qualitatibus de
predicamentis in genere: quod intelligi debet de absoluta et perfecta predicatione.
Alias est in falsum.

Sic in utraque definitio qualitas realis ad excludendam quartam speciem,
figuram scilicet et formam quae sunt in modalibus qualitatibus.

Ad idem alio modo ordinata ut excludat quae pertinent ad secundam speciem quae ad
actionem ordinatur sicut et multa alia quae sunt in prima specie.

Sic dicitur sensibilis id est aliquo sensu et ratione perceptibilis: ut
excludat ea quae ponuntur in prima et secunda specie, quia non est necesse ea esse aliquo
sensu et ratione perceptibilia. et dicitur

Collige passiones ad hanc speciem et pertineant, nisi ratione qualitatibus
sensibilium, quae simul cum ipsis nascuntur in corpore, ut calor et uoluntate,
frigus et motus.

Nota quod et dixerimus qualitates patibiles dicitur ex eo quod generant
passionem in sensu, aliquas tamen dicitur etiam aliter, quia scilicet efficiunt
passionem ut calor, ignis est causa passionis id est combustionis in ligno et
generaliter omnia congrua sic causant passionem quia contingit et quoddam pati:
alia dicuntur patibiles qualitates quia sunt effectus passionis: ut cum homo
rubescit ex uoluntate.

Dicit ergo Aristoteles de dici praeteresse aliquid patibilem qualitatem quasi efficiat
passionem in sensu, atque igitur quia ut motus dicitur pati quia habet
dulcedinem, uoluntatem, quia habet calorem: sed de eo dicitur de patibiles
qualitates, quia uoluntatem eadem passionis uoluntatem effectus. scilicet

scilicet est qualitas resultans ex dispositione partium uti quantitas: ut forma in
ligno et lapide. diffinitur autem a figura quod forma est forma effigiem uoluntatem.
autem, figura uoluntatem in autem et maxime artificialium significat:
quae sunt uoluntatem.

Uoluntatem formam patet dicitur de figuram.

Ad hanc speciem referat Aristoteles rectitudinem et curvilitatem quae sunt in his figurarum. Deinde subiungit raram, densam, asperam et levissimam. Qualitates sed pertinerent ad situm quia significat positiones partium. Rara est in qua partes a se mutuo magis distant ut spongia. Densa est cuius partes minime a se invicem distant quia habet partes maxime connexas et confusas ut lapis. Aspera est, cuius partes inaequaliter existunt ut terra. Levis est, cuius partes aequaliter existunt.

Capitulum
Tredectimum de
de proprietatibus qualitatibus

[illegible]

Scia qualia gradus suscipiant ut magis minusve deantur. id qualitates
suscipiunt gradus intentionis et unionis sursum in nat. riget ut
paulatim perficiantur et overseant.

Intensio s^cum .d. et hominem et maior radicatio in subto s^cum et p^rfectione
participatio s^cum in subto. Ita calor dicitur intendi cum p^rfectius
participatur. ab eo ut ligno ratiō talis intentionis qualitatum sit quod ipsa
Qualia recipiant magis et minus propter dici potest unum lignum eo
magis vel minus calidum quam alterum.

¶ In quarta sp^{ec} nulla qualitates intendantur aut nominentur de quod illa
Qualitates sint modi quantitatis quae o incapax intentionis et nominationis.
In tertia sp^{ec}, calor, et frigus. in 4da gravitas et levitas in pa^{rt}e altitatis.
tertia similia, dissimiliaq^{ue} p^{er} solas qualitates dicuntur. de sola qualitates
p^{er} fundamentum et r^{ati}o eor^{um} corpora sint similia: sic duo g^{ra}vis albi p^{er}
Albedinem dicuntur similes si unus sit albus et alter niger dissimiles dicuntur.

CAPVT decimum quartum
de sex ultimis prædicamentis

Actio 5 fca a qua quidpiam dicitur agere ut calor factio p quamvis calofacit.
passio 5 fca a qua quidpiam dicitur pati. ut calor factio qua 500 calofacit ab igne
eiusmodi calofactio pro ut 5 ab igne, dicitur calofactio activa et prout videtur
500 calofactio passiva.
pa p p r i d i t a s a c t i o n i s e t p a s s i o n i s : s u s c i p i t i p s u m a g e r e p a t i u n d c o n t r a s t a t o n e m
d o, d a t u r a c t i o a c t i o n i e t p a s s i o p a s s i o n i c o n t r a r i a : a c t i o n e s c o n t r a r i a e s t
c a l o f a c t i o e t f r i g o f a c t i o a c t i v a, p a s s i o n e s c o n t r a r i a e s t c a l o f a c t i o e t f r i g o f a c t i o p a s s i v a.

Sda actiones et passionis intenduntur et nominantur: datur enim calofactio altera
perfectior et imperfectior.

Nota in quod quodammodo proprietates conveniant actioni et passioni nam qualitatem,
et o rati sui.

ubi a presentia. ubi in loco.

Qdo a presentia ubi in tempore. ut quotidiana duratio petri
sive a certa positio partium in loco ut statio.

habitus a vestis vel ornamenti ad corpus applicatio ad elamidatum

Capitulum decimum quintum de oppositis

Hec a tertia pars quinti libri quod dicitur post predicamenta.

Repugnantia in eo est quae o possunt simul eodem modo. Dividuntur in opposita
et disparata.

opposita sunt quae precise repugnant ut calor et frigus, et eadem.

Quae precise repugnant quae sic repugnant ut neutrum illorum aequum vel magis
repugnat eodem repugnandi modo sic repugnant calor et frigus quorum neutrum
aequum vel magis repugnat eodem repugnandi modo.

Quae eodem repugnandi modo quia calor alio modo magis repugnat o calor quam
frigori.

modi repugnandi speciales sunt quatuor videlicet scilicet contrariae primativae et contradictoriae.

probat quod sufficientia divisionis: ois oppositio o inter ois, et ois, vel inter ois,
et o ois, si primum, vel ista entia sunt respectiva et sic relatiue opposita vel sunt

absoluta, et sic contraria opposita, si vero secundum vel illud o ois o quod primum

scilicet negatio ois apti modo subiecto capaci, et quae erant opposita

primativae vel o ois o quod more negativum et sic erant opposita contradictoriae.

De relatiue oppositis

Relatiue opposita sunt quae ipso quae sunt aliorum dicuntur aut quomodo libet

aliter de eo. quae desinit eadem cum desinit o relatiue opposita

recepto quod hoc loco agit Aristoteles de relatiue quatuor sunt opposita o am

quatuor sunt entia predicamentalia

De Contrariis

Contraria sunt quae reales opposita, quae sub eodem genere maxime distant

et ab eodem subiecto se mutuo excludunt ut calor et frigus.

quae desinit sunt quae reales: unde ab hac desinit o excluduntur quae reales

modales, quae proprii o sunt quae, sed modi quorum: ut velatiua: similiter

excluduntur primativae, et contradictoriae: debent autem eo sub eodem genere

ut albedo et nigredo sub colore vel sub gradibus contrariis ut iustitia sub

virtute et iniustitia sub vicio vel eo ipso contraria genera ut virtus et vicius

Vnde sic p̄ q̄q̄ intelligitur tam q̄q̄ proximum quam remotum.
preter quo modo sint intelligenda hæc axiomata philosophorum unum uni
est contrarium?

R. sic eo intelligendum quod unum uni sit ad æquale in vigore
contrarium? q̄a nihil repugnat uni plura contrariari inæquale ut
liberalitati contrariantur avaritia et prodigalitas.
ut hæc uerba se mutuo foaliter repellant intelligantur nota duobus modis
foam a fulbo repellit: effectius scilicet et foaliter. repellitur foam effectius
cum agens producit foam illi contrariam in fulbo? ut frigus repellitur
effectius ab igne producente calorem.
tunc foam repellitur foaliter q̄do contraria in fulbo producta: si ipsa sunt
sua unitate aliam repellit.

Sic et calor et frigus ut quatuor o repellunt se mutuo ab eodem fulbo,
ut uidere o in aqua tepida.

R. quo ad gradus intensos o compati simul sed excludere se mutuo?
in aqua sufficit.

Contraria subdiciuntur in immediata, et mediata.
Contraria immediata s̄t: quæ nullum habent medium et quorum unum
necessario in fulbo: ut sanitas et agrotudo r̄a aalis par et impar
r̄a numeri.

Contraria mediata s̄t: quæ habent medium, et quorum alterum o
in necessario fulbo capaci: ut albedo et nigredo inter quæ mediant
alii colores.

triplex o medium inter contraria.

Primum p̄ participationem utriusq̄ contrarii: et sic inter frigus et
calorem mediat tepiditas. Scdm̄ p̄ negationem utriusq̄ contrarii
sic innoctia infantis o medium inter salutem temperantiam
et intemperantiam.

Tertium iuxta estimationem moralem quo modo liberalitas o quid
medium inter avaritiam et prodigalitatem.

De privatione oppositis

privantia s̄t salus et eius privatio ut usus et egestas.

salus hic late sumitur scilicet pro eo q̄d saluti potest a fulbo fieri
potius sit salus s̄m̄ s̄m̄ accidens.

privatio o egestas foam egestas in fulbo apto tam recipere egestas
tempore de usu.

Si i foam debiles q̄a salum p̄p̄m o dicitur privatum for̄ sibi indubius?
Lapis oim o bono dicitur privatus usu.

Si i oim egestas ut tempore de usu q̄a q̄o o dicitur egestas quamvis

oculos o habuit in dorso: ne ante nonum diem catulus potest dici cæcus.
 Nota quod doctrina philosophi quam tradit cap sequenti pelt a
 privatione ad habitum o dari negatum, ut sit una intelligi debet
 de se ad quavum suspensionem o potest naturaliter disponi saltem qualis
 visus in god, stultia in aali: in aliis in qualis a luc, in acri, virtutem a
 ista doctrina sustineri o potest: nam et ista fœa dependentur, possunt
 in naturaliter renouari o quidem eodem numero sed ppo

De contradictoriis

Contradictoria sūt opposita quæ nullo modo habent medium, ut god et o god.
 dicuntur mē o opposita qā opponuntur sicut onf et o onf, ne alia sūt opposita
 Quatenus virtute includunt contradictoria ubi:
 Nota 2o inter contradictoria nullum oino dari medium, ne affirmationis ne
 negationis, idē nullam oio nom dari: de qua potest utrumq contradictorium
 affirmari vel negari, sicut nūq ista existat sicut o, et p hoc differt a
 contrariis immediatis ut privationibus, qā illa habent medium negatō. d d quo
 utrumq negari potest: utq. lapid nūq ē sanus nūq ē ager, nūq iudex,
 nūq cæcus.
 Nota 3o contradictoria de hac parte potissimum ab aliis differre, qd mē
 negatō sit utriusq et ostendatur, præterquam ad fœam negatam: dicitur de
 quavis re, que ē, et oī decepto god: in aliis ut oppositis negatō inclusa
 determinata solūq ostenditur ad aliqd certum: ut habens includit
 ut si ē dē negatōm patris, o tū qralom ita ut filius sit idē ad egrate
 ac o pater, sed tū qūd determinatum quod ē o pater: eodem modo album
 includit negatōm nigredinis? o ē tū idē album, ac non nigrum,
 qā contrā, sed solum tale non nigrum. Similiter. tenebre
 includunt negatōm lucis o si ē tū quod tenebre
 sint idē quod o luc in qre

Proprietates Contrariorum

Proprietates

bonum malo contrarium ē ac malum inter dūm ^{interdum malo} bono d d si quid contrariatur
 bonum illud necessario malum ē sed malo contrariatur potest dā et
 bonum et malum: ita liberalitas quā ē bona contrariatur avaritia
 cui om contrariatur prodigalitas. vas purius purius ē qā nūa nō odī
 parca bonorum noluit ea inter se pugnare et se mutuo repellere,

Quod fieri deberet si bona sunt inter se contraria
 Ruo posterioris partis ē, qā in moralibus descenditur a bono dupliciter scilicet
 p excessum, et p defectum, ac proinde ista extrema vitiosa pugnant et
 inter se, et cum bono, et sic malum habet pro contrario et bonum et
 malum, pro quo —
 Nota po bonum, sive virtutem moralem ē in medio duorum extremorum
 vitiorum: unde illud vulgare dictum in modis stat virtus — u.g.
 Liberalitas stat in medio duorum vitiorum scilicet prodigalitatis et
 Avaritiae quae dicuntur duo extrema vitiosa, eaq descendunt
 A virtute media p excessum et defectum prodigalitas p excessum
 Avaritia vero p defectum.
 Nota 2do quod ipsa virtus media contrariatur utriq istis extremis et
 Gasuper utro sibi opposito, u.g. liberalitas contrariatur utri prodigalitati
 et avaritiae sed et illi liberalitati quae directe oppositur liberalitati:
 extrema vero vitiosa contrariantur inter se, et cum medio.
 Nota tertio illa oia ē contrariari inter se eodem modo, nam aliqua
 contrariantur primario et grāa sui, alia am sēario et grāa alterius.
 primario virtus media contrariatur utro sibi directo opposito, u.g.
 Liberalitas illi liberalitati. id ē extrema ipsa vitiosa inter se, u.g.
 prodigalitas, et avaritia.
 sēario vero virtus media contrariatur ipsis extremis vitiosis, u.g. liberalitas
 prodigalitati et avaritiae. Am am contrariatur illis grāa illi liberalitatis,
 sub qua continentur ipsa extrema vitiosa, et cui p se contrariatur
 liberalitas: item simpliciter ipsa extrema vitiosa Am sēario contrariantur
 virtuti mediae, u.g. prodigalitas et avaritia liberalitati scilicet rāo
 liberalitatis sub qua continentur et quae p se contrariatur liberalitati.

Modi prioris

hoc ē modi quē unum dicitur altero prius qui p quatuor contentis ac utroque
 Tempore natura prius ordinē die et honore
 prius ē quo quid dicitur altero prius tempore: ut petrus natus anno praeterito
 priores tempore joanne nato hoc anno.
 sēus ē quo quid ē prius nāa sic ēa ē nāa prior effectu.
 Tertius quo quid ē prius ordine: ut exordia ē prius narratione.
 Quartus quo quid ē prius honore ut nos prior ē subditis.

Modi posterioris et simul

Tot sūt modi posterioris et simul sunt modi quē aliqd dicitur altero posteriori,
 ut ē simul cum ipso quod ē modi prioris, ac proinde et dictis facile illos dare

Modi habendi

Modi habendi sūt octo.
 prius ē quo quis habet qualitatem u.g. feram.
 sēus quo quis habet quantitatem, u.g. eandem magnitudinem.

Tertius quo quis habet uestem, ut etiam claudem.
Quartus quo utrum habet partes ut petrus habet manum et eam
Quintus quo pars habet sibi aliquid adiacens, ut digitus annulus.
Sextus quo continens habet contentum ut poculum habet aquam.
Septimus quo possidens habet rem possidem ut petrus domum.
Octavus quo quis habeat ut omni habeatur ut uir mulierem.

FINIS Textus

ANNO 1688

AN RECTE DEFINIERIT ARISTES
Uniuoca, æquiuoca, et denominatiua

Conclusio
prima

Definitio assignata supra sunt bona
 probatur sufficienter auctoritate aristis et omnium dialecticorum consensu et oblationum solutione.
 Ques pro 2do definitio debet ad univocum quia debet ad pro ut sumitur de aristis quinto
 metaphisicis tractu octavo: ergo equivoca non possunt defini.

R. 2do consequens equivoca non possunt defini. maliter primo intentionaliter quod idem
 valet dicitur quod immediate significat: concedo: sed intentionaliter pro ut
 induunt idam intentionem qua constituuntur modo equivocorum nego: nam hoc modo
 sunt univoca: siquidem equivocatio est quaedam pro ut idam intentionis quae equaliter
 participatur ab eis et illis equivocis, ut edris, os et eda - va suorum significatorum
 se habent equivoca pro ut ad idam intentionem in eis equivocationis univoca.
 Inferes ergo non definiuntur equivoca.

probatur si definiuntur debent defini ut sumuntur formaliter sed ut sic sit univoca ergo
 Equivoca non definiuntur sed univoca.

R. negdo illationem, ad probandum 2do consequens definiuntur ut univoca si licet
 significet rationem competentem equivocis, sic concedo, si licet significet quod ratio
 univocorum debeat replicari in supra dicta definitio nego: quia potius sic definiuntur
 et applicatur ratio secundum intentionem equivocorum pro ut tribuntur eis quod accidentaliter
 conveniunt ad univoca in eadem secundum intentionem equivocorum.

obest 2do nomines equivocum ubi est unum nomen eorum, sed potius plura ergo male
 dicitur quorum nomines eorum est.

probatur aliud nomines constituitur modo talis per significationem sed plures sunt
 significationes nominis equivoci ergo eum significat immediate ergo est plura
 nomina.

R. negdo aliud ad probandum dico quod ad multiplicationem conentis non sufficit
 pluralitas forae quamvis omni habeat plures artes dicitur tamen unus artifex, et ratio
 quod connotatum significat formam connotandi solum et de modo significandi supponit
 pro illo: unde ad eius multiplicationem debet quod multiplicari solum ut
 palere ostendit 3. Thomas per parte quod est 20 articulo tertio.

Non obstat in praesenti quod significationes nominis equivoci sunt oppositae quia non
 Repugnat unam naturam simul affici a foris oppositis ut patet in columna qua in
 diversorum et simul dextra et sinistra eum igitur significationes sunt formae
 accidentales bene possunt esse et oppositae competere eidem naturae.

obest tertio denominationum sunt univoca
 ergo male definiuntur definiuntur diversa ab univocis.

R. ad aliud quod sicut species subiectibilis formaliter est una velis non dextra et si
 intentiones istae maliter coincidunt in eadem natura pro denominatione formaliter
 coincidunt talia non sunt univoca, unde dextra et istae intentiones non nomen
 denominationum in ordine ad formam denominationem a qua nominis
 appellationem recipit est uno univocum habet in ordine ad multa
 inferiora in quibus equaliter inveniuntur.

Quaestio secunda

In quo consistat essentia praedicamenti.
 praedicamentum nomen usurpatur alogis quod in significat idem quod
 praedicatum, et ita videtur sumptum a Verro et Teste 5. Thomas

opusculo de nona quæstione de eorum hanc predicationem socrates et de de predicamento
accidentali. id est de predicato.

et de exceptionibus omnis tertio usurpatur pro generali quod dicitur in
decom. suprema quæstione predicamenta. de quibus seorsum infra pro resolutione
quæstionis.

Nota breviter predicamentum, eo modo quo supra dictum est de utriusque conestum
quoddam accidentale, ratio aliquid includens de materiali aliquid de formali unde
ad quæstionem.

Conclusio prima

predicamentum est series seu coordinatio predicabilium sub uno supremo
genere in qua superiora de quibus inferioribus quidditatem predicantur.

hoc est de summo oim philosophorum quæ proinde probatione indiget.

Nota itaque quod finis huius coordinationis sit, ut oim verum ratio præ oculis
haberi possit, sunt oim predicamenta sedes et quasi classes seu receptacula
oim verum de quibus consequenter fieri possunt predicationes veræ et
necessariæ, falsæ autem sunt.

Conclusio secunda.

predicamentum fundamentaliter seu pro materiali dicit ipsa predicabilia ordinata
inter se, formaliter vero dicit relationem rationis et secundam intentionem consequentem
passivam coordinationem cuiusmodi predicabilium. ita oim et compositæ.

præter id predicamentum est partiale obitum rationis ergo formaliter est oim ratio
et consequenter est secundam intentionem rationis.

Ad idem constat et eadem patet: particulare oim obitum rationis cum totali,
quod in eo ratio est secundam intentionem rationis extendens ad oim ut dictum est.

præter id ratio est considerat predicamentum secundum de reale hoc oim est minus
metaphysicis, sed solum quatenus induit secundam intentionem rationis ergo
pro materiali est ratio rationis et secundam intentionem.

obes oim ratio habet aliquam rationem, sed predicamentum ut sit pro materiali
habet aliquam rationem ergo ut sit oim ratio.

Si respondetur tunc quibusmodi relationis de predicabilia inter se ordinata
sunt quæ de se sunt, præter id quæ.

contra id quod de hoc signatur predicamentum de uno præcedens sed hoc est falsum
cum sit vere determinabile, sitque obitum quibusmodi tractatus ergo et eadem.

præter id quod nam coallescet ex oibus relationibus oim predicabilium
quasi aggregatum de illis sine ordine.

R. nōdo minorem ad probationem R. ibi bene de responsum fide quod dictum est
hanc intelligatur: oim comparatur illa secundam intentionem ad predicabilia.

ordinata per secundam intentionem operationem quatenus sunt predicata sunt
soluta unde predicata sed illa simpliciter sine affirmatio aut negatione

quatenus collectivè ordinata sunt inter se in linea predicamentali
per modum inferiorum et superiorum sub uno supremo genere unde

itaque quibusmodi relationis est de se sola in quibus, sed oia predicabilia
ordinata in uetula linea.

QUESTIO TERTIA

Ex quibus per se coallescere debeat Linea predicamentalis.

pro maiore intelligentia tituli notandum aliquid per se directe poni in predicamento
nihil aliud esse quam poni in recta linea quod patet in serie predicamentorum
Substantia quae completur his quinque predicatis.

Substantia corpus vivens aeternum. habet etiam praeter hoc predicamentum duo latera
Quibus utrumque coniungitur, quae constant duos oppositos per quos dividuntur quae in se sunt,
Quae sunt in eodem predicamento, ut corporeum aeternum sensibile, rationale
Quae correspondent opposita, et haec duae dicuntur poni lateraliter in predicamento.
Alia denique sunt quae aliquo modo pertinent et componunt illud quod
directe ponitur in predicamento: ut partes integrales, quae per manus et cetera
et illa dicuntur reductivae poni in predicamento, quo praenotato

Conclusio prima

Sola entia ^{univoca} realia, completa, et incompleta ponuntur per se in predicamento
et proinde se eo regulant entia rationis, equivoca, incompleta et completa.
omnis reale est quod nullam involvit contradictionem, et quod potest a parte ubi
existere, ut homo, omnis incompletum est omnis unius naturae, id est quod constat
partibus pertinentibus ad diversa predicamenta.
probat conclusio ratione deducta generali et definita praestita.
predicamentum est series suae coordinationis praedicabilium inter se ita ut illa
sint foetia simpliciter, sed sola praedicta entia sunt foetia simpliciter praedicabilia
etiam opposita: ergo illa sola constituunt predicamentum.

Conclusio secunda

genera ponuntur in predicamento tanquam basis et fundamentum praedicabilium
probatur induum ut substantia est omnis reale per se completum et incompletum
substantia omnia quae praedicata sunt substantialis quibus per se subiicitur ut patet
ex petro, ergo ponitur in predicamento.
Nota quod illa quae ponuntur lateraliter vel reductivae reducuntur ad tria capita.
primum quibus sunt proprium duae quae reducuntur ad predicamentum
eiusdem rationis cuius originem supra poni a latere.
Secundi quibus sunt partes officiales suae integrales quae reducuntur ad
predicamentum sui totius. Terti sunt entia possibilis quae reducuntur
ad categoriam entium in actu. Quarti sunt principia et termini
qui spectant ad predicamentum tractatum, et principiorum ad illa.
Quinti sunt motus omnes pertinentes ad predicamentum
sui totius. —

Sexti p[ri]mae et no[n] quodam quae adducuntur ad praedicamentum sextum,
quarum p[ri]ma e[st] e[ss]entia.

obes p[ro] praedicabilia s[un]t entia r[ati]o[n]is s[ub]stantialem de foali ut dictum e[st] supra.

Sed illa ponuntur in praedicamento ergo entia r[ati]o[n]is ponuntur.

probur minor praedicamentum s[un]t s[er]ies praedicabilium.

R[es]p[on]do minorem ad probandum q[uod] gra et sp[eci]es sumi dupliciter ut s[er]pe dictum e[st],
s[er]pe p[ro]natis denominatis et p[ro] s[er]is seu p[ro] s[er]is intentionibus denomin
antibus: s[er]pe modo constituunt p[er] s[er]ie l[ine]am praedicamentalem o[mn]i s[er]pe modo.

obes s[er]pe de p[ro]p[ri]o cap[itulo] de s[er]is ubi statuitur praedicamentum substantiae
p[ro] gre uinoris ponit corpus a[er]um, et p[ro] gre s[er]um et demonum, a[er]u[m] r[ati]o[n]is:
ergo de monte d[omi]ni complexa substantia ponuntur in praedicamento p[er] s[er]ie.

Co[n]firmatur: q[uia] gra s[er]ie s[ub]stantialem s[ub]stantialem infima conficiunt praedicamentum.

Confirmatur: Et q[uod] loco definiti constituitur definitio[n]em n[on] loco s[er]ie a[er]u[m] r[ati]o[n]is,
Loco a[er]is uinoris s[er]ie s[ub]stantialem s[er]ie definitio[n]em n[on] loco s[er]ie a[er]u[m] r[ati]o[n]is,

R[es]p[on]do p[ro]p[ri]um posuisse complexu[m] a loco simplicium o[mn]i quod putaret illa

constituere p[er] s[er]ie praedicamenta s[er]ie s[er]ie s[er]ie uel maioris replicationis gra

ad confirmandum q[uod] andens s[er]ie falsum ueriter, ne s[er]ie s[er]ie et loco

Definito ponere definitio[n]em s[er]ie in aliquibus s[er]ie casibus: q[uod] p[ro]inde o[mn]i licetum

q[uod] p[ro]fanti eum s[er]ie n[on] ponantur in praedicamento quomodo eum s[er]ie s[er]ie s[er]ie

p[ro] gre s[er]um et sp[eci]orum, quae s[er]ie entia incompleta quomodo s[er]ie s[er]ie s[er]ie

qua p[ro]inde o[mn]i p[ro]fanti s[er]ie modum praedicamentalem nam s[er]ie s[er]ie s[er]ie

s[er]ie definitio[n]em q[uod] in u[er]i ueritate s[er]ie incompleta s[er]ie s[er]ie s[er]ie

que ad modum significandi quomodo modum significandi magis s[er]ie s[er]ie s[er]ie

obes tertio partes p[er] s[er]ie tam substantiales quam integrantes possunt poni

in praedicamento substantiae s[er]ie illa s[er]ie entia incompleta ergo incompleta

ponuntur in praedicamento.

probur maior p[ro] p[er] parte nam in partibus substantiae s[er]ie sua gra et sp[eci]es sicut in

substantia totali: partialis s[er]ie substantia tam bene diuiditur in corporalem et incorporealem

quam substantia totalis, ergo sicut coalescit praedicamentum de quibus et sp[eci]ibus

substantiae totalis ita et substantiae partialis.

probur s[er]ie p[ro] s[er]ie parte aliqua partes integrantes s[er]ie eiusdem r[ati]o[n]is cum substantia

totali: id[em]q[ue] dicuntur homogeneae s[er]ie substantiae completae p[er] diuisionem:

ergo possunt poni in praedicamento.

Andens patet in aqua diuisa in partes quae separatae a toto s[er]ie complete et

independentes ab illo.

R[es]p[on]do andens p[ro] utraq[ue] parte: ad probandum p[er] parte s[er]ie s[er]ie andens in partibus

possunt intelligi gra et sp[eci]es, quae foaliter et p[ro]p[ri]e s[er]ie talia: ergo, similitudinarie

et impp[ro]p[ri]e translat: itaq[ue] partes in co[n]ceptu concipiuntur quasi abstractae a

partibus singularibus, in quo habent similitudinem aliquam s[er]ie et sp[eci]orum?

q[uod] in gra et sp[eci]es foaliter de modo quo concipiuntur s[er]ie entia completae

partes am s[er]ie s[er]ie o[mn]i possunt concipi, nisi ut substantiae incompletae

Idem non pugnat cum una gra et sps soliter et consequenter constituit
se praedicamentum.

ad probationem sda partis nego coram, quia in toto retinetur rationem partium
in illo, a quo dependent ut sic, et consequenter in completum modum offendi;
sed de ipso quo sit separata a toto, sunt quaedam tota et completa substantia, quae
proinde possunt constituere praedicamentum.

obes quarto contra ultimam conclusionem. indua propter o et praedicabilia:
ergo o constituunt praedicamentum.

coram patet de praedicamenti definitione, et ostendit de cap de sps.
confirmatur po de porphyrio asserente tres gbus clauduntur praedicamentum ad
supremum gbus et sps atomam.

confirmatur sda indua o possunt coordinari in rationem superiorum et inferiorum:
ergo o possunt poni in praedicamento.

ostendit prur coordinare aliqua o simul illa ordinate disponere: sed indua non debent
sic ordinate disponi cum raste porphyrio sint infinita: ergo et eda.

R. nego coram cum in indua sint solum et bases cum praedicabilium, quod
sufficit ut ponantur po in praedicamento, po quod patet quoad primam
confirmationem de porphyrio, quia induum o praedicabile sed bases praedicabilium.
idem pro de memis o qdem linc sed praedicatorum illius, gbus supremum,
et in finem sps assignat.

Ad sdam affirmationem nego ostendit quamvis in sint infinita et nihilominus
coordinabilia inter po o qdem ut infinita et sed ut parti expant de
praedicatis officialibus gbus sub ieruntur in rasta linc qd o illis eos sint
sint finita, sunt infinita.

Quaestio quarta.

An accidentia ponantur in praedicamento in concreto uel in abstracto

Suppono substantias poni in praedicamento in concreto, et o in abstracto, quia
in abstracto o sit entia completa, sed significantur ut partes.
Rostat igitur difficultas de accidentibus. pro quo

Conclusio

concreta accidentium uidentur a praedicamentis: quae proinde sit
ordinanda solis nominibus abstractis soliter et po sit ita et argomas de ente
et substantia cap 7. in fine et rasta corer contra unum de totum.
prur po pro pa parte: concreta accidentium sit entia po accidens: ergo
o constituunt po se praedicamenta eorumdem.

coram patet de quaest praecedenti: ostendit de Arist 7 metaphis textu 25.
et prur: nam de unione accidentis cum subto o uolubet una aliqua
naa, cum sint res diversi gbus: sed concreta consta de accidenti et
subto, ut patet: ergo.

Hanc conclusionem om probant va arguta gbus probauimus de 4
tractatibus porphyriani. Quae po solam sdam intentionem in concreto
de definitionem gbus.

prur sda pars auctoritate arist 7 tertio top cap po ubi de est iustitiam
de ingre id est in praedicamento amictum.

obes po de Arist hoc cap ubi uideret praedicamenta accidentium
in concreto. Nam po top cap 7 sdam utramq translationem

Enumerat oia rerum gra in concreto, dicitur, idem poni album sub colorato,
ut spem pulchre: ergo ex mente Aristi concreta p se constituunt
predicamenta accidentium.

A. Aristi hoc idem fuisse qd concreta st nobis magis nota, et p se facilius
dubium in cognitionem abstractorum, id qd solis coalescent predicamenta
p se qd am dicit coloratum de quo, id o ppe, sed reductius intelligit, qd
sest in albi habet se tanqm qd.

Obes p do accidentia in concreto st superiora et inferiora predicabilia
de se inuicem formaliter: ergo et eda.

Andens pbur hae om predicationes qd de spem album d coloratum, am hae
p se de induo hae album d album: ergo concreta accidentium st predicabilia
de se inuicem p modum superiorum et inferiorum, et consequenter
constituunt p se predicamenta.

R. dicitur andens st de se inuicem predicabilia quomodo eumq translat:
formaliter ut gra et p se, ngo, talia om st sola ontia p se unde ille
predicationes o st qd de spem, et p se de induo p se, sed similitudinarie
am, qd solis st alicuius superioris de inferiori.

Obes tertio album ut definitur corpus designatum inus: ergo d onsp, et
consequenter ponibile in predicamento qualitatis.

Pbur cora quid quid om d definibile ut onsp p se ponipotest in predica
mento.

Confirmatur album teste Aristi solam qualitatem significat, ergo
nam talis significati collocari potest p se in predicamento, o minus
quam albedo.

R. album p se logo o d definibile unica definitio sic nre quodlibet accidentis
o riam possum in conclusionem: definitur tam nam accidentis significati ut
et onsp in harentis, que definitio o d illi p se, sed quasi accommodata
qd qd em tradatur p sultum loco qd.

A d Confirmationem dicitur andens ut primarium significatum consider
ut totale et adequatum ngo album in puer ab albedinem importat sultum
dicitur et sumatur p se riam significati formalis o in ponitur in predicamento
ut importatur p se album, nam albedo o potest intelligi p se album sine d
qd eod p se sultum cui in haret.

Inter quoslibet aliqua ponantur in predicamento

R. dupliciter directos indirectos, et reductius.

Quod ponitur directus in predicamento qd d officio univocum per modum
per se stantis. ut genus p se.

univocum

quod dicitur qd d officio p modum adiacentis ut et dicitur reductius qd d in incompletum
re quo modo pertinent ad praecedentia, ut pars vel principium dorum et dictum
quod praecedenti.

Quaestio quinta

Quid sunt predicamenta

Conclusio unica

Tantum est de eodem predicamento tantum realium numerata in textu.
 Quia est participat de Aristote contra multos veteres philosophos quorum alius
 ut unum ut Plato admisit alii duo, alii quatuor, alii plura quoniam de eodem
 est in hac conclusio ita est ut paradoxum est oppositum sentire.
 probatur ratione. S. Thomas. tot est supposita verum quia est fieri possunt sunt
 sua coordinationis predicabilium, sed tamen possunt fieri de eodem ergo sunt tamen
 de eodem predicamenta.
 maior patet de dictis: minor probatur coordinationis predicabilium sunt de
 modis diversis inveniendi in praesentia substantia et predicandi de illa sed tamen est
 de eodem modi similes: ergo.
 probatur minor quod est predicatur de praesentia substantia et est in illa, vel pertinet ad
 eius officium vel est. si ad officium pertinet constituit predicamentum substantiae:
 si non in tamen vel non absolute est intrinsecus est et consequitur materiam,
 et tunc est quantitas: vel consequitur formam et est qualitas: si non intrinsecus sed
 cum ordine ad aliud constituit predicamentum ad aliud si non extrinsecus est tamen afficit
 ita ut sit oino contra substantiam vel est in illo secundum principium et est actio:
 vel secundum terminum, et est passio: si sit oino contra substantiam in se est mensura unius:
 est habitus: si sit mensura, vel est mensura quantitatis vel durationis: si
 est ita, vel absolute si non ordine partium in loco, et sic de ceteris: vel quantitatis
 cum tali ordine et sic est situs: si mensura sit durationis, constituit
 predicamentum quod est sed est tamen de eodem modo afferendi tamen praesentia substantiam
 ergo est tamen de eodem predicamenta quia emanavit hoc diffinitum quod
 numerum illum predicamentorum elegantem quodam in sua dialectica
 quidam.

Arbor pro servos servare usque gerat usque?

Rursus eras stabo, inde tunicatus ero

obest pro tamen est unum predicamentum substantiae ergo tamen est unum accidentis.
 probatur etiam quod modis dicitur unum oppositorum tot modis dicitur et aliud:
 sed substantia et accidens opponuntur per se et est in pulso: ergo tamen
 faciunt duo predicamenta.

Confirmatur predicamenta designantur per diversos modos videri in praesentia
 substantia, et predicandi de illa sed tamen sunt duo modi videri scilicet videri per se
 et videri in alio: item duo modi predicandi in quibus est in quale
 ergo est duo predicamenta.

R. negando etiam ad probationem concedo maiorem sano sensu intellectum,
 de oppositis scilicet contradictoria qualia est substantia et accidens
 quod intendit argumentum substantia in se est. contra negatio videri in pulso sed est
 ontibus ultra quae a posteriori tamen est declaratur per illam negationem.
 Ad confirmationem. a. numerum predicamentorum petendum est de
 diversis modis videri et predicandi unius: modus autem videri in alio
 est est uniuscuiusque, sed analogus tamen omnium accidentium sicut et accidentis
 a posteriori novum quoniam.

ob id sicut entia supernaturalia possunt inter se coordinari per modum inferiorum et
superiorum ergo possunt omni constitutione predicamentum sicut idem ad
per aliquid de assignatis ab Aristotele ergo sunt plura quam decem.

probur subsumptum: illa entia ut per ordinem supernaturalis sunt cognoscibilia
Lumina naturalia ergo illa sunt agnoscibilia Aristotele ut reducerebatur ad aliquid de assignatis.
R. ergo subsumptum: et si philosophus lumine fidei destitutus non agnoscit
Qualitates supernaturales ut caritatem et gratiam ad deum in artificioso
predicamentum glitatis sicut et ecclesia consignavit ut ad illud non
minus reduci possint supernaturales illa qualitates, quoniam naturales, quas
agnoscit? et collusum quoniam dicunt supra quod illi in ingressu naturalis et physico
non am lego.

vel dici potest glitatis illas ut sunt participationes divinitatis, non de aliis
predicamentis de assignatis sicut non ipse deus? si am considerentur
ut sunt glitatis hunc afficientem solum et de genere glitatis.

ob id sunt illi quatuor predicata topica ergo sunt illi quatuor predicamenta.

probur etiam predicamentum nihil est aliud quam series predicatorum ergo tot
erunt predicamenta, quot sunt predicata.

R. ergo etiam ad probationem dispo. conf. tot erunt predicamenta quot
sunt predicata dialectica seu topica, ergo, notap. concedo. predicamentum
notap. est idem ut ostensum est in probatio.

ob id quarto de scaligero ubi et quod perducuntur ad glitatem ergo sunt
illi octo predicamenta.

R. ergo ostendit et omni ubi et quod glitatem supponant in varietate non
unam afficiunt, et valde modaliter a glitate differunt: et de quod
glitatem supponant, et sunt modi eius male inferitur quod sunt predica-
menta ab ea distincta, ut videtur patet in figura, et loca.

Quas

Questio sexta

An predicamenta debeant distingui realiter.

Conclusio unica

Predicamenta omnia distinguuntur inter se ad minimum modaliter
modaliter ita videtur: Caretanus, Joannes et S. Thomas
et alii contra magistrum Petrum malium, et alios quam contentia
valde de probabili.

probur conclusio Diversis entibus in decem predicamenta modalis
ergo modum dividentia sunt ad minimum modaliter distincta.

Andens videtur de opposito Aristotele qui ens reale dividit in decem
predicamenta ad evitandam confusionem entium realium.

Etiam est videns de ratione diversitatis modalis ad quam requiritur
distinctorum diversorum distinctum, et valde de ratione
distinctio.

R. diffdo minorem actio et passio o diffuntur realiter p qd ea
concedo: realiter modaliter i qd i g tur p dum d. eomam actio et
passio differunt pum diuersa habitudine id est pum p diuersa
diuersa modalitates quae fundant diuersa verba p qd de hac
difficultate fufius inferius

Quod sit genus Supremum substantiæ?

Conclusio unica

Conclusio unrea

Substantia tertia acceptione sola est supremum quod cuius predicamenti.
 prout substantia est est supremum quod cuius predicamenti sub prima, et
 ista acceptione: ergo sub tertia non.
 Contra patet quia est alia acceptio illius: videlicet prout quod debet esse
 unum cum suis inferioribus ita ut fiat conceptum perfecte praecisum ab illis:
 sed substantia dualis habet acceptiones et diversimodi: et in prima quia nihil
 reale potest esse unum cum substantia et accidenti et ostendimus in multisque
 contra seorsum suam et alias, nec ista ob eandem rationem substantia in
 est potest dici unum esse de completa et incompleta sed ita analogice.

Ergo substantia illis acceptationibus $\circ$ $\circ$ supremum quod substantia cuius predicamenti
adeoq talis $\circ$ sola portio acceptatione.

Probatur p^o illud $\circ$ supremum quod cuius predicamenti a quo derivantur quia
ut p^o illius quod predicatur uniuersum de inferioribus $\circ$ $\circ$ independentia
quo libet alio predicato uniuersum sed sola substantia completa et finita in eo
talit^r ergo et c^o.

Substantia quae $\circ$ supremum genus potest sic defini

Substantia $\circ$ natura creata completa et integra cuius de natura sua debetur

p^o subsistere independentem a quo libet alio $\circ$ solum ut fult^r est omⁿ ut

cum parte seu cum ca^o sua substantia p^o derivata excluditur deus. p^o et
integra et completa excluduntur partes p^o p^o et c^o partes et c^o excluduntur

abstracta modis substantiales, et diuina.

Obes p^o substantia completa constat quae et diuina ergo $\circ$ potest $\circ$ quod supremum genus
predicamenti.

Adens constat completum omⁿ dicitur quasi compositum fult^r ex alio p^o modum actus,
et alio p^o modum p^o.

C^oia probatur quia suprema quia dicunt conceptus simpliciter.

Confirmatur diuina deo $\circ$ $\circ$ substantia completa quia inuoluit h^om conceptum

simplicem actuantem substantiam p^o modum fult^r ex supremum genus dicit

similem conceptum componentem eandem p^o modum p^o substantia ergo $\circ$ completa

sed potius incompleta substantia.

R. n^odo adens ut adens aliquid sit substantia completa simpliciter sufficit apprehendi

quod p^o modum totius suae substantiae integra et totalis nam sicut dari potest

substantia completa sua aliqua composita materia et forma (qualis $\circ$ angelus) sic

assignari potest substantia metaph^o completa quia t^o $\circ$ constat quae et diuina et talia

seu quia generalissima.

ad confirmationem R. hanc $\circ$ disparitatem inter quia et diuina quod illa concipiuntur

p^o modum totius p^o p^o substantiae adeoq predicantur de fult^r p^o modum substantiae

ut diximus supra. Diuina am potius concipiuntur p^o modum alio adiacentis

suae qualificantis fult^r $\circ$ $\circ$ p^o modum substantiae: unde ex parte modi

significandi $\circ$ sumuntur ut substantia n^o predicantur ut quod p^o p^o substantiae

sed potius ut quod alio in se uenit.

Obes s^o $\circ$ completum $\circ$ $\circ$ quod ad deum predicamenta sed analogum ut docuimus in

metaph^o ergo n^o substantia completa.

C^oia probatur: nam omⁿ completum tam $\circ$ extra naturam inferiorum quam substantia

extra naturam diuinalem.

R. n^odo etiam et eius probat^r omⁿ completum intrinsece includitur in diuina in

quod inuoluitur eius natura, ut dicimus quoque in metaph^o deo am substantia completa constituit

quod determinatum, quia inuoluit modum uendi determinatum, suae naturae determinatae

perfectionis s^oum quod omⁿ substantia creata et completa. R. perfectiones accidunt entibus completis,

et substantiis incompletis.

Quaestio secunda

Quae nam sit formalis ratio constitutiva substantiae

Divisione secundum suam officium et faciat illam divisionem accidentalem an
vero secundum realem proprietatem subsistendi vel substanti accidentibus et
faciat illam analogam. pro cuius divisione.

CONCLUSIO prima

Divisio substantiae in primam et secundam, scilicet substantiae proprie sumatur et secundum suam officium,
et solum in accidentia. Ita expressit S. Thomas quaest. 9. d. 2. per articulo secundo ad primum respondens:
Secundum quod cum dividitur substantia in primam et secundam et distinguitur in species, sicut
divisio secundum diversos modos addi. sicut videtur et a secundum se, et individualiter: sed illi modi
sunt accidentales ut constat: ergo illa divisio est solum in accidentia.
Divisio est accidentia sed quae est talis, ergo et eadem.
maior constat ex eadem de divisione.
minor per hoc divisum a substantia completa directo per se in praedicamentorum membra
Divisio est modi quos per se et secundum substantiam addunt supra substantiam ut sic, quorum
prior est realis sicut subsistendi singulariter: posterior autem per rationem ut sic sicut
subsistendi universaliter, quorum quilibet accedit substantiae ut sic.

CONCLUSIO secunda

S. substantia sumatur secundum proprietates secundum quod est substantia accidentibus
et divisio analogi in analogata. S. Thomas loco citato ubi effert divisionem illam
et analogi magis quam minus.
per hoc videtur illa divisio in qua divisum praedicatur per prius et posterius de
membris dividens et analogi in sua analogata, qualis est divisio generis in aeternum
animam, modum animam et eadem. sed in dicta divisione et per se divisum sic praedicatur ergo
per hoc minor substantia in hac divisione consideratur secundum rationem substanti accidentibus
sed substantia per prius substantiat accidentibus quam secundum quod est in substantia secundum substantiam
quod per substantiam ut patet: nam idem generis dicitur albus doctus et eadem quod petrus est albus,
doctus et eadem ergo quae divisio est analogi in analogata.
ob hoc per substantiam quae est divisum cuius divisionis est substantia universalis, ergo illa divisio
est bona. Ceterum patet: quia idem est potest esse dividens et divisum.
Ansens per hoc substantia quae dividitur in multis eorum ergo est universalis.
R. negando ansens ad probationem d. 2. assumptam in multis eorum positum de habet
secundum realem multis eorum ergo ansens est eorum negative id est est indifferens
ad hoc ut singularis vel universalis concedo ansens habet omni per substantiam quae
dividitur in per se et secundum quod sunt partes eorum albedine et nigredine ad albedinem
et nigredinem.
ob hoc secundum rationem substanti conuenit secundum substantiam dependenter a per ergo conuenit
generi analogiae. Ceterum patet a simili: deo enim ens dicitur analogus de
substantia et accidente quia hoc participat rationem dicitur dependenter ab illa
ut docuimus in metaphysica.
Ansens per hoc nam hoc neg in substantianda albedine dependet a petro.
R. per hoc si sumatur substantia sicut ut sumpta est in dicta conclusione de analogi in analogata.
et secundum divisionem illam est analogam proprie qualis est ens in substantiam et accidentibus
per omni et secundum substantiam est participat rationem substantiae ut sic, cum una est propria
dependenter ita ut una sit simpliciter talis et alia secundum quod.

Orbes tertio primum substantia simpliciter et modo tale esse Aristotele secundum vero
hunc participatum et secundum quod: ergo participant rationem substantiae ut sic, seu substantia
Analogice.
R. in illis nihil inferri contra nos quia hoc obitio hunc probat quidam conclusionem, ut
bens adnotant computensel.

Quaestio Quarta

An orbis caelestes et intelligentiae sint de hoc praedicamento.

Conclusio prima

Orbes caelestes directe et per se in hoc praedicamento ponuntur.
Colligitur ex Aristotele praefatum octavo metaphysicae textu per, ubi docetur, corpora caelestia
esse hunc composita ex materia et forma: sed omnia de partibus integrantibus de modo quo eadem
corpora naturalia: ergo habent sufficientem fundamentum compositionis generis et diversae et
consequenter ut sint de hoc praedicamento.
probat breviter ratio: corpora caelestia conveniunt in ratione substantiae finitae
et complete cum substantiis sublunaribus: ut constat, ergo sunt eiusdem generis et
praedicamenti.
Eadem patet ex dictis namque supremum cuius praedicamenti est substantia
complete et finita.
Orbes per orbis caelestes sunt substantiae incorruptibiles: ergo non sunt de hoc praedicamento.
Auctores supponuntur de libris de caelo. Eadem probatur quia ponuntur in praedicamento
hoc est eiusdem generis sed corruptibile et incorruptibile differunt genere secundum Aristotelem
tertio metaphysicae ultimo: ergo orbis caelestes non ponuntur in praedicamento.
R. ratio eadem ad probationem dispo minorum corruptibile et incorruptibile.
Differunt genere per se id est materia concedo: differunt genere logica id est deo datur illis
eius gradus ex potentia in quo. ita S. Thomas per parte quaest. 66 art. 2.
ad secundum.
Orbes per quaecumque sunt de praedicamento possunt suscipere contraria sed corpora
caelestia non possunt suscipere: ergo
R. dispo minorem non possunt suscipere contraria destructivas concedo: sed in
generis incorruptibilia: non possunt suscipere contraria perfectiva nam sunt modo in oriente
modo in occidente modo in meridie, et sic recipiunt tropos contrarios. Item
afficiuntur raritate et densitate quae sunt qualitates contrariae.

Conclusio secunda

Intelligentiae sicut angeli ponuntur directe et per se in praedicamento.
probat omnia substantia completa et finita composita ex genere et diversae ponitur in hoc
praedicamento sed angeli constant genere et diversae: genere nempe spiritus et diversae quam
ignoramus ergo sunt de hoc praedicamento.
R. refertur quod Aristoteles nono metaphysicae textu 22 docet intelligentias esse substantias pure
simplices et incorruptibiles: intelligendum enim est quod intelligentiae sunt simplices
perfectae id est ex parte compositionis materiae et formae non vero metaphysicae: nam sunt compositae
ex substantia et essentia, et consequenter ex genere et diversae.
petatur unde petatur ratio generis et diversae in angelica natura.
R. quod petatur ex eadem natura meta assensum et necessum ab essentia divina.
probat quia quod sumi debet ab eo, quod habet locum potius et quod accedit magis
ad illam habet locum actus: ergo et eadem.

probat assumptum quo magis aliquid recedit ab eo, quod est primario et magis actus,
et magis potabile: et quo magis acceditur magis actu sed de ista divina et primo
et magis actus: ergo accessu ad illam erit aliquid magis actu et de accessu magis
potabile

Quaestio quinta

Utrum ens infinitum possit poni in predicamento.

Nota infinitum duplex esse: aliud secundum essentiam aliud secundum accidens.

Infinitum secundum essentiam est illud, cuius essentia nullis finibus est circumscripta, sed
ambit totam rationem entis ita ut non vel minimus gradus entis illi deesse possit.
Infinitum secundum accidens ut linea infinita secundum longitudinem vel calor
infinitus secundum intensiorem.

Conclusio unica

Infinitum secundum essentiam quod est deus ponitur in predicamento. quae conclusio

Teste unius de scriptis nominalibus et eorum omnium philosophorum.

probat ratio: quod quod ponitur in predicamento, vel ponitur ut quod generalissimum,
vel tanquam aliquid sub illo quod contentum atque idem neutro modo ponitur.

ergo absolute poni potest.

probat minor pro parte, si poneretur ut quod supremum omnis substantiae.

secundum participantem esset infinita: quod nullus actorum admisit.

probat omni pro parte: quod quod ponitur sub genere generalissimo constat quod est
divina: ergo et eadem.

probat quod eadem minor quod essentialiter dicitur per se passivam determinabilem,

et contragibilem per diversas oppositas quae per se nullo modo potest reperiri in deo cum

sit actualis simplicissimus et purissimus: ergo deus nullo modo continetur in predicamento.

obes pro auctoritatem Aristotelis et topici eam quod loco ubi dicit deum esse

in genere actualis et separari ab eo per propriam divinam immortalem quod ubi dicitur

si divinam ut quod assignantur ut si immortale quod dicitur a divina et actualis immortale:

et loco quod eadem eam si divinam in se posuit ut immortale id ipsum

quod est deum esse

R. de deum nomine est ad hoc deos intelligisse: cum certum sit apud omnes

unum esse deum esse: sed substantias quasdam superiores subtilissimas corpora

habentes quas plures philosophi rationales se dixerunt quod perfectiones quod

immortales: cum de his convenientes sub genere actualis rationales: distinguuntur unde

per diversas mortales et immortales.

obes quod auctoritatem S. Augustini libros de civitate dei non est de deo

ubi affirmat, quaedam predicata predicamentalia videlicet substantiam, quantitatem

et actionem dicit proprie de deo: reliqua vero metaphysice ita nominales.

R. S. Augustinum non velle dari aliquod nomina quae quo ad rem significatam

proprie saluantur in deo et analogice: et quicquid de nomina substantiae vel actionis

ita est quod est secundum conceptum univocum: quo unum quod predicamentum suum significat

salvetur in deo in secundum analogum abstractum ad hoc velut creatis et a

similibus proportionaliter de perfectionibus de deo proprie predicantur.

obes tertio quod cui competit definitio, competit definitum: sed deus est ens per se existens

ergo ponitur in predicamento.

R. deum esse per se existens finite, quod requiritur ut ponatur in predicamento.

quod talis est repugnat deo compositum de potentia de actu secundum nostram considerationem,

ut quod sit substantia a se: ubi substantia habebit rationem quod est esse divina.

Ergo deus potest poni in predicamento
propter andens actus purissimo & repugnat diuersio nostro modo concipiendi
qd gustus concipitur sine misericordia: ergo nō repugnabit compo, qd
oppositorum eadem r. r. r.

R. nō andens qd eum sit purus: qd ipso qd concipitur aliquid illius eam poalitate
at abstrahere unius ad aliud destruitur conceptus actus puri aut qd
concipitur aliquid attributum in deo, vel concipitur ut ens diuinum vel ut
erectum vel ut abstrahens ab utroq: & concipitur ut pertinet ad deum
qd & destruere deum: si ut in erectum ergo ut actus purus et infinitus et p
consequens & eludens oīm poalitate, om ut sub conceptui.

Ad probandum dispo andens actus puro & repugnat diuersio opposita
compo: nō andens: & repugnat diuersio opposita pfecte replicationi
iusdem simplicissime unitatis, concedo: & ergo conuenit deo compo uacis,
qua fundatur in poalitate unius & ad additione alterius ad illud.
Sed in maiori vel minori replicatione eiusdem

Quaestio sexta

AN christus ponatur in predicamento.

Conclusio

Christus ut qd ponitur in predicamento ita S. Thomas 3 parte quaest 2
art 2 ad secundum et alibi.

propter uacō uel ponitur in predicamento uacō officii suae nāe sed nāe
humana exultat in toto rigore et proprietate eiusdem spōi & eum nostre
ergo uacō et ppe. ponitur in predicamento, atqui

obes po deus & ponitur in predicamento atqui exultus & deus: ergo exultus
& ponitur in predicamento.

R. po nō andens etiam qd in isto filio qd qd quatuor tri: exultus in eguualit
duolus nō qd qd qd sumitur ut deus, et qd sumitur ut qd.

R. qd dispo consequens ergo exultus & ponitur in predicamento uacō
humanae nāe, nō: uacō diuinae nāe.

instabilis exultus ponitur in predicamento ut suppositum: sed ut suppositum
& deus: ergo ponitur ut deus.

R. dispo maiorem exultus in predicamento ut suppositum, id
suppositum ponitur primario ppe, ut ut qd nō ut quo et sciam et
uacō humana nāe. concedo. itaq qd habet nām humanam sibi unitam
ut diuinum dicitur qd: et qd qd et ponitur in predicamento sed qd
qd habet uacō nāe humanae et & diuinae id & ponitur ut deus in pred.

obes exultus & dicitur creatura ergo ponitur in predicamento.

R. nō andens etiam qd erari est suppositi qd in exultu diuinum &
poni om in predicamento & nāe qua in exultu humana &.

Quaestio septima

AN proprietates substantiae in actu Aristotelis sint legitima.

In assignanda quarta proprietate uidetur sibi contrarius Aristoteles po primo ppeiorum
Septimo quinto dicit principia nō nālis & contraria: sem in unoquoque qd
contrarietatem unam ergo falsum & principium qd positum ab Aristotele.

R. ibi Aristotem intelligendum de contrarietate sub ratione primae quae dicuntur
contraria principia omnes naturales inter se. Sic autem quod dicitur subtilitas nihil est
contrarium intelligitur densitas et propria contrarietate quae est in ipsa distantia
eorum quae sub eodem nomine ponuntur, et ab eodem fulto se mutuo repellunt.
Qualia sunt albedo et nigredo, calor et frigus, et cetera.

Obes pro elementa sunt nova subtilia, sed illa et contraria: ergo.

R. Dico minorem elementa et contraria ratione sui magis amens. ratio glitatum,
concedo.

Obes pro contra quam proprietatem Aristoteli comparans per subtilias cum suis affectibus
est magis subtilis quam has ad invicem se comparans sed dicitur propter quod
quidam est magis subtilis quam gra ergo posse suscipere magis et minus
substantias subtiliores.

pro responsione ad hoc argumentum, nota de Aristotele sic aliud est quod una subtilia sit
perfectior altera aliud autem quod suscipiat magis et minus, sed ut videtur et committatur
ad istud in sufficit quod eadem indubitanter officia habent perfectius et in uno supposito
quam in alio ratione inaequalium dicarum sunt officiorum sunt maius ut videtur
suscipere magis et minus requiritur in ipsa officia in ista latitudo quodam
gradualis ratio cuius posset augeri vel minui quod satis deprimunt nomina
intensionis et remissionis metaphysice transumpta et fidibus prima quae
cum ubi omenter sonant dicuntur intenses, cum autem sonant modeste.

Commissio quod est communis subtiliae et in una sit altera perfectior quoad aliquid
in eodem officio: nam quamvis puer ut sit minus perfectus quam vir et in minus
hoc quam vir. et sic patet responsio ad argumentum.

Obes ratio ista contentum probabilis ad rationes et inaequalis perfectionis
ergo suscipiunt magis et minus quae in sit subtiliae.

R. similiter quid sit de illa contentum de qua alibi illam inaequalitatem
suum petendam vel de maiori dicarum maius perfectione. quod
dignitate eorum quae insunt tales autem est in aliqua latitudine
aut intensione gradualis quae dicuntur proprie suscipere magis et minus.

Disputatio Tertia

De Quantitate

Quaestio prima

In quo sita sit ratio formalis quantitatis

Varia est sic metaphysicorum contentum. prima ponit rationem formalem
quantitatis in mensura.

Sed contendit tam de divisibilitatem ita scilicet cum suis.
Tertia constituit tam in extensione actuali respectu loci, et quodam quod ad
actualem repletionem, ut nominales quidam consueverunt sed in
aptitudinali sunt radicali. In omni quantitas forma postulans talem
repletionem. ut autem ista ratio comprehendat omnem quantitatem tam continuam
quam discretam et successivam tripliciter distinguunt spatium,
loci scilicet, durationis, et discretis: et secundum spatium loci sit
extensio quantitatis continua quae commensuratur diversis partibus loci:
secundum spatium durationis sit extensio quantitatis successiva correspondens
diversis partibus temporis, vel motus secundum spatium discretis
sit extensio quantitatis discreta correspondens diversis partibus numeri.
Quarta assignat officium quantitatis in extensione partium quatenus
apta est ad resistendum penetrationi, et ad replendum locum

quantum d. de nat. qua.

Quinta constituit essentiam quantitatis in extensione partium in ordine d. ad locum, sed ad totum.

Quia hac tanta indistinctio duorum est.

Primum quod formalis ratio quantitatis potest consistere p. se et primario in mensura formalis vel divisibilitate formalis vel actuali repletionis loci vel actuali impenetratione vel quaecumque actuali extensione in ordine ad locum, constat enim in mysterio fidei sine istis affectibus nihil quantitatem generari, et in corpore existit in penetrabili. Hec Aristoteles cum sua quantitate sicut et cum reliquis accidentibus et in o. v. modo divisibili nec modo mensurabili in ordine ad locum, nec in penetrabili modo constat enim penetratam fuisse quantitatem quod ad discipulos rannius clausis extravit. nec in Hec Aristoteles replet locum actu eum replet in toto, ut totus in qualibet eius parte.

Secundum d. ad ipsam rationem intrinsecam quantitatis pertinere extensionem quantitativam, quae sit radix et aptitudo fundamentalis ad istas formalitates et proprietates: petit enim quantitas quantum d. se replevere locum, et penetrativum ad formaliter divisibilem et eadem sunt in istis modi connaturalis quantitati, et eius proprietates perficere: unde contentio quatuor per verissima est sed diminuta, quia replicant naturam o. p. id, quod dicitur formaliter, sed per id quod petit radicaliter. Difficultas etiam in quo consistat ista radix pro eius descriptione.

Conclusio unica

Prima et formalis ratio quantitatis consistit in extensione in ordine ad se (ut alii loquuntur) in ordine ad totum. Propter unitatem d. Thomas opusculo 48 tractatu de quantitate cap. 7. ubi dicit quod positio uno modo dicitur ordo partium in loco. et sic d. unum et predicamentum, quod dicitur situs: alio modo positio ordo partium in toto, et sic positio d. tria quantitatis. et in quantum distinctione in quaest. p. arti 3. quaestiones ad secundum quamquam quaestio d. sit accipere ordinem partium temporis secundum comparationem ad partes coelestes in accipere ordinem ipsarum partium ad invicem, et corpore Christi secundum propriam quantitatem. unde d. doctorem sequuntur ceteri eius discipuli, et alii multi.

Ad idem conclusio probatur. Nota quod ista in praesenti sumatur pro ut d. magnitudo illa, sicut moles, quam intelligimus in substantia corporea quantitate affecta quod repleamus per habere partes extra partes. hoc autem est duplex: alia in ordine ad locum, quod partes una pars actu d. extra locum alterius, ut in nobis manus et pedes et extra locum capitis, cum actu respondeant distincto spatio: alia d. extensio partium in ordine ad se, quod partes una pars extra aliam et ita ut secundum suam molem quantitativam o. sint permixtae et confusae sed caput ut in hoc d. unitur commoditate collo, colloque positum, et sic d. alius, quod contingere potest, tametsi tales partes correspondant eidem loco ut patet in rationabili Hec Aristoteles ubi Christus Dominus vere habet extensionem in ordine ad se, quod partes eius o. sunt confusae, sed bene servant ordinem inter se. et una d. extra quantitatem alterius, et hoc sunt in actuali extensione poenae ordinem ad locum, ut dictum d. superius.

H

Probatur rursus ista non in eo primo debet consistere quod primo de illo concepiamus:
 sed in aliis: quia eo sequi intelligimus: sed primum quod concepiamus in quantitate,
 est distinctio partium in ordine ad se: ergo talis distinctio partium est
 ista quantitas.
 Probatur minor quia prius est habere partes quam est divisibile in duas aut per duas
 mensurabile aut rationem illarum possibile in loco: ergo distinctio partium in
 ordine ad se est ista quantitas. Divisibilitas autem est mensura per rationes.
 Confirmatur in illo constituenda est ista ratio in quod solvantur proprietates
 eius. Sed in hoc, quod est habere partes extra partes est per rationes quantitas
 Resolvuntur: ergo ut etiam.
 Probatur minor petenti quare quantitas sit divisibilis, vult respondetur.
 Quia habet partes extra partes, quare sit mensurabilis eodem modo.
 Obiectum per distinctio intrinseca partium in ordine ad se. Quia facit partes et
 extra partes ergo in illa distinctione est consistit ratio quantitas.
 Probatur undens partes sic distinctae et distant inter se, cum eas possint et
 in indivisibili loco, sicut dictum est de partibus corporis. Quia in
 venerabili sacramento ergo est ista se mutuo: est in et intelligibile,
 partes et extra se mutuo sine et illarum inter se distantia.
 R. nunc ad undens ad probandum dispo undens partes sic distinctae et distant
 distantia extrinseca et locali coniecto: et ita non est distinctio localiter.
 et distant distantia intrinseca et ontologica, nunc: nam am et est
 impossibile intelligere partes extra partes localiter sine distantia
 locali: et in addo difficile concipere partes quantitates et extrinseca
 distinctas absque et distantia locali: sed cum sola intrinseca earum
 distantia inter se per quam sint partes, et sibi immediate
 immediatione locali, et est in sibi immediate immediatione ontologica
 continuatione, ut ita cognare? quasi videri per partes et sit continuata sicut,
 sicut tertio, isto sint hoc in eodem loco.
 Obiectum sicut, arguunt et de probare sic orationem de quantitate, quia mensuratur syllaba longa et
 brevis ergo ista quantitas consistit in mensura.
 R. illud Aristoteles argutum est de a priori, et per eam, sed a posteriori, et per effectum, et idem
 et de per argumentatur ita: petrus est capax disciplinae ergo est hoc: parvi rationis,
 ergo oratio mensuratur syllaba longa et brevis, colligit Aristoteles tanquam de proprietate
 orationis de quantitate.
 Quod si quaedam sunt quoniam loca obicerantur, in quibus constat rationem quantitas
 consistere in mensura, intelligendus est in mensura radicali: et locali.

Quaestio 3da

AN quantitas distinguatur realiter a rebus quantis

Conclusio unica

Quantitas distinguatur realiter a rebus quantis, et contra nominales.

Probatur primo potest mutari quantitas et mutata non sine substantia ergo ab illa distinguitur
 realiter.

Probatur undens in accessione mutatur quantitas sit in maiore, et est mutatur
 substantia: ergo quantitas distinguitur a substantia.

Probatur secundo separatio est infallibile signum distinctionis: sed quantitas separatur
 a substantia: ergo ab illa distinguitur.

Præter minor in sanctissimo Eucharistiae sacramento manet q̄titas panis ut patet
 separari a substantia. Respondetur cum nominalibus quantitatem o manere facta conseruatio cum ipso
 oī suauit: sed manere qualitatem q̄tatum aliorumq̄ accidentium
 conseruatio.
 Sed contrariet. q̄a ibi s̄t plura accidentia: uel erit unum q̄d ḡtabet suam q̄tatem
 distinctam uel datur aliqua cōs oībus: si p̄dum illa distinguuntur ab unoquoq̄
 accidente, cum sit oībus eōs et distinguuntur oī a substantia quae ibi oī s̄t primo,
 ergo oī illae quantitates penetrantur, cum illa oīa accidentia sint in eodem loco:
 si penetrantur uel penetrantur supernaturaliter et p̄dum se, uel naturaliter: oī p̄m
 q̄a vādem habent accidentia quantitatem, post conseruationem, atq̄ antea,
 q̄a habent vādem entitatem, et ab entitate o distinguuntur quantitates ante
 conseruationem am erant oī in eodem loco, ergo o indigent miraculo ut penetrata
 et sic erit aliterius rōis ab illa, sed qua loquimur in praesenti quam
 uidemus penetrationi resistere.
 Obes p̄o una q̄titas o potest conseruare plures entitates: ergo in uno composito
 dantur plures quantitates.
 Præter autem o possunt multiplicari effectus formales sine multiplicatione
 formae ergo nō multa quanta sine multis q̄titatibus.
 R. nōdo autem ad probandū dīgo autem o possunt multiplicari effectus
 formales primarij, nisi multiplicentur formae, transuat, p̄darii nego effectus
 Am formales primarij q̄tates i conseruatio compositi effectus p̄darii et
 conseruationis accidentium dicuntur oī accidentia quanta a q̄tate compositi
 primario: q̄tatur denominat compositum p̄dario accidentia.
 Obes p̄do substantia p̄ se ipsam potest recipere accidentia: ergo in gūne
 s̄t in omī nō opus a quantitate ualiter distincta.
 R. dīgo autem substantia p̄ se ipsam recipit accidentia ut q̄d concedo,
 ut quo nōgo: ultimum oī habet a quantitate.

QUESTIO TERTIA

AN SUBSTANTIA SINE QUANTITATE HABEAT PARTES:

Satis quaestiones et an dūto q̄d p̄ diuinam rōem oī q̄tates substantia a substantia corpora habent
 a quo partes nō agitur s̄o dō partibus p̄p̄is, nōa et nōt p̄as constat oī nōt p̄as
 s̄nd q̄tate s̄nd agitur dō partibus integritatibus substantialibus s̄nd entitatis, nōt offe
 bracio, et eadē dō dīfficultas dō ipsa mā substantia an dēlt habent partes
 substantia q̄tate.

Conclusio

Substantia sine q̄tate o habet partes ita clarissime docet s̄. Thomas, cuius in dīctam
 pluribus in locis unde oppositam apud Ioannem a s̄. Thomas dīff dō q̄tate aut rō.
 Præter rōem si habent substantia partes entitatis ut id eīco haberet ut
 substantia foret capax ad recipiendū conseruationem q̄tatiuam uel propter
 distinctionem partium illius: nōtūm dīci potest ergo.
 Præter minor o primum, ut ipsa sit capax sufficit q̄d possit recipere
 q̄tatem et o s̄t conseruatio prius, in quo dīffinitur ab angelo et ab indivisibili
 q̄tatur.

Quod hoc non possunt retineri a gitudine sicut substantia materialis. Unde sequeretur quod substantia
non potest recipere albedinem nisi prius sit alba entitativa quod est radicalum cum
habeat ante actum id actus sed permutatio actus. neg secundum dei potestatem nam si substantia
materialis in se haberet distinctionem partium entitativarum ipsa non haberet substantiam
quod est ens unum per se ergo non habet huiusmodi distinctionem officialem sunt
substantialium.

probat hoc ostendens de duobus suppositis totis non potest fieri ens unum per se in tali ordine
sed substantia materialis cum ponatur de toto per se et de tota entitativa, quod est duo tota in ordine
officia ergo non est ens unum per se sunt in officia non sufficit dicere quod ista duo sola ratione
distinguantur: nam contra hoc est illa tota differuntur realiter cuius partes differuntur realiter
sed partes per se et partes entitativae differuntur realiter ergo est totum per se
et totum entitativum.

obes primo substantia habet suam indivisibilitatem substantialem in se quo substantia ostendit
ad omni gitudinem ergo habet partes.

R. si ergo ostendens habet indivisibilitatem formalem secundum gitudinem et nego: per aliam concedo.
nam vero gitudinem indivisibilitatem per se non habet partes formales: substantia est non.

Vbi nota deceptio

Ad ostentem indivisibilitatem radicalem per se sumi pro radice indivisibilitatis formalis

Quod tamen et sic confunditur cum actione partium: aliquid pro indivisibilitate.

Radicali substantia materialis et sic non dicit distinctionem formalem partium sed solum
radicalem.

obes per se ostendens sunt et per se ostendens partium actualis et de entitate substantiae ergo
substantia ante gitudinem habet partes.

probat ostendens partes substantiae dicuntur aliquid substantialiter distinctae.

R. ergo ostendens ad probationem si ergo ostendens partes dicuntur aliquid substantialiter

distinctae quasi distinctio et ratio partium sit de entitate substantiae nego: quasi

et creduntur et recipiuntur in substantia partes: concedo sic partes dicuntur substantialiter

albedinis quod albedo sit de substantia parietis sed quia recipitur in substantia parietis.

obes 3. substantia aquae et immediate indivisibilis formaliter ergo habet partes cum
indivisibilitate per se supponat partes.

probat ostendens duae substantiae aquae numero distinctae et formaliter et substantialiter distinctae

et sic formaliter et substantialiter plures substantiae: ergo et eda.

R. ergo ostendens ad probationem si ergo assumptum est formaliter et substantialiter distinctae

indivisibilitate proprie dicta quia alienius quod in se est indivisibile et continet plures

formaliter nego: hoc enim soli gitudinem conuenit: indivisibilitate improprie dicta

quod est ratio de parte per se productae plurimum aquarum formaliter distinctarum

qualiter dicimus maiorem possibilem per se multiplicari et dividi a parte rei

concedo: atque hoc est indivisibilitas non arguit pluralitatem partium modo quod dividitur:

itaque in divisione de qua sermo nunc est in hac materia semper immediate cadit:

divisio supra ipsam gitudinem ad cuius divisionem resultat divisio substantialis.

obes quarto si substantia per se substantia haberet extensionem, sequeretur maiorem unius formae

sed eque capacitatem recipiendi formam gigantem quam ipsa materia gigantes habet: ergo

R. ergo si gitudinem maioris et enim nulla illorum materia habet in se partes.

In materia gigantes habet maiorem virtutem huiusmodi radicalem per se et rationem materiae

formae: unde et radice gitudinis debet esse per se gigantes iuxta illius extensionem, cuius

gitudinis non est radice materiae formae quia caret illa maiore virtute virtuali.

Obes quinto transsubstantio qua terminatur circa substantiam panis uero sic fieri
potest ut substantia panis qua est sub una medietate hostie conuertatur in conuersa
alia parte qua est sub altera medietate: ergo substantia habet partes a se ipsa
potebatur eorum tum quia ibi manet integra hostie quantitas: tum quia si esset omnis eadem
substantia panis sub tota hostia nihil eius conuerti posset: quia tota conuertitur
quod est falsum.

R. nunc ergo etiam ad probationem dico: quod et substantia agitate habeat partes actualiter
distinctas, scilicet accidentaliter: quia habet in se plures partes potenter distinctas
non radicaliter: et per consequens et substantia non haberet partes potenter plures
sed esset eadem tota perfectissima simplicitate sicut angelus. non posset aliquid
eius conuerti nisi totum eius conuerterebatur. quia non habet talem distinctionem
partium, potest scilicet aliquid quod sibi identificat id est scilicet illud quod sub
medietate hostie est id est scilicet aliquid, quod sub altera medietate.
Obes sexto si aqua diuidatur, unum membrum erit actualiter substantialiter ab
alio distinctum ergo si postea conuertatur unum cum altero adque
substantialiter erit distinctum.

Quia probatur quia quod est semel actualiter ab alio distinctum non potest unquam
identificari cum illo.

R. nunc ergo etiam ad probationem dico: andens quod est semel ab altero actualiter
distinctum non potest unquam identificari cum illo, si ergo sint duos
speciei, uel si sint eiusdem speciei et sint uero habendi partes, concedo et ita
hoc est verum una pars quantitas et altera nunquam poterunt identificari et
ratio est quia distincta species habent distinctionem essentialem se ipsas et in
amiciabiliter: quia sunt eiusdem speciei et habent unitatem uel distinctionem
ab alio id est potest uariari non poterunt identificari: ergo: hoc enim habebunt si
syngellantur ad eandem numerum quantitate et ergo eundem sigillationem cum alia
substantia distincta (sed eiusdem speciei) sit per hoc quod agens, sicut per generationem,
sicut per nutritionem sicut per aliam actionem determinat substantiam corpoream
ut sit sub eodem numero quantitate continua cum illa substantia, aqua prius dissoluta
et ita fit illarum inter se identificatio. nec illud mirum debet uideri:
cum in materia scilicet se sua potius se ipsa nullam habeat unitatem suam
distinctionem positivam: sed optineat illam per distinctas sigillationes ad ipsam
quantitatem, si perdat sigillationes distinctas, optineatque unam et eandem
opportet de pluribus mater aliis distinctis unam fieri.

LUCESIO quarta

Utrum linea superficies et corpus sint tres uerae species
quantitatis continue.

Nota: (lineam) et superficiem potest considerari dupliciter prout scilicet per proprias rationes
Quas habent distinctas: linea quidem secundum longitudinem, et superficies secundum
latitudinem.

Id est ut sunt diuisibiles a qua ratione linea continuat superficiem, prout scilicet
indivisibilis secundum profunditatem latitudinem, et superficies continuat
corpus prout indivisibilis secundum profunditatem et ratione illius indivisibilitatis
a profunditate continuatur indivisibilia. ut patet

Collige qd superficies dicitur solum latitudinem focaliter et in recta longitudinem
non autem altitudinem utm praesupponit et in obliqua ad se superficies o recte
definitur longitudo et latitudo, sed latitudo continuata longitudine.
quomodo definitur corpus qd sit. profunditas longitudo et latitudo, sed
profunditas longitudo et latitudine continuata. sicut linea definitur
Longitudo punctis continuata. quo praesupposito

Conclusio.

Linea superficies et corpus sit tres verae quantitates continua species.
prout sit intrinsece et essentialiter quantitates, quae se ipsas, et ab aliis habent de rationem.
ergo et ea.
prout autem quantitates continua duntaxat partes inter se copulantur: atque partes
quantitatum specierum diversa requirunt continuationem quibus copulantur: partes
omni eundem copulantur punctis, partes superficiesi lineis, et partes corporis
superficiibus: et habet unaquaeque suam propriam rationem, linea scilicet longitudinem,
superficies latitudinem, corpus profunditatem: ergo illa sit tres verae, et
distinctae species quantitates continua.

Obes sola linea duntaxat modo se habens potest constituere et de se habere
tres dimensiones: ergo una species quantitates.
R. quando autem ga linea o potest se extendere in latum nec in profundum, dicitur
quomodo eum se habet per varios amplexus et circuitus, nunquam se facit
superficiem nisi latitudinem nisi super adungantur partes superficiis:
sed dicitur utm diverso modo se habens suam rationem, obliquitatem, et
similes figuras, quae sit utm rationes accidentales sicut et superficiesi circulares
et quadrata, et in corpore pyramidalis atq aliae similes.
obes qd si linea superficies et corpus distinguuntur inter se, nec a se differuntur.
per longitudinem, latitudinem, et profunditatem, sed per illas o differuntur ergo.
prout minor superficies includit longitudinem et corpus latitudinem sed idem
per illud distinguuntur modis duobus qd longitudo a profunditate et circuitu eodem.
ergo linea o differuntur a superficie per longitudinem, et superficies
a corpore per latitudinem.

R. quando minorem ad probandum differo maiorem superficies includit longitudinem
et corpus latitudinem manifeste, concedo: focaliter nego: et idem de corpore
in latitudine: distinctio autem peti debet poensit, quod vix dicit focaliter,
generalis ad totum includit suas partes focaliter: sed superficies componitur
de lineis et corpus et superficies ergo superficies includit focaliter lineam,
et corpus superficies.

prout minor de aviste qd metaphis cap 13 ubi dicit, lineam ad magnitudinem
ad unum de se solum longitudinem, superficies ad duo, scilicet ad longitudinem et
latitudinem et corpus ad tria de longitudinem, latitudinem et profunditatem.
R. quando minorem ga linea ut superficiesi o a parte magis superficiesi unum corpus.
sed habent se utm ut unum partium: cum omni quantum continuum sit
totum cognoscendum de galens partes eiusdem rationis, quaelibet pars eius o
quantum continuum, et per consequens quaelibet pars superficiesi o superficies,
et quaelibet pars corporis o corpus.

Ad probandum R. Anstetm definuisse eandem superficiem, et corpus tam
 solum ea quae includit focaliter, quam solum ea quae includit maaliter: nos
 vero illas considerare solum ea quae includunt focaliter o eurrentes da
 maalibus quae praesupponimus necessario includere superficies om includit
 longitudinem maaliter, et corpus longitudinem et latitudinem om maaliter.
 Obey tertio una linea alteri superposita et mutuo penetranti: ergo o st propositis
 Qui euniorit p se impenetrabilitas.

præbur Andens una linde in dicto capu p̄dum suam totam onibatem & simulcum
Aleroxo ergo se mutuo perorant.

R. disgdo andens una linde alteri superposita se mutuo penetrant pprie et ut ut qbe.
Nego improprie et ut o fr quantu, concede ubi ad uor fr penetrationem pro sum pprie
et improprie.

proprio gumitur pro scissis duorum, ut quanta sunt, in eodem loco quomodo se penetrarent
duo corpora pedalia si se differrent in eodem loco pedali.

improprie sumitur pro aggra quorumcumque suorum in eodem loco et quo modo puncta

Quel duo angeli apparentes in eodem loco deuntur et mutuo penetrare. Et que posteriori modo duo lura et sit unum eundem deum in eodem loco.

no de due linds se inuicem penetrare deuntur, nempe $\int$ dum latitudinem quo modo
sunt inuicibiles $\circ$ am $\int$ dum longitudinem quo modo $\int$ quantae et diuisibiles.

debent se simul sicut longitudinem cum terminant superstitium

et consequenter debent ea simul idum ppriam dimensionem et spatium a se

Quod ultionis probur ga possunt de simul suum propriam dimensionem et propriis se penetrarent?
possunt sed o hic terminantur iudicium suum quod terminant dictam superbie.

positum sed o sic terminant ut sit indivisibiles dum latitudinem: ergo dum suam
Longitudinem.

Longitudinem. Sed etiam in latitudine. Ergo dum suam
 prout minor indistinctitas in lineis secundum latitudinem: latitudinem: et latitudinem

propter minor iniquitatem in linea quam latitudinem & solum negat diuersibilitatis,
qua o potest terminare aliqd solius.

R. nōdo andehg ga terminant superfiens

scum indubitatam, quae indubitalis est et immutabilis, sed et tota polifina

gn ontitate singul melius: sicut om̄ indivisibilitas p̄ sum om̄ dimensionem

que angulo et puncto convenit o d negao pto d ipfa naa anguli, ubi puncti, quae de

propter hoc in diuinitatibus et sol damus de pretere talom racom p nbgacm.

de sua sua poluição e a saúde -

QUESTIO XXVINTA

QUESTIO QUINTA

AN Locus sit vera species quantitatis —

Locus 2. super frons corporis aërentis immobilis: et superfrons aeris, qui mo-
ambit.

Conclusio prima

Si g^{ra}tas consideretur p^{ro}pter quam offam o^{mn}i^{um} distincta p^{ro}pter g^{ra}tias a superficie

Præter locum præter superficiem includit aptitudinem ad continentem aliquod

Corpus locatum, quae p^{er} accidens p^{er} habet ad p^{ro}p^{ri}am et officium rationis
superficiem, ut p^{er} accidens p^{er} habet ad p^{ro}p^{ri}am et officium rationis

superfieri, ut per se manifestum: ergo locus ut sic in se accitens et
consequenter non

consequenter: negant de una specie gratias.

ergo potest continere in se totam naturam ad quod dicitur in 1^a 2^a 3^a 4^a 5^a 6^a 7^a 8^a 9^a 10^a 11^a 12^a 13^a 14^a 15^a 16^a 17^a 18^a 19^a 20^a 21^a 22^a 23^a 24^a 25^a 26^a 27^a 28^a 29^a 30^a 31^a 32^a 33^a 34^a 35^a 36^a 37^a 38^a 39^a 40^a 41^a 42^a 43^a 44^a 45^a 46^a 47^a 48^a 49^a 50^a 51^a 52^a 53^a 54^a 55^a 56^a 57^a 58^a 59^a 60^a 61^a 62^a 63^a 64^a 65^a 66^a 67^a 68^a 69^a 70^a 71^a 72^a 73^a 74^a 75^a 76^a 77^a 78^a 79^a 80^a 81^a 82^a 83^a 84^a 85^a 86^a 87^a 88^a 89^a 90^a 91^a 92^a 93^a 94^a 95^a 96^a 97^a 98^a 99^a 100^a 101^a 102^a 103^a 104^a 105^a 106^a 107^a 108^a 109^a 110^a 111^a 112^a 113^a 114^a 115^a 116^a 117^a 118^a 119^a 120^a 121^a 122^a 123^a 124^a 125^a 126^a 127^a 128^a 129^a 130^a 131^a 132^a 133^a 134^a 135^a 136^a 137^a 138^a 139^a 140^a 141^a 142^a 143^a 144^a 145^a 146^a 147^a 148^a 149^a 150^a 151^a 152^a 153^a 154^a 155^a 156^a 157^a 158^a 159^a 160^a 161^a 162^a 163^a 164^a 165^a 166^a 167^a 168^a 169^a 170^a 171^a 172^a 173^a 174^a 175^a 176^a 177^a 178^a 179^a 180^a 181^a 182^a 183^a 184^a 185^a 186^a 187^a 188^a 189^a 190^a 191^a 192^a 193^a 194^a 195^a 196^a 197^a 198^a 199^a 200^a 201^a 202^a 203^a 204^a 205^a 206^a 207^a 208^a 209^a 210^a 211^a 212^a 213^a 214^a 215^a 216^a 217^a 218^a 219^a 220^a 221^a 222^a 223^a 224^a 225^a 226^a 227^a 228^a 229^a 230^a 231^a 232^a 233^a 234^a 235^a 236^a 237^a 238^a 239^a 240^a 241^a 242^a 243^a 244^a 245^a 246^a 247^a 248^a 249^a 250^a 251^a 252^a 253^a 254^a 255^a 256^a 257^a 258^a 259^a 260^a 261^a 262^a 263^a 264^a 265^a 266^a 267^a 268^a 269^a 270^a 271^a 272^a 273^a 274^a 275^a 276^a 277^a 278^a 279^a 280^a 281^a 282^a 283^a 284^a 285^a 286^a 287^a 288^a 289^a 290^a 291^a 292^a 293^a 294^a 295^a 296^a 297^a 298^a 299^a 300^a 301^a 302^a 303^a 304^a 305^a 306^a 307^a 308^a 309^a 310^a 311^a 312^a 313^a 314^a 315^a 316^a 317^a 318^a 319^a 320^a 321^a 322^a 323^a 324^a 325^a 326^a 327^a 328^a 329^a 330^a 331^a 332^a 333^a 334^a 335^a 336^a 337^a 338^a 339^a 340^a 341^a 342^a 343^a 344^a 345^a 346^a 347^a 348^a 349^a 350^a 351^a 352^a 353^a 354^a 355^a 356^a 357^a 358^a 359^a 360^a 361^a 362^a 363^a 364^a 365^a 366^a 367^a 368^a 369^a 370^a 371^a 372^a 373^a 374^a 375^a 376^a 377^a 378^a 379^a 380^a 381^a 382^a 383^a 384^a 385^a 386^a 387^a 388^a 389^a 390^a 391^a 392^a 393^a 394^a 395^a 396^a 397^a 398^a 399^a 400^a 401^a 402^a 403^a 404^a 405^a 406^a 407^a 408^a 409^a 410^a 411^a 412^a 413^a 414^a 415^a 416^a 417^a 418^a 41

ergo potest concludere ipsum systemam, sed ratiocinatur ad superfluum

Conclusio secunda

Si *quantitas* consideretur secundum *vacuam mensuram* sicut *Dialectica* Aristoteles constituit
Rationem *quantitatis* *Dialectica* considerata in *mensura*: afferit omni *vacuam* et
quantam *ga* *mensuratur* *syllaba longa et brevis* *locus* *vera species* *quantitatis*
distincta a superficie. *hanc* *conclusio* et contra *unum* *ioannem a s. Thoma*
et alios et in *aproposito* *Aristelis*. pro quo
Nota *superficiem* seu *astronitatem* *diuidi* *in intrinsecam et extrinsecam*.
extrinsecam *qua* *ingreditur* *subto* *longo et lato*: *extrinsecam* *qua* *o* *ingreditur*
subto *longo et lato*, sed *aliter* ab *o* *diuidit*.
procur *procur*: ad *mensuram* *intrinsecam* et *extrinsecam* differunt *species*
in *vacua* *mensura*: sed *locus* *o* *mensura* *extrinsecam* et *superficiem* *intrinsecam*:
ergo *locus* et *superficiem* in *vacua* *mensura* differunt *species*.
obes *primo* si *vacua* *mensura* *sufficeret* ad *constituendum* *speciem* *quantitatis*, *o* *quod*
est *mensura*, *est* *quantum*: sed *unitas* *meta* *Aristelis* *o* *mensura* *et* *o* *est*
quantum *ergo*.
R. *duplex* *est* *mensura* *unam* *p* *ad* *equationem* *ut* *ulna* *a* *parvi*: *aliam* *p*
multiplicationem *qua* *est* *pro* *pro* *repetita* *com* *aliquam* *metitur* *et* *ga* *vacua*
unitas *o* *mensura* *ga* *pro* *pro* *repetita* *quantum* *est* *substantia* *notis* *manifesta* *et*
primo *modo* *mensuram* *pertinet* *ad* *quantitatem*, *o* *pro*.
obes *pro* *o* *intrinsecum* et *extrinsecum* *et* *accidentia* *in* *quantitate* *ergo* *o* *faciunt* *species*
diversas, *ergo* *mensura* *intrinsecam*, et *extrinsecam* *o* *differunt* *species*.
R. *dispro* *autem* *o* *intrinsecum* et *extrinsecum* *et* *accidentia* *in* *quantitate*
metaphysica *considerata*, *concedo*, *logice* *nego*: *quantitas* *metaphysice* *consideratur*
secundum *vacuam* *extensionis* *partium* *in* *ordine* *ad* *o*, *sub* *vacua* *locus* *o* *a*
distincta *species* *a* *superficie* *ut* *dictum* *et* *conclusionem* *primam*: *logice* *autem*
consideratur *in* *vacua* *mensura* *secundum* *quam* *vacuam* *intrinsecum* et
extrinsecum *faciunt* *species* *differre*.
obes *pro* *si* *locus* *est* *species* *quantitatis* *ab* *illo* *respondetur* *quantitas* *pro* *dicuntur* *quantitas*: *ergo* *et* *con-*
procur *minor* *locus* *supponit* *et* *quantum*: *ergo* *o* *facit*.
R. *dispro* *minor* *a* *loco* *o* *dicuntur* *res* *quantitas* *intrinsecum* *concedo* *extrinsecum* *nego*:
dicuntur *omni* *quantitas* *id* *mensuratur* *p* *longitudinem* *et* *latitudinem*.
ad *pro* *vacuam* *dispro* *assumptum* *locus* *supponit* *res* *quantitas* *intrinsecum*, *concedo*:
ga *ut* *ponantur* *circumscriptum* *in* *loco* *debent* *habere* *partes* *extra* *partes*,
et *p* *consequens* *o* *quantitas*: *locus* *supponit* *res* *quantitas* *tam* *intrinsecum* *quam*
extrinsecum *nego*, *ideo* *omni* *res* *dicuntur* *quantitas* *ga* *quolibet* *pars* *loci*
correspondet *partibus* *loci*.

Quaestio sexta

An *tempus* sit *vera species quantitatis continuae*

Nota *primo* *tempus* ab *Aristotele* in *physicis* sic *definiri*: *tempus* *est* *numerus* *motus*
pro *pro* et *posterius*. *ubi* *p* *numerus*, *o* *debet* *intelligi* *quantitas* *diversa*, *sed*
mensura *secundum* *extensionem* *partium* *priorum* et *posterorum* *pro* *motus* *o* *in*
mensuratur *substantiam* *secundum* *de* *ut* *quantitas* *permanens*, *sed* *ut* *in* *motu* *et* *successione*.
Nota *pro* *tempus* *o* *durationem* *cuiuslibet* *motus* *secundum* *localis*, *secundum* *alterationem*,
secundum *alterum*: *ga* *pro* *motus* *primi* *mobilis* *constant* *et* *omni* *o* *et* *neg*
regulatur *o* *dem* *modo* *pro* *semper* *habent* *et* *consequenter* *omni* *duratione*

Semper eadem motus am eorum inferiorum cum sint regulares sed modo
ad locos modo tardi et propterea eorum durationes inconstantes sine id
et duratio primi mobilis sit intrinseca solo primo mobili in propter dictam
solum constantiam assumitur quod mensura extrinseca eorum inferiorum
motuum quia mensura debet esse extrinseca et uniformis et si va eorum
absolute vocatur tempus. hic praemissis.

Conclusio.

Tempus est vera species quantitatis a eis distincta. hae conclusio est contra
suavem, qui eodem modo philosophatur de tempore quoniam de loco diximus,
et quoniam a. s. Thomas sic qui miratur hanc nostram conclusionem sustineri
ab aliquo Thomista, sed immo isto, cum maior pars illorum tendat.

probat per auctoritatem Aristotelis qui praesenti cap. expressis verbis assignat
tempus inter species quantitatis.

probat per rationem effectus rationis quantitatis in eo consistit quod habeat partes extra
partes sed tempus habet partes extra partes, quia una pars eorum est extra
aliam sed in quadrans est extra primum et sic de ceteris, ergo tempus est
vera species quantitatis continua.

Quod sit quantitas continua patet per hoc quod partes temporis copuletur
instantibus.

quod vero extensionem distinctam ab extensione motus habeat, in quo
videtur eadem praesentis difficultatis.

probat quia contingit quod motus habeat magnam extensionem et tempus parvum
et contra motus parvum, et tempus magnam ut patetur ipse Johannes

a. s. Thomas ergo o habent eandem extensionem formaliter.

probat autem motus ut qui dividet intra spatium eorum duorum parvum
una media eorum et qui dividet unum eorum integra haberet eandem
extensionem et in durationis eius extensio est eadem sed una
maior et altera minor ergo distincta est extensio durationis temporis
ab extensione motus.

Respondetur cum ad utrumque si duratio motus tardioris extendatur ad tempus
extrinsecum seu motum imaginariam sunt quidem magis extensa, quam ipse
motus, sed ad durationem intrinsecam eiusdem motus est maior
vel magis extensa quam ipse motus atque ita semper erit verum, tempus
nullam habere durationem distinctam a suo motu.

sed contra est nam in casu praedicto cum intrinseca et propria duratio
maior et in motu tardiori coexistit cum una integra eorum ad durationem
motus velocius coexistit cum alia eorum, ergo maior et minor
est intrinseca et propria duratio eiusdem motus.

Replicabitur: sicut motus velox et tardus sunt eadem species sed partes motus
velocius comprimuntur: similiter duratio erit eadem in utroque motu,
sed in motu velocius habebit partes compressas et condensatas.

Respondetur falsum esse nimirum quod uti partes motus velocius
comprimuntur ita omnes partes durationis: partes enim motus comprimuntur
non est velocitatis quae est quasi modus illarum ut profitetur Aristoteles. et
Tempori conuenit iste modus velocitatis dicente eodem Aristotele

Tempore? ergo.

Atterens modo supra duplicate.

Abel perennat o e unisale ergo o notat. id proal givatis.

Verge nos tempus

Ratio est: conectio: ratio instantis horum inter se copulatur neg. neg.

Futur una parte temporis in usum nostra immediate praeterita et alia futura

tunc in illo instanti desinit tempus.

pro fonte tempus.

Conector modo successivo.

propter quod motus o est proprius & vitalis?

Gabet conditionem naturae praedicamentali videri non autem

QVÆSTIO septima

AN numerus sit legitima species quantitatis discretae

numeruz

unitas transcendentalis inducitur si eadem quam efficiam, et entitatem ut

[illegible]

unetas petri angelis, et edas, uocaturg transcendentalis, ga in alibz oino

^{CONCLUSIO}
 Por coexistuntia numeri & ultima unitas ut in termino semina unitas.
 Haec conclusio & Arithm. et Div. 1° 2° 3° 4° 5° 6° 7° 8° 9° 10° 11° 12° 13° 14° 15° 16° 17° 18° 19° 20° 21° 22° 23° 24° 25° 26° 27° 28° 29° 30° 31° 32° 33° 34° 35° 36° 37° 38° 39° 40° 41° 42° 43° 44° 45° 46° 47° 48° 49° 50° 51° 52° 53° 54° 55° 56° 57° 58° 59° 60° 61° 62° 63° 64° 65° 66° 67° 68° 69° 70° 71° 72° 73° 74° 75° 76° 77° 78° 79° 80° 81° 82° 83° 84° 85° 86° 87° 88° 89° 90° 91° 92° 93° 94° 95° 96° 97° 98° 99° 100° 101° 102° 103° 104° 105° 106° 107° 108° 109° 110° 111° 112° 113° 114° 115° 116° 117° 118° 119° 120° 121° 122° 123° 124° 125° 126° 127° 128° 129° 130° 131° 132° 133° 134° 135° 136° 137° 138° 139° 140° 141° 142° 143° 144° 145° 146° 147° 148° 149° 150° 151° 152° 153° 154° 155° 156° 157° 158° 159° 160° 161° 162° 163° 164° 165° 166° 167° 168° 169° 170° 171° 172° 173° 174° 175° 176° 177° 178° 179° 180° 181° 182° 183° 184° 185° 186° 187° 188° 189° 190° 191° 192° 193° 194° 195° 196° 197° 198° 199° 200° 201° 202° 203° 204° 205° 206° 207° 208° 209° 210° 211° 212° 213° 214° 215° 216° 217° 218° 219° 220° 221° 222° 223° 224° 225° 226° 227° 228° 229° 230° 231° 232° 233° 234° 235° 236° 237° 238° 239° 240° 241° 242° 243° 244° 245° 246° 247° 248° 249° 250° 251° 252° 253° 254° 255° 256° 257° 258° 259° 260° 261° 262° 263° 264° 265° 266° 267° 268° 269° 270° 271° 272° 273° 274° 275° 276° 277° 278° 279° 280° 281° 282° 283° 284° 285° 286° 287° 288° 289° 290° 291° 292° 293° 294° 295° 296° 297° 298° 299° 300° 301° 302° 303° 304° 305° 306° 307° 308° 309° 310° 311° 312° 313° 314° 315° 316° 317° 318° 319° 320° 321° 322° 323° 324° 325° 326° 327° 328° 329° 330° 331° 332° 333° 334° 335° 336° 337° 338° 339° 340° 341° 342° 343° 344° 345° 346° 347° 348° 349° 350° 351° 352° 353° 354° 355° 356° 357° 358° 359° 360° 361° 362° 363° 364° 365° 366° 367° 368° 369° 370° 371° 372° 373° 374° 375° 376° 377° 3

Nota praetermissis deorum placitis in totis nescientes arbitramur quod debet unitatem
in numero a parte ubi et ex natura sua simul determinabilem et determin
abilem ceterarum unitatum, sub diversis in foalitatibus: ac prout illas
omnes ad unicum sortiri rationem maiorem et fore: quod applicant ceteris. Et misse
accommodato quodam exemplo de theologia desumpta. contractus fidei
matrimonialis qui officialiter coalescit ex consensibus viri et feminae
quorum alter quatenus determinat alterum habet rationem fore, ut illius
qui similiter ab altero determinatur habet rationem maiorem in eiusdem.
Ita contingere dicimus in numero praedicamentali ut ternario, cuius
Tertia unitas quatenus a ceteris determinatur dicitur ultima et fore
Ternarii et quatenus ab aliis determinatur dicitur maiorem. Ita ut tres illae
unitates simul ad unicum determinentur et determinentur. Et positis
probar conclusio: illa fore vel constituta quae constituit illam in sua officia
sed quilibet numerus constituitur in quo est per ultimam unitatem, quatenus
determinatur ceterarum: ergo ultima unitas modum duplicato et fore numeri.
probat et Aristoteles capitulo tertio ubi dicit quod destructa unitate ut quarta a quaternario
mutetur officia quaternarii et fiat ternarius, addita in unitate fiat quinquarius:
ergo ultima quaternarii determinat illum in eo talis numeri.
probat per hoc quod cum sit plura entia constituta aliis quibusque per se, necesse est
alterum illorum habere rationem actus et aliorum rationem potestatis modo quo possunt
et consequenter rationem determinantis et determinabilis: sed unitates
constituant numerum in ratione entis per se ergo altera illarum habet rationem actus
et determinantis eadem, alia rationem potestatis et determinabilis. Et ultima habet per
ut determinans eadem, ut in ternario, tertia, quae determinat eam ad
constitutionem ternarii cum illa sublata tollatur per se illius et fiat binarius:
ergo ultima unitas modum duplicato et fore numeri.
obes primo ultima unitas et habet rationem fore in numero: ergo in eo nulla fore.
probat Aristoteles omnes fore partiales est subiectum in eo, cuius est fore, per ultimam unitatem
in numero ut ternario, et in duobus aliis subiectis: ergo.
Confirmatur: ultima unitas et fore ceterarum ratione talis unitatis et
ut ultima: neutrum dici potest: ergo.
Minor probatur pro prima parte: nam eo unitatem et eo illi unitatibus.
probat per fore parte unitas ultima habet ab illis numerante quod sit ultima.
ergo ut sit eo fore ceterarum.
Eia patet foalitas omni numeri et ab illis independentem.
R. ergo minorem andens ad probandum diggo andens omnes fore actus et in formans
in unum et per denominationem, concedo necessario intrinsecus et ergo unde est
ultima unitas et sit subiectum in aliis intrinsecus et in illis extrinsecus. Et
in ratione determinantis sicut et illa in ratione determinabilis respiciunt
ultimam rationem fore in ordine ad constitutionem numeri: quod sufficit ut fore
dicatur fore, istam maiorem.
ad confirmandum: R. ergo andens pro prima parte ad eum probandum nego andens
nullum in illis numerante datur ultima unitas in numero.
Instituis primo si est ultima unitas, est assignabilis, sed nulla est assignabilis
ultima ut patet in numero ternario: omni et ratio eorum unitas habet potius
rationem fore quam unitas. B. cum una nihil habet quod non habeat altera.
Ad illud argumentum respondet Ioannes A. S. Thomas sic diggo andens: nulla est
assignabilis unitas, quae sit ultima foaliter, et quo ad effectum negat.

Maaliter et idem esse: concedit.

igitur inter tres unitates illa ultima quae alias determinat et actualit,
et sane dari eorum inter illas quae nam illa sit, quae habeat rationem ultimam.
An scilicet unitas A an unitas B, an unitas C. et assignari o potest: et illud ipsum
videmus in multis aliis exemplis, ut videmus aliquod manuum o finitum,
et p consequens habere p in eipsum et finem quae nam ubi pars eius
habeat rationem principii et quae nam finis, ignoratur. quae solutio probabilis
o hae p voluta.

R. igitur quod o in unitates habent rationem ultimam modo supra applicato.

Instabit qd ergo numerus o habet unam formam.

R. igitur illatum: o habet unam formam, maaliter, transdit: scilicet nego.

habet in ultimam unitatem quae maaliter dicitur o unitates.

Instabit tertio si quaelibet unitas habeat rationem maiorem et formam unus numerus

ternarius erit tres numeri ternarii sed hoc a falsum: ergo et illud undepostulatur.

maior probatur et si tres numeri ubi si tres mai, et tres formae: sed in numero ternario

tres et mai, et tres formae: sed in numero ternario tres unitates et quaelibet habet rationem

maior, et formae: ergo erunt tres numeri.

ad hoc argumentum aliqui respondent concedendo maiorem: sed o videtur satis constare inter

principia d. Thomae, qd illi tres numeri ternarii vel in eodem subiecto vel in diversis:

neutrum dici potest: ergo.

probat minor pro parte illi numeri solo numero differunt qd idem p Thomam
accidentia solo numero distincta o possunt esse in eodem subiecto, ut ostenditur in libris

de generatione: ergo.

probat o pro parte: qd unitas una o facit numerum: ergo debet o
numerus in illis subiectis in quibus sit unitates, sed si in tria subiecta unitatum sit.

Tres unitates sunt aut tres formae qd idem dorum sententiam: ergo quilibet numerus

in illis tribus subiectis: ergo in eodem subiecto adequato.

R. igitur igitur maiorem ad probationem illius minorem: in numero si tres mai et formae
maaliter concedo, qd quaelibet unitas habeat rationem maiorem et formam: si tres mai et formae

scilicet, nego qd eum sit unum compositum p o unum mai et una forma qd

potest in exemplo prius allato de contractu matrimonii in quo si quilibet contractus

tan unum quam mulieris habeat rationem maiorem et formam: o si id duo contractus, sicut

res duo matrimonia, sed unus contractus et unum matrimonium.

o tres qd partes numeri o si unitate inter se, unde una recipitur in alia ergo o a aliqua

forma partialis illius constitutiva.

Cum patet: talis o compositio requirit unam unionem partium.

R. igitur igitur o si unitate unionem physica, concedo unionem ordinis sufficiens

ad constitutionem unius p se, igitur unde negatur oia et probatur illius, talis

unionem o sola compositio physica praequirit sicut et hoc qd forma intrinseca

recipitur in mai et hoc solutio o assignata s. Thomae. et metaphysica eius verba

referunt computantes qd.

Questio nona

Anovatio sit legitima species quantitatis discretae.

Conclusio

Orao predicamentalis e uera spēs gntatis differere. Contra eistamum, Sances
et guannem et A. S. gomas: appropis qd uerbis aristis e ceterorum gntatatum ceter.
pro eius intellectione.

Notandum primo in hac oraō dominus ut uel alia simili quatuor pō considerari:
primum e aer percussus in quo recipitur sonus eactus de motione lingue et palati.
scdm e sonus ipse. Tercium motiones motiones ipse aeris percussi. Quardm tandem
durationes quādam seu extensiones syllabarum, scdm quas dicuntur longae uel breues,
magnae uel paruae, quae gā spgunt p duratōes uocatur mōtēs et ab huius modi
extensione seu dilatatione syllabae, quae maior e in longa quam breui.
Sedumitur unitas focalis oraōis et offia illius sicut ab ordine unitatum
predicamentorum offia numerus, und e sicut numerus predicamentalis officialiter
e multitudo unitatum ordinatarum, sic et oraō predicamentalis officialiter e
multitudo duracum seu extensionum syllabarum sē se consequentium scdm
consonantiam.
Notandum scd ad huius modi uocem res requiri conditiones
pā, ut componatur de gnt continuis quibus predicamentis focaliter e a unitatibus
extensionem gntatūam, defecta cuius multitudo eunctorum uel instantium
e oraō.

scd ut dicta gntates sint successive p gm differt oraō a numero coalescente
de gnt permanentibus.

Tertia ut illa gntates sint difere et diuisa ut inter unam et
aliorum prolationem syllabarum modiet aliqua morula temporis p quod
differt oraō a tempore qd et fit successiuum, o e m difere tur, qd
continuum, nam ut dies aeterna continuatur gōdie uel p instanti, quod e
initium quius, et finis illius.

probat aut conclusio oraō supra explicata habet ueram extensionem partium
scilicet durationum, uel morularum syllabarum ordinate sibi succedentium.
ergo e uera spēs gntatis.

confirmatur qd fit difere et extensio oraōis predicamentalis e scdm partes
uis continuas et e unitas ergo extensio gntatis difere et.

probat autem partes oraōis p diere morulae syllabarum. sed inter eas modiat
eignas quibus intercorribilis eum pquantur ad diere aeris percussiones. ergo p
e continuas et e unitas.

obes primo oraō e gntum p se ergo e spēs quius predicament.
probat autem illa dī de gnt coalescente potest uel p. pō ordinati syllabarum,
uel motus prolationis ad quos pquantur duratō temporis sed neutrum e p potest
tribuere oraōi extensionem gntatūam partium. ergo.

probat pūter quod primum sōm dī e gntates sed qualitates. quod
scdm patet qā motus atq e gntas p accidens.

R. nōdo autem et dīus probat qā e fit sufficiens enumeratione partium.
omittitur dī extensio illa seu dilatatio partium oraōis supra explicata
lingua ita focaliter eius offia.

obes scd successiuas habent unitatem nisi uas continuationis. sed oraō e habet
similem unitatem: ergo.
maior constat in motu eius partes semel interruptas e faciunt amp lūg
unum motum.

probat nūc syllabae, quae p partes oraōis successive, o motus prolationis
interueni ergo e habent unitatem continuationis.

R. negto minorum et eius prolationem syllaba omni et motus prolationis
sed soni potius quidem articulati consequentes motus prolationis, quae
sufficientem habent unitatem ad rationem quae dixerat, et in illa per ordinabilem
dum prius et posterius pro ratione longitudinis et brevitas.

Disputatio quarta

De praedicamento ad aliquid seu relationis

Quaestio prima

Ardeantur relationes reales?

Nota primo relationem meam dividi in realem, et rationem, quod utrague sit patet ex dictis.
Relatio realis subdividitur in essentialis, et in inessentialis.

Generata sunt divina et rationis, quoniam una persona divina refertur ad aliam,
et differt ab illa realiter ut paternitas et filialis.

Creatura et rationis unius essentialis, ad aliam, quae dividitur in relationem secundum deum,
et secundum rationem.

Relatio secundum deum, sunt transcendentalis et illa, quae primario dicitur aliquid
absolutum, secundum rationem, quae est in genere rationis accidentium.

Relatio secundum rationem sunt praedicamentalis et cuius totum est ad aliud per habere.
Sed quia plura dicimus in hoc.

Relatio praedicamentalis dividitur in mutua et non mutua.

Mutua est cui correspondet ex parte unius alia relatio, talis est paternitas
cui correspondet filialis.

Relatio non mutua est cui correspondet relatio, talis est relatio creaturae ad
creatorem in quo est relatio realis, sed rationis rationis, tandem relatio mutua
dividitur in relationem equiparantem, et disparantem.

Prior est cui in ratione correspondet similis relatio, ut simile et simili simile.

Posterior est cui correspondet similis relatio ut paternitas et filialis.

Nota secundo de S. Thomas per parte quaest. 28 art. 1. pro in corpore, quod est quod libet
praedicamentum accidentis importet duplicem conceptum eorum scilicet qui
exprimitur per se in et per rationem seu particularem unius cuiusque qui in eis
accidentibus desumitur de proprio modo cuiusque in genere rationis sunt accidentis substantiam
vel in genere, ut. Respondendo illam in qualitate qualificandi, in relatione in
specialiter desumitur per ordinem ad deum rationem rationem ad quod refert substantiam
ut paternitas quae rationem refert ad patrem ad filium in quo differt relatio a
eis accidentibus absolutis. Et per nota.

Conclusio prima.

Sunt relationes reales, quae comprehendunt speciale praedicamentum reale.
tam secundum realem rationem eorum accidentis sunt ad in omni rationem rationem
relationis seu ad. Sic et eos philosophorum sensus cum Aristotele sic et
philosophorum cum S. Thomas contra contrarium, quod est ad rationem et rationem

Aristoteles.
primo officio quo ad primam partem: ante operationem intellectus dantur
habitudines reales quarum totum est ad aliud per habere, ergo et reales
relationes constituentes speciale praedicamentum accidentis.

probat autem ante illud petrus assimilatur magis paulo quam asino, ergo
ille de natura et unitatis similitudinis magis ordinatur ad paulum, quam ad
asinum, sed ordinatio realis unius ad alterum est habitudo realis, ergo
confirmatur in divinis et res res reales per quos divines personae
referuntur ad invicem ut et de fide: ergo in modis evatis et vix similes reales.
probat etiam ideo in patet aternus refertur ad filium eternum velate paternitatis ga
grat illum realiter. sed in rebus evatis pater vere et realiter grat filium, ergo
probat per se parte. velate constituit determinatum praedicamentum accidentis realis.
ergo de realis o. item solum ad in, sed om solum ad ad.
probat etiam cum om om reale et reale differant penusquam x. sicut solum ad in
tunc aliquid reale et solum ad ad ut aliquid reale o. velate et duplici illa
ratio unica naa inde consequenter unicum praedicamentum velate.

Conclusio scilicet

Oes et solae velate solum ad seu praedicamentales et de hoc praedicamento ergo
probat eveniter solae velate praedicamentales et simpliciter tales ergo et de hoc
et de hoc praedicamento.
probat autem ideo aliae velate dicuntur velate solum dei ga et velate o. simpliciter
tales.
etiam patet et om in aliquo praedicamento sola p se ponuntur illa qua simpliciter
participant rationem solum illius ut in praedicamento substantiae sola substantia.
obes primo de aristotele quinto physico textus ubi docet ad velationem o. et motum p se, ga
resultat sine sub mutatione et quo sic loatur argumentum: velate ad velate subto sine
mutatione illius ergo illa velate, quae constituit praedicamentum speciale.
etiam patet nullum om om reale. potest ad velate subto sine sine mutatione.
Andens praeterquam quod sit aristotele, probat ratio p. paries duae velate albus,
et fiat aliquid paries albus velate, statim paries duae velate sit similis paries
velate cononisi.
R. dispo andens velate ad velate subto sine sine mutatione physica, concedo.
modali ergo, mutatio am modalis adeo et quae, ut inq. moratur nomo mutatio.
Ad probandum ergo andens mutatur om modaliter paries duae velate et tunc posuit velate
habet se ut conditio sine quo mutaretur:

sed de hoc superius infra.

obes pro sicut columna dicitur dextra, et paries dicitur iugus p denominationem
et simplicem ita dicitur paries similis alteri p denominationem et simplicem.
ergo similitudo erit solum denominatio et simplicem.

R. ergo paritatem andens o. paries om dicitur iugus a iugione ingervente alteri,
sicut andens o. paries am o. dicitur iugus similis a similitudine alia, sed a propria
sive ingervente. Unde isto dicitur ab alia similis, ga saltem alteri
ingervente et consequenter dicitur similitudo realis de parte unius et alteri
atq. ita dei ad velate ad denominationem et simplicem.

probat quod nam sit quod qualissimum quius praedicamenti?

R. ad velationem velate in eo cuius tota offia ad aliud p. habere.
probat quod qualissimum debet participare rationem divisi: sed divinum et ens
reale ut dictum est dissipatione p. quius tractatus: ergo velate, quae pro ad
quod qualissimum et modum dividens debet ad realis, o. am eois ad velate
reales et reales.
etiam obstat quod. ergo magis parte dicitur ad art. 4. ponat hoc digere in inter
praedicamentum ad aliquid quod in aliis praedicamentis videntur utra contra
in hoc utra contra vacis.

*Sicq po v dicitur in cor'o habet trum: ergo o a iusgralissimum v lauris
R. Sicut anders'o habet trum mactu signato nego mactu operito emendo pro
qua solutione ade dicta deg'te Quast' pa*

1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334

R. Isgdo. autem volao. predicamentalis inuenitur in in aliis predicamentis nigror
Transcendentalis, conuoco.

Si in conclusione rerum tota offra & ad aliud se habere, intellige quod omni modo
de premissis, quia in voluta solum & unica nam et in dicit ordinem ad subiectum,
quod in vao & o p forte appropriabilis & vao ad sed in ipsa vao melioratur.
unde sicut dicuntur predicamenta se totis diverga, et in aliqua vao
conveniant confuse, sic & vao dicitur tota ad aliud.

Quae conclusiones requirantur ad validationem praedicamentalem?

Sublimi et laudis procedimentibus debet et vale.

*probat vltro prædicamentalis cum sit accidens reale negat substantiam
omne vacat, aut c. omne*

Subet se in subto realis rae fundandi, ad modum suis rae realis propter
Quam subtum "feratur ad pram.

probur de ipsa natura idealis? Sed cum sit ordo inter duo, singula realia
 & taliter loquendo, si sumitur a tuo, sed a fundamento, ergo si in quo
 intelligatur aliquid ideale quod sit unum, sunt duo quare sufficiat unum,
 talis unum poterit esse realis. *Conclusio tertia*

Frage und Antwort über die Wahrheit der Offenbarung.

proburga velas uelalis & talis conditionis, ut ad qui productionem
requirat existant tunc, quo existente produetur velas et quo per dante
perit, tunc ga alias actu sunt infinitae velas in eodem subterfugum
possibilis post se velas uelalis.

obes primo sera uenerunt ad feribile gdo o assistit. ergondao o petit tum
Realiter assistentem.

Realiter existentem.
A. Ergo concluditur ergo utraque transcendentibus petit tum utaliter
existentem, concedo, predicamentalis nudo: per omnia refertur utaliter

Transcendentali ad incommensurabilem ut ipsa e quaedam qualitas vel ratio in
 predicamentali respectu quo in ea consideratur velut mensurabile ad
 obiectum tanquam ad mensuram sed tunc requiritur trans existens
 obiectum sicut inter rationes predicamentales illam adfert quae calosactin
 ad calosactibile sed calosactibile non existit ergo requiritur et ipsa
 ad predicamentalem vel rationem

et per se ipsum ubi enumerare quasdam volantes, scilicet, de quod intendentur
Rationales, qualis est caliditas, ad caliditatem, deo assignat ibidem aliquas
impossibiles, de quibus liquido constat, quod non reales, non ponitur in predicamento.

Conclusio quarta

Utraque extrema essent de volatibus distincta tam secundum volantes, quam materiam,
quam secundum substantiam, id est in ratione substantiae et secundum materiam.
probat inter extrema volatibus debet de oppositio volatibus, sed eiusdem ad
se ipsum, de oppositio: ergo de extrema volatibus debent de volatibus distincta.
de quibus patet differentia inter volantes predicamentales et transcendentales.
pro quod priores supponunt aliquid absolutum a se distinctum, de posteriores.
pro quod priores requirunt tamen volatibus distinctam de posteriores.
scilicet, ut differentia rationis a volatibus, quorum sunt volatibus.

Tercio predicamentales respiciunt tamen ut pure tamen, transcendentales
autem respiciunt ipsum de substantia pure tamen, sed ut substantia, ut finis, ut
effectus, ut effectus.

Quaestio tertia

Quot sint fundamenta relationis

Cum ratio accipiat unitatem quam a fundamento sunt rationes fundandi, tanquam causa sua
radicaliter illam praegabente, de circa quot erant quae fundamentorum tot erant quae
Relationum, unde

Conclusio

Tria sunt fundamenta relationum, scilicet unitas et numerus, actio et passio, mensura
et mensurabile. de Aristotele de motu, et probatur solutione argumentorum
unde ostendit quod quot sunt aliae rationes ad quae sunt rationes, deinde possunt provenire, deinde intelligitur
Nota quae sunt necessaria sunt circa singula fundamenta.
et primo circa primam quod est unitas et numerus adverte quod unitatem
intelligi unitatem transcendentalem cuius libet predicamenti, unde unitas
est substantia, de fundamentum relationis, de unitate unitas in unitate relationis
equalitatis, et sic de aliis.
Sed pars quae predicamenti, de numerus predicamentalis, qui de fundamentum
proportionum mathematicarum unde ad tales proportionem sunt relationes
praesupponuntur duo numeri predicamentales, tanquam extrema.
omnes pro relationis de unitate et diversitatis quae fundantur in unitate substantiae,
gracia et analogia sunt tamen relationes rationis, ergo de uno assignatur unitas pro
fundamentum relationum realium.
probat autem si praedictae relationes sunt rationes, petrus ubi secundum gradus
motus, et sic fundaret diversas relationes, rationes ut pote in ratione, deinde, autem
et unitas fundaretur relationum, de unitate substantiae, cum petro quod
cum quo est analogia cum alio ordine, imo idem gradus potest fundare
Relationem de unitate et diversitatis, quod ostenditur ad modum
de de his inferitur gradus illos distinguere a parte rationis, quod est contradictio de
distinctione secundum.

R. respondetur ad probatum amittit ad in petro diversas relationes, in ista
plurivalitatem fundamentalem graduum et unitatum, scilicet, rationum, sed non
tamen, quod distinctio de rationem inter gradus motus, et sic,
de distinctio realis in fundamentis sufficit ad distinctionem
plurium relationum realium: et ratio, quia cum fundamenta sunt

principia relationum sicut sola mutua distinctio motus sufficit ut de illis
 Quia potest aut habere accipiant inter se actualiter, et modum distinctionem
 et eadem officia plures emanant passionem inter se actualiter distincta.
 Circa idem nota actionem et rationem fundandi relationem eadem officiantes
 ad effectus ut paternitatis ad filium, et et transferit actio adque
 permanere relationem, quia et non esse relationem in genere rationibus fundandi.
 Sed sufficit quod tales rationes sint modica, quibus relationes in substantia et separantur
 Quia et substantia quod. Deinde specialiter relationes quibusque possunt
 permanere et permanentibus rationibus fundandi quod et et necessaria
 Ad idem fieri et produci, et utro ad id datum defecto et permanentem.
 Aliud et de rationibus fundandi aliarum relationum quia cum sint et separata.
 nullum includentes motum ut sic, idem permanentem et in factum et
 constituunt fundamenta: proutque ad eam distinctionem desinunt et
 Relationes nam distincte albedine, desinit similitudo.
 petere eorum et sit ratio fundandi in aliis relationibus cum nisi extrema
 sint producta, nulla sit ratio.
 Et quod et ad hoc ut inter duo alba sit ratio similitudinis, et sic de aliis
 necessaria sit productio extremorum, tanquam conditio per accidens tales
 nihilominus actiones petuntur ab actione et sic omni per impossibile illa alba
 et sunt producta et differunt solummodo in similitudine sicut modo est: et utro
 paternitas et alia relationes per quod ita necessaria petunt productionem
 ut quantum cumque hoc duo ponantur cum potest actum, et passivum vel
 alia quavis forma permanente sit et ab eis constet per fundamentum actionem
 et passionem, seu quare et quare et potest ibi intelligi paternitas
 aut filiationis et contra quocumque alio modo, et posito quare et quare,
 statim intelligimus paternitatem et filiationem
 cum tertium fundamentum adverte de S. Thoma relationes vertigines
 in hoc distinguere a relationibus precedentibus, quod relationes prius et per quod
 sunt mutua de genere suo, relationes vero tertii generis et sunt mutua.
 Ratio quibusque quia cum in his relationibus sit intima eiusque et de perfectione ratio
 fundandi in quantum mensurabilis ab alia perfectione qua habet rationem
 mensura et in se et regulariter ut in hoc mensurata sit utraque
 et actualis dependentia, saltem in genere eadem quasi de exemplis, et per
 consequens utraque actualis ratio, sicut et conditiones supra descriptas
 adhibet: et utro in eo quod et mensura perfectionis alterius ut sic
 nulla et dependentia et consequenter non ratio actualis rationis.

QUESTIO QVARTA

Vtrum relatio distinguatur a parte rei a suo fundamento.

Conclusio

Ratio

Ratio distinguitur distinctioe actuali modalis a suo fundamento
 potest dari fundamentum sine relatione ut albedo sine relatione
 similitudinis.
 potest ratio dependet vel a suo fundamento ut a principio
 suae emanationis ergo et eadem actualiter cum illo.
 potest cum quia idem potest actualiter dependere a se ipso, alias idem

potest ad eam per ipsius, quia sicut de quibus dependent rationes in ratione
distinguntur, sic de quibus dependent rationaliter, distinguuntur rationaliter.
putatur tertio specialiter de rationibus fundatis in substantia, impossibile in
idem a parte rei ad substantiam et accidens, sicut de rationaliter per se et
rationaliter in alio: ergo impossibile est quod sit rationaliter idem cum substantia,
quod est eius fundamentum.

Deus cum aduocatur rationaliter, id est accidens per se, non est in ratione.
Sed contra: quia rationaliter nullo cogitante intellectus datur a parte rei,
sicut in patentibus, sine ulla fictione, ergo rationaliter non est accidens

Logum.
Sed militat contra istam responsionem auctoritas Aristotelis, quia in inco-
gnitum rationaliter in se per se dicitur accidentium, sed in in-
notata ubi agit de entibus rationalibus, ergo rationaliter non est accidens
per se confirmatur conclusio iam alias nulla foret ratio negandi rationaliter
rationales in deo ad erodendum: quia iuxta sententiam aduocariorum,
non est ipse deus habens erodendum sibi coexistentes unde inferret
in deo aliquam rationem compositionis contracti accidentalis, sed in deo
constanter negant rationaliter rationales in deo ad erodendum propter hanc
rationem ergo.

Obes pro patentibus indiuinis est diffinitur rationaliter ab officio ergo non
inueniatur.

R. ergo etiam, et dico disparitatem in deo est quod officium diuina sit
infinita in eo, quia omnis ac propter eam est modum perfectionis tam
absolutam quam rationalitatem, sibi identitatem officium cum est
finita nihil facit.

Obes pro exclusio quo cumque per intellectum distincto a tota entitate
Quoniam alborum aquae sunt simpliciter similia ergo frustra
multiplicatur entitas rationaliter distincta.

R. quod in tali casu duo alba sunt sicut fundamenta similia
et am formaliter et simpliciter concipiunt intellectus, fallitur: sicut ergo
ablata visibilitate a petro, erit quidem invisibilis radicaliter, non vero
formaliter, ita in casu nostro.

Formalis aquae unum erit formaliter tale quale alterum, ergo formaliter
similia.

R. concessio antecedente ergo etiam, quia tale et quale dicuntur a qualitate et
a ratione, unde cum ait Aristoteles, similia et dissimilia dicitur primum
solas qualitates, sed intelliguntur hanc per rationem materialiter et
radicaliter, alioquin ipse rationaliter male distinguerent rationem formaliter
a qualitate.

Obes tertio rationaliter duplici adsumptum est aliquid distinctum a substantia
duplex: ergo et eadem.

putatur antecedens quia alias ad diuisionem generis duplex in duas partes
quoniam ventur duae rationes dupliciter in singulis modis rationibus, quod
est falsum.

R. ergo antecedens ad probationem ergo ad diuisionem generis duplex in duas
partes similiter diuidi rationem dupliciter: et ratio est quia duplex
est officium nisi totum est in partibus et sufficienter distincta, ut illa demum motus
est duplex.

Obsequio quanto similitudo aduonit fultio et quamgeia pind ulla fultio mutao.
ergo o d' aliquid reale, extinetum a fultio? q' reale aduonit fultio
necesse est illud mutar.
p'lar andens aduonit ouo ug' duacensi dum produetur aliud ouum
in india similitudo, dog fultio tollitur, sed ouum indium o habet
um produendi in fultio tam uonoto: ergo.
R' ngdo andens p' uolacem in aduonitum aliter se g'abet quam prius
o quidem p' uia dicta mutatione et p'ficiu sed modalis, imp' uia, et
late sumpta sunt motu p'ficiu quae m'it aliud d' quam modis aliter
se habendi, nunc, quam ante, pro quo
nota de duo forma productionis uolacis considerari p' d' dupliciter
p' fultio p' d' radicaliter.
productio fultio uolacis in g' d' actus complete posito t'uo uolacis uolacis
qua uolacis uolacis p' d' uolacis et modorum qualis uolacis eius
origo o mutatur nomen productionis aut mutationis p'ficiu quae p'ficiu
mutatio t'm competib' uolacis quae p'ficiu uolacis et p' d' uolacis
qua sunt t'm p' uolacis uolacis aut eorum nomen et ad p'ficiu
productionem aliorum consideratur quales p' d' h' modi.
productio t'm radicalis uolacis in g' d' actus produetur id quod d' radicalis et
fundamentum ne uolacis fultio uolacis figura, nomen, d' qui potest aliud
simile produeri.
p' d' quid ergo p' d' uolacis uolacis produetur t'm.
R' p' d' habere solo modo ut uolacis p' d' uolacis: p' d' uolacis p' d' uolacis
ad eorum absolute uolacis uolacis a quo p' d' uolacis uolacis
p' d' uolacis ad eorum uolacis uolacis tale uolacis uolacis
nisi ut uolacis p' d' uolacis cum ergo uolacis similitudinis in eorum duacis
sit radicaliter posita et solum uolacis uolacis uolacis uolacis
t'm g' d' p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
uolacis uolacis p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
ut uolacis p' d' uolacis.
Obsequio ergo t'm iam de nouo t'm uolacis uolacis uolacis uolacis
figura eum de nouo produetur aliquid album alia uolacis uolacis uolacis
de nouo uolacis uolacis ad istud album et istud ad illas, quod uolacis uolacis
R' in solo fultio o p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
sed p' uolacis quae uolacis in unoquoq' magis uolacis uolacis uolacis
album quod de nouo produetur.
Dande o' d' quod uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
ut uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
naas ut uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
mille fultio uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
Dande o' d' de facto eorum uolacis quod uolacis uolacis uolacis uolacis
p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis
p' d' uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis uolacis

non potest videri debet mirum cum in volatibus sint minime unitates facillime
multiplicantur et accrescant in numerum pene infinitum

Quæstio quinta
Vtrum relatio terminetur formaliter ad relatum
An ad absolutum

Nota ad quamlibet relationem quatuor potissimum requiruntur scilicet subiectum in quo existat
quod ad quod terminatur scilicet correlativum, fundamentum, et rationem fundandi
ut patet in relatione paternitatis, ubi cuius, hoc quod pater est subiectum pro
gratua fundamentum, relatio filiationis, scilicet filiationis trus formalis: dico
formalis quia magis est sociogonius: cum ergo totum in relationum sit ad aliud
Refertur ab eorum definitio constat quærimus an illud aliud debeat de
respectuum an absolutum ut in exemplo propositum an paternitas
Respiciat scilicet terminetur ad scilicet subiectum filiationis quæ est forma
relativa an subiectum hoc genit quæ est forma absoluta.

Conclusio prima

Relatio predicamentalis mutua terminatur ad relatum formaliter
quod dicitur Thomas quomodo sequitur cum Thomas.

Quod dicitur per se primo trus volatibus, quod per se primo illi opponitur scilicet
scilicet correlatio opposita ergo trus ut sic debet de relatiuis.
maior patet de Aristotele in post predicamentis ubi ponit relationia
sub oppositis. et minor patet quia unum unum ut per se primo
opponitur scilicet relatio opponitur correlatio ergo est absolutum.
Similiter quatio activa ut quæ est ad absolutum in patre opponitur
grationi passive quæ est in filio, ergo similiter relatio quæ est in patre,
debet opponi relatio, quæ est in filio: alias si relatio patris opponeretur
per se primo grationi passive, quæ est ad absolutum duos per se primo
opponerentur uni scilicet paternitas et gratio activa opponerentur
grationi passive.

Conclusio secunda

Probabilius videtur quod in relationibus terminis quibus et in aliis et mutuis
est datur trus formalis correlatiuis, scilicet ut fundamentuliter propter
quod videtur deduci ex 8. Thomas in primum ad annibal dum dicitur
3o arti pro ad tertium, ubi asserit quod intelligitur oppositio in trus
Istorum relatum per illud ut in re, sic verbis quilibet relatio
opponitur alia relatio quæ est in re, ad quam relatio terminatur quod est
in illa ut in re sicut in relatio scilicet in intelligente aliquid sub relatio.
patet de predicamentis conclusionem, quia formalis ratio trus consistit in
oppositione ad suum correlativum: ut quicquid est oppositum in relationibus
est mutui est innotat in alio extremo sicut Deus dicitur dominus sine
Relatio est essentia filius sine relatio filiationis sed ut per relatio
maternitatis existentem in beata imagine: quæ oia fundantur in trus
Iusto notat.
obes proposito fundamento et pro, requirit relatio ergo trus unus
Relatio est notat ad relatio opposita.

prout coram nam alias una volat occiditur de positione alterius et per
 consensum cum ista particula ex importet eamlibetatem, et prout utatem
 Relativa o dicit simul nam, qd o contra Avistem
 R. Sggo andens positioe fundamenti et tunc volat ut volat p. tunc
 Sumatur maaliter, sic concedo q. sumatur focaliter prout hic a nobis.
 Sumitur, nego sic om de tunc focaliter sumptio o volat ut volat qd p. se
 tunc focaliter includit volat om unde p. tunc de ipsa volat opposita.
 o. Sggo tunc fundandi in tunc, quia o aliquid absolutum o sufficiens tunc volat: ergo
 o om sufficiens tunc terminandi volat om oppositam.
 confirmatur fundamentum volat illuctur n. tunc et focaliter unde
 fundamenti ante volat om ergo sic om tunc debet p. intelligi focaliter
 constitutus in tunc tunc ante o. in ipso volat om.
 R. Sggo consensum o sufficiens tunc terminandi maaliter focaliter concedo.
 focaliter nego hinc ad confirmationem nego eorum et assigno disparitatem:
 q. volat comparatur ad fundamentum ut ad eam fundat et volat ut volat
 et p. tunc illud integre et focaliter constitutum unde fundamenti: at
 unde tunc focalis terminandi o tunc volat: sed quasi conditio tunc
 concomitans: unde volat o pendet a tunc focali, qd ad tunc, ut
 subtiliter loquitur qd d. tunc caritatis: unde possumus p. aliud qd qd
 aliud ad tunc focalis videtur quendam eamlibetatem unde ante eandem
 p. tunc, quam si de volat si ad, unde p. et similes particulae important.
 o. tunc cum dicitur p. tunc focaliter similis alteri p. alteri illigitur
 tunc absolutum.
 prout q. alias o. sic sensus o. alteri similis in similitudine, qd o. falsum.
 R. Sggo andens illigitur tunc aliquid absolutum, si sumantur similia focaliter
 Relativa nego: nam p. tunc focaliter similis alteri p. similitudinem:
 q. illigitur tunc absolutum: si similia o. sumantur focaliter: sed eamlibetatem
 ita pro q. fundantibus volat om, qualiter o. q. p. p. p. p. p.
 accipiuntur, ut cum dicitur simile a alteri simile, concedo.
 Dicit tales p. p. p. in tali sensu: tunc q. Avistis aut a solis
 Dicit qualitatibus, sicut fundamentatibus, tunc q. p. tales locutiones
 solum intendimus de p. p. p. et p. p. p. terminandi, quia o. p.
 ipsa volat o. ut ante dictum o. si aut tunc qd q. p. p. p. p. p.
 propter talem eam radicem actionis assignat: et sic o. ordinarius
 loquendi modus: si am dicit, q. p. p. q. mihi p. p. p. nolo
 p. p. p. et focalem agendi eam assignat: sed o. usurpato modo loquendi.

Quaestio sexta

Unde sumatur distinctio numerica
 et specifica relationis

Inquirimus hic circa unitatem et diversitatem speciem duo: unum
 an sumatur a solo fundamento an om a tunc: idem dato qd ab utroq.
 Quomodo utrumq. concurrat.
 circa unitatem am numericam solum quae unum an sumatur ex unitate
 Subi. an p. tunc sint numero plures, quam quaestioem solent aliqui
 q. tunc p. p. p. an sicut multiplicatis numero tunc multiplicatur
 numero volat: ut an multiplicatis filis multiplicatur numero

sed ponit vel supponit ut filiationis paternitatis

obes tertio tunc si purus tunc in relatione aliqui a puro tunc relatione
potest specificari: ergo.

probat minor specificare a quodam care, sed purus tunc nullam
causalitatem agere sed pure respicitur: ergo.

R. dispo. minorem purus tunc o potest specificare relationem quando sic
concedo terminando et complendo sic nego. Itaque proprie dicitur quod relatio
specificatur a tunc sed ad tunc quod totum est relatio et ad aliud habere.

obes quarto filius unica relatione sumit D. ergo nam refertur ad patrem
et matrem ergo relatio o specificatur a tunc.

Andens patet quod in filio una naturas et per consequens una relatio quae
sequitur naturam.

probat coram nihil potest specificari a pluribus specie dividentibus, alioquin
fieret plures species sed paternitas et maternitas species differunt, ergo filiationis
o potest ab illis specificari.

Quod argumentum potest de argumento sic proponit duae species relationis o
possunt habere unum specificatum sed paternitas et maternitas
et duae species relationis, ergo o possunt habere specificationem unum
aliqui habent unum tunc sicut filium ergo relatio o specificatur a tunc.

R. nego coram ad probationem dispo. maiorem nihil potest specificari a
pluribus specie dividentibus ut tunc completis et ad aequales, sic concedo.
et ad aequales sic nego. Itaque paternitas et maternitas sunt quidem duae tunc
quod aequales in filiatione, sed non unus ad aequales et completus
quia pater et mater et plures eae omnes dem ordine ad eandem
et dem concurrentes et sic sunt quidem duae tunc eae partiales et duae
tunc partiales, sed constituant integram eam et unum tunc

totalem, de quo facile respondere potest ad argumentum de opposito propositum
quod duae species relationes partiales possunt habere unum tunc totalem
quales sunt paternitas et maternitas, o am duae species relationis totales.
obes contra partem idem fundamentum fundat duos species relationes
ut eadem albedo fundat similitudinem eigni ad nigrum et dissimilitudinem
ad corvum, ergo relationes o specificantur a fundamentis.

R. dispo. andens idem fundamentum proprium fundat duos species
specie relationes, nego: idem fundamentum remotum sic concedo ut
quod albedine fundamentum similitudinis et unitatis, sed dissimilitudinis
et fundamentum et multitudo specificia unitas et specificia
et multitudo in qualitatibus specie differunt de quibus inferre
albedinem et fundamentum remotum similitudinis et dissimilitudinis.
circa idam diffinitionem quae versatur circa unitatem numericam
relationis, eius resolutionis pendet a calderi alia quae est metaphysica,

An accidentia induentur a subiectis ita ut duo numero accidentia o
possint esse in eodem subiecto. ceterum hoc in presenti agendum est,
relinquitur enim sententiam affirmativam Aristotelis et 3^a 7^a 1^a 2^a
metaphysica probandum sed hunc modo applicandum est an possit una
relatio ostendi et uerbari et uerbari circa plures res quorum
quolibet sufficienter illum terminet. pro cuius decisione.

Conclusio 2da

Quilibet relatio a subiecto qui inhaeret sortitur suam unitatem numericam
Ac per consequens una relatio potest ostendi ad plures res quorum quilibet sufficienter
illum terminet ut una paternitas ostendi potest ad plures filios & contra
secundum et secundo.

probatur quod una illa accidentia secundum Aristotelem accidentia illa secundum
Aristotelem dicuntur esse unum numero quorum maior ad id subiectum,
una, atque una relatio per accidentia illa & accidentia, ergo unitatem
numericam sumit a subiecto.

probatur specialiter id relatio unus numero eadem & unus effectus?
sed fundamentum est unum numerum et eadem relatio, ergo hunc una
numero relatio ut una paternitas respiciens plures filios.

Minor probatur ut in quantitate est etiam unus effectus qui est fundamentum
relatio ad omnes quantitates eiusdem dimensionis, in magistro unum est
magisterium per quod magister respicit omnes discipulos in voce unum
dominium per quod dominus respicit omnes subditos.

De secundo relatio prius respicit unum quam fundamentum et subiectum:
sed in illo priori est una numero ergo unitas numerica relatio est
sumitur a subiecto.

R. ergo maiorem quam relatio duo dicitur et per consequens in, et ad
ratione primi respicit subiectum ratione secundi respicit effectum.
ob id secundo unus effectus o potest pendere a duabus causis totalibus
et eiusdem ordinis: sed quilibet filius est sufficienter totalis unus
paternitatis: ergo o potest ad idem filium eadem relatio paternitatis
terminari.

R. Ergo maiorem unus effectus o potest pendere a duabus causis
totalibus et ad aequales formaliter conueniunt a pluribus causis totalibus
materialiter, quatenus in uno modo eandem vel terminandi conueniunt,
sic ergo, sicut si tractio navis sufficienter fit ad eam habens potest
nihilominus fieri a iuganti, quia partialiter fit plures sed formaliter
conueniunt in una ratione eandem modo relatio patris
terminatur sufficienter ad unum filium si res sunt plures in
terminandi ut illos tanquam conuenientes in eadem ratione

terminandi.
petit an plures filii terminent totam paternitatem?
R. affirmative sed o totaliter sicut tres homines eandem navem vel totam
navem trahunt, sed o totaliter.

oves tertio posito novo fundamento et tunc ponitur nova volao. sed sic
 ponitur novum fundamentum sicut nova gratia sicut in filiis et novus
 tris, sicut deus filius: ergo nova volao
 nec potest per volao de novo extendi ad ipsum filium quia de consuetudine ista,
 vel a nova volao vel pars volaois, o pars, quia volao ut probe induribilis,
 caret partibus: ergo nova volao.
 R. Dico quod minorem ponitur nova gratia determinans diversam partem
 grandis, nego: determinans eandem partem, concedo: actionem gratia
 o fundamentum volaois nisi, quatenus determinat partem grandis quam
 cum nominat a precedenti actione determinatam, o eadem novam
 volaoem sed procedentem extendit tunc ad plures tris, quia de consuetudine
 quatenus ipsa de se respicit ut tris procedentes a eodem fundamento
 applicatur am mactu quod actio vel fundat vel saltem ponit novum
 primum de facto: sicut quod vobis habent quatuor provincias sibi subditas
 acquirit quintam, dominum eius o acquirit aliquid intrinsecum sed tunc
 extenditur ad illos subditos, ad quos antea o extendebatur.
 oves quarto volao o induribilis et simplex, ergo mortuus uno filio
 eadem paternitas o permanet
 prout eorum vel simpliciter o potest aliquid perire et aliquid remanere: sed
 paternitatis vel ad unum filium perit: ergo o potest permanere
 R. ad idem.
 R. Dico quod andens volao o simplex induribilis, concedo, terminatus
 nego: utrum quidem o quod volao sit simplex induribilis et modus, sed
 tris dicitur o o necessario simplex, sed potest o saltem mutabiliter
 multiplex ut patet in volaoe domini ad plures servos quibus induribilis
 Dico consequens ergo o remanet eadem paternitas simpliciter et absolute,
 nego: quia ad applicationem et extensionem, concedo: quia supponitur
 unus filius mortuus de multis ad quem extendebatur. et sic patet responsio
 ad probationem.

Disputatio Quinta

De Qualitate.

Quaestio prima

An recte qualitas sit ab Aristotele definita

Nota qualitatem tripliciter sumi pro latissime, pro eo quod modificat finem
 determinat substantiam, quod sit substantia, quod accidens.
 Secundo paulo strictius pro eo quod quaecumque accidentali quod secundum proprium modum
 dandi modificat et determinat substantiam, ut sic omnia accidentia dicuntur qualitates.
 Tertio pro eo quod quod secundum rationem eorum accidentalem determinat
 substantiam propriam, ut ut substantia per illam sibi in generatione denominatur.
 Quanta, nec volao, sed qualis: quia ad questionem factam per quale proprium
 respondemus per illam formam ut si quod volao qualis o ignis, respondet
 respondetur o calidus.

Conclusio unica

Definitio qualitatis ab Aristotele tradita bona o sed tunc defectiva.
 per prae auctoritate Aristotelis et primum dialecticorum.

scdā pars probat illa definitio a dīverſitatē quae datur p̄ effectum,
sed definitio glitatis sic datur, q̄a particula illa a qua vel p̄ qm̄ denotat
habitudinem eā. sicut idem d̄ ac si diceremus: qualitas a qua m̄gē
eāe sicut qualis dicuntur.

ob̄ in illa definitio committitur circulus q̄a dīferentia qualitas p̄ quale
ergo illa definitio a nugatoria.
R. nō videtur q̄a illa definitio traditur p̄ illud qd̄ a nobis nō tūc videtur
p̄ effectum, qui modi dīferendi in dīferentibus dīverſitatibus bonis a nō bonis
qd̄em dīferentia p̄ idem sed eā p̄ effectum: nōq̄ si q̄notum dīferentia
p̄ eque ignotum q̄a effectus quo ad nos a notior eā.

Quaestio scdā
Vtrum diuisio Qualitatis in quatuor
vulgatas species sit bona
Conclusio vnica

Diuisio unitatis in eorū quatuor vulgatas species a adaequata et uniuersa.
i. eorū philosophorum opinio paucis uerbis exceptis.
probat pro p̄a parte qd̄ s. Thomas p̄a p̄da. quae quadragesima nona art. scdō
Qualitas in eorū a accidens modificatum et determinatum substantia.
ergo quot modis contingit modificari et determinari substantiam tot erunt
species glitatis. sed hoc contingit t̄m quatuor modis: ergo quatuor sūt
t̄m species glitatis.

probat minor nam talis determinatio, et modificatio, vel sumitur ordine
ad nam substantia in se vel p̄dum actionem et passionem, vel p̄dum
attitudinem: si primum, constituit primam speciem glitatis: si p̄dum, vel
consideratur p̄dum principium actionem et passionem, et sic constituit
p̄dum speciem, vel p̄dum t̄m eandem et sic constituit tertiam
speciem. si tertium, constituitur quarta species, quae a determinatio
substantia p̄dum partes qualitatis, ut patebit infra.

probat pro p̄da parte: aliter praedicatur de singulis speciebus officialiter
et uniuersa. ergo uniuersa in illas diuiditur.
Adens probat qd̄ dī a officialis praedicatio habitus a qualitas, et eadē.
ob̄ contra p̄dum partem arissem sic dicentem a am glitatis dōrum
quae dicuntur multipliciter: ergo diuisio illa a a uniuersa, sed analogae
nam quae dicuntur uniuersa p̄dum unam rationem t̄m dicuntur et a
multipliciter.

R. dīgdo conf̄d̄ a analogia analogia physica, concedo, logica nego
conf̄dit am prior analogia in eo qd̄ glitatis p̄fectioni modo uerbiatur
q̄ una quam in aliis speciebus ratio in aequalium diuisionem qd̄ eorū a
ob̄ species uia singulis inguē, teste ariste, habent a generationes
ad species disparis p̄fectionis: hoc am o ob̄ uniuersationi logica.
ob̄ contra primam partem: plurimae glitates a continentur sub
a eque specie a assignatis: ergo ista diuisio a a adaequata.

probat autem nam pulchritudo sanitas, propter intelligibiles et invisibiles,
o possunt reduci ad aliquam speciem se assignatis, et ita sunt vera genera, ergo.
R. ergo autem? et eius probatio pulchritudo in et sanitas et dispositiones
primae speciei ut docet appresso s. Thomas per se supra, cum afficiant
substantiam ut bene se habeat conformiter ad naturam suam, et sint facile
mobiles ab illo.
Species autem intelligibiles impressae vel sunt dispositiones facile mobiles a facto
vel sunt de se speciei, ut potest genera se sua operativa, vel saltem
complementes potest operativa tanquam eae earum.

Quaestio Tertia

Quid sint et quomodo differant inter se
singularum specierum membra gemina

pro intelligentia singularum notandum est primo de Aristotele Quinto metaphysicae
habitu (qui denominatur ab habello) dici tripliciter, sicut et ipsum
habere: per inamplam significationem, prout in illo habere dicimus quidquid
possidemus quocumque modo ut pecunias, agrum et eam, et sic et post
predicamentum.

Secundo pro ut est quoddam medium inter habentem et rem habitam secundum quam
dicitur a signis calefactionis, qua vasa constituit ultimum predicamentum.
Tertio proprie et ad proprium pro de quod res se habet bene vel male aut
in se ipsa, aut in ordine ad aliud, et sic et per species quibus predicamentum
per idem modum sumitur dispositio: pro pro ea qua est alienius secundum
Locum, qua vasa constituit predicamentum situs, pro quatenus est alienius
Res absolute et in se considerata, et hoc pertinet ad vasa totalem
qualitatis in eis.

Tertio tandem ut est affectio qua bene vel male se habet res, tum in se,
tum in ordine ad aliud et sic convenit aliquo modo cum tertia aceptione
habitus, unde officia quibus speciei pro ut complectitur tam habitum, quam
dispositionem proprie dictam consistit in hoc quod sit qualitas sive dispositio
per se primo ordinata ad bene vel male ad naturam subiecti, vel secundum se
ut sanitas et pulchritudo, vel in ordine ad operationem ut fieri, et alii
et habitus, qui immediate afficiunt potest.

Notandum pro circa secundam speciem, duplex est principium operationis
scilicet radicale, sive remotum, quale est rationale vel intellectus, et
voluntatis et primum sive locale sive intellectus, et voluntas, vel dictatum
operationis et idem est de eorum potest: quae tribuit facto operari
facultatem, dicuntur naturales potest, si cum imperfecte et debite,
dicuntur imperae, ut patet in potest inferiora inueniri, et potest.

Notandum tertio circa tertiam speciem passionem sumi tripliciter.
primo pro receptione cuiuslibet effectus, ut predicamentum speciale.
Secundo pro receptione effectus regimini facta cum aliqua alteratione corporali,
ut tristitia sive melancolia et eam.

Tertio pro qualitate quae est effectus passionis praecedentis, et ruborem facit
de utraque, eandem de timore. et haec est pars tertia speciei.

Notandum quarto formam, quae est quarta species, sumi dupliciter.

primo late pro actu alicuius compositi substantialis, ut per oes formas substantiales
vel accidentales qualia sunt omnia accidentia et subtorum et formas
artefactorum.

Secundo proprie pro debita et ordinata dispositione partium glitatis
in ordine ad se, secundum quam aliquis denominatur formosus, et sic
sumitur in praesenti.

Totidem modis sumitur figura pro quatenus significat imaginem
sive signum alicuius, uti quare dicitur existens transfiguratus.

Secundo pro glitate resultante de terminatione glitatis, quales sunt figurae
matematicae ut triangulus et haec acceptio est propria huius speciei.
Quibus praenotatis

Conclusio prima

Habitus et dispositio proprie dicta differunt officialiter ut duae species
subalterne qualitatibus. Ita cum dicitur Thomas et Thomista.

Secundo proprie dicta dispositio: nam si loquamur de illa secundum modum istum
videntur differre solo accidente sicut perfectum et imperfectum intra
unam et eandem speciem, non est in fieri, et aliqua essentia habeat officium
habitus, modum vero sine statum dispositionis, et contra.

primum patet in fronte logo habente officium logica et non confusio habitus,
statum vero dispositionis in eiusdem specie, quia est a tali subito facile
mobilis: secundum autem patet in infirmitate radicata ut alicuius gidropici.
conclusio autem de utroque non potest de natura sua considerato procedat.

Itaque probatur de Thomas: habitus et dispositio proprie dicta differunt
officialiter, ergo officialiter.

Probatur autem habitus de natura sua esse a qua specificatur et diffingit
mobilis a subito, ut scia de ordine ad demonstrationem, quae est eius essentia:
sed dispositio de natura sua esse a facili mobilis a subito: ergo
habitus et dispositio differunt officialiter.

Obes primo de Avice doctore habitum dispositionem esse unam speciem

Secundo quod oes habitus sunt dispositiones. tertio dispositionem fieri

habitus, si plus vadit in subito: ergo ex mente eius differunt officialiter.

R. respondetur etiam ad primum locum aristis R. habitum et dispositionem
esse unam speciem subalternam, et infirmam.

Ad secundum dico quod oes habitus sunt dispositiones, si dispositio late sumatur,

et cum si sumatur proprie: dispositio enim late sumpta importat glitatem
disponentem subitum ut bene se habeat in ordine ad naturam vel

dispositionem, quae si sit immobilis, et habitus ad alterum dico,

quod dispositio potest fieri habitus, et habitus dispositio secundum modum
et statum, et cum eodem officio.

Conclusio secunda

Naalis pota et impotentia o differunt essentialiter sed utriusque accidentaliter.
 prout impota naalis o dicit motum negationem sed potam debilem et
 imperfectam: ergo differt a pota naali utriusque accidentaliter.
 Aliud patet in genere. cuius pota usina et impota quam glorum o
 dicitur solum negationem.
 etiam prout quia perfectum et imperfectum intra eandem speciem
 differunt utriusque accidentaliter ut puer et iuv.

Conclusio tertia

patibilis glitas et passio differunt quoque utriusque accidentaliter.
 prout inque praese differunt quod passio transiunt utriusque afficiat subiectum,
 patibilis vero glitas permanent ut patet pallore de motu cauto et
 de naali completionem: sed illa et utriusque duae duae patet per modum
 habentem dictas glitas: ergo differunt solum accidentaliter.
 prout minor utraque habet eundem effectum solum quod in facore solum
 pallidum.

Conclusio quarta

Forma et figura differunt in inter se utriusque accidentaliter ita
 s. Thomas Tertio contragentes cap. 109 ubi dicitur formam a figura
 et hoc quod illa significat speciem veri per se et naturaliter unctam,
 cum sensibilibus: figura vero mathematica et utriusque abstractam ab illis.
 etiam prout breviter conclusio: eadem et glitas speciem, quae terminat
 et diffinit glitatem artificiatam interminutam propriis terminis, et quae
 terminat actionem artis et dat speciem arte facto, sed quae dicitur forma
 et illa figura: ergo differunt utriusque accidentaliter.

Disputatio sexta

De sex ultimis praedicamentis

Quaestio prima

In quo formaliter consistat essentia
 horum praedicamentorum

Conclusio prima

Formae horum praedicamentorum o et velantur nisi solum dei sed entitates
 absolute o eorum. Thomistarum contra secum.
 prout per ultima praedicamenta differuntur a praedicamento velantur
 ergo o et velantur solum dei ergo o et velantur solum dei ut multum scatur.
 etiam patet aliis in constituantur unum et idem praedicamentum
 cum velantur

Conclusio sda

Loca eorum predicamentorum sunt pura extrinseca rerum quas
denominant, sed intrinsece voluta, et in subiectis ab aliquo extrinseco,
ut ubi a loco.
probat qualiter: predicamenta sunt coordinationes quorum et personarum: sed quia ex
specie sunt loca intrinseca: ergo loca eorum predicamentorum sunt
extrinseca.

Confirmatur denominatio extrinseca nihil ponit in re denominata
sed illa predicamenta ponunt aliquid: ergo.

Inferitur quod predicamenta, et sunt officialiter absolute et
extrinsece includere et simul eas quosdam transcendentes
ad extrinsecum illud a quo desumuntur: ut ubi ad locum.
obest primo petrum ut de loco et ipse petrus non locus proprius:
ergo et voluta illius ad locum: sed quod et resultat nisi petro existente
in loco, nam petro existente et loco sine roma et statim confugit
relatio locati ad locum ergo ubi et voluta extrinsecus adueniens et
idem et de edis.

probat per eam quod petro et ingreditur locus ergo per hoc quod et in illo,
nam acquirit dictam volutam et extra illum cum deperdit.
R. ergo etiam et in existia ubi in loco modo absolute ingreditur locato
per modum loca intrinseca includens etiam transendentem ad locum.
obest sdo per ultima predicamenta dependent officialiter ab existia illius
extrinsece, ad quod ordinantur: ut ubi a loco ergo per hoc etiam voluta
probat etiam in hoc in differunt velaces solum et et solum dici quod
requirunt illa existiam tunc quod et requirunt.

R. ergo etiam ad probationem R. quod voluta dependant ab existia
illius extrinsece provenire et de, quod sunt imperfecta entitates: quod et
solum ipsis convenit sed et aliis: unde fit ut et etiam relativa
solum dici petant tunc actu existentem ut plurimum et cum
requirunt et scilicet, et quatenus talia relativa sed quatenus
imperfecta entia.

obest tertio de s. Thomas per parte qua est 110 articulo tertio etiam
mobile solum locum et in pro ad aliquid intrinsecum sed solum
ad aliquid extrinsecum solum locum. idem dicit per contragentes
cap tertio: sed et per hoc etiam de ubi: ergo loca eorum
predicamentorum sunt extrinseca.

R. s. Doctorum ubi velle tunc disqueris motum localem ab
alteratione et augmenta que terminantur ad entitatem
etiam intrinsecam mobili solum ad glitatem et glitatem.

Quae proinde actiones ut sic o dependent ab aliquo extrinseco at
vero ubi qd intrinsecus motus localis oio dependet a loco extrinseco
mobilis qd proinde intelligitur puius coniungi loco quam qd repulset
ubi quo puius mobile ad locum dicitur ut in puius ad aliquid
extrinsecum, o vero aliqua alia puius motus. unde patet
solutio ad alterum locum.

Obes quarto ratiocinio foram predicamentorum sufficienter
expressitur p tales denominationes extrinsecas. ergo
patet andens inductione nam de sola communis ratione loci vel
temporis extrinseca ratiocinio sufficienter in loco vel tempore, sine
alio addito.

Ad ratiocinio andens: qd ratiocinio foram illa accidentales dependentia ratiocinio
extrinsecas, quae maiorem habent substantiam et sine qbus
existere o possunt ut ubi a loco, qd a tempore, idcirco dicitur illis
loquimur quasi de denominationibus extrinsecis, cum ratiocinio o sint
tales foraliter.

Quaestio scda

De actione et passione

Suppono de divisione de tertio significum actionem o ad voluntatem caelestem
ad effectum, sed de actione qdum, quo tunc additur actu caelestem. actus
autem qdum potest comparari ad primum dupliciter: vel sicut habitudinem
habendi foram, vel sicut habitudinem emittendi de se foram qd sit
p actionem transcurrentem, ut calere idcirco quod habere calorem
caliditate, producere calorem; actus ergo qdum emittens prout
emittens seu producens constituit predicamentum actionis quae
duos ratiocinio involuit, unum ad agendum, qui vocatur ratiocinio ab
caelestem agente, et alium ad terminum productum qui vocatur
ratiocinio ad. contra passio denominat passum ut in illis de illatione
agentis ut producentis.

Secus actio et passio se eadem res: ergo passio o a effectus actionis.
Ad idcirco consequens passio o a effectus proprie, concedo improprie nego.
qbus s rationes earum po de passione dicit effectum dici po
dupliciter: uno modo proprie qd aliquid caelestem, vel caelestem ab alio
et isto modo passio o a effectus passionis, alio modo, qd duo
ita se ut unum necessaria connectione intelligatur ad prout aliud
et sic unum quodam modo dicitur de eadem efficiens ut qd. et sic
passio habet connectionem necessariam cum actione, et potest dici
hoe modo effectus actionis.

Obes po duo predicamenta o possunt convenire in aliquo universo:
sed actio et passio conveniunt in aliquo universo sicut in ratione
motus et dicitur: ergo o est duo predicamenta.

R. s. q. d. minorum actio et passio conveniunt in aliquo univoco superiori
negō: in aliquo quod se habet p. modum post predicamenti concedo:
notus s. in quo conveniunt actio et passio numeratur inter post
predicamenta, et ita p. eorū p. identitatem in eo o. am p. utilitatem.
obes p. do actio in q. tum p. actio p. aliq. incompletum ergo o.
constituit predicamentum.

probari autem q. ut actio p. in g. exet. alqui in g. exet. complet
accidentis: ergo.

R. n. q. d. autem ad probandū neg. s. in autem? et dico actionem ut sic
in g. exet. et o. significatur ut in g. exet. sicut ergo volas et dicat
ut ad et ut sic o. in g. exet. dicit s. in d. in p. tum quod in g. exet.
sic actio et dicat s. ab agente p. tum quod o. significatur in g. exet.,
ut dicit vocem accidentis q. d. necessario alteri in g. exet.

Quæstio Tertia

De cæteris

Ubi predicamentale dividitur in definitum et circumscriptum.

Ubi predicamentale, ut excludatur id quo dicitur ubi q.

Ubi circumscriptum id quo res ita p. in loco, ut tota

correspondat isti loco, et partes singulis partibus q. conveniunt
solis corporibus ut sit in loco p. bi. connaturali.

Ubi definitum p. p. q. d. ut aliqua ita p. in loco, ut sit tota
q. toto et tota in singulis partibus loci et hoc conveniunt subiectis
g. m. a. l. i. b. u. s. , ut a. a. v. a. l. i. , angelis, et ead. q. d. ubi o. pertinet
ad hoc predicamentum.

De q. d. nihil occurrit hic p. d. i. a. l. e. d. p. u. t. a. n. d. u. m.

De situ difficultate an constituat speciale predicamentum

Distinctum a predicamento ubi? a quod.

R. affirmative

probari p. d. d. e. o. m. p. r. e. d. i. c. a. m. e. n. t. a. ergo situs p. speciale predicamentum
a predicamento ubi distinctum

Confirmatur situs et ubi possunt valde separari ergo p.
predicamenta distincta

probari autem potest quia mutare ubi, o. mutato situ ut patet in
gelo qui trasitur veda ad navi dormiens.

obes situs p. dispositio rei in loco cum tali partium dispositione
ergo o. distinguitur ab ubi.

probari eia q. d. id ipsum importatur in ubi q. autem o. o. m. o. d. o.

R. nōdo eorū ad probandū sūgo andens sitū includit ubi
 naturaliter, concedo formaliter, nego: nam ubi formaliter dicitur a quo
 res locata ē in loco ita ut una pars illius sit extra locum
 alterius qd sitū ē importat: qd uno unum sine altero dīo
 possit, distinctionem vocum ē tollit, qd patet in hoc, ^{qui} in loco
 dīo ē potest nisi sit qd sitū, et nō qd sitū et ubi nō differunt
 qd sitū ē dīo dīo, et dīo tali modo dīo dīo qd sitū longitudinem
 pertinet ad idem predicamentum qd sitū ergo similiter dīo in loco
 absolute, et dīo tali modo in loco sitū eisdem predicamenti:
 atqui hoc dicunt sitū et ubi ergo.
 R. sūgo andens si supponat pro eodem qd transit dīo dīo,
 et tali modo ut sit alteri equalis, nego, ita am se habent
 sitū et ubi: illa ēm importat corpus dīo taliter in loco ut sit
 cum tali partium ordine, a quo ubi abstractit.
 De habitu nihil speciale dicendum.

Finis Categoriarum Aristis
 A Reverendo patre christophoro
 De Labaletrie compositis
 ANNO 1666 Die octava
 Junii

Commentarius
 In libros De
 Interpretatione

PROE MIVM

obitum illorum librorum a snuntiatione in eor ideoq philosophus inferat illos
per germanias seu de interpretatione selt Loga quatenus deferre potest
sda intentioni illorum nimirum compoee vel divisioni: snuntiatione am a
ovao nri vel falsi significatio snuntiationis ma est nomen et verbum,
qz ovao: ppees, affirmatio et negao passionis oppositio et contradio, veritas
et falsitas.

Libex primus

Caput primum

hoc capite pcamit philosophus tres supotefes. pa e qz est in uocis
notionum animi st notae: et ea, qae scribuntur, dovumqz st in uocis
sensus et, uocis qz articulates et instituto significantes st signa
conceptuum illorum, et scriptura st signa uocum illorum.
Sda ut o oibus st eadem littera ita nre eadem uocis quarum uocis
st po nota st eodem oibus notiones animi et quorum qz similitudines
Res om eadem. sensus et oq nationes o habent eadem litteras, nec
uocis, sed conceptus de rebus idem uidet ppees vqz similiter st eodem.
Tertia ut aae notio sit reppes nri aut falsi, interdum uro talis
ut alterum eorum si comparat necessario sic et in uocis. id qz
Quidam conceptus (puta simplices vel appropensionis) nre st nri vel falsi.
Quaedam uro snuntiationes tales st necessario uocis vel falsae: eodem
modo quaedam uocis nre simplices, ut nomen et verbum optua snuntiationem
sumpta nre significant uocum vel falsum quaedam uro uocum vel falsum
significant nre snuntiationes uocales quod idem d d u oibus
qz scripto concluditur

Caput edum

De nomine.

Nomen e uoc significatio et instituto sine tempore cuius nulla
pars significat separata, finita, et uicta.
qz definiti e uoc, uoc am a sonus procedens ab ore uatqz eum
ginatione alqd significandi: quo excludo oq aliarum rerum sonos,
ut campanarum, organorum, et similia.
et instituto selt sonum: a quo excludo uocis articulatas brutorum,
et sonum naturaliter significantes ut latatus, gemitus, et eoa
p particulam significans excludo po uocis articulatas spiritacorum, atqz
em sonum dormientium qz o significant conceptus progredientis
sda signa et pronomina, ut oq, iste qz o tam significant
quoad significant sine tempore id prater primum significatum
o impotans eandem temporis diuam ut mensuram rei; sine
excludo uocum qd dicit eandem temporis diuam vel praesentis,
vel praeteriti, vel futuri, ut mensuram rei significata.

Nota nomen potest significare tempus primario, sed et potest significare
 secundario tempus diuina sed et eorum.
 Tertio potest significare eorum tempus diuina ut godexnus, crastinus, etc.
 sed et ut mensuram rei seu actionis quod est proprium uerbi.
 Cuius nulla pars significat separata: id est cuius nulla pars significat
 eadem separata quod significat coniuncta. per hanc particulam
 uelutur oratio ut homo albus cuius partes idem significant
 separata quod coniuncta. dicitur finita, quia uelutur nomen
 infinitum. uelutur quia uelutur casus obliquos.
 nomen infinitum sic ab Auctore definitur, quod eque de quauis
 dicitur, et quae est, quae est, ut homo sensus est, nomen
 infinitum est quod praedicatur equaliter de uariis tam fictis
 quam rebus, id est excepta, cuius negationem importat. quae definitio
 Rigorosa loquendo est absolute perfecta quia ex una parte comprehendit
 aliqua nomina quae sunt infinita ut imaginabile, opinabile, et eorum
 unde sic potest definiui: nomen infinitum est cui immediate
 praefigitur negatio: ut homo.
 Sic immediate qui sic praefigatur mediate et immediate copulae nullus
 Trus, nullum nomen infinitum ut homo est eorum.

Caput Tertium

De uerbo

Verbum est uoce significativa et institutum et ad significandum tempus
 cuius nulla pars significat separata finita et uelutur, et est semper.
 Nota eorum quae de altero dicuntur.
 patet ex dictis eius definitionis sensus usque ad haec uerba: et est semper.
 Nota eorum et eorum quae sic intelliguntur: uerbum significat semper
 conjunctionem praedicti cum subiecto: et quidem si sit uerbum ad uelutur
 cuiusmodi uerbum est uerbo significat praedictum et simul conjunctionem
 praedicti cum subiecto: ut petrus scribit idem est ac petrus est scribens.
 si uero uerbum sit substantiuum id est si significat existentiam substantiam,
 et eorum, ut subsisto, sum, et eorum, significat petrum praedictum, et est
 ipsa copula: ut petrus existit aequalat quia petrus est existens.
 per has particulas uelutur et a definitione uerbi casus obliquos uerborum.
 Qualia sunt omnia tempora modorum praeter tempus praesens indirectum
 modi: et uelutur, quia omnes alii modi, ut praeteritum et futurum, et
 possunt praedicari per se, sed ita dependentem a praesenti.
 Deinde omnia participia sunt praesentis temporis quia omnia habent praedicari
 de subiecto nisi mediante uerbo substantiuo ut uelutur goannes ambulans,
 et est propro. per e. finita uelutur uerba infinita ut homo scribit.

Notandum est verba infinita in vigore cogendi et infinitari sed non
Verbi, quae potius habet rationem nominis ut sic petrus et scribit
Si et scribit sumatur infinita, copula et, et tempus per verbum
significatum infinitantur, sed scriptio quae est verbi et
nomen. Dicitur et si et scribit sumatur infinita, quia aliter
confundendum est, si sumatur neganter.

Adverte verbum habere quatuor significata: primum est actio unius
propria ut amo, significat amorem. secundum est Tempus quod monstrat
primum significatum. Tertium est copula. Quartum est modus finis
habitudinis, quam verbum importat ad illud, quod est principium actionis.
primum et quartum sunt significata formalia verbi: nam amo praeter
amorem, importat omnem habitudinem ad principium finis amorem.
Tempus vero est significatum formaliter sed tamen confutatur et dicitur
per actionem sic et solum intelligitur per se actionis sed earum sumpta
quo sensu quidam, pro et similes significant actionem.

Capitulum quartum.

De oratione enuntiatione et eius partibus.

Oratio est vox de instituto significans cuius aliqua pars significat
separata ut dictio, et ut affirmatio vel negatio.
huius definitio est vox, ad quam fit dictio.
petes primo autem pars orationis debet significare ut dictio,
et negativum: nam illud completum est hoc et oratio est tamen vox est significans
ut dictio sed tamen est signum significans: potest enim aliqua eius significare
ut affirmatio vel negatio hoc est non est negasse, semper fieri.

Oratio dividitur per imperfectam et perfectam.

imperfecta est quae cuius sensus suspenditur: ut apud virgilium, quas ego steda
perfecta est quae grat sensum perfectum in animo audientis ut hoc est ad.

Oratio perfecta subdividitur in enuntiativam et enuntiativam.

enuntiativa est, in qua est verum vel falsum: est quae quadrupliciter
scilicet imperativa, vocativa interrogativa et deprecativa.

enuntiativa est in qua verum est vel falsum et aut veritas vel falsitas

est oratio ut in signo in illeto ut in subito in vent in obto vel ead.

Dividitur quoque in affirmativam et negativam quae divisio est alibi satis
late tradita:

enuntiatio alia dicitur una, alia plures et

enuntiatio una est vel quae significat unum, vel quae coniunctione est una
ut hoc est ad.

Enunthatio plures & quae vel significat plura quae o faciunt unum, vel ga
st plures inconiunctae ut 500 currit, petras ambulat.

Ultima duo enuntiationis & in simplicem et compositam dividit
in categoriam et hypotheticam.

simples & quæ onantiat aliqd dō uel ab altero, ita ut sit
unum prædicatum et unum subtum.

composita & quae valeant de simplicibus enuntiationibus, et de
Quintuplae: conjunctiones ut petrus peribit et iohannes ambulat.
Disiunctiva, ut petrus stat vel sedet.

Conditionally ist f. die u Luc u.

caulis ut id circa 500 et infibilis per vasalis.

Georgina 2 ut 500 x aal, ergo petrus x aal.

A l'ice direction of ornamenting de gbas alibi.

Caput quintum

De opposizione onuntiationum
earum a quibus pollentis

initio capitis declaratur de affirmacoe davi ppe oppositam negacoe, et de
negacoe oppositam affirmacoe, et am quatuor modi enunciandi: aut em
Enunciamus id esse quod a, aut o esse quod a, aut id esse quod a, aut o esse
quod o a.

post hoc dixerit orationes oppositas: sicut et affirmas et negas
eiusdem de eodem. ambigua addidit? similiter eodem tempore eodem
Loco, et ead. ut petrus et iustus petrus o. et iustus.
Ex hoc debet

Ex hac definitione patet multa requiri ad oppositionem enuntiationis.
primo ut sit affirmatio et negatio, et propterea subalternae sunt oppositae,
ae. vel ambae affirmant, vel ambae negant.

Ita quoque variantur voces. Sicut iste contradi-
ctio est, et alius. In hac contradi-
ctione non est alius.

subcontrarias simul novas? ut aliquis discipulus & doctus, aliquis
discipulus & doctus sub tum in (nomen discipulus) supponit pro
discipulo, proinde qd si eiusdem de eodem.

Tertio ut subiectum et predicatum o sint e quosdam.

Quanto debent comparari ad idem.

Quinto debent comparari p^orum idem defectu cuius o^o est opposita:

petrus moretur eandem virtute, ut o moretur eandem ut culpa
secundo debent om opponi quo ad gloriam unde o p^o opposita petrus
studet remissa, et o studet secl^o diligenter.

Septimo debet et comparari eodem tempore: defectu cuius et
opponuntur? Licetum est inferi earumque et o et licetum inferi earumque,
se tempus varietur.

Octavo debent comparari ad eundem locum sine quo opponuntur.
equivocus et consensus localiter, scilicet in celo, et o et consensus localiter,
scilicet in firmamento.

Adde om ad novam oppositionem debere servari eundem suppositionem.

Summa oppositorum oppositio propositionum duobus modis potestari potest,
stricta, et late. Stricta sumitur qd o affirmatio, et negatio cum vis
conditionibus supra requisitis.

Late vero sumitur pro quacumque vagantia enuntiationum, sine in glitute,
sine in qualitate, et ita eorum assignantur quatuor genera oppositorum
enuntiationum scilicet contrariae, contradictoriae, subcontrariae et subalternae.

Quorum duae ultimae adduntur propter quandam affinitatem cum prioribus,
et quia habent improprie sumptam oppositionem: nam subalternae o et
affirmatio et negatio: subcontrariae o et eundem de eodem.

Contrariae oppositae et quarum una de utrius enuntiat utriusque qd sit
et altera enuntiat qd o sit: ut ois homo est animal nullus homo est animal.

Contradictoriae et affirmatio et negatio, quarum una enuntiat utriusque,
altera particulariter ut ois homo est animal aliquis homo o est animal vel contra,
vel denique et affirmatio et negatio de eodem subto singulari: ut
petrus scribit, petrus o scribit.

Subcontrariae et affirmatio et negatio, utriusque o utriusque enuntiat utriusque
qd sit et quod o sit: de o, et duae propositae particulares de subto cor: ut
aliquis homo o iustus, aliquis homo o iniustus.

Subalternae et propositae eundem glitatis o glitatis habentes idem subtum,
et praedicatum vocantur am subalternae quia particularis subalterna
utriusque continetur ut ois homo est mortalis.

Leges subalternarum et oppositarum vide in libris priorum ubi de illis
actum est sicut et de equipollentia enuntiationum.

Capitulum sextum huius libri docet Aristoteles propositas de futuro contingenti
nec ad determinatas veras, nec falsas, quod fuge de amonabimus in
Questionibus.

Libri secundus

De enuntiationibus finitis et infinitis

Capitulum primum.

ostendit sic assignando duas regulas quodnam et inferre propositam infinitam
et finita, et vice versa.

Dicitur am proposita finita quae habet utrumque nomen finitum, ut homo est animal.

Infinita dicitur quae vel uno vel utroque tro constat infinito ut $g\bar{o}o \bar{a} \bar{o}$
Lapis vel $\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ vel $\bar{o} \bar{g} \bar{o} \bar{o}$. ut propositio sit infinita de parte subiecti negatio
non debet praepositi signo, sed subbo immediate ut $g\bar{o}e \bar{o} \bar{o} \bar{g} \bar{o} \bar{o} \bar{a} \bar{l}$ vel $\bar{o} \bar{a} \bar{l}$
Infinita propositio, sed negatiua finita, aequualet omni isti aliquis $g\bar{o}o \bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$.
per regula, de affirmatiua finita. Legitime inferitur negatiua infinita
et contra: ut $g\bar{o}o \bar{a} \bar{a} \bar{l}$: ergo $g\bar{o}o \bar{o} \bar{a} \bar{l}$ et contra: $g\bar{o}o \bar{o} \bar{a} \bar{o} \bar{a} \bar{l}$
ergo $g\bar{o}o \bar{a} \bar{a} \bar{l}$.

Ita de negatiua finita legitime inferitur affirmatiua infinita, et contra
hinc bene sequitur $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ uultus ergo $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ uultus, uult $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$
est $\bar{o}$ uultus ergo $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ $\bar{o}$ uultus.

Nota primo propositio negatiua debere constare particula uel duplicatiua neg
quadrate coniuncta: hinc $\bar{o}$ sequitur $g\bar{o}o$ quatuor $g\bar{o}o \bar{o} \bar{a} \bar{l}$ albus, ergo $g\bar{o}o$
quatuor $g\bar{o}o \bar{a} \bar{o} \bar{a} \bar{l}$: hoc similiter sequitur $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ uolans, ergo
 $\bar{a} \bar{o} \bar{g} \bar{o} \bar{o}$ uolans.

Nota secundo totum predicatum propositio affirmatiua infinita debere infinitari
aliter $\bar{o}$ sequitur $amo \bar{o}$ deum, puta beatam uirginem ergo $\bar{o} \bar{a} \bar{m} \bar{o} \bar{d} \bar{e} \bar{u} \bar{m}$
Nota tertio has regulas item $\bar{o}$ ualidas pro signola de parte praedicati:
hinc $\bar{o}$ sequitur in flumine sit $\bar{o}$ pisces puta lapides ergo $g\bar{o} \bar{a} \bar{l}$ in flumine
 $\bar{o}$ sit pisces, quia prius $\bar{o}$ infinita de parte subiecti debet igitur sic
constitui $\bar{o}$ pisces sit in flumine item $g\bar{o}e$ cum $\bar{o}$ uult possibile $\bar{o}$
petuum $\bar{o} \bar{o}$ $\bar{o}$ iustum, ergo $\bar{o} \bar{a}$ possibile petuum $\bar{o} \bar{a}$ iustum quia prius
propositio sic debet constitui petuum $\bar{u} \bar{a}$ $\bar{o}$ iustum $\bar{u}$ possibile.

Caput secundum

De regulis unius et $\bar{o}$ unius.

ostendit quatuor regulas quomodo ualeant etiam adiunctis ad coniuncta
et contra: quae regulae solent uocari unius et $\bar{o}$ unius, uel regulae
coniunctum a diuisis ad coniuncta, et contra.

per regula pro diuisis ad coniuncta: diuersa praedicata quae sibi mutuo
et subito accidunt $\bar{o}$ possunt ualere in unum praedicatum unde $\bar{o}$
sequitur $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ est magnus, et $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$ est philosophus, ergo $g\bar{o} \bar{a} \bar{a} \bar{l}$
 $\bar{o}$ magnus philosophus.

Ita illa praedicata $\bar{o}$ coniunguntur quorum posterius continetur
actu in priori: unde $\bar{o}$ recte inferitur $\bar{o}$ petrus $\bar{a} \bar{g} \bar{o} \bar{o}$, petrus $\bar{a} \bar{a} \bar{l}$,
ergo petrus $\bar{a} \bar{g} \bar{o} \bar{o} \bar{a} \bar{l}$: $g\bar{o}e$ enim $\bar{a}$ aperta nugatio.

Si uero prius continetur in posteriori, $\bar{o}$ uidet nugatio ut petrus $\bar{a} \bar{a} \bar{l}$
petrus $\bar{a} \bar{g} \bar{o} \bar{o}$ ergo petrus $\bar{a} \bar{a} \bar{l} \bar{g} \bar{o} \bar{o}$ si enim posterius sit prioritate

Continetur prioris o drit nugas si conuertantur: ut si dicatur petrus est
nol. si vacat ergo petrus est aal vacale.

prima regula pro conuentionis ad diuisa praedicta composita de partibus
qua seorsum sumpta repugnant o possunt diuidi: unde o sequitur,
Gaudo et Gub petrus ergo et Goo: ubi alidatur Goo a propria significat.
idem concludo de propositibus in quibus aliqua uox affectus particula
disfractante uel diminuenti.

Secunda regula illa praedicta o possunt diuidi, quorum unum dicitur
de subto alterius: sine o sequitur, et bonus philosophus, ergo a bonus.
Valobit to argutum et uoluer quidem a conuentionis ad diuisa si remaneat
uocum eadem acceptio in diuisione ut patet hoc exemplo ex oanne et
albus de quodam uisus ergo Joannes et albus.

Apud ultimum 3.

De modalibus.

Agitur sic de maiori propositum modalium.

propositum modales et quia enuntiant praedictum modo subto edito
a ligno modo modi ari isti et quatuor de quibus in formula.

Nota glitatem propositum modalis tam secundum affirmacionem et negacionem,
quam secundum ueritatem et falsitatem, deducendum est de modo, o de
dicto: o de in negandum ipsum dictum aliqualem in habere glitatem
nempe affirmacionem et negacionem deinde ueritatem et falsitatem propositum
modalis attendi debet et praedicatorum principali scilicet modo: quia et dictum
sit in se uerum erit in propositum falsum si modus qui enuntietur
dicto o completat.

Apud ultimum.

Est negacionem magis oppositi affirmacioni eiusdem praedicti quam
affirmacionem contrarii praedicti: ut quia propositum abel et nullus magis
opponitur hoc propositum abel o et nullus quam abel et multus: Ratio est,
quia se et o drit eiusdem uisus magis repugnant quam uel illius et se
contrarii ipsius.

Disputatio vnicui
in Libros peribermenis

Questio prima

Quid uoces et litterae significant

Conclusio prima

Voces et litterae significant de instituto hominum et dei. Adde dei propter
Linguam hebraicam, quae adeo instituta est ut est infusa primis nostris
parentibus, et omni propter varias linguas confusions babilonicae, et quibus
et Linguae quae modo sunt formantur per conuersionem diuersarum linguarum,
et nouam aliquatam subinde uarietionem et mutationem.

Conclusio secunda

Voces unicae significantur significant nos et conceptus, hoc immediate illas
mediate sed principaliter.

probar per partem ubi sunt plura subordinata eadem significantur significantur
ut uox *homo* eadem significantur significat nomen humanum et intus: sed
res et conceptus sunt subordinata, et conceptus immediate significantur,
et ut mediantibus res ergo eadem significantur significantur.

secunda pars est de Thomae quaestione 9 de prima articulo.

ob hoc uox potest significare immediate conceptus et mediate res: ergo
saltem id quod uox immediate significat conceptum et mediate rem,
et per consequens eadem significantur.

probar audiens quod conceptus est uox significata reflexa id est sit per nomen
conceptus: non est uox formalis significandi, quia hoc est impossibile non est conditio requisita
ad significandum de parte ubi significata sunt uox est significatur ut conceptus
sed ut existentis. pro quia uox est significat modis conceptus audientis non
loquentis, non imponentis: ergo nullo.

probar audiens pro prima parte, audiens est manifestat suos conceptus sed illi
manifestantur conceptus alterius.

probar omni pro secunda parte quia si uox pronuntietur a dormiente ad quod
significantur.

patet pro tertia parte quia per uocem sapere est uideri amur ipsius imponentis.

pro resolutione cuius difficultatis nota significare unum mediante alio
potest tripliciter intelligi: primo mediante alio tanquam uoxi formali,
est tanquam res significata, sic uox dicitur significare mediante
impositione.

secundo mediante alio ut uox uox representata tanquam primario et immediato
significato: pro hoc significat immediate eodem modo et mediate per modum.

tertio mediante alio est ut res significata sed ut principalis significante,
cuius uox est substitutum et quasi instrumentum quia ab ipso conceptu
mentis participat significantur et sic uox significat conceptum quia medi-
us subrogatur et supplet id ad quod conceptus pertingere est potest
sest manifestare ulterius quod praenotato

R. ergo audiens ad prolapsum concedo audiens pro duabus primis partibus
et nego pro tertia parte, et dicit quod uox significat conceptum

Non ut rem significatum directe sed ut principale significatum,
et representat res ut conceptus o sumendo sicut ut duplicatus,
sed specificatus, et explicite eum conditione eum qua representantur.

Quaestio 5da

Quid sit veritas et falsitas

Nota triplicem esse veritatem prout est in significando et hoc in modis et
scripturis.

5da est in modo et dicitur veritas transcendentalis quia conuenit omni
reali, et proprietas sicut unum et bonum: vocaturq fundamentalis
veritas et ab aliis causalibus quia ex eadem veritatibus focalibus quae sunt in illis.
Describitur autem veritas transcendentalis conformitas veri cum ipsius
principiis ita ut res sit talis qualom sua principia se possulant:
sic ut dicimus verum aurum, verum amicum qui est talis qualom
Leges amicitiae se petunt, qui nempe o minus amorem et benivolentiam
Testatur in aduersitate, quam in prosperitate. aliqui enim dicunt eam
nihil aliud esse quam conformitatem actualem vel appetituum, quam
habet veritas ad suam ideam: de ad conceptum mentis praesertim diuinum.
Sicut veritas in significando est conformitas signi ad significatum.
Tertia veritas est in representando sicut veritas cognoscitiva, et conformitas
electionis eum re illa, et dicitur esset veritas focalis et de hoc
potissimum sic queritur et igitur

Conclusio prima.

Veritas focalis est conformitas seu adequatio ipsius cognoscentis obiectum
representantis eum ipso obiecto.

hoc autem conformitas debet esse secundum veritatem, sed in uero
representationis: sicut enim dicimus illam esse veram vel effigiem quae
effigiem representat sicuti et sic dicimus illum conceptum habere
veritatem et esse verum qui representat obiectum prout in se est, et in
conceptus quaedam mentis scriptura et mentalis imago veri concepta.

propter conclusionem si mentali conformitate veritas o consisteret deberet
consistere in conformitate veri illi ad illud: sed hoc est falsum ergo
propter minorem tunc cognitio dicitur vera quod commensuratur obiecto quod
cognoscit et postea ipsum obiectum concipitur commensurabile sibi ut
a parte veri, et consequenter cognitio seu iudicium illud praeiudicat
focaliter verum, quam dicta assimilatio veri cognita ad se ipsam,
Quia similitudo veri cognita ad se ipsam a parte veri solum est res vera
additur veritas est principaliter in intellectu in ueritatem ut comparantur
ad illud obiectum.

obsequi ueritas ueri & eam ueritatis in illud ergo ueritas & principaliter in ueritas
2a propter quod unumquodque & tale et illud magis.

R. nōdo etiam ad probandum dico quod illud aeroma o. scilicet in eas equiuocis
Quales sūt ueritates ipsae. ingitur efficiunt ueritatem in illud et ideo ueritas o
conuenit ueritas p. prius formaliter sed ueritabiliter. Nam et ealiter.
sicut medicina o. & formaliter sana gutturis efficiat sanitatem aalis.
Concedo tñ quod ueritas prius tempore sit in ueritas suo modo,
nempe fundamentaliter et ealiter quam in illud sed ueritas ueritatis
perfectius saluatur in illud quam in ueritas.

obsequi & ueritas uerum appropinquandi potest o. appropinquando uerum uerum ad
illud: ergo o. sit ueritas o. tali ueritas.

probari ueritas ueritas cognoscitur potest o. cognoscitur ueritas: sed o. cognoscitur
perfectum diuinum: ergo o. cognoscitur ordinem uerum ad ipsum

R. nōdo ueritas ad probandum dico quod illud diuinum dupliciter
cognoscitur uno modo in se ipso et sic cognoscitur a beatis: alio modo
respondendo ad nomen nobile nostrum, quod & quadam participatio diuini
luminis et sic minor & falsa.

Conclusio scda

Falsitas & formalis deformitas et positua inadeguatio cognitiōis cum suo obiecto pro quo
Nota triplicem esse falsitatem: prima & pure negativa id est pura negatio
conformitatis cum obiecto: sic ois cognitio & deformis cum obiecto o. suo, quia illud o.
representat.

scda & priuatiua id est priuatio adaequata conformitatis cum obiecto cognito.

Tertia & positua id est positua repugnans obiecto secundum totum id est in quod tendit
uel saltem secundum suam partem et sic dicitur error, id est per se dicta

Falsitas formalis: ut cum in mente p. ueritatem affirmatiuum componimus
et in re quae sit diuina

priores uero falsitates sūt potius ignorantiae quam falsitates: sine conceptus
simpliciter o. per se dicuntur falsi & quos.

collige nullam dari in ueritas falsitatem transcendentalis, quia si ois
existens in negatio intelligibilitatis ueritas sicut & in se sed hoc &
impossibile cum ois sit intelligibile.

petes primo quomodo distinguantur uerum, certum euidens, et probabile.

R. modo quod ueritas determinatur de conformitate inter actum intellectus,
et suum obiectum: certitudo autem euidens et probabilitas de modo quo
perfectus noster appropinquat obiectum. illa igitur cognitio dicitur ueritas
quae & conformis obiecto, illa dicitur certa de qua constat intellectus
perfectus ueritas illa dicitur euidens quae ultra certitudinem
habet manifestam et apparentem ois sua ueritatis securitatem

probabilis autem habet dubietatem.

peres 1do an veritas formalis sit aliquid super additum actui iudicij?
R. ad entitatem quamdam relationem transcendentalis ab actu modaliter
distinctam.

probat ad entitatem modalem quia veritas est perfectio intellectus ergo debet
aliquid reale.

probat ad relationem: quia dependet ab obiecto.

probat ad relationem predicamentalem, sed transcendentalis: quia cognitio
est vera formaliter, tam et si obiectum non existat.

Quaestio Tertia

AN veritas et falsitas inveniuntur in
Qualibet operatione mentis?

Conclusio

Veritas et falsitas inveniuntur in prima mentis operatione, scilicet in
1da et 2da.

probat quia operatio prima simplex apprehensio est quidditatem seu essentiam
respicit. 1da quidem iudicium est veri ipsius, verum autem est id quod est,
et id quod non est, falsum est. ergo verum et falsum in apprehensione.
obes pro ens verum convertuntur, atque in prima operatione reperiuntur
Ratio entis: ergo et ratio veri.

R. Distinguo autem ens et verum transcendentalis convertuntur,
concedo: ens et verum et formale convertuntur, nego.

obes 1do veritas predicatur de rebus quae sunt a parte veri: ergo in ipsa
operatione mentis.

probat autem quia convenienter dicimus aurum igne purgatum esse
verum aurum, et aurum calidum esse falsum aurum.

R. 1do autem veritas transcendentalis, concedo predicamentalis nego
propter quod patet ad probationem responsio.

obes si in divisione et compositione intellectus tamen veritas reperiretur nec
in angelis daretur veritas nec in deo: sed hoc est falsum ergo.

R. maiorem intelligendam esse tamen in illius intellectus qui humanus est, et
vero in divinis et Angelicis: nam veritas et falsitas reperiuntur in
intellectu componente et dividente et precise ratione divisionis et compositionis.

sed ratio iudicii

Quaestio quarta

An propositiones singulares de futuro
contingenti ante decretum divinum

futuretionem inferens sint determinatae
Verae vel falsae

PARAGRAPHVS PRIMVS

In quo consistat ratio futuritionis, siue futuri
 nota primo distinguenda in possibile, futurum, certo, et necessario, determinate,
 et contingenter futurum.
 possibile est illud quod fieri potest tempore futuro et nullam habet determinationem
 in sua causa ut sit uel non sit, et per hoc differt a determinate futuro contingenti,
 quod est post se, et oia in tempore futuro, habeat in determinationem
 in sua causa contingenti, ratio cuius uere dicitur futurum.
 Futurum uero certum et necessarium est quod certo et necessario erit habens
 certam et necessariam determinationem in sua causa, ut sortus solis
 crastinus.
 Nota secundo nos de futuro loqui posse dupliciter.
 primo de futuro quo ad se sicut prout est modus dandi verum et sic
 proprie sumitur futuritio: sicut praesentialitas est modus ualens et
 significans rei praesentis.
 Secundo possumus loqui de futuro quo ad enuntiationem et prout est
 modus enuntiandi sicut significandi, et tunc prout est modus dandi verum
 et sic ut in reperiatur in enuntiationibus ut regae proposita adam erit.
 Dico de proposita adam erit nam nihil refert quod adam futurus
 sit uel non sit, ut illa proposita dicatur de futuro quo ad modum enuntiandi,
 quia ad hoc sufficit ut constet uerbo futuri temporis, quod bene
 notandum est.
 Nota tertio quod male ponatur a quibusdam futurum quo ad modum
 dandi esse illud, quod aliquando habebit unam de istis ueris.
 prout de aristotele de generatione et corruptione unde etiam apud ad. Thomam,
 qui dicit quod aliquis uere dicatur futurus in eadem qui in se incedit
 ad uerum futura contingentia et in duplici dicitur quaedam in se talia
 per accidens et ab extrinsecis, alia uero per se et ab intrinsecis talia.
 Ratio disparitatis ostenditur ex duobus effectibus contingentis: nam
 effectus contingens est qui ita fit aut fiet a causa sua propria ut prout
 ab illa absolute consequitur quod accidit de duplici capite.
 primo de impedimento extrinsecis et de extrinseca uirtute causa quae
 quantum ad se habet determinatam uirtutem ad illum praedicandum
 et sic modus contingentiae ut in reperiatur in effectibus earum
 ualium inferiorum, ut patet in igne in combustionis qui quodammodo de
 se necessario operatur et comburit: quia non potest impediri ab
 operante per se cum alterius causa hinc est quod talis effectus ab
 extrinsecis ut in se quod non potest dici contingens, cum solum
 per accidens impediatur combustio ab alia causa.

scilicet contingencia p[ro]p[ri]e et p[er] se quae p[ro]venerit ab intrinseca bonitate
potestate cum res se habet eam p[ro]p[ri]a contingens ad suspendendum suum
concursum in oculis ^{potest} inquisitis ad agendum.
Adverte s[ecundu]m p[ro]p[ri]as singulares de futuro contingenti et eam alia
p[ro]p[ri]a dupliciter considerari.

p[ri]mo absolute et indubitanter ad actum liberum dei, quatenus dicunt
habitudinem ad eam contingentem p[er] se liberam.

s[ecundu]m quatenus substat et consequuntur ad actum liberum dei, quo
determinat illa officie prodece, et est hoc modo ultimo determinate
sint futura? cum hoc in stat quod considerata p[ro]p[ri]a modo ordine
ad eam p[ro]p[ri]am contingentem et indifferenter, ut sint determinate
futurae vel o futurae, sed manent eum in dea ad utrum libet.

Unde p[ro]p[ri]a illa o[mn]i donum n[on] de vera n[on] de falsa et determinate.
Adverte tertio ipsam eam p[ro]p[ri]am dupliciter p[ro]p[ri]a considerari.

p[ri]mo ut intelligitur iam determinata aut p[er] ordinem ad actum liberum dei,
cui p[er] se substat aut v[er]o effectus ipsius actus liberi dei
recepti intrinsece in eam p[ro]p[ri]a.

s[ecundu]m potest considerari s[ecundu]m se et absolute id est absq[ue] ullo intrinseco
recepto, et absq[ue] habitudine ad decretum dei.

Adverte quatuor solum questionem de p[ro]p[ri]is singularibus o[mn]i ad utrum
q[uod] p[ro]p[ri]as vel de futuro contingenti s[ecundu]m se et determinate vera vel falsa,
ut o[mn]i s[ecundu]m esse albus, q[uod] et p[ro]p[ri]atum s[ecundu]m se sit accidens subti (considerato
in ordine v[er]o, quodam modo impossibile et p[ro]p[ri]am o[mn]i s[ecundu]m esse album,
quod illam m[en]tem philosophorum quod n[on]a nunquam fuit signum de facere
o p[ro]p[ri]a.

Adverte quinto quod p[ro]p[ri]a determinatio divina voluntatis circa effectus
producendos libere a causis s[ecundu]m se, o[mn]i tollat libertatem, sed potius perficiat,
q[uod] deus o[mn]i determinat eam ad effectum s[ecundu]m se in fluit in modum,
quo eam operatur ita ut eam necessariam p[ro]p[ri]a determinet ut agat
necessario, liberam, ut agat libere.

Adverte sexto s[ecundu]m p[ro]p[ri]am in sola s[ecundu]m estatum o[mn]i veram et in
presenti m[en]te concedendam absolute: idcirco talis effectus futurus s[ecundu]m se, q[uod]
deus p[ro]p[ri]a definit et novit o[mn]i futurum effectum? s[ecundu]m am v[er]o
vera vel falsam? idcirco deus p[ro]p[ri]a definit et novit effectum o[mn]i
futurum, q[uod] in se futurus est: et s[ecundu]m de p[ro]p[ri]a mens S. Augustini,
S. Thomas ut ostendit s[ecundu]m p[ro]p[ri]a parte quaest. 17

PARAGRAPHVS SDVS ARTICVLI RESOLVTIO

R. et dico pro eis propositio singularis de futuro contingenti temporis pro quo
libet instanti post eternum dei decretum determinate vera vel
determinate falsa. hæc conclusio certa apud omnes catholicos imo
omnia arguta quæ nobis obiciunt ad id arguendum, nihil aliud probant nisi hæc
conclusionem: quare per hæc conclusionem debet eis satisfieri.
notandum tamen in prædicta conclusione, quod et hæc etiam nihil valens
futura contingentia habent veritatem determinatam per ordinem ad
determinationem dei: ergo habent eam necessarium repugnans eam
contingentia quæ stante infalibilitate seu veritate determinata per
ordinem eam ad eam primam seu deum, potest ad hæc in
contingentia in effectu per ordinem ad eam primam secundam et tunc
evidens etiam futura contingentia habent veritatem determinatam
per ordinem ad suam eam primam naturalem: ergo habent eam necessarium
absolute repugnans eam contingentia.

Ratio igitur quævis modi veritatis determinata videtur de determinatione
eæ secundum se spectata, quæ negat eam esse determinatam quoniam sit
necessaria quæ eam necessaria est illis quæ de se per se natura sua
determinata ad unum.

Dico igitur omnis enunciatio singularis de futuro contingenti secundum eam
eam primam in contingens solum ab extrinseco dum modo conveniat ipsi
Ratio futuri secundum eam determinata vera vel falsa pro quo libet
instanti valet in prædicta ad dei decretum.

Adverte pro quod loquamur in hac conclusione de propositibus de futuro
contingenti absolute præcedendo alicui decreto.

Adverte igitur quod de illis propositibus physicis seu metaphisice loquimur
in considerando ipsas verum officias secundum se: et sic loquuntur de illis
Aristoteles et S. Thomas, et vero modo logice: nam aliud est attenditur
a theologo, aliud est valde inter se a physico: primus enim attenditur
de revelatione divina, vel decreto dei, vel scientia divina et secundum hæc
de illis sententiam suam sententiam et iudicat de earum veritate:
ab physicis qui eas verum physicas et inferiores ita modo contemplatur
secundum hoc de illis sententiam suam sententiam, quod optime ad veritatem
S. Thomas per parte quaest. 10 art. 1 ad secundum, cum dicit multa sunt
in mundo et scientia et voluntate divina quæ continentur sub ordine
earum inferiorum sicut resurrectio lazari et aliquid resurrexerunt
et eas inferiores dicere poterat lazarus et resurrexerunt.

Responsum vero ad eam normam et diuinam voluntatem, poterat dicere:
Lazarus resurget.

probat per paradoxum quod scilicet propositio de futuro quorum eam est contingens
et abstrinso, ut scilicet, velis, velis, ignis comburet sint determinate
veritatis, aut falsitatis: veritas propositio in eo consistit quod res ita
se habeat a parte rei, sicut annuntiatur in proposito se habere: sed
effectus futurus et o dum sit in se ipso, de se determinate in sua eam
et eam, de qua sic cogitamus. Iste sic contingens, quia ab abstrinso
impossibilis, et tamen quod de se determinate ad necessarium
produendum talium effectum quod sufficit et cognoscitur ut sit uere
futurum secundum uerum: ergo illa propositio est uere determinate.

maior et definitio ueritatis: minor constat de uero futuro supra applicata.
probat per paradoxum supponendo de dictis supra quod futurum secundum uerum
sit praesens illud quod habet determinationem in sua eam ad fore
aut non fore, et si eam sit contingens.

Dici et si eam sit contingens nam bene stat eam ad abstrinso
contingentem, et de determinate ad aliquem effectum produendum:
nam hoc est ob contingentia. Ergo de eam liberis, ut cum petrus
proponit se iterum eras ambulatum, effectus ille, quia ambulationis
dicitur determinatus in sua eam, et uere potest dici: petrus ambulabit
et si effectus est determinatus a deo.

probat per paradoxum illa annuntiat determinationem ambulationis sed futurum uerum, quia
ambulationis iam determinate est in sua eam: ergo illa propositio est ante dei
decretum uere.

Dico tertio propositio singulares de futuro contingenti ante decretum
determinationem inferens est determinate uere uel false. Ita Aristoteles
Libro primo perhermenias, cap. 6. Thomas quod sequuntur unanimiter et
eius discipuli, scilicet cum suis et eam. quia conclusio indubitabilis
deductur ex sententia cum pena sanctorum patrum.

probat per paradoxum Thomas per sententiarum distinctione 33 quaestio prima ante post
ad secundum ubi sic dicit: futurum contingens est determinate
antegressum scilicet, quia est determinate et quaestio de deo
aut sic autem quia unum quod cognoscitur secundum quod est in actu est secundum
quod est in potentia ut dicitur nono metaphysice unde et de qua est ad utrum libet
est possunt cognosci in causis suis determinate sed sub distinctione, ut pote
quod erunt uel non erunt.

probat per paradoxum desumpta de Aristotele loco citato: nam si propositio de
futuro contingenti de se et ex se est determinate uere,
est oino necessaria et contingens: quod est in competit alicui.

p se competit illi de nra sua et o contingenter sed hoc e summum
gneruonienf, nam sic frustra est prudentia et frustra consultatio
et deliberatio de futuris: ergo et eoa.

similiter si sit determinate falsa, est impossibile talis propositio
nam illud quod de se e falsum impossibile e quod o sit falsum.
e aduersarij hoc argumentum conuincere propositum de futuro de
necessariam ex suppositione sua necessitate eia: o in deo necessarium
absolute sine necessitate consequentis: et hoc ulterius dicunt nullum
inde inferri consequens quod inde posset inferri si o necessaria absoluta,
nam illud quod de se falsum impossibile e quod o sit falsum.

sed contra e pro quod quous modi determinator ueritas propositi de futuro
videtur de determinatione eia pro eadem se spectata, qua negatur
de se determinata, quoniam sit necessaria ga eam necessaria e illa,
qua de se seu de nra sua e determinata ad unum: ergo talis propositio
o solum habet ueritatem determinatam de supposito sed simpliciter
et absolute quod negant aduersarij.

contra e pro et simul probatur conclusio: nam si ante decretum dei,
hoc propositum antecesserit sit determinate uera: ergo et illud
praedicatum de nra ueritate et p se competit subito, cum o competit illi
ga illo signo priori: uero de aliqua eia efficiente ergo competit illi
p se ab intrinseco, ac proinde necessario simpliciter.

respondent ad hoc argumentum aduersarij propositum illam ueritatem
independentem ab o decreto sed tamen a praedeterminante, quod
tollit libertatem, tamen a decreto simultaneo et concurrente.

sed contra e quod decretum de concurrente simultaneo o magis
gaserat futuritionem ueritatis quam o futuritionem: decretum in illud
tale e, quod illo dominus deus paratus sit concurrere ad hanc
actionem eraturam, aut oppositam, usque ad motum uel quidem:
sed de illo latius libro deo physicorum.

probatur tertio uero ab eo quod ueritas uel o e dicitur enuntiatio uera
uel falsa, sed ueritas significata p propositum singularem de futuro
contingenti de ita indeterminata uero habeat determinationem ad
fore, uel o fore, neg in se, neg in sua eia, nam nec ueritas determinate
erit, nec determinate o erit, cum sit more possibilis: ergo nec
propositum illud enuntiatio e determinate uera, uel falsa.

probat ultimo ga ueritas illa propositio antecesserit uel e uera de
se, uel de supposito, o de se, ga est uera necessario et ita uera
ut o posset e falsa: o de suppositione, ga illa suppositio

Vel petetur de eā nūc vel de fda, o de pā qā supponitur
nihil determinasse in illo pūori circa futuritionem antecessi sed
mere indifferentem se habere: nūc de parte eā fda, qā nulla eā
fda pūmial de productione antecessi ergo illa pūpōo nullo modo ē
determinate uera, aut determinate falsa.

ad hanc rāōm respondent aduersarii dūm nihil determinasse pū
nūc, sed aliquid pro tūc determinasse.

sed hāc rāōnis nulla ē, nec intelligibilis nam hāc pūpōo, antecessus erit
dūm ipse nūc ē uera: ergo nūc debet ad aliquid, unde petatur ista
ueritas: sed pronūc nihil ē. ergo illa pūpōo o ē uera.

Deinde nihil ē om quod constituat illam pūpōōm ueram nūc pro tūc.
Nam nūc o ē magis determinat antecessi, quam o determinatio:
ergo nūc om pro tūc nihil ē om a quo petatur ueritas illius pūpōis.
Respondetis o nūc determinare, sed determinaturum in sequenti
tempore dūc.

sed hāc rāōnis negatoria ē et apertum cuculum committi, qā
pūpōōm de futuro explicat pū pūpōōm de futuro de iūis ueritate
ē eadem difficultas: quæro em a tali respondente a quo habeat quod
dūc determinabit existiam antecessi in pūctura temporis dūc?
Si respondeat, qd supponat istam determinationem, iterum quæro unde
habeat quam suppositionem uel formā id em argutum ac ardua: uel
habet a eā prima uel a fda: o a prima, qā indifferentis ē ad
utrumq: nec em a fda qā o em indidūis ut sepe o de fda
dūm enūtiatur res ad ea determinanda et ponenda: ergo illa
pūpōo, et similes o sūt determinate ueritatis aut falsitatis.

PARAGRAPHVS Tertius

Solutio

Obes pū de dictis sequitur pūpōōs de futuro necessario o ad determinate
necessarias, conseq ē falsum, ergo.

probat sequela nam idco pūpōōs de futuro contingentis o sūt determinate
uere, qā obitūm o dūm ē determinatum: sed idem fit in fda: ergo.

R. obitūm de necessario determinatum in eā necessaria: quod
sufficit.

Obes sdo sigis proferat hanc pūpōōm eras hora tertia pluet in illa
hora tertia erit determinatum hoc quod ē pluerē uel o pluerē.
ergo pūpōo hāc enūtiat ē determinate uera uel falsa.

probat tota nam sicut pūpōo de pūterito sumit quam ueritatem
determinatam ab obito quod determinate sūt, ita pūpōo de pūteriti

Enuntiabunt in futurum, quod o a modo futurum.

R. nōdo sequellam, ad probandum nōgo primam partem, et digito sdam:
enuntiabunt futurum negativum, cuncto: contraria, vel ut alii loquuntur
positivum, nōgo: et sic propositio illa dunt falsa negativum, o contraria.
o futurum igitur a duplas: aliud a negativum o futurum, quod d
indifferens ad futuritatem, vel o futuritatem, et tale d obtin
propositio, de futuro contingenti ante o d dēvctum, aliud d o futurum
Contraria, et illud presupponit dēvctum, quo eā prima vel sda
determinat o ponere tale obtin.

obq tertio pēpropos, antichristus erit, antichristus o erit p
contradictoria ante o dēvctum: ergo altera illarum a
determinate vera, altera determinate falsa.

patet eia ex lege contradictoriarum, quae d ut altera sit vera
determinate, altera falsa.

Confirmatur primo verum et falsum p passiones propositio sicut par
et impar, p passiones numeri: sed impossibile a quod in aliquo
signo vacuo datur numerus qui o sit par vel impar, ergo impossibile a
quod in aliquo signo vacuo datur propositio de futuro contingenti quae
o sit determinate vera vel falsa.

Confirmatur sdo verum et falsum p propositio sdam Aristem 6
mōtas, p contraria immediate, sicut sanum et aegrum vū aalis:
sed inter contraria immediate o datur medium: ergo qualibet propositio
de futuro contingenti in quolibet signo vacuo a determinate vera vel
falsa.

R. nōdo eia ad probandum dupliciter R. p quod de lege contradictoria
rum a quod sit una sit vera altera debeat o falsa nec possum
dari simul vera vel falsa: o am quod una habeat determinatam
veritatem, et altera determinatam falsitatem, sed utraq potest o
indifferens ad veritatem et ad falsitatem.

R. sdo quod oppositae unam o illas o determinate veram et
alteram falsam pro quolibet instanti temporis, o tū pro quolibet
instanti vacuo sed sufficit quod pro tunc repugnet ambae o simul
verae vel simul falsae.

ad primam confirmacionem R. nōdo maiorem, qā par est impar p
passiones metaphysicas numeri, sicut risibile a passio hois: unde
signato quo cumq numero oportet ut in illo priori signo vacuo sit
par vel impar: veritas am determinata vel falsitas in futuris
contingentibus o a passio metaphysica nec consequitur propositio de
futuro contingenti de nāa vdi, qā futurum contingens o nāa.

Ad 2^{am} confirmacionem R. d. 2do maiorum adum et falsum est contraria
immediata v. propo^o considerate s^um instanti v. d. c. concedo. q^ua in
instanti v. d. c. oia s^ut p^ost^o futura, aut p^ost^o futura cum s^unt
oia a deo p^ofecta p^odestinata ut ostendimus libro 2do p^ofectorum;
et contraria immediata v. propo^o considerate s^um instanti v. d. c.
et ante o^o decretum, nego: q^ua p^o o instanti propo^o de futuro
neg^o habet determinatam veritatem, vel falsitatem, sed e^o indifferens
ad utramq^{ue}.

propter antecedens, ante quolibet actum huius diuinitatis nostrus cognoscitur nullo
cognoscitur et propius necessarium: ergo in illo priori vado quo sua intelligitur
ante decretum, et determinate videri aliqua pars illius.

R. ergo Anteq ad probationem nego etiam, et dico, quod veritas propo-
sitionum o pletatur a veritate categoricarum, sed ab impossibilitate
ut utraq sit vera: quod um una sit vera determinate, et alia
determinate falsa, habetur a d'sorto, quod e regula veritatis p'p'iam
de futuro contingenti.

FINIS Librorum
perhiemenias
Impositus
ANNO 1666
Die 28 Julii

Caput primum.

Præc. postrema verba nō tam contingit aliter se habere. datur illi id quod
fertur. Idcirco nō necessarium, sine providere necessario a tabernaculo. unde
recluditur cognitio verum contingens, quia aliter se habere possunt

Notandum quod sunt dupliciter possunt aliquid scire: uno modo a priori, per
causam propriam et adequatam ut patet semper diem esse quia sol oritur etc. alio modo a
posteriori per effectum, ut si colligimus solem eorundem die, quia dies apparet,
similiter duplex est demonstratio scilicet demonstratio a priori seu propter quod,
aut eury sit, scilicet a posteriori seu demonstratio quia, et sic duabus demonstrationibus
sola demonstratio propter quod proprie sic dicitur demonstratio, et de ea potissimum
agit aristoteles quam sic definit per causam finalem: demonstratio est syllogismus
serius cuius premissa grant generaliter conclusionem cogitationem.

ita definit per causam finalem et scilicet: demonstratio est syllogismus ex veris
primis immediatis necessitatibus prioribus, et eorum conclusionibus: ut est
vacuum aere est infibile, ut est aere aere vacuum ergo est infibile
verba definitio applicant quales debeant esse premissa, nam pro debent
vera, quia allegari in illarum est sequenter conclusio vera nisi ad summam
generatim, est probatur, quia falsa premissa est per eam probatur conclusio.
Sola debent esse prima et immediata, idem indemonstrabiles.

Adverte quod est necesse ad eam demonstrationem propter quod, ut
premissa sint simpliciter, prima et indemonstrabiles in illa genera et ad
demonstrationem perfectissimam, hoc requiratur, sed sufficit quod sint et
primis et immediatis adductae possint ad eas reduci alio, qui illis utitur,
et secundum hunc sensum applicant auctores illi, qui docent principia debere
esse indemonstrabilia: quia si premissa aliqua fuerit demonstrabilis, est non
ad hoc evidens ita saltem ut valdeant eam scire, nisi fuerit est
demonstrata.

nota est sic particulas illas primas et immediatas non esse differre: nam
propter illa est et immediata quod illa est alia prior per quam probatur.
dicitur vero prima, ratio aliarum subsequentium quae per illam demonstrantur.
premissa demonstrationis debent esse eam in se habere vel saltem rationem a
priori ut si quis velit quid prius demonstrare de deo est poterit ibi
reperire veram causam, sed non rationem a priori quia eam aliquam
virtualiter, sic demonstrat theologus deum esse eternum, quia est immutabilis.
Deinde premissa debent esse priores et notiores ipsa conclusione,
scilicet natura sed ponitur hoc speciatim circa particulam de veris,
secundum etiam sermonem de locali veritate quae invenitur de indico
de veris secundum ea quod habet in se.

Adverte pariter aristoteli velle dixisse de veris, et de adiectibus quod
nulla propter et notior altera, adeoque premissa est et notiores conclusionem

2a ueritas habetur ex adaequatione illius ad obiectum: hae autem consistunt
in indubitable. principia demonstrationis et propositiones immediatae, uel
pro ut eas definit idem Aristoteles eas & principia et quae id est o
contingit demonstrari. utrag desino a diligenda in sensu superioris
applicato.

principiorum aut aliud Thesis sunt propositio aliud axioma, aliud postulatum.
Thesis & propositio quae o potest a priori demonstrari in seia eius &
principium inde a necesse qui discere incipit statim seiam cognoscere illam
propositionem, ut in logica Thesis quae semper dicitur de specie, in physica natura &
principium motus et cetera.

Quis modi autem propositiones possunt a posteriori demonstrari in propria seia
eius et principia et aliqdo Thesis potest a priori demonstrari multa seia.
Axioma & principium indemonstrabile quod nescire & sum habere qui aliqd
dixit. id est axioma & principium quod absolute neguit demonstrari debet
proagaberi a discere quamlibet seiam quae nimirum cognoscitur lumine naturali
ad hoc ut qui idem o caput tanquam inceptus ad capiendas discipulinas
conferatur: ut & hae propositio ad totum & maius sua parte, sine omni
appellatur dignitas eo quod sit propositio ~~certa~~ euidens et clara ut digna sit
cui statim assensus praebatur. Thesis diuiditur in hypotheseim et definitioem.
Hypotesis & quae sumit alteram partem contradictionis, id est quae &
affirmativa uel negativa, ut semper quae dicitur de specie.

Definitio & quae o sumit alteram partem contradictionis, id est quae neg
affirmat neg negat, ut ael uacale: unde & hae improprie et inualiter
Thesis, eo nimirum sensu, quod ex illa facili fiat propositio.
postulatum & propositio demonstrabilis quae & bene nota respondenti.
sub finem earum confirmat Aristoteles praemissas debere & notiores ipsa
conclusiones. probatq illud magis firmiter assentiri praemissis quam
conclusioni, cum sint illius eae uelut hae axioma propter quod
unumquodq & tale et illud magis, quod ut bene respiciatur: attende
buenam sed optimam ac de re doctrinam eadem de ueritate ualere
hac axioma sed seruata hae uigula quoties nimirum potest totus
effectus uisitati cum diuersitate super eam eam, ut Luna &
Lucida propter solem potest fieri reflectio in hunc modum: Luna &
Lucida quia sol & lucidus ergo sol & magis lucidus. concludit hae
caput dicendo o fieri processum in infinitum in principis seindis,
et quaedam cognoscuntur per demonstrationem quaedam lumine naturali

Capitulum Tertium et quartum

Si ex capitibus confirmat Aristoteles praemissas debere esse necessarias quia
conclusio quae est effectus est necessaria multa tunc autem ad propoem
necessariam requiritur ut predicatum sit de omni iac p se et ut
predicatum seu dictum de omni et quod omni est semper in se, et ut aal un gis.
sensu est dictum de omni et predicatum quod in se oibus inferioribus sub
est semper.

Differt hoc dictum de o posteriorius a dicto de o priorius quod
 per requiratur signum utle constans predicatum utle conuenire subto,
 sic am illud o requiritur: unde hoc propro: goo & al & dictum
 de o posteriorius et am o idem nisi addatur signum ois: hoc am
 propro ois goo & albus o & dictum de o quia predicatum o semper in
 subto: & contra dictum de nullo sic & quod nulli & nungm conuenit,
 ut angelus o & goo: sic to o explicat Aristes sed ad propositum
 alterius docet se quatuor modos sondi p se.

per se primo modo et per se, quod pertinet ad officium subti
et infimo vel per se infimo, et in omni ois propoies se in po modo dicendi se
ois goo et aal 1ois goo et vacales, ois goo et aal vacale.

Per q^{do} modo e predicatum de or in eius definitione ad descriptione
positus subum ut visibile et quale passio.

p se tertio modo $\bar{u}$ substia qua $\bar{u}$ ens p se existens et $\bar{u}$ in alio ut
subto in sapientia.

per se quarto modo et subsum quod est per se causa predicati. ut edificator
edificat modernam domum: fofor casu inveniens aurum et pertrahit ad suum
modum, quia quod est per se causa inventionis regis autem per accidens.
ut his quatuor modis duo priores sunt modi per se predicandi.

Secundus ad distinctionem a pro vocatur a gēny dnm modus p se manifesti
Tertius 1. modus p se dndi.

quartus p se eandem
ut am proposui sint apte ad eundem demonstrationem debent et
p se po. qdo vel quanto modo.

Deinde definit Aristoteles uale hoc modo: Vnde et quod de oibus et p^rse
et ipsum et dicitur ut ual uale uale uale. ad hoc uale
requiruntur conditiones, ipa et ut sit notum de oi.

Ida ut sit p fe po fba aut quanto modo.

Substantia connensu Subto quatenus ipsum it. De immutabile et adequato

et sunt rationem propriam et eodem.

Quare sic visibile et ut videtur in 10°, quia ostenditur per ipsum quod
ipsum est immediate magnum suum.

Similiter visibile ut patet in 10° sic videtur quia immediate ostenditur
per tangendum subito immediate, et adaequato: et quibus patet deinde
sunt utique a porphyriano quia porphyrianum latius patet comprehendit
in illa quae ostenduntur effectus verum dogmatis praedicantur ut
Album ut 10°

Ita sequitur cap. nihil habetur magni momenti quod ostendit superius
applicatum.

Indicium per figuram et magis accommodatum demonstrationibus
propter quod ostendit, quia clarissimo concludit.

Ita quia in potissima demonstratione conclusio et videtur affirmativa quae sic in
sola per figuram concludit. attamen demonstrationes sunt in ista figura
aptissime.

Capitulum Duodecesimum.

Quae scilicet operatur ignorantia et error de illa in praesenti agit, docet
et duplicem unam quae vocatur pura negatio et per motum primario
et eandem scilicet in subito apto: altera dicitur pura dispositio
et per postrema motus affectus quaeque operatur oppositum veritati
appellatur error, et haec totum est duplex.

una syllogismo comparata, alia solo iudicio. cap. 13 ostendit
ignorantium primariam sepe omni et defectu alium sensus
ut videtur et signis ostendit iuxta a naturam ostendit habere
sciam de coloribus.

Cap. 14, 15, 16 nihil habetur magni momenti

cap. 17 docet per demonstrationem videtur id quod demonstratur
et subito convincibili et adaequato, qualis est in qua demonstratur
visibile de 10°, et nobiliorum demonstrationum particulari id est in
qua demonstratur passionem de subito et convincibili et inadaequato
Qualis est illa qua demonstratur mobile de 10°.

Ita vero cur videtur sit praestantior et per quod subitum et videtur
et plerumque quod sciam

Secundo quia magis docet cur sit ea quae demonstrat passionem de facto
per se autem immediatam et adaequatam.
Docet igitur demonstrationem affirmativam ad praestantiorum negativam quia affirmativa
est prior negativae.
Docet 3. demonstrationem ostensivam id est directam ad praestantiorum
indirectam, scilicet ea quae ducit ad impossibile, quia ostensiva de prioribus
probat posteriora: altera vero de posterioribus priora.

Capitulum Decimum octavum

Disputatio vnica
Quaestio prima

An et quomodo differant

Nota autem in euen assignasse duas aliquas inter demonstrationem ga , et
propter quid? scilicet, quod demonstratio ga procedat ab effectu? demonstratio
vero propter quid procedat a causa immediata.
Dico immediatam ga a causa immediata procedit demonstratio ga , ubi per eam idem
non intelligitur sic ut illa causa quae est effectui per se, qualis est inter eam et
effectum quod modat alia causa, quae saepe contingit ut causa sit quomodo causa,
et tandem demonstratio sit propter quid ut quod per effectum subiecti demonstramus
tertiam passionem, sed sic causa immediata idem significat, quod per se per se ostendit
quomodo am sit illa, quae cum effectu conuertuntur, ut exemplificat Aristoteles
probandum lapidem respirare, quia o a aal, et omni ualidus o a aal ergo o respirat
o in ualidus contra, o respirat, ergo o a aal cum sint multa alia quae respirant
si praemissis.

Conclusio

Demonstratio propter quid officialiter et ueriter logice differt officialiter a
demonstratione ga .
propter quid differant illae demonstrationes in modo faciendi seue constructy diuersis
praemissis et diuerso modo? nam demonstratio propter quid habet eam pro medio
et demonstratio ga habet effectum.
obes pro. Duae demonstrationes propter quid pertinentes ad diuersas species constant
praemissis et modis magis distinctis, quam duae demonstrationes pertinentes ad
eandem speciem, quarum una sit demonstratio propter quid, et altera sit
demonstratio ga , sed priores dicuntur diuersae species ergo omnes posteriores.
R. o sufficere simpliciter distinctionem secundum materiam et substantiam, qualis
reperitur inter praemissas demonstrationum pertinentium ad distinctas species
ad hoc ut differant inter se officialiter: sed non esse a distinctione in modo eandi
speciem, quia ipsum finem respicit demonstratio: iam uero ga in modo eandi
speciem differunt demonstratio propter quid et ga officialiter, ideo dicuntur
differere officialiter.
obes magis a diffinitione inter demonstrationem ut sic et syllogismum topicum
quam inter demonstrationem ga , et propter quid sed demonstratio ut sic et
syllogismus topicus o differunt officialiter, ergo et eadem.
propter quid minor demonstratio ut sic et syllogismus topicus differunt solum de
parte materiae: quia scilicet demonstratio constat materia necessaria syllogismus
uero topicus, materia probabilis, atque distinctio materiae o a officialis eandem
dictum est, ergo et eadem.
R. concedendo syllogismum topicum et demonstrationem solum differere de parte materiae,
ita in forma syllogistica sine inuiellatua o differunt: nego tamen diuersitatem
gellam de parte materiae o sufficere ad inferendam distinctionem officialem
inter syllogismos. et ratio a ga cum diuersitas materiae in instrumentis eadem
diuersum modum arguendi finem, optimus de parte materiae colligi potest

Demonstratio officialis inter instrumenta, quia instrumenta officialiter petunt
maam proportionatam ad consequendum finem ut patet in multis casibus et
ferris, qui habent eandem formam eternam, et in differunt officialiter
in eadem instrumenti propter imperfectionem in eadem ad consequendum
finem ferris, et talis est omni imperfectionis modis probabilis secundum legem
ad consequendum finem demonstrationis.
petes utrum divisio demonstrationis propter quid et quare sit sufficiens et
ad aequata.

R. affirmativum: nam demonstratio propter quid est illa quae concludit
predicatum concludere pulchro ostendendo propter quid illud conueniat ut
constat ex dictis: unde quaecumque demonstratio est adducens propter quid
conclusionis est demonstratio quare, quid procedat per effectum, sicut per causam
Romana, sicut quaecumque alio modo: sed illa duae demonstrationes
concludunt rationes contradictorie oppositas, ut patet: ergo requiritur
inter illas aliquid medium.

petes propter quid sit scire et qualis debeat?

nota propter nos sic agere de se per prius dicta quae debet esse certa, evidens
et necessaria. notetur scire summe dupliciter, scilicet pro actu sententiae
vel pro habitu prius dicitur scire actualis, posterior uero
et scire quodum in illis ad demonstrandum, et dicitur scire
habituale.

Nota propter dupliciter nos demonstrare in cognitionem modum infallibilis.
pro uirtute luminis naturalis, quae illius penetrat contradictionem
terminorum, ita ut habeat eundem, quae est clara manifestatio oculi in se.
sed uirtute luminis supernaturalis, ut fidei, quae certo cognoscimus
a deo reuelatum, quae cognoscit et sit prius certior et magis evidens,
quam per uiam intuitionis ueritatem oculi in se, sed solum in auctoritate
reuelantis. sic praemissis.

R. propter scire ad habitum habitum et eundem per demonstrationem
Aequitum. eundem est conditio intrinseca scire naturalis quam
dicitur Aristoteles de ratione intrinseca scire in genere
per partem suam de eorum omnium consensu: tunc quare scire naturalis debet
procedere de se per se notis sed illa est eundem: ergo.
ita patet patet per analogiam in uita d. hominem et fere ceteros alios
et analogos de prius dicta scire, et in illius demonstrationes est
eundem, quare non per procedunt de utraque uel altera praemissa
de fide: ergo.

petes tertio quare debeat ad actum scire?

R. propter debere ad necessarium quare scire debet esse certa.

scd debere ad unum cum, sed saltum analogum, o agitur cum ga
de obo demonstrari debent proprietates eod ergo debet habere
affiam aliquo modo unam. quod sufficit unitas analogica patet in
metaphysica quae considerat ens pro obo.

Tertio debere ad unum ens p se, et o p accidens: ga demonstrationes
quae fiunt in seia de obo: debent habere pro modo definitum obo:
sed ens p accidens o datur definitio: ergo.

quarto debere obo seiarum ad ut plurimum unum, ga cognos
singularium, et minus limitata. Deinde valde operosum foret
singularium cum servituri cognitionem.

Dei ut plurimum, ga certum est id iis singularibus dari seiam
p applicatam seia de ubi: sic ut proprietates coe, humanae
demonstrantur de iis singularibus.

scd ga probabile est quod singularia habere sibi proprias quasdam
affectiones consequentes suam individualitatem, haec affectiones sunt nobis ignotae
de et angelis notissima.

QUESTIO scda

Utrum scientia sit simplex qualitas.

Conclusio prima

ad conditionem generalis cum vagueretur ipso ordinata et distincta

propter ga seire et iudicare de aliqua passione p suas causas? iudicium aut
cum sit actus intellectus requirit fieri sine processu illegibilibus quibus intellectus
actetur, cum a principio sit tantum tabula rasa, et pura pta in gre
geligibilium. quod autem tales species vaguerentur cum certo ordine.
propter ga ea quae sunt plura o possunt conuenire in actum unius speciei
nisi sint inter se ordinata sicut partes domus o possunt ad unam
domum concurrere nisi sint inter se conuenienti ordine constitutae,
sed species plures in seia videntur in actu unius speciei ergo
oportet inter se ea ordine quodam dispositas.
patet minor nam ad assensum cuius conclusionis vis huius est visibilis,
concurrunt species huius, aalis, vocatis, et visibilibus: ut patet si
construatur demonstratio et huius ordine quodam, qui consistit in eo,
quod prius procedunt species praedicati et passionis demonstratae
post modum species ipsius passionis.

Conclusio scda

seia specialiter sumpta o sit species ordinata, sed illa qualitas qua
quodlibet proponitur ad iudicandum de conclusionibus per suas causas

probat scia a quadam glitas et habitus quo inclinamus ad iudicandum de
consequenter conclusione p quam eam: sed p species o inclinamus ad
iudicandum de obo sed solum ad apprehendendum illud, et sic appropinquat
est praerogativa ad iudicandum: ergo species ordinata o et scia sed glitas
probat minor nam species est sicut semina octovum et virtutes illorum.

Conclusio tertia

Scia o composita ex pluribus gestatibus et habitibus, sed a simpliciter
glitas. hoc conclusio a oppressa. s. Thomas pa scia quod est sicut corpus
probat vado desumpta de s. Thomas loca estato sicut proportionali
hanc respicit et ostenditur scia ad suum obtem qua non est illotina
eius a perfectio ad suum sed paa illotina et tradit ad plura et duos
obtem maalia: nihil omnino respicit sub una vado focali et deo a simpliciter
proa et glitas: ergo sicut scia, quamvis respiciat plura obtem maalia
nihilominus (ga sub una vado focali) sicut sicut simpliciter glitas.
confermatum: Logo ut a una scia: ergo unus habitus ergo una glitas.
obtem pro intra eandem sciam et plures actus proa distincti: ergo et
distincti habitus saltem partiales: et consequenter scia sicut glitas
composita ex pluribus habitibus.
probat andens in Logo ut actus quo demonstratio predicabilia ad quum
et actus quo cognosco predicamenta ad sicut, differuntur proa, ga
adferuntur circa diversa obtem focalia et p distinctum modum.
Quod sufficit ad distinctionem praedicam in ipsos actus ut eundem.
R. sicut andens est plures actus distincti proa maalter et inae adi
concedo: focaliter sicut actus personifici respicientis obtem inae
sibili, nego ga considerantur sub una vado focali, da in ordine.
Ad sicut intentionem, sub qua predicabilia et predicamenta considerantur
a Logo: unde eam huiusmodi actus sicut eundem proa focaliter ab eundem
simpliciter habitum continent
gestatibus distinctio praedicam illorum actuum inter se, sicut si conueniant
in una vado obtem sufficientes ad eandem distinctos habitus, ergo solutio nulli
probat andens actus similitudinis et temperantiae producant duos habitus et
si actus conueniant in una vado obtem voluntas sicut inae boni ergo
similiter isti actus Logo et conueniant in una vado obtem ga sicut ipsi inter se
proa differuntur producant duos habitus partiales.
R. quod aliqua, eant pravam distinctionem qua sicut distinctio
distinctionem habituum et contra: ut sicut mobile, sicut actum, et sicut sicut

Causa distinctionem habituum speciem, et per rationem, quia specifica
qua habet pro obiecto ens mobile, aut motica ens quum et metapsychica ens
ut sic, pertinent ad eandem rationem sicut intellectum: similiter videtur
quod a obiectum intellectus, et bonum quod a obiectum voluntatis, caant
Distinctionem rationum. ad hoc quod aliqua obiecta habituum distinctionem
possint officere, cognoscitur quod habeant diversas rationes formales considerandi:
sicut a alia consideratio obiecti mobilis et obiecti ut sic: ideo quingmodi
rationes diversas constituunt diversas habitus. quod posito

R. 1do addo videtur ad probandum negare eoriam, et de disparitatem:
quia a diversus modus tendendi ipsius actus similitudinis in suum obiectum
ab actu temperantia, et sic constituunt diversas habitus actus
autem rationes tendunt sub eadem ratione sensibilis in obiectis in actibus
quingmodi ratione et habitus debet considerari ratione formalis obiecti
per quod a proportio inter rationem et habitum quare obiecta obiectorum
actuum Loga o differuntur specie formaliter sed materialiter, nec
nec obiecta quod distinctio specifica sit distinctio formalis, nam quod
a formale ratione illorum inter se, a materiale in rationes eorum sensibilis.
obes 1do habitus generalis ponantur ad faciliorem memoriam

Difficultates obiectum et actuum tendentium nulla sed intra
Latitudinem eiusdem specie et plures et diversas difficultates,
quoniam debent, ad hoc ut species perfecte acquiratur: ergo ad illam
sic acquirendam debent dari plures habitus saltem partiales.

R. 2do addo maiorem habitus generalis datur ad faciliorem memoriam
Difficultates pertinentes ad diversos actus et obiecta formalia adaequata
concedo: pertinentes ad diversos actus, et obiecta materialia et ^{negotia} adaequata
obes 1do sanitas et pulcritudo et gestates eiusdem speciei atomae,
sed ista gestates et compositae, de pluribus partibus, sanitas ut
de pluribus humoribus ordinatis pulcritudo de vicia partium ordinatis:
ergo compositae ex pluribus habitibus partialibus stat optime cum unitate
speciei, sicut pluralitas partium cum una sanitate et pulcritudine.
R. igitur negare minorem (sanitas enim et idem a de pulcritudine)
et plures sanitates et gestates partiales, sed una gestates simplex,
qua efficit temperamentum cum gestatum, itaque ordinatio humorum
praesuppositiva requiritur ad sanitatem, sed non a sanitas, sed alia
gestates simplex efficiens temperamentum cum gestatum.

potest quomodo augeretur habitus scientiae.

¶ de rationem scientiae ad diversa alia, quae de ratione o fit p additionem
Alienius generalitatis, sed p additionem noui cuiusdam maioris
actualitatis et perfectionis.

¶ per qd habitus scientificus extenditur p nouam demonstrationem,
ad nouam conclusionem, manet in se intrinsece et perfectior, et actualior,
et ideo usq dum extendatur ad res conclusiones o d in statu
perfecto quod fit p additionem noui modi: de quo late in libris
de generatione

QUESTIO Tertia

Vnde petatur unitas generica et
specificae scientiarum

Nota po aliam ad eandem ultimam sensibilem, aliam in genere, uti, pa consideratur
secundum proportionem quam obtinet habet ad habitum vel potestatem scientiae
p ordinem secundum quod est in eo et ab hac constat o specificari
scientiam: quia idem obtinere in genere uti potest considerari et utriusque
ad unum genus.

Nota sdo ut aliquid sit obtinere debere se immutabile et ad se ipsum, ut
dictum est, cum enim materia sit varie mutabilis et contingenter in se
quod obtinere se habet sicut per se debet se abstractum a materia.
est enim triplex gradus abstractionis scilicet iuxta triplicem materiam
aqua potest una res abstracta, scilicet singularis sensibilis, et intelligibilis.
singularis dicitur id quod pertinet ad singularitatem rerum sensibiles,
ut homo, equus, et cetera unde significat abstracta a materia singulari
quae considerat res sensibiles in eo qd gradus abstractionis a materia
vulgaris sensibilis materia dicitur generalitatem quae per se percipitur,
ut color, sonus et cetera prout mathematica quae considerat obtinere suum,
scilicet generalitatem sine talibus generalitatibus, ut superficies abstracta a materia
sensibili o ita a materia intelligibili: quia o potest considerari superficies
sine ordine ad substantiam entitatem, cui in genere o ita materia intelligibilis
et in se substantia entitatem sine materia per se quae per se intelligibilis dicitur,
quia solo intellectu concipitur: unde mathematica abstracta ab illa materia, quia
tractat de virtutibus, quantitate materia per se possunt, ut de deo et angelis,
vel quia in genere est in materia in genere o deo per se o
dependunt ab illa ut substantia generalitatis actus et similia

potest abstractionem a materia possumus considerare vel actum pro actu
generatus abstrahentis vel passiva pro radicaliter pro illa immobilitate.
Quae communis obito per separationem vel remotum dicitur a materia.

Notatur tertio quod sicut aliquid dicitur visibile per lumen, ita sic per quod
aliquid cognoscitur seu intelligibile, lumen appellatur. unde quia aliquid
cognoscibile in quantum est actu seu remotum a materia ideo actualitas ubi
lumen appellatur, per quod ipsa res cognoscitur, et ulterius quia res
in actu per suam eam seu principium? ideo principium dicitur lumen
per quod conclusio concipitur, et sic de abstractione a materia et principis
habetur tota ratio sub qua intelligibilitatis, seu sensibilitatis.

R. et dico per rationem sub qua a qua sumitur unitas et distinctio numerorum
separatum, accipienda est ab abstractione a materia ac proinde illae species
erunt eiusdem generis quae habebunt eandem abstractionem, quia obiectum
constituitur in se sensibile per immobilitatem, seu abstractionem a materia.
ergo in se talis per totam immobilitatem quae est abstractio a tali materia
ac proinde per abstractionem defumitur unitas generis.

Sic generis, et o species quae in eadem abstractione a materia et per se
species diversa, sicut in abstractione a materia sensibili dantur geometriae
et arithmeticae: ergo per totam immobilitatem, seu abstractionem defumitur
unitas specifica.

R. et dico per unitas vel distinctio specifica separatum defumitur debet de
variante, vel diversitate principiorum, intra eandem abstractionem.
Tunc autem principia erunt eiusdem speciei in se sensibilibus, quod unum
derivatur de altero unde ambo de altero intra eandem abstractionem.
Tunc autem diversa speciei quod non derivantur de aliis nec de altero.
probat conclusio quia principia tenus pertinet ad rationem sub qua
specificitatem generis, quatenus gerit unum lumen per quod
generatur et cognoscitur conclusio: sed principia quorum unum
derivatur de alio pertinet ad idem, seu potius reducuntur ad
eandem rationem luminis: quia secundum. D. Thomam quia principia a
primis virtutem inferendi et illuminandi conclusionem faciunt.
obes per unitas et distinctio generis separatum sumitur de fine, ergo
sumitur de abstractione a materia.

probat andonem quia species speculativa adduntur quae a practica
et diversa sunt finem: ergo.

R. igitur ad probandum id quod dicitur ad idem quod remotum
 et subalternum a praedicamentis ob diversum finem, concedo quod propter
 distinctionem in qua procedit de fine et maiore illa qua procedit
 de obiecto quod finis quod remotius et utilius est scilicet quam obiectum
 Quod finis magis dicitur ac proinde eadem maiorem distinctionem
 obiecti scilicet divina et angelica differuntur ab humana quod propter hoc quod
 divina et angelica tendunt in obiectum simpliciter et simpliciter
 humana vero in discursum: ergo unitas et distinctio quod scilicet divina
 procedunt de modo tendendi in obiectum.
 R. propter finem divinam et angelicam analogice conuenire cum subiecto
 ordinata et ita differunt plurimum quod.
 R. id quod angelica propter hoc quod est simplex ^{et simpliciter} appropinquat obiecto
 discursiva plurimum differat ab humana, nam haec tria procedunt
 a principio quod in principium valde remotum ac proinde distinctionem
 remotam et utilitatem eandem.
 Nota nos sic uti agere de rebus specialibus pro ut in nobis, etiam
 de diuersis per rationes longe superiores.
 Obiectum tertio deus semper eodem modo immutabilis et ita dicitur de illo
 diuersa species scilicet finis in qua ergo distinctio et sequuntur ab
 immutabilitate diuersa.
 R. quod si res cognoscuntur pro ut est in se eadem est immutabilitas
 R. in se et ut sub medio cognoscitur: sed quia contingit rem
 eandem immutabilitatis cognoscere in diuersa media vel secundum
 diuersas connotationes et effectus quod eodem modo illuminant
 et apparere faciunt obiectum: deo contingit de eadem et immutabili,
 non eodem modo aut modo immutabili cognoscere diuersas species quod
 subest diuersae immutabilitati formali id est diuersis modis secundum principium
 sub diuersa immutabilitate conclusionum illuminantibus et deducibus.

Quaestio quarta

Quae scilicet dicenda sunt subalternata et quae subalternant
 nota pro subalternationem prius dictam debere inter species diuersas quae
 eodem sibi ipsi subalternantur.
 Tunc modis contingit unam speciem alteri subalternari, propter rationem finis
 Quod finis unius continetur sub fine alterius id ad illum ordinatur.

Atque ~~fructu~~ factoria subordinatur equitanti, equitanti
militari quia ~~premiu~~ frenum ordinatur ad uale equitandum
facta equitatio ad uictoriam
Sed una ~~sera~~ dicitur alteri subalternari ratione principiorum quod nimirum
sunt principia et conclusiones demonstratae in alia ~~sera~~.

Tertio ratio obli, quod scilicet obli unius continetur sub obli alterius et
hoc dupliciter accidit, uno modo large scilicet eo quod obli unius
continetur sub obli alterius officialiter, quomodo celum continetur sub
obli naturali et deo ~~sera~~ de celo subalternatur physica et graditer ois
~~sera~~ in hoc sensu subalternantur metaphysicae quod est in cor:
Alio modo stricte sic quod obli unius continetur sub obli alterius
quia scilicet addit illi diuina accidentalem, et hoc modo musica subalternatur
aristoteli quia obli aristotelica et numerus, obli musica et numerus
sonorus.

Nota ergo subalternationem de parte finis, unde de parte principiorum dum
tagat et sufficere ad subalternationem ~~serarum~~ quia quicquid subalternatio
reperitur inter partes eiusdem ~~sera~~, sic in in logica pars quae est de
demonstratione subalternati parti, quae est de syllogismo

Conclusio

~~sera~~ subalternata proprie dicta est illa quae obli alterius ~~sera~~ quae
dicitur subalternans per diuina accidentalem ad primalem rationem scilicet
contractum considerat: unde ~~sera~~ quarum obli continetur officialiter
sub obli alterius improprie dicuntur subalternari
Nota quod accidens additum obli superioris ~~sera~~ debeat esse tale ut de
conunctione ad obli superioris ~~sera~~ habeat spirituales passiones
quae possunt de ipso demonstrari et consequenter spirituale quod scilicet
constituit, ut patet in exemplo adducto: sonus enim sic est accidens in
numeri, et per de conunctione ad ipsum resultent passiones
spirituales nimirum sexti vel octavi.

probat conclusio illa ~~sera~~ dicitur in rigore subalternata quia ita
dependet ab alia ut si illi o subalternaretur, o esset ~~sera~~, non haberet
uim ad probandas suas conclusiones, unde in praevidit quod accipiat
de subalternante principia, per quae procedat ad tales conclusiones
cognoscendas, sed hoc o inuenitur in ~~sera~~ cuius obli continetur
officialiter sub obli alterius, sed solum quod contractum accidentaliter
modo replicato: ergo

probetur minor quod quod obitum unius scientie addit diuina officialum supra obitum
 alterius scientie inferioris habet absque superiori unde probetur quas conclusiones
 nempe talem diuinam seu gradum officialum, qui a uera principio passionum
 qua ab illo dimanant ita quod sita in impossibili o darentur alii gradus,
 adque haberet suas proprias passionem, ac prout scientia sit inferior o
 accipit a superiori principia et consensum o dependet in suo o
 ab illa sed quod obitum unius scientie addit supra obitum alterius diuinam
 accidentalium, ipsum subitum. Superioris pertinet ad principium
 propter quod passionem qua in scientia inferiori demonstratur, de tali
 maius est, si quidem ab hac in illam ueniuntur passionem illa in
 quod o coniungitur obitum superioris: quod si auferretur o
 dimanarent tales passionem: ergo scientia sit inferior o habet absque superiori
 probetur quas conclusiones, ac si consensum illa accipit principia
 pendet o in uero scientia.
 obis stante nostra scientia obitum scientia subalternat et ut o accidens,
 sed de o accidens o datur scientia: ergo et eadem.
 R. S. S. S. maiorem o ut o accidens in quo uerum, concedo in quo
 scilicet nego, nam et sonus additus numero faciat o accidens
 sum o ut o in quo scilicet, quod de facto tale obitum
 habet proprietates et principia eorum qua sufficiunt ad uerum scientia.
 potest utrum in absentia subalternantis scientia possit acquiri subalternata.
 R. affirmatiue, sed o habet statum scientia donec illi subalternans
 coniungatur.

Quaestio Quinta

Vtrum scientia et opinio possint simul
 consistere in eodem intellectu.

Nota pro de S. Thomas scientiam et opinionem sic diffinit quod scientia sit assensus
 firmus, certus, ueridicus, opinio uero assensus incertus, infirmus, et
 probabilis includens formidinem de opposito.
 Nota pro quaestione de anima et opinio possint o simul in eodem intellectu
 eodem tempore circa eandem propositionem.

Conclusio

Scientia et opinio sumpta tam pro actibus quam pro habitibus o possunt o
 simul in eodem intellectu.
 probetur pro de Aristotele in posteriorum cap. 25 pro prima parte ad omnium.

verum vero assensus scientificus et opinativus de eadem propter habent proprietates,
et effectus uno repugnantes et unus includit intrinsece privationem alterius
ergo non possunt esse simul in eodem subiecto.
etiam patet. videtur quod assensus scientificus est iudicium quod res aliter
est potest se habere opinativus vero iudicat eandem rem aliter se habere
per illum perfecte et totaliter convincitur intellectus, per quoniam convincitur
sed iudicat per se in praestari assensum propter contraria, quod illius
omnino certus et firmiter adhaeret conclusioni, quod quibus est incertus et
formidinosus habet, id opposito, sed certitudo et incertitudo, firmitas
et firmitudo, de coniectum, et omnia coniectum omnino inter se opposuntur
contradictoria vel privativa ergo repugnat oēs actus de simul in
eodem actu.

verum ista pars actus et habitus habent eandem rationem totalem attingendi
obtinere, et acquiruntur per idem medium et versantur circa idem obiectum,
ergo eandem repugnantiam inveniunt, ac ipsi actus, ergo si actus
scientificus et opinativus repugnant inter se, omni habitus repugnabunt
obis habens habitum scientiam circa unam conclusionem potest illam
cognoscere et probare per medium contingens ut in hac propositio quod
Admirativus, quam postquam quis novit per hanc demonstrationem
scientificam de deurgium et admirativum aliquis quod de deurgium,
ergo aliquis quod de admirativus: potest iterum cognosci per quoniam
syllogismum contingentem quod philosophus et admirativus, aliquis hoc de
philosophus, ergo aliquis quod de admirativus: sed demonstratus erat scientiam
et argumentum probabile opinativum. ergo

et deinde minorum argumentum probabile quod opinativum ubi est impeditur
a demonstratione. concedo minorum ubi impeditur nego minorum.
Nam cum demonstratio sit agens fortius efficacius producit suum
effectum, qui est scientifica cognitio, et quia haec cognitio tollit
assensum opinativum et formidolosum, sine quo quid demonstratio
impediat rationem probabilem non suum effectum producat. unde
philosophus dicit. Thomas dicit introducta scientia manere opinativam
priorem modo cognitionis et est in ratione opinativis.

omnes vero lumen maius et minus ut solis et candela possunt esse
simul in eodem aere ergo omni scientia et opinio quae se habent
ut nunc maius et minus poterunt esse simul in eodem intellectui.
et igitur etiam et dico scientiam et opinativam non habere se quo ad omnia
sicut nunc maius et minus, nam utroque proprie habent se tanquam

Lux et obscuritas de parte perfectionis quam includit habet aliqualem rationem
Luminis cum sit quodam modo via scientiam tunc de intrinseco sua imperfectione
habet intime annexam incidentiam et obscuritatem sicut scientiam
claritatem; unde o et paritas in exemplo allato: Lumen in candela,
non est intrinseco obscurum sed in se et utroque lux, quamvis parva
absque ulla mixture tenebrarum, et propterea o repugnat cum
Lumine solis: opinio utroque intrinseca est lux adumbrata seu mixta
tenebris.

obes tertio et actus scientiae et opinionis o possint de simul nihil in
prohibet habitus de simul. ergo
probat andens o repugnat dari proam ad opposita ergo scientiam et opinionem.
R. nudo andens ad probationem dico siquidem proam probaret utique probaret
omni proa simul habitus scientiae et erroris circa idem. Unde o et paritas
quia proa est minus determinata quam habitus cum si dantur ut
sint determinaciones proarum, atqui o potest eadem proa de simul
determinata perfecta, et imperfecta circa idem: ergo.

obes quarto potest de simul habitus fidei cum scientia: ergo de scientia cum
opinionem.

probat andens aliqui qui habent scientiam circa unam conclusionem de
fide amitteret fidem circa illam et non confugit o potest intrinsece
circa eam conclusionem.

R. nudo andens scilicet omni officialiter et obscura cum teste s. paulo sit
Argumentum o apparentium, scientia utroque et cognitio evidens cognitio am
evidens et obscura de eademve o possunt simul stare
ad probationem R. concedendo illum qui habet scientiam amisisse fidem
circa illam conclusionem o et non si sublata occasio merendi quia
quia potest de paratus animo iuxta si o haberet fidem aequae
certo assentiret illi conclusioni quia a deo vouchata et ac nunc
facit per demonstrationem.

obes quinto potest fides de cum clara dei visione ut videtur
Doctore s. Thomas scilicet scientia quod est 17. q. 2. art. 3 ad tertium
de baptismo s. pauli: ergo et eadem.

R. s. paulum in illo baptismo o vidisse autem o fidei omni si videtur
divinam essentiam et ita habitum fidei mansisse quidem in domum
quae o vidit o utroque in domum quae vidit, nisi in preparatione animi

obes p[ro]p[ter] auctoritatem s[an]c[t]e Thomae Aut[em] sentio ad verum, ubi aut[em]
opinio de syllogismo dialectico cauta t[ame]n ad seiam que n[on]
demonstrationem acquiritur, qua t[ame]n acquisita potest remanere opinio
que a n[on] syllogismo dialectico quasi confus[us] seiam demonstrativam
que a n[on] eam, q[uod] ille qui cognoscit eam, de hoc d[icitur] potest
cognoscere signa probabilia de q[ui]bus procedit sensus dialecticus.

R. s. Thomam o[mn]ino asserere quod acquisita seiam potest remanere opinio
sed quod potest remanere opinio qua a n[on] syllogismo dialectico
Ita ut illa opinio qua antea erat opinio o[mn]ino maneat in ead[em] opinio[n]e
sed in ead[em] opinio[n]e: unde propter hoc s[an]c[t]us Thomas, post q[uam]
dixisset opinio de syllogismo dialectico et ead[em] postea acquisita iam
seiam, o[mn]ino assumpsit nomen opinio[n]is sed immutavit nomen
opinio[n]is, dicens potest remanere opinio.

Inq[ui]tabis de alio loco inter tertium d[ist]inctione s[an]c[t]i Thome p[ro]p[ter] qua p[ro]p[ter]
aut p[ro]p[ter] q[uod] p[ro]p[ter] ad quartum, ubi sic aut opinio et seiam
quoniam sint id eod[em] o[mn]ino s[an]c[t]um idem medium sed s[an]c[t]um
diversa et id eo possunt eo simul.

R. s. Doctorem mutasse sententiam iam senior factus cuius
evidens signum e[st] q[uod] illud ipsum argutum cui ibidem respondet
seiam et opinio[n]em p[ro]p[ter] eo simul, o[mn]ino ad seiam et fidem sibi
obideit s[an]c[t]a s[an]c[t]a quod p[ro]p[ter] aut p[ro]p[ter] ad quartum, et quod
decima quarta de veritate aut ad s[an]c[t]um, et respondet
utrumq[ue] eo impossibile.

P[ro]p[ter] utrum habitus principiorum sit et illa d[ist]inctio et an
datur nobis a n[atur]a.

R. habitus principiorum o[mn]ino i[n] ip[s]a d[ist]inctio p[ro]p[ter] ead[em] qualitas
illi superaddita additoq[ue] d[ist]incta s[an]c[t]i Aristotelis et s[an]c[t]i Thomae.

R. s[an]c[t]o o[mn]ino nobis naturaliter ingentus o[mn]ino nostris actibus acquisitus e[st].

p[ro]p[ter] de s[an]c[t]o Thomas s[an]c[t]o contra gentes, ubi dicit quod habitus principiorum
principiorum acceptio a sensibus et sic oportet quod sit effectus intellectus
agentis. et q[uod]

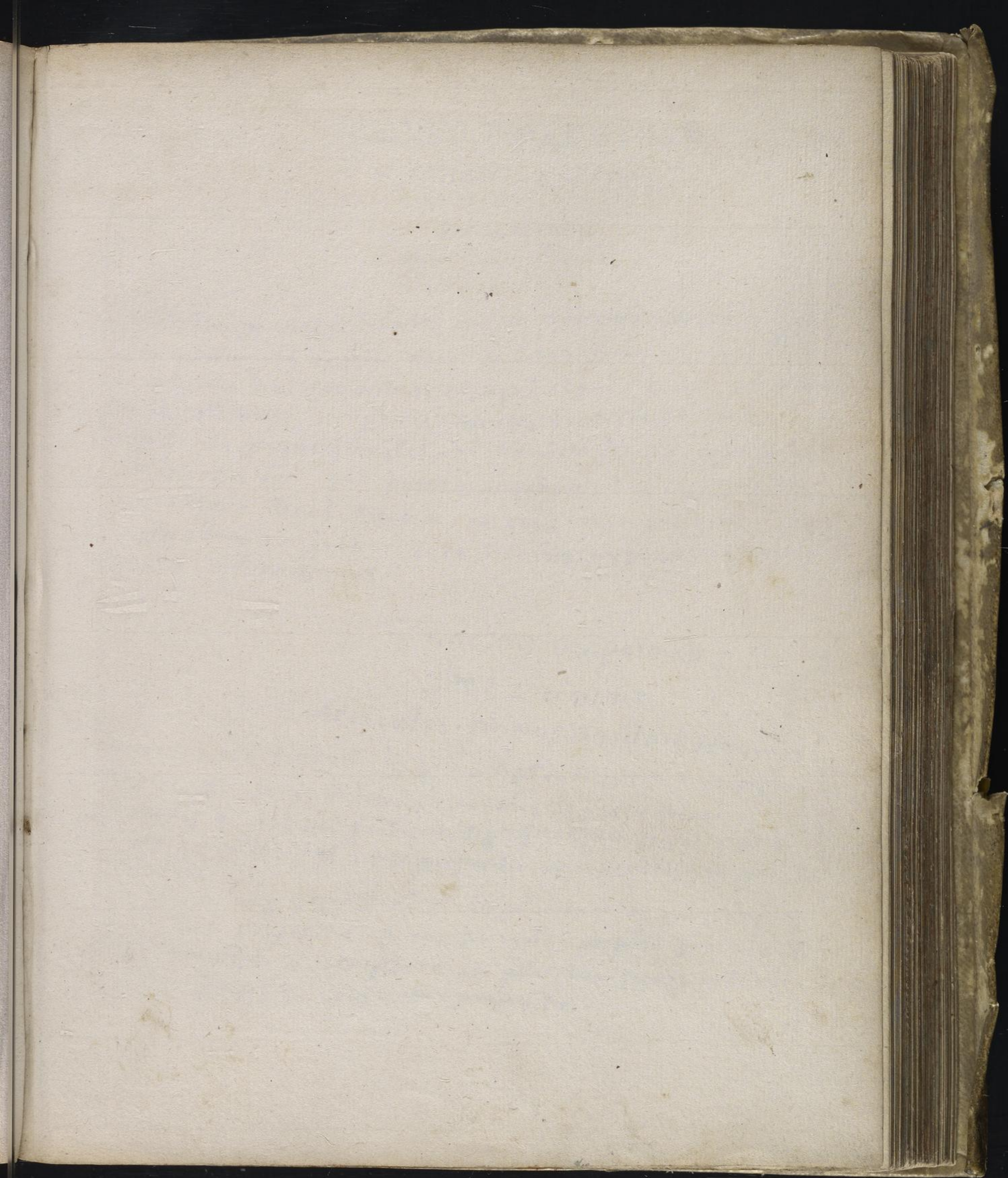
et hoc versa loca dicta sufficiant

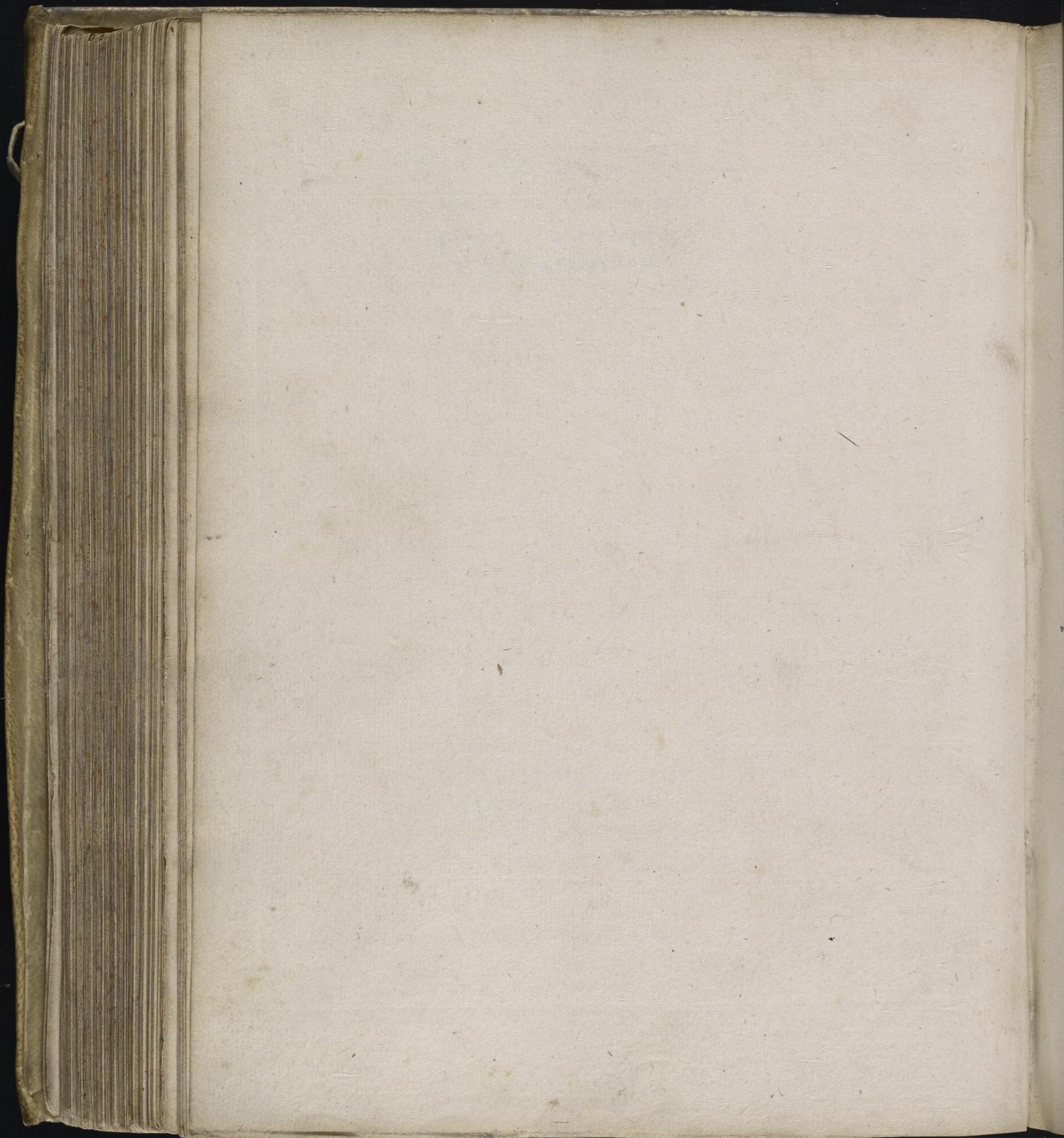
4

Principiis Totius Logicae
Impositus a Reuerendo
patre christophoro
De Labbaltrie

BREVES DIALECTICAE

Institutiones.

Proemium.

Dialecticam aggredientes ipsam naturam imitemur quae
a minoribus ad maiora progreditur. primum igitur
Tractatum de terminis, tanquam faciliorem instituamus,
Quas dictiones simplices uocant dialectici. consequemur
Acturi de propositionibus, ac tandem de Discursu, seu
argumentatione: quae omnia quantum nobis erit possibile
ad mentem Dni Thomae, et eius Discipulorum
Tractabimus, quos in toto hoc discursu philosophico
sequi intendimus.

TRACTATUS PRIMVS

De Terminis

Articulus primus, quid sit Terminus

Terminus est signum de quo simplex conficitur propositio.
Triplex est scilicet mentalis, uocalis, et scriptus.
mentalis est notitia formaliter significativa seu conceptus,
de quo simplex conficitur propositio ut conceptus qua conceptio
communem.
vocalis est uox significativa ad placitum de qua simplex
conficitur propositio ut uox seu illa propositio seu a al
trus scriptus est scriptura ad placitum significativa
de qua simplex conficitur propositio.

Dicitur in definitione tri de qua simpliciter conficitur propo
Quia hoc ipsi soli competit et et propositio quandoq componat
propositionem compositam hypotheticalam, nunquam tamen componit
simplicem.

Quaerit quid sit dicendum de tri.

R. o ad trium ga de vaos tri s terminare sdu claudere
propositionem, quod si s o facit, addog o d triu, adq
pprio logdo s pars componens sdu unius triu trios
La ipsam compositionem o componit sdu illius de trioma
Tantum copulat.

Dicitur in hac propoia lisset videtur habere rationem tri.

R. in hac propositione s. est o terminare, et videtur
La subauditur s. existens: unde si resoluitur hac
propositio sdu s, sic resoluitur sdu s existens, ubi
satis manifestum s. si s o terminare propoem
sdu triu de trioma unire.

Signum sic s. illud quod poa. cognoscitur aliquid
Aliud a se representat, ut fumus representat ignem.

ARTICVLVS scdus

de Termino mentali.

Triu mentalis diuiditur po in intuituum et abstractum.
Intuitiuus s. notitia rei praesentis ut notitia carta
supra quam scribo: notitia praesentis quae conspicio.
Triu abstractiuus s. cognitio rei absentis ut illa
quam habeo de patre mortuo, ga et obicitur mea.
poa. o triu s. praesentis in se quod negatur.

Ad cognitionem intuitivam.
pō dividitur in ultimum et o. ultimum.
ultimus ē conceptus rei significat per trūm ut
conceptus rei significat p. ēē trūm. gōō.
Non ultimus ē conceptus ipsius rei ut significat,
et ille dicitur o ultimus, qā intellectus illi
o sistit p. ulterius transit ad rem signatam.
hō dividitur in reflexum et directum.
prior ē simplex representatio obiecti ut ē
a parte rei extra intellectum posterior ē
cognitio cogniti directe. sicut cognitio qā
cognoscimus nos cognoscere: u. g. conceptus qō
mihi simpliciter represento hōem, ē directus.
Et conceptus qā cognosco mō cognoscere hōem,
ē reflexus: qñe reflexus supponit speciem in
eodē intellectu directum, unde si petrus. v. g.
cognoscit lapidē et paulus cognoscit aliam.
Cognitionem directam poterit ille actus pauli
ē esse actus reflexus p. simpliciter directus,
qā utraq. cognitio ē erit in eodē intellectu,
2d tamen requiritur.

Articulus tertius

Dividitur pō in categoriam et singularem
et mixtum

Categoriam dicitur ē qui p. se sumptus aliquid significat
et potest sine alio ēē p. se dictum vel subiectum
propositum ut hōc.
Singulare ē qui p. se sumptus nihil significat sed tam
cum aliter adiuncto ē qā absolute nihil significat,
sed qā ita representat suum significatum.

Ut siue alterius conuersio o possit perfecte
intelligi et o possit id in propoe subiectum
vel predicatum: tales p[ro]p[os]it[io]es nullus et e[ss]e
Mig[ue]l & qui t[em]p[or]e catogor[ic]um et sine catog[or]ia
concludit ut nemo qd idm & se nullus h[ab]et
sempr[iter] id o o[mn]i t[em]p[or]e.

p[er] utm in g[en]e[ral]i propoe petrus currit, sit
li currit sit t[em]p[or]e metus, cum sic resoluitur
p[er] petrus & currens.

R. negae q[ui]a li currit o resoluitur in duos
tr[an]s p[ro]p[os]it[io]es, p[ri]m[us] catm in unum t[em]p[or]e ut
copulatio, copula autem o e[ss]e t[em]p[or]e p[ri]m[us] d[ic]t[um]ens
tr[an]s, ad q[ui]d catm ut d[ic]t[ur] tr[an]s metus debet
resolui in duos tr[an]s q[ui]d unus esset catogor[ic]us
et alius sine catogor[ic]is.

§ D[ic]t[ur] in terminum in complexum et
Complexum. Complexus e[ss]e eius partes p[ri]m[us] p[ri]m[us] p[ri]m[us]
significatue, ut h[ab]et albus, vel o t[em]p[or]e cui correspondet
in mente duplex conceptus. in complexu, eius
partes o significant separate, saltem locant[ur]
significationem totius, vel cui in mente correspondet
unus conceptus. ut pater dominus et c[etera].
Nota qd t[em]p[or]e complexus distinguatur ab oratio
in eo qd t[em]p[or]e complexus sit aliqd imperfectum
et ordinabile ad propositionem faciendam, o
non oratioque o aliqd perfectum.

Nota p[ri]m[us] ad t[em]p[or]e complexum tria requiri
primu[m] o qd constet pluribus tr[an]s de modo
significandi unitis. Sicut d[ic]t[ur] iohannis et
paulus o o[mn]is complexus.

Primum igitur quodlibet eius pars debet tam intra quam extra
seipsum rem habere diversam significacionem.
tertium - partes separatim sumptae debent aliud
significare quam coniunctim, per hoc excluduntur, domus
rogi et similes, quae si separatim aliquid significant,
non idem quod coniunctim.

Articulus quartus de termino

Communi et singulari collectivo et diversivo.

Communis est qui significat plura diversim, u.g. uox
hoc quia significat aliquid communicabile pluribus, uidetur
naturam humanam ratione cuius in proposito potest accipi
pro petro paulo et ceteris convenientibus in tali
significato. ad rationem tamen communis est de necessitate quod
significent plura de facto et ex parte rei significantes,
sed sufficit quod significant plura de modo significandi:
unde sol. u.g. mundus et similes, si tamen eorum quia et
sunt plures mundi, ita tamen significat naturam illam
mundi, ut si per deum potest darentur plures, de illis
verificaretur.

Terminus eorum dividitur in transcendentalem et
transcendentalem, et super transcendentalem.

transcendentalis est qui de omnibus ac solis ueris
ueris dici potest, ut ens, uerum, bonum.

Non transcendentalis est qui est de omnibus sed de ordine
unius tantum generis uel unius soli predicamento contemptis
affirmari potest, ut animal.

super transcendentalis est qui est solum de rebus ueris et realibus,
sed etiam de fictis sicut potest ut imaginabile, motibile.

Quaror an dualium populus et similes sint tri coes.
R. po. li dualium o. s. quia o. potest affirmari
de pluribus diuisim et conuinctim tantum o. s.
potest dici esse domus et dualium ad hic eius et
dualium, s. tantum esse et ista domus, hic et ille eius
constituunt dualium.

R. s. o. qd populus potest sumi multipliciter,
po. respu. huius et illius populi uq. dualis et
cameracensis et sic et trius coes, qd potest de
pluribus diuisim affirmari, uq. populus
cameracensis et populus, et populus dualis et
populus.

s. o. potest sumi respu. petri pauli iohannis steu
et sic o. s. trius coes qd o. potest doctis affirmari
diuisim o. e. potest dici petrus et populus et
iohannes et populus, s. tantum conuinctim, coes
petrus francus et coes et populus.

terminus singularis et qd tantum de uno
affirmari hic autem et quadruplex, alius deter-
minatus qui a grammaticis vocatur nomen
proprium. alius demonstratiuus, qui
affertur signis demonstratiuis ut hic homo.

alius singularis uagus, qui confuse rem representat
ut aliquis homo: hic nomen tantum o. s. proprio
singularis s. potius communis, qd et commu-
nicabilis uniuersis pluribus nōe supponit
suppositione singulari s. co. dicitur tan-
ad alios singulares uagus qd proter naam
communicabilem pluribus significat indetermi-
modum individuationis, propter qd o. potest
accipi pro pda coe et uniuersali.

Quartus dicitur de singulari de suppositione,
Cui et possit plura significare suppositione
tamen facta unum tantum significat, ut
Filius beata virginis.
Tunc collectivus est qui in singulari numero
plura significat vastum ut dogus libet illorum
in particulari non possit affirmari.
Tunc divisivus est qui unum in singulari vel plura
divisim significat, ut homo petrus et cetera

Articulus quintus de termino
absoluto et connotativo.

Concreto et abstracto.

Absolutus est qui significat aliquid per modum per se
stantis et grammaticae substantivus dicitur quia
ab alio non dependet sed sit substantia sine
accidentibus, ut equus, homo, albedo et cetera.
Connotativus est qui grammaticae adiectivus
dicitur est qui significat aliquid alteri ad rationem
vel saltem per modum adiacentis, ut album nigrum
et cetera quae verba significant albedo dicitur et
nigredinem ut in herentem subiectis. Hinc in
termino connotativo reperitur significatum, aliud
materiale, sed illud cui denotatur aliud
ad rationem: aliud formale: sed illud quod denotatur
ad rationem alteri: sic ut album et nigrum connotat
significat formaliter albedinem quod inest
parietibus et materialiter significat parietem cui
inest albedo.
Terminus concretus est qui significat formam concretam sine
ut connotatam subiecto ut album, homo et cetera qui significat
albedinem in subiecto et humanitatem in supposito.

Abstractus est qui significat formam secundum se ut albedo, humanitas, et cetera. Hinc concretum habet duplex significatum, formale scilicet ipsam formam, et materiale scilicet subiectum habens illam. Trunc abstractus vero habet unicum scilicet formam. De quibus collige potest quod omnis trunc connotativus est trunc concretus et contra ratio est, quia connotativus significat formam inherentem subiecto quod ad rationem concretam sufficit, et tamen omnis trunc concretus est connotativus, quia sic debet esse adiectivus, concretus autem propter se substantivus, ut homo. Collige potest: omnis trunc abstractus est absolutus et contra quia ad rationem abstracti est tamen requiritur quod significet formam et adiacentem alteri tanquam suppositum, id praeterea requiritur ut ita significet formam, quod ex modo significandi representetur forma ut subsistens, ut hic trunc humanitas.

Articulus secundus De termino finito
in finito prima et secunda intentionis.

Finitus est qui aliquid naturam determinate significat, infinitus, qui ex sui significatione nihil determinat ut homo. Ad notandum in particulam, cum sumi dupliciter infinitanter, scilicet neganter, infinitanter sumitur pro modo immoderate praedicat nomen illum affert tollendo eius significatum determinatum, propter quod dicitur imdeterminare per infinitate. Sumitur neganter pro modo in finem transit ad nomen quatenus copulat et rema, quorum componitur et copulationem nominando facit pronomen negativum, ut homo est falsus.

Terminus prima intentionis dicitur significans aliquid
secundum illud quod habet in se seu in proprio statu
secundae intentionis, dicitur terminus significans secundum
illud quod res habet per ordinem ad intellectum,
ut videtur in istis et est ista in predicata et compositis
et est nisi quod unus apprehenduntur ad intellectum.

Articulus secundus de termino
Univoco equivoco et analogo.

Terminus univocus dicitur qui tribuitur pluribus in eadem
propter significationem, ut homo tu petri et pauli
id est significat plura sub eodem conceptu, sic quod
dico petrus dicitur homo, idem conceptus dicitur petro quam dicitur
paulo cum dico paulus dicitur homo.

Terminus equivocus dicitur qui tribuitur pluribus in diversa
significatione, id est sub diverso conceptu et ratione,
ut vox canis quae significat domesticum canem et
caelestem.

Nota primo ad equivocationem sufficit pluralitas
conceptuum quorum unus solum requiritur ultimatorum,
unde licet ista vox homo significet unum significatum
modante duplici conceptu, uno est ultimator solum ipsius
vocis altero ultimator qui dicitur ipsius vocis per eundem significatum
et conceptum, id est tam equivoca quam est representativum
significatum pluribus conceptibus ultimatoris.

Nota secundo aliquid dicitur terminus equivocus aliquid predicari
equivocum: similiter et univocum dicitur et predicari
univocum: quia homo ut predicatur equivocum.

De homine vero et puto hoc in absolute consideratus
et univocus: se canis predicatur univocum de hoc et
illo eandem rationem absolute in consideratus est
equivocus. et ergo inconnuens abym rum sumi
univocum et equivocum sub diverso rati. ut patet in his
exemplis.

Primum analogum est qui videtur pluribus partem in una
partem in diversa significatione, ut sanum, primum
et principaliter dicitur de animali et significat
sanitatem de pulsu vero et medicina dicitur sedatio,
in quantum sunt unum et radicatum et alterum
causatum sanitatis in animali.

pro analogis et equivocis ^{pro}ponuntur due regulae:
prima est analogum si se sumptum stat pro suo
sanosiori significato. Dicitur si analogum est restringitur
ad summi manus principalem significatum, debet semper
propter pro principaliori v.g. ~~offere~~ et analogum
ad imperatorem Romanum et boem crudellem,
si vero est restringatur prosopoeiali hoc crudeli,
debet accipi pro imperatore romano.

Secunda in analogis et equivocis talia sunt subtra
hantia permittuntur a suis predicatis, id est quod
nomen significat plura determinatur ad standum
pro uno secundum dependentiam predicationis, ita ut si
predicatum exagat eandem minas principali
significato, substat pro minus principali
significato. v.g. si dicam canis lucet, canis ibi
accipitur pro eandem eadem, quia soli illi competit
lucore.

Articulus octavus de sermone
generali de rebus dominantes

Trus donominans intrinsecus & qui dicitur de fulcro
ga quo & fœt p rorum donominantem significata,
ut album, nam ille trus dicitur de signo de pariete
et edat in quibus & fœt set albedo.

Tras et triduo donominans et qui dicitur de subro
in go o d fca p rrum donominantem significatur
interis infum de que dici possunt de parvose reg.
quibus tmm o d fca p rrum donominantem
significatur o tm in p parvoti infio qua hoc est
At regit.

Articulus nonus De terminis

Communibus et propriis

Termini connotabiles dicuntur quae sepe aliis inferunt connotationem
et sepe in se mutua dicuntur in se ut aal et sensum.

24 deo dicuntur in recto ut cum
 Nota qd aliquando vult conuenit uni trō de conuer. rebus,
 etiam conuenit alteri sine trō relatiui ē p̄ conuertibiles
 tum quia de se inuicem ē p̄dicantur in recto, ē om̄i trō
 pater ē filius aut contra, s̄d pater ē filii pater aut contra.
 tum q̄a qd qd vult conuenit uni de cor. relatiui, ē conuenit
 alteri, ē cū bene sequitur pater ē iustus, ergo filius ē iustus
 ē m̄ bene sequitur in conuertibilibus ut hic uat ē uinens
 ergo sensum ē uinens propter necessitatem inter p̄

Connexion en

Conuersionem
in opprobrium est qui nulla ratione inter se conueniunt in do
cena et carnalitate, ut hoo et o hoo.

Per in quo sit oppositi, ut 200 et 0 200.
sunt autem in quadruplexi dicta primo sit oppositi contradictoria,
ut vivens et 0 vivens

¶ Do oppositi promatruel, ut cæcus et videns. Tercio
Contradictorie ut album et nigrum. quarto oppositi relative,
ut pater et filius. et hæc dicitur nihil

TRACTATUS 2us

De modis sciendi

ARTICULUS 1us

Quid sit modus sciendi et quotuplex

Modus sciendi et oratio alienius ignoti manifestativa,
oratio ponitur loco quæritur id est dicitur aliquid indifferens ad
orationem perfectam et imperfectam, et o est modus
sciendi et oratio perfecta, ut patet in definitione et divisione,
per quod in modus et oratio perfecta, et quidam imperfecta.
Loco dicitur ponitur hæc particula ignoti manifestativa.
pro eius intelligentia.

Nota pro id est o est oratio manifestans ignotum sit modus sciendi,
per illam tantum que se per præcise et ex modo significandi est manifestativa
ignoti. explicatur: ignorabas utrum petrum ambulare, et alius
dicit tibi petrus ambulat tunc illa oratio o est modus sciendi
et quod per se o sit manifestativa ignoti: ista dicitur. oratio o est magis
nota tibi manifestare id quod ignoras quam si illud ipsum
legeres in parva vel in libro, si tamen manifestat ignotum
et fuit per contrarium de ambulatione petri, hoc est per
accidentem. et o habet de se per se auctoritate dicentis cui
idem adhibet.

Nota pro duplex est ignotum aliud completum aliud
in completum, in completum et hoc, completum ut hoc est
Ripit. Manifestare dicimus quod rem in confuso et
in rōveris latitantem in lucem adducimus.

Hinc modus serendi. & illa oratio clarior et notior, in qua
aliquid de his ignotis replicatur, ut hic est sensus uocabulorum
gloriarum, oratio ignoti manifestativa. talis modus tripliciter
scilicet definitio, diuisio et argumentatio. Quibus sufficiens
diuisio ostenditur, ut in oratione ignoti manifestativa.
si enim ignotum fuerit complexum, manifestatur argumentative.
si uero fuerit in complexum uel ignoramus essentiam et illam
manifestat definitio: uel partes, et illas manifestat diuisio:
ergo sicut nullum aliud ignotum datur quod manifestetur, ita
nullus datur alius modus serendi. uel patet in hoc quasi
hoc essentiam ignoras manifestatur per definitionem dicendo,
hoc est autem rationale: si partes ignoras, manifestantur hoc
diuisione partium hoc est alia est corpus alia autem spiritum
ignoras aliam passionem quia de illo praedicatur in hac propositione
hoc est uisibile, manifestatur per hanc argumentationem, hoc autem
rationale est uisibile, omnis hoc est autem rationale, ergo omnis hoc est
uisibile.

petes an omnis propositio sit modus serendi, cum uideatur manifestare
ignotum?

R. negatiue: Et enim aliquid manifestet ignotum hoc tamen
non habet se rationem suam, sed tantum habet diuinitatem unum de
aliis, sed aliquid manifestant ratione alienius definitionis uel
diuisionis inclusae, alius enim ut non manifestat et ignotum,
deberet aliqua uia ostendere sic ut sunt per talem propositio-
nem asseritur, quod non sit per ipsam, sed per argumentationem.
Sed quando ratio habet hoc est cognita, tunc eius definitio
est erit amplius modus serendi, quia tunc est manifestabit
ignotum.

R. negando ante eadem ad probationem R. Et in illo casu non
manifestet satis et quod est ratio sua sit manifestativa,
sed ad rationem modi serendi sufficit, quia uerba definitionis
et dicunt aptum ad apprehensionem et habet esse agramma

ARTICVLVS 3us DE DEFINITIONE

Definitio est oratio nomen rei aut rei significationem reponens: in quibus
verbis duplex definitio infinuatur, una quid rei, altera quid nominis.

Definitio quid nominis.

Definitio quid nominis est quae explicat significationem nominis, ut quando
applicatur fieri pro loqui, sed quoniam reducitur ad synonymum.

Definitio quid rei est oratio explicans essentiam rei, sic autem rationale
applicat essentiam hominis. Hae triples sunt quiditativa, descriptiva
causalis, prima explicat essentiam rei per suas partes intrinsecas
et extrinsecas: secunda per accidentia propria: tertia per causas
extrinsecas, quales sunt officiales et finales.

Definitio quiditativa subdividitur in physiceam et metaphysiceam.
Hae datur per proprium genus et propriam diuisionem ut autem rationale:
illa datur per partes physiceas scilicet materiam et formam et
quibus ens naturale componitur, ut hae definitio hominis ens
naturale compositum de corpore et anima rationali: unde definitio
quae datur per partes componentes realiter et physice
compositum est definitio physicea: et quae datur per ea
quae intrinsece constituent unum ens in suo genere dicitur
metaphysicea.

Altera definitio est descriptiva, quae traditur per accidentia,
Altera definitio est descriptiva, quae traditur per accidentia,
quasi sunt propria et dimanantia ab essentia rei, dicitur.
Definitio descriptiva propria et prius ut quod autem rationale
ad miratimum et eorum: si autem tradatur per accidentia

etiam, notius dicitur definitio accidentalis.

Definitio causalis est quae traditur per causas extrinsecas, scilicet
efficientem et finalem: ut autem est forma creata a deo
vel beatitudinem optinendam.

Ut autem quae definitiones sunt bonae debent tradi per causam
propriam definiti, si enim eae sint communes cum aliis non poterit
definitio conueniri cum definito ut de se patet, ut de eo praedice
per eam maiorem, scilicet maiorem primam, non potest non potest
aliquid bene definiendi nec similiter per eam offendentem
eodem.

ARTICULVS Tertius

Conditiones bonae definitionis

prima est ut definitio sit notior definito. ratio est quia definitio
debet definitum suum distincte explicare, quod non facere
posset definitio si esset aequa vel magis ignota, quam
definitum suum.

et hoc colligitur per nihil potest per se ipsum defini, quia nihil est
sed ipso notius: colligitur secundo definitum non potest definitionem
ingredi. colligitur tertio, non posse duo per se mutuo defini, si
saltem ordinariis, quia illa duo vel ducunt aequae nota vel
unum erit ignotius, si sunt aequae nota, neutrum poterit
per alterum explicari, si unum eorum sit notius altero,
si unum eorum sit notius altero, per eandem rationem non poterit
per alterum defini.

Dicitur itaque ordinariis, quia non est semper utroque tum quia
considerationes duae, unum potest esse notius altero, et
alterum inesse alia consideratione notius ipsa: cum enim quia
ut neutrum seorsum praedicatum, sit altero notius, quod patet
per sumptum cum aliis uerbis, potest constituisse complexum
notius altero seorsum praedicatum: uti per se ipsum
definit quod per praedicatum et praedicatum per quod.

Secunda conditio est ut definitio sit adaequata id est non
superflua, nec diminuta, quia si sit superflua potius pareret
confusionem quam claritatem, si diminuta est et per se careret
totam nam definiti.

Tertia conditio genus debet constare ex et divisa.
Genus dicitur aliquod superius, et communius in quo
definitum convenit cum aliis: Divisa autem est illa pars qua
definitum ab aliis contentis in illo superiori distinguitur ut, in
illa definitione homo , ael vacale, ael homo , quia est aliquid
superius in quo homo convenit cum equo, et equa. vacale
vero est divisa, quia explicat nam homo , quatenus
distinguitur ab equo et equa.

Quarta et ultima conditio ut definitio et definitum
dicantur convertibiliter, ita ut de quocumque predicatur
definitum, predicetur et definitio, et de contra, ut petrus
est homo , ergo est ael vacale et de contra, cum omni definito
conveniat essentiam definiti, consequens est nulli alteri
posse convenire.

Iuxta has regulas duplex est modus argumentandi in defini-
tione, primus a definitione ad definitum, tam affirmativum quam
negativum et de contra est bona ratio ut homo ael vacale,
ergo est homo , et homo ael vacale, ergo est homo et de contra.
Secundus fere modus in idem vadit quod quod predicatur de
definitione, predicatur et de definito, quod ille
de predicatis vocalibus, et vero de intentionibus et
predicatis vacis, et omni sequitur. Definitio est modus secundi
ergo definitum est modus secundi. nec aliae similes in
quibus predicatur predicantur secundae intentiones
Logice.

Articulus quartus de definito —

Quaedam circa definitum sunt observanda.
 primum est quod definitum sit duplex aliud proprium aliud
 remotum.
 proprium est illud cuius nomen per se primo et immediate definit.
 remotum cuius nomen modo et secundario dicitur. ^{ut in hac definitione hoc est nomen nomen}
 Remotum vero est potius et paulius. ut adverte quod definitum
 proprium est definitum pro his et in re, sed pro ut concipitur
 et concipitur, ut in hac propositio hoc est definitum substantium
 supponit simpliciter et ideo est et inferre ergo potius est
 definitum nisi eum addito nomen vel in quantum hoc.
 secundum est ut definitum sit sit per accidens id est diversa
 nomen: quod diversa nomen est possunt una definitione explicari.
 et propterea sunt equivocalia et potest defini, quod intelligi
 de equivocis rigorose non est de analogo.
 tertium est omne definitum debet de immutabili
 et ut sit ita singularia est possunt per se primo defini, quia
 definitio formalem rei quidditatem replicat singularia aut
 corruptibilia de quibus aristoteles loquitur, sunt materialia
 materialiter distinguuntur ex parte materiae signatae, ergo nihil
 habent formalitatis quod addant supra speciem rationis cuius
 possint defini.

Quartum est: sola species defini potest quia proprium dicta
 definitio constat ex genere et differentia, sed sola species hoc habet ergo
 species unde figurando genus definitur et definitur nisi in quantum
 genus, quia ratione genus generalissimum et differentia est per se
 definiuntur, quia est constant ex genere et differentia.

Articulus quintus

De divisione —

Divisio est oratio totum in suas autem in suas significationes
 distribuens in qua definitione duplex insinuat. Divisio,
 Altera quod rei altera quod nominis.
 Divisio quod rei est oratio totum in suas partes distribuens ut autem.
 Aliud rationale aliud irrationale.

Divisio quid nominis & oratio vocem in suas significationes
distribuens ut si dicas canis aut significat canem latrabilem,
aut marinum, aut celivrem: Hanc divisionem quidam
philosophi dicunt ad subiecti reales in accidentia rationis,
quod significatio in vocibus & accidentia rationis proprium
in substantia reali vocis.

Circa divisionem quid rei nota, rem quae dividitur
appellari divisum, partes vero in quas dividitur,
membra dividenda: orationem vero quae tales partes
repleat divisionem: cum ergo proprium sit divisionis
dividere totum in suas partes iuxta diversos modos
potius diversa sunt divisiones, unde si est totum &
triplex, potentiale solum actuale et accidentale, ita
etiam triplex & divisio, potentialis, actualis, accidentalis.
Divisio potentialis quae alio modo dicitur utilis, et illa quae totum
dividitur in partes quas subiecto in potentia continet illa autem
triplex & alia quae in speciebus quod solum divisum essentialiter et
aequaliter reponitur in inferioribus dividendis, ut
cum anima dividitur in hominem et equum et membra sunt
divisionis vocatur partes subiectivae.

Ad hanc reducantur aliae quae quae dividitur in duas
ut quod solum dividitur in rationale et irrationale.
ergo quod solum differt a precedenti, sit proprium quod & dividatur
in duas, sed per duas dividatur species.
Alia divisio potentialis & quod analogum in sua analogata dividitur,
quod solum divisum & principaliter in uno membro dividendi
et minus principaliter in aliis, ut solum autem utilis
urina et medicina. in qua divisione divisum appellatur
analogum, et membra dividenda, analogata, quorum
primum dicitur principale analogatum quod ratio analogi

quod simpliciter et absolute reperitur in aliis vero secundum
quod est per participationem a primo.

Divisio actualis est qua totum actuale dividitur in partes
ut quibus actu componitur, sicut sunt physicae ut homo alia pars
autem alia corpus: sicut metaphysicae ut homo alia pars animae, alia
passiva: sicut integrantes, ut homo alia pars manus, alia pedis
alia capitis. Et ideo divisio actualis solet subdividi in
metaphysicam, physicam, et integram.

Divisio accidentalis est qua totum accidentale dividitur in suas
partes, quae tripliciter contingit: primo quod dividitur
factum in accidentia ut corpus aliud album aliud nigrum
quod de contra, quod accidens dividitur in substantias ut album
aliud parietem aliud lucem.

Porro quod accidens dividitur in accidentia, ut album aliud
calidum, aliud amarum. Haec tamen ultima divisio
distinguitur ab enumerativa, nam si divisum sit de
essentia membrorum dividendum, ut in hoc, coloratum
aliud album, aliud nigrum, talis reducitur ad
divisionem generis in species, quia proinde est ac si dicatur
color alius albedo alius nigrudo, quae proprie est divisio
generis in species. Sicut divisum est per de essentia membrorum
dividentium sed coniungatur accidentaliter, ut
cum dicimus album aliud frigidum aliud calidum,
reducitur ad divisionem facti in accidentia, quia tunc
album quod est divisum habet rationem facti in calidum, et
frigidum.

Articulus sextus

Conditiones bonae divisionis

Prima conditio singula membra debent esse minora divisa nam
totum semper est magis sua parte.
Secunda: omnia membra dividenda simul sumpta adaequantur et
aequantur divisum, quia non est aliud in toto quam ipsius partes.

fortia debent membra diuidentia habere, aliquam oppositionem
saltem formalem quia de ratione partis et aliam partem excludere
digni saltem formalem, quia diuisa membra diuidentia possunt
Realiter eundem compotere, et tamen secundum eandem rationem
sic diuiditur bonum in honestum, delectabile, et utile.
omnino in ista solum formaliter et per intellectum distinguitur.
Quarta debet tradi diuisio per pauca membra, ne multitudo
confusionem pariat, et ideo in diuisione, unum membrum
principale adfertur et loco aliorum membrorum negatio
membris principalis. u.g. aut aliud rationale aliud irrationale.
ubi tamen nota irrationale est ad aliquid negatum, sed positum,
scilicet diuinam gratiam oritur, quod exprimitur per aliquid negatum,
subiectum nominis proprii. ubi etiam omnia membra
diuidentia sunt nota, potest tradi diuisio per multa membra
sine ulla confusione.

Articulus septimus.

Modi Argumentandi.

Circa diuisionem.

Modus triplex est: a diuiso ad omnia membra diuidentia
et contra ualeat consequentia tam affirmatiue quam
negatiue u.g. et aut ergo rationale uel irrationale: et rationale
uel irrationale, ergo aut
scilicet a membro diuidenti ad diuisum ualeat affirmatiue
et tamen negatiue: a diuiso uero ad quodlibet membrum
diuidentis ualeat negatiue et tamen affirmatiue u.g. et aut
ergo non rationale, non irrationale
uerius, a diuiso cum negatione unius uel plurium secundum
qualitatem diuisionis, ad affirmationem alterius membri
affertur, ualeat argumentatio, u.g. et aut et rationale ergo
irrationale. et sic de ceteris

Articulus vetanus
De argumentatione

Argumentatio in qua unum de alio sequi denotatur,
v.g. petrus ambulat ergo movetur. ex quo collige quod
ad argumentationem sufficiat quod unum de alio ex
possit inferri quocumque modo, sed necesse est ut applicetur
illatio et consequentia, propter quod est sic argumentatio,
petrus currit et movetur, quod est applicatur unum sequi de
alio.

tria reperiuntur in argumentatione, primum est antecedens
sive propositio inferens: secundum est consequens sive propositio
quellata. tertium nota illationis. hae autem nota triplex est
prima conditionalis in qua illatio fit per particulam si.
v.g. si homo currit movetur.

secunda est rationalis, quae fit per particulam ergo, v.g. si homo ergo
currit.

tertia dicitur causalis, in qua illatio fit per particulam quia.
v.g. quia homo est rationalis, est sensibilis.

quarta hanc triplex est illationem in triplex est argumentatio,
conditionalis rationalis et causalis.

Adverte quod ut argumentatio conditionalis sit bona, requiritur
quod antecedens et consequens sit verum, sed tamen quod sit bona
consequentia: hae enim sunt bona argumentatio, si homo volat
gabet alas, si antecedens et consequens sit falsum.
causalis autem ut antecedens sit bona consequentis rationalis, dicitur
requirit ut antecedens et consequens verum sit.

Argumentatio rationalis quatuorplex est, syllogismus scilicet,
enthymema, inductio et exemplum de quibus scribitur.

Traectatus tertius
De terminorum proprietatibus

Accidentia seu proprietates verorum sunt sex scilicet suppositio
status ampliatio restrictio id restrictio et appellatio de
quibus est.

Articulus primus

De suppositio.

Suppositio est acceptio vocis pro aliquo. ut. ois homo est animal,
vel homo accipitur pro omnibus hominibus.

Suppositio dupliciter est alia materialis alia formalis.

Materialis est acceptio vocis pro se ipsa tantum de pro suis syllabis et
literis ut homo est syllabatum: suppositio formalis est acceptio vocis
pro suo significato, ut homo est animal.

Quilibet vox habet duo significata, unum immediatum, alterum
mediatum: immediatum est vox significata precisa et abstracta
ab individuis sic homo pro significato immediato habet nomen humanum
in eo: pro mediato autem habet individua seu inferiora nomen petrus,
scilicet ut petrus paulus et cetera.

Suppositio formalis dividitur in simplicem et personalem.

Suppositio formalis simplex est acceptio vocis pro suo significato immediato
ut. homo est animal.

Suppositio formalis personalis est acceptio vocis pro suo mediato significato,
ut. ois homo est animal, in qua propositio homo accipitur pro suo significato

mediato quia accipitur pro inferioribus individuis in quibus
reponitur immediatum significatum scilicet nomen humanum.

Suppositio personalis sic significat cognoscitur, primum est
si nomen notetur aliquo signo vel universalis vel particulari;

ut. ois homo est mortalis et eadem vel si manente sensu

propositionis addi possint aliquod signum.

Secundum si trius sit pluralis numeri.

Tertius si in locum tri possit poni inferior vel denominatum, u.g. hoc est real quod possumus dicere potius est real. Et adde oem propositionem singularem factam in qua est predicatur trius secundum intentionis habere substantiam supponens personaliter, u.g. petrus studet.

per personam hic est intelligitur rationalis nature in duabus substantiis, sed quolibet inferior vel denominatum: u.g. albedo supponit personaliter pro hac et illa albedine: album pro hac et illo denominato.

Suppositio personalis dividitur in eodem et differentem:

Differentia est acceptio tri singularis personaliter accepti.

u.g. petrus est hoc dei personaliter accepti: si in acceptio simpliciter u.g. petrus est unum, est suppositio simplex.

Suppositio eorum, est acceptio tri eorum pro oculis suis personarum u.g. ois hoc euit.

Articulus secundus

De suppositione accidentali et naturali.

Suppositio naturalis est acceptio tri pro oculis pro quibus Naturus est accipi, siue existant siue non, quod contingit in propositione necessaria et naturali id est officiali: tunc in copula est importat tempus sed unum tantum predicati cum subiecto, et ideo tales propositiones dicuntur absolutae a tempore, cum extra se uniantur pro determinato tempore sit ergo regula quod quicquid predicatum est de intrinseca ratione subiecti seu de intrinseca adpugnantia

Verbum absoluitur a tempore et factum supponit naturaliter
unde definitio intelligitur quod supponat tunc propter
connotationem intrinsecam ad eam aut propter intrinsecam
repugnantiam predicati cum facto tunc propter aliquam
ampliationem, quia hoc in hac proposicione, ut hoc possibiler
curritur accipitur quidem pro oculis quibus natus est
accipitur tunc supponit naturaliter, sed accidentaliter
quia predicatum fuit currit accidentaliter si conuenit
ut illa acceptio pro oculis, tunc prouenit ratione predicati;
sed ratione ampliationis.

Suppositio accidentalis est acceptio tunc pro eo quod est dicitur
secundum tempus importatum per copulam ad secundum
exigentiam predicati: ut cum dicitur hoc est edebans,
si hoc ratione copulae supponit pro desertoribus et
presentibus, ratio uero predicati subsumit supponit pro
uero, quia femine tunc edebant.

Potest quomodo distinguantur hae tres, significatio,
suppositio, et uerificatio.

Respondeo significatio tunc sitis quodam attributa uoci et sonum
instituto ad rem significandam, et quae semper ipsi
composit: suppositio est acceptio uocis pro aliquo de ipsius
significatis, quae tunc conuenit tunc nisi in proposicione:
uerificatio autem est propria affectio tunc per integra proposicione,
est enim attributio predicati facta subito cum ueritate, quae fit
per copulam.

Articulus tertius De reliquis Suppositionum diuisionibus

Suppositio eorum et quadruplex prima dicitur distributiva
sive utilis, secunda copulata tertia determinata
quarta confusa de quibus priusquam hoc ordina agamus,
videndum est quod sit defensio et assensus loquus.
Defensio et assensus loquus ut sit, est aliquid quod explicatio
suppositionis per enumerationem eorum pro quibus uel aliqua
supponit.

Defensio ergo est progressus ab utili ad inferiora contempta
sub illo, hoc modo est hoc est aal, ergo petrus est aal idem est aal
assensus contra est progressus singularibus sufficienter enumeratis
ad universale uel. ergo est aal petrus est aal et sic de ceteris
ergo est hoc est aal.

Defensio et assensus est quadruplex sive distributivus sive
copulativus, collectivus sive copulatus, disjunctivus sive
determinatus, disjunctus sive confusus. quorum duo
priores distributivus et collectivus sunt per particulam
et duo alii posteriores per particulam uel.

Nota primo particulam et sumi dupliciter primo copulativus sive
copulativus, sumitur copulativus quod

quod copulatio coniungit integras propositiones uel. petrus est hoc
vel paulus est hoc et de hac acceptione particulae et, notatur assensus
et assensus copulativus.

sumitur copulativus, quando est coniungit integras propositiones sed tantum
partes subiecti uel predicati. uel. quod dicitur, omnia elementa
sunt ignis et aer et terra et aqua, et de hac acceptione procedit
assensus uel assensus copulativus.

Nota sive particulam uel, sumi etiam dupliciter disjunctivus quod
disiungit integras propositiones uel. petrus est niger uel idem est niger

Est autem assensus diuinctus: sumitur disiunctum qd tantum
disiungit partes unius & troni. u.g. nauis & necessaria ad nauigandum
ergo uel hae uel ista & necessaria & sine fit assensus uel
dissensus disiunctus.

Nota tertio quod possit dari assensus et dissensus in propo-
sitione si loco uti ponatur particula uel.

Nota quarto diuinctum & inter dissensum disiunctum et
disiunctum: qd in disiunctio tunc conueniat alicui in
particulari in diuincto autem & conueniat alicui particulari
sed tantum in confuso.

Nota quinto in his uerbis sic cognosce in copulato & de
singulis sed & omnibus simul sumptis: in copulato & singulis
partibus copulatio enumeratis: in disiunctio & una sola
parte determinata: in diuincto & de unica sed & omnibus confuso
sumptis.

ARTICULVS Quartus De signis

Signum sive est uox sine categorica significans eorundem
Acceptationem uocis, u.g. ois nullus et eorundem. Diuiditur primo
in simplex u.g. ois et mixtum u.g. semper. Signum simplex
diuiditur primo in uerbum, ut ois: et particulare, ut aliquis.
Diuiditur secundo in affirmatiuum, et negatiuum. Sine
statuuntur aliquot regule.

Prima & pro signis uerbis: signum uerbum affirmatiuum
distribuit tunc proximis et confundit remotas, id est facit subiectum
supponere distributiuum, predicatum uero confuso, u.g.
ois. hoc & tal, si hoc supponit distributiuum, et tal confuso.
scripturatur in supposito copulata quae & uariatur ratio signi
uerbis, u.g. ois apostoli dei sunt quod deum.

7
Si apostoli o supponit distributivum, sed copulato si vero
signum fuerit utre negativum distribuit utrumque proximum ut
Remota sunt factum. et praedicatum u.g. nullus homo est equus
vel hoc et equus supponunt distributivum.

Secunda regula pro signis particularibus: signum particulare
affirmativum facit proximum trum supponere determinatum,
Remotum vero relinquit intactum, ut aliquis homo est animal,
homo supponit determinatum, animal vero eodem modo se habet ac
si nullum esset signum: si tamen signum fuerit particulare
negativum determinat quidem trum proximum, trum
vero remotum distribuit ratiō negatī, ut aliquis homo non est
animal.

Tertia regula pro signis mixtis quiblibet et particulari:
haec signa partim distribunt et partim determinant
proxima immediata u.g. alter malum distribuit et diiungit
quod oīem dicitur alter oculus est dexter, sensus est oīum
duorum ipso vel illa est dexter.

Quarta Regula pro mixtis ex termino categoromatio
et sine categoromatio: idem inveniendum de aliis re si
categoroma et sine categoroma ferunt diueta, et ideo
si signum quod includit trum mixtum sit utre affirmativum,
u.g. Semper id est oī tempore distribuit trum categoroma
nem cui coniungitur sicut tempus, alios vero confundit
u.g. semper homo disputat, et tempus distribuit utrumque, alii
autem rei ut homo confunduntur. quod autem signum sit utre
negativum u.g. nunquam distribuit tam categoroma cum
quo coniungitur, quā alios trās ut si dicas nunquam homo
disputat: et idem servata proportionē de aliis dicendum
est.

præterea ad formandum & primo has regulas de intelligendis
tam ræ rorum qui ponuntur in ractō qm dorum qui ponuntur
qn obliquo, unde in hac præpōd, quibus huius hominis huius currit
Li hōi sumitur distributivus.

observa sdo qd qd aliqd signum afficit unum trum prius
Affuetum aliquo alio signo qre trus habet suppositionem
qllius signi qd æquivalat istis duobus quibus afficitur:
uq. non nullus hōi dormit: ista duo signa æquivalent signo
particulari affirmativo, aliquis, et ita habebitur suppositio
determinata, pro cuius intelligentia adverte ad has
verbes.

o ois, quiddam o: ois o, quasi nullus:
o nullus, quidam: sed nullus o, valet ois:
o aliquis nullus: o quidam o valet ois:
o alter, neuter: neuter o præstat uterq.

ARTICVLVS Quintus

Qd sit suppositio distributiva sicut copulativa
Suppositio distributiva & acceptio trī pro suis inferioribus vel denominatis
copulativa & numerandis uq. omne aal & infibile, si aal sumitur
distributivus idē unius saliter pro ois inferioribus.
Fundatur primo in urlem absolutam simpliciter et in urlem
alcomodam, urles simpliciter & acceptio trī pro ois omnino
inferioribus: urles alcomoda & acceptio trī pro suis inferioribus
cum aliqua exceptione, uq. celum oia regit, sibi proterso
infum.
Fundatur sdo in urlem pro singulis generum, et in urlem pro
quibus singulorum. — urles pro singulis qum & acceptio
trī o solum pro pōdus unum om pro ois indus darum,
uq. o alium & infibile, qū facit hunc sexum, et hoc alium
et infibile, et istud alium est infibile et eoa

Utile pro gressu singulorum & acceptio uocis pro singulis
 species, & tñ pro singulis induit, u.g. oñ aal fuit in area
 hoc ē: sensus oñ & qd de oñibz species aalis aliqd fuit
 in area noct.

Notæ siue regulæ suppositionis distributivæ, prima, si signum
 uel affirmativum uel immediatè præponatur, sumitur
 distributivè: si uero uel negativum uel particulare
 negativum ponatur, tri sequentes distribuuntur, u.g. nullus
 hō ē planta: aliqua planta ē hō.

Secunda si uel aliqua regatur ab aliquo comparativo uel
 superlativo, uel alia uoce significante excessum uel defectum,
 illa sumitur ueritè u.g. hō ē fortissimus bestiarum,
 Ursus ē fortior lupo, singulus proportionibus prædicta accipiuntur
 distributivè. ut tñ cond intelligatur hæc regula debet fieri
 comparatio inter res diuersæ speci.

Tertia si supra eam aliquom obliquum cadat dictio speciativa
 accipitur distributivè u.g. oñ aal præter hōm ē irrationale,
 Li hōm accipitur distributivè.

Quarta si particula copulativa u.g. solus uel tm, præponatur subto,
 distribuit prædicatum: u.g. solus hō ē rationalis tantum hō
 arguitur: hæc tm prædicta conuertuntur in uel affirmativas.
 v.g. oñ rationale ē hō ut oñ qd loquitur ē hō.

Articulus sextus

De suppositione copulata Determinata et confusa

Suppositio copulata ē acceptio tri pro oñibz significatis &
 sorsim sed simul sumptis u.g. oñ apostoli sñ duodecim.
 Regula pā huius suppositionis ē qd prædicatum significat
 aliquom numerum, ut in præcedenti de exemplo.
 Secunda si extremum constet pluribus res inter se copulatis,
 u.g. elementa sñ ignis, aer, aqua, terra

~~Quinta regula~~

Petitur qd nam supponantur uerba collectiua illa scilicet quae
significent collectionem siue aggregationem quandam multorum,
u.g. ciuitas, exercitus, populus, et ead.

R. primo si sumantur prout significant talium aggregationem supponunt
collectiua, u.g. populus dicitur confisus & bonus.

R. sdo si sumantur prout sunt inferioribus, sumuntur distributiua.

u.g. ois populus constat multitudine, quia tunc sensus qd hic
populus constat multitudine et iste populus constat multitudine, et ead.

Suppositio determinata & acceptio tri pro suis significatis
sumptis seorsim et disiunctim, u.g. aliquis homo & albus, o er
inferre ergo hic et iste et ille & albus sdo tunc uel hic homo & albus,
uel iste homo & albus et ead.

prima regula cuius suppositionis & si propositio particularis uel
indeterminata sit affirmatiua, subitum sumitur determinate.

sda si propositio negatiua sit particularis uel indeterminata subitum
sumitur acceptum indeterminate, u.g. aliquis homo o & iustus.

Suppositio confusa & acceptio tri pro inferioribus disiunctim
ordinem audis id est in qua subitum ita supponat pro inferioribus
ut de nullo in particulari verificetur u.g. oculus & necessarius
ad uidendum, calamus ad scribendum et ead.

qd o potest magis verificari de hoc quam de illo ead mo
sdo tantum de uno indeterminate et in confuso.

prima regula cuius suppositionis & praedicatum propositionis
uerbis affirmatiue subitur confuse.

sda subitum propositiois & elusiu sumitur confuse, ratio & quia
talis propositio potest conuerti in uerbum affirmatiuum,
in qua subitum propositiois & elusiu dicitur praedicatum.

tertia uoces quae rogantur a uerbis determinatis promitto,
debeo, requiruntur et similibus sumuntur confuse, et qd
dicitur debeo tibi equum uel equus & necessarius ad equitandum,

5
5 sensus quod dicitur vel sunt vel istum quem determinate
sed aliquem in confuso.

Articulus septimus De statu et ampliatione.

Statu est acceptio rei pro significato existente in tempore per copulam principalem
compositam u.g. homo studet si homo habet statum quem accipitur tunc pro significato
existente sub differentia temporis per uerbum studet importata.

Ampliatio est extensio rei ad plura quam sunt in tempore connotata per copulam,
u.g. fulgebunt iusti si iusti ampliat ad presentes et futuros.

Ampliatio triplex est prima temporum tantum, que conuenit rebus singularibus,
quod est in ratione unius significati ampliari non possunt nisi secundum illius existiam
in duobus temporibus. Secunda temporum et suppositorum, et hoc competit

rebus collectivis, qui cum multa in duobus temporibus existant significant
extendi possunt ad significandum alia, et alia supposita sub alio et alio
tempore, u.g. impii peribunt, scilicet qui sunt vel erunt.

Tertia temporum et formarum, et hoc triplex connotatiuis conuenit cum scilicet
sit extensio ad plures temporis trias ratione formae connotata, et candidum
fuit nigrum scilicet quod non fuit candidum, fuit nigrum.

Ampliatio secundum temporis trias est quadruplex ad presens preteritum
futurum et possibile. pro quo sequuntur regulae et obseruanda.

prima regula uerbum preteriti temporis ampliat tunc ad presens
et preteritum, u.g. goannes ambulauit scilicet qui fuit et fuit.

idem est de preterito imperfecto ut goannes ambulabat scilicet qui fuit
vel erat. uerbum autem futuri temporis ampliat ad presens et
futurum u.g. goannes ambulabit scilicet qui est vel erit.

Secunda regula. uerba significantia rei destructionem vel
desinonem ampliant ad presens et preteritum. u.g. domus
destruitur scilicet quae est vel fuit: haec regula habet etiam locum
in personis ut liber et doctus, iustus et saluandus.

Tertia uerba significantia rei incoationem vel posterioritatem

Ampliant ad presens et futurum u.g. Desico templum scilicet quod est
 uel erit: Joannes est posterior ad eum scilicet qui est uel qui erit.
 Nota quod in ampliantur ad proteritum hoc modo ante christum
 est posterior christo scilicet qui fuit uel qui est uel qui erit.
 Quarta uerbum potest et aduerbium possibiliter necessario et nomine
 terminata in bilis, ut possibilis, et in diuini, u.g. generationum
 corrupturam, ampliant tres ad quatuor tempora scilicet, u.g. desico
 possibiliter disputat scilicet qui est uel fuit uel erit uel possibilis est.
 Nota quod in significantis animi intentionem actum u.g. uolo,
 intelligo amo, ampliat unum sequentem usque ad tempus imaginabile
 u.g. intelligo esse moram scilicet que est uel fuit erit uel potest esse uel
 imaginatur esse. Scilicet in uerba gaudendi uidentis, et desiderandi
 gaudendi quid enim quia gaudium est in presenti uel absenti
 que uolens ut presens est, uidentis enim quia uisio est terminatur nisi ad
 presens: desiderandi enim quia desiderium est de re absenti nullus enim
 desiderat id quod habet.
 Regulae argumentationis in ampliationibus:
 prima, a toto est amplio ad amplum sequitur affirmatiue, unde ualens
 petrus disputat ergo potest disputare: negatiue uero est sequens.
 petrus disputat ergo non potest disputare.
 scilicet a toto est amplio ad amplum affirmatiue est sequens u.g. petrus
 potest disputare ergo disputat ualens tamen negatiue u.g. petrus non potest
 disputare ergo non disputat: eodem enim modo est argumentandum ab amplio
 ad amplum sicut a toto ad partem scilicet negatiue: et a toto est amplio ad
 amplum sicut a toto ad partem scilicet affirmatiue.

Articulus octauus

De restrictione et distractione

Restrictio est limitatio uocis ad significanda potiora ratione alicuius
 determinationis u.g. omnis homo qui legitime coronabitur
 hoc fit cum multis modis primo per additionem adiectiui. in eodem
 uerbo u.g. hoc alius currit. Deinde eodem uerbo quia si aliter fiores
 nulla est restrictio u.g. omnis homo est alius. secundo

Secundo per additionem alicuius obliqui apparet et tunc si sub illo obliqui
habetur eum propositum finem, ut omnis liber electionis est taliter scriptus.
Tertio per additionem substantivum, ut apostolus petrus fuit crucifixus.
Quarto per additionem adiectivi ut petrus ille qui ante scribit.
Quinto per implicationis copulam, ut omnes qui in amarum virtutis timet deum.
accant autem dialectici copulam implicationis orationem interpretantur quae
de pronominibus, relatiuis, et uerbis in compositis.

Notanda sunt autem quintuplex determinatio, prima est restrictio, de qua
dictum est, secunda ampliatio, id est extendens significationem rei cui
ad iungitur ad plura significata, ut pauper in proa diuisus.

Tertia est determinatio depletoria, id est deplectens aliquam affectionem
rei cui iungitur, ut asinus piger dormit.

Quarta est determinatio alienans, id est traducens rem a propria
significatione ad impropiam, quae alienatio fit tribus modis,
vel propter praedictum ut hoc est pretus: vel propter adiectum,
ut hoc mortuus sepelitur: vel ratione totius orationis in usu loquendi,
ut petrus ille. Alia est alienatio quae dicitur distractio et est exceptio
rei pro significatis deestantibus in alia temporis diea quam importatur
per copulam principalem ut ego uident claudi ambulant felis qui fuerunt.

Quinta determinatio est diminutio, id est quod pars est salutis suae integram
significationem alicuius ratione adiecti ut dicitur et albus secundum
dentem, ubi et alium quod simpliciter significat rem quae tota est
maiori sua parte et alba, per illam additionem secundum dentem fit ut
significet id quod solum dicitur nam sui partem et alium, unde
rei diminuti uocantur dicta secundum quid.

ARTICULVS NONVS DE APPELLATIONE.

Appellatio est applicatio significati formalis unius uocis ad significatum uel
mentale uel materiale alterius uocis. Tris cui applicat dicitur appellans et
semper adiectiuus aut quasi adiectiuus, tris autem cui applicatur dicitur
Appellatus et substantiuus uel quasi substantiuus ut plato et magnus.

Philosophus: si magnus applicat suum formale significatum philosophia,
vel petrus si sufficienter doctus, si sufficienter applicat suum formale
docto, et habet rationem adiectivam, et si sit, et si doctus cui applicatur
habet rationem substantivam, et si sit appellatio duplex in una formalis in qua
significatum formale tri applicatur, formale alterius, ut petrus si bonus
musici vel formale boni applicatur formale musici.
Alia si mentalis in qua formale tri applicatur mentali alterius ut logus si bonus,
vel bonitas si applicatur loge, sed supposita habenti logum appellatio,
3do dividitur in realem et rationis appellatio realis, et 2do tri
appellans significat ens reale et applicat illud significato alterius
tri ut plato si magnus philosophus significat
Appellatio rationis si 2do tri appellans ens rationis et illud applicat
significato alterius tri ut homo si pater.
Regule quibus cognoscuntur appellationes mentales et formales,
prima quod adiectivum ponitur a parte predicati et substantivum
a parte subiecti si appellatio ad formale substantivum sed applicatio
ad suppositum duplex ut petrus logus si bonus.
Secunde in propositionibus in quibus substantivum supponit suppositionem simplicem ut homo pater
3da quod substantivum et adiectivum ponuntur a parte eiusdem desinentis,
Sic appellatio adiectivi supra formale substantivum, ut petrus si magnus
Logus. Secunde in si adiectivum habeat disparatam ad substantivum
non possit illud determinare ut petrus si niger logus.
Tertia quod in connotatione additur reduplicatio in quantum prout
quid est color, appellatio si formalis ut dulcis in quantum dulcis et appetibile.
Quarta tri significans actum de internum appellat supra obiectum
bonum in quoniam fertur, sub propria formalitate talis actus, ut
cognosco hominem de sub conceptu hominis: et hoc modo in quod tri
significans actum cognoscitur tri significans actum ad
ut cognosco papam de sub illa formalitate: in hoc vero papam
cognosco si appellat sub illa formalitate, sed affertur ad veritatem
genuinam si cognoscam illum hominem, quia si papa.

Quinta predicatum per intentionis conversionis rei significata
et nomen appellat supra primum significatum, quod facit
per se suppositionem simplicem, et ita est conueniens absolute supposito,
sed ut fiat sub conceptu abstracto, ut. hoc est proprium alicuius generis.
predicatum autem per intentionis, quod ipsi non sunt nomen
conueniens et non rei significata id appellat. ut si dicas li hoc
est dissellabum hoc est alicuius proprium quod tunc facit suppositionem materialis
et additur una regula pro appellatione numeralium.
Nomina numeralia sunt dupliciter dicta alia sunt primitiva quod ut illa quae ab
aliis deriuantur. ut unum, duo, tres, et cetera. alia deriuantur per species
quae sunt ab aliis deriuantur ut unus, ternus, et cetera.
Nomina primitiva per se quod applicantur tunc substantiis non solum
appellant supra significatum materiale, sed etiam supra formale et ideo
utrumque multiplicanti ut si dicas uideo tres homines, sensus est, uideo
tres supposita habentia tres humanitates. si uero talia nomina
applicentur tunc adiectiuis, solum appellant supra significatum
materiale eorum, et illud tantum multiplicanti, non uero significatum
formale, ut uidi duo alba, sensus est inuenisse duo subta habentia
albedinem, sicut si uidet eadem in utroque, sicut est propter hanc regulam
huc propter et falsa inueniuntur sunt tres dii, quia uidet tunc sensum in diuinis
sunt tria supposita habentia tres deitates, quod est contra fidem: hoc uero est
catholice, in diuinis sunt tres diuini, tres subsistentes, tres omnipotentes
tres eterni et cetera, si ista nomina sunt adiectiua, non uero si sumantur
substantiua: et sic intelligendum est sanctus atanasius in suo simbolo.
propter rationem similiter, si una persona diuina assumat plures
humanitates, non dicuntur plures homines, sicut uero contra, si plures
assument eandem humanitatem, possent tamen dici plures homines.
Si uero plures personae assument plures naturas, uero dicuntur
plures homines, cum tunc multiplicentur significatum materiale et formale,
quod requiritur ad multiplicationem tunc substantiui ut dictum est,
Notandum quod in argumentatione non licet mutare appellationem,
unde non posuitur petrus est bonus, ergo et bonus. quia conueniens
audiente appellat supra eum, in consequente uero supra petrum

Similiter negativus o loquitur petrus o i conus cogus o go o i bonus,
propter eandem rationem.

Tractatus Quartus.

De propositione.

Articulus primus.

In quo consistat focalis ratio propositionis

R. et dico primo focalis ratio propositionis
consistit in actu iudicii imperfecto. pro cuius intelligibilitate
Nota primo dari duplicem actum iudicii, unum perfectum, alterum
imperfectum: imperfectus est, quo connotantur duo verba una mediante
copula, sine assensu aut dissensu, talis connotationis.
perfectus est quo fitur iudicium de tali connotatione dicendo,
ita est vel ita non est.

Nota secundo propositionem quae fit per actum iudicii imperfectum est affirmare
aut negare unum verbum unum de alio, ac proinde est continere
veritatem aut falsitatem assertam, sed huiusmodi unum de alio
inter se mediante copula, ad eam non repudiantem aut significare
veritatem. de quo sequitur, quod est propositio proprie sumpta est sit
aestiva veritatis, est in illius significatura et representatura
deferendo modo quo propositio vocalis representat mentalem. si notatur
probat conclusio quia iudicium perfectum est assensus intellectus
circa aliquid quod sit eadem talis assensus, atque sola veritas complexa
enuntiata per propositionem est eadem talis assensus, ergo iudicium perfectum
vergitur circa complexam veritatem significatam per propositionem:
ergo actus iudicii perfectus est posterior propositio et consequenter
ab illa dependet.

maior patet: quia iudicium perfectum est in quo determinatur intellectus
assensu in deinde dissensu, si dicendo ita est vel non est: o potest
autem dicere, ita est vel non est, nisi de aliquo complexo, si de aliquibus
unitis, quod sit per copulam, et hoc est propositio.

Confirmatur quia aliquando apprehenduntur a nobis propositiones, sicut
in talibus dubiis, de quibus negamus ferre iudicium perfectum et
determinatum, ut supra est parum.

Oportet primo quod potest ad veritatem saltem complexum auctorem actum iudicii
perfectum, ut qui si ratio propria consistit in actu iudicii
imperfecto, daretur veritas vel falsitas ante iudicium perfectum,
ergo consistit in iudicio imperfecto, sed perfectio.

R. Dico quod maiorum potest ad veritatem auctorem iudicata ante
iudicium perfectum, condo: veritas tamen representata et significata,
nego: nam negat S. Thomas dari veritatem in proprio per modum
representationis, sed per modum assensus.

Oportet quod enuntiatio sit per compositionem, ut qui compositio est actus
solum iudicii, ergo enuntiatio consistit in actu per eodem
iudicium.

R. Dico quod minorum: est actus solum iudicii perfecti, nego: solum
iudicii si perfecti sunt imperfecti, condo: nam ut dicitur ut primo
notabili, cum actus imperfectus iudicii connectitur duo extrema
inter aliquid de quo fitur coniectura de veritate vel falsitate
talis coniectionis. pro quo

Nota copulam per se esse duplicem officium in proprio, aliquid
connectendo solum extrema inter se: aliquid et copulando
extrema inter se et apprimendo iudicium assertivum: ut
cum dico homo est animal, licet potest attendi quatenus copulat animal
cum homine, et ibi oportet primum munus. unde potest considerari,
pro ut auctoritas significat animal in eo et hoc est secundum unum
munus. primum modus sufficit ad proprium, unde requiritur
secundus.

Dico quod ratio formalis propria in eo pro ut abstracta a categorica
et generativa, consistit in eo, quod sit oratio perfecta enuntiatio
aliquid actum complexum in quo iudicium potest fieri, et per
consequens non indiget significatione.

Per orationem perfectam quod habet per modum, excludit orationes imperfectas,
scilicet quae sunt enuntiationes perfectum solum in animo audientis, ut homo albus:
per reliquas quae sunt enuntiationes particulares quae loquuntur loco dicitur,
excludit orationes perfectas quae sunt enuntiationes unam de alio ut sit oratio
vocatur, interrogatio et optativa.

Per li actum complexum intelligo complexum tam per copulam
verbalis quae unit praedicatum cum subiecto quam per copulam hypoteticam
quae coniungit praedicatos categoricas inter se, de utroque cum complexum potest

propter iudicium, aduoc in ois ueritat aut falsitas inueniri potest.
Ob id p^o si alia quae significant uerum aut falsum ergo est uerum uel falsi
significatum & bene ponitur in definitione propositi p^o modum cuiusdem
dicitur.

propter autem qd iudicium perfectum qd distinguimus a iudicio imperfecto
requiritur ad propositum significat uerum aut falsum ergo et uerum
confirmatur qd si uerum uel falsum significant ueritatem uel
falsitatem.

R. nunc autem ad eius probationem ergo autem iudicium p^ofectum
significat eodem modo quo imperfectum nunc diuerso modo concedo
iudicium ergo p^ofectum significat uerum uel falsum assertum
propter uero ueritatem et significatum ut dei superiori
intelligibili id est propositum solo modo representat et copulat predicatum
cum subiecto: iudicium autem supra hoc per obsequium de illa
uisione et hominum intellectu qui modi significandi uerum et
uideri diuersi.

ad confirmationem R. quia nomina significant uerum uel falsum
ut nominaliter id est in modum cuius completi inueniuntur.
Ob id p^o in propositum nulla omnino ueritas uel falsitas
ergo propositum est uerum uel falsi significatum.
propter autem qd posset aliqua ueritas aut falsitas, uel ut ueritas
asserta qd dei est potest, qd hoc est contra superiora dicta uel
de ueritate assertam qd ueritas uel falsitas p^ofectum.
ut est ueritas representata uel significata sed neque hoc dei potest
qd propositum potest attingi per assertum insonum in qua nulla
ueritas aut falsitas, saltem completa ergo in propositum nulla
ueritas aut falsitas completa.

R. nunc autem ad eius probationem nunc minorum pro p^o parte
ad eius probationem ergo autem potest attingi propositum p^o
approbationem cum componendo nunc autem illam iam compositam
approbationem sicut simpliciter sicut representando concedo, siquidem
quod est qd propositum potest attingi p^o approbationem sed approbatio
componit hoc faciat propositum uniendo et connectendo predicatum
cum subiecto hoc item representat intellectu.

prodictum et falsum iam unita in copulam unde nulla propositio oritur
veritas vel falsitas de approbatione sed de actu iudicii imperfecto
superius replicato.

copulatio de solutione iam dicta sequitur de approbatione iudicii
falsitatem ergo solutio nulla.

propter sequentia quia approbatio potest attingere hanc propositum
sive vero et verum, atqui illa propositio est falsa ut patet diffinitionis
sive falso ergo et eadem.

R. nunc sequendum ad probationem dicto minorum illa propositio est falsa
maius illa illa propositio quae attingitur ab approbatione est diffinitio
sive falso unde eadem hoc proueniat eodem: et falsa formaliter ut
approbationis quasi vero illa falsitas illi proueniat ab approbatione
nunc: approbatio ergo nullam de se inducit veritatem vel
falsitatem sed eodem modo approbatur et falsum et verum
eius simile est in visione sicut in uide pandem magnam et
illum magnitudinem illa et albedo coniunguntur in paritate uide
nunc uisionis sed uisio mea utrumque attingit quia iam fit prius
coniuncta: et hoc ideo fit quia uisio et approbatio est simile
eognitionis sunt in specie et obiectis et missas ad partem unde
prosupponunt eadem iam uisionem et iam uisionem illis uisionem
affertur aut aliam formam, uel denominationem intrinsecam.
ob hoc tertio propositio hypothetica modo conditionalis est propositio
atque est significat uerum aut falsum ergo est propositio significat
uerum uel falsum.

propter minus, nihil ponit in re ut si hoc ualeret haberet aliam
propositum minus pura conditionalis quatenus est illa pura propositio
et significat uerum uel falsum eodem quatenus est hypotheticam ergo,
nam habet ueritatem hypotheticam et compositam de uerum
propositionum.

Deus falsum propositum hypothetica copulativa uel. potest currere de
quantitate diffinitio est ueritatem distinctam a ueritate
categorica sed iam quamdam aggregationem ueritatum
categoriarum ergo et eadem.

propter ueritatem potest etiam exprimi haec propositio categorica utraque propositio.
R. nunc ad idem probandum dicto potest exprimi per unam categoricam.

Hoc est primum actum propositum, secundo, primum actum directum, nego: actus autem
Reflexus potest fieri in quolibet compositum, in tollit distinctionem
verum a simplicibus.

Obiectum quarto nulla res potest defini primum opposita alicui propositum definitur
primum opposita primum verum vel falsum, ergo male definitur.

R. distinguendo maiorem: res omnino absoluta non potest defini
primum opposita, secundo res dicens ordinem ad diversa nego res in qua
comparabilis ad diversa quidem in se determinata et in indeterminata
Rursum ad quae comparatur, sicut quantitas duorum modum in se
determinata, quorum comparatur cum aliis quantitatibus, et in
determinata, equalis, sed equalis vel inaequalis. similiter propositum
significat aliquid determinate, si autem illud significet pro alio, significat
verum: si significet aliter quam sit, significat falso.

In talibus propositis affirmativis in maiori naati, non significant verum
vel falsum ergo definitio non convenit talibus propositis.

R. deinde consequens: non convenit talibus significare definitionem, secundo:
non convenit talibus significare vel determinate vel distinctum, nego:
et de omni quod propositum significat aliquid complexum, potest resultare
aliquando veritate determinate vel male, aliquid vero: et ista definitio
replacet propositum primum suum velum quod est capax veri vel falsi sine
utrumque sine unius terminum.

Articulus secundus

Utrum una propositio sit verior altera.

Nota primo quod veritas reportatur in propositum tanquam in signo
generale fundamentaliter et in intellectu formaliter: consistit
autem in conformitate intellectus ad rem: falsitas vero in
dissimilitudine veri apparet ens ab intellectu ad se ipsam ut in
Rem vera. hinc

Collige primo quod mensura veritatis aut falsitatis propositi non
veri significate quae si sit conformis sibi ipsi ut significatur
primum propositum, propositum est vera si sit conformis.
Collige secundo veritatem primum defini ad aequationem intellectus ad rem
ad primum veritatem ut aliquid respectuum quod conformitas
illa in qua consistit, et nota.

Collige tertio veritatem dupliciter potest considerari, primo quantum
ad male non et ad veri, quod est fundamentum et causa veritatis.

Scdō qm̄ ad foale, et oī dī aliud quam ad equatio intellectus ad nom̄ qd
fclt intellectus indicat nom̄ qd ita habet ut nō pō habet a pōte rei.
His suppositis.

Conclusio prima.

Vna propō dī uerior altera ueritate maiori uel eali, si fundamentali.
pōtū qd una propō habet firmiter eā suā ueritatis, uel qd dī dī,
firmiter habet eā suā ueritatis qm̄ illa hōc ē: qd ueritas ealiter
et fundamentaliter continetur in unione et ueritatum propō dī.
āi maior unio inter dī et dī offiam, qm̄ inter uē hōc et
offiam dī; et ita maiorem suā firmiter eā et maius fundamentum
suā ueritatis habet hōc propō dī qm̄ ista hōc dī.

Conclusio 2da

una propō dī uerior altera foaliter.
pōtū qd ueritas foaliter ē ad equatio intellectus ad nom̄ qd talis
ad equatio dī fclt magis et minus, cum consistat in indiuisibili;
ergo et eā.
pōtū maior qd assensu seu iudicium intellectus hōc omnino
ad equatur nō dī fclt falsum, ergo consistit in indiuisibili et in omnia
ad equatione
ob qd pō pfectior eā, pfectiorem effectum producit, ergo maior
ueritas ealiter producit maiorem ueritatem foalem.
pōtū qd ueritas ealiter ē eā ueritatis foalis ergo si una propō
pōtū uerior altera ealiter dī om̄ uerior foaliter.
R. qd pfectior eā producit pfectiorem effectum, quantum ad id
qd in indiuisibili hōc dī qm̄ ad id qd consistit in indiuisibili: hōc
patet in igne nam maior ignis uel maior producit ignem,
qd qm̄ ad offia ignis, qd dī offia in indiuisibili consistit pō
quantum ad accidētalia fclt qm̄ ad quantitatem calorem et eā,
q̄nquile ueritatur magis et minus: sic pfectior ueritas fundamentaliter
eā pfectiorem ueritatem foalem qm̄ ad id in quo ueritas dī
consistit in indiuisibili, fclt pmanentiā, nobilitatem, et eā,
qd una ueritas alia ē pmanentiore et nobilior sicut et dī obtū
qd qm̄ ad id qd dī inuisibile dī una ealiter maior altera.

Oportet 1° una proprietas & magis falsa quam altera ergo similiter
una magis vera.
probat^r autem, quia magis falsa & hoc proprietas est 3° & lapsus, quam ista
est 2° & iustus ergo et cetera.

R. 1° potest negari autem scilicet dicatur quod falsitas valde quae
est est magis et minus.

R. 1° potest in eadem autem et negari eadem dicendo quod falsitas
sit aliquid absolute: et ratio disparitatis est quod falsitas consistat
in adaequatione contingit autem aliquid multipliciter a modo vocandis
et dicit Augustinus epistola decima nona et cum dicta sint
equaliter vera et non sunt equaliter verum, ergo potest dari
una proprietas magis falsa quam altera, quod in patet in sagittante,
cui utinam potest uno modo attingere scopum, et alio modo
variis modis.

Oportet tertio ipsa indivisibilis ad aequationem sunt veritas formalis & causa
et participata a deo, ergo magis indivisibilis veritas quam in
condaturis, cum quo ad indivisibile, et sic in eo formaliter maiora
et sunt veriora, et una veritas quam alia.

R. concedendo autem et d. 1° consequens, magis de parte latitudinis
obiecti circa quod versatur veritas, magis de parte eorum
et firmitatis et de parte ontis et de dependentia et participationis
unus ab alio, eodem modo veritas participata comperitur minor veritate
et participata, quod quod utraque versatur circa deum vel deum, in hoc
datur latitudo, non magis et minus et hoc tenet de parte obiecti
et hoc tenet de parte subiecti et correspondentiae ad illud in veritate
quod vero veritas sic attingens de deo recedens de deo sit perfectior,
firmitior immutabilior, et eadem est quia in hoc datur magis et minus:
inter deos vero et de deo datur exemplum in equalitate, sicut
equalitas participatur ab equalitate quae est in deo, et ista exorta
est minor in sua perfectione et in suo esse, et non in eo quod recedere
a puncto equalitatis et conformitatis ad suum terminum si deum ab illo
aliquo modo recederet, et esset equalitas, sed inaequalitas.

Oportet 4° praemissae conclusionis ergo una proprietas d. unius
altera.

probat^r autem quia conclusio est vera propter praemissas ergo praemissae
sunt veriores.

Probat eorū de illo agromate propter qd unumqde et illud magis
R. nōdo audens ad cuius probationem nōgo eorū hoc agroma
gubelligandum ē ut d. capae magis et minus eum dōgo ueritas
foalis o. suscipiat magis uel minus o. potest una propositio d. magis
uel minus uera: poterit tū illud agroma uerificare d. pfectione
pmanencia et nobilitate ueritatis qā in eis ueritas foalis admissit
magis et minus o. uero in sua rōd. officiali: unde sequitur qd ueritas
pmissarum qā d. ueritatis conclusionis eorū, o. firmior, nobilior et
magis cognita qm ueritas conclusionis: o. aīn qd pmissae sint
uerores foaliter, qā in hoc o. d. magis uel minus.

ARTICVLVS TERTIVS

An propositio sit simplex qualitas
pro intelligentia articuli nota pō. quæstionem o. procedere d. d.
propositio uocali et scripta qā consistit illas d. compositas, sed itē
d. propositio mentali:
Nota pō. qd propositio mentalis sit duplex foalis una, alia abstracta
foalis et illas quæ d. foaliter et abstracte in intellectu et
nihil aliud ē qm ipse conceptus taliter ordinatus et dispositus:
abstracta aīn nihil aliud ē qm res significata p. conceptum correspondens
propositio foali. d.
De propositio abstracta o. d. dubium quin sit composita, qā res significata
p. hanc propositionem hoc ē albus, o. d. res una significata, sed qd
compositum ex substantia et accidente. unde tota quæstio d. propositio
mentali foali. pro qua

Nota tertio qd propositio mentalis foalis sit adque duplex una
apprehensiva, alia iudicativa nam ad sdam operationem intellectus
duo spectant apprehensio et iudicium, et utrumq. ordine nāc.
presupponit ut nobis cognitionem simplicium: intellectus oīn
in sua operatione nō sypsas cognoscei simplices et apprehendit
qā sda componit ut d. diuidit prima apprehendendo d. inde iudicando
quand in sda operatione intellectus dicitur d. compositio uel
dissolutio quæ oīa unico instanti temporis fiunt, ita in qdunum

pro supponatur alteri ordinis nae et de hac utraq[ue] propos[iti]o mentali;
quodritur an sit composita qualitas: pro qua
Nota q[uo]d duo[rum] p[ar]tes p[re]sertim modis p[ro]p[ositi]o[n]em mentalem p[ro]d[ucit] d[ic]it
Qualitatem compositam p[er] quasi illa sit unum q[uo]dam p[er] se conflatum
ex dualibus simplicibus appropinquans p[er] se p[er] se et uolens
unum sicut ex dualibus aquis p[er] continuationem fit una aqua.
S[ecundo] potest dici composita et tamquam unum p[er] se sicut uidetur unum
Aggregatum p[er] accidens conflatum ex conceptu p[re]dicati, conceptu
subiecti, et conceptu iudicativo sicut copula, uidetur ex tribus actibus
distinctis sicut p[ro]p[ositi]o uerbis et complexum q[uo]dam, ex tribus
scilicet p[re]dicato, subiecto, et copula.
q[uo]d denotatis sit

Conclusio prima

propos[iti]o mentalis iudicativa simpliciter d[ic]enda a simplicibus qualitatibus,
et modo representatio compositionem admittat
pro cuius intelligentia

Nota ex cautela cap[itu]li tertio de ente et diff[er]entia, ubi docetur cum sancto
Thomas conceptum p[re]dicati et compositum ex conceptu g[en]eris et d[ic]t[is], quae
compositio potest concipi dupliciter, p[er] modum entis s[ecundo] modum.

representatio. Conceptus p[re]dicati et compositus p[er] modo p[er] s[ecundo] modum,
Quatenus conceptus simplicis p[re]dicati representat id quod representat
conceptus g[en]eris et d[ic]t[is]: similiter in p[ro]posito, simplicis conceptus

propositi et simplicis sit modum entis, representat in totum id quod
representabatur in p[ar]te operationis p[er] plures conceptus.

p[ar]te p[er] se conclusionis probatur p[er] q[uo]d p[ro]p[ositi]o iudicativa nihil aliud est
q[uam] iudicium quo affirmamus alicui p[ro]p[ositi]o[n]em uel compositioni q[uo]d alii
uocant conceptum copulae in actu excreto, ut cum induamus mente
zoo[m] ad a[n]i[m]a[m]: s[ed] sic actus iudicis et simplicis actus intellectus, ergo
simplicis qualitas.

Probat[ur] s[ecundo] q[uo]d n[on] iudicium talis est, ut unus ius feratur in totum
enuntiale, sed hoc p[ro]p[ositi]o[n]em o[mn]i p[oss]et si iudicium id est p[ro]p[ositi]o[n]em
mentalis componeretur ex partibus: nam uel partes singulae
iudicii cadunt super totum enuntiale, uel singulae super singulas

Quis partes, si primum tunc. Quis partes essent totalia iudicia et ita
oportet ut in pluribus. Idem enim potest dici quia singula
partes oriuntur ab eis cum modo sint simplices, iudicari possunt
in iudicio an quilibet pars per se sit, sed an una uerba copulatur
Alioquin.

probat tertio refutando duos modos compositionis supra notatos.
Quarto notatos: primus quidem est fictitius et non intelligibilis
quomodo scilicet de dualis qualitatibus in se completis fiat una per
aduentum tertie. Idem uero et si possibile sit, iudicari in minus
confermis iudicio quod concipi potest ut quidam ad approbationem
superiorum et de conceptu iudicium foras.

Secunda pars conclusionis probatur de dicta qua uersatur inter iudicium
nostrum et angelicum angelicum enim ita simplex est ut nullam
compositionem nec omni modo representatiue admittat: nostrum autem
iudicium includit saltem uirtualem compositionem, et omni angeli
intelligant composita et composita, hoc in se sit in compositione
quia de parte iudicii nulla est compositio, sed ita de parte potest unde
sicut materialia intelligunt immaterialia ita composita sunt composita
in intellectu uero humano uirtualem compositionem de parte iudicii,
quia intelligimus nos compositas componendo et diuidendo.

Conclusio 2da

proprio approbatione in simplicibus qualitatibus. pro cuius intelligi omnia
nota duplicem approbationem, per se quatuor et nos per alios
significata abintellectu cognoscuntur, et hoc approbatio dicitur
per operationem intellectus quod attingitur quod dicitur de nobis. alia uero est
approbatio qua nos approbamus totale significatum alienius proprium,
et hoc approbatio per se intellectus operationem pertinet, fit per
Actum distinctum a procedenti: quod omni intellectus scilicet primum
singulorum uerborum significatarum non ad hoc approbatio uidetur
totam propositionem scilicet ut propositio est, sed hoc pertinet per alium
actum superuenientem quod approbatio totalis significati propositionis
Rationem enim procedendi hanc approbationem distinctum a prima

Appropinquatione predicati facti et copula praeuenit et eo quod intellectus
terminatur nisi ad unum, et per hoc intelligit plurimum nisi ut unum
et per modum unius ut docet S. Thomas per partem quod 85. articulo
4to et alibi passim.

Propter hoc auctoritate diuini Thomae per contragredientem eius 55 ubi
dicit: quod aliqua multa accipiuntur quocumque modo unita simul
intelliguntur simul omni intelligit totum continuum et partem post
partem; et similiter intelligit simul proprium, id prius sub totum
et postea predicatum, quia secundum unam totius speciem ut partes
comprehendit ita id. Thomas.

propter hoc ratio: quia proprium uocale habet unum totale significatum
distinctum a significato et nomen, sed aliud significatum et
cognoscibile a nobis per aliquem actum distinctum a cognitione
eorum significatarum per singula et nomen atque illa cognitio
erit unus actus, ergo simplex qualitas.

propter hoc: duo propositi indicativa et simplex qualitas, quia unico
actu assentimus ueritati et falsitati eorum, sed omni per unum

actum apprehendit intellectus predicatum factum et
copulam et unita inter se, ergo omni illa est simplex qualitas.

Obes per 8. Thomas per partem quod 59 articulo 4to ad primum
ubi sic dicit: quod qualis eam multitudinem actuum eam compositionem,
sed multitudo illorum quorum unum attribuitur alibi: ergo
secundum modum diuini Thomae in compositione intellectus est
multitudo conceptuum, ergo sic est simplex qualitas.

R. S. Thomam ubi docet quod compositio sit formaliter multitudo
conceptuum, sed quod eadem est illa, quod unum est quod per

apprehendimus in primam apprehensionem intellectus
ut significatus per singulas res, et de hac apprehensione

caatur alia simplex qualitas apprehendens totale significatum
omnium rationum. Unde uidemus de omni ueritate et falsitate

v.g. quod uidemus hanc propositionem uocalem: hoc est ad, formam
decessum diuersos conceptus, sed facti postea copula.

et deinde p[ro]p[ri]o uocali: ip[s]e t[ame]n conceptus e[st] p[ro]p[ri]o q[uo]d e[st]
representant h[um]an[um] ad a[cc]id[ens]: tunc uero sit p[ro]p[ri]o, q[uo]d
e[st] illis p[ro]ducitur noua quaedam qualitas qua unica significatio
totali representat h[um]an[um] ad a[cc]id[ens].

Ob id q[uo]d p[ro]p[ri]o uocalis e[st] composita ex pluribus uocibus ergo in mentalis
ex pluribus conceptibus.

probat tota q[uo]d mentalis correspondet uocali; et sicut audimus tres uoces,
ita concipimus tria significata tribus conceptibus ergo et e[ss]e.

R[es]pondeo etiam ad objectionem d[ic]to and[re]as correspondet mentalis
uocali quantum ad hoc q[uo]d mentalis significat idem q[uo]d uocalis e[ss]e
quantum ad hoc q[uo]d mentalis significat idem et sicut una e[st] composita
ita et alia, nego: unde uorum e[st] q[uo]d sicut audimus tres uoces formam[us]
tres conceptus illi t[ame]n p[ro]stant ad primam operationem intellectus
unde factus postea alius conceptus p[er] secundam operationem
intellectus qui plures illos uirtutiter continet et unites
representat p[er] modum unius, q[uo]d alii p[er] se et p[er] modum pluri
significabant.

Dicit p[er] hoc q[uo]d tres uoces sumantur ab intellectu ut coniuncte,
p[ro]p[ri]o uocalis componitur, stelle tres uoces dicuntur p[ro]p[ri]o, ergo
similiter tres conceptus qui p[er] primam operationem formantur
quatuor postea coniunguntur et ordinantur p[er] secundam operationem,
quatuor postea coniunguntur et ordinantur p[er] secundam operationem,
quatuor postea coniunguntur et ordinantur p[er] secundam operationem.

Probat p[ro]p[ri]o mentalis, et p[er] consequens e[st] composita qualitas.
R[es]pondeo etiam disparitas e[st] uident[ur]: nam p[ro]p[ri]o uocalis significat
id[em] ad placitum, et q[uo]d d[icitur] habet p[re]ter uoces m[en]tales, est aliq[uo]d
uocis: p[er] se e[st] possunt significare aliud p[re]ter id ad q[uo]d p[er]
instituta: conceptus uero e[st] significat ex instituto, sed naturaliter,
et sic possunt significare significatum p[ro]p[ri]o ut sic.

Ob id t[er]tio p[ro]p[ri]o e[st] ordo, sed id ratio orationis e[st] habere partes,
ergo habet partes, et sic e[st] composita.

R[es]pondeo minorom: id ratio orationis uocalis e[st] habere partes, e[ss]e
mentalis, nego.

Instat p[ro]p[ri]o mentalis debet constare p[ar]te, equali et p[re]dicato,
ergo om[n]i illa debet habere partes.

R. qd dicitur constare fulto copula et predicato virtualiter, o am
necessarium. Et qd formaliter constat illis.

Obes quarto intellectus noster et formaliter compositivus ito solum
obviamus id a o solum appropinquat altum compositum qd om facit
Angolus, sed om pluribus actibus et eundem appropinquat id
quod angolus unico actu, ergo a d dicendum qd unico actu formet
proprum sic om o componeret formaliter se formaliter compararet
unum alteri sed solum virtualiter at vero dicitur Thomas compositum
hanc intellectus p modum comparationis explicat o p modum
significae unitatis, ut habet in multis locis, et patet in facto
notis significae lectione ultima. Et videtur: qd illa compositio vel
divisio qua intellectus coniungit vel dividit sua concepta o it m
qz intellectus o in volus: consistit om in quadam duorum
comparatione conceptuum, sunt illa duo sint idem sicut om
sunt diversa: ita dicitur THOMAS ergo compositio et divisio o
consistit in una simplici qualitate, sed in multis conceptibus
ordinatis et unitis.

R. nōdo totum, ad probandum R. cum distinctione: noster intellectus
o componeret formaliter formalitate plurium entitatum, et
compositio ordinationis conceptuum, conditio formationis unius ex
pluribus praesuppositis, et quorum collatione et comparatione
formatur et resultat una tertia pars seu conceptus, nōdo:
hinc nota qd o negamus Dr. Thomam requirere comparationem
et collationem conceptuum ad formationem propriam, sed
Primum ex tali formatione et collatione produci unum verbum
seu conceptum qui dicitur p de operationis modo quo ipso dicitur
Thomas p a parte quae 12 Ar. 1. qd 1. quod de pvolus montis
et unius factus pvolus montis auri.

Obes quinto intellectus humanus ut differt ab angelico tunc
intelligit componendo et dividendo qd predicatum attribuit
fulto, formando mentaliter enuntiativam propriam ergo illa o
e actus simplicis, sed compositus.

probat eam si esset simplex & distingueretur ab angelis.
R. in hoc intellectum humanum distingui ab angelis, qd
intellectus humanus cognoscit complexum ut eumq, sed unico
actu ea componendo, quia prius p pluris actus apprehend erat,
qd o facit angelus, qui o solum habet conceptum entitatis
simplicis, sed nq, habet factum de pluribus inter collatis et
comparatis, sed de ipsa naturae efficacia et indivisibili lumine
representando unum, representat oia que illi conveniunt:
unde qdo angeli intelligunt res diversi ordinis, eg lapidem
o oia gratiam o componunt formaliter, sed tm virtualiter
do intelligunt in efflu lapidis o contineri gratiam o in
intelligunt caus p effectus sed intelligunt effectus in ipsis causis,
obes pecto a simili: Et syllogismus componitur de pluribus
propositis p modum unius o tm p unicam finalitatem factus
sed p plures ordinatus inter se: et similiter p pto giprotica,
ordo categorica.

R. condendo andens pro utraq parte. et nq, eam et assignando
disparitatem: nam p pto categorica illud qd p se primo facit pda
operatio nostri intellectus, unde cum illa operatio producat verum et
conceptum distinctum a prima operatione oportet qd talem compositionem
formet p productionem unius qualitatis, et o solum qd coniungat
conceptus prime operationis unitate ordinis: ad giproticas vero et
ad syllogismum o requiritur nova qualitas producta p modum
representans sed sufficit ordinatio sine transitu de uno malum
se. solutio potest colligi de doctrina d. Thomas pa parte quest
85 articulo 5. ubi docet qd compositio intellectus o signum
identitatis eorum que componuntur, nq, in intellectu attribuit
unum alteri nisi representando identitatem qua ununtur
predicatum et subiectum in uno qd significatur p modum habentis
et idem. hanc identitatis rationem requit d. Thomas intellectus noster
unum componit alteri predicando quam identitatem tam in
predicationibus accidentalibus substantialibus intervenire docet
d. Thomas pa parte questione 19 articulo 3 et hanc unitatem
sua identitatem repræsentari p compositionem de quo dicimus

Ad illa compositione que fit per identitatem et terminorum vel
Rationem identitatis fit sufficiens fundamentum ut unica
Representatio est illas partes identitatis represententur:
Sicut per ipsum totius representantur partes: in hypothetica vero
et in syllogismo est intercedit predicatio unius de altero, non
identitas terminorum sed plures propoſitiones inter se ordinantur,
unde est fundamentum attribuendi plus quam unitatem ordinis
inter ipsas propoſitiones.

Dicoſ sequeretur quod est focaliter in intellectu rationis unius, rationis
subiecti et predicati, quia idem entitatis conceptus est potest ut id
de quo aliud dicitur. et id quod dicitur de alio.

R. hoc est sequi, et dari predicatum et subiectum focaliter, tum
evidenter ad formationem istius tum iam quod est collatione
conceptuum focaliter propoſitionis imo et in ipso conceptu focaliter
focaliter in qua representatur predicatum et subiectum per modum
unius, sicut in ipso montis auro representatur mons et aurum
et in ipso totius domus representantur fenestra et columna.

Articulus Quartus

An dentur propoſitiones eterne veritatis.

Conclusio prima.

Propoſitiones quidditative et affirmatives et eterne veritatis: et ideo
est requirunt existiam unius quam significant ad sui veritatem.
et Aristotelis per posterorum (cap. nono: ubi dicit definitio et
demonstratio est sempiterna. et in 5. T. 2. de veritate.
Quæst. sexta articulo per ad nonum ubi dicit dupliciter dicitur
aliquid incommutabile, uno modo propter incommutabilitatem nature,
sicut deus: alio modo propter necessitatem veritatis: ut
ista propoſitiones est totum et maius sua parte.
plur nunc est propoſitiones categorica ad cuius subiectum necessario
sequitur predicatum et necessaria et perpetua propter
quidditative et affirmatives et talis, ergo est perpetua et eterna
veritatis. maior plures et Aristotele per posterorum cap. 4
ubi declarat sempiternitatem propoſitionis attendi per
sequendum predicati ad subiectum unde dicit hanc

Necessariam et sempiternam zoo a ual, qd bono sequitur. zoo ergo a ual.

Conclusio 3da

proprio in qua propria passio predicatur de suo subiecto, et eterna ueritatis.

plur zoo propria passio est demonstrabilis de suo subiecto et est uisibilis, sed demonstratio et scia est sempiternorum ergo talis propositio est eterna ueritatis.

plur zoo : zoe est uera propositio, zoo necessario est uisibilis, ergo zoe est necessaria, zoo est uisibilis et per consequens sempiterna uera et eterna ueritatis.

obes: propria passio est separabilis a subiecto ergo constituit propositionem eternae ueritatis: probatur etia qd si separaretur non poterit predicari de suo subiecto cum illi non inest, ergo tunc falsificabitur propositio et per consequens non est eterna ueritatis.

R. concesso qd tunc negat eadentem et sensum, qd per proam dei absolutam potest separari propositas a subiecto et non per proam ordinariam qd sufficit ut propositio sit eterna ueritatis nam separata uisibilitate aut alia propria passione a subiecto zoe propositio est ad huc uera zoo est uisibilis qd non facit tunc sensum qd in hoc existat uisibilitas, sed qd hoc de natura sua docta sit uisibilitas, qd adhuc uerum est separata uisibilitate, cum illi uerbum, est, absoluitur a tempore.

hinc collige hanc regulam generalem qd quocumque subiectum non potest intelligi sub opposito predicato talis propositio est et eterna ueritatis unde zoe est eterna ueritatis zoo est uisibilis qd non est intelligi sub opposito predicato scilicet sub uisibilitate zoe animi, angelus est, rationalis est et eterna ueritatis, qd tam angelus tam anima rationalis possunt optime intelligi sub opposito predicato, scilicet sub eo uero, cum possit dari effectus an gignere.

Conclusio tertia.

propositio categorica de simplici inherencia uerbi,
 cum pradiatum a de offia uel o a propria passio pulsi o a eterne
 ueritatis.
 probatur quia alias haec duae essent simul uerba ois goe o albus et gae: goo o a
 Albus nullo goe existente: quia si o ueretur quod albedo ingratat goe
 ut de illo praedicatur, erit uerba haec propro ois goe o albus quia albedo
 erit eterne ueritatis: et similiter haec goo o o albus quod albedo o
 gngaret goe nullo goe existente.
 Obis po alio qd uel a uel o a propro dicitur uerba uel falsa ut saepe docet
 Aristoteles ergo o existens uel uel significat p propositionem propro
 o a uerba ergo o dantur propositiones eterne ueritatis.
 R. po: aristoteli loqui de proprocul contingentibus, ut in tertia
 conclusione dictum e.
 R. po: cum Quiriano: aristoteli o debere intelligi de o uel o o
 significati impleri p trof sed de uel o o significati impleri p
 tetam propositionem cum uerba in propositionibus necessariis ita uel
 habeat sicut p propositionem significatur talis propro
 orunt eterne ueritatis et de trof o existant.
 alio po supposito qd petrus sit mortuus haec propro erit falsa
 petrus o goo, ergo o a eterne ueritatis.
 probatur audens de aristotele libro po perigermionas cap: po ubi ait:
 qd o loquatur o goo mortuus ergo o goo quia mortuum opponitur goe
 sicut ergo haec o falsa goo mortuus o goo, ita ut haec petrus mortuus
 o goo audens, ad probationem R. aliud de de illa propro petrus
 R. nge o audens, ad probationem R. aliud de de illa propro petrus
 mortuus o goo it de haec petrus goo supposito qd sit mortuus quia
 in poa li o absoluitur a tempore in poa uerba o absoluitur, sed
 importat existentiam et memoriam in tempore praesenti.
 deinde in secunda propro o potest uerificari li goo quia p li
 mortuus alienatur saltim: in poa uerba manet in sua principali
 significatione.
 Obis tertio haec propro goo o uerba o officialis: sed illa o a eterne
 ueritatis, ergo ois propro officialis o a eterne ueritatis.
 Prout minor tum quia ad uitam in goo requiritur unio ad eum
 corpore quia o a ab eterno: cum om quia goo mortuus et p consequens

o a semper uiuere ad uerum o a proprio eterna ueritate.
A. concedendo maiorem et negando minorem ad primam probationem dico
ad ueritatem illius probationis propositis qd o uiuere o a necessarium
conuersionem aut unionem positam inter corpus et aam fuisse ab
eterno sed sufficere identitatem negatiuam predicati et subiecti ad negationem
diuersitatis inter illa extrema quae fuit ab eterno qm uerum qd fuit aliud o
uiuere nunc datur qd absq conuersione aam et corporis: sine patet ad idam
probationem nam eadem illud in qd resolutur qd, abusu et equiuoco appellatur
qd ppter om qd nunc qd o mortuus qm qd moritur dicitur ad qd
Articulus Quintus

Quo sensu qd propositiones dicantur eterna ueritate.
Nota qd in ueritate reali, qua utm reperitur in intellectu componitur et
diuiditur qd se affirmamus uel negamus. Formatur ad uerum significat p
propositionem dno pto considerari: primum e id qd reale e et ppter ueritatem dicitur
et hoc e a aliud qm cognoscere unionem predicati et subiecti qd patet ad in
intellectu unde l. datur ab eterno intellectus cognoscens unionem datur
om in eo realiter ueritas talis propositis qdum d. id qd o a reale p
fundamentum eius illud se super qd fundatur ueritas realis, o a aliud qm
cognoscio illarum rerum in qd fit enuntiatio, seu identitas predicati
et subiecti

Nota qd identitatem istam qm possumus appellare ueritatem fundamentalem
u. duplicem, aliam positam aliam negatiuam tunc o identitas positiua
inter aliqua qd o illa quadricantur idem uere habent eandem realitatem et
identitatem sicut aut reale in petro dum o est uere habent identitatem et
realitatem nate humane qua in eo e. Identitas uero negatiua e negatio
diuersitatis inter aliqua extrema, seu o diuersitas inter illa, qua identitas
cum sit negatio, loquitur leges aliarum negationum unde tam diu dicitur uere
qda extrema, qm diu o fuerit inter illa diuersitas qm neganti quare si
ab eterno o fuit diuersitas inter aliqd predicatum et subiectum, o fit in aeternum futura
ut contingit in propositis necessariis oit consequenter ab eterno negatio
diuersitatis o a identitas negatiua inter tale predicatum et subiectum

Conclusio prima

propositis necessariae et quae taliter ois, quae dicuntur eterna ueritate,
o ita interpretantur sed negatiue utm.
ppter qd patet qd o datur aliqd ens extra dum positiua ab eterno oge
ut eia

plurimū q̄a interpretat^{ur} ^{actum et factum} ^{garum propoosum} qd̄ ē aal, uel ē sensitiuum et similem
necesse ē, ne erit ne potest ēē aliqua diuersitas origo ab eterno
fuit negatō talis diuersitatis et p̄ consequens identitas negatiua p̄d̄ q̄a ē
eterna ueritatis negatiua origo et eoa.

plurimū q̄a ista propoos^{io} ē habent de se unde subdantur mutationi quoad
ueritatem, nec determinant sibi aliqd̄ tempus s̄d̄m qd̄ fuit uerū, p̄d̄
Quomocūq̄ sonantur significant aliquid ficuti ē, nec potest intellectus
oppositum intelligere q̄a uerbum in illis ē significat actualom et uerom
uenerom et nomom in eo existentem, sed itē significat predicatum
ēē de rāōe facti in affirmatiuis, et repugnans in negatiuis, ergo ē
eterna ueritatis negatiua.

Petēs unde pronuntiat qd̄ uerbum in illis propoos^{io} ē significat existentiam
et nomom et in contingentibus illam significat

R. in affirmatiuis pronuntiare ē ueritate seu connaturalitate subiecti cum
eum predicato: in negatiuis autē ē nōali repugnantia, quā cum ē
inueniantur in contingentibus ē possunt ēē uerbum importari, unde in
gēlīs uerbum ē absolutum a tempore sed significat et nomom
existentiam s̄d̄m aliquē tempore dīam.

Conclusio secunda.

Ha propoos^{io} ut sit in intellectu diuino sit eterna ueritatis fālis
positiua.

Prbū q̄a talis propoos^{io} ut sunt in intellectu diuino existunt p̄ totam
eternitatem origo et eoa.

Prbū andens, q̄a fālis ueritas ē ē in ip̄is rebus sed in intellectu
cognoscente cognitionem predicati et facti sed intellectus diuinus
ab eterno cognoscat conuentionem predicati et facti istarum propoos^{io},
ergo ip̄e ab eterno fuerunt actu uerā ueritate p̄pria et fāli.

maior constat ex dictis, minor prbū q̄a propoos^{io} ista ē exantiabilia
necessaria, hāc proinde ē potuit intellectus diuinus ē uerfari
circa illa.

Dico omnes propositiones contingentes participant genere aternitatem
positivam quia veritas omni illarum est in intellectu divino ab aeterno,
ergo hoc est speciale proprium necessarium.

R. propositiones contingentes participant genere aternitatem, cum omni ab
intellectu divino cognoscantur, sed in eo differuntur a necessariis.
Quod est veritas contingentium sit aeterna in deo, tamen deus cognoscit
illas propositiones verificari pro tota aeternitate, sed non pro tempore
determinato: sit exemplum in hac propositione, hoc existit et tamen deus
ab aeterno cognoscit verificandum tamen id quod in illam propositionem
significatur: tamen cognoscit id verum nisi secundum aliquid tempus
determinatum, secundum illud scilicet quo hoc coniungitur existentia: ad
verum alium huius propositionis, hoc scilicet deus cognoscit id verum sine ulla
determinatione ad tempus quia veritas illa et alium aliis propositionis a
tempore est dependet, et ita res veritas prius ad aequum potest intellectui
aeterno, quia intellectus aeternus creatus est semper, deus per accidens est
quod est ad aequum semper intellectui creato unde in intellectu
aeterno haec propositiones habentur quae postulant

Articulus Quartus factus

Qualis sit divisio propositionis in categoricam
et hypotheticam.

Nota pro quod propositio dividitur in categoricam et hypotheticam.
Categorice simplex est illa quae subiecto et praedicato tanquam partibus
principalibus et copula tanquam coniunctione, ut hoc est deus al pro eius intelligentia
secundum est aliquid contingere quod subiectum sit unica tamen dictio ut
per exemplum albedo: aliquid una oras, ut hoc niger facit orationem: aliquid
omni est una propositio, ut hoc qui est iustus debet deum et in illa
propositione copula vocatur implicationis copula et minus principalis,
quia de illa est attenditur veritas vel falsitas.
propositio vero hypothetica non composita est illa, quae constat ex pluribus
propositionibus tanquam partibus principalibus, aliquando coniunctis,

et quo ad unatq, u.g. petrus ambulat et iohannes sedet. et quibus colligit
dicitur ad inter categoricam et hypoteticam, qd categorica enuntiat
unum de alio tanqm predicatum de subto, qd eius copula e uerbum,
cuius munus e unire predicatum cum subto: hypoteticam uo enuntiat
unum de alio tanqm predicatum de subto, sed statuit coniunctionem
uel illam uouet inter duas propos, u.g. petrus ambulat et paulus
loquitur quae solum dicit illas duas propos coniungi in ueritate et
e simul ueras.

Conclusio prima.

Diuisio propos in categoricam et hypoteticam e apud et qd
in sps habet in modum analogae diuisionis.

Probatue per pars auctoritate d. thome opusculo 4. 8. tractatu de
enuntiatione cap. sexto ubi prius dicit hanc diuisionem e ut analogi
in sua analogia; ubi licet in modum designat: et postea subdit
hanc diuisionem diuidere propos in quo ad substantiam qd diuidit de
e parte copulationis sicut coniunctionis: donec dicit qd qd interrogamus
quid sit propos interrogamus de substantia propos, et sic respondemus
qd e categorica et hypotetica, ergo qui dicit hypoteticam propos,
dicit substantiam propos.

Probatue sda pars ratio: propos hypotetica, habet totum qd requiritur,
ad apud rationem propos independenter a categorica, ergo
independenter ab illa participat rationem propos.

Probatue aliter independenter ab illa enuntiat alium complexum
circa qd potest fieri iudicium, hoc significat uerum uel falsum
ergo et eam.

Probatue eandem, qd hoc propos hypotetica si hoc uolat habet alas
significat ueritatem necessariam independenter a categoricis,
qd neutra categoricarum e uera: et eadem e ratio de copulatione
et diiunctiua, qd haec hypotetica petrus currit et iohannes
sedet habet distinctam significationem a categoricis scilicet

utramque uero uocem & ueritas hypotetica quamuis ultrocius & aliter
ueritas quae & significatio reflexa et in actu signato deprimatur
per categoricam ueritatem uidetur habere utramque uocem de omni & obstante, &
ueritas hypotetica quae uidetur per hypoteticam significatur, ergo propositio
hypotetica uniuersa conuenit cum propositione categorica in ratione
propositionis sine.

Nota quod sicut unus complexus et incomplexus uniuersa conueniunt, et unus
significatus compositum, alius simplicem: sic propositio categorica et hypotetica conue-
niunt uniuersa in significando ad citationem, et una sit simplex, alia composita.
Tertia pars conclusionis probatur per auctoritatem D. Thome superius allata
in confirmationem per partem.

Probatur secundo ratio quia ex parte rei significata categorica et hypotetica se habent
utrumque unum et multa ergo habent aliquod modum analogiae.

Obiectum per hypotetica est una oratio simpliciter sed utrum una secundum quod, ergo est diuisio
uniuersa.

Probatur autem unum per se sit ex unione potest per actus, per fultum et fovea: adeoque
in propositionibus & fultum et predicato, sed hypotetica constat quasi ex pluribus
sententiis in actu ergo & plures simpliciter et una secundum quod, et sic diuisio
est analogia sicut diuiditur analogae res in unum et multa.

Confirmatur auctoritate D. Thome per peremer monias lectionum 9 et 10.

Sicut cum Aristotele quod hypotetica est una simpliciter, sed una secundum quid.

Respondetur autem ad probationem disceptationis autem: unum per se sit ex unione potest
et actus in linea entis conuenit: in linea artificiali, ergo: hoc patet in domo

Quae est una simpliciter in linea artificiali, et unum cubiculum est sit
actus et fovea altioris unde eam habet diuisio est datur in linea entis sed in linea
artificiali, et hypotetica constat partibus quarum una se habeat et
fovea altioris est obstat quin sit per se una propositio simpliciter quia copula
est fovea partium et copula hypotetica est simpliciter, talis est et fundat ueritatem
minus simpliciter quam copula categorica. Ergo ad multum debet quod sit una

per se in linea orationis et propositionis

ad confirmationem et auctoritatem D. Thome Respondetur potest tripliciter,

primo quod D. Thomas considerat illas propositiones in linea entis, et uero in linea
artificiali: Secundo quod pro eodem sumat unum simpliciter et obstat
partibus, et unum secundum quod, pro componi ex partibus

Tertio tandem quod intelligi videtur sit tantum loqui modo quod scilicet illa divisio
habeat modum analoge, unde dicitur de re significata per propositionem quam per propositionem
categoricam unum significatur et per hypotheticam multa. Et sic est divisio
in unum et multa ex parte rei significata. unde hypothetica propositio, dici
debet una secundum quod quantum est ex parte identitatis et unitatis orationis ut
significativa est absoluta. dicitur autem una simpliciter quantum ad substantiam,
et ut significativa est complexi.

Obes propro hypothetica est et unicus mentis conceptus, sed plures
ordinati, atque categorica est unicus, ergo est conveniunt univoco.
Cota patet per categorica unit suas partes unico conceptu et consequenter
unico voce, hypothetica vero est unico voce, sed unitate ordinis, et ad am
aliquid eodem si quod est unum per se. et per accidens intra linguam eiusdem contextus,
scilicet propositio enuntiabilis.

R. nudo patet eadem ad probationem dissonans hypothetica est unit suas partes
unico voce unitate, condo: est unit suas partes unico voce artificiali et logo
in probo enuntiandi: nudo: quia in illa voce, hypothetica propositio est simpli
citer una, sicut vas auri factum ex unica et continua quantitate
auri vel ex pluribus partibus diversis compactum.

Obes tertio propro hypothetica formaliter et officialiter componitur ex
categorica ergo est dissimilis illi condistincta. patet eadem: quia quod formaliter
componit aliud est condistinctum ut species sed ut includens et inclusum.
Sicut male diceretur aal in homine et aal andens omni constat quod
categorica componit hypotheticam est huiusmodi ratione aliter quod sit male sed omni
formale, scilicet verum significandi verum vel falsum quia ex unitate categoricam
et unitate hypotheticam.

R. nudo andens ad probationem dissonans hypothetica componitur ex aliquo formali
categorica formaliter componente nudo, et aliquo formali materialiter ut
componente condo. pro cuius intelligentia

Adverte quod illud dicatur formaliter componere, quod omnis formalitas
et officia consistit in ratione partis, ut materia et forma in physico, et tale
est condistinctum contra totum, sed in illo includitur: quod vero componens

Est aliqd totum et idem illud qd filii d. foale componat aliud specialiter
postulans p. ipsum componi, id dicitur componere foaliter sed et m. maaliter
qd foaliter d. d. pars et potest tale totum de spacijs conditum in dng quod
componitur sicut numerus binarius et ternarius et spacijs numeri et in
ternarius specialiter constituitur de binario.

Nota qd enunciare possit considerari dupliciter, p. ut idem d. qd affirmare
et negare, et hoc modo prius competit propositio categorica qm. hypothetica.
Ido potest considerari magis absolute prout enunciare dicitur ac expr
more ueritatem completam sine bundare iudicium de toto aliquo
completo, et sic tam p. fo. et eque p. competit propositio hypothetica
quam categorica.

ARTICULVS Septimus

Qualis sit Diuisio propositionis in affirmatiuam
et negatiuam.

Conclusio prima

Diuisio propositio in affirmatiuam et negatiuam specialis est g. g.
g. n. spacijs. ita tamen demonstrat.

propter p. auctoritate d. thome p. perigermosias loquendo qua
ubi habet diuisionem propositio in affirmatiuam et negatiuam et
uniuersalem et g. n. in spacijs.

propter pars ratiō qd diuisio d. p. p. foale specialis propositio, ergo
est specialis.

propter auctores: qd diuisio d. p. p. copulationem et momentum,
quatenus fundatur in conuentione ut d. p. conuentione illorum
inter, sed ratiō specialis enuntiationis consistit in ista unione
et momentum ergo et eua.

propter minus qd tunc p. d. specialiter concepitur ratiō enuntiationis.
Ido intelliguntur unum de trina: ergo specialis dicitur in ratiō

Visionis facit dnam in modo enunciationis.

Confirmatur hypothetica differt officialiter a categorica qd differt
in ratio et modo copulandi sed copulatio negativa officialiter differt
ab affirmativa siquidem illam totaliter destruit ergo et eoa.

probat qda pars. qd tam propositio affirmativa quam negativa, participant qualiter
rationem officialem propositio. Sed ea orationem enuntiativam unius de altero ergo
e dnmio univoca. et grs in sps.

probat andens tam ppro et officialiter propositio affirmativa enuntiat unum de
altero quam propositio negativa, sicut im enuntiamus affirmativus bonum est,
sic enuntiamus negativus bonum non est lapis: ergo univoca conveniunt in
Ratio officiali propositio propositio affirmativa et negativa.

obes p affirmatio et negatio sunt qualitates propositio, ergo qd differt
sdum qualitatem, ergo e officialiter.

Probat eoa qd differre sdum qualitatem e differre officialiter, qualitas
im e officialis sed accidentalis.

R. ngdo eoa, et eius probatio. qualitas im e de officio propositio
Affirmativa et negativa qd nihil aliud e quam talis uel talis
tendentia in altum que tendentia e intrinseca et officiali propositio,
unde e e eadem ratio qualitatis in propositio et in aliis uel, que
deuntur qualis qualitate aliqua accidentali et separabili, et cum
petitur qualis e bonum et respondetur, dicitur ibi im qualitas e bonum
accidentalis.

obes sdo affirmatio e prior negatione, ergo e conveniunt univoca
in ratio propositio. Probat eoa p prioritas obstat univocationi
ergo et eoa. antequam am videtur ad aristoteles libro po

perihermenias cap quarto ubi sic habet: itaq p enuntiativa dico,
Affirmatio dante negatio ut libro po posteriorum cap uigesimo po
sub finem dicit: constat am affirmativam negativam priorem.

R. dngdo andens affirmatio e prior negatione prioritate
perfectioris, eandem participatione grs, ngo.

applicatur affirmatio e prior negatione multipliciter p simplicitate
qd affirmatio simplicior e. negatio sit de affirmatione

Est aliquo superaddito. qdō ē prior cognitionis qā negatō cognoscitur
p affirmatiōem et o decontra et dō qdē proprietate loquitur expositus
Tertio significatiōis ut docet. s. Thomas libro pō per harmonias
cap. sexto nam affirmatiō significatiōis et negatō o dō quāvis
am nōi particularis prius sit d oō quam oū, tñ absolute loquendo,
iū, semper praecessit o oū aliter nihil posset produci: propterea dicit
Aristoteles qdō metaphysicorum actus prior ē pōa.

Qto ē prior prioritate pōificia, qā ē nobilior pōōs: utrum qdē
prioritas et alie, o tollunt univocationem sicut in numero
dinarium et ternarium: participant univocatiōem numeri
Et numerus Dinarius sit prior ternario.

Obes tertio pōōō in eorō abstracta ab affirmatiua et negatiua, ergo
diuisio o ē qdē in pōōōs.

Andens pōōō oō pōōō ē affirmatiua uel negatiua nam inter illas o
datur modum atqū pōōō in eorō ē pōōō, ergo uel ē affirmatiua uel
negatiua, ut sic o abstracta ab illis.

R. pō argumenta ad qdōm sic oū pōōōōō uel o oū qdē ad illa uocales
et irrationale qā aal in eorō uere ē aal, aali am competit uel uocale uel
irrationale.

R. qdō dīgdo maiorem: oō pōōō ē uerita ē affirmatiua uel negatiua
condo, pōōō ut sic, ngo: itaq uorum ē qd inter pōōōōm affirmatiuam
et negatiuam o datur modum a parte nōi datur tñ p intellectum,
sicut oū inter uocale et irrationale datur modum p intellectum sicut
aliquid abstractum ab utroq.

Instabilis oō pōōō constans pōōōō et falso ē ē uerita atqū
oō pōōō oū ut sic qdē ē uel constans pōōōō et falso, ergo
ē ueritas et consequenter erit affirmatiua uel negatiua.

R. dīgdo maiorem pōōō constans pōōōō et falso uel in actu
signato uel ē uerita, ngo: constans pōōōō et falso in actu

ē uerita, condo. pro quo
Nota qd qdō definitio importat aliquod actum qdē ē actionem uel
quasi actionem, o debet eodem modo uerificari dō definito

proposio et nomen non unificatur de definito primo in utroque signo et de
reductioⁱⁿ actu et erecto ut patet de definitione quod et notationis nam
relatio ut sic est habet suum et erecto quia alias darentur duo suprema
gratia praedictamonti relationis, et habent signate de et significatur
requiri suum.

obes 2to propositio ab aristotele definitur per affirmationem et negationem
ergo affirmatio et negatio est per se ipsas.

probat eorum quia quod est definitur per suas species.

R. aristotelem per illa verba est ut in definiendo sed per omni divisi.

Generalis propositio negativa est de aliquo de aliquo oratio, ergo est participat rationem
propositio ut sic.

probat andens quia secundum aristotelem propositio negativa est alienius ab aliquo.

probat eorum quia propositio ut sic est oratio alienius de aliquo.

R. negatio totam ad probationem deinde andens propositio ut sic est oratio alienius de aliquo
abstractens ab affirmatione et negatione: est abstractens, ergo: unde hoc

definitio propositio est oratio alienius de aliquo, est importat identitatem praedicti
cum facto, sed abstractit ab identitate utrumque utrumque habetur per

affirmativam et est identitate quae habetur per negativam.

obes quinto affirmatio et negatio applicantur per se et est per se inter se et
est per se datur medium sine alio eorum abstractens ab utroque ergo illa divisio
est a univoca cum nihil possit esse univocum ad illa.

R. negatio totam quia et inter se et est per se datur medium datur in inter
significare ut est significare ut se habet significare complexum septima,
et univoca illa: ita est est per se opponuntur contradictoriae ipsa vero
significatio affirmans et negans est opponuntur contradictoriae sed
contrariae, quia utraque significatio est positiva, et se habent sicut duae species
significationis artificiosae et complexae et hoc significatio complexa
enuntiativa est non illis eorum

obes sexto est propositio idem divisum dupliciter specialiter divisione dividi
quia specialiter dicitur de quo dividuntur quod et adaequato opponuntur inter se
contra idem quod per propositio specialiter dividitur in categoriam et
symplocum ergo est dividitur specialiter in affirmativam et

Negativam

R. dygdo consequens ergo proprium ut sit o dividitur specialiter in affirmativam
et negativam transcat ergo proprium categorica o dividitur specialiter
in affirmativam et negativam, nego: itaqz hae divisio o immoderata sed
e sub divisio: qd om dividitur in categoricam et hypotheticam, qd categorica
dividitur in affirmativam et negativam.

Hinc nota qd proprium ut sit o confirmata sumpta ut feli intelligitur ad
qz ad proprium categoricam et hypotheticam consistens specialiter in eo,
Qd sit oratio perfecta exprimens altum complexum licet qd potest fieri iudicium:
at vero proprium ut intelligitur qz ad affirmativam et negativam, et ut
categorica, in eo specialiter consistit, qd sit oratio unius de altero
enuntiativa.

Instat qd hypothetica dividitur in affirmativam et negativam ergo o
immoderata divisio.

R. hoc ita fieri ratio categoricalem sequitur constet, et hypothetica o
negatur proprio unde qd sunt contradictoria in hypotheticis negationes
ponuntur in categoricis ut in hac copulativa petrus currit et iohannes
Logit contradictoria autem o disjunctiva feli hoc petrus currit vel
iohannes o logit. deinde dato qd hypothetica dividatur in affirmativam
et negativam nihilominus affirmatio et negatio hypothetica o longe diversa
ab affirmatione et negatione categorica, qd copula categorica o utrum
et copula hypothetica o modus, ut et, vel, si et similes.

Quaerit an dentur propriae mixtae qualitates hoc o simul affirmativae
et negativae, quibus videtur hoc o petrus currit et o feli albus quae ita
videtur una constans uno subiecto praedicato et uno iudicio iudicari
posse.

R. negativae, stat praeposita allegata dico o virtualiter multiplicem
et ita constitui formaliter in una specie, feli affirmatio qd inferit
affirmativam et signata proprio quae inferit affirmativam ergo o
albus, et in specie negationis qd inferit negativam: et ut prior assignata
proprio possit inferre negativam feli ergo o feli albus, in negatio

galego ut mauliter.

Quia propositio affirmativa et negativa possunt esse synonymae, ut
galego et ralego et galego et ralego et si consequens pertinet
ad eandem personam quae respiciunt idem objectum, debet esse sumitur species.
R. hoc est de parte materiae et non de parte forme et artificiosus modi
enumerandi et sic possunt dici eundem personae posterioris et sic
diversae personae sunt de eodem subiecto et materia, potest fieri
Enimvero et syllogismus quae in ratione artificiosa orationis et locutionis
sunt diversae personae posterioris et sic possunt am dici eundem rationem
Articulus octavus

Qualis sit divisio propositionis

in univalem et particularem.

Conclusio

Haec divisio est accidentalis

probat per auctoritatem d. thome pro perit ex monias lectionis et octava
et 10 dicitur et fieri eius modi divisionem propositionis rationem
compositionis quae est illi officialis, sed non quantitatis quae est illi
accidentalis.

probat per rationem: Quantitas propositionis supponit propositionem constitutam
in sua officia, et potest tota officia propositionis inveni in indivisum
sine quantitate, ergo divisio per se est aliam univalem et particularem
est officialis sed accidentalis: tota patet quia secundum illud officia
invenitur.

probat undens quia propositio singularis est officialiter propositio, et habet
totum quod requiritur ad officialem rationem propositionis sed illa est
quantitas, ergo quantitas est de ratione officiali propositionis, sed ipsa
non accidentaliter competit.

probat tertio in omnibus aliis materiis divisio quae fit per se est extensionem
aut contractionem ad plura vel potiora subiecta, et divisio accidentalis,
sed haec in univalem et particularem est talis, ergo est accidentalis.

Obes pō qd variat propoōm quo ad representationem et significationem
veritatis officialiter variat qd utilitas et particularitas sic variat
propoōm ergo hae diuisio fit pōtē dīas officialis et pō consequens
ē officialis.

prēter maiore qā nō ē magis intrinsecum et officialē propoōi, quā ipsa
representatio et ordo significatiuus ad veritatem tanquam ad finem.
prēter em̄ minore qā duobus scilicet euentibus hae pōpositio
ē falsa et qd euentibus hae am̄ particularis et nona aliquis
qd euenit ergo variat propoōm quā ad representationem et
significationem veritatis

Rēgō minorem ad probatōem dīge consequens ergo variat
propoōm quo ad significationem actualom, concedo: variant ordinem
quom̄ officialiter propoō ad veritatem, nō itaq̄ secundum qd ē officialis
fit officialis propoōi, qā veritas in actu et ex cōto ē accidentalis, et a
more contingens unam propoōm ad veram vel falsam et hae
veritas variatur pō propoōis particulares et utiles, veritas vero vel
falsitas officialis propoōi, et ordo conuenientie vel dī conuenientie
petitus pōtē copulam remouentem vel attribuente predicatum subto
et hūc ordinem variat propoō affirmatiua et negatiua vācō enim
pōtē pōtē officialis propoōis: et quantitas variat et mōdo modum et
extensionem significationis subti et pō consequens solum variat
accidentaliter

Qualitas affirmatiua et negatiua variat qualitatem propoōis vācō
predicati seu qd facti utilitas et particularitas variat
vācō qd et subti et em̄ facit supponere confuse predicatum
ergo et eoa.

prēter eoa ē minus officialē ē propoōi subtiū quā predicatum
ergo hae diuisio ē officialis.

Rēgō pām eoa ad probatōem nōo similiter eoa qā affectio
utilitatis et particularitatis habet pō accidentaliter em̄

tam subti g^m predicati q^m o^m variant propositum n^og quo ad substantiam
n^og quo ad significationem et tota variatio est de parte m^ae.
Quorū an dentur propositio^{es} m^ae quantitat^{is}, id^e an dentur propositio^{es}
quae sint un^{ae} et simul particulares?

R. negativ^e r^{ati}o est, q^m si darentur tales, verificarentur duo
contradictoria de eodem ergo o^m datur propositio^{es} m^ae quantitat^{is}.
pr^{ae}terea andens, q^m q^d predicatum tribuatur subto un^{iter} et
particulariter p^{er} eundem actum importat contradictoria verificari
de eodem nam predicatum tribui subto particulariter sumpto
est ut^m tribui aliquibus inferioribus subti atq^{ue} ut^m tribui uno
subto un^{iter} sumpto est o^m ut^m tribui aliquibus inferioribus subti,
atq^{ue} ut^m tribui et o^m ut^m tribui s^{unt} contradictoria ergo contradictoria
verificarentur de eodem.

Si^{cut} subtum potest affici signo un^{iter} et particulari, sed illud importat
propositum m^ae quantitat^{is} ergo datur talis propositio.
pr^{ae}terea maior q^m n^og n^og^{al} propositio^{es} cuius n^og a^lq^{ue} aliquis oculus d^{icit}ur
subtum afficitur signo un^{iter}, q^d est signum un^{iter} et signo, aliquis, q^d est
signum particulare pro quo

Nota in aliquibus propositio^{ib}us dari dupl^{ice} subtum unum p^{ro}p^{ri}o
dictum aliud improp^{ri}e: p^{ro}p^{ri}e dictum est illud q^d ponitur in recto
ordine constructionis ante copulam: improp^{ri}e vero dictum est illud
aggregatum de his quae ponuntur ante copulam sicut in recto
sunt in obliquo: unde

R. dystdo^{ma} maiorem subtum p^{ro}p^{ri}o dictum potest affici signo
un^{iter} et particulari, n^og maiorem. subtum q^{ui}am p^{ro}p^{ri}e quam
improp^{ri}e dictum afficitur signo particulari et un^{iter}, concedo:
Sed in un^{iter} et particularitatem debere desumi
est signo afficiente subtum p^{ro}p^{ri}o dictum, et consequenter
propositio^{es} p^{re}dicta, est particularis, q^m subtum p^{ro}p^{ri}o

Dictum nomen oculi afficitur signo aliquo.
Insuper illa propositio potest dici unius ergo nulla solutio.
Præterea ostendit: potest enim ad maiorem alieuius syllogismi, ut in
barbara, ut sic eiusque uis talis aliquis oculi ad apte quod est ad al.
ergo cuiusvisque oculi aliquis oculi ad apte.
R. ergo ostendit, ad probationem dico ad maiorem alieuius syllogismi.
In barbara quæ talis syllogismi nulli est ratio quæ eum in similibus
sint quatuor tui, uidetur oculi, doctores, huius, talis.

ARTICVLVS NONVS

An eadem numero propositio possit
mutari de uera in falsam?

Nota pro quaestione ad de sola propositione mentali quæcumque sit contingit,
nam propositio mentalis necessaria s. uera potest ad falsam ut hoc est ad al.
ut si est falsa potest ad uera ut hoc est ad al. unde talis dicuntur
eternæ ueritatis uel falsitatis.

Nota 2do de s. Thomas præ parte quaestione 16 articulo 8. quod ueritas
possit uariari dupliciter: uno modo ex parte intellectus quod scilicet
intellectus facit nouam opinionem, ut scilicet habente eodem modo.
ex parte animi ut si finis obicit, ergo manente eodem actu intellectus eos
ipsa mutatur ut si petrus currens dicat aliquis mentaliter hanc
propositionem petrus currit, deinde manente ad hanc cursu petri
facit hanc propositionem mentalem petrus currit mutatur ueritas
intellectus propositis ex parte intellectus. si uero persuerit in primo
actu et interim petrus desinat currere, tunc mutabitur ueritas
talis propositionis ex parte obiecti.

Nota tertio. Quaestione pro eodem de cognitione perfecta et
continua quæ distinctio intuemur actum in particulari
quodum conditionis extrinsecæ et temporis determinati.

Quia certum est talis potest mutari de vera in falsam sed non
procedere de proprio contingenti abstractiva et de presenti
vel futuro, et tamen de proprio, ad quod ut est fuerit vera vel
falsum est dabilis potest ergo notari sit

Conclusio unica

eodem numero proprio potest mutari de vera in falsam.
prout per auctoritatem aristotelis cap. de sensu ubi habet, eadem ratio et
opinio potest transire de vera in falsam. et in divi thome per partem.
Questionum decima et autem. Quod ad tertiam et quartam ibidem: et contextum.
prout ratio idem pariter potest succedere eodem et
negationem ergo similiter eadem proprio si continuatur per diversa
constantia poterit in uno instanti dici vera et in altero falsa.
prout per eam naturam rationis. Ideo prout ratio ponamus ut si
petrus videat per instanti et secundo instanti non videat nihilominus
tamen per proprio petrus videt mentaliter continuatur per duo instantia
per instanti erit vera quia erit conformis obiecto secundo aut instanti
erit falsa quia erit difformis obiecto.
obiectum per mutatur obiectum actus intellectus, ergo mutatur ipse actus.
prout videtur quia per instanti obiectum erat petrus videns, et in secundo
petrus non videns.
Contra probatur quia mutato obiecto mutatur actus, quia actus est tendentia
intellectus in obiectum, ergo ubi datur idem obiectum, est datur eadem
tendentia, et consequenter est datur idem actus.
R. Ideo consequens ubi datur idem obiectum de terminum et modum,
est datur idem actus iudicii vero: ubi datur idem obiectum internum
et immediatum est datur idem actus concedo pro quo
Nota dari duplex obiectum iudicii, unum internum quod ipsum
obiectum in obiecto de modo representati: alterum externum
quod est ipsum obiectum pro ut a parte veri a quo est specificatur

quid enim internum sed et ab oculo interno, et consequenter
mutato oculo interno mutatur ipsum iudicium o am mutato oculo
externo: unde et petrus aliter se habet in pio et sedo instanti
a partem o aliter se habet representatione: quod semper
representatur petrus eum eursu.

quastalis proproo significatur ab oculo externo ergo solutio nulla
prelucet auctent: quia alias proproo semper uera fore in pio et sedo
instanti: quia semper est conformis suo oculo.

R. negado auctent ad probationem dispo illam eadem: est conformis
cum oculo externo, nego: unde dico ueritatem et falsitatem
est petendam pænes conformitatem et dissimilitudinem intellectus
cum oculo externo quia ipsum iudicium tendit ad uel o uel uel.
ob id si aliqua similitudo posset mutari de uera in falsam magis
est ista petrus eursu: atque hoc dici o potest, ergo et eadem.
Aut minor quia uel significat quod petrus eursu in instanti, et in
instanti, et alius instantibus eiusdem generis copulatiue uel disiunctiue,
uel quod solum eursu in instanti, et eterminate sed nullo modo
posset mutari de uera in falsam, ergo et eadem.

petrus hoc minor si pio modo significat, ergo uel eursu in quolibet
instanti illius auctent et sic o potest o falsa, si in aliquo o eursu
ergo o potest o uera, quia ad falsitatem illius copulatiue sufficit
quod in uno instanti o eursu: si idem, hoc ipso quod in uno instanti eursu
tunc si o eursu in aliis instantibus eiusdem generis o potest o falsa
si quidem unum instans sufficit ad ueritatem significationis
disiunctiue si cum in nullo eursu o potest o uera: si tertium
si significat quod eursu et in instanti o o falsum, quia eursu o
sit in instanti ergo nunquam illa proproo potest transire de uera
in falsam.

et sensum illius proproo o o designatum fore et instantium
eius sed quod pio tempore quo affirmatur in decretis eursu
petri eursu affirmatio cum eursu petri,

et dico qd si dicitur affirmatio p modum bonam
currat petrus et in pto d eurrat in pto quadrante propo d uera
et in pto d falsa immota manens in se p mutationem signifi-
catu fil manet significatio et affirmatio, et modo potest adequari
cum ut alio modo d, sic que potest mutari ueritas et falsitas
manente eadem propo.

ut tertio ueritas d consistit in adaequatione iudicii cum obto materialiter
et in obto, qd focaliter et in obto alio: qd sic considerata ueritate
quidam intellectus potest idem iudicium mutare talom
ad adaequationem ergo d potest eadem propo mentaliter transire de uera
in falsam.

primum minor obtinuit tunc focalis adaequationis iudicii, dicitur
obto focaliter adaequatum quatenus terminat iudicium ut
cognitum, d uero consistens in obto ontis ergo et mutetur in obto
ontis, manente eodem iudicio qd petrus eurrat semper manet
idem in obto focalis, ergo si ueritas consistit in adaequatione
quidam cum obto, d in obto ontis qd in obto focalis, d potest
manente eodem iudicio qd petrus eurrat mutari adaequatio et
ueritas.

R pto d illo argumento reducere errorem puerorum philosophorum
gram monuit d. Thomas pto per ueritas locutione tertia
dicentium aliquid d uerum d qd sic d, qd qd sic uidetur nam
ueritas d consistit in adaequatione intellectus cum obto ut
cognito (sic d in sola significatio saluatur, qd cum obto
quatenus d in eo sicut cognoscitur nam ab eo qd ueritas d ueritas
dicitur propo uera uel falsa d alio qd cognoscitur sic d
qd et ueritas fit in intellectu sicut in subiecto et in obto
sicut in ea ita Aristoteles capit de substantia pto per ueritas
locutione septima.

R. sdo negdo minorem ad probationem sigo assumptum obtum dicitur formaliter
adequatum quatenus terminat iudicium et ut cognitum si li ut cognitum sumatur
ad duplicatum et tanquam ratio solum sub qua, nego: si sumatur specificatiue vel
tanquam cognitio et quatenus mouet ad cognitionem adequatam eum re utd in se,
concedo, dico itaqz qd ueritas o petatur simpliciter ab obo in reod cognitio, sed
ab obo cognitio ad equante cognitionem eum re utd in se, qd cognitio affirmat
et negat sic o uel sic o o. sigo o fuerit in se sicut affirmatur uel negatur,
o adequatur intellectus eum obo ad equationem ueritatis, sed ad equationem
significationis n.

Tractatus Quintus

De affectionibus propositionis

Articulus primus

Quid sit oppositio -

Nota nos ad proprias affectiones selt oppositionem, equivocationem, et
conuersionem. oppositio em triplex e contradictoria contraria et subcontraria
in quas sola contradictoria e pprua dicta oppositio, cetera em selt contraria
et sub contraria tales em dicuntur p participationem et analogiam.
oppositio in eor definitur affirmatio et negatio eiusdem de eodem. et que
Collige po qd equula principalis in una sit affirmatiua et in altera negatiua,
non uel illa attenditur affirmatio uel negatio propositionis et propterea
he propositiones o opponuntur, petrus qui disputat loquitur, petrus qui
disputat loquitur.

Collige sdo qd in utraqz manent idem predicatum et subiectum in nomine in
Re significata in integritate in tempore et in loco uel defectu eiusdem
nominis he propositiones o opponuntur, hoc e albus hoc o e albus.
defectu eiusdem rei significata tantis latet et canis o latet, si in pa fiat
suppositio pro latibili et in sda pro celo, qd semper contingit in
his equiuocis qd supponunt pro diuersis significatis.
defectu integritatis ille o opponuntur, inquam altera deficit
aliqua pars uel modus predicati aut subiecti que in erat in alia, itaqz qd
positum a parte subiecti uel predicati in una propositione siue sit
casus obliquus siue aduerbium, aut equula implicationis uel qd simile

Debet enim poni in alia ut sit oppositio
desuper in signa quae afficiunt totam propositionem et reddunt illam universalem
vel particularem, inquit aliquid est uerum: defectu cuius integritatis
haec propositio est oppositio, petrus currit petrus est currit uolenter: defectu imperii
haec enim est oppositio, petrus dormit petrus est dormit si pro duobus
temporibus supponant ratione loci, ut petrus est in scola scilicet logice, et petrus est
in scola scilicet physice pro quibus regula generalis est ut scilicet observetur
idem proprietatis terminorum scilicet suppositio ampliatio et cetera
oppositio sic explicata est quadruplex, scilicet contradictoria contraria, subcontra-
ria, et subalterna, quae ultima pro oppositis dici debet
contradictoriae propositio est, quarum una est ueritas affirmativa, et alia
particularis negativa uel e contra: ut omnis homo est doctus, et aliquis homo est
doctus. Contrariae sunt quarum amba sunt ueritates una affirmativa et
alia negativa ut omnis homo scribit, nullus homo scribit.
subcontrariae sunt propositio particularis scilicet in ueritate opposita, ut
aliquis homo est doctus et aliquis homo non est doctus.
subalternae, sunt propositio constantes eodem predicato et sub-
iecto eadem qualitatis, sed duobus quantitatibus, ut quarum una est
universalis et altera particularis utraque in uel affirmativa uel negativa,
ut omnis homo est animal et aliquis homo est animal propositio quae est ueritas uocatur
subalternas, particularis subalternata. pro eius maiori applicatione
Nota quod quod in aliqua propositio subiectum est triplex, scilicet supponens personaliter,
ut fiat uera oppositio contradictoria, debet una esse ueritas affirmativa,
et altera particularis negativa uel e contra, ut omnis homo est animal, aliquis
homo non est animal: si autem sit triplex singularis aut triplex scilicet supponens simpliciter
uel collectivum uel disiunctivum uel determinate uel confuse,
quae omnia quantum ad praesens institutum aequivalent pro singulari
tunc nulla fieri debet mutatio quantitatis, ut omnis apostolus est
duo decem omnes apostoli est duo decem est autem sic est autem si aliquis
apostolus est duo decem et sic de reliquis aliis duo contradictoria
possent verificari de eodem: et ratio ultior est, quia cum oppositio
contradictoria est naturae modum, una debet totaliter negare
quod affirmat altera.

ARTICVLVS Secundus

Leges propositionum oppositarum

Præ contradietoriis o possunt o simul ueræ, nec falsæ, sed necessario una o falsa
et altera uera: ratio o quia cum sit impossibile idem simul o et o ad, ita impossibile o
idem affirmari et negari de eodem quia sequeretur idem o et o ad argumento
a prædicanti ad modum.

Idem duæ contrariæ o possunt o simul ueræ, possunt tñ o simul falsæ: ratio
prioris o quia si possent o simul ueræ sequeretur qd oñ contradietorie
possent o simul ueræ quia ex ueritate subalternantis sequitur ueritas
subalternata uig. Denique si o ueræ, ois goe euerit nullus goe euerit,
quæ o contrariæ: tunc bono sequitur ois goe euerit, ergo aliquis goe
euerit: hæc aut aliquis goe euerit o contra dictoria illius negatur
nullus goe euerit, qm supponitur o ueræ, si dardmus duæ contrariæ
simul ueræ.

Idem ideo in contradietoriis o possunt amba. o ueræ uel falsæ, in qua
cumq. maa, quia in illis propo affirmatiua totaliter remouetur. p
propo o negatiua, sed idem contingit in contrariis ergo oñ o poterunt
o simul falsæ in qualumq. maa quia hæc propo ois goe o aal totaliter
remouetur p hæc nullus goe o aal, si qdem inter illas nullum
oblinguitur modum.

Ita propo affirmatiua uerem præcise in qm talom abstractendo
ab ois qd sit in tali uel tali maa o remoueri totaliter p negatiua
uerem nam inter o et nullum datur modum, selt aliquis: atq. ita.
Duæ ueræ solum se habent modum et ex consequenti inter illas o
totalis remouitio, ut uidens o in goe exemplo ois iudex o iustus nullus
quidam o iustus, hæc o duæ contrariæ quarum utraq potest o
falsa si selt aliquis iudex sit iustus et aliquis iniustus.

Ceterum qd ueræ affirmatiua et negatiua sit in maa naturali tunc
Ratio maa nullum habent modum quia o o possibile utramq. uerem
o falsam, si aliqua particularis o necessario uera qd o qdem

Eadem ratio qua verum est aliquem hominem esse aial verum est in ratione
 maiorem omnem hominem esse aial, et propterea dicimus duas contrarias
 esse propositiones falsas in maiori naturali, licet enim in maiori contingenti.
 Tertia sub contraria possunt esse simul verae etiam simul falsae quod
 possint esse simul verae patet in his propositionibus aliquis homo est albus
 aliquis homo est niger quae constat esse veras quod et possint esse simul falsae,
 et hoc probatur, quod si essent falsae contradictoriae essent simul verae,
 et ratio est, quia ad falsitatem propositionis particularis requiritur quod
 praedicatum de nullo verificetur alias propositio esset vera, si vero
 praedicatum de nullo verificetur, verum erit utriusque negare praedicatum
 conuenire subiecto, si enim falsum est dicere quod aliquis homo currit, verum
 erit dicere quod nullus homo currit vel si falsum est dicere quod aliquis homo
 non currit verum erit dicere quod omnis homo currit quod est aliorum
 contradictorium, ergo si possent duae sub contrariae esse falsae, esset ipso
 duae contradictoriae essent verae.

Quarta, si subalternans sit vera etiam subalterna nata erit vera: si in
 subalterna nata sit vera, poterit subalternans esse falsa.
 aduerte tamen genus esse esse veram oppositionem, cum sit mutua
 repugnancia in affirmatione et negatione, in veritate et falsitate,
 sed potius subalternans inferat de se subalternatam tanquam
 contentam sub se. veritas Regula patet in hoc exemplo, quia propositio
 omnis homo currit est subalternans et quia aliquis homo currit est subalterna,
 et si prima est vera, necesse est secundam esse veram, quia licet inferatur
 secunda de prima: et secunda potest esse vera et prima falsa, quia potest aliquis
 homo currere absque eo quod omnis homo currat, quae intelligenda sunt in maiori
 contingenti, quia in aliis aliud accidit ratione maiori.

Articulus tertius

Quenam propositiones dicantur
 vere oppositae.

Dico propropos contradictoriae et uero opposita quia et uero affirmatio
et negatio eiusdem de eodem: similiter enim contrariae propter eandem
rationem.

Dico 2do sub contrariae et opposita quia et de eodem nam cum possint
esse simul uerae, necesse est ut sumantur pro diuersis.

Sicque propropos sub contrariae et de eodem ergo et uero opposita.

probatu[m] uidetur quia utrobique subiectum sumitur particulariter.

R. 2do assumptum, et de eodem quo ad suppositionem concedo,
quo ad uerificationem, nego: nam uerificentur de diuersis et eorum

et falsa illarum propropos eodem modo supponant.

Sicque omni contradictoriae et contrariae et de eodem singulari ergo dicitur

R. ueritatem et et eam eorum impossibilitatem inde erui quod selt

alioquin de eodem repugnantia dici possent si enim uis et repugnantia

et duae propropos et hoc et albus, nullus hoc et albus simul de possent

et duae uerae scilicet et albus et scilicet et albus: et idem

dicendum in contradictoriis.

Dico quarto subalterna et opposita: ratio est quia et affirmatio et

negatio consentiunt in al Aristotele inter oppositas quia habent

quendam oppositionem secundum quod idem ratio quantitatis, in quantum

subalternae et ueris subalternata uero particularis.

Articulus Quartus

De equipolentia

Equipolentia ut ipsum nomen sonat et aliud quam duarum

propropos uerum et eorum constantium praeter uariationem

signi eiusdem sonus significatio sunt eadem uis duarum

propropos a diuersis signis pronuntiatur. ut am propropos opposita

reddantur equipolentes, tres regulae hoc uersu compendiose

debent obseruari. praeter contra die post, contra pro post

subalter.

De conuersione propositionum

Conuersione est mutatio unius extremi totalis in alterum extremum
totale uidelicet subiecti in predicatum seruata qualitate et ueritate,
ut nullus homo est lapis, nullus lapis est homo: sensus definitionis
est quod maneat copula affirmatiua aut negatiua utrobique et utraq[ue]
sit uera: ubi semper oportet diligenter attendere quod sit uere
subiectum et predicatum in propositionibus ut illa transmutentur et
et alia quae in hac propositione caput habet hominem, si caput est subiectum,
et omne caput est habens hominem, sed homo est habens caput.
Conuersione tripliciter est, mutua seu simpliciter et mutua seu per accidens et
per contrapositionem quae omne mutua est sed praeter extrema finita et
infinita.

Conuersione simpliciter est, in qua transmutatur subiectum et predicatum manente
eadem quantitate ut nullus homo est lapis ergo nullus lapis est homo: uidelicet quidam
homo est albus ergo quidam albus est homo.

Conuersione per accidens est quod mutatur predicatum in subiectum et manente
eadem quantitate ut in hac omnis homo est animal, potest conuertere ergo omne animal
est homo, sed tamen in genere ergo aliquid animal est homo.

Nota hic breuiter quod propositiones quae conuertuntur simpliciter si sint
uerba a fortiori possunt conuertere per accidens, quia particularis
continetur sub uerbo.

Conuersione per contrapositionem est mutatio praedicati in subiectum uariatis
ut si dicatur omnis homo est animal
tunc tres praedicata finitum et infinitum, ut si dicatur omnis homo est animal
bono sequitur ergo omne animal est homo: item aliquis homo est albus,
ergo aliquid est album est homo quae conuersione inuenta est ut suppleret
conuersionem mutua in his quae mutuo conuertere possunt secundum
se: et ecce propria conuersione est et est et eorum quae manent idem
tamen seu de extrema sed est conuersione secundum sensum mutatis tunc de
finitis in infinitos.

utilitas conuersionis inde stat quod docet facere etiam formalem

Ab una propo^o in alteram mutato predicato in sub^o et de^o contr^o
Quarum p^a propo^o sumpta pro antecedenti uocatur conuersa
S^{da} uero quae sumitur pro consequenti uocatur conuertens.
Q^a ardens conuertitur in consequentem ut am^o melius et
facilius degnosceatur quomodo et qua conuersione debeat
conuerti qualibet propo^o statuuntur sequentes regulae.

Articulus sextus

Regulae conuersionis

p^a propo^o uel^{is} negatiua conuertitur: sic e^o d^o sequitur
nullus lapis e^o g^o ergo nullus g^o e^o lapis. r^o d^o g^o si^o sequi
etur contradictorium consequentis e^o ad mittendum, selt
aliquis g^o e^o lapis, quae e^o contradictoria illius p^{ae} nullus
lapis e^o g^o ergo si^o conuertetur simpliciter d^ont duae
contradictoriae simul uer^{ae}.

S^{da} propo^o particularis affirmatiua conuertitur simpliciter
u^g aliquis g^o e^o albus, ergo aliq^d album e^o g^o: nam si e^oia
e^o bona ergo eius contradictorium erit uerum, selt nullum
album e^o g^o quae e^o contradictoria illius p^{ae} aliquis g^o albus
ergo isto casu d^ont duae contradictoriae simul uer^{ae}.

tertia propo^o uel^{is} affirmatiua et uel^{is} negatiua conuertitur
p^{ae} ardens u^g o^{is} g^o e^o aal ergo aliq^d aal e^o g^o quae si^o sequitur
contradictorium d^ont concedendum selt nullum aal e^o g^o quae
e^o contraria illius p^{ae} selt o^{is} g^o e^o aal, ergo d^ont isto casu. duae
contrariae simul uer^{ae}, q^d repugnat.

Quarta particularis negatiua et uel^{is} affirmatiua conuertitur
p^{ae} contrapositionem: u^g aliquis g^o o^{is} e^o albus, ergo aliq^d o^{is} album
o^{is} e^o g^o o^{is} g^o sic om^o conuertitur uel^{is} affirmatiua ut o^{is} g^o
e^o albus ergo o^{is} o^{is} album e^o g^o: quae e^o dem sensus poen^{is} tras
infinitas ac poen^{is} finitas, dum mutantur de^otruma.

poenae finitum et infinitum, quia ab uno ad aliud et mutua
relatio.

Servanda in eadem appellatio reduplicatio et ampliatio in conversione,
Quia quod est ratio reduplicatio est ualeat quod secundum se est et alius, ergo secundum
se est et alius quia secundum se ualeat et alius ualeat et alius, sed indifferenter, id est
et eadem quia in consequenti affirmatur quod non reduplicatio conuenit
et alio modo: defectu ampliationis ualeat quod, sonus fuit puer ergo
puer fuit sonus, sed sic debet conuerti, ergo quod fuit puer fuit
fuit sonus, notandum in pro faciliori noticia et ad melius
notandumque regulas memoriter quatuor uocales a e i o designate

et his uersibus comprehendere.

afferit a negat e, sed uerliter ambe

Afferit q, negat q, sed particulariter ambe

quod a significat uerlem affirmatiuam et uerlem negatiuam:

q particularem affirmatiuam, e particularem negatiuam

Quibus ut seruiatur quia conuersio cuiuslibet propositi conueniat
aliis et uersus omnes conuersiones comprehendens sunt

Idem simpliciter, conuertitur. **Quia** p acci.

Asto p contra sic sit conuersio tota.

ubi lii dei designat quod uerly negatiua et particularis affirmatiua

simpliciter conuertantur. **Quia** significat quod uerly negatiua

possit conuerti p acci. uerly am affirmatiua semper p

Acci. conuertatur. **Asto** significat quod uerly affirmatiua

et particularis negatiua possint conuerti p contrapositionem.

Articulus septimus

De propositionibus modalibus.

Modus ut dicitur S. Thomas opusculo 40 o est aliud quam adiecti
ui determinatio, et am multiplex pars qui modificat extrema propositionis:
scilicet qui modificat sunt restringit significationem uerbi, et petrus
currit uoluciter, sed de his o agimus, quia o se trahunt propositum a ratione

proposui de inuoluita ut alias regulas oppositionis vel equipollentias habent
Tertius est qui afficit ipsam copulam et conuersionem predicatorum ad subiectum
modificat et modificando addit aliquid pertinens ad ueritatem, uel
particularitatem ad affirmationem et negationem: et isti modi
faciunt proposui modales de quibus sic agimus: sunt autem quatuor
impossibile possibile necessarium et contingens: sine proposito modalis
et illa quae uno de his modis afficitur.

Nota est quod modos sumi dupliciter: primo nominaliter, ut possibile necessarium,
et eorum. Secundo ad uerbaliter ut possibiliter et eorum.

primo modo sunt praedicata in propositis modalibus ut petrum currere
possibile, ubi de illo scilicet petrum currere praedicatur, de contingens
et si aliquid anteponatur modus propositi, ut contingens a petrum
currere, semper tamen modus est praedicatum: primo modo igitur praedicata
sed solum ueritatem praedicati cum subiecto modificant, ut petrus
necessario est eorum, petrus contingenter currit.

proposito modalis diuiditur in compositam et diuisam.

Composita est quae facit sensum compositum diuisa diuisum;
Sensus compositus propositi modalis fit, quod unit tres scilicet prima
dicti scilicet significata scilicet pro eodem tempore, ut eorum
uideri est possibile, quia sensus est quod sit impossibile quod eorum dum
eorum uideat.

Sensus diuisus est quod propositi modalis unit tres igitur secundum significata
scilicet pro significatum scilicet praedicati unit maiori scilicet,
et consequenter pro diuerso tempore, ut album possibiliter
nigrum id est quod res alba uolens albedine potest esse nigra
regula ad hoc est cognoscendum hanc assignatur quod scilicet
tunc modalis reddit sensum compositum quod dictum subiicitur
et modus praedicatur, ut praedestinatum condemnari est
impossibile: tunc uero reddit sensum diuisum quod modus
interponitur partibus dicti, ut praedestinatus potest condemnari.
et hoc quia est nam quod modus est praedicatum in proposito.

Modali: tunc totum dictum uero subiicitur et per consequens
modus predicatur de partibus simul sumptis et per modum unius,
ac proinde sensus erit illa duo simul de in compositibilia in facto,
quod quo consistit sensum de compositum: ut uero quod modus interponitur
partibus dicti illa pars quae est praedicatum quasi separatur ab
altera quae est subiectum et uelut regulas appellationis applicat suum
solum super maiore istius: in quo consistit sensum de diuisum.

Articulus

De quantitate qualitate oppositione
et equipollentia modalium.

omissa propositio modali diuisa de eius quantitate qualitate
oppositione et equipollentia sicut de aliis categoriis
requerendum est. agemus solum de modali composita.
pro eius replicatione.

notandum quod sicut in propositione simplici affirmatio uel negatio
attenditur ex copula principali, ita et in modali composita
in qua modus predicatur de dicto ut supra diximus, affirmatio
uel negatio attenditur per eandem copulam quae modus ipse denotatur
de dicto, ideo quod modus est negatus, propositio modalis absolute
est negativa: et si dictum sit affirmatiuum sicut et contra.
Quia in dictum ipsum uero est pars propositio, ideo de diuisis affirmatio
et negatio, dicitur illa secundum quod affirmatiua uel negativa,
et ideo quod dictum est affirmatiuum et modus negatus, solent
uocari affirmatiua de dicto et negativa de modo et contra,
simpliciter in ut absolute dicenda affirmatiua uel negativa
a modo, et o a dicto.

Circa quantitatem eodem modo philosophandum, quia absolute attenditur
ex quantitate modi, et ideo illa propositio appellatur simpliciter uel
eius modus uel a dicto, et dictum sit particulare et contra;

Et omni de quantitate dicti talis propositio secundum quod denominatur utriusque vel
particularis uti dicimus de qualitate. modus autem particularis et utriusque
applicat dialectici et proportionis quoniam habent illi modi eum signis, quoniam
hoc versus.

Ovis, necesse valet: impossibile, nullus:

possibile, quidam: quidam autem possibile est.

Quibus significatur quod necesse est, et modus utriusque affirmativus, et assimilatur
signo ovis, impossibile, vero assimilatur signo nullus contingens autem
seu possibile assimilatur signo aliquis: et possibile est seu contingens est
assimilatur signo aliquis est.

pro cognitione veritatis et falsitatis propositum modicum notatur sequens

Regula propositio de possibili est vera quod sua de modo est possibilis:

tunc autem falsa quod est est possibilis, idem dicendum de contingenti:

propositio vero de impossibili est vera, quod eius de modo est impossibilis,

et falsa quod est est impossibilis et tandem propositio de necesse est vera,

et de eius de modo est necessaria, et falsa quod est est necessaria.

Nota autem omni propositio modalis vocatur de necessaria et omni

falsam est impossibile: ut petrum plerumque contingens illa

propositio est vera et necessaria, quoniam necessarium est quod plerumque conueniat

contingenter petro: et rursus quoniam propositio modalis est solum

exprimit praedicatum conuenire subiecto sed est modum proprium

quo illi conuenit et, proinde si est vera est necessaria: si vero

falsa, impossibilis. Item ad equipollentiam eodem modo

philosophandum ac de in propositibus de modo proportionaliter

ad illos versus supra assignatos nam necesse est equialere possibile

est sicut ovis equialere est aliquis est: et idem dicendum de ceteris.

Vide articulum quartum de signis in tractatu tertio

Articulus nonus.

De propositionibus exponibilibus.

propositio exponibilis est illa quae ratiocinationis ratione importantis
verum obscurem seu repleabilem pluribus propositibus debet
exponi seu repleari. propter quod omni dicitur univocaliter
hypothetica.

Est autem triplex exceptio exclusiva et reduplicativa.
Exclusiva est illa quae afficitur dictione aliqua significante
Exclusionem, ut tunc dum dicitur solum et edam. hoc dicitur
potest se tenere vel de parte subiecti, vel de parte praedicati, si teneat
se de parte praedicati, constituit propositionem de extremo excluso,
Et facit sensum quod solum illud praedicatum competat subiecto, sicut
cum dicitur, petrus habet tunc duo brachia significatur quod petrus
habeat duo brachia et non plura. Si vero teneat se de parte subiecti,
constituit propositionem absolute et simpliciter quod totam et facit
sensum quod tale praedicatum competat aliis subiectis. sicut cum
dicitur tunc homo est rationalis sensus est, quod homo sit rationalis et nihil
aliud ab homine sit rationale. de quo apparet, quod propositio exclusiva
affirmativa debet deponi per duas categoricas copulativas sumptas,
quarum prima dicitur praedicatum de simplici seu simpliciter
praedicatum unum de alio, et affirmat praedicatum communire
subiecto, potestque converti in universalem affirmativam transmutatis
terminis propter quod dicimus, quod tantum, confundat terminum quod
immediato afficitur quia in sua convertente ille terminus afficitur
a subiecto, afficitur mediate a signo vel affirmativo, quod est fundus
secunda negat praedicatum communire alteri subiecto et sic fit
Alterius subiecti et universali negativa. quae omnia patent in exemplo
Allato, tunc homo est rationalis sic omni deponitur, homo est rationalis et nihil
aliud ab homine est rationale, et prima potest converti in generalem de rationale
et homo

Dicimus de propositio exclusiva affirmativa: si est
negativa debet deponi per duas categoricas disjunctivas sumptas
sicut si dicas o solus homo habet duos pedes sic omni deponi debet,
vel homo o habet duos pedes, vel aliud ab homine habet duos pedes
quarum prima est negativa, secunda affirmativa.
propositio exclusiva est quadruplex prima est affirmativa de modo adducto in verbis

Secunda negativa de utroque. Tertia: affirmativa de modo et negativa de uerbo.
Quarta affirmativa de modo uerbo negativa de modo uerbo. ~~proponitur~~
Ita una aliam constantem si nihil aliud pro quarum appositione
ponuntur sex quatuor dictiones.
Sexta, regit pro am claus. Exemplum prima. Hm goe d raaalis
Debet apponi p liigtae, goe modo goe d raaalis et nihil aliud ab goe d raaalis.
Exemplum secunda. Hm goe d raaalis, debet apponi p liiragiti goe modo,
uel goe d raaalis, uel aliud ab goe d raaalis. Exemplum tertia.
Hm goe d raaalis debet apponi p liiragiti goe modo goe d raaalis
et oia aliud ab goe d raaalis. Exemplum quarta. Hm goe d raaalis
debet apponi p li-elauo. goe modo oia goe d raaalis et aliud qd oia
goe d raaalis.

Tres sunt loci argumentandi. Prus ad ab apponibili ad apponentes et
ad uerbo d bona tota uig cond sequitur Hm goe d raaalis ergo goe
d raaalis, ergo nihil aliud ab goe d raaalis. Sicut ad apponibili apponentes
copulatum ad glibet apponentes, uig apostoli st Hm duodecim ergo
st Hm duodecim tertius a qualibet apponentium ad apponibilem
conueniunt unde cond sequitur alius ab goe d raaalis ergo oia goe d
raalis.

Aduertendum est qd ut diximus magna sit diuisio inter propositionem et elusum
et de extremo eluso: p d m negat praedictum conuenire alteri
sulto, sda uero negat sulto conuenire aliud praedictum, unde ab una
ad aliam oia et argumentari: sic oia sequitur, Hm solus est, ergo solus Hm
lucet.

Aduertendum sda qd oia eludantur a participatione praedicti illa
qua est intrinseca unius a sulto, et illud ne cessario concomitantur
sed Hm illa qua est extrinseca: unde qd dicitur, Hm petrus
disputat oia eluditur visibile: similiter qd egritus alloquens
Petrum dicebat Joannis in cap goe d uita eterna ut cognoscant
uolum deum uerum, oia eludit a communicatione uoluntatis duas
alias personas, sed Hm falsos deos unde pater illius propositus
qd dicitur pater sit unus deus et nihil aliud a patre uel nullus
alius extra patrem sit deus, alie uero duae personae in diuinis
oia st aliud a patre, uel st alii extra patrem, qd pater dicitur
et illi st in patre.

Articulus Decimus

De exceptivis

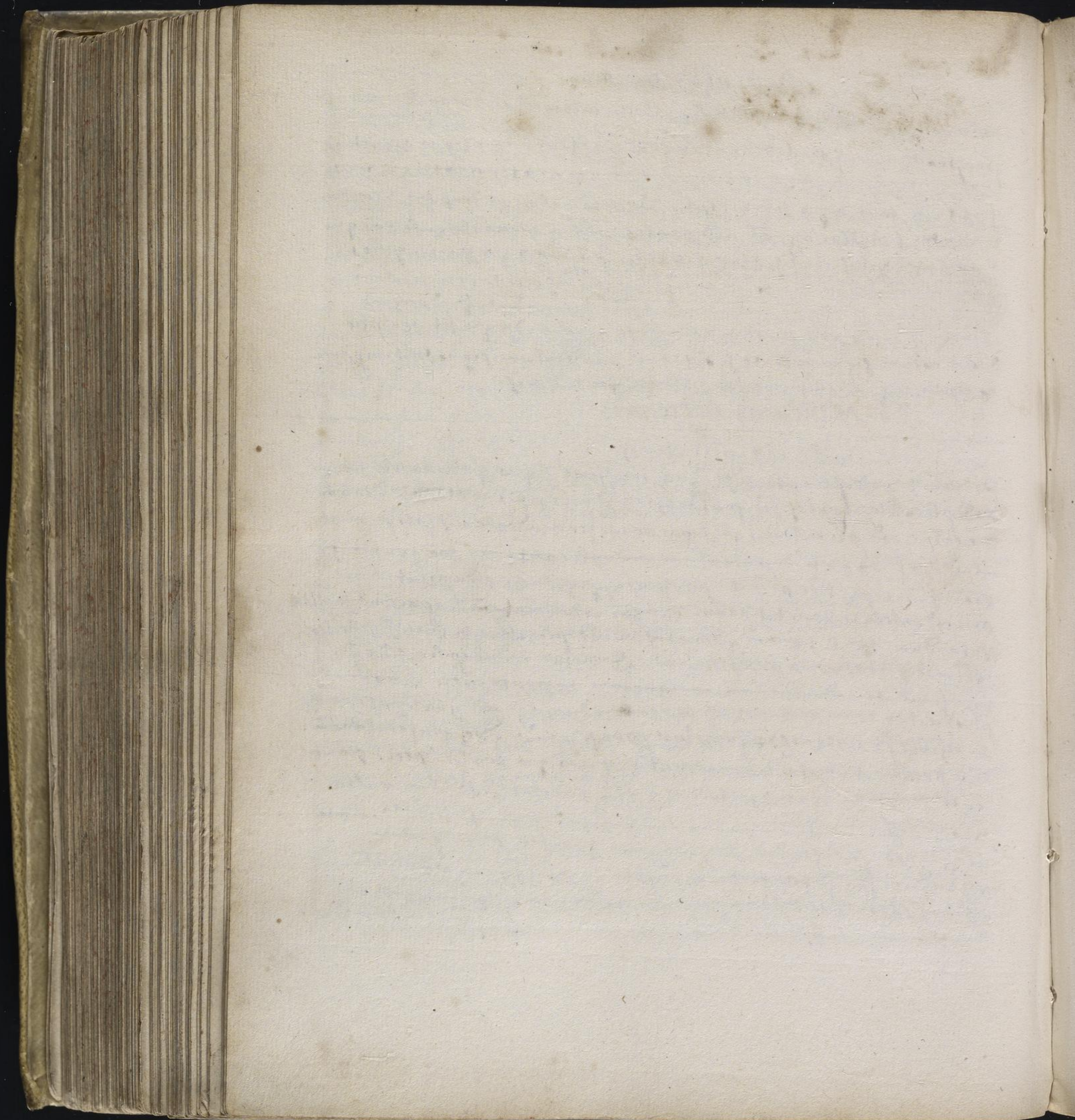
propositio exceptiva dicuntur quae constant aliquo signo exceptivo
 id est quo posito aliquid ab alio exceptitur, ut praeter praeterquam et eadem
 quibus autem tunc a quo fit exceptio debet esse veritas, et tunc qui exceptus
 continetur sub illo, ut omnia aut praeter quodammodo irrationales, ubi ergo qui
 est tunc exceptus continetur sub tali, quod est tunc a quo fit exceptio,
 nam in istis exceptio quodammodo a quo fit exceptio
 potest praedicari de eo quod exceptus, ut omnia praeter brutum
 est rationalis, ubi brutum continetur sub eo. Exceptio autem quod ad praesens
 attinet, est a toto genere partem de trahere, quando id a quo fit exceptio
 debet notari signo verbi et si notatur particulam signo dicitur impropria
 exceptio, ut aliquis praeter petrum fuit dies.

Articulus undecimus

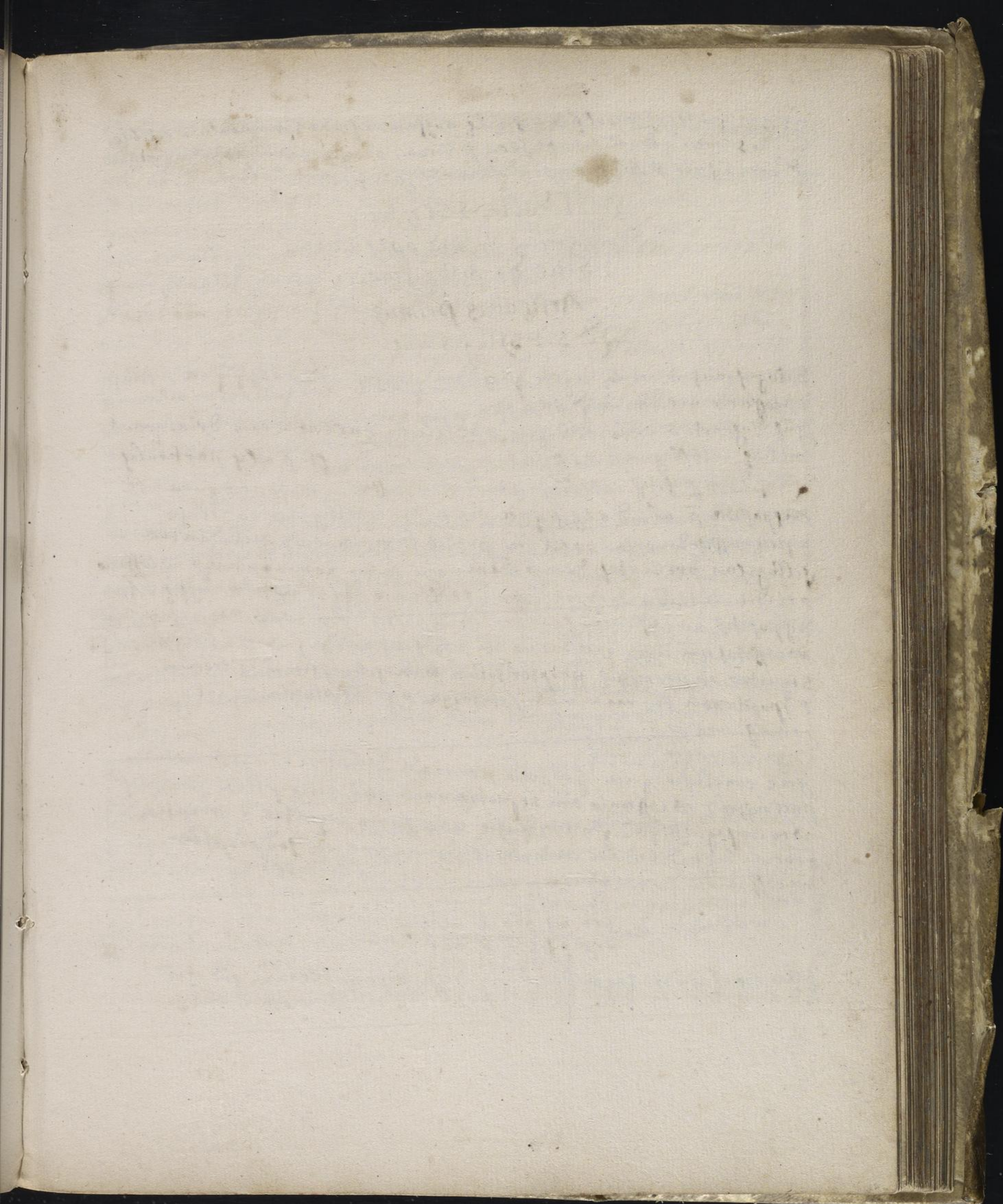
De reduplicativis

propositio reduplicativa est quae constant signo dominante seu
 reduplicante: qualis est quatenus, in quantum, quia, ut et eadem: deo autem
 dicuntur reduplicativa, quia super trum praecedentem superponunt
 aliquid, ipsum quasi repetunt et reduplicant, ut ergo quatenus
 rationalis est eorum disciplina: particularis quatenus, reduplicativum
 praecedentem et denotat eam, cuius ergo conveniat de eorum disciplina.
 Notandum tamen est signum dominans seu reduplicativum summi dupliciter
 scilicet reduplicativum et specificativum: Sumitur reduplicativum quod
 significat et induit eam ad equatam de parte sicut, cuius
 praedicatum conveniat aut ab eo conveniatur, ut ergo quatenus rationalis
 est rationalis, tunc vera sumitur specificativum quod significat eam
 cuius praedicatum sicut conveniatur, ut ergo quia ergo est species: ergo ut
 aeger sanatur, nam egritudo est de eadem sanitatis, sed cum multa
 rationes possint considerari in eo, ut quod sit doctus, iustus, et eadem, certa
 aliqua ratio specificatur propter quam sanatur scilicet egritudo.
 Notandum proinde quod quatenus est propositio in qua est signum reduplicativum
 possumus signo allato inferre propositum verum tunc signum sumitur
 reduplicativum, si possumus: tunc enim specificativum sumitur.

ut quod quatuor vocalis a visibilis possum inferre o r r a o a l e u r r i b i l e,
et idem sumitur r d u p l i c a t i o n e: s e c u s s i d i c a m, g o o q u a g o o u p p o s s e, q u o p o s s u m
d i c e r e o r g o o u p p o s s e, e r g o s u m i t u r i b i p p o s s e c a t i o n e.

Tractatus sextus
De tertia mentis operatione
Sive de syllogismo
Articulus primus
Quod sit syllogismus.

Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis aliud ab his quae posita sunt
necessario accedit id quod scire fit.
Quae definitio est oratio ad hunc modum: partem habent locum tria. quae ut
melius intelligantur sigillatim explicanda sunt in illas particulas
Quibusdam positis intelliguntur praemissa in modo et figura vite
disposita. et aliud ab his quae posita sunt intelligitur conclusio
a praemissis diversa nihil enim probat se ipsum unde excluduntur
syllogismi probantes idem praedictum, qui fatui nominantur. et necessario
accedit intelligitur conclusio necessario sequi ex praemissis vite
dispositis necessitate saltem rationis, si o m n i n e c e s s i t a t e c o n s e q u e n t i s:
necessitas autem rationis, quae dicitur omni necessitate formalis sunt scilicet, ergo conclusio
sequitur ex praemissis propter solam formam syllogisticam et rationum
dispositionem et ratio magis sit falsa ut o r g o p l a n t a u a l
sed o r g o a r b o r u p l a n t a,
ergo o r g o a r b o r u a l.
haec conclusio quae falsa est, concedi debet si concedantur
praemissae, necessario enim sequitur ratio formae syllogisticae: necessitas
autem consequentiae, ergo conclusio necessario sequitur o p r o p t e r
rationum dispositionem in modo et figura praedicte sed propter
necessariam connectionem quam habent tui inter se, ut
o r g o a a l u n d q,
sed o r g o g o o u n d q
ergo o r g o g o o u a a l.

haec conclusio o s e q u i t u r r a t i o d i s p o s i t i o n i s r a t i o n u m s e d i t e m
ad multum ut nota quae manifeste de ratione magis est talis.

Tandem in definitione dicitur de quibus sunt de qui præmissarum
hæc dispositio

Hic ad advertendum datur ma aliquid componendi sub hæc definitio.
Et constat dualis hinc præmissarum explicitè positæ, tertiam in
qualitate qua posita est prædictus syllogismus, ut si præmissæ sunt
petrus est animal quia in illis dualibus hæc tertia intelligitur petrus est homo,
quam si aliter faciat prædictum syllogismus.

Dicitur am syllogismus sicut quilibet arte factum constare maiorem et minorem
maiorum duplex est remota et proxima: remota est tunc qui hinc
possunt esse tres et repetantur in præmissis quorum duo sunt de terminis
remotis in conclusione tertius vero est medium quod unitur in præmissis
cum istis de terminis: de terminis posita in maiori et in conclusione
dicitur maior: posita in minori et in conclusione dicitur minor: medium
autem eis ponitur in præmissis nunquam in conclusione quia infert
illam. Maior proxima est præmissarum tres numero: quarum prima
vocatur maior: secunda minor: tertia conclusio. Secunda enim aliud est sit
quam artificialis dispositio seu ordinatio maiorem ut debite possit inferre
et concludere iuxta duplicem maiorem et omni duplicem præ vocatur
figura: quæ est debita dispositio seu ordinatio terminorum secundum
predicationem et subalternationem et hæc est triplex: prima in qua medium
subiicitur in maiori et predicatur in minori: secunda in qua medium
eis predicatur: tertia in qua eis subiicitur. Secunda forma vocatur
modus et est dispositio præmissarum secundum debitam quantitatem et
qualitatem: quæ debita qualitas et quantitas consistit in hoc
quod omnes præmissæ sunt negativæ vel omnes particulares sed una
affirmativa et una saltem universalis.

Syllogismus sive argumentatio est et præmissarum de quibus in præmissis
ostendatur veritas et falsitas unde dicitur vera vel falsa in
argumentatione autem attenditur veritas et malitia quæ consistit
in debita vel in debita dispositione terminorum: et propterea dicimus
quod eorum dividatur in bonam et malam: et in veram et falsam.

Articulus secundus

De Divisione syllogismi

potest syllogismus diuidi ex parte maiore et omni fœci ex parte maiore diuiditur
 in eam et oppositorium eorum habet modum eorum et oppositorium singulare.
 Secundo diuiditur in categoricum et hypotheticum affirmatiuum et negatiuum in
 constantem propositibus categoricis et hypotheticis affirmatiuis et negatiuis
 tertio diuiditur in demonstratiuum probabilem suppositiue et erroneum.
 Demonstratiuus constat maiore necessaria et gratiam geram: probabilis maiore
 probabilis seu contingenti: et gratiam opinionem. Et
 suppositiue gratiam de exceptionem quia o gerat uocet regulas suppositiue
 erroneus constat maiore remota et gratiam errorum. unde demonstratio
 et quod exprimitur sunt primis uerbis confertur syllogismus, de cuius
 premissis sit talis, uel ex talibus diuidentur deducuntur, maiore diuis
 semper uel necessaria, uel

omne visibile est rationale
 omnis homo est sensibilis
 ergo omnis homo est rationalis.

Sciuntur pro uera quia o habent eam per quam probari possint uel
 ut totum est maius sua parte. sine patet quare probari possint, illa sunt quare
 sunt principia deducuntur uel quod homo sit sensibilis, admiratiue et etiam
 exemplum syllogismi probabilis uel.

omnis mater diligit filium
 hæc femina est mater
 ergo hæc diligit filium.

exemplum syllogismi suppositiui sunt litigiosi.

Quidquid est carum oculis habet oculos,
 lapis est carum oculis
 ergo lapis habet oculos.

Similes syllogismi triplex possunt esse utrosque, pro in maiore ut patet in
 syllogismo iam assignato: secundo in fœci uel

omnis pater diligit filium,
 omnis mater diligit filium,
 ergo omnis pater est mater

tertia tam in maiore quam in fœci

Quidquid est perdidisti habes
 contum aureos perdidisti
 ergo contum aureos habes.

exemplum syllogismi pseudographi

omnes semi-circuli sunt aequales
sed semi-circuli maiores sunt semi-circuli et minoris sunt semi-circuli
ergo sunt aequales. — Circuli

Veri illud principium mathematicum male intelligitur, quia de semi-circulis
eiusdem circuli. Item debet intelligi.

Ex parte figurae dividitur in illas tres figuras articulo antecedenti
assignatas et quaelibet figura in varios modos quorum alii utiles
alii inutiles perfecti imperfecti, directi indirecti: modus utilis in quo
salvantur regulae necessariae ad bonam etiam modus perfectus in quo
salvantur perfecte principia regulativa syllogismorum de quibus postea:
Directus ille in quo concluditur praedicando maius extremum de
minori in conclusionem: inutiles, imperfecti, indirecti designandi et
contrarii modo.

Modi componendi tam utiles quam inutiles sunt quadraginta octo:
utiles sunt novem decem: novem in prima figura quorum quatuor
primi directi alii indirecti concludunt: notantur ergo versibus

Barbara celarent danti ferio baralypton

Colantes dalitis fabismo priso domocum.

Quatuor continentur in ista figuris tres expressi

et sunt camiptes septimo baroco darapti

reliqui sex continentur in tertia et versibus

folapton dantis datisi bocando forison

Adnotandum quod in istis versibus tres priorae syllabae cuiuslibet
designant tres propoos syllogismi: et vocales contentae qualitatem
et quantitatem propoos metar regulam supra datam
affert a rogat et sed — Articulus tertius

De principiis quibus instituitur ars syllogizandi.

Quatuor principia quatuor qualia poster assignantur quorum duo
dixerunt pro concludentibus affirmativis alia duo pro
concludentibus negativis.

Primum in quo cum sit eadem uni tertio sit eadem inter se de quo
duo extrema ununtur cum uno tertio seu medio, cum ununtur inter se
debet in illud medium ita ut unum quod non formaliter nec virtualiter
sit multiplex, quod vocat sanctus Iohannes de unum ut sit non aliis pro
unum et simul unum sub una formalitate, et aliud sub alia et
ununtur inter se sic sequitur ab

Albedo ē relatio
albedo ē intensio
ergo relatio ē intensio.

Quia alio modo ununtur relationes cum albedine alio modo intensio propter quod
sequitur quod identificantur inter se.
Secundum principium: quod quid uniter affirmatur de aliquo subiecto affirmatur
omni de eo contento sub illo unde si dicatur uniter veritas de quo dicitur
omni diei de petro joanne et eda. tertium
quod duo perfecti et comploti ununtur inter se si unum illorum
designatur ab uno tertio debet et aliud distinguere: ut quia petrus et joannes
veniuntur et identificantur, si joannes distinguitur a lapide debet et petrus
distingui, unde bene sequitur nullus joannes ē lapis ergo petrus ē lapis.
Quartum principium: quod quid uniter negatur de aliquo subiecto debet omni negari
de eo contento sub illo. nam principia luminis naturalia innotescunt quia immediate
fundatur in illo utriusque principia quod libet de utroque: unde syllogismi qui
immediate regulantur istis principis dicuntur perfecti, quod reperiuntur in quatuor
syllogismis per figurem quia in eis modum perfecti distribuitur in maiori in qua
stat uniter de parte subiecti, et tunc postea in minori praedicatur hoc
ipso videnter ostenditur illud de quo praedicatur contineri sub sua veritate
et consequenter illi convenire quod modis uniter posito praedicabatur et
negabatur in maiori et sic videnter fit applicatio eorum quae dicuntur
vel negantur uniter ad ea quae sub ipsis verbis continentur.

Articulus quartus

De regulis generalibus Syllogismorum

Regulae pro syllogismis aliae et generales et eorum omnes, aliae speciales pro qualibet
generis generalis et assignantur.

Prima quod de puris particularibus aut indefinitis nihil sequitur:

Ratio quia modum non potest inferre de trina nisi completatur illa
et distribuat in illis sed si omnes propositiones sint particulares modum
non potest describi, ergo nec potest inferre de trina.

Secunda de puris negativis nihil sequitur: Ratio quia in conclusionem debet
inferri distinctio vel identificatio de trinomum inter se sed de eo
quod alia distinguuntur ab uno tertio, non sequitur distinguere aut

identificari inter se, quia disparata se habendo possunt ad illud
ergo debet unum saltem extremum uniri cum medio in aliquo
premissarum.
Tertio nullus terminus debet esse distributus in conclusione qui non sit distributus
in premissis: ratio est, quia alias argueretur a non distributo ad distributum.
Quarto medium debet intrare conclusionem, quia quilibet terminus est terminus
debet poni in syllogismo sed medium si fuerit positum in premissis, ergo
debet poni in conclusione. Id inde omnino illo casu dem probatur ut si idem.
Quinto debet mutari suppositio termini, quia si unus terminus duobus modis supponeret
non esset unus terminus sed quatuor: hoc adverto pro terminis æquivocis et analogis.

Regule speciales.

prima pro prima figura: in modis concludentibus directe maior potest
esse particularis, et minor potest esse negativa: Ratio prima partis est, quia
medium debet distribui in aliqua premissarum sed si maior sit particularis
non nulla poterit distribui, quia debet predicari in minori quæ est
affirmativa et subiecti in maiori, quæ illo casu est particularis.
Debetur huius conditionis sic syllogismus valet

Aliquid animal est homo
omne brutum est animal
ergo aliquid brutum est homo

Ratio secundæ partis est quia nullus terminus debet distribui in conclusione qui non
fuerit distributus in premissis, sed si minor sit negativa distribuetur
Aliquis terminus in conclusione qui non fuerit distributus in premissis ergo
non
omne animal est vivens
nulla planta est animal
ergo nulla planta est vivens

Hæc regula comprehenditur generalis

si minor affirmans nec maior sit specialis

secunda regula est pro secunda figura: in qua potest utraqve premissa

esse affirmativa et maior potest esse particularis: Ratio prima partis est

quia cum medium in utraque prædicatur nulli distribuetur: defectu cuius

hic syllogismus valet

omne brutum est animal
omnis homo est animal
ergo omnis homo est brutum

Ratio 3^a per 1^{am} & 2^{am} tunc distribueretur aliquis unus in conclusione
qui dicitur distribuitur in premissis ut

Aliquid aal o d rasale

om 3° d rasale

ergo aliquis 3° o d aal

Hæc regula comprehenditur hoc versu

Vna negans prædat, nre maior sit specialis.

tertia o pro tertia figura: minor o potest ad negativa et conclusio

o potest ad nisi particularis: ratio prima partem q^a maior debet

ad affirmativa ac proinde prædicatum illius o distribueretur

distribueretur cum in conclusione: defectu cuius o valet

om 3° e aal,

nullus 3° o erutum

ergo aliquod erutum o d aal.

Defectu 3^a conditionis sic syllogismus in tertia figura o valet

om 3° est rasale

om 3° o aal

ergo ad aal d rasale.

Hæc regula hoc versu comprehenditur.

Sit minor affirmans conclusio sit specialis.

Nota quod modum in prima figura debet subici in maiori et prædicari

in minori: in 3^a figura debet prædicari tam in maiori quam in minori.

In tertia autem debet subici in utraq^{ue} præmissa: sine

Syllogismus primæ figure potest defini: hoc modo in quo scilicet

modum semel subicitur idq^{ue} in maiori et semel prædicatur

in minori scilicet et consequenter syllogismus 3^a figure in quo

modum semel prædicatur in utraq^{ue} præmissa: et syllogismus

tertiæ figure in quo modum subicitur in utraq^{ue} præmissa.

Articulus Quintus

De reductione syllogismorum

Reducere syllogismum est convertentem syllogismi imperfecti ostendere perfectum

q^{ui}d autem potest fieri dupliciter ostenditur et est impossibile.

Reductio ostensiva est qua syllogismus imperfectus ad perfectum reducitur, in quo
eadem conclusio vel eorundem conclusionum inferuntur ostento eodem modo.
Duoque sunt utitur instrumentis, conversione scilicet vel praemissarum transpositione
vel utroque simul: ut ante ostendatur ad quoniam modum debet fieri reductio
ostensiva, modi imperfecti, attendenda sunt superiora vocabula syllogismorum
et litterae initiales modi imperfecti donat modum perfectum ad quoniam sit
Reductio ab eadem littera incipiente nam primi syllogismi quatuor
perfecti incipiunt ab illis litteris consonantibus B, C, D, F. et omnes alii
modi sicut in prima sua mensura vel tertia figura incipiunt ab aliqua
de dictis litteris, ad significandum quod quilibet modus ostensivus reducat
ad illum qui incipit simili littera, unde ad barbara ostensivus reducat
Baralipson.

Nota tamen quod baroco et baroco o reducuntur ostensivus ad barbara quia
possunt assumere contradictorium conclusionis quae tunc affirmativa
est ponatur in barbara, hoc autem quod reducere per impossibile scilicet assumendo
contradictorium conclusionis: idem dicitur de ceteris modis perfectis
cautentur dandi per se.

Deinde notanda sunt quatuor consonantes s, p, m, e quae in modis
imperfectis reperiuntur. Duae primae donant conversionem propositi
significatae per vocalem immediate praecedentem: per simplicem et
scilicet per accidentem: tertia significat transpositionem praemissarum ut scilicet
maior fiat minor et contra: quarta in modis dictum donat modum
simplius per se reducitur ostensivus, sed per impossibile quales sunt baroco et baroco quae
conversionem continentur.

S. nullo simpliciter nullo, per vero per accidens.
M. nullo transponi et per impossibile duci.
Quae clariora sunt aliquot exempla ponimus per se in eadem.

Nullum animal est planta
vel arbor est planta
ergo nulla arbor est animal.

Reducatur hic modus ad edocendum
Nulla planta est animal
vel arbor est planta
ergo nulla arbor est animal.

Secundo in disjunctis. hoc modo. Aliquod animal est rationale
vel animal est vivens
ergo aliquod vivens est rationale.

Debet sic reducitur ad syllogismum perfectum in dandi hoc modo
Alid animal est vivens
aliquid rationale est animal
ergo aliquid rationale est vivens.

Hæc reductio fundatur in hoc principio quod si sequitur ad consequens tunc argumentum
 sequitur ad antecedens eiusdem: quod cum imperfecti syllogismi conclusio sequatur
 Ex contrariis premissarum quæ ad premissas sequantur ut consequens
 recte in sequitur eadem conclusio de ipsis premissis.
 Petes quomodo consonant in baralyton denotet conversionem præcedens quodam
 particulari affirmativa o convertitur præcedens.
 R. significare o conversionem syllogismi imperfecti sed perfecti qui in imperfecto
 constituitur conclusio igitur in baralyton erit convertens et conclusio in barbara
 erit convertens.

Articulus sextus

De reductione præ impossibile

Reductio præ impossibile est quod sumpto contradictorio conclusionis negata
 aliqua premissa prius concessa probamus falsam esse aliquam aliam præmissam
 quam in utramque concesserat: ut si fiat syllogismus in bocardo

Aliquis homo o est lapis,
 o homo est visibile
 ergo aliquid visibile o est lapis.

Debet reduci ad barbara præ impossibile hoc modo.

o visibile est lapis
 o homo est visibile
 ergo o homo est lapis.

Hæc reductio differtur ab ostensiva præ hoc quod illa solis syllogismi imperfecti
 competat hæc autem in perfectissimis aptari potest.

Utitur hoc fundamento de opposito consequentis recte sequitur oppositum
 antecedentis. ut cum cognoscamus quod in modis imperfectis trium figurarum

debet fieri talis reductio ad perfectos, notate quod regulas sequentibus quibus
 componuntur.

maior sit minor et sit contradictio maior.

de ipsis eductis in quo convertitur ordo.

et illi quodam præmissarum figurarum: at proinde

servat maiorem variatque secundam minorem.

pro tertia:

tertia maiorem variat servatque minorem

ut cum cognoscatur ad quos modos perfectos reduci debent modi imperfecti

et hoc facilius colligi possit de premissarum dispositione. Dabitur
 in quædam unum innotuerunt

per hæc si per aliquid obit terras per amque quo tamen.

Cuius hoc artificium e due prime vocis, scilicet p & bifer
 Apis constantes quing syllabis, et modis imperfectis, prima
 figura correspondent: due sequentes quatuor modis p & bifer
 figurae: due vocis ultima p & bifer modis imperfectis tertie figurae
 prima vocalis respondet primo modo et sic de reliquis:
 et vocales eurus cumq vocis designat quantitatem et
 aetatem conclusionis modi perfecti, ad quam faciunda e
 Reductio, inq si p & bifer designat conclusionem veram
 affirmativam et denotat barbara, ad quam reducere
 Quartus modus f a p & bifer, ga e quarta consonans duarum
 primarum vocum que ut dicimus quantum modum imperfectum
 prime figurae: et ga veris e affirmativa denotat
 debere reduci ad barbara, si vero p & bifer denotat debere
 primum modum, scilicet barbara debere reduci ad edacent
 da e veris negativa.

omne aal e substra
 ois goo e aal, ergo
 aliqua substra e goo.

Quia e primus modus imperfectus p & bifer figurae, denotatus p
 vocalis (H) in veris debet reduci p impossibile ad
 edacent hoc modo.

nulla substra e goo
 ce aal e substra ergo
 nullum aal e goo.

Vbi adverte contrariam conclusionem poni loco maioris
 unde maiorem fieri minorem, postremo e quidem
 contrariam minorem inferri, sed illius contrariam.

Articulus septimus

De syllogismo expositorio

Syllogismus oppositorius ille a quo pro medio habet trium
 singularem: dicitur oppositorius, ut dicitur d. Thomas opusculo
 7° 2° 2° quodam sensibilibus resolutione quae res quasi definitibus
 opponit, ut

petrus est albus,
 petrus est currens, ergo
 ergo aliquod currens est album.

Tales syllogismi sunt tres, scilicet tertia, scilicet figura, quia cum medium
 sit res singularis, melius subicitur. in hoc syllogismo
 debent servari tres conditiones, quae in aliis praeterea medium
 debet recte singularisari, quod magis observari debet pro
 his quibus magis ille deus, et ista divina, aliusque quae
 pertinent ad absoluta, ita ut singulares, quod aequaliter
 sit coe, quia res ipsa coeantur pluribus personis, unde o ut
 apti ad syllogismum oppositorium, unde o valet

sic deus est pater
 sic deus est filius, ergo
 filius est pater.

Quia medium o recte singularisatur, unde utendum est illo modo
 tanquam cor sit debet distribui, dicendo o quod a deus est
 pater, sed tunc praemissa sit falsa, debet o ille tres
 accipi pro eodem modo ut agnoscatur, ut quatuor ter
 praeterea cum illi syllogismi sint in tertia figura, cavendum
 est ne minor sit negativa, metarogulas tertia figura,
 raa cuius o valet.

sed deconnexo

petrus est homo
 petrus o est paulus ergo
 paulus o est homo
 petrus o est paulus
 petrus est homo ergo
 aliquis homo o est paulus
 ARTECULUS OCTAVUS.
 De modo inveniendi medium

Interveniunt modum & preter duas alias aliterque oppositas
sumere pro medio unum tertium tertium, & eius varia dispositione
propterea eadem concludatur.

Tale medium tripliciter dicitur, primum dicitur ascendens ad alium, & tertius
qui inferat alium, ut inferior superiorem, sic ergo dicitur ascendens
ad alium, & visibile. secundum dicitur confeg et dicitur illud qui inferatur
et alio, ut superior et inferiori et convertibilis, et convertibilis
ut alium vel rationale vel sensu: hinc adverte quod magis convertibilis
ad antecedentem et consequentem reducatur: tertium dicitur extraneum
sive repugnans, et dicitur tertius quidam aliquo extraneo affirmare
non potest ut ergo hoc dicitur brutum.

medium ergo dicitur modo sumi debet pro quantitate et qualitate propositae
quoniam inferat velum pro quo a philosophis quidam assignantur regule.
primo ad concludendum velum affirmativum, quod scilicet sit in barbara
oportet sumere medium confeg subitum, et antecedens ad predicatum, ut ad
concludendum hanc conclusionem et alium & substantia, debet sumi
pro medio corpus hoc modo.

et alium & substantia

ergo hoc & alium ergo

et hoc & substantia

Ita ad concludendum ad concludendum particularem affirmativam
si inferatur in praefata figura ut in davi confeg medium erit tertius qui sequitur
ad substantiam, et antecedens predicatum, ut ad inferendum quod aliquid alium
& substantia, confeg medium erit possibile.

et possibile & substantia

aliquid alium & possibile, ergo

aliquid alium & substantia.

Si ergo inferatur in praefata figura, confeg medium erit. et hoc tertius qui
inferens ad predicatum & substantiam ergo debet subici in praefata figura.

ut si goc , ad inferendum qd aliquid aal & substantia.
 $\text{ois goc} \text{ & aal}$,
 $\text{ois goc} \text{ & substantia}$, ergo
 $\text{aliquid aal} \text{ & substantia}$.

Tertia Regula ad concludendum vellem negatam in eorum et eorum
sumendum & modum estvandum ad predicatum et contra ad substantiam
ut ad hanc: nullus goc & lapis, sumendum & aal hoc modo.

Nullus lapis & aal
 $\text{ois goc} \text{ & aal}$, ergo
nullus goc & lapis.

4 Regula ad concludendum vellem negatam in eorum et eorum
sumendum & quomodocumque modum estvandum ad substantiam contra ad predi-
catum ut ad hanc: nullus goc & lapis sumendum & modum in
sensibile hoc modo.

Nullum sensibile & goc ,
 $\text{ois lapis} \text{ & insensibilis}$, ergo
nullus goc & lapis.

5 ad concludendum particularem negatam, sumendum & modum
Antea ad substantiam, et estvandum ad predicatum ut ad hanc aal
o & insensibile sumi debet goc hoc modo.

Nullus goc & insensibilis,
 $\text{ois goc} \text{ & aal}$, ergo
aal o & insensibile.

6 et ultima ad concludendum particularem affirmatam ut in baraliptho
sumendum & modum, antea ad substantiam, et contra ad predicatum
ut ad hanc: aliquid corpus & aqua, sumendum pro modo aal hoc modo.

o aal & corpus,
 $\text{ois aqua} \text{ & aal}$, ergo
aliquid corpus & aqua.

Tractatus huius

bona vel mala, nunquam tamen vera vel falsa, si stricto loquamur, generalitas
et falsitas, et proprietas propositi: propterea illud aliquando pro eadem sumitur
aliquando pro ut dicitur in actionem, quasi actualis illatio.
his notatis quodlibet in quoniam gestorum consistat officia discursus.

Conclusio prima.

Ratio discursus consistit in iudicio audentis materialiter sumpti vel in consequenti.
probat conatus et aliquid ex notum et alio notum, sicut primum sit eam
posterioris, sed in notum istorum hoc videretur quod dicitur ordinem
ad aliud, ergo in illis consistit ratio discursus.

Conclusio secunda.

Officia discursus consistit in iudicio audentis formaliter sumpti.
probat discursus et cognitio unius ex alio, et ex unius in ordinem ad aliud
ergo consistit in eo officia discursus.

Notandum autem vocat premissas ordinatas syllogismum, et danda in solis
premissis saluatur definitio syllogismi, ergo officia syllogismi consistit in
solo assertu, non iudicio premissarum.

Autem vocant premissas ordinatas syllogismum pro ut et species
discursus virtualiter quia in illis continetur tota ratio syllogismi
et effectus attribuitur soli, qui est et callidus, inquit, virtualiter tamen
unde omni in premissis continetur officia syllogismi pro ut et species
discursus formaliter, sed virtualiter tamen, vel potest dici quod autem tunc
doctrina de syllogismo ut et species discursus, sed de illo ut et
instrumentum gerendi, quomodo se habet in solis premissis vel dispositis
ad inferendum conclusionem tanquam effectum.

Conclusio tertia.

Ratio discursus consistit in iudicio audentis formaliter sumpti simul cum
consequenti, inquit unum quod applicat predicatum cum subiecto cum reciproco
aut ad aliud.

probat de aggregato p accedens o datur scia, sed de discursu datur scia
ergo o consistit in utroq isto iudicio, quorum alterum o potest habere
hanc mai vel hoc cum sint ead astringere, et effectus qd ty require
dix in ei compos pificia.

Conclusio 4

offia discursus o consistit in iudicio cog pro ut oppresso formaliter indicatur.

A cora sit bona prob

probat angelus et sola apprehensione theorum indicat qd cora sit bona
et ty o discursus, ergo discursus o consistit in tali iudicio.

Confirmatur ga in syllogismis hinc o formis iudicium oppressum per
formale cog, cum ty discursamus.

Duplex e iudicium cog unum formale, hoc oppressum, et e illo actus
quo indicamus oppresso coram ut bonam.

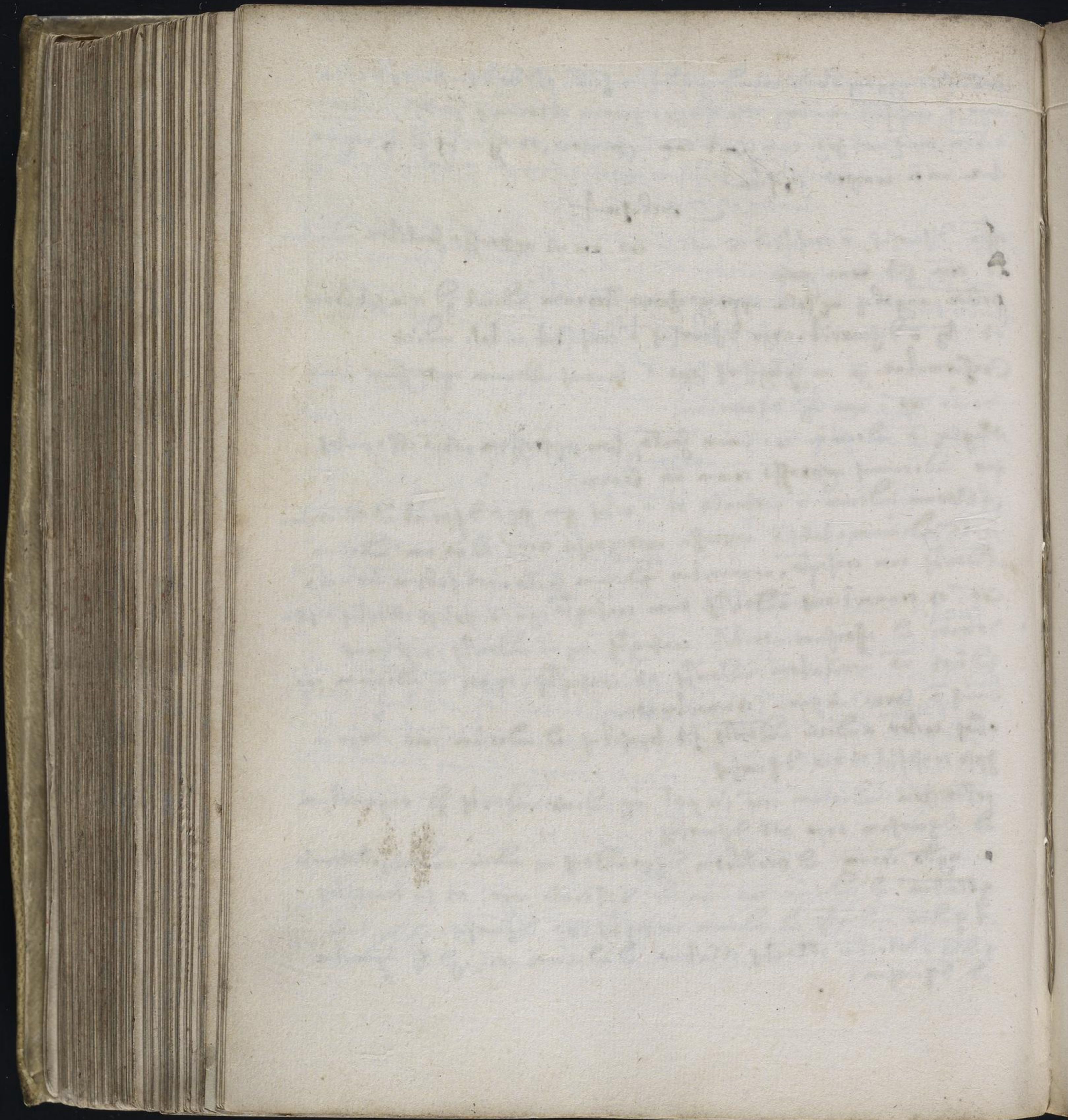
Alterum iudicium e virtuale, et e actus qui p se d pponit ad decidendum
formale iudicium, talis e oppressa apprehensio cog: ad os am iudicium
audientis cum confecto, requiratur iudicium formale, vel saltem virtuale
cog, et connectionis audientis cum confecto, ga e potest illud negare
detrahere ad assensum veritati confectis, ut in audientis, nisi prius
iudicet de veritatem audientis et confectis, et hoc e iudicium cog
cuius e fieri in hac connectionem.

obis coram iudicio audientis sit transitus ad iudicium cog, ergo in
ipso consistit et vas discursus.

probat cora iudicium cog sic pot ex iudicio audientis qd requiratur
ad discursum ergo est discursus.

A. nego coram ad probandum discursus audientis ex iudicio audientis detrahere
qllatum ad iudicium cog, concedo: detrahere nego: et sic transitus
a iudicio audientis ad iudicium confectis, id e discursus, ga a tali
iudicio e detrahere illatum ad iudicium cog, qd ty requiratur
ad discursum.

Conclusio sexta.

Discurfus essentialiter consistit in contrapositione generaliter sumpto, sicut in assertiva
conclusionis ut dependet ex premissis.
probat conclusio cognitio unius eam et cognitione alterius et discurfus, hoc
est dicendum contrapositionis ut dependet ex premissis et talis: ergo
probat minor et refutatio omnium aliorum que inueniri possunt in discurfu
ob id pro isto dico pariter albus et disgregandi uisum, sonus et uocis sonus
disgregandi uisum et albedo: ergo: ergo similiter dum dico assertus
conclusionis ut dependet ex premissis et discurfus, sonus est uocis sonus
discurfus et dependentia ex premissis: sed illa, sed illa dependentia et cetera
ergo discurfus consistit essentialiter in contrapositione generaliter sumpto.
R. ergo etiam et assignando disparitatem: quia solus uocis disgregandi uisum
et ipsa sola albedo, nec in illa includitur, nec pariter, nec quidam alius subiectum:
sed cum dico assertus conclusionis ut dependentem ex premissis et discurfus

Rao totalis dependens est a sola dependentia, sed totum scilicet assensus
sive iudicium consistit ut dependens et promissus et sit in ipso iudicio
consistit dicentis ordinem ad antecedens consistit ratio dependens.
Inferos ergo iudicium antecedens a de officio dependens.

R. ergo illud est in officio et necessario presupponatur ratio et
magis de eius officio, quam sit creator de officio creature. Dic.

Concluditur in eius definitio ergo.

R. Ergo antecedens melius est obligari concedo, in recto nego quod in
potest dici de creatura et creatoris.

pro solutione aliorum argumentorum, nota dependens debens ad unam
cognitionem illatum et alia nobis, quia dependens sic est generalis, et
ad saltem ad seiam conducent, pro potest autem ad tales nisi presupponat
iudicium de aliquo obto, ut cognoscat hoc modo illud de quo habetur
seiam ad hoc propter aliud et in illius alterius.

etiam effectiva que concurrunt ad aliquid efficiendum duplex est,
una que concurrunt ut principium quod est illud quod absolutum et
simpliciter producit effectum. alia vero etiam effectiva est ut quo, et est
Rao totalis efficiendi effectum, et est principium effectum alius
actus generalis, ut quod est illud: habens et generalis a ratio
totalis productionis effectus, et est principium productionis ut quo.

Conclusio unica.

Assensus promissorum concurrunt efficiendi ad assensum conclusionis.
probat per auctoritatem. Ergo licet ratio, ubi ista alii principia ita
habent ad conclusiones demonstrativas, sicut etiam activa in
naturalibus ad suos effectus.

probat per rationem quod constituit rationem per modum sicut in actu pro concurrunt
eum in efficiendi ad actum dum, et sicut calor quod constituit

proam uisum in actu po ad uidendum, conuenit cum ea effectiue ad
uisionem; sed species illigibiles promissarum eorum et assensus illarum
constituunt et detrahunt illectum in actu po; ad eliciendum assensum
conclusionis, ergo conuenit effectiue ad illam actum po.

proba minor ga illectus nuda consideratus o e sufficienter detrahens
in uacuo ead ad assensum conclusionis nisi infusetur assensus promissarum,
cum de se sit inuidens: ergo assensus promissarum conuenit ut uacuo foalis
detrahens illectum et constituens ipsum in actu.

po ad eliciendum assensum conclusionis quous potius qm altarus et congruenter
conuenit ut principium effectiue quo ad assensum conclusionis.

obus po assensus promissarum disponit et detrahunt illectum ad assensum
sine et o alteri conclusioni, sed dispositio pertinet ad eam maiorem
ergo assensus promissarum o conuenit effectiue, sed materialiter.

R. o. d. inconueniens idem in duplici gra ead ad productionem singulorum
conuenit, sicuti gubitus generalis, et principium quo actus generalis;
et o conuenit in gra ead dispositiue, et materialiter in ordine ad illectum
quem disponit ad producendum talem actum, ita similiter assensus
promissarum in duplici gra ead conuenit, ut principium quo in gra
ead efficiens, et in gra ead dispositiue, et materialiter illectum disponit
ad productionem assensus talis conclusionis, et o alterius.

obus poa o constituitur in actu po p actum po, sed assensus
promissarum e actus po, sicut poa mentis operatio ergo ita.

R. d. ga minor o actus poa uacuo obli ppiu concedo: in conclusionis
negotio ga o uia et dispositio ad illam, inq inconueniens unum et
eundem actum o primum, et poa uacuo diuersum, nam assensus
promissarum in ordine ad conclusionem constituit illectum in actu po,
detrahendo illum ad actum poa sicut assensum conclusionis.

obus tertio ead efficiens ead inqum e actus poa qd illectus assensus
conclusionis iam o assensus promissarum ergo assensus promissarum
o conuenit effectiue ad assensum conclusionis.

R. Dico minorum dum assensum conclusioni o a assensum promissarum
formaliter, concedo: o a materialiter nego: quia igitur mandat solum suum
in illud in illud qd producat assensum conclusionis, et immediate
Anla detrahit illud ad talem assensum potius qm ad alium,
qd circa dicitur eam officium, illius effectus, sicut bonum in virtute
gratiae erat solum, sic assensum promissarum, ita detrahit illud,
ut post actum sui dispositionem debeat illud ad hanc
conclusionem potius qm aliam producere.

Obij. assensum promissarum e medium quo illud tendit in
assensum conclusionis, sed medium sine se habet passum qd assumitur
et cognoscitur in ordine ad aliud, qd e passum se habere, ergo
effectus promissarum o concurrunt effectus ad assensum conclusionis.

R. Dico minorum. medium sine se habet passum, si sit medium
se tenens ex parte passum concedo: si sit medium se tenens ex
parte agentis nego: unde promissum sit media ad conclusionem,
o am promissum qd repugnat effectus concurrere ad eam sit
media.

Articulus tertius.

An assensum promissarum necessitet

Ad assensum conclusionis.

Nota duo bus modis, illud potest necessitari ad assensum conclusionis,
uno modo quo ad specificationem, et alio modo quo ad executionem.
Illud necessitari pro modo, nihil e aliud qm o potest habere
assensum et dissensum, cum actus sint contrarii, dicitur necessitari
contrarietate, et cum ab ebo sumant speciem dicitur necessitari
specificationis et hoc modo necessitari potest, ita se habet et organum
et ligum obtem, ut post aliquid actum, eto aliquid, si tunc elicit
Potest actum quicquid potest elicit eto aliquid, ut assensum et nullatenus
dissensum, sicut voluntas circa bonum potest elicit amorem et nullatenus
odium.

Ido modo illudum necessitari d. illudum pro obiecto, unum actum o. t. omittenda, q. actus cum sint contradictorii dicuntur necessitas contradictionis, cumq. illi actus significant ex verum, proa dicuntur d. necessitas quo ad ex verum. quia duplici necessitati duplex opponitur libertas, una contrarietatis, et quo ad specificationem, altera, altera contradictionis et quo ad ex verum. ss. positis.

Conclusio prima

posito assensu promissarum vero necessitatur illudum quo ad specificationem ad assensum conclusionis.

probat pro sicut si habet voluntas ad bonum ita illudum ad verum, sed voluntas necessitatur quo ad specificationem v. boni, addo ut o. pot. od esse bonum, ergo similiter illudum v. conclusionis vero, quod loquitur ex verum promissis et quibus o. potest sequi nisi una conclusio, necessitatur quo ad specificationem.

probat pro q. loquitur illudum pro simul assentiri duobus contradictoriis, q. ex opposito confutis, loquitur oppositum audentis, ergo si quis diceret oppositum conclusionis, assentiretur opposito audentis, cui antea tribuerat assensum in promissis, ergo assentiretur duobus contradictoriis nempe audenti, et eius opposito.

Conclusio 2a.

posito assensu promissarum evidenti, et necessariarum illudum necessitatur omni quo ad ex verum ad assensum conclusionis.

ss. Igonis p. parte quod 2a. art. 20.

probat pro q. illudum facultatis pro libera, sed naturalis, debetur ad probandum vero, atq. cum naturalis posset alius ad agendum pro regulis necessario agit, ergo illudum posito assensu evidenti promissarum necessario agit et assentiretur conclusioni.

ob id po. ita loquor illud ad unum, sicut voluntas ad bonum,
sed in via o. necessitate voluntas ad bonum, quo ad exercitium ab
aliquo bono ergo neg. illud ab aliquo uno.

R. maiorem habere paritatem quo ad aliqua, o. quo ad oia, & oia in ge.
paritas, qd sicut bonum o. o. voluntatis, ita unum o. o. voluntatis
illud in ge. ty. dicitur qd voluntas sit proa qualiter libera
illud, ut sit proa interfectio naturalis, et id eo et admittatur
minore, nihil ty. legatur, potest oia fieri idem argumentum et
eandem comparatio cum proa inferior, qd sicut bonum o. o. voluntatis,
ita coloratum o. o. voluntatis, sed nullum particulare
bonum necessitate voluntatem, ergo neg. coloratum proa inferior.
Tale oia argumentum nihil concludit, qd o. o. o. modis paritas et
proa inferior, ut potest interfectio naturalis potest oia ad agendum
requiritur, necessitas videtur coloratum sibi propositum, qd similiter
dicendum de illud posito oia voluntati promissarum assensu.

Illud, ut suspensat talis actum, et ita impeditur ergo.
R. d. qd. autem poterit impiorare ut suspensat actum et
impiorare dicitur ergo. indurata con. oia; unde potest dici qd
illud o. subdatur imperio voluntatis, quo ad oia suos actus,
sed ita quo ad mandantes qd certum o. qd cum voluntas o.
operatur in incognitum, semper presupponitur cognitio illud,
quod pendentes a voluntate applicanda ad fiat processus in infinitum.
Ado ergo. S. Thomas dicit quo ad exercitium actus a voluntate
applicari, ita intelligendus est in ord. quo ad actus in ordinem ad
oia immediata, ad quos actus o. indurata, ut in ordinem ad oia
evidentia a quibus nascitur, et ad quos o. detrahatur.

Siq[ue] illud est eor[um] hab[itu] circa conclusionem in deductam ex
premissis evidentibus. ergo habet aliquam indiciam, q[uia] o[mn]i datur hab[itu]s
q[uod] p[ro]p[ter] n[on] h[ab]et indiciam.

R. illud est d[icitu]r ad substantiam actus, & ut ad illius modum.
obus h[ab]etio si illud necessitatur ad assensum conclusionis eodem
modo q[uod] instanti illum producat quo ad assensum premissarum
et esset, q[uia] ead[em] n[atu]ra debet applicata eo instanti quo operatur.
R. hoc o[mn]i loqui p[ro]pter impedimentum veritatis et potestate
illud q[uod] o[mn]i potest simul pluribus assensibus infocari.

Conclusio Tertia

Assensus premissarum probabilium necessitat illud ad
Assensum conclusionis quo ad specificationem.
probat alius assensu etiam et eius opposito, cum ex opposito
consequens h[ab]et oppositum audentis, sed hoc e[st] impossibile, ergo
posito assensu premissarum necessitat quo ad speciem. Ita ut si videt
assensum dicere, necessario quicq[ue] et o[mn]i alterius speciei assensum
dicat.

obus p[ro] o[mn]i e[st] evidens q[uod] consequens in syllogismo probabilis situram
ergo potest dicere assensum contrarium.

R. d[icitu]r q[uod] consequens potest dicere assensum contrarium in h[ab]itu
composito, ^{per supposito assensu premissarum} negat in h[ab]itu simplici concedit, stante assensu
premissarum concedit: unde o[mn]i potest ex hypothese absolute

Conclusio 4.

Assensus premissarum probabilium o[mn]i necessitat illud quo ad essentiam.
ad illud o[mn]i rapitur ab o[mn]i quo ad essentiam nisi sit evidens et
certum, sed conclusio deducta ex premissis probabilibus e[st] h[ab]itu
probabilis et evidens, q[uia] h[ab]et eius evidentia et certitudo probatur
ex evidentia premissarum.

obtus unde sequitur illatum fore proam libram, quia postea utique
requiritur ad agendum poterit agere et o agere.

R. ergo etiam quia unum a requiritur ut obli inordinatis et ut
voluntas o impediat.

obtus pro illatus circa unum videtur operatur cum determinat
ad unum, sed postea affertur promissarum probabilium, confert
et videtur. ergo.

R. ergo minorem, et videtur videtur cor cor concedo
consequitur nego.

ergo etiam videtur confertur detrat uno illatum aut ut
impediri o potest, ergo videtur confertur cor.

R. ergo, pariter: quia cum videtur cor, stat quod oblium per
probabile, et in se adque oblium sine omni voluntas potest
illatum ut per aliam determinandum, impedire non agatur in
actum quia oblium oblium utlinguit aliam induram in illatum
ut saltem potest impediri. in itaq illatus eo casu similis
currenti per glaciem qui per ipsum cogitur o potest, potest et
ab alio cogitur.

Articulus 4

An eodem instanti possit illatus promissis, et
Conclusioni assentiri?

Sensus questionis est de assensu finali et instanti temporis,
de minus eorum et quod illatus finaliter assentitur promissis,
ad omni mutualiter assentiat conclusioni, et assensum
promissarum ad priorem nam assensu conclusionis quia eam et prior
suo effectui.

nota multa p^o intelligi simul ab intellectu duobus modis,

vel multa ut multa vel multa ut unum: primo modo multa intelligi
dicuntur quae p^o plures sp^os intelligibiles intelliguntur,
secundo modis quae quasi p^o plures sp^os coadunata intelliguntur.

Conclusio

Intellectus o^o potest intelligere multa simul p^o modum multorum
nec consequenter assensu foali premissarum et conclusionis informari
simul in eodem instanti.

probat p^o p^o p^o de premissis D. T. gome p^o parte quas d^o articulo 4°
ubi illam probat clarissimo in corpore hoc v^o impossibile e^o idem subitum
simul p^o fieri pluribus foris unius g^ois et diversarum sp^orum g^out
impossibile e^o quod idem corpus s^odum idem simul coloratur diversis
coloribus vel figuratur diversis figuris atqui sp^os intelligibiles multorum
ut multorum p^o unius g^ois et diversa sp^odi s^ot o^o p^ofectiones unius
intellectus p^oae, et s^ot diversa similitudines et representationes
rerum diversarum, ergo impossibile e^o quod idem intellectus p^oficiatur
diversis sp^oibus intelligibilibus ad intelligendum diversa materia.

Ida pars conclusionis clarissimo deducitur de p^o q^o assensu foalis
premissarum et simul conclusionis, o^o cognitio multorum ut multorum simul.
Ida sp^os quas assentitur premissis et conclusioni s^ot o^ono diversa,
ergo s^odum mentem d^oni t^ogome assentiri utriq^o foaliter simul
e^o cognoscere multa ut multa, quod dicit implicare.

Ad idem p^obat q^o o^otra premissarum et conclusionis s^ot o^ono diversa,
sp^os am intelligibiles idem o^ono e^oum o^otra r^opresentato ergo sp^os
intelligibiles premissarum o^ono distincta a sp^oo intelligibili
conclusionis, ergo intellectus informatus simul assensu premissarum et
conclusionis intelligeret multa ut multa.

obes p^o intellectus noster potest cognoscere distinctionem vel
comparationem duorum ergo potest cognoscere multa simul.
p^obat e^oia q^o o^o potest cognoscere distinctionem vel comparisonem,
nisi cognoscat utrumq^o v^otrorum distinctum vel comparatum
s^od potest cognoscere distinctionem vel comparisonem, ergo o^otra

R. cum s^o T. gome quas d^o articulo 4° ad tertium: quod q^odo
intellectus intelligit triam vel comparisonem unius ad aliorum,
cognoscit utrumq^o triam vel comparisonem sub v^oo istius
comparationis vel triae, sicut partes sub v^oo totius cognoscuntur,
Ida nota s^o T. gome eodem articulo ad tertium, dupliciter intelligi

Vno modo sub quadam confusione pro ut sit intoto et sic cognoscuntur
per unam formam totius quod est cognoscere multa per modum unius, hoc est
per unam speciem intelligibilem quod negat nostra conclusio.
Alio modo cognitione distincta secundum quod quilibet cognoscitur per suam
speciem et sic est simul intelliguntur quia quae per duos species
intelligibiles intelliguntur sub ratione multorum intelliguntur
quod negat nostra conclusio cum sit prima.
Obiectum secundum est implicat duos species sicut est simul intellectus in
habitu cogit et per se, ergo est implicat duos species intelligibiles
est simul: probatur etiam a paritate rationis.
R. negando etiam et disparitatem quia illi habitus et similes sicut sunt non
ex parte rationis est ex parte rei, unde fieri possunt dari plures
potentialitates et habitudines virtuales ad multa, ita multi habitus in
intellectu: species autem intelligibiles habent se per modum respectus
et ultimo completis rationem, unde implicat illas est simul quia ratio
est ultimo completa et quod est ultimo completa: ultimo completa
quia una species intelligibilis informatur: et est ultimo completa, quia
per aliam speciem perficeretur et compleretur: unde sicut unus motus
potest duobus ultimis terminis terminari ita hoc idem intellectus simul
informari pluribus speciebus. Aristoteles autem intelligendus est in hoc
modo de simultate virtuali. Item quod dicit minorem est simul eum
conclusionem.

Petitur an intellectus unica cognitione et per unam speciem intelligibilem,
simul conclusionem et praemissas est possit cognoscere formaliter?
R. negativum, et ratio est quia illa cognitio est simul discursum et
discursum, dependens, et est dependens a se ipsa: discursum et
dependens, prout in conclusionem tendens est discursum et
dependens, prout in principia tendit, quia manifestam videtur
involuere contradictionem.

Queritur an conclusio semper sit imperfectior, et in hoc praemissis.
R. affirmativum si intelligatur sub ratione quia conclusio est et aliunde
possit habere maiorem certitudinem, ut magis est certum deum esse totum
creatura et in inferni potest deum esse et de quod sunt creaturae, quatenus
vero conclusio, habet minorem certitudinem quam quodvis praemissa ex qua
inferitur.

ARTICULUS Quintus

Utrum conversio propior sit species discursus

Conclusio est affirmativa discursus est una cognitio ex alia per
unum iudicium ex alio sed conversio est iudicium ex alio distincto
gelatum ergo conversio est species discursus.

præbuit maior iudicium conuersionis & propter iudicium conuersionis.
Nam conuersioni præbuit assensus propter assensum conuersionis.
præbuit ergo iudicium conuersionis officialiter respicit pro prædicato
et illatum & alio iudicio et eodem & alio diuersa ratione.
quod præbuit quia diuersa habetudo officialis ad altera mutat officium
iudiciorum, quia ut iudicium officialiter respicit prædicatum ut prædicatum,
et subiectum ut subiectum, sed iudicium illatum habet ^{præ}dictum id quod
inferens habebat pro prædicato et sic ob illam habitudinem officialem
diuersam sit officialiter diuersa ratio sicut propoos sit diuersa
que respiciunt aliud subiectum et prædicatum.
obes in conuersione consequens & aliud ab audiente ergo & disensus
præbuit audientis conuersionis et conuersionis & differunt quo ad rem
sed non quo ad modum enunciandi.

R. ergo audientis ad probationem si ergo audientis & differunt formaliter ergo
& differunt aliter conuersionis quod quidem sufficit alias sic syllogismus
& ut utrumque disensus & aliter ratione & visibile ut ergo & aliter ratione
ergo ut ergo & visibile quia si tunc non eandem significat ut & alia
ratio & disensus nisi quia eandem formaliter designatur ab audiente.

quæstionibus & designatur aliter ergo non formaliter
præbuit etiam quia ut actus significatur ab alio aliter am & designatur
ergo non actus.

R. ergo etiam ut ad probationem dico actus & significari ab alio aliter
sed formaliter, id est ad ordinem ad alium qui ordo diuersus ut potest et
alium ratione sit idem. imo sano sensu dici potest quod illud idem
alium ratione sit formaliter duo quia diuersus modus intellectus nostri
respondendi in alium ipsum alium diuersificat: unde & aliud modus
respondendi in audientis, et alius in consequens, sicut in conuersionem et
conuersionem quia tunc mutant officium que rationum mutatio sicut
sufficit ad diuersitatem propoos et iudiciorum, ita tunc sufficit
ad reddendam probationem conuersionem obsequiam, etiam et
deductionem conuersionem magis notæ ut sic sunt disensus et sunt
ut idem tunc quia sunt consequens ignotus deducit ut notum
audiente.

petit an ontimoma syllogismus inductio et exemplum sint species
argumentationis distinctæ a syllogismo.

R. utrumque de probabile probabilius tunc iuxta montem diuini Regem
et Aristotelis de probabile argumentationis duas officialiter distinctas,
scilicet syllogismum et inductionem: ontimoma autem a syllogismo et omni
ab inductione. tunc distinguit præcedens in factum et in præsumptum

intra eandem speciem de aristotele
aequarendi scilicet per se cursum inquit rerum unum facimus aut syllogismum
aut inductione et elatus per posterum eorum aut eodem modo omni
oratorum rationes persuadent, ~~aut~~ in persuadent exemplis quae sunt
inductiones aut entimomata quae sunt syllogismi ubi dicitur Thomas
doctores per hanc assertionem consummat quod videtur unde patet quod
sicut entimoma et quidem syllogismus doctores utitur ita dicitur
Quaedam inductio imperfecta: ergo de mente aristotelis et d. thome
entimoma et exemplum o differunt affinitate a syllogismo et
inductione: sed ut perfectum et imperfectum intra eandem speciem
probat ratio quia eadem dispositio praemissarum quae inductitur in
syllogismo videtur inductitur in entimomate et idem dicendum de
inductione in exempli.

Aliud probatur pro prima parte, quia ad syllogisticam illi principio instituitur
quae cum sunt eadem unum tertio et eadem inter se, ac proinde
repugnat de contradictione unum inter se in conclusione nisi prius
fuerint unita eum modis in praemissis ad quod necessarium est duae
propositiones de parte antecedentis ut per se constat, ergo quod altera veritatis
causa o repraesentatur ut in entimomate contra subintelligitur et
consequenter a parte posteriori eadem et dispositio syllogismi et entimo-
matis. Aliud probatur pro secunda parte quia inductio de pluribus
particularibus procedit ad universale, aqua perfectione deficit exemplum
si quidem de uno solum colligit aliud singulare eum in si adderentur
alia iam fieret imperfecta inductio ergo inductio et exemplum
contra forisuntur eandem formam seu dispositionem argumentationis
solum speciem et eum illa duae poenae perfectum et imperfectum
Quaeritur an detur quarta figura galeni distincta a tribus
aristotelicis.

Secunda dicitur figura galeni in qua modum maiorem et minorem disponitur ut in
minori proposita sit attributum in maiori vero subiectum, ut

omnis homo est animal.

omne animal est sentiens

ergo aliquod sentiens est homo

ubi autem quod est modum praedicatur in maiori et subicitur in minori
ad quaesitum R. negativus,

probat auctoritate aristotelis qui primo priorum docet omni syllogismum
per aliquam trium figurarum huius assignatarum fieri debere.
probat secundo ratio, quia solum differunt accidentaliter et per se solum

Præmissarum variationem reducitur ad primam faciendi. Dominanti
 que in reuera o s minor q̄a habet maius extremum in se selt illum v̄m
 Qui prædicatur de medio maiorem et contra quæ variatio accidentalis
 Semper om̄ modum manet in raod modum d̄ positione modum.
 patet om̄ ista officialiter in hoc consistit quod in una præmissarum sit
 subiectum et maius prædicatum p̄ hoc om̄ quod in nulla sit extremum,
 retinet modi positionem officialem: quod am̄ sit in maiori subiectum, aut
 q̄a minori o tollit ab illo positionem modum et ideo d̄ variatio accidentalis
 q̄a aliis am̄ figunt modum o retinet positionem modum sed extremum,
 et o extremum positione ultimum aut positione primum sunt opposita.
 Ratiō ut sufficientes variare officialiter positionem modum, et consequenter
 Ratiō figuree, q̄do om̄ d̄ positione primum habet raodm modum et
 subiectum in utraq̄ præmissarum, et q̄do d̄ positione ultimum habet raodm
 prædicati et hoc quæ raodm sit om̄o opposita.
 Dico sola transpositio præmissarum variat modum ut patet in eo q̄are et
 camostres ergo et eva
 R. q̄do andon ad probandū R. illa d̄ differre sola transpositione
 præmissarum, sed insuper in uno maiore d̄ affirmatiua in altero negatiua
 q̄nd p̄o loco pronuntietur sicut q̄do unde camostres prædicatum
 conclusionis negatiua de subiecto eiusdem q̄a v̄lter tale prædicatum
 coniungitur cum medio in maiori et subiectum illud v̄lter remouetur
 A medio in minori et e contra sit in eazare ut dictum supra

Finis textus
 ANNO 1666

Subreuerendo domino Carolo
 philosophiæ professore

Philosophia prima
secundum Aristotelem

Proemium

philosophiæ inquit sapientissimus Seneca tres partes digerunt
naturalem moralem et civilem

Intellectum scilicet eiusque operationes in modo sciendi dirigit de naturali

Monastica alio nomine de bono placito omnium philosophorum ethica dicitur moris quoque
secundum se considerati componit, deinde merito reliquis duabus presupponi debet: non
in aptus est ad familiam, et tempus ad ministrandam qui se ipsum regere nescit:
secunda economica seu domestica in familia regenda occupatur
tertia politica seu civilis utique gubernanda praecepta tradit. Adhuc omnibus multa
scripsit Aristoteles, nos omittimus illis quae de economica et politica tractant quia
non partem familiam nec principem docere in animo illa solum persequimur,
qua de monastica seu ethica in decimo libro ad Nicomachum filium scripsit,
ut pote quae singulorum moris ad omnem virtutem et honestatem componat, in quo
omnis humanae vitae officia quatenus ad bonum privatum faciunt continentur:
et tamen clarius et brevius totam disquamur omisso Aristotelis ordine
praecipua doctrina istius capita ad paucas disputationes iuxta ordinem
in scholis receptum nunc abimus sit igitur

Disputatio prima

Quaestio prima

Quod nam sit obitum philosophiae moralis

profectioni cuius quaestiones resolutione resolvenda est de qua de obito
dicta est in quaestionibus proemialibus leges: nota praeterea obitum aliterius
seire ut duplex, unum totale et adaequatum, aliud parziale et inadequatum:
primum latitudinem seire adaequat id est ita ab illa respicitur ut praeter illud
nihil aliud consideret seire: secundum seire adaequat sed est tamen pars obiti totalis
vel praecipua, ut caelum non per seire: vel minus praecipua, ut elementa
non singula per seire.

Nota ideo apud philosophos morales alias dici actiones bonas et alias humanas:
actiones bonas dicuntur illae quae procedunt ab bono et rationis indicio,
quales sunt necessariae ut nutritio respiratio, et indeliberatae ut
fortuita frictio manus: actiones humanae dicuntur quae procedunt
ab bono ut bonum, sunt de rationis indicio, qualis est omnis libera actio:
ut amor virtutis odium peccati et similes.

Conclusio prima

obitum morale philosophiae moralis est actiones humanae.
probat illud obitum morale aliterius seire quod est per se consideratur a seire,
sed ut substantia totalis, ut paries albus est obitum moris visionis morale
tamen secundum suam substantiam, quia visio solum terminatur ad parietem
quatenus habet altitudinem quam sustentat atque philosophia moralis
tota versatur ut rectificet et dirigat actiones humanas quatenus
substantia rectitudinatur et illius est capax ergo ille est tamen obitum

Maale illius.

Conclusio secunda

obitum finale et adequatum philosophiae moralis est actiones humane dirigibiles in ultimum finem, secundum prout possunt recte fieri secundum rectam rationem in illum finem.

probat per, quia illud est obitum alienius scilicet eius cognitio intenditur et de quo proprietas in illa scientia demonstrantur, sed sub illa ratione in philosophia moralis actionum humanarum cognitio intenditur et de illis proprietatibus demonstrantur ergo actiones humane sub illa ratione est philosophiae moralis. probat minor quia tota illius cura est proseriendi modos et regulas quibus illae actiones bene et recte fieri possunt et de illa demonstrat proprietates, ut passiones animi moderare actum virtuosum de proemio digno: ergo et eadem.

probat per quia actio humana quatenus dirigibilis in ultimum finem potest de obitum alienius scilicet est aliterius quam cuius ergo et eadem.

obes per actiones humane tractantur a philosophia ergo illud est obitum philosophiae moralis, probat minor quia unum est idem potest de obitum plurimum scilicet actum.

R. ergo etiam ad probationem dico unam et eandem rationem de obitum maale ducatur scilicet unum consideratam sub duobus rationibus finali: sic ergo ut corpus mobile appetatur appetiva ut sonabilis a medicina ut capax dominii a iuris prudentia, ut capax beatitudinis a eterna a theologia: ita actiones humane ut sunt actus vitales a philosophia tractantur ut dirigibiles in ultimum finem et recte factibiles secundum rectam rationem a morali philosophia tractantur.

obes per obitum scilicet debet de quo aliud demonstratur, et de id de quo aliud demonstratur sed actiones humane demonstrantur de hoc ergo est obitum philosophiae moralis per hoc.

confirmatur quia hoc est id quod dirigitur, actiones autem sunt media et id quod diriguntur.

R. ergo minorem: quia agit philosophia moralis de actionibus humanis prout sunt proprietates ab eis emanantes sed potius demonstrat aliquas proprietates de ipsis actionibus suis: ut, quod sint libere necessarii, bene vel male.

ad confirmationem R. eodem de subiectum quod dirigitur est vero obitum immoderatum, quia est consideratur in eo immoderate honestas virtutis, sed in actionibus suis, unde est etiam obitum necessarium et remotum, immoderatum autem obitum est primum et ultimum.

probat per quod in philosophia morali agatur de actionibus virtuosis quia de illis agit philosophia moralis, sed per accidens ut in ordine ad cognitionem et intelligentiam, nam ut utuntur namque practicae rationis (qualomodo sane existimamus) docere quid agendum et quid cavendum operatione quam dirigunt.

obes tertio per presupponit suum obitum quod debet de prius illas per actiones ut recte sunt posteriores ipsa philosophia morali, quia fiunt recte prius illam, ergo est obitum eius obitum.

R. per obitum presupponit ad scientiam secundum officium, etiam secundum virtutem, quod patet in seipso, sunt proculatiui: nam possunt dari multa demonstrationes mathematicae, et obitum illius est a parte rei virtuosum.

R. scio enim distinctione obitum. debet ad prius scia in speculatiuis concedi:
in practiciis in bonum proprium & scie practica & presupponere suum obitum, sed
quod scire ut statua & obitum artis statuaria quae in o presupponitur
ad artem sed ab ea profectus.

Nec obstat quod ab obito profectus scia et consequenter presupponatur ad
illam. dico in sufficere ut presupponatur ad illam o scitum nalem de sciam
sed sub alia ratione: sufficit igitur ut profectus praecedat profectum in
gre eae finalis et obitum et sit posterior in gre eae inferioris, quo modo
statua & prius et posterior arte statuaria quam profectus ita in gre maa
philosophandum.

obitum quanto exaltatudo finis finis ultimus & obitum philosophiae moralis, ergo
est actiones. probus andens quod de obitum agitur in gre scia.

R. nudo andens, ad probandum de ego andens de illa agitur ppe, nudo, quatenus
facit ad replicationem actionum humanarum ad quam diriguntur, concedo.
Et de hoc sequitur ut in gradi obitum in obitum.

Nec obstat quod oia quae tractantur in philosophia morali referantur
ad ultimum finem et exaltatudo finis, quod o referuntur primario sed sciam
quatenus utm dixerunt ad notitiam eius sciam et metae quo diriguntur
actiones humane: et deinde ad illum oia o referuntur in gre alti,
sed in gre noi: unde si ualeret argutum, sequeretur quod ultimus finis est
oia sciam obitum quod oia referuntur ad ultimum finem, sic ad deum oia
referuntur, deus in o o obitum oia sciam, quod o referuntur ad deum
in gre oia: unde actiones humane modo de ppe est obitum in obitum
et ad equatum philosophiae moralis finis am & obitum in obitum et
sciam.

pro plonem quibus quoniam intelligentia dant directionem duplicem
unam actionum quae ut respicit finem cui ingenerat & nominat illud
dirigit ut respicit obitum vel passum: & nominat illud directum: et
in gre scia consideratione directio passiva dicitur potest, et competitio
artificialis quae a directione artis dicitur directio & nominatur obitum
nam cum actio dirigens alius artis vel scie sit actus utalis respiciens
in intellectu, quae eumque ab illa directione diriguntur, & nisi de transpica
donominantur: altera directio quam alii uideant ppe passivam, & potius
effectus directionis actus, scia scit p illam in obitum in maa, et illa
quod & ualid a maa ualiter distincta ut in obitum artis & obitum
sciam domus: aliquid & scia ualid, ut in obitum artis & obitum
sciam nam et ppe actum respiciunt sciam considerat: aliquid nihil addit
distinctum ppe sciam sed obitum quoniam modum ut in proposito, & obitum
humanarum in obitum p obitum & quodam modus actionum ppe sciam
directionem obitum sciam dictamen recte ualid, et illa scia & ualid, quae &
obitum sciam quod quibus scia, et consequenter dirigibiles actiones sub illa
rectitudine: sciam quod intellectum ppe occasio ualiter offingens aliqua
entia ualid in intellectu sciam alia quae introducit agens in maa
ab ea ualiter distingui, actiones agentium in ppe ualid.

Appropinquat enim illos modos actionum quasi realiter distinctos ab illis directionem
Agentis subiectum in actionibus directis et ita confluentur omnia rationes quae per se
ad istam sed non ad eam vel ad aliam se habent. et per hoc multae difficultates
circa hanc materiam resolui possunt.

Quaestio secunda

An philosophia moralis sit veri nominis scientia.

proquius quaestiones intelligentia unde quae dictast in logica de scientia.

Conclusio

philosophia moralis est scientia propria dicta.

probat per quod habet omnia ad scientiam requisita nempe subiectum de quo quaeritur praecedenti
principia dum incompleta ut finis deus, ratio voluntas, virtus, et cetera, tum completa ut
unumquodque suum tribuendum, bonum amplexandum, malum fugiendum et cetera
propter hoc de subiecto demonstrabilis nempe dirigens hominem ad finem regens
passiones, actum viri tuum ad primum dignum.
probat per quod conclusiones quae in philosophia morali traduntur sunt tam
necessariae et demonstrabiles, quam quae in physica et logica ut quae
omnis actus bonus debet esse conformis rationi, rationi
sed actus virtutis est bonus
ergo debet esse conformis rationi.

obes primo de actibus mutabilibus et contingentibus teste Aristotele, non datur scientia, sed
actiones humane sunt contingentes et mutabiles quae sunt singulares, ergo de illis non
datur scientia.

R. pro deinde minor actiones humane sunt contingentes quod possunt esse deo de quo
ad scientiam concedo sunt contingentes quod ad scientiam nego considerantur autem sunt in
universali et in genere pro ut abstractant ab hac et illa et sic sunt singulares et contingentes
quod et contingat generat et illam in particulari de se, necesse est in deum.
in eis consideratam habere certam naturam et proprietates ad ea propolentes,
ut utique honestam et laudem dignam, quod habetudo ad principia et proprietates
et ipsas actiones humane in eis sumptis necessariae et in hoc sensu dicit
Aristoteles philosophiam rationalem utriusque probabilibus personarum rationibus quod
scilicet scientiam aliam eorum scilicet scientiam: ut quod prudentiam sibi habet
quod ad rationem.

R. Sed de singularibus non datur scientia scilicet rationes fortitudo et volubiles singularitatem
sunt propriae, concedo, scilicet rationes eorum et necessarias in eis reperiuntur, totum propter
conclusiones in genere: ut quod annos singulis et eorum cursus an potest periri
an restituit illos necne, quod hoc est omnino incertum et dependens
a libera eius voluntate in utramque partem flexibili pro quod restituit
Debet et restituitur eandem moratur certissimum et demonstrabile
per hoc principium quod unumquodque est tribuendum.

obes pro actiones humane sunt maxime mutabiles, ergo de illis non datur
scientia. probat autem quod actio humana quae nunc est honesta et
laudabilis si pro se habetur dicitur turpis et vituperanda digna.

Confirmatur de Aristotele pro moralium cap 3 ubi dicitur honesta et iusta
sola lege et intellectu sunt constantia: leges autem variables et iudicia
eorum volubilia et incerta.

R. Sed ego audens actiones humanas et mutabiles in genere nisi sunt moraliter,
concedo: in genere omni sunt formaliter, igitur: bonae actiones humanae solum se
consideratae possunt de honestis fieri turpes aut de contra ut bene
probat argumentum et testimonium philosophi. Sed ita est et in ultimo
maale et recte: sicut et considerantur sub illa ratione quae est in singulis,
sicut pro ut possunt recte fieri solum iuxta rationem in ultimum
finem sic supponuntur honeste et illis competum necessarius quaedam
privatae de illis demonstrabiles, ut laudabilitas recte factibiles
de qua ac proinde pro ut substantia istius rationis formali, et sunt mutabiles
sed necessarie propter eorum modum derivationis et eorum regulas
quae diriguntur.

Obes tertio Aristoteles confundit philosophiam moralem cum prudentia,
ergo illa est et scientia.

R. prudentiam sumi in duobus modis primo late pro generali dictante
et in particulari quae est nunc sit agendum quo longum est. D. Thomas
secunda secundae quaestio 47 articulo 3, prudentiam est solum de singularium sed
est ultimum. Quodam enim dicitur considerare principia iuxta rationem et
illa applicando ad opus sicut dictum pro generali dictante.

in particulari quae est nunc agendum sit et quae acceptio propria est.
et pro modo sumatur: ut Aristoteles passim demonstrat eum sit habitus
dictantis et in genere habendum sit tum continetur sub prudentia
tamen habitus minus late patens sub ultimum. Si posteriori modo
sumatur, ut sumi debet et habitus distinctus, cum ex parte eius
quod in generali illa quod in particulari sit agendum indicat: quae
distinctio probatur de eo quod multi sunt morales philosophi qui bene
iudicant de actibus honestis et contra, ut sumi unicuique tribuendum, qui
tamen sunt imprudentes quod in particulari iudicant contrarium dum
male iudicant et utuntur alio.

Questio tertia

An philosophia moralis sit practica vel speculativa scientia

Philosophi quidam dicunt scientiam speculativam, alii practicas quibus est
cognoscere veritatem ob id aliquas proprietates de illo demonstrare, et eadem quae de
ratione eorum sunt scientia et aliqua cognitio illius omni in obiectum suum sub ratione veri
tendere: differunt autem potius hoc quod speculativa quae sua est et finis intrinsecus
ordinatur ultimum ad solam veritatis cognitionem: practica vero quae sua ultra
cognitionem veritatis formaliter intendit aliquas operationes vel elicendo actum
qui est proprius vel dirigendo vel regulando proprium. Nota sunt
Nota sunt duplicem de finem in scientiis aliis vocatur finis scientiae alius finis

scientis: nec dicitur habitus speculativus et practicus demonstranda et ex fine scientis
 hoc et quomodo sibi quisque pro suo arbitrio proponit sed ex fine ad quem scia quilibet
 ex natura sua ordinatur. nam dicitur rerum et demonstrantur ex eis quae ipsae res
 et accidentis sed pro se illis pertinent; unde dicitur habitus practicus et speculativus
 et demonstranda et graditer ex fine proximo, sed ex principalius fine ille, sit
 proximus finis et ex habitu omni scia de qua hic praecipuus sermo,
 immediate procedit ad actus qui tam in practica quam in speculativa et
 actualis est cognitio: igitur in hoc differunt quod speculativa in illo actu
 conquisceat tanquam in fine principali practica vero per illam cognitionem
 in opus tendat tanquam in finem principalem.

Nota 3 ex aristotele habitum practicum esse duplicem, actum et factum
 qui dirigit actiones immanentes quae transiunt in aeternam vitam
 hoc opus post se relinquunt ut sit intellectio, voluntas et cetera;
 factum est qui dirigit actiones transientes in aeternam vitam et opus
 post se relinquunt, talis est ars pictoris cuius opus in aeterna tabella
 post actionem perseverat.

Conclusio

philosophia moralis est scia practica activa
 prout per auctoritatem aristotelis et thomae qui hanc appropinquat per parte quasi per
 articulo 10 et verbis asserit omnia scia practica et de rebus operabilibus ab
 hoc ut moralis de actibus hominum et diffinitione de diffinitione.
 prout per philosophiam moralem habet pro fine suum principalem praeter finem
 operationem, quia tradit regulas bene vivendi, et secundum rectam rationem
 operandi ergo et cetera.

Nec obstat quod haec scia omnia depleat naturam et proprietates sui obli
 et partium eius: quia hoc totum dirigitur ad opus in omni et melius
 tradantur regulae operandi secundum rectam rationem iuxta quas debent
 conformari actus hominum.
 quod enim sit activa patet quia dirigit actiones voluntatis quae sunt immanentes
 hae transiunt in aeternam vitam.

obest per operationes rectae et sunt a philosophia morali, ergo et sunt obli.
 R. respondendo ad id quod sunt a philosophia morali tanquam a principio dicente, concedo,
 quia sic a voluntate procedunt et sunt a philosophia morali tanquam a dirigente
 et dante regulas operis, ergo: illud autem sufficit ut pro fine intrinseco dicatur
 habere et intendere opus, cuius modi regulas praescribat quibus operatio
 regulatur.

Ad id philosophiam moralem procedit modo resolutivum sed scia sic procedens
 et speculativa ergo et cetera.
 R. respondendo ad id quod in huiusmodi resolutione conquisceat concedo
 et ultimum ex fine intrinseco est motus ad praxim, ergo.

coā d. igitur si seia consideramus nam et ut resolutorio modo procedere et in inde et
colligere dīam ^{proprietates sui olti} speculativam a practica sicut me ex eorū aali proprietate
et colligere distinctionem boni et mali.

Dico finis philosophia moralis et speculativa nam sui olti, ergo nulla solutio.

R. Dico andens et finis principalis, ergo minus principalis, concedo: et finis an
principaliori desumenda et distinctio practica et speculativa.

Obes tertio prestantior et speculatio quam operatio ergo finis principalior philosophia
moralis ordo speculatio sui olti.

R. Dico andens utiliter et in aliqua ultra gloriā et prestantius, quam illa
cognoscere, de quorum numero sunt virtutes: ad quod in virtutis cognitio, nisi
cognitioni ad iungatur et actus. Sicut in libro molius et uti quam illud speculativum.
Ita virtutibus quae sunt eibus actus prestantius et uti quam contemplari.

Sicut philosophia moralis dirigit aliquas intellectus actiones ergo et speculativa.

R. Dico andens, dirigit aliquas operationes intellectus speculativus, ergo
practici, concedo: quia docet quid sit imperium consultatio et simul et actus
qui et supponat speculationem et in proprio dictam potestate sumptam, prout
se ostendit ad cognitionem ordinatam ad praxim, unde dicitur proprius
actus practicus, ut qui ex natura sua recipit opus, vel qui aliqua metodo vel arte
Regitur

Questio Quarta

An recte dividatur philosophia in monasticam economicam et politicam

Unde proemium supra et nota actiones humanas convenire hoc voluntarium propter
hunc agentem tripliciter: prout in se spectatur sine ullo ordine ad
multitudinem sicut ut hoc et pars familiae tertio prout et membrum vesp.
igitur tripliciter officium boni: erga seipsum, erga familiares erga eos.
triplex imperium triplex incomunitas, nostra, familia et vesp: stand
procuranda cum dispendio pa, tertium cum dispendio seia: unde aliud et
bonum virum de aliud bonum patrum familiae, aliud bonum civium.

Conclusio.

Respondeo dividitur philosophia moralis in monasticam economicam et
politicam.

probat et notabili iamdato, quia cum seia documentum ab obis recte colligitur
praedicta divisio propter diversas in actionibus humanis rationes scilicet quas
ex triplici illo statu diversimode distinguuntur.

Obes pro eadem et seia partem et totum, ergo superflua et divisio illa.

R. Dico andens et eadem seia partem et totum quod totum et talis simpliciter
et partes eius habent eandem naturam et eandem euntoto operationes
concedo: in totis scilicet quod quorum partes habent diversam naturam et

Diversa a toto operationes ergo totum simpliciter tale est vel compositione
ut hoc corpus quod est et corpus vel continuatione ut quantum est spiritale.
totum scilicet quod quod est tale solo ordine proposito quousque inter se unculo et
huius totius partes habent aliquas operationes quae non possunt attribui toti,
sicut et ipsum totum habet aliquas quae non attribuntur partibus, propterea
diversa est utrorumque consideratio: ut dicitur in libro de virtutibus totum est virtuosum,
ne contra acies instructa et conflictus singularibus militibus: ita ne actiones
familiae singulis hominibus privatum consideratis, ne actiones ipsius singulis
familiae proinde dicendum est monasterium si praesens consideretur, non
partem economicam ne economicam sed partem politicam, sed utramque se habere
ut quoddam totum, illa ad bonum proprium, haec ad bonum familiae politica autem ad bonum
ipsius unde quod aristoteles dicit politicam imperare tum universis tum singulis,
intelligendum est quatenus sit eius et pars civitatis et autem quatenus sit privati
et pars familiae.

Deinde circa operationem sumpta explicat officium iustitiae ergo et eadem
et quod utroque ethica debeat officium iustitiae inquit et residuum utriusque ergo quatenus
et ornamentum summi iustitiae concedo: et implicat autem idem sub diversa ratione
ad varia pertinere.
non oportet quod regni et provinciae regimen distinctam partem pedagogica moralis
a politica regnare videatur quia qui potest civitatem aliquam regere sine
difficultate regnum et provinciam administrabit cum finis utriusque sit subditus
quo officio continere procurare ut quicquid securum vivat unde teste philosopho
ipsa civitates pro regnis quondam habebantur.

Disputatio secunda

De bono

Quaestio prima

Quid sit bonum

Nota primo est bonum et ens diffinitur ratione rationata per unamquamque
res est propria bona et est per aliquid superadditum in eo ad eundem conceptum
formalem entis et boni, cum bonum sit proprietas entis: diffinitur autem et proprietas
et est idem conceptus formalis.

Nota secundo dum dicitur quod homo per partem quae est gratia bonum est idem quod
appetibile, intelligitur de appetibili fundamentaliter et formaliter, nam
ratio boni in eo consistit quod sit radix et fundamentum proprium
appetibilitatis.

Conclusio prima.

Bonum est quod omnia appetunt ita aristoteles in ethicorum capitulo quarto
probat quia bonum de sua ratione formali dicitur conveniendum ad appetitum.
probat ostendens quia bonum diffinitur ab ente per ipsum ordinem ad
appetitum.

Conclusio secunda

Definitio iam data est officialis sed descriptiva et aposteriori scilicet et per
 propriam rationem.
 probatur quia appetitibiles confinguntur et nunc in sua officia constitutum.
 unde definitio boni officialis est hanc bonum quod cuiusque est convenientia.
 pro eius intelligentia.
 Nota bonum potest sumi dupliciter prout pro eo quod idem est ac perfectum meta
 scilicet rationem per partem quae est quinta articulo prout perfectum am vocat id cui nihil
 desuper potest modum suae perfectionis unde si dicitur nihil aut bonum est integrum.
 ita bonum potest vocari cui nihil desuper potest in arte pingendi.
 Sed modo magis appropinquat pro eo quod est perfectum seu sufficiens ad perficiendum
 aliud seu quod idem est alteri convenientia, in quo formaliter et officialiter
 consistit ratio boni.
 ob id contra primam definitionem hanc definitio est convenientia singulis bonis,
 ergo est bona.
 probatur autem quia multa sunt bona quae a singulis appetuntur ut ignis
 est appetit bonam valetudinem nec alii superiorem locum quem ignis
 appetit.
 R. Dico ergo autem est convenientia singulis primario conueniens scilicet id
 mediante bono in eo, ergo sufficit am cui conuenit singulis bonis.
 Ratio sicut definitio boni primario conuenit boni in eo et de mediante
 singulis in particulari. potest enim dici quod definitio primario
 conueniat oibus bonis quia sicut definitio dicit collectionem oium
 appetentium bonum, ita definitio dicit collectionem oium bonorum.
 vel eum accommodando dicendo quod bonum est quod oia appetunt quibus est bonum.
 ad probationem dico est processum ad est distributo ad distributum. nam est
 idem ac si diceretur ignis est appetit valetudinem quae est bonum
 particulare ergo nullam bonum appetit quia tota nullo modo stat.
 Petes quoque appetitu oia bonum appetant pro eius ratione.
 Nota duplicem appetitum innatum et elicatum. innatus est propensio
 generata ab auctore naturae, quae unum quodque ad id quod est sibi conueniens
 inclinatur. sic autem est triplex, more naturalis sensitiuus intellectiui.
 prout est appetitus innatus quo nos absque ulla praevia cognitione fortiter
 appetimus quod est sibi conueniens, hoc appetitu in physicis magis dicitur
 appetitus secundum elementa locum naturalem.
 Secundus est qui fortiter in obiectum modica cognitione sensitiva ut gustus.
 tertius est quo nos fertur in bonum sibi conueniens praevia
 cognitione intellectiva nam hoc appetit sub ratione.
 appetitus elicitus est ipse actus appetendi quo per praeviam cognitionem
 fertur in suum obiectum cuiusmodi est amor desiderium, spes et

Alia similes passiones quibus in res assensu vel intellectu propositas
actualiter tendimus: aliquo igitur eorum modorum sibi proportionato,
omnino bonum appetunt.

Obes pro inanimata appetunt bonum ergo omnino appetunt bonum.
probat undens quia cognoscunt bonum sed appetitus fertur in
incognitum ergo et eadem.
R. Dico undens appetunt bonum appetitu elicto, concedo, appetitu
naturali, nego: Et ad probationem dico undens appetitus fertur in
incognitum si a nullo sit cognitum, concedo: fertur in incognitum appetenti, nego:
verum quidem in anima cognoscere bonum quia in bonum quod appetunt cognoscitur
ab alio nempe a deo vel inclinationis naturalis auctore, deinde simpliciter
appetunt incognitum.

Obes scilicet deus et angeli quibus nihil deest nihil appetunt, ergo omnino bonum
appetunt. probat undens, quia appetere significat defectum aliquem ergo
nihil appetunt.

R. nego undens: ad probationem dico undens appetere significat defectum
aliquem pro ut importat contentiam et desiderium nisi absque defectu concedo:
et ut significat et importat quomodo actum appetitus in complacencia
et delectationis vel simpliciter conuenientis et possesse, ut angeli
Secundum appetere deum quem incessanter intuentur et in eius visione
summonere delectantur similiter deus appetit omni actu complacencie
ut patet ex sacris scripturis, sic et solus deus delectatur in quo
michi complacui. igitur in deficiente boni per appetunt intellige
quemlibet actum appetitus prout circa rem absentem ut spiritus
desiderium, sicut circa rem presentem ut gaudium delectatio et eadem.

Quæstio secunda

An voluntas possit appetere malum quod malum.

Nota pro duplici actus voluntatis quibus fertur in rem aliquam,
alii sunt actus volitionis seu profectionis quibus volentes ad obiectum
Rapiunt tales sunt amor, desiderium, spes delectatio et similes: alii sunt actus
volitionis seu fugæ quibus malum aueramus et respiciunt tales sunt
odium timor et similes. sic est et questio an voluntas possit tendere
in malum per actus fugæ, nam ex proportionibus constat voluntatem tam
naturaliter auergeri malum quam malum quam amplecti et tendere
in bonum quod bonum: sed an voluntas possit tendere actu profectionis
in malum quod malum.

Nota scilicet deus in omni voluntatis quod est bonum pro consideratione, nempe
maale et bonale sicut ut in omni usus in omni bono et maale in se
usibilibus bonale: ita maale voluntatis est bonitas sicut in omni prædicta
considerata bonale am et conuenientia seu appetibilibus: unde
questio est pro audit de maali sed de bonale: nam potest voluntas

ferri in illud qd e appetitu uol malum sub aliqua ra uod boni p qdem
qz qd differt appetitus elicitus a naturali qd naturalis semper peratur in suum
obtinu uerum bonum qd dirigatur ab infalibili agente scilicet auctore
naturae et p modum naturae de intrinseca inclinatione fertur in bonum
elicitus tunc appetitus o semper in uerum bonum sed aliquo in apparet
so qd dirigatur a cognitione sensus et intellectu, quod potest falli
proponendo appetitui malum apprehensum ut bonum

Conclusio

Voluntas o potest appetere malum quam malum ita d. Thomas pra
sede quod. 8. Aut po ut Arist po moralium cap po qd
probat uod qd nihil potest appeti qd o o appetibile, malum qua malum
e tales qd appetibiles e solius boni p uitas ergo ut ead
probat eia nulla poa potest ferri extra solum obtinu, sed solum bonum
o obtinu uoluntatis ergo ut ead.

probat sdo qdo poa aliqua e indeter minata ad duos p p d actus
circa idem obtinu debet determinari ab aliqua ra qd foali de
parte obti sed malum qualem o potest determinare uoluntatem
ad sui p p d actionem qd determinat ad actum fugae idem am sub eadem
ra qd foali o potest determinare ad actus oppositos ergo ut ead.

obes po uoluntas e libera et domina suorum actuum ergo potest appetere
malum qua malum: qd ad experientiam suam libertatem poterit illud
facere.

R. diffdo audens uoluntas e libera intralitudinem sui obti, concedo: agna
Latitudinem sui obti, ngo unde uoluntas necessitatur ad bonum in eo quoad
p d eificationem e am libera quo ad agendum circa qd uel illud bonum,
ut contingit in casu arguti quo uellet ad experientiam suae libertatis
appetere malum qd sub illo ra o appeteret malum ut sic, sed sub ra qd boni
qd in tali experimento ueretur.

obes sdo eadem poa uersatur circa contraria ergo uoluntas circa bonum et
malum.

probat audens qd poa uersatur circa album et nigrum uersatur.

R. diffdo audens eadem poa uersatur circa contraria in qre uol: concedo:
in qre obti, ngo: unde poa uersatur circa album et nigrum,
o sub illa ra qd inter se pugnant, sed sub ra qd uisibilis in qua p d
concordant: ita uoluntas potest ferri in opposita sub ra qd boni p d
appetibiles.

obes tertio potest intelligi ut intelligere falsum qua falsum ergo uoluntas
appetere malum qua malum.

probat eia a similitudine uol.

R. ngdo paritatem et dando dissimilitudinem qd intelligi ut indicat
pro p d om eo falsum o intelligit falsum sed uerum qd uerum e

propositum illam ad falsam potest in concipi aliqua ratio adri in falso
Sicut aliqua immobilitas in mobilitate, aliqua constantia in fortune inconstantia
aliqua erectio in motu in motu, quatenus est in illam ad naturam.
Deinde nullus actus est factus in falsum per affectum, sed per diffensum.
Ita omnis voluntas est factus in malum per actum praestentionis sed per actum fuga.
Obes quarto aliqui habitus utriusque inclinant ad malum ut incontinentia
ergo voluntas illis utens potest appetere malum.
R. d. q. do autem habitus utriusque inclinant ad malum morale, concedo:
ad malum inco, ngo: unde malum morale potest attingi sub aliqua
ratio boni delectabilis ut alterius, ut fur dum furatur rem aliam,
appetit eius fertur quidem in malum morale sed sub ratione mali, sed
sub ratione propria boni, quatenus scilicet per pecunias alienas potest proprium
suum commodum et voluptatem acquirere.
Obes quinto qui peccat ex malitia cognoscens ad malum id quod appetit, ut
qui peccat contra conscientiam et rationis dictamen appetit malum formaliter,
ergo voluntas potest appetere malum quia malum.
probar eia q. d. diffinitur peccans ex malitia a peccante ex ignorantia quod prius
appetat malum quia malum posterior est item.
R. ngo autem, nam et talis cognoscit ad malum et illicitum quod agit,
et in appetit illud nisi propter rationem quamdam boni, saltem delectabilis,
quam in peccato vel malo ex estimat contineri. unde
ad probandum ngo illam ad d. riam inter utrumque peccantem, sed modo
differunt quod qui peccat ex malitia, ex ore actum peccati ex voluntate
otino deliberata et prava scilicet illum id est difflicere et lege prohiberi:
qui vero peccat ex ignorantia non habet voluntatem ita deliberatam, cum sit
et commissionis sed legis et legis ignarus.
petos quod si peccans ex malitia non intendat quia malum, quomodo dicitur malus.
R. ideo dicitur malus quia appetat malum quia malum, sed quia aliquid bonum
eum cum et delectabile appetit, quod non est id est difflicere et lege prohiberi,
ae proinde dicitur malus moraliter.
Obes sexto potest aliquis odio habere beatitudinem et illa velle cavere
sed carentia beatitudinis nullam habet rationem boni, ergo potest appetere
malum quia malum.
R. ngo minorem, et in carentia beatitudinis quatenus beatitudo est,
nullam habet rationem boni quatenus in beatitudo per labores acquiri
debet se per viam voluptatibus carnalibus, tunc illa carentia habet
aliquam rationem boni et sub illa ratione desiderari potest.
Obes 7. qui se mutuo odio habent, optant sibi de decem bonorum et
fortune iacturam, propriam in mortem, sed hec omnia sunt mala, ergo
appetunt malum quia malum.
R. d. q. do minorem hec omnia sunt mala in se, concedo: per malum appetunt frango

Nec ulla qd appetat inimicum malum quia malum, ergo ratio appetendi
est malum.

R. ratio eorum, nam licet ratio reduplicat rationem obiecti formalis, sed utrum male
et fundamentum: quia nota ratio est appetat illud malum in eo consistit, qd
sibi bonum reputet dum inimicatur malum, adeo ut malum sit res que
appetatur, ratio vero appetendi bonitas propria appetens.

Item damnati et demones appetunt peccatum ut peccatum quia nonne
sunt illud displicere deo ergo appetunt malum quia malum.

R. ratio eorum nam damnati in illo obiecto sive voluntatis appetunt
qd dam bonum ut aliqualem vindictam de deo tanquam de inimico suo,
quoniam propter poenarum gravitatem quibus illos horribilibus modis affligit,
summe odierunt, proinde cum sciunt valde se displicere peccatum, et odium
erga illud affectum appetunt illud tanquam malum inimici suum utro
bonum: peccatum itaque ut malum deest, habet sicut male bonum utro qd
desiderant putat sibi inde obviare ut facile.

Ubi refert qd damnati appetant id ut et per consequens malum ut malum.

Quia vero id malum non habet ullam rationem boni.

R. illos appetere id sub ratione boni, quia ut dicitur. homo appetit id ut
id secundum se, sed per accidens ingratum aufert aliquid malum, quia ablatio mali
est appetibilis res aristoteles dicitur carere malo habere rationem boni.

Questio tertia

AN voluntas possit appetere impossibile

Nota voluntatem duplicem appetitum in bonum tendere: alius est appetitus efficax et absolutus
quo tendit voluntas ut in rem secundum se, sed pro ut acquirendam et effectum ipso conuenientem
aut applicatur per quod actum uolo, cupio et dicitur voluntas seu desiderium perfectum quo
procedit electio minorum ducentium in finem qui appetitur. Alius appetitus inefficax
sunt conditionatus, qui applicari solet per quod actum uoluntatis uellem aut cuperem:
vocaturs a. s. thoma voluntas incompleta ab aliis uoluntatibus quo tendit voluntas in rem
secundum se consideratam: pro ut acquirendam uel efficiendam, quia aliquis uellet
celam si esset possibile.

Nota secundo duplicem quod impossibile unum dicitur absolute et per se tale, ut deum esse.
Aliud per accidens et ex suppositione quod est absolute de natura sua tale sed positum
extra conditione et ordinem: ut est peccasse in adam dicitur impossibile per accidens
quia et aliquo possibile fuerit factum in suppositione temporis preteriti impossibile
redditur.

Conclusio prima

Voluntas non potest ferri in impossibile non modo sumptum et cognitum ut tale.
bene in per accidens.

propter quod pars quod tale impossibile nihil habet prorsus entitatis, ergo non bonitatis
ergo ut tale cognitum est appetibile neque actu inficiari: nam actus ille debet
ferri in rem habentem rationem entis et boni quia ratio omnis recluditur a
tali impossibili cognito ut tali.

AN VOLUNTAS semper appetat bonum proprium

Nota p^o qd ut voluntas dicatur appetere p^orium bonum, ita v^o velle ut appetat bonum particulare
 p^oius voluntatis p^o bonum p^oius suppositi. id^o q^ois eius ipsa v^o pars, cum om^o ipsa sit inclinatio
 totius suppositi, unde inclinans ad id v^o qd v^o communis supposito inclinat ad bonum p^orium,
 q^o e^o includit particulares.

Qua eorū includit particulae.
Nota sdo amorem amicitiae sē unionem quandam amantis et amati in p̄ amorem sunt
quasi unum: ea s̄m s̄ uis amoris ut amantem transformet in rem amatam, s̄q̄
affectus coniungat: hinc amans fertur in bonum amati tanquam in bonum
suū compartit, et estimans sibi obtingere hoc ipso quo amico contingit, et sic
eius bonum reputat: quum rem si nihil aliud inde sibi proveniat et consequenter
sibi quodam modo p̄prio s̄ videtur. amor

Sibi quodam modo proprio de iure datur. amor
Amor concupiscentiae est in quo non reperitur talis unum eulorum et unio inter
Amantem et rem amatum, et ideo bonum nisi amate non confertur bonam amantis,
Quia amor fertur in bonum alterius, quatenus alterius bonum ad aliud distinctum sibi
proprium refertur: Ita Dominus appetit sanitatem servorum, quia respicit sanitatem
servorum non proprium suum bonum, sed quia de ea alterius boni sibi proprii quod percipit Dominus
ex poeni benevolentis laboribus. **C**onclusio

Conclusio

Voluntas semper appetit bonum proprium.
 probatur p^o q^a appetitus semper fertur in illud quod sibi conueniens ergo in bonum
 proprium
 probatur s^o q^a alias sequeretur voluntatem p^o appetere malum quam malum p^o
 hoc dicimus supra impossibile ergo ut oia
 probatur sequela maioris q^a voluntas potest appetere malum quatenus inimico
 malum est ergo in illo casu si nulla boni p^ori ratio inueniatur, appetit malum
 sub ratione mali.

sed hoc est falsum ergo scilicet: amicitia appetitur bonum amicitiae est querendo

sed hoc est falsum ex quo et eda:
probar sequela maioris quia amore amicitiae appetimus bonum amici o quovendo
bonum nostrum proprium: amore am concupiscentiae appetimus bonum
Alterius quatenus uerget in nostrum proprium commodum, ergo et est
R. ergo maiorem ad probationem dico: distinctionem amoris amicitiae et
concupiscentiae in hoc o consistere quod p amorem amicitiae queramus
bonum alterius et nullo modo nostrum: p amorem uero concupiscentiae queramus
proprium bonum, o alterius: sed in hoc praecise quod in primo queramus bonum
amicis o alia dacta quam ga ois bonum o immediate nostrum, ga amicus
noster e quasi nos ipsi uel pars et dimidium nostri propter illam
unionem affectivam qua uelut identificatur amans et amatum in amore
am concupiscentiae querimus bonum amici ut p illud adducat nos
Aliud bonum, unde bonum amici quod hoc amore intendimus o sequimur
o immediate nostrum bonum sed quatenus eare possit aliud bonum
nostrum

Ergo patet nos utrobique querere bonum proprium sed diversa ratione

Quaestio Quinta

Quo modo dividatur Bonum

Dividitur pro bonum in naturale et morale naturale est quod conducit naturae ut sic id est naturaliter agentis et appetenti; ut sanitas et reliqua bona quae naturam perficiunt.

Morale est quod conducit naturae rationali ut tali; id est quod conducit homini ut perfectissimo rationis cum libertate operanti; ut largitio et modestia.

Sic etiam rationis quia quod conducit naturae humane ut in naturae rationis unde

agitationis dicitur bonum morale; ut dormire, cum calore et cetera.

Ad idem cum libertate; quia quod homo cum ratione quidem sed et cum libertate

agit dicitur bonum morale; unde per illud ut movetur ut domoretur.

Apparet ergo bonum morale et naturale in bonis quod naturale respiciat naturam ut sic, morale vero respiciat naturam liberam operantem.

Sed dividitur in bonum honestum utile delectabile. honestum est quod per se conducit homini cum ratione operanti; ut amare deum et ut ipsum quatenus tale et perfectum quocumque. Commode ultimum vel delectationis dicitur bonum.

Delectabile est quod propter ad unctam delectationem appetitur, ut cibum et potum. Quam naturam habere.

Utile est quod in ordine ad aliud appetitur, ad cuius consecutionem ordinatur ut potio amara quatenus conducit ad sanitatem consequendam.

Ergo patet divisionem secundam esse analogam, quia ratio divisi prioris respondetur in uno et eodem bonis dividitibus ut in bono honesto quam in delectabili et utili. Ita S. Thomas de processibus moralibus per partes quaestiones art. 6. ad tertium occasione cuius divisionis fit

Quaestio Sexta

An bonum utile habeat in se intrinsecam bonitatem

utile habet intrinsecam bonitatem distinctam a bonitate finis.

probat per auctoritatem S. Thomae per secundam quaestionem art. 2do his verbis:

Ratio boni quod est obiectum potest voluntatis invenitur solummodo per

se in eis quae sunt ad finem sed per ea quae sunt ad finem intelligit bonum utile ergo bonum utile participat intrinsecam bonitatem.

probat 2do ubique est ratio finalis obiecti voluntatis ubi est bonitas intrinseca

sed in bono utili reperitur ratio finalis obiecti voluntatis ergo et ea

probat minor quia tunc in aliquo invenitur ratio finalis obiecti cuius

potest quod potest specificat actum istius potest sed bonum utile specificat

aliquem actum voluntatis nempe electionem ergo nullo reperitur ratio

finalis obiecti voluntatis ergo bonitas intrinseca.

Confirmatur quia nisi media habuissent intrinsecam bonitatem, essent

aequaliter utilia, ad eundem finem cum eadem causa finalis esset

eundem effectum finalem sicut eadem causa finalis dat eundem

bonum utile habet in se intrinsecam bonitatem

~~Obes~~ p^o bonum ē analogum ad gustum delectabile ergo bonum
utile ē t^o talis nisi p^o extrinsecam denominationem a bonitate finis
gustui et delectabili.

probat eia q^a analogum dicitur p^o prius et intrinseca muno, et
posterior et extrinseca malis.

R. n^odo eia ad eia probat d^o consequens analogum
attritionis debet ē intrinseca muno et extrinseca malis, concedo.
Analogum proportionalitatis n^o unde r^o d^o quod ē analogum n^o
substantie et accidentis, in utroq^{ue} est intrinseca, Nam in nostro casu.
Obes p^o tota appetibilitas mediorum ē a fine, q^a voluntas vult
media propter finem et v^o finis et ē aliter, ergo media ē
p^o eorum motuum et finale voluntatis.

R. d^odo consequens media ē p^o obtem motuum voluntatis p^omarium
concedo, concedo: sedarium, n^ogo: aliud ē in nullo modo mouere
voluntatem n^og^{ue} terminare finaliter s^u actum, et aliud ē mouere
nec terminare nisi p^osupposita motione et terminatione finis.
Sicut patet a simili, conclusio in cuius affirmatus propter
premissas ipsa ē intelligibilis p^o p^o et finaliter, quamvis
dependenter a p^omissis unde medium erit appetibile p^o p^o
quamvis in ordine ad finem et propter finem.

Sic^o tota appetibilitas potius amare ē a sanitate ad quam
conducit, ergo tota appetibilitas mediorum ē a fine.

R. n^odo andens, si de intrinseca fiat sermo quod ē efficacia
efficiente sanitate.

Sic^o illa efficacia ē a sanitate quod ē finis ergo ē extrinseca
potioni amare.

R. d^odo andens illa efficacia ē a sanitate tanquam a ca^a
finali extrinseca, concedo: tanquam a ca^a intrinseca dante
illam virtutem, n^ogo: Et ergo bonitas mediorum sit a fine et
referatur ad finem ē t^o inde sequitur illam ē v^o illis
extrinsecam.

Obes ultimo S. Thomas p^o parte quæst^o quinta art^o ad 3um
Dicit utilia n^oro dicuntur quæ habent in se unde seducuntur,
sed desiderantur solum ut p^o ducentia in alterum ergo p^osum
q^uellum utilia ē habent in se et extrinsecam constantem.

R. n^odo sequens q^a de p^odictis aen^o d. Thomas n^om
colligitur utilia ē habens in se aliquid quod moueat voluntatem
et illa appetat propter se: habere t^o in se aliquid quod illam

Monet ut appetantur propter aliud et illud est ipse intrinsecum.
Vg potio amara sicut intrinseca est effectiva sanitatis ita
intrinseca est ad illam utilem utilitas cum illa bonitas cum sit
ratio appetendi potionem: nam petenti quare potio amara sumatur,
a parte respondetur propter sanitatem alterius inquirenti quare
sumatur propter sanitatem: quia utilis est ad illam ergo utilis est ratio
appetendi et per consequens bonitas: et cum sit intrinseca utili
sequitur quod eadem bonitas sit et intrinseca.

Disputatio tertia

De fine

Quid sit finis et distinguatur

A bono et quomodo causetur

Finis et bonum realiter sunt idem et idem
Nota quod finis designatur ad actum de cuius gratia fit aliquid.

Conclusio prima

Finis et bonum et realiter sunt idem et idem. Distinguntur tamen
virtualiter a parte rei et per intellectum rationis rationata sunt per se
quod sunt finales.
Primum per partem bonum dicitur habitudinem consonantiam ad illud
cui competit: finis vero habitudinem ad ea quae sunt ipsius gratia
qui tunc cum sunt diversi ita et verum habitudines ad eadem
ergo bonum et finis diversi fiunt per se cum diversae rationes finales.
Primum per partem quia finis et bonum constituunt unum actum integrum
et finale voluntatis in se actu integro bonum determinatur per finem in
actu exercito sicut prout exercet rationem finis: et per gratiam boni per se et
finaliter considerati appetitur bonum sed gratia indicat rationem ad finem.
Nota per finem est naturam eam rationem et perfectam, ab illo est virtualis
effectus per se dependet, qui a primo principio nam volens fumendi
medicinam per se dependet a sanitate quam eger intendit, sed
illud a quo virtualiter et per se dependet effectus et eam
Realis et per se illius ergo et eam
Nota per finem habere duplex est unum in apprehensione
Quod dicitur est cognitum vel apprehensum et illud est denominatio
et intrinseca conuersionis ut quae apparet subiectum ab
et intrinseca apprehensione.

Aliud v[er]o gub[er]nat extra appropinquacionem quod se tenet ex parte n[ost]ra seu v[er]i qua
ob[er]u[er]tur et vocatur v[er]o r[ati]o quod tale v[er]o ad tale est estimatur.

Nota tertio quod finis v[er]o post ulla r[ati]o n[on] caare nisi sit cognitus q[uod] v[er]o aliter
mouet quam p[er] suam bonitatem et conuentionem alliciendo voluntatem:
bonitas aut[em] v[er]o potest illam allicere nisi sit sit cognita voluntas v[er]i de se
causa v[er]o fertur in incognitum.

Conclusio s[e]c[un]da

R[ati]o p[ro]xima caandi finis v[er]o bonitas illius r[ati]o[n]is v[er]o quodam habet vel quam
p[ro]p[ri]e habere putatur.

p[ro]batur q[uod] finis caat s[e]c[un]d[u]m v[er]o quod appetitur, sed appetitur bonitas realis,
ergo illa v[er]o r[ati]o caandi: p[ro]batur minor q[uod] voluntas v[er]o fertur in finem ut
q[uod]dum gub[er]nat in appropinquacione vel intellectu, sed ut v[er]o adalem bonitatem
a parte v[er]i possideat ut patet in egr[ati]o appetente sanitatem, et auaro
diuitias que s[e]c[un]d[u]m suum v[er]o cognitum v[er]o satiant appetitum.

Conclusio tertia

v[er]o appropinquatum sine cognitio finis v[er]o conditio sine qua v[er]o mouet finis,
p[ro]batur q[uod] voluntas v[er]o potest caare nisi applicetur ei ob[er]tum, sed illa
applicatio fit p[er] appropinquacionem seu cognitionem ineta illud v[er]o dictum
quod v[er]o voluntas p[ri]us v[er]o cognitum.

Dico s[e]c[un]d[u]m p[er]ilosophos finis dicitur t[er]m[in]u[m] mouere metaphorice, ergo
v[er]o v[er]o caa realis.

R[ati]o ergo etiam q[uod] motio eius dicitur metaphorice in g[ra]m motus p[er] se fieri,
q[uod]ntum dicitur mouere voluntatem ob[er]tine et v[er]o p[er] influxum
p[er] se fieri ab ipso p[ro]p[ri]e q[uod]d dicitur in illam: illius aut[em] motio in g[ra]m
caandi v[er]o metaphorice sed realis et p[er] se fieri, q[uod] v[er]o caalitas volenti
agentis ut a fine p[ro]uenit aqua dependet effectus realis quod
sufficit ad caam v[er]o adalem et p[er] se fieri.

Dico etiam realis debet v[er]o principium finis aut[em] v[er]o v[er]o principium sed
potius si opponitur ergo v[er]o v[er]o caa.

R[ati]o ergo etiam, q[uod] et finis sit ultimus in respectu, et consequenter
v[er]o sit principium v[er]o t[er]m[in]u[m] p[ri]mus in intentione et appropinquacione
agentis in quo sensu v[er]o principium et suam exereat caalitatem.
Et sit caalitas caarum nostri v[er]o v[er]o instituti de p[er] se fieri, sed ad p[er] se fieri
pertinet: q[uod]aliter in caalitas v[er]o illud p[er] quod caa quae p[ri]us erat
t[er]m[in]u[m] in p[er] se fieri caa v[er]o ducitur in actum, et fit actu caans et illud
necessario super addit aliquid distinctum entitate caa: caalitas
igitur cae finalis, et ipsa met[em] actio cae officientis p[ro]ut procedit
et dependet a fine r[ati]o[n]is v[er]o et alliciente p[er] suam bonitatem.

causam efficientem ad operandum quae eadem actio sub alio
Quatenus nomen ab efficiente tanquam a principio effectus physico.
consequente procedit dicitur causalitas eae efficientis. Sed quod in physico.
obest quod ead. sicut suum ad reale debet actu existere, sed finis
existit quod ead. ergo o ead. sicut ad reale.

R. Dico maiorem in alio ead. concedo, infirmo ergo alia in ead.
causant, quia sit finis uero ead. causat ut sit.

obest sicut contingit finem ead. qui uero a parte rei uero potest ergo sicut ead. p
ad quod habet in apprehensione.

R. Dico consequenter p ad quod habet in apprehensione ut sic. ergo: p ad quod
habet in apprehensione et p eandem apprehensionem estimatur ad extra
scilicet, concedo: quod esset auct. sicut motu physico uero 3 - sicut uero,
nihil refert an finis sit uere bonus, an uere possibilis uel sicut

Apparentiam et igitur finis o semper moueat sicut ad reale uere
futurum uel possibile a parte rei moueat in sicut ad o tunc.

Representatum ab intellectu ut uere reale saltem possibile, nautod
R. Dico sic opponatur ad intentionali et apprehensione.

obest tertio bonitas finis o moueat nisi quatenus apprehensa ergo
ad apprehensum habet p ut uero sicut mouendi.

R. Dico andens si. l. quatenus, uel dupliciter rationem sicut ergo,
si p dicitur conditionem sine qua o, concedo.

obest 4 appetitus specifice distinguuntur p diuersas cognitiones ergo
apprehensiones o sicut conditiones sicut o tunc. sicut a quibus p o
scilicet differunt.

A fortiori quod ille sicutatur cognitionem intellectualem, sic uero
cognitionem sensum.

R. ergo andens quia appetitus distinctio sicut o o sicut o tunc
scilicet et primario de o tunc sicut o tunc de apprehensione, sicut
de o tunc o tunc sicut se: nam o tunc uoluntatis o bonum absolute
ut uero: o tunc uero appetitus sensum o bonum sensibile
et singulare, quia o tunc sicut se habent sicut sicut sicut.
o tunc quid simile de o tunc conipresentis quod o tunc gaudii
et bonum absens quod o tunc sicut: quod illa se moueat ex
parte apprehensi boni uero diuersi status in o tunc,
et o sicut uero diuersa apprehensiones.

Quaestio secunda

An omnes actiones humanae
sint propter finem

Nota pro illis cui actus non proprius humanus quae procedunt a
 Voluntate deliberata habente liberam facultatem ad operandum
 vel operandum cum sufficienti lumine de partem intellectus
 ad consultandum et deliberandum de agendis rebus, et ad
 discernendum inter bonum et malum morale, de quibus procedit
 titulus huius. Quae sunt quae vel immediate a voluntate procedunt,
 et dicuntur elicitae, vel mediate et dicuntur imperatae.
 Nota secundo agere propter finem est operari praesupposita motione finis
 ita ut agens motum a fine aliquid operetur sine gratia dupliciter
 movetur finis aliquid agens vel medio sui desiderio ad inquisitionem
 modiorum quibus assignatur vel solum media cognitione sua bonitatis
 et perfectionis, nam bonitas alienius videri potest aliter et attrahere
 ad sui amorem. Secundo autem actio est propter finem pro modo stricto
 dicitur ad propter finem: secundo modo, late.

Conclusio

omnes actiones humanae sunt propter finem.

probatur ratione d. Thomae per secundam secundam quod per articulo primo, omnium
 voluntatis libera operantis est finis prout de dicitur rationem finis in actu
 de oreto, ergo cum omnes actiones humanae procedant de voluntate
 deliberata erunt propter finem.

probatur etiam quia omnes actiones alicuius personae procedunt ab ea secundum
 rationem formalem sui obiecti id est ut postulat ratio formalis obiecti, sed ratio
 formalis finis in actu de oreto consistit in hoc quod sine gratia fiat
 aliquid ergo omnes actiones humanae sunt propter finem.

obicitur pro intentione finis est actio humana sed illa est propter finem
 ergo et eadem probatur minor quia intentio finis procedit deliberationem
 voluntatis sed ut aliqua actio sit propter finem debet procedere
 de voluntate deliberata, ergo et eadem.

R. quando minorem ad eum per rationem dico autem: intentio finis
 procedit deliberationem voluntatis de modiorum electione,
 concedo: procedit deliberationem de fine, sufficientem et
 requisitam ad operandum bene vel male moraliter, ergo: quia
 intentio finis, procedit a voluntate deliberata circa talem
 vel rationem finem.

Si quis agens propter necessario presupponit intentionem finis ergo et idem -
 probatur autem quia operari propter finem est operari propter finem intentionem et voluntatem.
 R. dicitur autem, agere propter finem finem et modum qui desiderio presupponit
 intentionem finis, concedo agere propter finem late, media cognitio ad perfectionem
 et bonitatem finis, nego: utrumque autem modus agendi est formaliter propter finem
 cum procedat a voluntate deliberata cum omnibus requisitis ad agendum propter
 finem.
 Si quis finis non habet rationem finis nisi in modum quae considerationis ipsius
 gratia sunt, ergo non habet rationem finis in intentionis quae procedit ipsam media.
 R. nego autem: quia sufficit ut ad aliquam actionem sit propter finem et fiat media
 cognitione bonitatis et convenientiae ipsius finis.
 Obiectum 2. dicitur motus per se et multae aliae actiones ut mouere pedem et uare
 fusteam et similes, sunt actiones humane sed illae non sunt propter finem, ergo
 R. nego maiorem namque actiones humane non intelligimus actiones manantes ab
 eo modo eum sed ab illo per intellectum et voluntatem deliberatam
 operante, ut patet ex per se notabili.
 Obiectum 3. potest aliqua actio imperata habere rationem ultimi finis, et est actio
 ordinata ad alium finem sed illa non est propter finem ergo non est actio humana
 et propter finem. Probatur minor quia ultimus finis non est propter finem.
 R. nego minorem, ad probationem dicitur autem finis non est propter finem sub
 eadem ratione, concedo: sub diuersa, nego: duobus itaque modis potest
 considerari actio ut est actio. prout sub ordinatur actui voluntatis a
 a quo imperatur: Sed prout est per se.
 Sed ut modo est per se actio humana, quae procedit a voluntate deliberata
 sui ipsius quatenus si coniungitur, sed habet rationem obiecti tum in actus voluntatis, quam
 secundum se prout est et prout habet rationem obiecti: et oritur autem propter finem
 quatenus subordinatur imperio voluntatis et habet rationem actionis humane

Quaestio tertia

AN INNANIMATA ET BRUTA AGANT PROPTER FINEM

Nota aliquam actionem prout est gratia finis dupliciter: prout ut agit a proprio agente
 sed ut subordinationi superioris agentis. prout modo propter finem formaliter
 2. prout ipsum mouet in rationem finem agens: Sed modo est in materialiter propter finem
 2. agens mouetur ab alio.
 Si inde agens prout modo operatur propria in ratione effectiva actionis non solum prout
 suam entitatem, sed quatenus est gratia finis atque ad media virtute vel prout quae
 habet prout obiectum finem sub ratione finis quale obiectum non respiciunt appetitus naturales
 et sensibiles.

Conclusio

Bruta non agunt propter finem formaliter.
 Probatur quia non cognoscunt finem formaliter sed proportionem finis et modorum.

et comparant media inter se ergo o agunt propter finem finaliter
prout eorum id dicitur finem gratia finis quod o illi propter naturam ergo debet
cognosci propter ad finem.

Confirmatur cognitio talis proportionis o proprium natura rationalis: nam illa cognitio
quod est ibi solum comparationem finis et mediorum, sed illa collatio o officialiter
actus rationis et iudicii, ergo o competit brutis quae solum habent imaginativam.
Obes pro bruta appetunt obia quatenus habent rationem mediorum ergo cognoscunt
ea ut sit media ergo finem ut finis. nam potest aliquis cognoscere media ut media sunt,
quin simul o cognoscat finem.

Pandens quia proposito prout eam alligato statim appetit et conatur vinacula
disrumpere ut illum accipiat ergo appetit ruptionem vinulorum tanquam medium
ad panis consequentis nam quia ante quiescebat. Similiter cum frundo festucas, o
colligit eas ut festucas, sed quia apta sit ad constructionem iudi et se consequenti
ut habent rationem medii.

R. quando videns ad probandum ergo eandem mouetur de desiderio panis ad vinacula
rumpenda sed simul mouetur ad panem et vinulorum ruptionem, quatenus
de illis unum integrum et totale obitum sui appetitus qualis est ut proponatur
eum tanquam duo obia habentia inter se ordinem finis et medii sed ut unum obitum
de quibus duabus partibus constitutum.

Obes sed eam appropinquat ruptionem vinulorum sub ratione boni sed o ut sub
ratione boni consistit nec delectabilis quia sit cum labore et investigatione ergo utilis
ad aliud ordinatum ergo in quo medii ratio consistit.

R. quod sub ratione boni delectabilis appropinquat quia panis mouet eandem substantiam
ratione cum quo ruptionem vinulorum tanquam unum obitum o eandem appropinquat, et ut
o sit ita manifesta delectatio credendum in de aliquam quia natura in necessarios
ad conservationem iudi et propter delectationem immiserit non quibus modi operatur
negligenter ab animalibus.

Dices ibi o ratio medii ubi interuenit delectio sed sit in nostro caso ergo o eam
prout minor quia frundo potius colligit festucas quam lapidem ergo ibi interuenit
delectio.

R. quando minorem, nulla in ibi o delectio licet a nobis concipiatur per modum delectationis

Quod idem delectio sit actus rationis iudicantis et preferentis unam alteri cum
quodam libertate.

Sic in aliquis impotente arguit in undinum festucas pro fore alius nobis et
consequenter eligere.

R. in lapidem ferri potius in contrarium quam in celum: o in eligere.

Obes o bruta agunt cum quadam libertate, ergo agunt propter finem.

Prout videns quia o necessario agunt proposito obio, ergo eam oblatum panem
potest accipere vel o decipere ergo ita.

R. quando videns nobis obis regulis ad agentum necessario operantur bruta.

Ad probandum dico et cuncta aliquid p[ro]p[ri]e ob[er]e o[per]antur, hoc in o[per]e s[er]vitate aut
quidam p[ro]venit sed q[uod] d[icitu]r aliquid r[ati]ficatum ut sint p[ro]p[ri]e commensurata et
proportionata s[u]o ob[er]e ut q[uod] d[icitu]r aliquid app[ro]p[ri]e ob[er]e sub[er]at commensuratis q[uod] o[per]e
semper habent q[uod] ob[er]e p[ro]p[ri]e sed solum illis temporibus q[uod] s[u]m ordinem
n[on] ob[er]e commensuratis.

Ob[er]e q[uod] cuncta cognoscant commensurata ob[er]e ad suam n[on]am et sub[er]a r[ati]o
forantur in illa ergo agunt s[er]vitate p[ro]p[ri]e finem.

Probatur etia[m] q[uod] ut s[u]o dicatur agere p[ro]p[ri]e finem s[er]vitate sufficit p[ri]mo videtur ab ob[er]e
media cognitionis s[u]e bonitatis et commensurata: ergo sic et in p[ro]p[ri]e sufficit.

R. Cuncta movetur a suis ob[er]is media cognitionis commensurata ad suam n[on]am. Ita ut ob[er]e
habent r[ati]o finis, sic n[on]o: quatenus habent r[ati]o boni, concedo: cum am r[ati]o boni et
finis d[ist]inguantur o[per]e concluditur quod qui tendit in ob[er]e sub[er]a boni, agat deo
p[ro]p[ri]e finem s[er]vitate. q[uod] am d[icitu]r s[u]o agere s[er]vitate p[ro]p[ri]e finem
media cognitionis bonitatis et commensurata illius, intelligitur de motione ob[er]e ut
habet r[ati]o finis o[per]e boni p[ro]p[ri]e: bonum o[per]e ut bonum attrahit solum ad
simplicem tendentiam in ipsum absq[ue] r[ati]o q[uod] r[ati]o illius fiat cognita proportionem
ad ipsum: finis am solum movet ut finis q[uod] movet agens ut aliquid operetur
cognita proportionem ad ipsum quod sit finis movet ad d[ist]inctionem mediorum de
suis d[ist]inctionibus s[u]o sola cognitionis bonitatis.

Dico attractio illa in appetitu brutorum ab ob[er]is o[per]e exercitum alienius e[st] o[per]e

Alterius q[uod] finalis, ergo necessario p[ro]venit a fine ut habet r[ati]o finis.

R. quod et attractio illa sepi[us] estur p[ro]p[ri]e p[ro]dum de exercitum alienius e[st] o[per]e q[uod] d[icitu]r
q[uod] illam d[ist]inctionem, sicut finalis attractionem p[ro]venire a fine et p[ro]p[ri]e
ab efficiente: in p[ro]p[ri]e o[per]e exercitum alienius e[st] o[per]e sed in hoc consistit q[uod] unum
tendere in alterum o[per]e quomodo cumq[ue] sed r[ati]o in finem bonum et p[ro]p[ri]e ad q[uod]
satis e[st] unum o[per]e commensuratum in ordine ad alterum.

Questio quarta

an deus aliquis ultimus finis humane vite

Finis ultimus e[st] duplex unus simpliciter talis ad quem o[per]e finis inter medios. et
s[u]o media referuntur ultimo vel referri possunt et in cuius ad optionem s[u]o
bonus effectus congruit: qualis e[st] deus, bonitatis o[per]e et p[ro]p[ri]e boni aliquid
complementum alter ultimus s[u]o q[uod] quomq[ue] in particularibus
actionibus de p[ro]p[ri]a voluntate intendit, ut in eo sistat, nec ulterius
progredietur: qualis e[st] finis r[ati]o sumptionis medicine.

Nota etia[m] aliqua s[u]o finalis finis efficientes, duplex iter inter se
subordinari: p[ri]o p[ri]o, et p[ri]o accidens.

p[ri]o subordinantur quarum una o[per]e p[ro]p[ri]e e[st] o[per]e nisi dependenter ab alia
vel ab eius virtute: ita e[st] p[ri]o p[ri]o subordinata e[st] o[per]e p[ri]o q[uod] finis

Vir tute sua potest aliquid efficere: similiter in eadem finalibus
Quod unus finis dependenter ab alio movet appetitum ut aliquid faciat
sine gratia, id est in eadem finaliter: tales sunt vacatio medici contatis
pulvis, potio amara purgatio in sanitatis: quae cum movent egrotum
nisi dependenter a sanitate.

Finis subordinati per accidens dicuntur, quod unus movet rationem alterius
sed sine dependentia ab alio in eadem: ut si egrotus sumat potionem
ut non sit sanus sed ut sit formosus vel alia de eadem.

Conclusio prima

In finibus per se subordinatis semper datur ultimus sine imperatore
talis finis prout quod fecit in finibus per accidens subordinatis.
probat per partem auctoritatis. S. thomae per se et a quaestione per. Et Aristoteles dicit
eum per se.

probat ratio quia in finibus per se subordinatis potest dari processus in
infinitum ergo ad aliquem de ditionem qui alio de referatur, sed illa erit
ultimus, ergo et eadem.

probat Aristoteles quia finis subordinatus potest careere nisi virtute eius qui
per se caret, ergo si nullus sit ultimus finis qui per se potentius caret, sed
semper unus per alium in infinitum potest alii finis careere.

Confirmatur, potest fieri processus in infinitum in eadem efficientibus
ergo non in finalibus.

probat etiam quia sicut dato processu in infinitum efficientibus de ditione actionis
quod est primum movens a quo cetera agentia dependerent, ita
potest in eo dari actio per se est ultimus finis.

probat per se pars quia in finibus per accidens subordinatis, oportet ut virtus
aliquis supreni deferatur in alios inferiores infinitos si darentur
nam singuli virtute propria movent absque dependentia unius ab alio, in
quo differunt a finibus per se subordinatis.

Oportet dato uno ultimo fine potest fieri processus in infinitum
procedendo ad inferiores qui sunt inferiores actioni de eadem et ergo in
finibus per se subordinatis potest dari processus in infinitum

probat Aristoteles quia potest in numeris fieri processus in infinitum,
ascendendo a minoribus ad maiores: quia quolibet assignato numero
potest dari maior, et hoc quia maiores sunt per eadem minorum: sed finis
viciniores actioni de eadem sunt per eadem ultimi: nam ultimus est
appetitus propter ultimos fines: ergo multiplicari possunt fines
ultiores et propiniores in infinitum.

R. respondens ad probationem assigno differentiam quod minorum

numeri eant maiores et nullo modo maiores eant minores. ideo ascendendo
a minoribus ad maiores a quibus est dependent potest dari processus in infinitum qui
quem habent minores in maiorem et ad unam partem unitatem tandem ad unum condumentum
in finibus aut et inferiores caentur a superioribus ordinis intentionis,
ita ut o perueniatur ad superiores nisi per inferiores et per ad ultimum finem
et voluit deus, ita ad primum tertius et ad tertium quartus et propterea nisi
fistatur in aliquo nunquam erit initium actionis.

Conclusio secunda

Datur unus ultimus finis simpliciter ad quod omnia de natura sua referuntur
tanquam ad perfectissimum.

probat per quod philosophi de solo lumine naturali unanimi consensu in hanc
sententiam conspirarunt et in specificando illo finem magna fuerit descriptio.
probat per quod inditum est quod appetitus quo impellitur ad quodendum summum
bonum, unde unquam quiescit donec illo potestur, ergo debet dari aliquid tale bonum,
quod finis dubio nihil aliud est quam ultimus finis simpliciter alioquin
frustraretur est ille appetitus.

Questio Quinta

An unus hominis possint esse plures ultimi fines

Finis ultimus sic dicitur bonum cuiusque perfectum quod plene satiare potest
eius appetitum et aut finis ultimus duplex focalis unus volitarius qui est
bonum perfectum ut sic unde quod bonum est quod tandem illud sit in quo aera
boni reperitur et in quo finis focalis in quo est quod conveniunt quod quod est
volunt fieri bonum.

Alter ultimus finis est materialis et particularis et est ipsa res in qua ratio boni
focalis et volitarius inordinatur finis illa res sit quid unum, ut dicitur: finis collectio
plurium ut voluptas et honor simul et in quo est quod conveniunt quod alii
ultimum suum finem putant et deum alii voluptates et honores alii alia

Conclusio prima

Finis ultimus focaliter et in unum sumptus est potest dari nisi unus.
probat per quod implicat quod latitudo constaret aut perfectionis possibilis acquiri esset
una: quod posito quod sint duae naturae illarum contineret totam perfectionem possi-
bilem acquiri eundem deum detur perfectio prius ad alteram latitudinem

Conclusio secunda

Finis ultimus materialiter sumptus hoc sequentis lumen fidei vel noctem
Rationem naturalem et unicuique finis una res ut simpliciter nomen deus O. Magnus.
probat per quod scripturis sacris iuxta propter sonet ipsum evocavit deus ergo et
bonum ut tandem ipso finis potest si mandata eius observant.
in probat de illo quod dicitur: ecce est vita aeterna ut cognoscant te domine nostram,
ergo deus clarus iuxta et nostra beatitudo finis ultimus finis.
probat per quod: quod ultimus est totum et perfectum bonum appetentis, sed inde
et ratio perfectissima boni ergo deus est noster ultimus finis

Conclusio tertia

hoo sequens rationem surantem potest sibi nos plures pro fine ultimo constituere
sive plures fines parciales, o in totales.

prur pa pars ga o implicat quod aliquis ignorancia vel errore ductus
existimet sum totum bonum o pro reperiri in aliqua una re simplici sed in
Aggregato ex multis itaut in qualibet eorum pars, et in oibus totum reperitur.
prur sda pars ga tales fines sunt ultimi totales ut supponitur: o o dnt qd
unus o contineret bonitatem alterius ergo et eoa.

o b es po peccator potest simul ferri ad multa peccata sine ulla pba. dinatione
intenda ergo potest pro suo libitu sibi constituere plures ultimos fines ag. honorem,
divitias et voluptatem.

R. d qdo consequens potest sibi constituere plures ultimos fines totales, nego:
parciales, concedo, Et in margato assignantur plura, nempe honores divitias et voluptas
Qua o st unum in gre rei, po in unum ingre ultimi finis et adequati.

Quum am ad illum qui committit plura peccata mortalia.

Ita peccatorem in illo casu o converti ad otm immediatum cuiuscumq
peccati mortalis tanqm ad suum finem ultimum simpliciter, sed tanqm ad
partem sui boni quod quasi p partes intendit consequi in singulis oibz ad qua
convertitur et ita habet solum plures fines ultimos parciales:
totalis vero eius finis e sumum bonum quod falso existimat consistere in aggregato
ex illis pluribus.

o b es sdo iustus peccans venialiter habet duos fines ultimos ergo o implicat
aliquem sibi constituere duos fines ultimos.

prur andens ga habet pro ultimo fine d dnm supponitur in remanere in
graa et om pro ultimo fine ex daturam, ga ois alio libera e propter finem,
illa am eum fit peccaminosa nequit habere dnm pro fine ergo habet ex daturam.

R. ngdo andens: ad probandum ngo qd habeat ex daturam pro ultimo fine: Et in
peccatum veniale eum fit conuersio ad ex daturam dicatur respicere
pelam pro fine, ille tn finis ultimus o e ra iusti venialiter peccatis o in
propter illud (amittit graam) ad hoc am ut aliqd sit ultimus finis requirit
ut oim intentionem ad se referat, vel saltem principalem iustis am
Et venialiter peccat o refert suam principalem intentionem in
peccatum veniale.

petes quare ex datura o sit partialis finis eum dco in illo casu,

R. ga finis partialis nunqm Dominio alterius compartis subitur sed
e egud necessarius ut constituat eum altore partiali unum finem
totalem unde in illo casu tm improprie dicitur finis partialis in qm
concludit in se aliqd bonitatis.

o b es tertio potest aliquis ferre, quod duo habeant in se totum bonum suum
totamq latitudinem ultimi finis et potest utramq de fructu appetere,
ergo saltem potest hoo sibi proponere duos fines ultimos totales saltem
divinend.

R. ngdo andens ga si quis sciat se se capacem utriusq oibz divinitud
sciat om neutrum in particulari o totalom ultimum finem: ga
neutrum seorsim sumptum adimplebit totam capacitatem talis goss

Qui d' easque utriusq. p'io simul saltem diuinitudi: ergo si unum extindat
o quid fecit in uno f'ens lo p'io: hoc uolito aliud affigui et ideo nunquam fatalitur.
o magis quam moa sub lunarium sub aliqua particulari f'oa existens.

Disputatio quarta

de Beatitudine

Beatitudo est status bonorum oium aggregatione pfectus. Ita boetius libro 3 de
consolatione philosophica prola pta et Aristoteles p'o et q' p'orro beatitudo
duplex e' obtinua unaq. alia foalis.

Obtinua f'uit maalis. o nos ipsa in qua summa felicitas consistit et cuius
ad optinend' sumus beati.

Foalis e' id p' quod nostram beatitudinem obtinua consequimur f'uit
id quo foaliter sumus beati f'uit e' ad optio summi boni beatificantis:
u'g beatitudo obtinua anaxip' aurum, foalis e' ipsa possessio f'uit fruitio
auri.

Questio prima

In quo consistat beatitudo obtinua

Nota p'o ma d' bonorum gra' eterna corporis et a'e.

Eterna p' potissimum diuitiae, honores, potestas, gloria.

Diuitiae am p' in duplici d'ia p'dum. d. thomam p'a p'et' q'uid p'et' a'rti 2.

Aliae p'idem maales dicuntur, g'us h'oi subuoluntur ad tollendos defectus

maales ut p' p'ibi potus et eod.

Aliae artificiales q'bus naa o'iuatur. p'dum p' p'et' ad societatem inter h'os

conseruandam et ad facilitatem commutationis et commortiao bounda

ra quae facilius comparanda, quae ad usus humanas p' necessario p'aequisita

ipsi h'oi adinuenerunt u'g nummi quib' uol illius p'etis, hoc uol illo

caractere insigniti.

Honori a' uoluntaria d' g'ibita alicui in testimonium uirtutis et

d' collentia quae in illo e'.

Gloria e' clara cum laude notitia f'uit simile testimonium.

d' collentia a multis p'p'ito uerbo et fama edelobratum.

Bona corporis p' pulcritudo, sanitas, uiaaetus p'o arum et eod.

Bona animi p' duplicia n'p'e naalia quae nobis a naa conseruntur,

u'g acumen intellectus, p'natitas, memoria, propensio ad uirtutem.

alia p' u'quisita, u'g f'etia et aliae uirtutes naales intellectus et

uoluntatis g'us addi possunt quae diuinitus h'oi communicantur, p'et

uirtutes super naales: p'p'et triplicia illa bonorum gra' t'nd

edelobriores de beatitudine f'uerunt p'etee.

p'a affert beatitudinem consistere in bonis aeternis, ut p' diuitiae

honores, gloria, potestas: in g'us suam p'ouant felicitatem politici.

scdā beatitudinem in bonis corporis collocat et quibus potest bonis voluptuariis dū.
Tertia in bonis aē ut sit pax et iustitiae et quibus sit philosophi

Conclusio prima

Beatitudo quod nulla tenus consistere potest in diuitiis.
probat de 3. Thomas et d. Augustinus quod scilicet illos summum bonum
potest ut quid deterius bonum, cum nihil fiat melius conjunctione deterius,
at diuitiae sunt inferiores ipso et ad sum ordi inantur tanquam ad finem ergo
obest illud ecclesiasticis pro ubi dicitur p̄eunice obediunt oīa ergo illis
consistit beatitudo.

R. cum distinctione p̄eunice obediunt oīa quoniam ad multitudinem stultorum
quorum infinitus est numerus sic concedo, quoniam ad sapientes, nego.
unde proverbiorum dicitur tertio quod prodest stulto diuitias habere,
cum sapientiam odore o potest. et sententia philosophus est quod pro
stultis appietis si o qua occurrunt sed qua latent inderitis,
miseri sunt, sordidi, turpes ad similitudinem parvorum suorum
et tristes palti, o et ista solida et p̄eunice sollicitas.

Conclusio scdā.

Beatitudo o consistit in honore.

probat quia beatitudinem nihil est melius sed honore datur aliquid melius,
ergo in illo o consistit beatitudo.

probat minor quia honor est signum solo modo virtutis et excellentiae.
ergo virtus et excellentia praesupponuntur ut maius bonum et
quidem dici potest, de gloria et fama.
probat scdō beatus aristoteles pro etigi cap. 5. honor o est in honorato sed honorante,
argui beatitudo debet ad in beato, ergo et edā
non vobis quod deus o sit intrinsecus in beato. sufficit enim ita ut
ut noqueat auferri honor am facillime auferatur, ut potest dependens
a libero arbitrio o honorati sed honorantibus.

Conclusio Tertia

Beatitudo o consistit in potestate et imperio.

probat quia potestas et imperium habent annexas angustias, odium,
timorem, iuxta illud eodē prologium necesse est multos timere quod
multi timont.

Confirmatur de s̄d̄nca. simul ista posuit deus odium et negum;
ergo cum beatitudo sit bonorum oīum aggregatio mala oīa excludens
ergo potestate et imperio consistere noquit.

Conclusio Quarta.

Beatitudo o consistit in aliquo bono corporis.

probat beatitudo est bonum quod propter se desideratur et o propter
aliud, sed bona corporis ordinantur ad bona ad sicut ad finem ergo
ergo illis o consistit.

Confirmetur quia si illis confisteret o praestaretur animantibus dignitate secundum
cum da sint eorum utriusque et per bona corporis a multis animalibus superatur quod
fuerit quod nescis

Nos aper auditu ling uisu finita gustu.

Ubi odorata praecedit Aranda tactu.

Conclusio Quinta

Beatitudo o consistit in uoluptate.

procur po et scriptura sacra ad romanos po regnum dei o a se a reg potus.

procur ratio beatitudo o summum bonum oem excludens molestiam sed magis
molestia uoluptatem committantur ergo in illa o consistit beatitudo.

procur minor uoluptas prudentia et ratio usum impedit aam in sexuitatem

Quodigit: ergo ut eam unde si beatus quod efficere posset nihil eam est quin potius
Quod beatus o dicantur.

Si aut nomine uoluptatis intelligatur dolectatio aae, in illa o consistere uidetur
Beatitudo, quia talis uoluptas eam sit quod de bono possesse supponit aliud bonum
quod eius adaptione potius consisteret beatitudo.

Nec obsta quod ultimum in intentione o primum et principale in intentione
sed dolectatio o ultimum in deffinitione ergo erit primum in intentione.

R. nudo eam quia illud aegoma o ualeat quia ultimum o deffinitione prouidet
ab alio in gre eae efficientis tunc o illud a quo pendet erit primum in
ordine gratiae et intentionis simul.

Conclusio sexta

Beatitudo o consistit in bonis aae.

procur quia bona aae o officia eius potius habitus operacoe sed in nullo eorum consistit ergo dea-

procur minor o in officia aae, nam de ipso quo quis oet quod oet beatus, o in pois.

propter eandem rationem: o in habitibus quia illi o propter aliud: o in operatione

aper operationem possidetur immediate beatitudo obtinua

Conclusio ultima

Vera et perfecta beatitudo in solo deo consistit.

procur de salmista satiabor eum apparuerit gloria tua. et alibi:

Qui replet in bonis desiderium tuum.

procur ratio quia deus o bonum sufficientissimum, eum in de fit ois bonitas o perfectio,

ita ut in se possessus, o potest o excludere o malum, satiare potius appetitum
et consequenter o beatitudinem nostram obtinua.

Questio secunda

In quo consistat beatitudo foalis

Nota po beatitudinem sic sumi dupliciter, pro statu et pro officio beatitudinis,

Quae inter se multum differunt: eorum o in apud ois multa requiritur adfectionem

beatitudinis completum et perfectum o quae o requiritur ad eius officium o

ad statum beatitudinis pertinet earentia doloris et tristitiae quae tunc o pertinet

ad eius officium nam Christus inter summos dolores et tristitias semper fuit beatus

Sic aliquis $\frac{200}{100}$ et claudat sit aut exeat ad eam habeat primum hoc imperfectum
habet in officium primum cum sit ad radale.

Noto 2do beatitudinem formalem secundum officium consistere in aliqua operatione,
qua summum bonum possideatur, cum beatitudo sit ultima boni perfectio, sed
ultima boni perfectio & operatio ergo et eadem cum consistit in aliqua potestate aut
habitu, potestate aut habitu sit actus actus primi ordinati ad actus secundos
sive ad perfectionem ulteriorem.

ut referunt per quod pota et habitus sunt perfectiores actus entitativi sed magis
entis nam actus est in perfectione pota et habitus adeptius et possidius, sunt
quoniam consequendi et possidendi ultimum, quod sic maxime attenditur.

Nec refert qdo quod substantia nemp gdo o post ordinari ad accidens nemp
ad quam operabdm cum pfectus o ordinatur ad imperfectus.

R. In hic o ordinari perfectius ad imperfectius tangam in ultimum suum ultimum
sicut in finem qui per alium in finem quo, sicut tangam in illo quo optineat et
possideat finem illum ad quem ordinatur nempse idem.

Nota tertio operationem illam delectare procedere ab ipso beato: quia cum
illa sit perfectissima possessio beatitudinis debet esse operatio perfectissima,
et consequenter vitalis ergo debet procedere ab ipso beato cum de ratione
actus vitalis sit procedere a principio interfecto.

Actus intellectus sit proinde et a principio intelligibili.
 Quia et darentur, quod alii contendunt, per aliquem constitui in actu de
 intelligentem per operationem ab aliis productam: quoniam ille modus operandi
 est naturalis sed potius contra est saltem praeter naturam idcirco nullo
 modo potest constitui operatio perfectissima.

Nota quarto operam illam o pot de alienius proe substantia sed Am casuali,
 Quia Causa & operatio propria creaturae casuali qua tali; ergo debet de apoa
 feli. propria a tali aliaq in Oruta in capacia Causationis.

Deus potest intellectus solvendi ut videat Deum ut in se d' ergo stoculus
corporalis om' poterit sic solvendi.

R. ergo etiam, disparitas a quod dicitur quatenus intelligibilis o sit extrinsecus
intelligibilis qui sentitur in eo intelligibile nunciam corporalis habet pro adaequato suo ob-
iectum quod dicitur potest consistere ad hoc sicut auris o potest audire nec oculus
audire, ita nec oculus potest deum videre quia a extrinsecus finis.

Nota quinto ad statum completum beatitudinis concurrere plures actus prout
Rationalium intellectus scilicet et voluntatis pro immo intellectus dum contemplatur
Deinde voluntas cum amat et in illo solvetur. auditur angelus questionem
Inquis ut si actibus consistat officia beatitudinis, ita ut illos habito processerit
Aliisq; ceteris conclusis beatus sit: qua de re trop potissimum est sententia.
pro d. s. Thomas. Quodlibet 2. q. 90. art. 1.

Secunda s. agonia dicentis consistere in solo actu intellectus
Sed s. agonia dicentis consistere in solo actu voluntatis nomen in frustratione dei
qui actus s. agonia dicentis consistere in solo actu voluntatis nomen in frustratione dei
Tertia s. agonia dicentis consistere in solo actu voluntatis nomen in frustratione dei
Actu tum intellectus tum voluntatis. s. agonia dicentis consistere in solo actu voluntatis nomen in frustratione dei

Conclusio prima

essentia beatitudinis consistit adaequate in solo actu voluntatis: nam
contra scriptum.

probat per quod beatitudo finalis est consequentia et possessio summi boni; sed actus voluntatis
est talis ergo et eadem
probat minor actus voluntatis est attrahit ad se magis sibi sibi sitit presentem obtem
sed potius digne dicitur in obtem concipitur per modum impulsus vitalis et
dignificationis eiusdem in rem amaram ergo actus voluntatis est consequentia
non possessio obtem.
Declaratur autem actus illa voluntatis vel sit desiderium vel gaudium
sive delectatio, vel amor obtem. et desiderium quia supponit absentiam obtem
non gaudium vel delectatio quia est quies in bono iam possessio ergo supponit
possessionem boni et consequenter est ipsa finalis possessio boni nam beatitudo:
omnis potest de amore quod quidem talis actus abstrahat a presentia et absentia
obtem. posset enim quis ad beatum omni fieri obtem atque ad hoc est possideatur
summum bonum sed hoc est impossibile ergo et eadem.

Conclusio secunda

Actus voluntatis ad quidem partialiter pertinet ad officium beatitudinis; sed
non consequentia et tanquam proprietas.
Quae conclusio de iam dictis sequitur: cum enim actus voluntatis nullo modo
sint consequentia et possessio summi boni; sed non sequantur ad praedictam
possessionem, bene sequitur illum non consequi ad beatitudinem, etiam ad
officium pertinere. probatur sequenda illud non dicitur et pertinere ad officium
Alioquin quod est per rationem ad quam alia consequuntur, quae autem consequuntur
habent rationem proprietatis atque ad contemplationem dei consequuntur.
Actus amoris et gaudii ergo illi actus est pertinent ad eius officium sed non
proprietates.

Conclusio tertia

essentia beatitudinis consistit in solo actu intellectus ita. Gregorius per 2. Quasi zant
probat per auctoritatem scripturae facere quod annis 3. de 1. ubi expressus est
haec vita aeterna ut cognoscant et vident deum: atque vita aeterna
est beatitudo ergo illa consistit in cognitione intellectus.

probat quod beatitudo essentialiter consistit in illo actu, qui est consequentia et possessio
summi boni; atque actus intellectus est talis ergo et eadem.

probat minor ille actus est consequentia et possessio summi boni qui facit illud
obtem presentem, et ita sibi sitit nam intellectus, ut illo frui et saturari
possit, atque hoc facit actus intellectus qui deo dicitur appropinquatio et
conversio obtem ergo in illo consistit beatitudo finalis.

obtem voluntas est potentia perfectior quam intellectus sed beatitudo
debet consistere in operatione potentiae perfectissimo

ergo in actu voluntatis consistit.

R. primo modo videtur nam videtur quod intellectus et
eius operationem simpliciter operari, imperfectione voluntatem
et quocumque eius operari hoc omni colligitur ex Aristotele qui ait contemplationem
esse nobilissimam ad naturam simpliciter et unde videtur naturaliter
unde quod intellectus habet ultimum perfectum se habet ad unum quod est simpliciter et abstractius
bono modum perfectiorem habet tendendi in obiectum suum illud nempe ad se attrahendo
voluntas autem attrahitur ab obiecto et quodam modo ab illo patitur: sed nobiliter agere
et attrahere quam patitur ergo et eadem. Unde quod voluntas ut pote potest esse in sua
operatione dependeat ab intellectu ipsam illuminante: intellectus vero sic dependet
a voluntate quia primam suam operationem operari est independentem ab illa.
Videtur refert quod voluntas et eius operari sit simpliciter libera etiam intellectus.
et omni de liberum et perfectum necessarium ut patet in amore beatorum qui est
sit necessarius et in perfectione amore libero hominum viatorum.
R. secundo diffinuitur per intimam modo assumptum, quia si actus voluntatis
sit perfectior actu intellectus suus, non enim in potest esse simpliciter consentiens et
possessio summi boni, qualis debet esse actus ille in quo consistit officium beatitudinis.
Obiectum igitur beatitudo est possessio ultimi finis ut sic ergo est actus voluntatis.
probat eadem: quia ultimus finis ut sic est summum bonum ut sic atque soli
actui voluntatis competit ut possessionem summi boni bonum omni obiectum
voluntatis et intellectus ergo et eadem.

R. modo etiam ad probationem dico minorem si licet ut sic videtur est rationem
formalem sub qua concedo, si videtur est ratio in qua sunt obiectum quod, nego.
Sensus est quod summum bonum ut sic sub ultima et simplicissima ratione bonitatis
non attingi potest a voluntate cuius obiectum formale quo est ratio boni: simplicissima
autem habet rationem sub qua, cum sit unum quoddam et intelligibile, potest enim
ipsa attingi ab intellectu sicut ratio veri potest attingi a voluntate quia
ipsa est quoddam bonum et appetibile, non necessario, ut sub eadem ratione
simpliciter possideatur eligendo obiectum sub qua fuerit appetitum, nam ut videtur appetitur
a voluntate sub ratione desiderabilis vel utilis attingitur. Unde agitur sub
ratione sapienti.

Dices per eandem rationem possidetur aliquid bonum per quam appetitur, atque
summum bonum appetitur per voluntatem ergo et eadem.
probat maior cuiusque desiderium correspondet consensio ergo per actum voluntatis
qui supponit desiderium possidetur summum bonum.

R. modo maiorem si subitum non habeat unam rationem, ut lapis qui per eandem
rationem naturalem appetit contrarium fertur ad contrarium et inde videtur sic concedo
si habeat plures rationes, nego, nam avarus per voluntatem appetit aurum illud in
approfondit et possidet per manum suam per voluntatem appetitur beatitudo
etiam in intellectu approfonditur.
ad probationem maiorem R. correspondere consuetudinem late sumptam ad
aliquam ad implicationem cuiusque desiderii: etiam si sumptam, quod sit
videtur possessio obiecti ut patet in presenti ubi nullus actus voluntatis potest dici
consuetudo stricte sumpta.
Obiectum tertio beatitudo est possessio dei ut in se est atque amor dei tendit
per illum ut in se est, etiam in ipso qua potius attingit illuminat in intellectu,

ergo beatitudo consistit in auctoritate et o in intellectu.
R. nōdo autem pro p̄ta parte: nam iūto magis tendit in dūm ut in p̄o q̄m amor
videre dū deum nihil aliud ē q̄m dūm unūq̄ in vāo obī intellectui dātū
unūq̄ vāali et intima: itaut communiet p̄ipsum intellectui p̄ modum
tri absq̄ p̄o media: amare vero ē vniū vāaliter p̄o tū affectu
quē unū potest reperiri om̄ inter res absentes.

Sed amor est m̄o unūq̄ aut amari dicitur transformari in suam naturam
ergo et cō.

R. dū unūq̄ respectu p̄ hoc q̄ mouet voluntatem et illam ferat in obī
q̄llam q̄i de p̄a p̄o p̄o et unūq̄ vāi amata ē in dū unūq̄: possit
q̄ obī ad p̄o attingit q̄ requiritur ad vāo p̄o possit.

Obes quarto p̄ beatitudinem intelligimus quidam appetitus in bono aliquo complete
saturatus: atq̄ talis quid ē actus voluntatis nōpe gaudium ergo et cō.

R. dīgdo maiorem p̄ beatitudinem sumptam pro p̄ta beatitudine concedo
sumptam pro officio: status om̄ beatitudinis consistit in foali
saturate: officia tū in radicali saturate id ē in dū ad quod nata
p̄o p̄ta et foali saturate ut q̄dā dū completum: sicut ad vāo
sequitur visibile.

Obes quinto: beatitudo ē ultima q̄ p̄fectio atq̄ actus intellectus ē ultima
q̄ p̄fectio: ergo et cō.

Pr̄ter minor q̄ vāo q̄d in p̄a ad actum ultimum om̄ nōpe ad amorem.

R. dīgdo maiorem ē ultima q̄ p̄fectio id ē actus aliquis dū p̄a concedo:
ē actus tūo ultimus quo nullus ultior p̄o possit: nō: alius om̄ sola dīlectio
est officialiter beatitudo.

Sed actus intellectus ordinatur ad actum voluntatis nōpe ad amorem atq̄
ultimus finis ē potest ordinari ad aliud ergo et cō.

R. dīgdo maiorem ordinatur ad amorem tanquam ad effectum: concedo:
tanq̄ ad finem: nō sicut qui dirigeret actionem suam ad finem.

Sed dicitur ordinare ad visibile tanquam ad finem et posterior sit q̄o et q̄o sit
cō illius: Obes sexto: beatitudo consistit in p̄fectissima unione cum deo
atq̄ aptus unum deo p̄ actum intellectus finis et voluntatis quam p̄
actum solius intellectus ergo beatitudo consistit in actu utriusq̄ p̄o.

R. dīgdo maiorem beatitudo consistit in p̄fectissima unione cum deo
q̄ nōpe et in vāo possessionis et consecutionis: concedo in unione
p̄fectissima et tūo vel beatitudinis: nō: o debet ergo illa unio
ē tūo ad dū modos unīendi: nō ē p̄fectissima in vāo dū
aliis deberet consistere in unione hypostatice: quā ē oīm p̄fectissima:
sed debet ē m̄o unīenda in vāo cōsequendi et possidendi: q̄ ē unīendi
unīoni quē habetur p̄ actum voluntatis ut supra dictum ē sed tū
unīoni quē habetur p̄ intellectum unde p̄dū hoc nō ē minor arguti
de cō.

Obes septimo: beatitudo ē ultima quid ē saturate beatitudo cum sit ultimus finis:
atq̄ quid ē gaudium de bono ad dū ergo beatitudo consistit in actu
voluntatis.

De bono ad eptō.
De 8. s. beatitudo consistat in solo actu intellectus tñi & satisficitur
intellectus & tñ voluntas atqui hoc ē incommensurabile qd qdē relinquatur
talif & tñ in desiderio habendi & daturā voluntatis & sic optatur
saturatur eius appetitus ergo et cā.

Et inde dato qd d eus impedit illam uoluntariam actum uoluntatis
 qui in uideret d eum potest ad huc d ei officialiter beatus p t o complete.
 uoy uofert qd illa ad huc aliquid desideraret: qd ad hoc ut aliquis sit
 officialiter beatus o requiritur ut nihilominus desiderare potest sed utrum ut
 nihil desiderare quod d t nāc beatitudinis officialis et radicalis o
 congratur o debitum et naturaliter consequens.

potest autem gā cognitio p̄eunire ut o ē possessio eiusdem ergo ista.

2^a cum sit nos spiritualis & potest alio modo percipi et possideri qm spirituum
et p intellectum sicut color & potest percipi nisi p visum sonus p auditum
et eva: et ex illa possessione oritur qd ex illo tanquam iam in nostra potestate
constituto possumus eam delectationem percipere: aliter am ex nos habet.

petes potius regnare ad fructum beatitudinis completum?
R. regnare pro amorem et delectationem, quia nemo cogitur propter beatitudinem
qui et amet Deum et illo fruatur atque delectetur.

tertio requiratur omnis boni tam interni qm aeterni possibilis
Acquiri de beatitudine officiali et radicali quae declarandi visio.

ga cum deus sit ens simplicissimum et indivisibile, et dicitur pot
indivisi et participari diversitate et inaequaliter

R. negatio qd eum beatitudo correspondeat mixtis. movta em o sint. equalia
consequenter o u em beatitudo equalis. qd em patet de qd unisq. cap-

In domo patris mei mansiones multe sunt item de illo sicut stella differt
a stella in claritate ita et etiam
ad rationem dubitandi: et illam diversibilem participationem o prouidit et
parte obli, sed et parte actus uidendi: sicut et claritas solis sit simplex et
indivisibilis, inaequaliter in participatur ab aquila et noctua.
Petes tertio an ingo sit appetitus naturalis ad beatitudinem?
R. po. go. o habere appetitum naturalem ad claram dei uisionem cum
appetitus naturalis sit quidam pondus et inclinatio naturalis ipsi natura mixta
ab auctore naturae, in ordine ad suum bonum proprium et naturalem perfectionem
sine ulla actu desiderii elicitio, qualis est appetitus lapidis ad centrum:
go. am. p. dum suam naturam instata suo naturali uoluntatem o competat clara
dei uisio recte. g. Thomas per parte Quasi in art. o congruenter o habundantem
nullum appetitum seu inclinationem naturalem ad quomodocumque uisionem:
frustrationis omni de illo appetitus naturalis, cum naturaliter patitur o potest:
sicut frustrationis de lapidi appetitus centri si ad illud naturaliter moueri
o potest: et contra sicut naturaliter debetur lapidi ultima dispositio ad
appropinquandum finem sui appetitus quae est grauitas ita go. naturaliter debetur
gratia quae est ultima dispositio ad beatitudinem: quod in falsum est
hoc uisum est. go. o deatur naturaliter eapag beatitudinis:
si omni naturaliter o sumitur ibi pro ut opponitur supernaturali, sed contra
naturalis de o contra naturam go. beatificari quae nomen beatitudo consistit
in actu intellectus cui competit go. et supernaturaliter: uelut quod
R. p. do go. o habere quidam pondum o obediuntialum, seu quidam incompletum
inclinationem naturalem et radicealem, ad claram dei uisionem: quae am
potest obediuntialis o quidam ordo positius sed proxima et immediata
o repugnancia uoi ad aliquid quod potest fieri per ipsam uel in ipsa,
proportim ab agente super naturali.
peritur, go. proa intellectiva quae est in go. de natura sua, o uis quaedam
generata et incompleta ad claram dei uisionem: quae in beatitudine perficitur
et completur per numerum gloriae.
Et et deatur incompleta, o propterea potest naturaliter compleri,
quoniam o incompletum desideret naturaliter compleri: incompletio omni
illa prouidit a natura, et o ab accidente: sicut et uis uidendi in noctua
deatur incompleta et tam claram uisionem solis quam sit in aquila
o potest in naturaliter proa uisus noctuae ita perfecte compleri sicut proa
uisus aquilae.

Quaestio tertia
De beatitudine
naturali

Qua tota quæstio præcedenti dæmonstratur quod beatitudo supernaturalis et cum proportionem
possint aptari. beatitudini naturalis quæ in de beatitudine spiritualis parca dicimus.
Beatitudo naturalis quæ dicitur summum bonum antequam ad quod homo secundum suam naturam, sed deus
et elevatione gratiæ et in partibus naturalibus constitutus potest pertinere.

Conclusio prima

Beatitudo naturalis consistit in contemplatione veram a maiori abstractam.
probat: talis contemplatio est perfectio operis perfectissima naturalis ergo in ea consistit beatitudo naturalis.
probat: autem talis operatio habet obiectum perfectissimum scilicet deum, et alias substantias maiora
aperiet: atque de obiecto habetur perfectio actus, ergo et de ea.

Conclusio secunda

Ad beatitudinem naturalem requiruntur virtutes morales. Ita Aristoteles qui dicitur
beatitudinem in speculativam et practicam et per hanc nihil aliud vult quam virtutum
virtutum.

probat: nam quia alias posset quis dici beatus et vitam ducere turpissimam adeoque iniquitatem
cum non a quibus animi pronuntiat a propriis et virtutibus virtutum.
confirmatur: quia actus virtutum sunt ornamenta ad quæ debent dirigantur beato.

Conclusio tertia

Ad statum beatitudinis naturalis requiruntur aliqua bona tam corporis quam eterna ut
moderata aliqua facultates sanitas et cetera.

probat: quia eorum quibusmodi bonorum posset inter turbare quietem beati, cum
in illo statu anima in suis operibus dependeat a corpore, si corpus aliqua molestia ut
fame frigore et cetera inquietetur, in anima facile impeditur in suis operibus.

Nec obstat quod quidam patres graviter reprobandant Aristotelem ita sponte putarent
omnes illi sancti patres Aristotelem constituisse beatitudinem in illis primariis et essentialibus. tam
parvo et consuetudine vel potius dispositum id tamquam in præiis dispositionibus
ad faciliorem actionem operum.

Disputatio quarta

De voluntario et involuntario.

Quæstio prima

Quid sit voluntarium, liberum, et involuntarium

respondetur in superioribus quæ ad beatitudinem et finem ultimum sunt spectant
Respondetur ut de actibus humanis quibus ad illum pervenitur aut ad devocetur aliqua res
consequamur. Sed quia actus est humani ad deum boni vel mali moraliter, respiciamus
sit voluntarii: ideo pro de voluntario dicendum occurrat simul et de involuntario ut contraria
ista sed posita magis elucidentur.

Nota pro quod aliquid dicitur voluntarium ab ordine quomodo dicit ad voluntatem: aliquid enim potest dicitur
ordinem ad voluntatem vel sicut obiectum ad potestatem et sic res voluntaria dicitur voluntaria
mali in voluntate vel ut operatio ad suum principium, et sic omnes operationes quæ procedunt a
voluntate dicitur voluntaria: eodem modo per ipsam voluntatem immediate ut voluntates,
voluntatis operationes dicuntur actus directi si vero modice de aliis potest per applicationem
voluntatis agitur quæ de voluntario sit modo.
Nota pro voluntatem per potestatem eadem et ideo tendere in suum obiectum præsupposita
cognitione illius ita ut obiectum cognoscatur secundum suam naturam et circumstantias.
Inclinatio autem naturalis ut lapidis tendit in contrarium finem prævia cognitione contrarii.

Conclusio

voluntarium dicitur ab Aristotele libro 1. ethicorum cap. 10. quod a principio intrinseco cum cognitione
vel per singulorum in quibus est actio vel per brevius voluntarium quod a principio intrinseco
cum cognitione finis.

Ad voluntarium sumptum pro actu nihil aliud requiritur quam ut actus procedat
a voluntate. Idem proprium suum modum operandi. Sed cum cognoscitur finis.

atque hoc totum exprimitur in ista definitione. Ergo ut eda
probatur minor proprius modus operandi voluntatis et operari eum

cognoscitur finis. Sed uti et ipsa voluntas et principium intrinsecum
operanti, ergo ut eda

probatur. Sed a contrariis involuntarium dicitur quod ab extrinseco
vim infertur. Unde quia accidit penitus ignorantiam infra dicitur.

ergo voluntarium est quod procedit a principio extrinseco. et eda de hoc
collige per alii proprio inveniunt voluntarium ubi inveniuntur propria et

probatu cognoscitur voluntas et voluntarium. Unde quia hoc habet perfectam
cognoscitur actus humani sit proprie voluntariis. Dicitur autem quia o habent

probatu cognoscitur nisi valde imperfectam. ideo o dicitur o
actus perfectus sed non imperfecte voluntariis ut cum dicitur dicitur

Quaestio 2.
Collige. Sed o voluntarium est liberum sed voluntarium comparari
ad liberum ut inferius ad superius nam liberum est voluntarium

o am o voluntarium ad liberum ut patet in amore beatorum
qui est voluntarius et o liber

probatu quod ad voluntarium sufficit quod procedat a principio intrinseco
eum cognoscitur finis. Nam aliquid aliud addit nomen procedere a

principio operante eum in diuina et in determinata ergo et eda.
probatu etiam cum aliquid includit gradum aliquid officiale et supra illud

addit alium, prius illo gradus et prius et posterioris atque per hoc
voluntarium igitur dicitur in necessarium et liberum.

Actus liber est qui procedit a principio intrinseco operante eum in diuina
unde ratio circa illum actum, ita ut nullis oibus necessitatibus ad

agendum possit agere et o agere.
Actus necessarius est qui procedit a non determinata circa totum actum

et o hoc satis sit per partem quaestiones in qua quaeritur quid sit
liberum.

Conclusio 2a
Volentum est quod procedit a principio extrinseco nihil conferente passio

ubi nihil conferente passio debet sumi positum et o solum negativum
sunt sensus sit quod volentum est id quod infertur a principio

extrinseco contra inclinationem positam passio sine resistente passio
ut si lapis proiciatur sursum quia per gravitatem suam

venit, dicitur talis motus est voluntarius malentus.
probatu an sit idem volentum et involentum.

2. quod confundit. sed nemina o idem, nam malentum

Dicitur illud gradus contra inclinationem naturalem ut iam diximus
de motu lapidis sursum. involuntarium autem est contra appetitum
elicivum ut si oculi alicuius ita vim aperiantur, dicitur illa
vis involuntaria quia est contra appetitum elicivum videtur.

Tunc requiruntur conditiones ad involuntarium.

Prima est ut principium effectuum sit extra eum qui patitur involuntarium
scilicet ut factum illud quod patitur involuntarium est concurrens effectui
operando, sed non passivum recipiendo.

Tertia ut repugnet inclinationi facti patientis involuntarium, unde
motus ocularis mobilis, quod si diceret inclinationem non repugnantem
ad illum si diceretur navis de involuntario sed propter naturam

Conclusio secunda

o datur voluntarium om indirecte sine aliquo actu voluntatis saltem interpretativo in illud voluntarii.

probatur quia o datur voluntarium in actu suo nisi sit a voluntate vel formaliter vel virtualiter vel interpretativo operante ad quod omissio ut dicimus in praecedente conclusione o a voluntate formaliter operante ergo o ab illa interpretativo aut virtualiter operante.

non sufficit quod voluntas habeat se permittens: alias dicerentur omnia peccata o d d d voluntaria. Dicet voluntarium virtualiter dicitur quod o voluntum virtute prioris alicuius actus formalis, ergo voluntarium indirecte includit omni actum formalem voluntatis.

R. si ergo andans: si li virtualiter sumatur proprie, concedo: si sumatur improprie et prout quidem o quod interpretativo, ergo prout am modus includit actum, sedus vero o, sed ad illud sufficit quadam dependentia a voluntate, inquit o agit cum potest et debet ut supra dictum.

Conclusio tertia

o post dari voluntarium indirecte sine formali advertentia intellectus qui respicit ad ipsum in particulari d d sine actuali: consideratio illius o potest in dari sine advertentia interpretativa aut virtuali. pro eius evidentia.

Nota actum ut omissionis sacri pro eo considerari tripliciter: po eum ad uoto me po et tondri audire missam hodie sic et nunc: et hae o advertentia formalis.

o eum ad uoto in eo aliquos actus o preceptos ab ecclesia, et o ad uoto qualis in gn particulari o d in uoto: hic va omissionis sacri o advertentia interpretativa.

Inquit nunc de advertentia illa preceptorum ecclesiae in confuso et in eo possum et o deo d d uotum in cognitionem obligationis audiendi hodie missam in particulari: et sic si habet intellectus ut prudenter iudicari potest, quod advertat ad hanc obligationem in particulari: et hae o advertentia sine cognitione interpretativa.

Tertio denique cum me po, me po modo advertat ad auditionem sacri, et hae modo nulla o advertentia, unde me ullum voluntarium indidem indirecte.

probatur po pars conclusionis omissiones quae fiunt p in advertentiam inenibilem, id est po possumus habere notitiam uti quam omissimus dicuntur preaminoze et consequenter voluntario atqui nullus ibi habetur actus intellectus formalis terminatus ad actum.

gn particulari ergo o eum po eum po voluntate ut po voluntarie atqui voluntas o potest operari sine ulla cognitione intellectus, eum nihil sit voluntum quod sit praecognitum, ergo si o eum formali cognitione, saltem eum interpretativa aut virtuali.

Confirmatur omissio precepti quae sine o advertentia o d praecaminata, eum voluntas si habeat more negative ad illam, sicut voluntas docucentis ergo o d voluntaria sine advertentia saltem interpretativa.

Dicitur omissio o d voluntaria nisi sit in potestate voluntatis excedere actum vel o excedere: sed sine cognitione terminata ad obitum in particulari: id est sine advertentia formalis o d in potestate voluntatis excedere actum vel o excedere ergo et eum.

R. si ergo minorem: sufficit omni ut sit cognitio obit in confuso de qua potest intellectus facile d d uotum in cognitionem illius in particulari ut supra dicimus: obit primo voluntarium dicitur quod procedit a voluntate ut a principio atqui o potest aliquid procedere a voluntate nisi sit operatio obitata vel imperata, aut saltem huius operatio ergo voluntarium includit actum.

R. si ergo maiorem, quod procedit a voluntate directe vel indirecte, concedo: directe huius ergo: similiter si ergo minorem: o potest aliquid procedere a voluntate nisi sit operatio formalis aut interpretativa, concedo: nisi sit determinate formalis ergo.

adventu aduersioni in effectu omisso aduersione subsequente. ut aut aduersionem
am qd supponit preceptum aut obligatio, & voluntarium in p. ca

Quod sit postea voluntarium actu per ipsam obligationem, ut supra.
 Ad confirmationem dispo. andreas: ommissio sine obligatione potest esse libera in actu,
 Nego, in potestate, concedo: ad probationem nego assumptum nam si cum sit aliquid
 voluntarium aut liberum nisi voluntas operetur in illud aliquam
 causalitatem saltem interpretativam soluta am obligatione ponendi actum,
 voluntas potest operari ullam causalitatem in actu ipsam ommissionem ut
 iam sepe diximus consequenter potest dici agere voluntarie aut libere precisa
 obligatione.
 Obij. qui die profano tempore quo celebratur missa applicat se eufus,
 ponit voluntarie eam ommissionem missae, atqui qui eam ommissionem est voluntaria
 in ipsa ommissio voluntaria est ergo potest dari voluntaria ommissio sine
 obligatione.
 prout minor: in naturalibus eam possit et eam privationis quae est illi necessario
 sequitur sicut eam gratiationis et eam corruptionis, ergo et eam.
 R. dispo. maiorem ponit voluntarie eam ommissionem missae naturaliter, unde in potestate
 concedo: formaliter unde in actu, nego id est qui applicat se eufus tempore missae
 die profano in quo nulla est obligatio audiendi missam, ponit quidem aliquid
 quod impossibile cum missa, quod est id naturaliter eam ommissionis unde eam
 ommissionis in potestate, quae est eam actu si est obligatio: sed non ponit illum eufus
 quod impossibile cum missa quatenus est eam ommissionis missae formaliter et
 in actu: quia ad hoc ut effectus positivus sit eam privationis formaliter et in actu
 sufficit quod effectus positivus sit incompensabilis cum forma aut positivo quo
 privatur sed requiritur ut appellat formam illam aut positivum vel saltem
 ut forma illa sit voluta sicut ratio dispositionum privationum ad ipsam:
 aliquid enim quolibet per substantiam quae de novo introduceretur in materiam, est
 eam actu privationis sicut formam possibilem quod est absurdum: sicut dicitur
 forma ignis quae introducitur in materiam ligni putridi et tunc eam privationis
 forma ligni, unde est ad rem, ad quam forte disposita erat illa materia ratio
 putrefactionis, est autem forma ignis aut boni: ita enim est praedictus eufus sit
 quod impossibile naturaliter cum missa quia tunc non supponitur in sulto voluta
 actum audiendi missam potest dici illi eufus eam formalis et actualis
 ommissionis missae.
 Sed si quis tunc sequatur eufus illum est eam ommissionis missae ut est privatio quae
 nullum est voluta, est autem eam ommissionis pro ut est negatio.
 R. nego assumptum cum enim ante eufus illum semper fuerit negatio conditionis
 cuius missa potest dici illa de novo eam a eufus cui praesupponitur et
 est haec solutio diligenter notanda et ut pote fundamentum solutionis multarum
 objectionum in hac materia.

QUESTIO Tertia

AN voluntas

Nota primo magnum esse discrimen inter haec tria necessario impediri et cogi
 sicut voluntari.
 Necessitatem et determinari ad unum sine potestate ad oppositum: sicut lapis
 accessit ad motum idcirco.
 impediri et habere obstaculum operis alicuius actionis sicut naturalis
 sicut praeternaturalis: sicut eandem legem impeditur non eufus et lapis
 non contra detentus non affluat sursum motu vacui.

Cogi seu uoluntari quae solum in de differunt qd cogi dicatur de uoluntatibus
Voluntariam de o uoluntatibus & cum aliqd debeat aliquam actionem
motum a principio de se ipso, ipso passio uoluntatis ut dicimus supra quae
Nota qd actum uoluntatis alios de elicito, alios imperatos: eliciti sunt
qui procedunt immediate ab ipsa uoluntate ut amor & desiderium, sps & cda
Imperati qui procedunt a uoluntate mediante alia potest ut uisio quae elicetur
Ab oculo de imperio uoluntatis. his notatis

Conclusio prima

potest uoluntas cogi quo ad actus imperatos, et quo ad eorum cessationem.
Prout uoluntate nolente ut oculus uideat, potest oculus cogi ad uidendum,
si ut p uim apperitur passio ut qd uolens de uideat apperitur: idem
de auditu, auditu similiter si uoluntas uolit ut pedes progrediantur.
oculus uideat potest impediri si nomen pedes ligantur oculis.
obes primo actus imperatus procedit a uoluntate mediante et p cognoscens a
principio intrinseco ergo o potest et uoluntas.
Actum imperatum sic dici o qui actualiter procedat et imperetur a
Voluntate sed qui sit actus potest, quae de sua debet operari de imperio
Voluntatis.

obes qd actus uidendi oculo aperto o potest dici coactus, ergo uoluntas o
potest cogi quo ad actus imperatos.
Prout audens ille actus sit qdum in elinationem naturalem oculi a quo dm procedit.
tangit a principio intrinseco ergo et ead
R. nudo audens ad probandum dingo audens a principio intrinseco immediato
et qdum in elinationem potest particularis, concedo: a principio intrinseco
mediato, et qdum in elinationem potest uolens nomen uoluntatis, quodnam
habetur in elinatione totius suppositi, ngo: et igitur possit admitti actum illum
uidendi o de uoluntate uolens o uoluntatis, cuius imperio
subdantur: quae potest uolens cum sit prestantior particulari absolute et
et simpliciter denominat suppositum eo actum dum ipsa cogitur,
obstante quod potest individualis operetur qdum in elinationem suam
particularem.

Conclusio secunda

non potest uoluntas cogi quo ad actus elicitos ne qdum p potest de absolute
Prout primo implicat aliquam actum uoluntatis de elicito et coactum.
Prout assumptum qd ille actus sit uoluntarius qd est a uoluntate tangit
principio intrinseco ut supponitur et o uoluntarius, qd est a
principio extrinseco, atqui o a principio intrinseco et o o a
principio intrinseco sed ab extrinseco de uoluntarium et o uoluntarium
implicat contradictionem ergo et ead
Prout qd o essentialiter tale semper e tale, atqui actus uoluntatis
elicito essentialiter e uoluntarius, ergo semper e uoluntarius.
Prout minor qd actus elicito uoluntatis e intrinsecus et de ipso
Voluntarius et o ratio huius quam super additi, sicuti qd e intrinsecus
et de ipso rationalis ergo et ead
obes primo p uoluntatem uolens qdum in elinationem suam
a. ngo eadem disparitas qd cum necessitate, quae e determinatio actum sine
facultate ponendi aliud et actionem procedere a principio intrinseco.

Si patet in amore coactum: quod actio cum importet se a principio se trahendo potest
stare cum de a principio intrinseco.

obsequio deus potest voluntati intransigente adientem aliquid obtemperare quod petrum infundere
amorem ipsius petri ergo potest cogi eum cogi nihil aliud sit quam trahi in actum contrarium
contra inclinationem naturalem.

probat autem quod contraria possunt saltem supernaturaliter ad in eodem subiecto.
R. ergo ad hoc probandum dispo assumptum: contrariaque nullam involuntatem
contradictionem possunt et simul supernaturaliter concedo quod important aliquam
contradictionem negotiorum et odium important contradictionem amoris
inclinatio et accessus ad obtemperandum: odium autem est eversio et recessus ab obtemperando
atque inclinatio est accessus accessus et recessus involuntatem contradictionem ergo et con-
trarium dici potest quod esse amor procederet effectiva a solo deo et sic est accessus et
recessus secundum idem principium effectivum: nam cum amor sit actio vitalis dicitur
esse ordinem ad principium vitale intrinseco eum, scilicet a voluntate actus est
habente et am passive tamen.

Conclusio tertia

potest voluntas tam quoad actus imperatos quam obiectos pati involuntariam
negativam id est impediri ab actibus ad quos inclinabatur.

prima pars patet de supradictis.

probat secunda pars: potest deus positivus obtemperare ad agendum praeuoluntatis deinde quod
voluntati concursus suum ergo potest cogi quod ad effationem actus quod idem est ad
impediri.

probat primo autem deus possit inferre violentiam creaturae.

Ratio dubitandi est, quod cum omnis creatura habeat inclinationem ad obtemperandum deo
quod obtemperare quod ipsi fuerint placita quod deus operabitur in ipsam et in ipsam, et dicitur
contra illam inclinationem et consequenter non violentiam.

R. affirmativa: certum est enim de mones et damnatos cogi ad sustinendas poenas
inferni: ad videri dubitandi R. ad hoc ut creatura dicatur pati involuntariam
sufficere quod cogatur agere contra inclinationem competentem illi ultra eorum voluntatem
sive positivam.

probat secundo autem voluntas esse involuntariam pro cuius solutione

nota primo involuntarium esse duplicem unam absolutam, aliam conditionatam sive
secundum quod: absoluta illa est quae tantum est efficacia, et nulla ratio superari potest.
Conditionata est quae est ad virtutis quae potest superari per actum voluntatis
efficacem id est superatur per

nota secundo ad efficaciam voluntatis cogniti per voluntatem efficaciam internam
secundo ut virtutis voluntatis adhibetur a voluntate itus congruus quod sit et tunc

adhiberi debet et potest: sine quo non impellitur ad perficiendum idolo
tunc actus ipsi summe despicitur interius et tunc voluntatur quod potest dici tunc
efficaciter resistere quod praenotatur

R. cum distinctione: si sit violentia absoluta et efficacia resistendi caat in
voluntarium simpliciter: si autem sit tamen violentia secundum quod caat in
quod voluntarium tamen secundum quod voluntarium autem simpliciter.

probat tertia pars violentiam dicitur oppositum voluntariis sicut enim naturali:

voluntarium dicitur et naturale. petuntur a principio intrinseco voluntatum
cum ab utroque eum voluntatem possit ergo sicut voluntatum caat in naturale
inquit quae earent cognitione, ita caat involuntarium in cognoscibilis,
probat tamen pars quod sit aliquid principium deinde quod propter hoc dicitur
etiam involuntarium secundum quod ergo actio est procedit effectiva ab ipso
principio et tamen deus sed a principio intrinseco sine efficacia resistendi
dicitur et simpliciter voluntaria.

QUESTIO QVARTA

AN METVS CAUSET INVOLUNTARIUM

Sensus questionis. An actio que fit de motu ardente tanquam de causa et principio est effectus,
sed motus est sic ut nisi metus abest actio est libera tanquam actio illa sit simpliciter voluntaria.
Vg. mercator propter tempestatem timens mortem ut illum evadat proicit mores suos
ergo mare quas aliquis multum amat ne proiiceret si tempestas abest. queritur ergo
quia proicitio morum in mare sit voluntaria.
Metus dicitur de instantis vel futuri periculi causa montis perturbatio
Quidetur in metum gravem qui nonne cadit in fontem et constantem nimum et in
metum leviem qui cadit in gressum nividum et inconstantem. quibus premissis

Conclusio

Et quia que fiunt de motu sit simpliciter voluntaria in voluntaria sit secundum quid unde
dicuntur mota involuntaria et involuntaria.
probat per quod motus est Thomas sic dicuntur simpliciter voluntaria que sunt effectus
liberis circumstantiis vel efficaciter voluntas atque ea que fiunt de motu
proiectorum marum in mare in casu allato vel efficaciter voluntas ergo sit
absoluta et simpliciter voluntaria.
probat minor quod proiectorum morum in mare magis placet mercatori quam dicitur
oppositum quod eodem effectus ad illam se determinet et elidatur.
Confirmatur si quis motu tormentorum abnegaret fidem graviter peccaret ergo illa
de motu facta est ipsi voluntaria.
probat per pars quod si proiectorum secundum se voluntas refugit illa ut proiectorum morum
ergo mare in se proiectorum abstracto a tempestate est dupliciter voluntatis imo et
cum tempestate voluntas habet fidem sed in inefficacia illa se tenet
ergo in illius inefficacia voluntas potest dici in voluntaria secundum quid.
obes per Aristotelem tertio ethicorum capitulo 3 et 4. Thomas secundum secundam secundam quaestione 1042 articulo 2o dicunt
ea que fiunt de metu est simpliciter voluntaria ergo et eadem.
R. si simpliciter voluntarium potest sumi dupliciter per pro quod voluntarium
absque ulla admixtione involuntarii. sed pro quod de maiori parte
voluntarium et est primo sensu dicuntur Aristoteles et Thomas ea que fiunt
de metu est simpliciter voluntaria quod patet de voluntate ipsius Thomas loco
citato per verbum: que fiunt per motum est simpliciter voluntaria sed mixta.
obes per quod secundum se tale est simpliciter tale atque in casu supra dicto proiectorum
morum est secundum se involuntaria ut dictum est ergo est simpliciter involuntaria.
R. ergo maiorem: nam de omnia secundum se bona facta sunt propter vanam gloriam
et bona: nam huius est quod actus humani sunt circa bona secundum se considerata
sed voluntas huius circumstantiis que per se mutant ipsa bona.
obes per de maiori parte conclusionis eductur quod quo maiora motus de magis sunt
involuntarium quod saltem nam proiectorum morum in mare de motu
mortis est magis voluntaria quam de motu ulnaris.
R. ergo per quodammodo quod dicimus motum est eadem involuntarium secundum quid.
Dicimus de eadem illius scilicet et per se per se per accidens de quod tollat
effectum inefficacem qui quod de se voluntat ut proiectorum morum
in mare metus ergo scilicet et per se per se voluntarii inquit inelinat
voluntatem unde quo maiore motus de magis voluntaria est actus de

gelo procedens qd nōmpe mouet uoluntatem ad illam actionem
 metus ē ab extrinſeco ergo ē potest ad eam uoluntatis
 R. dicitur conſequens ē potest ad eam uoluntatis effectiua, concedo; eam motiua uoluntatis,
 ut operetur ab intrinſeco actum uoluntarium quomodo ē operaturus nō.
 petet pō utrum metus ē deſectus a peccato?
 pro reſponſione ſunt dāa ſequentes regulae. pā, quae ſit intrinſeca mala quocumq; motu
 ſiant ſunt peccata, ut mendacium adulterium, blaſphemia et cōiurium & c.
 qdōq; om̄ in illis quae ſit intrinſeca mala metus minuat culpam.
 Rāc pā partit d. qd quae ſunt ex metu ſit ſimpliciter uoluntaria.
 Rāc pā partit d. qd metus minuat libertatem & deſectum et de illa parte om̄
 minuit culpam.
 ſcda regula in his quae ſit intrinſeca mala qdōq; metus exculat a tota culpa qdōq; o.
 de quo theologo tractatu dāa regulis. petet pō
 petet pō ad contractatus facti ex metu ſint ualide.
 R. contractus qui ſiant ex metu ſunt graui ē ſunt iusti diuine nāe aliud d. cōdum ē,
 ſi ſpōdetur uſu poſituum inquit irritantur contractus matrimoniales ex graui metu
 ſunt, dōtis promiſſiones, ſimiliter ſolutiones honorum ueſteſ, ſecorum traditiones,
 vota, ſorum ſolemnēs profeſſiones et cā.

Quaeſtio Quinta

AN concupiscentia tollat aut minuat rāōm uoluntariis.

p. concupiscentiam ſic intelligatur ē actus uoluntatis ut uoluit modum ad paſſioſum
 motio appetitus ſonſitiui inclinantis uoluntatem ad bonum aliqd. delectabile.

Concluſio prima

quod ſit de concupiscentia ſit ſimpliciter et absolute uoluntarium, nō ē
 gndiſecte inuoluntarium aut om̄ ſdum quid. d. p. Thomas pā ſcda quaeſtio. art. 7.
 pōt pā pāſ qd ſit de concupiscentia ē ſit de uoluntaria uoluntatis cōter
 loquendo ſed potius de maiori inelinatione cum ſua uoluntate et uoluntate ergo d. cā.
 pōt pā pāſ et ſimul oſtenditur d. cā. inter ſuque ſunt de metu et quae ſunt
 de concupiscentia qd ultimum motuum actionis quae ſit de metu, et aliqd
 bonum aſſegundum qd p. ſe uoluntatem alliciat tanq̄ delectabile p. ſe ipſam
 ſed potius ē aliqd qd repraeſentatur malum ſdum ſe, ſolumq; appetitur ut minus
 malum et ut neceſſarium ad fugiendum maius malum, mouet ita ut d. cā. ſcda
 maius mali. unde ſolet connotare affectum aliquem uoluntatem, nō ē eius
 poteſt dici aliquo modo in uoluntaria.
 at uero qd ſit de concupiscentia p. ſe uoluntatem alliciat ut bonum delectabile.
 ſdum ſe ad ſaltem ut aliqd utile ad conſegundum aliud bonum cuius conſecutio
 nata ſit ad ſeruo uoluntatem.

d. cā. om̄ dum ſit aliqd de concupiscentia potest ad aliquis affectus inofficiuſ
 Repugnans actioni quae ſit, ut dum quis de concupiscentia oſtendit d. eum
 potest, mo ſolet habere remotionem conſcientiae.

R. ſic ē uero mere p. accidens ad concupiscentiam, nō cōter. ſic ē cum p. ſe
 loquendo talis affectus repugnans inuoluntatur dum aliqd ſit de metu.

motuum om̄ actionis quae ſit de metu ē minus malum ut ſic qd de ſe natum ē
 parere inſtātam aut repugnantiā motuum am̄ ſing qd ſit de concupiscentia
 ē bonum aliqd aſſegundum cuius proſnatu ad ſeruo uoluntatem.

Concluſio ſcda

concupiscentia minuit rāōm liberi auct. p. rāōm uoluntariis.

probat per partem quod minuit induriam voluntatis tum illum quodammodo rapiendo
tum efficiendo non intellectus ita attente consideret rationem quae illum inclinare
posset vel ad actum contrarium vel ad cessandum ab actu quod sit. unde quod sit
de concupiscentia non est de actu peccatum atque si foret sine concupiscentia, quod
tunc est de tanta libertate. ergo et cetera.

probat per partem quod quod sit de concupiscentia sit magis de inclinatione
voluntatis ergo magis voluntarium.

probat andem per se. Tertia hic articulo secundo. Deinde ratio quod nisi ita
foret non posset ad fornicationem cur foret facilius intrinsecus et cetera.

Secundo voluntarium dicitur duo nomen scilicet a principio intrinsecum et
fori cum cognoscitur atque hoc utrumque minuit concupiscentiam ergo minuit
rationem voluntarii.

probat minor pro parte quod facit ut actus sit minus de intrinseca
inclinatio, cum ipsa sit extrinseca faciat ut voluntas moveatur magis
ab alio quam se ipsam moueat.

probat pro parte quod ut diximus in pro hac conclusione non auctorit
intellectum ut consideret rationem in voluntate in obsequio.

Respondendum minor pro utraque parte ad probandum per partem de quo assumptum.
Si licet de intrinseca inclinatione dem sit atque de impetu interno voluntatis

foris sit in obsequio quod hic et nunc illi proponitur ut magis consideret. ergo
si licet de intrinseca inclinatione sit idem atque de induriam concedo. sed hoc posteriorius

pertinet ad rationem libertatis, quae sublata potest manere completa et
perfecta ratio voluntarii, ut patet in amore beatifico, qui cum sit perfectissimus
de intrinseca inclinatione in priori sensu nullo in modo est cum in duria,
cum sit summe necessarius. non vero concupiscentia dicitur deet voluntati
extrinseca in proposito, quod movet ut extrinseca et quasi primum impellens,
sed ut fortius proponatur obsequium et mutans quodam modo voluntatem
ut se ipsam ad obsequium ad obsequium moueat de fere modo quoque
a eorum movet per conciliium.

ad probandum per partem de quo assumptum: concupiscentia auctorit intellectum
non consideret rationem quae influunt in actionem in obsequio: rationem quae
inclinare possunt in oppositum actionis et voluntatem constituere
in maiori induriam concedo: sed hoc est contra conclusionem per se factam
ut intellectus hic et nunc consideret obsequium bonitatem, facit
consequenter ut voluntas magis foratur in illam: unde dicitur,
concupiscentiam auctorit intellectum non cognoscit rationem boni honesti
non vero boni desiderabilis.

obes per concupiscentiam minuit libertatem, ergo et voluntarium.

probat contra quod est liberum et voluntarium.

Respondendum contra ad probandum de quo assumptum: est liberum et aliquid
voluntarium, concedo est voluntarium, nego est hoc est libera
absolute et formaliter voluntarium, sed potius materialiter id est aliquid
quod est voluntarium: sicut qui minuit pallorem ut inducat
rubredinem, minuit quidem aliquid quod est coloratum, non tamen dicitur.

minuere coloratum foaliter sed magis augere.

QVÆSTIO SEXTA

AN IGNORANTIA CAUSET INVOLUNTARIUM

pro responsione aduerte. ignorantiam ad privationem scientie eorum que
aliquis natus est scire. Et tunc triplex, quoniam ad presens propositum:
nempè, andens concomitans, et consequens: a triplex, ei modis quibus habere
potest ad actus voluntatis nempe andens, concomitans, et
consequens.
Ignorantia andens est que omnem motum voluntatis antecedit ita
ut si loquatur de voluntate tanquam eius effectus, et in eadem operis,
ingitum pro addit, opus si fieret ut si quis venator adhibita
sufficienti diligentia volens occidere feram, occidat amicum suum
in silva latitantem ista ignorantia dicitur andens quia nullo modo
a voluntate, et a eadem operis quod si fecisset si perisset ibi
amicum suum latere. idem est de ignorantia circa eum stantia,
ut aliquis putans occidere hominem latentem, occidit clericum: et sit
hæc ignorantia, et in reus fuerit legi.
Et hæc ignorantia dicitur iusta probabilis in vincibilis inculpabilis
ob eam quia nempe omni adhibita sufficienti diligentia non potest unius
non superari.
Ignorantia concomitans est que non est voluntaria non eadem operis quod sit
ista in conjunctione operis ut si addit omni opus fieret ut
aliquis adhibet diligentiam ne quem occidat sacculando bombardam
in silva occidit in inimicum latitantem, quem omni occidisset si
perisset ibi latitare: illa ignorantia cum non procedat a voluntate
non est fit eadem operis dicitur concomitans, quasi se habens ita
concomitante ut non accedens ad illud opus.
Ignorantia consequens est que sequitur aliquo modo ad voluntatem
tanquam eius effectus, et a eadem operis, ut si quis per fornicat
deplaudat bombardam in plateam solitam frequentantem, et occidat
unum hominem quem si perisset transire non deplaudisset dicitur
habere ignorantiam consequentem que alias dicitur in iusta
improbabilis in vincibilis, culpabilis et eadem quod si depreffo voluisset
deprimere an aliquis transiret, et ignorantia dicitur voluntaria
qua omni dicitur affectata qualom omni habent illi qui depreffo
velunt interrogare an sit ieiunium ut comedant carnes
quas tunc non comedere si perirent ad ieiunium. si vero de
negligentia nullam adhibuerit diligentiam, et ignorantia inde dicitur
voluntaria qua alias dicitur evassa: si domus aliquam diligentiam
adhibuerit non sufficientem, dicitur ignorantia edus. hoc posito

Conclusio prima

Ignorantia undens eam ~~involuntarium~~ simpliciter. Ita s. Thomas sic ait & —
 prout ga actus de illa ignorantia pignus neg. & cum cognitione neg. de
 gentrifica inclinatione voluntatis, imo si ad est scia in operante.
 sine ignorantie opposita, nulla modo opus perpetraretur. quod potius voluntas
 acta posuit venter otur. ergo uod est opus simpliciter, involuntarium
 o quidem voluntas, et scilicet et quasi est aliquid actus scilicet quod voluntas
 non videtur, sed interpretatur et moraliter in gnum ad est talis
 actus? si ad est scia, quam ignorantia nemo videt.

Conclusio scda

Ignorantia concomitans neg. facit opus de voluntarium neg. involuntarium
 prout prima pars ga ab utrum d. innumeliter o cognitum
 otum confuge, vel in se, vel in sua eam. ergo o potest
 de involuntarium —

prout scda pars actus ille egud erat futurus, si adisset ignorantia, quam si
 adisset neg. in eo connotatur ulla repugnantia voluntatis in inefficax, ergo
 e unde illud opus sit involuntarium saltem posuit, quamvis in pot. et debeat
 dici involuntarium negativum de o voluntarium.

Confirmatur ga illa ignorantia s. habet more p. accedens sine ad actum sine ad
 effectum de eo consequentem, ergo nec facit voluntarium nec involuntarium.
 Sc. os sic habetur voluntas obediendi inimicum ag. et actualis occisio, ergo illa
 obficio e voluntaria.

R. ngdo etiam ga voluntas et moraliter et p. accedens s. habet utrum actuali
 occisione o m. infligit in illum actum qui posuit fuit independentem ab illa
 voluntate. dicit in illum actum, o quidem s. dum quam substantiam ga cor tum e
 qd sio sit voluntarius) sed s. dum aliquid circumstantiam aut effectum
 nempe quatenus e occisio inimici.
 eodem modo sequendum a de actu in tota hac quaest.

Conclusio tertia

Ignorantia consequens sine directe, sine indirecte volita facit opus simpliciter
 voluntarium in voluntarium am. s. dum quid.
 prout pa pars ga opus de tali ignorantia posuit attentiis oibus circumstantiis
 sic et nunc congetur voluntarium ga cum illa ignorantia connotatur.
 interpretatur et moraliter voluntaria operans de tali ignorantia
 p. inde p. habet ac si operaretur de scali scia in ordine ad goe. ut opus
 connotatur existere ut voluntatis sine et pot. si imputari ut de
 supra dictis patet ga nempe poterat et debebat talem ignorantiam notare.
 prout scda pars ga voluntas congetur habere quamdam repugnantiam
 saltem in efficaciam ad illud opus, et si ad est talis ignorantia voluntas

Neg intellectus neg appetitus sensitivus nec alia qualicumque sua intrinseca aut
extrinseca evadit postest mouere directe et immediate voluntatem ad exercitium
actus sed ipsa se ipsam mouet

Præterea posita motione intellectus aut appetitus sensitivus vel cuiuslibet alterius
potest evadere vel necessario obediens voluntas vel o. si primum ergo o. o. est libera
si idem ergo o. mouetur officie ad se directum. Id eam am inordinata
voluntatem mouente agitur in propriis.

Sic directe et immediate, quia eorum voluntatem potest indirecte et
immediate moueri sicut a corporibus celestibus sicut ab angelis efficiendo
est aliquam humorum alterationem in corpore humano qui humores interdum
generant appetitum qui ita recipitur, eam curatque approbatur ab intellectu
ut conueniens et ab eodem proponatur voluntati ut tale, ad quod
appetendum se determinat voluntas, habere tunc et o. necessario:
et quibus habet voluntatem se ipsam mouere ad exercitium, quia nunc se
applicat ad operandum.

Disputatio sexta

De actibus humanis in specie.

Quæstio prima

Quoniam

Nota est actus voluntatis morales et humanos deinde vel circa finem vel circa
media de prioribus hæc quæstio agitur: de posterioribus in sequenti unde sit

Conclusio.

Generaliter loquendo tres actus videntur circa finem primo simplex
amor sive complacentia, secundo desiderium sive intentio, tertio delectatio
sive fructio.

Declaratur quia finis potest considerari tripliciter prout bonus absolute et
secundum se, secundo ut per media æquidistantia, tertio utram actus sit et possessus
triplex autem illi considerationi apte correspondet triplex actus assignatus,
nec ullus alius fingi potest itaque

primo simplex complacentia sive amor, et actus voluntatis tendens in finem
ut bonum secundum se abstracto ab eius presentia vel absentia et nullo
dicens ordinem ad media.

secundo, intentio et actus voluntatis, qui respicit finem ut assignandum per media:
sive eundem et desiderium finis officie et tale ut finis si voluntas
alunde o. impedita mouetur ut quod habet media ad finem consequendum
per officie differt a simplici amore finis.

Tertio fructio sive delectatio et gaudium, et quædam quies voluntatis in bono
secundum possessum: quies autem illa actus vitalis et ut significatur voluntatem
se habere more possidere et ut assignatur omni a quidam in actum, quæ consistit
in media eandem actus vitalis et am hic actus simpliciter in officie et quod eodem
in eius o. mouetur voluntas ad quodam assignandum: variat et ipsi
coniunctum desiderium officie utinam bonum optentum.

simplici complacentie opponitur odium desiderio sine intentioni fuga. satisfactioni.
Tristitia odium & simplices aversio mali abstractio ab omni praesentia vel ab actu
fuga & efficacia voluntatis mali in ordine ad illud vitandum tristitia & utilitas
inquietudo voluntatis orta ex praesentia mali duplicentis et inordinabilis.
obes primo intendere & ordinare media in finem: atqui ordinare & actus intellectus
ergo intentio & actus voluntatis.

R. Dico maiorem & ordinare & caliter nego: praesuppositum et antecedens concedi.
goe & intendere praesupponit et ordinatio non intellectus sed & ipse motus
ordinatio: sicut in libro priorum docetur quod discursus praesupponat quidem
officialiter motum, sed & ex ipso motu.

obes & do intentio & oculus motus atqui oculus pertinet ad intellectum et & ad
voluntatem, ergo intentio & actus intellectus et & voluntatis.

R. Dico maiorem & oculus motus praesupponit nego: improprie et metaphorice concedi.
et goe & goe ad cognitionem pertinet sed quia cognitionem praesupponit
comparantem finem cum modis quam sequitur voluntas ut ex qua movetur
divinit media appropinquat ad finem.

petebat aliquis possit plura simul intendere?

R. affirmo id quod unum actum nulla plura sunt sibi subordinata quod patet ex eo
quod aliquis praestigat unum alterum quia utitur & istud quod ad plura concludit
ergo plura illa simul intendit. Deinde in plura simul potest intendere
actibus intendere quorum voluntas capax & ut studiosus qui tendit ad patriam
et videtur parantes et se servare.

Quaestio 5da.

Quanam actus urgentur circa media —

actus tam voluntatis quam intellectus circa media eodem quing & consentur.
Sed consultatio consensus, electio, imperium, et usus! ubi in fine &
intenditur consultatur de mediis voluntas sibi afficitur, et dicitur quod vel
necessaria vel magis utilia in ordine ad finem et donec per imperium se
Alia propter motum ad deum modiorum & consultationem.

primo igitur consultatio & actus intellectus quo media ad finem utilia
voluntati proponuntur, et tum inter se tum cum fine comparantur:
magis locum habet in rebus dubiis et incertis.

Sed consensus & actus voluntatis, quo voluntas acquiescit et complacet
sibi in modo quod per consultationem propositum ut proportionatum est
finem consequendum.

Tertio, electio & actus voluntatis quo accipit unum medium pro
aliis in ordine ad finem: et quae electio & propter dicta et electio sumpta
sunt latius sumatur & actus voluntatis quo efficaciter amplectitur
medium propter finem, quem actum aliqui cum consensu confundunt: pro quo

Nota primo, electionem & quidem includens & caliter actum intellectus
gelum in praesupponere, et quidem talem, qui sit & intentioni et
quidem de utilitate uniusmodi pro altero, loquenda namque
de electione sumpta: nam per eligere & unum accipere
Aliis velitis: unde si unum sit medium ad aliquem finem

o sit p[ro]prio dicta electio: poterit in ad huc d[ic]ti electio late sumpta
in quantum e[st] volitio et acceptatio modi propter finem.
Quod am electio includat formaliter actum intellectus: sed illum t[ame]n
presupponat.
p[ro]bat[ur] q[uod] q[uo]d aliquis indicat unum modum e[st] uti[us] alio ad finem,
o dum confectur illud obsequio nisi de facto illud acceptet et applicet
sibi, acceptatio n[on] e[st] actus voluntatis ergo et e[ss]e.

p[ro]bat[ur] maior examinatores n[on] dum episcopo doctorem et dignitatem
sacerdotem proponunt ad pastorem optinendum, o consentur obsequio
sed solus episcopus post presentationem et propositum erigit dignitatem.
Ita in presbiteri proportionaliter dicendum.
Dico[rum] officii n[on] sumitur a f[or]ma sed actus intellectus e[st] f[or]ma electionis s[ecundu]m
s[ecundu]m t[er]minum ergo electio e[st] actus intellectus.

R. S[ecundu]m maiorem sumitur a f[or]ma intrinseca, concedo: de f[or]ma n[on] nego.
f[or]ma am intrinseca e[st] actus voluntatis a qua electio procedit, de f[or]ma
am actus intellectus, in quantum intellectus dirigit, ordinat et perficit
electionem. sic n[on] v[er]o f[or]ma intrinseca e[st] actus p[ro]p[ri]e n[on] e[st] v[er]o
am f[or]ma extrinseca e[st] actus voluntatis in quantum imperatur a voluntate
que apponit illi actui determinationem et f[or]mam quamdam extrinsecam
in quantum actus p[ro]p[ri]e superioris habet v[er]o f[or]ma in actus p[ro]p[ri]e inferioris.

Nota q[uod] e[st] ordinarius electio sit actus volente distinctus ab intentione finis: sed
t[ame]n aliquid ut unus et idem actus volente sit electio et intentio finis s[ecundu]m p[ro]p[ri]e uno et
eodem actu f[or]matur in finem aequivocum p[er] eorundem modum: ut cum quis vult
occidere hominem gladio, ille in actu differt a p[ro]p[ri]o f[or]maliter s[ecundu]m p[ro]p[ri]e duobus
r[ati]onibus in quantum s[ecundu]m sub una consideratio tendit in finem et sub alia tendit in modum.

Quarto: quantum ad usum nota p[ro]p[ri]e sumi dupliciter, primo actus, et e[st] applicatio
libera p[ro]p[ri]e ad suam operationem unde s[ecundu]m e[st] actus voluntatis applicantis p[ro]p[ri]am
e[st] voluntatem ad ponendum modum in ordine ad finem agendum ad f[or]mam
actus voluntatis que applicat p[ro]p[ri]am a[cc]ommodatam ad movendum p[ro]p[ri]e dicitur usus
actus.

S[ecundu]m p[ro]p[ri]e sumitur usus passivus et ita e[st] actus imperatus a voluntate et hoc modo
us[us] dicitur usus passivus, quatenus sit e[st] libera voluntatis applicatio.
S[ecundu]m us[us] actus sic agitur, cuius ob[jectu]m s[ecundu]m modum, ut dicitur in immoderate
circa actiones nostras qua sit modum ad consequendum finem ultimum
et e[st] consequenti versatur circa res extrinsecas ut illas ad nostras
actiones ordinamus, vel p[ro]ut sit materia nostrarum actionum, quare
nulla v[er]o uti dicimus nisi sit subiecta nostre voluntati q[uod] multis modis

S[ecundu]m p[ro]p[ri]e potest: primo ut e[st] instrumentum ut malleus, s[ecundu]m ut materia vel
ob[jectu]m: tertio q[uod] ip[s]a nobis t[ame]n e[st] utilis quomodo utimur de mai[or]i libro de vi
utimur om[n]i sole quatenus in nostra e[st] potestate o[mn]i illum nobis sed nos
g[ra]t[ia] applicare: utimur om[n]i angelis et sanctis quatenus volumus unari
appropinquare et illis et e[ss]e.

Quantum ad distinctionem inter electionem et usum nota electionem
fieri p[ro]p[ri]e dupliciter primo quasi abstracta determinando modum
et t[ame]n o[mn]i eius particulares et circumstantias sic et nunc et e[ss]e.

Alio modo cum determinatione in particulari si priori modo sumatur
 Signatur electio ab usu ga de ui talis electionis poa o applicatur ad usum
 ita potius fit o a m neccessarium electionem sic procedere usum potest om
 intellectus determinare o solum modum, sed et ois ex eum stantia imo
 et ut exortum ita ut voluntas dodem instanti eligat et modum exortum
 et hoc casu o uidetur diffingui usus ab electione, ga de ui talis electionis signatur
 actio poa o obsequit: unde electio stans uidetur ttm differre, poens
 maior om determinationem circumstantiarum.
 Nota dōm electionem o ttm circumstancia o uero circa finem,
 prout ga consultatio quae neccessario praecedit electionem, praesupponit aliquid
 principium, quod in operabilibus o finis ergo electio om praesupponit
 intentionem finis ergo uersatur ttm circa media nunqm circa finem ultimum:
 uerum circa finem o ultimos eligdo sed ut ordinantur in ultionem finem,
 et sic induunt rationem media.
 Dicitur potest quis de duobus finibus ultimis sibi o subordinatis accipere
 unum pro altero ergo electio o uersatur ttm circa media.
 R. nōd oiam cum illi om duo fines o possint o nisi male ut exsupradictis
 constat, ordinantur ad finem ultimum finaliter et in urli o ad sibi
 bono o absolute, addog tunc subdunt rationem media ad finem, et heilla
 deliberatio et electio fit de mediis.

Quaestio tertia

Quid sit imperium et curus poe sit actus

Imperium o actus qui quis sibi ipse imperat o dectionem modiorum o qui actus ex primi
 solet sit uerbis, fac hoc.
 Suppliciter potest sumi, improprie scilicet, et sic imperare nihil aliud o quam uoluntatem unam
 mouere aliam o o applicare ad opus qd praecesse competit uoluntati, ga solius
 voluntatis o applicare, edas poas inferiores ad opus ga o primum mouens
 ga uicibus sunt poas acci undegdo s. Thomas dicit imperium pertinere ad uoluntatem
 intelligitur hoc sōngu scilicet pro applicatione ad opus.
 Ido sumitur pprie quia ratio dicit tūa scilicet ordinationem intentionem seu
 de non rationem, et motionem: Et ga posteriori acceptione disputamus: ga
 om dicit aliam motionem, et aliqua motio o actus uoluntatis putant aliqui
 imperium equaliter procedere ab intellectu et uoluntate tanquam ab
 adaequata sui oia.

Conclusio

Imperium pprie dictum o electio et officialiter actus intellectus praesupposito
 ty actu uoluntatis ad o dectionem mouentis.
 prout prima pars ga imperare o ordinare prout enialiquid imperatur
 ad aliquid o agendum illi intimando et denotando: atqui denotare et
 ordinare o actus intellectus ergo et eda.
 prout pda pars ga solum mouens in poas acci o mouet nisi uoluntate mouentis primi
 primum am mouens quoad exortum o uoluntas: ergo intellectus o potest
 mouere imperatius, nisi praesupposito actu uoluntatis.
 Ne ty sine inferior imperium om o electio actus uoluntatis.
 scilicet om praesupponit ttm et connotat alias om ois actus intellectus praetereis

De quorum numero imperium est omni electio a voluntate, cum possint de
Nisi presupposito actu illius, quod in se falsum, nam electio est ab intellectu
connotando et presupponendo actum voluntatis.

Si ergo deus de actu imperium actus voluntatis intelligi debet ad sensum iam dictum
scilicet remote presuppositio et connotatio vel ut supra diximus improprie.

ad cuius doctrinam complementum.

Nota ante electionem praecedere iudicium practicum electus et post electionem
abstractam sine qua ab operatione operis abstrahit assignatur ad quod aliud
iudicium practicum quod de natura praecedat electionem quam supra diximus
confundi cum usu actus.

De actu autem magis practicum quam immediatius attingit opus, ut ois dicitur circumstantias
necessarias ad operis operationem, unde fit ut ad hominem et estus moueat
voluntatem, quia ois est sua, sed virtute electionis nam facta mouet illam.
Rao autem cur requiratur quod illud iudicium practicum in ga ante omni actum
voluntatis, debet praecedere iudicium electus illi consentandum, quo dirigatur
et eliminetur, sed usus actus de actu voluntatis qui aliquid addit electioni
abstractae iam factae, ergo requirit aliquod iudicium antecedens quod recte dicitur
practica practicum, quia nempe inclinat ad operationem operis, et praecipue
ad vincendum difficultatem, quae tempore operationis magis urgetur in
consultatione et electione abstracta.

Omni praeferat quae duo iudicia reperiuntur in nobis actus ille quoniam operemur cum
nobis cum ita loquimur facere ut quidam similes: qui actus est iudicium sed interiore quodam
locutio quae hoc sibi applicat vel rationem operis vel voluntatem operis designandi,
sicut omni operis cum aliis loquimur exultando vel imperando vel optando, ita
in interiore nobiscum: et quae locutio est actus electus cum quia fit per conceptus
anteriores cum omni quia est expressio proprii iudicii et affectus.

Magis videtur quod hic actus facit hoc, unde sit apprehensio, unde iudicium unde de eius
qui soli actus ad illud pertinet ut ceteri dicuntur: quia illi tres actus
ita soli pertinent ad rationem speculationis ut sint alii qui dici possunt
peruenire ad rationem practica, quia per tam sint cognoscitivi quam impulsivi
et talis est actus imperii, actus orationis, et cetera. De maiori imperii videtur et
interpretet dicitur Thomas in primam secundae quaestione 17.

per se in sapientia dicta de fine sit necessaria.

R. absolute ovis necessarium ad hoc utilem ut voluntas ipsa et totus homo magis
mouetur et etiam aggredietur opus magis si sit arduum, quia ergo hoc sibi sic
habet quodam modo actum ut secum et sit sibi superior.

per se hoc est praeter illa duo iudicia et locutionem de tur alius actus qui sit
imperium.

R. agendum electus omni solum potest apprehendere, iudicare et exprimere

Quae oia sufficienter habentur per praedictos actus.

et dicitur cooperare imperium pro competere virtutis quia nempe de ratione operis
et sic o possunt ordinare quod hoc requiratur ad imperium

Quaestio 4a

An de iudicium modum ad finem efficaciter intentum
electus sit libera.

alio modo sumitur ~~de~~^{per} hanc

Conchugio

Sic et nunc ~~ga~~ ^{ga} ~~si~~ ^{si} ~~rit~~ ^{rit} o sit ~~gile~~ ^{gile} et nunc consequendus delectio modii
 levit inefficacia ~~gal~~ ^{gal} ~~rum~~ ^{rum} quo ad ~~lo~~ ^{lo} ~~veritum~~ ^{veritum} uq ~~flur~~ ^{flur} ~~ius~~ ^{ius} qui quidem mult
 fieri doctus sic et nunc ~~in~~ ⁱⁿ o inefficacio ~~so~~ ^{so} ~~ge~~ ^{ge} applicat studio sic et nunc
 Quod unum ~~in~~ ⁱⁿ modum ad periam comparanda m.

obes primo voluntas o potest ab ullo bono erdato ne cessare quo ad executionem
ergo et ead.

et suppositione sibi libera qualis et intentio officii et finis negotii.

qđ ad illam & unicam ut abiectionem brachii ergo & non sufficitur ad illam.

neque illud unicum modum respicere; alia enim respondent illi rationi

Ad uocare similes ad testat. —

Si uero medium est minus difficile electum est ea stella inter duos

obsequio tertia opera necessaria o. p. m. d. i. o. v. i. a. ergo observantia mandatorum

aliquis officium intendit. o ut meritoria.

concedo in officina de suppositione que nobis sit libera, n. d. cum d. n. d.

supplicatio & talia libertatem ut ante fecimus in dy. Im. tollit uicium
monstruū.

De moralitate actuum humanorum.

Quaestio prima

In quo consistat moralitas actionis humanae

Nota primo actum humanum duplex habere de: naturae unum quod est ipsa entitas naturalis et propria actus: aliud morale quod est accidens quodammodo per modum accidentalis actionis humanae fundatus modo naturae ipsius existens in se ab ipso quod modus dicitur moralitas.

Nota secundo modum illum sine moralitate solum competere actionibus humanis sed non per se, habitibus et obiectis tanquam principibus ubi tria, et scilicet cognita moralitate sine obiectis, sed de moralitate actuum id est de sua intentione dante actibus de morale in eo prout abstractit a suis propriis nempe bonitate et malitia morali: itaque contrahitur hic in quo consistat illa moralitas, an sola libertate actionis, an in ordine ad obiectum.

Conclusio prima

ad moralitatem requiritur libertas tanquam fundamentum aut conditio sine qua non. actus necessarii non procedunt ab hoc ut agens morale, cum hoc constituitur in ratione agentis moralis prout dicitur ad regulas morum, regulam autem habent locum in actionum necessariarum, ergo et cetera. confirmatur actiones necessariae non ex capite bonitatis aut malitiae, laudis aut utuperii, quae sunt obiecta, aut proprietates actus moralis ergo et cetera.

Conclusio secunda

ad morale actionum humanarum consistit totaliter in libertate prout per se potest dari eadem libertas cum diversa moralitate, ergo moralitas consistit in libertate. prout autem ut voluit furandi ad faciendum habet eandem quod libertatem, et tamen habet diversas moralitates, nempe malitias furti et fornicationis.

Confirmatur ergo manente eadem libertate potest mutari moralitas id est potest fieri aliquis de bono malus ut si quis die ieiunii uespere comodat carnes, et gelam commestitionem continet post duodecimam, ille actus qui ante duodecimam erat bonus, fit malus post duodecimam propter prohibitionem et in eadem libertate ergo moralitas consistit in libertate.

prout per se potest intelligi libertas sine lege in virtute in ad agendum nullam habet connectionem cum lege atque ad morale non potest ad finem. Lege ergo ad morale consistit totaliter in libertate. prout minor per se sine lege non potest ad bonitatem aut malitiam quae consistunt in conformitate aut disformitate ad legem: bonitas autem et malitia sunt propria moralitatis ergo ad morale non potest ad finem lege cum non potest ad finem sine propriis.

Conclusio tertia

esse morale consistit in ordine actus ad obiectum morale id est secundum quod a factum regulis morum. prout per auctoritatem sancti Thome dicitur actum humanum dici moralem ab obiecto ad hoc ad principium actum humanum quod est ratio. prout per hoc: actio proprie dicitur officialiter et intrinsece ab ordine ad obiectum

sed actio moralis est actio ergo quod est actus ab ordine ad obiectum morale, et
consequenter moralitas consistit in tali ordine.

obicitur pro eo morale consistit in ordine ad suum principium morale id est ad voluntatem
quatenus antecedenter ad actum suum et praesupponitur ad ipsum per medium principii
subordinatur rationi tanquam regula, ut obligata, sicut dicitur in dicto quo ad agere
nullo agere ergo et consistit in ordine ad obiectum morale.

probat autem quod voluntas de illa subordinatione habet ad formaliter principium
morale ergo omnis actio voluntatis habet ad morale ab habitudine ad voluntatem
ita subordinatum, tanquam ad suum principium.

probat haec etiam quod qualibet actio habet formaliter eundem saltem gradum et eodem
modo ad suum principium ut ut actio vitalis, quod dicitur talis de ordine
ad principium vitale.

R. negat autem, ad probationem dico consequens: actio habet ad morale ab ordine
ad principium in quo est efficiens, concedo in quo est formalis: nego.
ergo actio vitalis aliter habet suam vitalitatem a suo principio.

ergo et principium morale sicut voluntas subordinata dicitur variis
prodeat et efficiat actionem moralem comparatur ergo ad actionem et
est tunc efficiens et formalis: sicut illegum dicitur pariter et efficiat
album quod applicat albedinem et sic facit formaliter album quod est albedo
tunc autem sicut obiectum actionis comparatur ad illam per se, comparatur enim
et determinat qualitatem quam habet in se in via ad ipsum addebat
ordine ad illum formaliter de nominatur actio moralis.

obicitur pro eo quod actus humanus debeat esse liber, et moralis ergo moralitas
consistit in sola libertate.

probat autem quod de ipso quo actus fit liber de quod dicitur de ordine mere naturali ergo et con-

R. negat autem ad probationem dico autem, de quod dicitur de ordine mere naturali
sunt amentales, concedo formaliter, nego: et enim libertas sit conditio
necessaria et fundamentum moralitatis et in ipso formaliter, imo ut dictum est,
libertas potius ad quod naturae quam ad quod moris pertinet.

sed actus liber, pro eo quod cum alio conveniunt per se etates ontologicae, moralis,
ergo et officia.

probat autem quod actus liber imputatur ad culpam vel proemium.

R. negat autem ad probationem dico assumptum imputatur ad culpam aut
proemium ratione libertatis praedictae, nego: ratione ordinis ad obiectum morale
cui ordinatur conveniunt cum libertate et concedo: imo si daretur
actus liber sine tali ordine, et tunc moralis vel demeritorius.

quodlibet per libertatem sumus domini nostrorum actionum ergo per solam
libertatem actio constituitur in modo modis.

R. dico autem sumus domini nostrorum actionum dominus naturalis, concedo, moralis, nego:
dominium naturale illud est quo homo utitur per se et actionibus ratione conjunctionis
naturalis quam habet cum ipsis, dominium vero morale per quod homo utitur eisdem
cum subiectione ad regulas morum.

Ex dictis colligitur ad morale id est denominationem extrinsecam non velut rationem
vere in actus humani quatenus morales velut et intrinsecas dicunt ordinem
ad obiectum velatum ad velut rationem eodem prorsus modo quo motus naturalis dicit
ordinem ad terminum qui tamen motus velut et intrinsecas specificatur ab illo
ordine.

Confirmatur, cum actio participat a principio a quo obicitur intrinsecam
habitudinem ad obiectum illius cum sit aliud quam actualis intentionis
principii in finem obiectum: sed habitudo actus ad obiectum principii moralis
et ipsum ad morale sicut habitudo visionis ad obiectum visus et ipsum ad
visionis, ergo ad morale id est quod velut et intrinsecum actui.

Quæstio scda

In quo consistat bonitas moralis.

Agere transimus ad species scilicet ab ad morale ad bonitatem et malitiam: itaque
nota in actu moraliter bono plura reperiri, primum actus in genere naturalis
amoris, vel voluntatis dandi oblationem secundum collectionem omnium circumstantiarum
quæ requiruntur ad perfectionem actus.

Secundum velut conformitatis ad velut rationem et legem.

Conclusio prima

Ad bonitatem actus moralis semper videtur requiratur collectio obiecti
et circumstantiarum secundum velut rationem, in hoc tamen ratio focalis
bonitatis moralis consistit.

probari per partem quod si aliqua circumstantia actus non sit conformis
rationi ad bonum minus malum omnino confugit et quo libet defectu ergo ad
bonitatem requiritur illa collectio.

probari secundum partem gradus quatenus moralitatis differtur velut a tota illa
collectione, ergo omnino ab illa differtur debet gradus specificus bonitatis.

Cum idem sit velut eum gradu quicquid, alius omnino idem differtur et
differtur velut ab alio.

Conclusio scda

Ratio focalis bonitatis moralis est velut, intrinsecas, inherens actibus
directis a voluntate, id est per modum forme absolute sed per modum velut.

probari per partem gradus quatenus moralitatis est velut ergo et specificus
probari secundum partem scilicet quod sit intrinsecas et denominationis extrinsecas.
Quia actio humana sumit suam bonitatem moralem de obiecto ergo bonitas
moralis est aliquid superadditum ipsi actioni humane.

probari etiam quod id quod actus sumit a suo obiecto est modus secundum quem de
sua parte attingit suum obiectum ergo est denominationis extrinsecas.

probari tertia pars obiecti et ratio quasi focalis extrinsecas tamen ratio focalis
sicut specificatio nis actus, atque forma extrinsecas est potest esse ratio

Aliter velut absolute sed ita videtur ad illam ergo illa ratio
focalis quæ sumitur ab obiecto tanquam a forma extrinsecas id est quod
absolute sed velut eum ad ipsum obiectum

probat minor cum vocalis et transco ita potest ad eam commensurari rationis
ad ipsam formam ingitur et eiusdem eam et commensurata iuxta eius
exigentiam) sed hoc commensuratio est habitudo transcendentalis, ergo.

CONCLUSIO TERTIA

Relatio illa in qua consistit ratio formalis conitatus moralis est et volatio
predicamentalis sed transcendentalis quia terminatur immediate
ad rationem vel legem sed ad obiectum ut conforme vel contra rationem vel legem.
probat per partem obiecti potest et per partem actus et per partem datam
ab ipso agente saltem in ordine suo scilicet obiecti moralis: sed hoc est conueniens
Relatio predicamentalis quia nunquam fit per se ergo ordo ille est predicamentalis.
Quod autem sit transcendentalis probat obiectum illa est et ratio de sua
essentia: quia nulla ratio respiciat aliquid extrinsecum (quod est deus
simpliciter absolutum) sed habet quod sit huius potius rationis quam alterius
intra latitudinem suae essentiae iuxta exigentiam alienius extrinseci
namque obiecti sui quod respicitur est ut correlativum, et per se ipsum sed
potius ut mensuram cui debet commensurari ut ab ea perficiatur
saltem extrinseci et in hoc consistit ordo suus volatio transcendentalis.
probat per partem actionis specificantur ad obiectum ergo omnis actio bona moralis
specificabitur ab obiecto moraliter bono id est quatenus est conforme vel contra rationem et legem
praecipientem vel prohibentem ergo est ab illa lege vel contra rationem immediate.
obies per variata ita habitudine ad legem actus fit de bono malus, ergo bonitas
petitur immediate ab ordine ad ipsam legem suam ad voluntatem rationem.
R. ergo suppositum supponitur enim in ardente quod potest fieri variatio legis sine
variatione obiecti moralis, quod est falsum et nam de ipso quod variatur legem enim.
Variatur obiectum et modo namque sed in obiecto moris quia scilicet obiectum ipsum specificatur
ad ordinem quem dicitur ad voluntatem rationem et legem. unde mutato specificatio
mutatur specificatum. quod ergo variata lege mutatur actus fit immediate
propter mutationem obiecti modeste utro propter legem.
obies sed ad bonitatem moralem actus est sufficiens bonitas obiecti, sed enim
requiruntur etiam circumstantiae, quarum si una deficiat actus erit malus
quia illud malum confugit de singulis defectibus ergo bonitas moralis actus
est consistit in ordine transcendentali ad obiectum.
R. ergo etiam quia obiectum hoc est sumitur nude et prout includit circumstantias,
sed prout illas includit et idem est quod volitum quia nomen obiectum est
volitum nude et selectum sed cum obiectis suis circumstantiis.
obies Tercio scilicet Augustinus volat mensurabilis ad mensuram
predicamentalis, utique bonitas moralis consistit in conformitate ad
dictum rationem tanquam ad mensuram, ergo illa volatio est predicamentalis
et est transcendentalis.
R. ergo minorem: consistit in conformitate formalis ergo: in conformitate
fundamentalis concedo: unde per conformitatem ad dictam rationem
specificatur ordinare ipsa volatio conformitatis quia immediate tractatur ad
dictum rationem et dicitur predicamentalis, sed fundamentum eius quod
respicit obiectum cui per se per se commensuratum vel contra rationem praescribente
Quae sunt necessaria de parte obiecti ut actus bene fiat

Itaque dum dicuntur actus instantum ad bonum
sibi illi intelligitur de conformitate formalis et denotat rationem
formalem bonitatis sed potius signum a posteriori quo significamus
actus ad bonum quia nomen cum ratione illa conformitatis congrua
Reete. et illam tamen per signum significatur illa bonitas.

Quaestio Tertia

In quo consistat malitia moralis

In positivo et in privativo.

Haec quaestio intelligitur de actu formalis et positivo quod vocant peccatum
omissionis ut furtum odium dei et eorum, nam in peccato omissionis
malitiam est in quod positivum nemo controuertit. queritur ergo an
malitia quae in tali peccato commissionis consistat in ordine positivo
ad obiectum differat ratione an in privatione virtutinis debita in tali
Actui.

Conclusio

Malitia moralis consistit in privatione virtutinis debite in tali actu.

probat de S. Thomas per partem quaestio quinta articulo tertio ad primum
nullum ens dicitur malum in quantum est ens sed in quantum caret quodam
bono sicut bonum dicitur malum in quantum caret de virtutibus. item eiusdem
partis quaestio viginti et primo. et potest de quod malum significat
quoddam non ens quendam formam seu naturam relinquitur ergo quod est
in malo significatur quoddam absentia boni et art. secundo in hoc consistit
ratio mali ut aliquid deficiat a bono.

probat ratio de ens positivum quod est a deo et a deo creatum atque
peccatum secundum rationem quam formalis est a deo creatum, ergo est ens
positivum. maior et minor per fide, etiam clara est

Respondent aduersarii de ens positivum positivum est a deo, et an
ens positivum morale quale est illud in quo constituitur ratio formalis
malitiae moralis sed contra quia est ens utrum sit positivum ut sit
et aliquid distinctum a deo atque a se ergo ab eo quod est universalis causa
et essentiae utraque et positivum realiter a se distincto ergo secundum morale sit secundum
positivum est a deo.

confirmatur actio moralis ut talis intelligit totum quod habere debet ut
deus illi aliquid. si primum, de bono, si secundum, de malo ergo malitia consistit
in privatione alicuius necessarii.

probat quarto peccatum actus moralis a regula defectuosus, atque ut actus
moralis est peccatum ergo ut a regula defectuosus atque defectuositas
consistit in privatione virtutis ergo malitia consistit in privatione conformitatis
ad regulam.

et sic primo actus malus moraliter participat officialiter rationem eandem entis
moralis, atque impossibile est quod positivum quale est ens morale in eo.

Contrarij p[ro]p[ri]um p[ri]vatiuam cum p[ri]vatio sit negat[i]o et remotio s[ecundum] q[uod]a
ergo impossibile e[st] malitiam moralem consistere in p[ri]vatione.
R. negat[i]o eor[um] q[uod] sit o[mn]i transitus ab actu morali s[ecundum] a malo conerete
sumptu[m] ad malum abstractu[m] sumptu[m] s[ecundum] ad malitiam: dicitur aut[em]
malum conerete sumptu[m] s[ecundum] actum malum d[i]uider[et]ur ens morale
Quod e[st] q[uod] p[ro]positu[m] e[st] o[mn]i ip[su]m malum q[uod] e[st] p[ro]p[ri]um includere
A. q[uod] p[ro]positu[m] rati[on]is e[st] d[i]uider[et]ur in unum q[uod] e[st] p[ro]p[ri]um et c[on]stituat p[ro]p[ri]um
et hoc c[on]formiter ad mentem. S. Thomas qui quaestione unica d[i]c[it]
in virtutibus in eor[um] articulo s[ecundum] ad quintu[m] malum inquit o[mn]i c[on]stituit
p[ro]p[ri]um rati[on]is p[ri]vatio[n]is s[ecundum] rati[on]is d[i]c[it] q[uod] p[ri]vatio[n]is substat[ur] malum
ut in p[ri]m[o] distinctione trigesima quarta articulo s[ecundum] ad tertiu[m].
Malum p[ri]m[o] vel abstractu[m] sumptu[m] e[st] d[i]c[it] p[ro]p[ri]um p[ri]vatio[n]is s[ecundum] malum
p[ri]vatio[n]is vel conerete sumptu[m] e[st] mox subdit mala actio p[ri]vatio[n]is
et ordine ad finem in d[i]c[it] cui admixetur p[ri]vatio[n]is s[ecundum] d[i]c[it] q[uod] v[er]o
mali incidit unde patet q[uod] e[st] p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is d[i]c[it] q[uod] et c[on]stituit
p[ro]p[ri]um moralem s[ecundum] p[ri]vatio[n]is ordinis ad finem quendam cum p[ri]vatio[n]is
et d[i]c[it] t[er]tius.
malum igitur et malitia rati[on]is differunt q[uod] malitia sit p[ri]vatio[n]is d[i]c[it]
ordinis malum aut[em] sit actus p[ri]vatio[n]is substat[ur] et et factus s[ecundum]
affratis rati[on]is mali morali s[ecundum] p[ri]vatio[n]is consistit in illa p[ri]vatio[n]is
sit illa p[ri]vatio[n]is qua et c[on]stituit p[ri]vatio[n]is in rati[on]is p[ri]vatio[n]is
q[uod] ab eo d[i]c[it] q[uod] e[st] p[ri]vatio[n]is illud t[er]tius q[uod] c[on]stituit p[ri]vatio[n]is
in rati[on]is et determinata quadam p[ri]vatio[n]is et d[i]c[it] illud ab eo alio
p[ri]vatio[n]is d[i]c[it] p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is
p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is
Actui s[ecundum] conuersioni ad bonum commutabile unde o[mn]i si e[st] d[i]c[it]
conuersioni q[uod] sit p[ri]vatio[n]is conuersio t[er]tius dat conuersioni q[uod] sit tale p[ri]vatio[n]is
et q[uod] no[n] inforas p[ri]vatio[n]is consistere in p[ri]vatio[n]is simul et p[ri]vatio[n]is
agnaliter.
nam contra a q[uod] p[ri]vatio[n]is sit p[ri]vatio[n]is et obis solo gabatur
Rati[on]is p[ri]vatio[n]is malitia id e[st] q[uod] habetur de parte p[ri]vatio[n]is totu[m] bonu[m] a
ut d[i]c[it] S. Thomas p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is
malum q[uod] e[st] d[i]c[it] p[ri]vatio[n]is in moralibus a quoddam bonu[m] d[i]c[it]
p[ri]vatio[n]is alterius boni ubi p[ri]vatio[n]is quoddam bonu[m] intelligit id q[uod] e[st] p[ri]vatio[n]is
Quod quidem in se quoddam bonu[m] s[ecundum] malum quo ut substat[ur]
p[ri]vatio[n]is p[ri]vatio[n]is et ut rati[on]is tribuit p[ri]vatio[n]is gabatibus et actibus utriusq[ue] et
a c[on]stitutu[m] et distinctu[m] p[ri]vatio[n]is c[on]missionis a p[ri]vatio[n]is c[on]missionis
et unius p[ri]vatio[n]is c[on]missionis ab alio.
obis s[ecundum] in p[ri]vatio[n]is o[mn]i d[i]c[it] p[ri]vatio[n]is mala s[ecundum] o[mn]i conuersio, ergo
p[ri]vatio[n]is consistit in actu p[ri]vatio[n]is s[ecundum] in conuersione.
A. d[i]c[it] q[uod] aut[em] s[ecundum] o[mn]i conuersio rati[on]is sui p[ri]vatio[n]is mala, negat[i]o[n]is
p[ri]vatio[n]is indisp[on]abiliter adiuncta, concedo unde si p[ri]vatio[n]is impossibile d[i]c[it]
conuersio s[ecundum] conuersione et p[ri]vatio[n]is o[mn]i mala.
obis t[er]tius malum morale debet d[i]c[it] voluntarium, atqui p[ri]vatio[n]is boni
e[st] voluntaria cum sit p[ri]vatio[n]is intentionem operantis, ergo malitia
moralis o[mn]i consistit in p[ri]vatio[n]is

R. nōdo minorem et vni o sit dicitur et scilicet voluta confectur
 in indirecte interpretatur voluta, et voluntaria, qā nōpe peccator
 magis obligat diffinitionem peccati incurrere quam ab actu pōare ut
 gignit. S. gōmas quāsi tertia de malo arti gōo ad primum.

Quia saltem illa pūaio o d' intentio nō p' accedens iuxta d' Thomam p' pda
 Quasi 12 art p' atqui p'p' o sumitur ab eo qd d' p' accedens p' ab eo
 qd d' p' se, ergo o debet sumi a negativo sed a positivo.

R. d' gōo minorem si illud p' accedens et illud p' se inquantum rationem solam
 p'p'ficatūam, concedo, si o inquantum nōgo: voluntarium am o p' tenet
 p' parte oēi p'p'ficantis ut vao p'p'ficantis sed ut conditionis essendi
 Requiritur quia sufficiens ut p'p'ficatur et de gōo intendit saltem p' accedens
 idē indirecte et interpretatiua.

Simde vao p'p'ficatur peccati o attonditur poenae solam p'p'ficatūam p'p'
 poenae ind' obitum p'p' ut substratum tali p'p'icari.

obes qto si malitia consistat in p'p'icari o a unde potatur distictio

duorum peccatorum videm virtuti oppositum cum in utroq' sit p'p'icari
 eiusdem virtutinis ut v.g. in auaritia et prodigalitate quae opponuntur
 eidem virtuti liberalitatis. Et in p'p'icari eiusdem virtutinis.

R. nōdo andens desumenda a o d' distictio peccatorum p'p'ficatūa a sola p'p'icari, sed ab
 actu p'p'icari ut substrato tali vel tali p'p'icari: quae quidem p'p'icari o solam distictum
 et distinctione reali p'p'icari, sed o d' virtuali unde gōo duo virtutes eidem virtuti
 opponuntur et eadem p'p'icari gōditate virtutis quae absolute et volute d' iuxta
 lat' illa virtus habet virtutem quendam duplicem rationem p'p'icari quorum vnam
 gōo o debet de cadere, et p'p'icari o debet de cadere ideo o in eadem virtute
 a sufficiens fundamentum distinctionis illarum diuersarum p'p'icari.

Potes, quomodo dicamus malitiam formalem consistere in p'p'icari virtutinis debita
 quod actui, cum sint multi actus qui sūt officialiter mali, et gōus p'p'icari in oē
 virtutem ordinem ad virtutem rationem, ut v.g. odium dei et eadē.

R. R' virtutem illam de o actui considerato p'p'icari suam substantiam p'p'icari quam
 nullus actus intrinsecus officialiter et de nōa sua a malus: unde o oē d' debetur
 R' virtutem quae cum aliqui actui d' dicitur malus: quod oē affirmat d' Thomas
 Quasi 19, art scilicet dicens deum de eam oē oē actionis ingratum d' actio.

ad rationem dubitandi dico odium dei et similia quae dicuntur intrinsecus mala,
 o d' p'p'icari p'p'icari substantiam actus, sed simul cum deformitate, quae p'p'icari
 Quodam accedens inseparabile a tali actu rationem eius inseparabilitatem dicuntur
 ista intrinsecus et officialiter mala ad distinctionem non dorum a gōus potest
 separari talis deformitas ut homicidium gōo potest fieri accedente rationabili
 caa

Quaestio Quarta

An actus humani sumant suam bonitatem et
 malitiam de obo

Conclusio

actus humani sumant suam bonitatem et malitiam sum p'p'icari
 de obo

probat qā inde sumi debet bonitas aut malitia p'p'icari actionis humane
 unde desumitur vni p'p'icari atqui p'p'icari actus humani desumitur de obo
 sicuti p'p'icari motus de tro ergo bonitas et malitia actus humani p'p'icari
 de obo

probat maior quod bonitas aut malitia actus humani petenda a eo plenitudine
boni aut ex defectu illius plenitudinis atque primum quod pertinet ad
plenitudinem boni aut illius defectum id quod datur propter actum, nempe
obtinere ergo bonitas aut malitia primaria actus humani petitur ex obto.
confermatum quod sicut in naturalibus primum quod datur propter actum a se ipsis ita
in moralibus a obto sicut omnes res naturales se habent ad suam formam specificam
ita et actio moralis ad suum obtem quod est eius forma saltem determinata.
Nota in obtem sic o summi absolute et secundum se in ordine naturae sed ut in ordine
moris, quatenus nempe a consuetudine vel disconveniens videtur naturae.
Unde et hoc circa quoniam ut videtur hominem sit in se aliquid ex bonum
Actus tamen ille homicidii ut videtur circa illud obtem dissonantem ad naturam
Unde dicitur obtem naturae disconveniens hinc fit ut si in eodem obtem sunt
disconvenientes ad naturam sicut in re sacra furto ablatum, in actus
qui ut videtur circa tale obtem habet diversam malitiam: ut in furto
et si facit malitiam furto et sacrilegii itaque bonitas et malitia moralis
et in obtem o formaliter, sed casualiter id est tanquam in causa in actu vero
formaliter sicut dicitur veritas ex multis tanquam in fundamento et in causa
in cognitione vero formaliter tanquam in subiecto.

obtem primo actio humana habet propter se sine ergo o ex obtem.

probat coram quod finis et obtem et diversa
R. quod coram ad probationem dispo. assumptum: finis operis sicut in terminis deus
et obtem et diversa, ergo: finis determinans sicut operantis et obtem
et diversa concedo primariam propter petitur ex fine in terminis deo et
operis: si autem quod finis operis sicut obtem et finis operantis et diversa
finis operis datur primariam et officialem propter finis am determinans
sicut operantis datur actioni propter quia illi secundum obtem suum primarium
considerate a accidentaria quod nempe ordo ad talem finem determinans
tenet se ex parte circumstantiarum.

obtem secundo actio humana habet habet primam suam bonitatem aut malitiam
ex ordine ad legem aeternam ergo o ex obtem.

R. quod coram habet omne ex utroque cum subordinatione immediate quidem
ex obtem, modiale utro tanquam ex parte et suprema regula et lege aeterna
quatenus nempe obtem a conformis videtur naturae, quod res in natura videtur,
quod habet dictam conformem legi divinae sicut naturaliter sicut
per doctrinam aut alio quocumque modo nobis notificata.

obtem tertio actus aeternus a obtem actus interni atque actus interior
o habet suam propter ab acta aeterno cum potius actus aeternus habeat
ab interiori ergo propter o petitur ab obtem.

R. quod minorem, nam sibi mutuo dant propter sed in diversis gradibus
actus in aeternus in quantum a prior in intentione et habet naturam obtem.
Datur propter actui interno in quantum eadem formalis saltem determinans: interior
aut actus quatenus a prior in ex operatione et eadem actus aeterni datur illis
propter in quantum eadem efficientis.

Quaestio Quinta

An actio humana habeat omne bonitatem et
malitiam ex circumstantiis

Nota circumstantias aut quaedam accidentia quae conuenerunt actui vel
obito 1 sic dictas quae circumstant actum vel obitum 1 quia nempe cum sint actus
quorum essentia illa per aliquo modo afficiuntur tales circumstantia
septem ordinarie enumerantur hoc ubi per compendiosum.

Quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

Quis? significat per solam operantem et eius conditionem ut si sit
sacerdos, vel religiosus etc.

Quid? significat qualitatem vel quantitatem operis vel obiti ut si res furto
ablata sit sacra.

Ubi? significat qualitatem loci si nempe locus sit sacer aut profanus.
Quibus auxiliis? significat instrumentum operis ut si quis usus fuerit
res sacra ad habendam prophanam etc.

Cur? significat finem vel finem deum et operantis ut si quis occidat
ad furandum etc.

Quomodo? significat modum operis ut si sponte ut coacte ut etc.

Quando? designat qualitates temporis ut si sit dies festus dies ieiuniorum etc.
Nota quoque omnes circumstantias semper concurrere ad unum et eundem
actum sicut per se ut concurrant omnes simul.

Nota tertio circumstantias ad duplicem quod alia omni sit quae per se nullam
dicunt ordinem specialem ad vitam uocem et continentem suam
praecipiente vel prohibente ut quod aliquis occidat aliam doctrinam
vel sinistram inuentionem vel finem etc.

Alia uero sit quae per se respiciunt vitam uocem prohibentem vel
praecipiente ut si sanctus loci quae prohibetur violari sine furto
sine homicidio et etc. et de illis sic agimus.

Conclusio

Actio humana habet omni bonitatem et malitiam de circumstantiis.
Prout actio boni et mali dicitur conuenientiam aut inconuenientiam
cum rebus bonis et parte obiti sed omni de parte accidentium
circumstantiarum: sicut res naturales o solum habent perfectionem suam
et sunt substantialibus sed omni de accidentibus ut boni o ut habet
perfectionem suam de ea uocem sed de debita omni membrorum proportionem
et bona ualitudine uirtute et etc. ergo omni morales de quibus cum
proportionem ut de naturalibus philosophandum est habent suam
perfectionem et omni de obito quae est perfectio operis sed omni habent
aliam accidentalem de circumstantiis.

Notandum quod propter quod habetur de circumstantiis o ut nisi accidentalem,
ut omni illa habeat suam essentiam praecipue in genere moris in genere scilicet dicit
et specialem ordinem ad uocem, quia ad uocem est in moralibus iam constituto
quod suo est proprio essentia petito de obito ideo ut in accidentalis, quod omni
ad uocem est in constituto in sua specie o ut nisi accidentale.
Nec mirum uideri debet in eodem actu physico in uocem duas
species morales, quarum una sit accidens alterius sufficit omni.

Oportet scire obitum vel a conforme recte rationi vel a conforme. aliqui
si a conforme a bonum, si a conforme a malum ergo a obitum
vel a bonum vel malum.

R. dicitur maiorem partem sibi conforme sumatur privatione
quod a privatione conformitatis debita in eo quod vocamus
diffinitionem nego si a conforme sumatur negativum pro negatione
conformitatis in eo debita in eo, concedo: sed tunc falsa est minor pro
ista parte quod a obitum quod a gabet conformitatem ad rectam rationem
a malum sed illud quod dicit ordinem ad rectam rationem et consequenter
debet habere talam conformitatem sicut de eo quod dicitur a videtur
a dicitur oculus quod nomen a debetur illi usque istam obitum quod dicitur
nullum ordinem ad rationem et conformia rationi a ita est diffinitio quod
a debetur illi talis conformitatis ad eam non est mala.
Item tertio est actus humanus vel gabet bonum finem vel a ergo a
bonum vel malum.

R. nego antecedens quod privatur de fine intrinseco, idem a quod obitum, quod
dicitur pro a indifferentis: sed de tempore, a est actus consideratus
scilicet pro a sunt de parte obitum dicit ordinem ad finem extrinsecum.
Item propter sunt de parte obitum dicit ordinem ad finem extrinsecum.
obis quarto quolibet species potest reperiri in aliquo individuo ergo si potest dari
actus indifferentis scilicet propter dabitur in individuo quod a contra
sequentem conclusionem.

R. dicitur antecedens potest reperiri in individuo scilicet propter, scilicet propter
considerationem, nego: multa enim sunt in speciebus consideratis scilicet propter
quod a est in individuo ut communicabilitas, contragibilitas ad inferiora
et edam sic igitur sic est illa individua competat propter a propter
competit individui sicuti quavis animal de se sit indifferentis ad vacabile
et irrationale, et hoc ad hoc vel illud individuum illa a individua a
competit nec potest competere inferioribus. unde
nota sunt individua a est positivam quasi uno species et generat positivam
ad indifferentem, sed a ita negatio determinationis ad alterutrum
sicut animal a dicit positivam individuum ad vacabile et irrationale aliter
in nunquam potest contrahi ad vacabile vel irrationale quia quod
conducit aliter positivam essentialiter et intrinsece, per se illi
conducit illa ergo individua nihil aliud a quam a determinatio
eum propter ut determinetur ad alterutrum.

Questio septima
An possit dari aliquis actus indifferentis
in individuo.

Sensus questionis est an possit dari aliquis actus humanus de facto
cum deliberatione rationis qui a sit bonus nec malus bonitate
aut malitia a supernaali id est iudicia ad meritum

aut immeritum sed meriti id est in ordine ad voluntatem suam

Conclusio

Non potest dari actus indifferens in duobus

probat per ois actus factus in individuo vel habet bonum finem et ad
circumstantias illas debitas, vel o habet: s. habet a bonum, s. o
habet a malum atque inter habere et o habere o datur
modum ergo o datur actus inter bonum et malum modum
sine indifferens.

Sed o debetur unicuique actui bonus finis ergo propter
positum boni finis o utiatur actus.

probat eia qd o utiatur actus propter absentiam circumstantie
o debite.

probat andens per qd o o unde petatur illa obligatio.

sed si oit aliquid receptum est naturale vel positum neutrum
dici potest ergo o ita

probat minor qd alias sequeretur qd si fore continuo p de eate

quippe qui excedant multas actiones illas o ordinando in bonum
finem ut a uq motio pedis fricatio manuum ita

R. qd andens ad primam probationem nego assumptum: obligatio om

illa petitur ex hoc naa qui eum de iudicio rati agat,

finem rati consentaneum praefigere debet et hoc

probat nam auctor nae oibus agentibus naturalibus indidit melius ois

Quasdam a naa sua indistinctas qbus oibus suis actibus tendant

in fines nae suae proportionatos ergo a fortiori concordant o

dedisse ex natura naturalis et moraliter agenti determinacionem

sive praecceptum tendendi p ois suos actus in finem nae suae

convenientem id est voluntati rati consentaneum.

Ad primam probationem dico praecceptum illud id naturale ut patet ex iam dictis:

quod praecceptum om virtualiter continetur in primo praeccepto decalogi,

Diliges dominum deum tuum de toto corde ita ex quo manifeste

sequitur qd si deus sit super oia diligendus ois humane actiones

sint in illum diligende.

neg inde sequitur qd continuo peccatores eum o continuo agant

et deliberacione sed sepius ex imaginatione ut in actionibus supra

memoratis.

Sed si qd o tenetur semper deliberate agere ergo om o

Tenetur om deliberate agere propter finem.

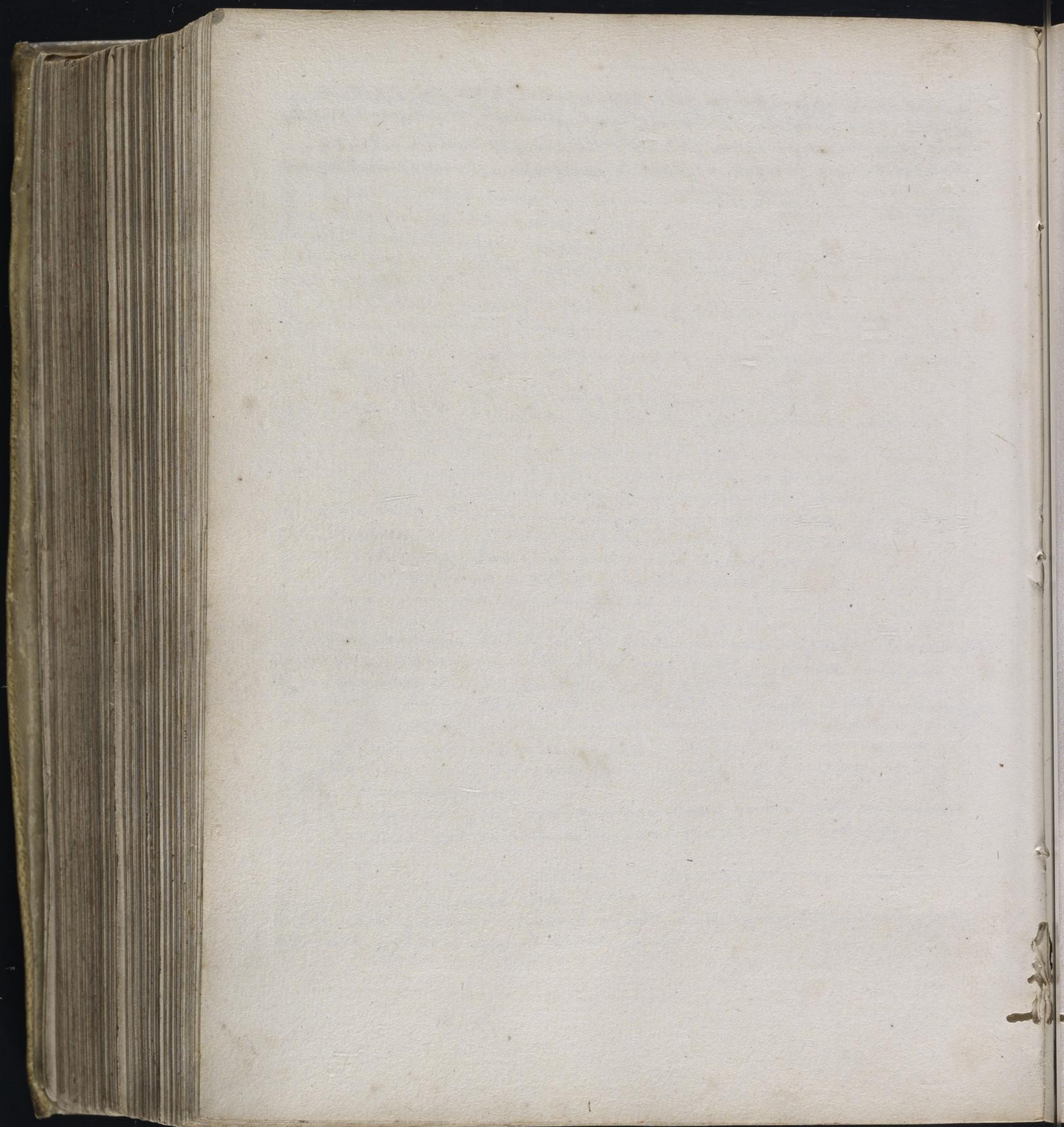
probat eia qd tam conuenit naturali nae agere deliberate quam

ordinare actiones suas in bonum finem.

R. nōdo etiam ad pro bonū dico diffinitatem id qd goō o habeat
semper in sua potestate deliberare agere, qā nōmpo rōu alligata o sensibus,
quos saepe contingit agere sine ulla deliberatōe. Dum am voluntas
deliberate agit semper in ipsius a potestate actionem suam dirigere
et ordinare in bonum finem.
probur pdo conclusio

Quia cum pro alio principali habet malum praesens actus illi oppositus
 debet esse circa bonum praesens: sed circa bonum praesens est potentia
 appetitus irascibilis qui pro oblo habet bonum arduum: bonum in
 praesens eo ipso quod praesens est definit ad arduum.
 potest sed quare si appetitus dicantur passiones.
 et quia semper sunt cum aliqua mutatione et passione corporali procedente
 vel subsequente tanquam causa vel effectus quia aliqua corporis non bene
 transmutantur et praecipue cor: eius quatuor motus differuntur scilicet
 contractio dilataio elevatio et depressio.
 Amor desiderium et gaudium sunt cum dilatatione cordis quia nempe
 dilatatur cor ad utendum bonum: odium fuga et tristitia sunt cum
 contractione quia contrahitur cor ut excludat malum. Pressio audacia et
 ira sunt cum elevatione cordis quasi conantis superare difficultatem.
 Desperatio et timor cum depressione cordis quasi succumbentis difficultati.
 Tunc fit ut reducant quaedam in dicta passionum in faciem nam
 in amore desiderio et gaudio nonnullae componitur in odio fuga et
 tristitia contrahitur: in spe et audacia tollitur: in desperatione et
 timore vitatur: in ira seorsum pallidetur.

Quaestio scilicet

De passionibus in particulari

De his quae praecedenti quaestione diximus facillimum erit uniuscuiusque
 passionis in particulari nam cognoscere.
 gratia amor et actus appetitus consistunt circa bonum simpliciter de
 abstractis a praesenti vel absenti.
 si appetitus consistunt excluditur cum amor naturalis qui est in voluntate
 ut differat ab hoc quod sequatur cognitionem elevatus et sit liberum
 amor more naturalis qui nihil aliud est quam pondus quoddam naturale amantis
 in rem amabilem.
 Amor duplex est amicitiae scilicet et concupiscentiae de quibus supra.
 Amori opponitur odium quod est actus appetitus consistunt sine elevatio
 et amicitiae quaedam mali simpliciter de abstractis a praesenti et
 absenti.
 odium duplex amicitiae nempe quod est in nobis et amicitiae quod est in nobis
 et malum ut suspensio et odium amicitiae quod alteri malum volumus
 Desiderium appetitus uti bonae absenti ut fiat praesens
 fuga et amicitiae amale absenti ut amicitiae ut fiat praesens.
 Desideratio est naturalis quies appetitus in bono praesente.
 Tristitia est naturalis inquietudo appetitus in malo praesente.
 pressio motus appetitus consistunt circa bonum arduum possibile
 haberi et futurum.

Deponatio & auersatio quaedam a bono ut impossibili agniti propter
eius diffingulubem
audacia & appetitus passivum negligenter malum aliqd imminens
et contra illud tendens ut bonum aliqd conuoluitur.

Timor & auersio appetitus a malo imminenti qui in resisti possit
Dei a malo imminenti: qd malum vno absens & timetur. Sed om
qui in resisti possit qd p vno resisti possit conseretur quodam modo
praesens et sic tristitia potius dicitur quam timor: unde o male agas
Nam dicitur qd timor sit tristitia incoacta.
qua deniq & actus appetitus sensitivus insurgentis ad repellendum
malum iam praesens, vel ut alii & appetitus intellectus fundenda de
malo praesente.

petes ances passiones sint malae.

R. vobis o ut malas sed potius bonas et malas sine ompe versentur
circa bonum conueniens vel disconueniens: et si mensuram vobis
aut excedant aut o excedant.

probur qd ga in sacra scriptura laudantur aliquae passiones ut zelus
phineas dolor ut tristitia matathae.

probur qd ga cum deus sit eae passionum ut pote omnium maxiam
loquoretur de eam mali ut sic.

Deus passiones vocantur agilitudines aee ergo vobis si malae.

R. vobis agilitudines aee qd selt limites vobis excedunt. In si
selt qd o excedunt sine.

collige sapientem oia expertem passionum po si considerentur
quatenus praecedunt iudicium vobis qd tunc sit motus mere
vobis nec boni nec mali. o defectum libertatis.

sed si considerentur quatenus obtemperant vobis nec ab ea
deflectunt et sic bonae et sanctae laudabiles.

Disputatio nona

De virtutibus in gre

Quaestio prima

Quid sit virtus et quatuor.

virtus in gre & in qd quaedam aee qua qd additur vobis ad opera sua bene
praestanda.

virtus dividitur in intellectualem et moralem.

Intellectualis & qua pfiit intellectum in cognoscere vobis ut scia logica metaphysica etc.
moralis qm appetitum & qua pfiit voluntatem in prosecutione boni pfecti.
selt honesti vel boni simpliciter et idem addit alio qd illam habentem
simpliciter bonum et o bonum qdum qm pfiit intellectus scia in logica.

facit ut bonum bonum legum) ut am bonum simpliciter).
Virtus moralis est habitus bonus operativus boni actus: vel est habitus qui
facit bonum habitum et eius opus ita. Thomas et Aristoteles sicut et philosophorum
ubi ait si virtutes non sunt effectus, non facultates de potestate habitus
necessarius est.
probat quod sit habitus operativus (quod est habitus definitus huius generis quia nomen est
perfectum potestate operativae ut potest habitus permanentis bene disponentis prout
quod ordinis ad operandum: quia est definitus habitus operativus: ergo et eadem.
Quod sit operativus actus boni (quod est virtus), probatur, quia in eo distinguitur
ab habitu virtutis, qui est operativus mali actus. Deinde producit actus
Virtutis est ut quod ad substantiam sed omni quo ad bonitatem moralem.
Aster omni definitur virtus moralis ab Aristotele sicut et philosophorum capitulo
virtutis est habitus electivus in medio virtute consistens secundum determinationem
viri sapientis. Dicitur habitus electivus quia inclinat ad virtutem
electionem per electionem autem solum intelligitur electio stricto sumpta
quae utrumque a modiorum est omni ad illam utrumque inclinat virtus moralis: sed omni
eligitur intensio finis determinati, quae omni dici solet ab Aristotele
electio.
Dicitur omni in medio virtute consistens ad conclusionem habitus virtutis
qui a medio virtute deficit vel per defectum vel per defectum.
Sed ad dicitur virtus determinatio sapientis ut intelligatur
modiorum in qua virtus consistit est debere esse de natura virtutis, nisi
forte per accidentem sed comparatio subiecti est arbitrio et iudicio viri
prudentis, quia nomen quod uni est sufficiens alteri est nimium, alteri parum.
Dividitur, sed virtus moralis in illas quae versantur circa operas
quibus homo immediate dirigatur et ordinatur ad alios, quales sunt iustitia,
pietas et eadem et illas quae circa possessionem operas agentis versantur.
Quarum virtutudo consistit in ordine ad ipsum operantem, tales sunt
fortitudo, temperantia et eadem.
Quod si virtus moralis paulo latius accipitur prout officit virtutudinem
generis moribus, ita ut comprehendatur prudentia, quae dirigit actiones
voluntatis quamvis in electu subiectetur. tunc recte dividitur in
quatuor virtutes cardinales, scilicet prudentiam, iustitiam,
fortitudinem, et temperantiam, sic dictas propter earum
essentiam, cum sint quasi cardines circa quos versantur.

QVAESTIO SCA

An virtus moralis possit inclinare ad actum
malum moraliter?

Nota actum prout est virtus modis malum prout est obiectum per se malum, ut
furtum, homicidium, et eadem prout est circumstantia admodum
obiectum in differentia ut cum vestis carnis in die videri et duri.

Tertio de eumstantia aduocante obto bono sedum se, ut oia facta
contra superioris mandatum.

conclusio prima

Non potest virtus inclinare ad actum intrinsecum et de obto suo malum.
probar ga pfectum virtutis et bonitas moralis ad quam inclinatur
in eo in dicitur virtus pfecta a iusto quod virtus ad bonum
inclinatur ad malum morale, ergo habitus virtutis o potest
inclinare nisi ad obtum bonum moraliter.
probar etia ga alias virtus quod ex virtutibus obti sui goalis:
Quod e impossibile: sicut o potest habitus virtutis inclinare ad bonum,
nec habitus seie inclinare ad evorem ad eum om modum, quo o
potest pro infima tendere in obtum suum nisi sub ratione utilis.
confirmatur ga habitus o potest inclinare nisi ad actus pfectos similes
eius quod productus e, atqui habitus virtutis o fuit productus ab
actu intrinsecum malo, ergo et eia.

conclusio secunda

Non potest habitus virtutis inclinare in actum de quacumque
circumstantia malum.
probar ga obtum actus in indico o am attenditur sedum se sed prout
instructum suis circumstantiis consentientibus unum in vado obti, ergo
si virtus o possit inclinare ad actum intrinsecum et de obto malum,
nec om poterit ad actum de circumstantia malum.
probar etia ga malitia promouens de circumstantia, tam repugnat
rationi pfectae virtutis, quam malitia obti ergo si o possit inclinare
ad unum nec poterit ad aliud.
obti po habitus idem potest de successivum modo bonus modo malus
ergo habitus virtutis potest inclinare ad malum.
probar undens ga habitus commendandi carnes temperate de tra
quadragesima, om inclinatur ad illas commendandas temperate
ga quadragesima atqui de tra quadragesima ille actus e bonus
et in quadragesima malus ergo idem habitus inclinatur modo ad
bonum modo ad malum.
R. ergo undens ad probandum dico o ad eandem habitum et ad eum et
indebita: ratio e ga sicut p actus virtutis possunt comparari de positiones
quedam corporis quae facili sunt postea ad actum virtutis, sicut
actus rationis facili sunt ad actus fortitudinis: Nam
actus virtutis possunt eia quaedam dispositiones corporales

que subserviant in actibus virtutis ut in casu allato per actus temperantiae
ita regulatur appetitus sensitivus ut appetat nisi moderatum
Cibum quocumque tempore apponatur. quod autem idem habitus ut virtus
Temperantiae operetur, fit propter mutationem obiecti.

Dico idem actus potest fieri de bono malus ergo in habitus.
R. ergo etiam disparitas est quod bonitas et malitia sint accidentia
extrinseca actui considerato secundum se: unde illo permanente eodem
eodem substantiam, possunt mutari bonitas et malitia. in autem habitus
est intrinseca et divina essentialis, unde non potest mutari virtus habitus
permanente sicut non potest auferri vacante alicui manente: virtus enim
Talis est quae sit in ratione sua divina concurrat ad substantiam actus, non
ita concurrat ad solam substantiam, sed ad illam rationem bonitatis moralis,
quam primario respicit unde allata bonitate moralis iam non potest
concurrere ad substantiam actus, quia acquiritur per actus qui respiciunt
obiectum precise rationem bonitatis: hoc autem diligenter notandum est
cum sit fundamentum principale conclusionis.

propterea poterit saltem virtus concurrere ad actum malum in ratione
habituum, et non in ratione habituum virtuosorum.

R. ergo assumptum: cum enim gradus virtutis et specifici sint unum
et idem, non potest unum concurrere sine alio fieri non potest
ita concurrere ad ullam operationem nisi concurrat in ratione, et
et igitur operationes non potius appropriantur, quam alteri.

ob id pro praeccepta possunt bene impleri per actus bonos secundum
substantiam et habeant circumstantiam malam ut praecceptum
summi per minimum factum ob vanam gloriam, ergo in virtus
poterit inclinare ad actus de obiecto bonos et virtutes aliquas
circumstantia.

R. ergo etiam: disparitas est praeccepta non dantur de actibus virtutum
solummodo ut talibus, sed ut moraliter; unde etiam dicitur
quod modus ad implendum praecceptum non cadat sub praeccepto ut 3.

Thomas per se dicit quod modus faciendi actum iustitiae, fit quod
fieri secundum ordinem iuris, non autem quod procedat ab habitu iustitiae.
Habitus autem virtutis pro obiecto suo formaliter habet bonum, sicut conforme
rectae rationi, quod tale est non potest aliter nisi unica ratione circumstantia,
quod malum confertur ex singulis defectibus.

Vitium quod opponitur virtuti est habitus operativus actus mali:
et ideo de illo proportionaliter sicut de virtute philosophandum est;

Quod scilicet o possit concurrere ad actum bonum, et eo-
petes quod non sit subiectum virtutis.

R. ad voluntatem quia actus virtutis est actus moraliter bonus, ergo
elicitus a voluntate: atqui actus quoniam habitus in illa potest agere
suscitantur producti ergo actus elicti a voluntate volunt habitum
in ipsa voluntate.

Secus voluntas est potest non est determinata ad bonum unum, ergo o
indiget habitibus ad ulteriorem determinationem sui appetitus.
R. voluntatem potest considerari dupliciter potest ut non sicut
voluntas secundum potest rationis libera: si accipitur ut non, sic
fertur per se in bonum totius generis, tanquam procuratur generalis,
ergo et in bonum appetitus sensus, remouendo eam incommoda
corporis: si vero accipitur ut voluntas tendit in bonum concretum,
sed cum multiplici inclinatione et induit ad obiecta particularia,
in quorum multis sepe patitur difficultates unde fit ut habeat
sui capax habitum, ut tollatur illa induit et superentur
difficultates.

Quaestio tertia

AN virtus consistat in medio?

Nota primo duobus modis potest intelligi virtutem consistere
in medio: primo quo ad substantiam, secundum quod est virtus
sicut se sit, quod medium inter duas alias virtutes extremas,
sicut sibi oppositas, ut liberalitas in medio consistit, quia est quod
medium inter prodigalitatem et auaritiam, qui sunt duae virtutes
eiusdem virtuti oppositae: et hoc sensu o ois virtus habet medium.
Secundo quo ad obiectum: si videtur obiectum inter quodammodo
habere utrumque, sed sit quasi medium inter utrumque.
Nota secundo medium esse duplex, aliud est medium veri, aliud rationis
medium veri est aequalitas operis vel veri cum alterius iure, sicut est aequalitas
veri ad rem abstracta, a persona et aliis ceteris conditionibus.
Et hoc medium veri est figuratum et inuariabile, ut aequalitas pecuniae
cum damno illato pro, item aequalitas pretii cum re vendita: unde
quod quod iusto venditur pauperi hoc affibit, o potest iusto vendi diuiti
quod deum affibit. hoc medium conuenit virtutibus, quae uersantur
circa alterum, ut iustitiae et illi annexae.
medium rationis, sic dictum quia prudenti iudicio statuitur, est aequalitas
rei, cum exigentia aut debito operantis, a tota persona et variis aliis
conditionibus et circumstantiis: sicut eorumque est aequalitas secundum
commensurationem obiecti cum persona, ut aequalitas cibi cum comedente,
quod hoc autem oportet attendere personam et varias circumstantias

Quia quod uni sufficit, alteri parum est, alteri nimium et eadem.
Item quod tibi nunc sufficit eras erit parum vel nimium quibus notatis.

CONCLUSIO

Omnis virtus moralis consistit in medio, illae quidem quae versantur circa
passiones in medio rationis: aliae autem quae versantur ad alterum ut
gubernatio in medio rationis.
probat per hoc quod Aristoteles qui dicitur virtus moralis est habitus vel virtus in
medio virtute consistens secundum determinationem sapientis.
probat per hoc quod ad primam partem, quia omne bonum quod moralizatur, quale est
obtemperantia virtutis consistit in adaequatione ad regulam, ut ut ne
deficiat, ne excedat ergo consistit in medio.
Quod ad secundam partem patet de notabili per hoc.
probat tertio quia omnis virtus inclinat ad actus in quibus secundum prudentiam
Regulam nulla dea circumstantia mota, ne ulla redundat, ergo
omnes habent medium vel ut rationis.

Suppletio ultima

De virtutibus in specie.

Quaestio prima

Quid sit prudentia et quod eius officium est.

Dicimus supra virtutem moralem paulo latius sumptam dividi in quatuor
Virtutes quas propter eorum excellentiam cardinales vocant, scilicet
prudentiam, fortitudinem, et temperantiam.

Dici virtutem paulo latius sumptam, quia prudentia vocatur et virtus
moralis aliter, sed ut dicitur de o et habitus voluntatis
a qua eliciuntur actus morales, sed et habitus intellectus, qui propter
comperium et directionem morum dicitur moralis directum et
dam ob rem de de sic agimus.

prudentia recte dicitur ab Aristotele habitus agendi simul cum
recta ratio circa ea quae sunt bona vel mala.

Dicitur habitus agendi et practicus ut excludat habitus speculativus et
ordinatus ad praeceptum: dicitur enim agendi et o faciendi ut differatur
ab arte quae est habitus factus operis aeterni. Item dicitur vera cum ratio
ut excludantur habitus falsi ut errores et quod prudentia o possit
subesse falsum speculativum, sed quia cognitio eius practica et semper vera
si sit conformis rectae rationi, quamvis in se falsa si sit de errore
invenibili, ut prudentia docet hostiam a sacerdote in missa
elevatum et adorandum, et a parte veri o sit considerata

patet particularis circa ea quae sunt bona vel mala agitur alii
habitus intellectuales utrorum qui tunc currant de probitate actuum
humanorum et habitus Logice per se et eadem
prudentia officium est post bonam consultationem et tractum de
agendis iudicium inuenire et praefigere modum ceteris virtutibus
id est quidnam in singulis functionibus sit vici confectandum, et per se
per se ipsum, non per defectum: eius est omni disponere de modis in
ordine ad finem et hunc finem utitur illis tribus actibus scilicet
iudicio, consilio et locutione interna, de quibus supra
et tunc restat Avistae manus. Illius est imperare aliis virtutibus et al
quod dirigere.
Dividitur igitur prudentia in solitariam sive personalem quae quis
regit se ipsum et gubernationem, quae vocatur multitudo. quae dividitur
in partes subitivas id est quasi quod in species.
gubernatio est quae vadit, scilicet economica quae est familia civilis
gubernatio: militaris quae negotium militare recte dirigit,
politica regnativa sive legislativa seu legalis et per quam principes
respublicae providendo condunt leges, bonas, et utiles et politica
simpliciter dicta quae vadit civitates et curat leges observari.
Inter has sola prudentia personalis absolute dici debet prudentia,
quia ab illa sola hoc dicitur simpliciter prudens, et sine illa nullus
non domi neque in civitate, neque in militia potest esse prudens.
Dividitur igitur prudentia in octo partes integuales, id est in octas
mentis functiones sine quibus est confectus perfectus usus prudentiae.
prae memoria, quae est facilitas recollendi praeterita
secunda intelligentia quae est cognitio praesentium, tertia docilitas id est
promptitudo ad docendum. quarta solertia id est promptitudo ad
guardandum. Quinta vero id est promptitudo ad colligendum unum ex alio.
Sexta providentia id est ordinatio modiorum ad finem.
Septima circumspectio id est consideratio omnium circumstantiarum.
Octava denique cautio id est cura ne aliqua incommoda incurrantur.
Quae partes octae ita desiderantur simul in prudentia ut si una defuit
non sit perfecta et integra prudentia. Denique partes principales
prudentiae et syntheses quae sunt acumen quoddam et perspicacia ad
recte iudicandum de conclusione, alius consilii an sit bonum.
Haudubria quae est facultas ad bene iudicandum de iis quae
lege aliqua definita sunt, et gnome quae est verum iudicium
equi et boni id est illius quod nulla lege decretum est sed

sed iudicis prudentis iuri secundum equitatem uarij definiri debet

Quaestio 5da

Quid iustitia et quotuplex.

Iustitia pro ut est specialis uirtus distincta a ceteris, est constantis et perpetua voluntas iuxta suum iuramentum tribuendi.

Per se voluntas intelligitur actus voluntarius per se constantis et perpetua.

Intelligitur actum illum voluntarium debere semper continuari sed

Intelligitur accomode id est voluntas iuxta suum iuramentum tribuendi semper.

Quotiescumque selet occasio sepe auferet.

Per se iuxta suum iuramentum tribuendi significatur materia et obiectum iustitiae.

Quod est iuxta suum iustum debitum de stricta obligatione legalis cum

debitum de caritate, pietate, honestate et cetera: quia uirtutes illae et

reddant unicuique quod suum est, hoc faciunt per accidens et de alio

motivo quam de stricta obligatione, unde colligitur iustitiam esse specialem

uirtutem ab alijs distinctam quia iuxta suum iuramentum reddere dicitur

specialem conformitatem ad uocatum suum.

Iustitia est duplex, generalis particularis

generalis est quae directam per prudentiam per se fit bonum in ordine ad bonum commune.

particularis est quae directam per prudentiam monasticam secundum singularem dirigat bonum in ordine ad aliam personam particularem.

Iustitia particularis subdividitur in distributivam et commutativam.

Iustitia distributiva est, quae servatur iusta proportio inter eos distributas

et personas cum suis conditionibus quibus res distribuuntur, quae dicitur

proportio geometrica: ut si sint centum aurum distribuendi in unam

cohortem militum, similes habeat unum, satellites habeat duo, signifer

Tres, capitaneus quatuor, et sic proportionaliter ita ut sit inter

personas est distinctio sit proportio inter munera.

commutativa est quae servatur aequalitas ut ad rem nulla habita ratio

personarum quae dicitur proportio arithmetica ut si morcos ualiant

decem aurum solvantur a qualibet persona decima unde colligitur

Iustitiam distributivam et commutativam differunt specie secundum rationem

habentem obiecta plane diversa.

Potes an iustitia legalis differatur officialiter ab alijs uirtutibus?

R. affirmativum quia pro obiecto habet bonum commune alia autem uirtutes bonum particulare quae inter se officialiter differant.

non refert pro autem dicere iustitiam legalem esse partem

uirtutis, sed totam uirtutem, ad eam est distinctam ab alijs

uirtutibus, intelligendum est autem uirtutes quod iustitia legalis sit

omnis uirtus est officialiter, sed parte capacitas, inquam participatur.

Ad omnia alia virtute pro ut omnes virtutes aptae ut ab illa dirigantur in suum finem.
Non refert pro eundem Aristem dicere virtutem fortitudinis ut circa
pericula belli, quae effumantur propter bonum eorum: nam fortitudo pro se
non respicit bonum eorum, sed ut sub iustitia legali imperanti, a qua
sicut aliae omnes virtutes pro ut sub directioni et imperio iustitiae
denominari possunt iustitia, sicut alia quaecumque virtus a egestate dicitur
dicitur a teologis egestas.

Quaestio tertia

De fortitudine et temperantia.

Fortitudo est virtus firmans animum circa ardua. ab Aristotele pro obsequio
sic definitur, est moderatio inter timorem et audaciam. vel sic
Virtus consistens in moderata timore et audacia circa res terribiles
et modum circa pericula moris propter bonum finem suum.

Fortitudinis duo sunt actus praecipui, agere et pati fortiter.
Aggredi vel sustinere, sustinendo in difficultatem superari
Aggrediendo aut periculum audaciam moderatur. de his duobus
sustinentiam pro difficiliorem, aggressionem propositum arctat.

Inter actus fortitudinis praecipuum est manerium, quod et
dicitur actus egestatis, id est eligendum ut superiori quaestione
dicimus, pro imperantibus, et am iustitiam, et in imperantibus
a egestate dicitur et a fortitudine.

Temperantia est virtus qua servatur moderatio circa voluntates
praesentim tactus et gustus. sine igitur officium a adhibere circa quosmodi
voluntates modum rationis id est tale quod pertinet ad circumstantias
et persona utente vel ad desiderabilia.

Sic in definitio circa voluntates tactus et gustus pro modo circa
genera definitur temperantia, et am pro via circa voluntates aliorum
sensuum, unde dicit philosophus, quod qui consumit diem in fabulis narrandis
aut audiendis, et in intemperantibus. sed negat: ad hanc virtutem
pertinent tanquam partes eius subinde, abstinentia qua constituit
moderatem in cibo: sobrietas in potu, castitas qua rerum
nonnecuram concupiscentiam cogit, qua omni repleta est, virginalis
indualis, et matrimonialis: et tandem pudicitia qua moderatur signa
eterna libidinis pro tactus impudicos, appetitus, et eorum.
Temperantia voluit comites et mansuetudo, modestia, humilitas,
contrapelia id est moderatio meta quocumque, simplicitas ornatus, et eorum
quorum cum definitio inde apud Aristotelem pro modo.

Quaestio quarta et ultima

An virtutes morales sint inter se
connesae

igitur per quatuor de virtutibus moralibus acquisitis. Am. 5.
o am. de intellectualibus quas virtutum o. de connexis quas
nomen versantur circa acta nullo modo inter se connexa
ut patet in theologia et geometria.

inter eas autem virtutes morales quaedam sunt quae communantur
considerato secundum statum quendam eminentiorem, ut magnanimitas,
magnificencia, paupertas voluntaria, et cetera.

Aliae sunt quae sunt secundum statum quae vel statui ceteris competunt
quales sunt quatuor virtutes cardinales. de quibus solis et
illis annexis. de procedit quae praesens.

Nota virtutem moralem aliam esse perfectam,
et aliam imperfectam: ~~-----~~

nihil est secundum nos amissum

Quae est virtus o. sumitur per se quatenus aut intentionem ita ut dicatur illa
virtus perfecta quae est multum intensa imperfecta vero quae est in gradu remissa.
sed imperfecta dicitur quia quaedam inclinans ad opus quod est de genere
bonorum, in se inclinans ad bonum et bene fieri, sunt interim qualitates
quae sunt in nobis a natura, sunt ad assuetudinem: et illae virtutes o. et
necesse est inter se connexae ut patet per aliquos de naturali
completionem castas qui in se sunt amari.

perfecta virtus, et habitus inclinans ad bonum bene operandum in
quovis casu et quovis circumstantia, ita ut quavis superata
difficultate producat actus suos cum magna facilitate.

Corollarium.

Virtutes morales sumptae pro statu perfecto sunt necesse est connexae
inter se: ita ut qui unam habeat habeat et reliquas. ita S. Thomas
prima secundae quaestione quinquagesima octava et alii ceteri.

probatur quod de vana virtutis perfecta est quod inclinans ad primum
actum prompto constanter et desiderabiliter agere ad vana.
Temperantia perfecta requiritur ut inclinans ad actum temperantiae
sibi ad sumptionem cibi et potus recte rationi consentandam ita
constanter quidem et firmiter ut illum actum in quovis statu et
casu occurrente facile exercere queat sed ad hoc requiritur
prudencia et conservium aliarum virtutum: alias enim si quod
quomcumque casum omni difficilem conservetur. a temperantia
sumptione cibi temperantia o. est perfecta ergo virtutes sunt
inter se connexae

potest minor quia ut supra diximus de virtutibus et habitibus
electurus in mediocritate consistens, solum determinationem sapientis:
nam ante perfectam prudentiam de in quocumque casu et maiore sermo uelut
iudicium de rebus agendis: iudicium autem illud non potest recte fieri
nisi aliarum virtutum ope cogitantur passionibus quae animum
perturbant rationem obducunt et aequam rationem estimationem
pervertunt: ergo nulla virtus potest esse sine prudentia uel prudentia
sine aliis virtutibus ergo omnes sunt simul connexae.

Confirmatur, perfecta virtus inclinat ad utendum bonum sibi
proprimum atque non solum passionibus illi virtuti directae oppositae
impediunt bonum illius proprium sed etiam alia quaeque est in se
ergo indiget etiam aliis virtutibus ad passionibus illas subigendas ut ad
castitatis non solum impeditur per passionum concupiscentiam sed etiam per
passiones timoris, auaritia, et cetera: ita ut castitas non solum ornatur
propter inordinatas passionibus concupiscentia, sed etiam propter
inordinatum timorem, aut nimium affectum ad pecuniam, et cetera
ergo etiam debet muniri praesidio aliarum virtutum ut sese in suum
perfecto conservet.

quidem dicendum est de aliis virtutibus ergo omnes sunt simul connexae.
obest per virtutes et perfectiones partiales in se, atque virtutes
partiales non necessario inter se concluduntur sicut ut virtutes,
sunt pro utriusque potest esse in se sine pro utriusque ergo una virtus
moralis potest esse et sine alia.

R. Respondetur minor: virtutes partiales non necessario inter se concluduntur
per se et maiore circa quas versantur nullam habent inter se
connectionem et subordinationem, concedo minorem: si habeantur ergo
unde cum obtineat pro utriusque nihil habeat connectionis et subordinationis
cum obiecto pro utriusque nihil mirum si non concludantur, et ob
eandem eam rationem omnes virtutes intellectuales concluduntur: quia omnia
eorum nihil habent inter se eadem et patet in obiecto theologia et
matematica. in virtutibus autem moralibus aliter se res habet ut patet
de probandi conclusionis.

Si addi potest quod virtutes intellectuales versantur circa unum
et alia pro utriusque circa omnia particularia: virtutes autem morales circa
bonum, quod debet consistere in integritate eadem, unde si propter defectum
et ceterius alterius virtutis aliquid deficit in una virtute, iam non erit
perfecta virtus.

Dicitur si autem talis connectio inter virtutes ut uterque ut intendatur
vel ut extendatur: atque hoc dici non potest ideo et cetera.

probat minor quia o potest una virtus intendi nec detendi, nisi p actum similem, atqui aliqua virtutes habent o bta atq adeo actus oino dissimiles, ergo o possunt intendi atq om detendi p illas.

R. nro minor ad probandm dispo consequat o possunt intendi aut detendi p se et formaliter, concedo p accidentem et occasionaliter, in quantum remoueat progibentia detensionem intentionem, nro: et ad hoc magis requiritur consocium aliarum virtutum.

Instabil prudentia potest in exercitio alicuius virtutis remouere progibentia et sic saltem operari cum magna facilitate in aliqua virtute, ergo o requiruntur alie virtutes.

R. prudentiam potest aliquas circumstantias disponere, et aliqua impedimenta remouere, sed o oia: quia multa dependent de habitu aliarum virtutum ad prompto operandum, ut ad usum suum eius tribuendum, si illa sit auarus, erit impedimentum detendi liberalitatis. Unde ut supra dictum est ista prudentia o potest perfecte exercere suos actus, nisi admetis passionibus quod o potest fieri sine aliis virtutibus.

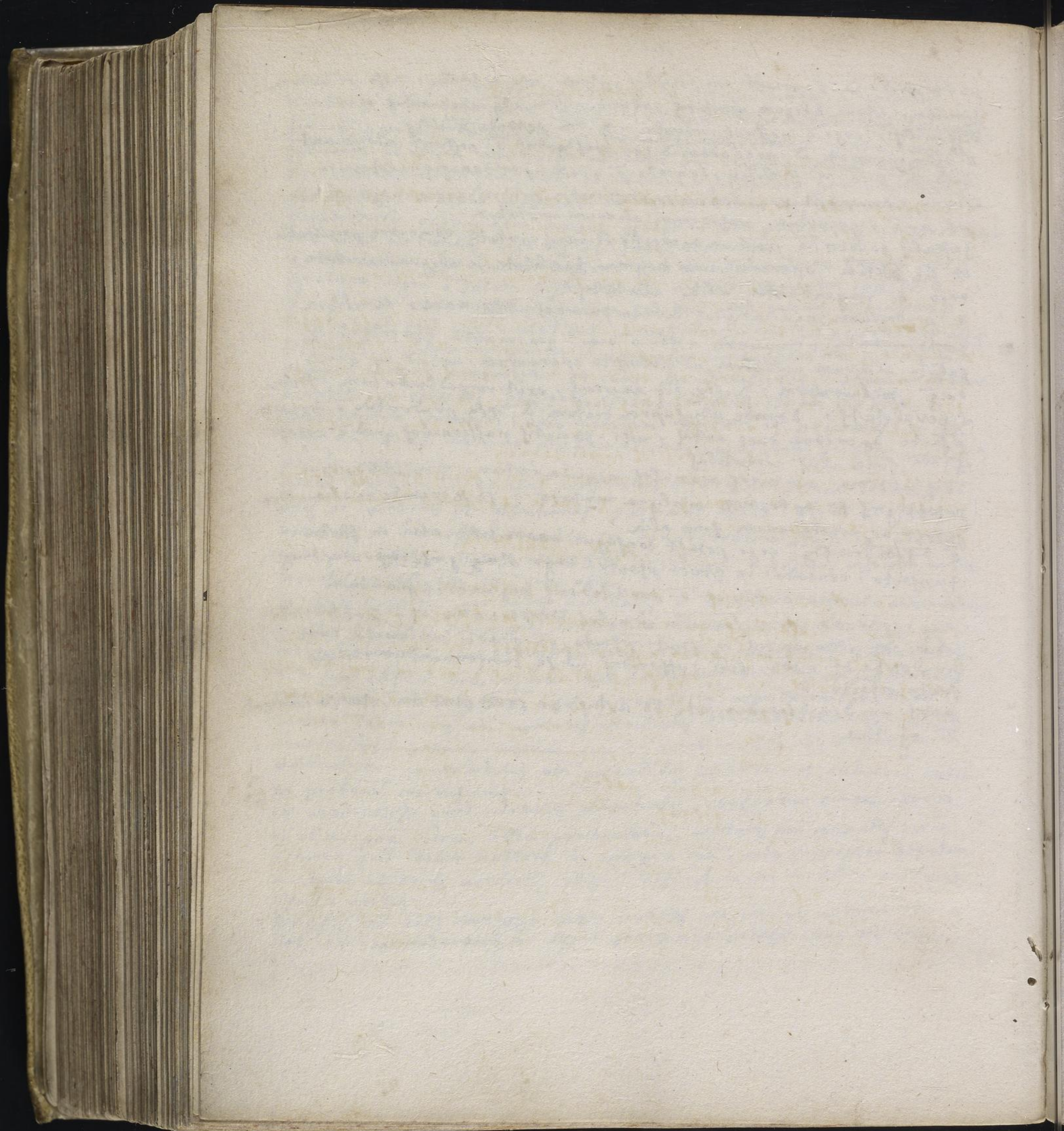
Obes ultimae virtutes morales acquiruntur exercitio, atqui potest quis se exercere in aliqua virtute o se exercendo in alia, ergo potest acquirere unam sine alia.

R. dispo contray: ergo potest consequi unam sine alia in statu imperfecto, concedo: in statu perfecto: nro itaq quis exerceat usum in maiora temperantia et o fortitudinis acquireret quamdam dispositionem et inclinationem ad actus temperantia et o fortitudinis, sed o est illa virtus in statu perfecto, quia o est coniuncta cum prudentia et o est sibi sufficiens ad se conservandum, in suo statu perfecto.

petes an idem dicendum sit de virtutibus, an scilicet sint om inter se connatae?

R. negative.

Commentarius

dicuntur 5. libri: topicus de locis, in quod locos dialecticos assignent.
Locum am dialectici et notae quaedam quas illeceus noster unatur ad
argumentorum mutationem: vel potius et sedes sunt topicorum
Argumentorum et quas ad rem aliquam probandam vel impugnandam
adsumi possunt argumenta.

Dividitur ab Aristotele in octo libros, in quorum primo agit de syllogismo
Dialectico primum, deinde principis, tam remotis quam et praedicata,
quam praedicata, quae et propositiones et problemata, aliis am sequentibus libris
agit de variis locis dialecticis, quos vero de veritate caa totum

Tractatum in duas partes dividemus in pra syllogismi dialectici
nam, in pra locos dialecticos applicabimus.

Huius tractatus utilitatem insinuant finis proprii quia syllogismi
Dialectici cognitio et remotus finis, qui a facilitas de qualibet re
probabiliter disputandi.

APUT PRIMUM

Hoc cap assignat Aristoteles obtum horum librorum quod a
syllogismus dialecticus, quia hunc inquit philosophus in hoc tractatu
Atqui illud cuius inquitur cognitio in aliquo tractatu, a obtum
scilicet tractatus ergo syllogismus dialecticus a obtum huius tractatus.
Collige tam locos quam reliqua quae sic tractantur a obtum
sed de his hoc sine agit et habetur perfecta cognitio syllogismi
Dialectici et facilitas ad applicandum ipsum ad usum, quae perfecta
cognitio et facilitas non possunt haberi sine istis locis.
Nec obstat quod syllogismus dialecticus sit aliquid indeterminatum
et vagum: et tamen hoc verum sit in genere veri, et tamen in genere obti,
in quo vero a verum determinatum, quod sufficit ad obtum scilicet
ut patet discurrenti per obta singularum scilicet quae
Determinatio in ad obtum habetur per quod scilicet de his agit per se
Aligua scilicet, attingantur ab illa sub eadem voce scilicet.

petes utrum Loga quo ad hanc partem sit vera.
R. affirmatiue ga quo ad hanc partem demonstrat proprietates
de obo ergo est vera.
probat A n d e n s ga concludit grat opinionem de syllogismo dialectico
hoc modo.

Syllogismus de probabilibus collectus grat opinionem
atque syllogismus dialecticus est talis,
ergo syllogismus dialecticus grat opinionem.

obes obitum cuiuslibet pro debet de aliquid necessarium atque quod
probabile (qualia in syllogismo dialectico) o potest de necessarium,
ergo si agit de syllogismo dialectico o potest de vera quo ad hanc partem.
R. Si qd conseq ergo si agit de syllogismo probabili sine dialectico
probabiliter, o potest de vera concedo. si identitico o potest de
vera i nego. Simile a de obo physica, quod in ens mobile et
consequenter mutabile, ga it agit physica de ipso immutabiliter,
et modo identitico, a vera, ergo similiter ga it agit de
syllogismo dialectico immutabiliter et modo identitico, erit vera
ut patet de dicto syllogismo.

Dividit hic Aristes syllogismum in quatuor membra, ga it in libris
priorum, secundum membrorum nam attingimus questionem illam
omittimus.

petes quae sint probabilia.

vera est quae videntur oculis pluribus, aut sapientibus, et sic aut
oculis, aut plurimis, aut magis notis et illustribus.

Quadosmo p tres priores particulas importat tres probabilium
species et om totidem p tres posteriores.

petes quid probabiles propoer?

R. illas de quas inducitur et cum fondine de opposito
assentitur illis.

CAPUT secundum et tertium

cap sdo docet dialecticam de utilem, po ad disputationes
Academicas sdo ad consultationes ga admp in illis de stabilenda
ppria sententia et refellenda aliena, tertio ad physicas
disciplinas.

Docet postea illum habendum ad bonum dialecticum, o qui semper
grat opinionem, sed qui nihil omittit suam, quae requiruntur ad
quantam opinionem, sicuti o solus illa dicendus de solus medicus

Qui semper sanet equotum, sed qui adhibet oia necessaria ad eius
sonationem, et o. sonetur.

cap. tertio assignat duplicem syllogismi dialectici nam, remotam
scilicet et propinquam.

propinqua est propositio, et problemata, quae quidem ut supra sit idem differunt
in modo propositio in dialectica illa a qua subalterutra parte contradictionis
adfertur ut illi assentiantur, et unica interrogatio profertur ut sine
alio vocale desinitio sit.

problema est quod adfertur sub utraque parte contradictionis tanquam
conclusio mutramque partem disputanda, et duplici interrogatio
profertur, ut sine alio vocale desinitio sit, an o.

colligitur ex his propositio et problemata ex pari numero, quia namque de
propositionibus possunt fieri problemata, mutato solo interrogandi
modo.

Nota tamen dum dictum est propositio et problemata esse idem realiter hoc
quod debere ut eiusdem materiae circa quam versantur et problemata
et propositio si in illa formaliter sumamus, et realiter et specie differere
nihil vetat: proinde quidem quia diversimode attingunt eandem: realiter
novos quia problema aliqd addit supra propositioem, ut constet ex
definitionibus et exemplis antea datis.

Nam remota syllogismi dialectici et quatuor praedicata topica
scilicet genus, desinitio, proprium et accidens. et quibus problemata oia
virtute saltem conficiuntur ut si dicas ane hoc vel o.
sequeretur genus hoc implicite et virtute: siam sic dicas vel a ne quod
an o: quaeritur genus hoc explicite, ab his aliud dicitur problema genus,
aliud problema desinitio, aliud proprium, aliud accidens.

petes an praedicata illa topica sunt ita quatuor.
R. affirmat. putatur quia quidqd move et ordinate praedicatur in propositio
vel problemate a vel genus vel desinitio vel proprium vel accidens,
vel aliqd ad unum horum reducibile: sic tria quae reducuntur
ad genus praedicata, uti et praedicata ad desinitioem, cum qua conuertitur.
sufficiens autem quibus collectionis est quia quidqd dicitur de aliquo
dicitur conuersim, vel o conuersim: si conuersim vel dicitur
essentialiter, et o desinitio, vel accidentaliter, et a proprium.
si o conuersim vel dicitur essentialiter et a genus vel accidentaliter
et a accidens.

per predicatum sic intelligitur eorum eodem modo dici de multis univocis
sive sit complexus ut definitio sive incomplexus: unde omnia predicata
topica possunt de predicabilia porphyriana, quia sola incompleta
avertentem recipiunt in ordine ad predicamenta.

CAPITULUM QUARTUM

hoc cap. definit Aristoteles predicata topica et in primis definitionem hoc modo.
Definitio est oratio quod erat de applicans. Definitum est definitio officialis:
quod definitum est oratio imperfecta, nam definitio proprie ita potest de
parte propositi, ut patet in hac propositio hoc est animal rationale: dicitur
continetur in reliquis particulis quod erat de significans, id est
applicans totam et solam veri officium unde descriptiores omnes et
definitiones utroque excluduntur.

Definitio coniungitur problema singulum et diversum nam cum quaeritur
de aliquo an sit idem an diversum quaeritur an habeat eandem
definitionem, an diversam in idem et diversum intelligitur numero, nam
si quaeratur an aliqua sint eadem quae vel accidente o quaeritur an
habeant eandem definitiones.

primum est quod de applicat quod erat de, soli autem in de ac missim
de re dicitur, ut visibile in homo.

per nam particulam excluditur definitio quae solam veri officium applicat:
per soli autem in de excluduntur omnia alia predicata imo et definitio quae nec
quod nec definitio infert, id est inferunt: accidentis utro o uni soli
sed pluribus in de.

quod eodem modo definitur sic ac apud porphyrii
accidentis duas affert definitiones o dissimiles porphyrianis.

Deinde annexit Aristoteles accidenti problema comparativum: ut an
voluntas sit virtus suavior cuius visio, quia sola accidentia
suscipiunt magis et minus.

CAPITULUM QUINTUM

ostendit problema ceterorum predicatorum aliquo modo ut vocari
ad definitionem eo quod reselluntur sicut problema definitionis:
ut si probaveris aliquid o non soli nec de definitionem esse
primum ostendes: si o potest predicari inquit o de definitionem negas:
si absolute o in de tunc, in de de definitionem: nec accidentis: o de
o si inferatur omnia problema ad unum ut vocanda

ad eodem modo resellantur quo problemata definitis o tñ eodem modo construuntur.

Caput sextum

Tradit tres modos eiusdem aliqua om̄i et eadem numero predi-
candi. In diversorum et tres, nam quod modis unum oppositorum,
tot modis dicitur et aliud eadem numero et quorum nomina plura ut
utro una; alia et eodem numero nomine id est ut una uerbis idem significantibus
applicata uerbis et indumentum alia definit ut definitum et diu definitio
Deinde eadem numero et proprium et diu subiectum uel duo propria eiusdem
subiecti, ut bonum et visibile admiratum. Item subiectum et accidens uel duo
accidentia eiusdem subiecti ut pomum et dulce, uel album et dulce uel lactis.
Definitio assignata qualiter conuenit oibus eis modis cum in eis nomina sint
plura ut am̄ una saltem manifeste, quod sufficit, unde probat Aristoteles
accidens et subiectum et eadem numero quia subiectum uocamus nomine
accidentis quod ignoramus proprium eius nomina, dicimus om̄i respondere
qui stat uel qui sedet.
eadem species et quae plura quam sint species differunt, ut petrus et
paulus.

Eadem generis et quae sub eodem genere ponuntur ut albedo et nigredo.
Probat una difficultas quam sibi obicit Aristoteles contra substantiam
modorum eiusdem: duae partes aquae eiusdem fontis, separatae plus
conueniunt quam partes aquae diversorum fontium ergo inter
numericam et specificam identitatem datur media identitas.
a. o plus conuenire specifica et officiali similitudine uel conuenientia,
bonum am̄ accidentali.

Diversa numero et plura indua eiusdem speciei infima ut petrus
et paulus.

Diversa species et plures species uel plura indua specierum diversarum,
a. uel quae differunt ut bonum et brutum uel petrus et lucas.
Diversa genera et diversorum generum inferiora ut bonum et albedo.
possunt praedicta sumi latius ita ut diversa numero sint quae possunt
affirmari de pomatibus suis sint indua, suis species, suis genera,
genera am̄ diversa sunt infra suprema quae diversa, ut substantia et qualitas
suis sint illorum generum inferiora.

Caput septimum

probat hoc eam quatermarium numerum praedicatorum pro inductione
hoc modo

Ois propositio dialectica et oia problema sive ad definitum vel proprium vel generale.
vel accidentem: ergo et eadem. Deinde probat syllogismo in hunc modum.
ois propositio dialectica vel problematica solum constituitur de praedicato
quod praedicatur conuersim vel conuersim,
aliqui oia praedicatum quod sic praedicatur vel a definito vel proprio vel generali
vel accidentem: ergo et eadem.

CAPVT OCTAVUM.

hoc caput definit propositum dialecticum et problema.
propositio dialectica a interrogatio probabilis aut oculus aut plerique aut
sapientibus atque in iis vel oculis vel nobilissimis a cuius opinio est aliena
qua definitio a definitione probabilium differt solo interrogandi modo.
hoc propositum diuiditur in probabilem propter se et probabilem propter
aliud. propositum probabilis propter se a cuius probabilitas aueritur de ipsa
ratio et connotatione troum, ut oculus mater diligit filium.
probabilis propter aliud illa a qua quidem indicatur utraque de ratione
et connotatione troum sed propter aliam per se probabilitatem,
de qua deducitur, ab hoc tripliciter propter similitudinem ut in hoc
idem a sensus contrariorum quae a probabilitate propter similitudinem
cum ista probabili, contrariorum eadem a seia, quia ita se habet
sensui ad sensibilia sicut seia ad sensibilia propter contrarietatem
et a illa quae habet troum contrarium in propositionis propter probabilitatem
contradictoria inuentionem ut mater diligit filium, ergo mater
odio o habet filium. sequitur in hoc axiomate de quo dicitur
unum contrariorum de eodem negatur et alterum.
Tertio propter auctoritatem a illa propositio cui assentimur,
de approbatur ab illis qui sunt istius artis periti ut eum iudicamus
posse fieri per artem iocurnum aurum propter auctoritatem
gimnicorum.
problema seu agendum a praedicato intendens vel ad electionem et
fugam, vel ad ueritatem et seiam, aut per se aut ut adiuvans
ad aliquid cuiusmodi de quo nunc utomodo opinantur, aut contraria
plerique sapientibus dissentiuntibus.
per praedicato quae ponitur loco quod illigatur interrogatio sub utraque
parte contradictionis, hinc excluditur propositum dialecticum

Quod si sit de necessitate interrogatio utriusque partis contradictionis: unde
propositio dialectica et problema se habent ut accidentia et essentia,
nam si aliquid problema quod non potest ad propositio dialectica et inversum
datur aliqua propositio dialectica quae non potest fieri problema ut ea
quae videntur omnibus, et in probabiliter, inquit, sit honorandi,
quod est caliditas.

Haec partes sunt quae sequuntur indicant in per problema.

Primum morale seu practicum per haec verba intendens ad electionem et fugam,
ut sit ne voluntas eligenda an non: secundum speculativum, seu theoreticum,
illud, ad veritatem et sciam per haec ut constat ne celum de elementis,
an non: Tertium a legem per haec verba ut adiuvans ad aliquid talium
ad adiuvans seu ad speculandum seu ad movens, quia ad utrumque mutat locum
inquit et ne tres sunt syllogismorum figurae, an plures.

Ceterae partes desumptae nam problematis explicant, nam per illas particulas
de quo neutro modo opinantur haec, significatur problema ita debere esse
ambiguum ut in neutram partem animum declinet, ut an ardua
maris, sint pari numero, an non, vel ita ut aliud sentiant sapientes
et aliud vulgares et plebs, et sic contraria sapientibus quod indicatur
illud contrarie plerisque et eadem.

propositio vero quae semper a problema est opinio admirabilis alicuius
familiarium secundum philosophiam, id est a opinio auctoris eorum
ceterorum sapientum opinio contraria, qualis est haec Newtonis sententia
rationes esse a singularibus separatas.

Commentarius in octum et reliquos libros Topiceorum. De locis.

sciendum argumentationem ordinarie fieri per sententiam, et intentum
dialectici esse munire arguta ad quod minus quibusdam signis utitur:
ut cognoscat quodnam argutum magis accommodatum debeat fore.
illa signa dialectici vocant locos: locus autem definitur sedes arguti
quae duplex est, una scilicet et duae sunt.
Locus una est propositio quaedam quodlibet non se nota cuius veritati plures
argumentationes dialecticae innuntiantur, ut cui convenit definitio,
convenit et definitum: quidquid remouetur a quo remouetur et a
proposito: vocatur enim dignitas et axioma.

locus.
Dicitur *locus* a nota quaedam continens plures *mentes*, ut *locus* a *definitio*.
Vocatur *locus* *mentis* quia multis *mentibus* inter se distinctis eorundem tribuit
appellationem.

Locus a triplici interno, externo et modico quia diversitas desumitur
ex habitudine tri inferentis ad illatum, quia eadem habitudine denotatur per
proposum ut cum dixerimus *locus* a *definitio*, intelligimus habitudinem *definitio*
Locus a *definitio* ad *definitum* ex qua desumuntur arguta quae uno loco
comprehenduntur.

Locus internus a quo desumuntur arguta intrinseca.
per argutum intrinsecum intellige illud in quo tri inferens a intrinsecus
esset ut in loco a *definitio* ubi *definitio* (quae a tri inferens) a
intrinseca *definitio*, quod a tri illatus.

Locus externus a quo arguta extrinseca desumuntur, id est quorum tri
inferens a extrinsecus illatus ut *locus* a nonpugnans.

Locus modicus a quo arguta partim intrinseca partim extrinseca
desumuntur, ut *locus* a coniugatis.

et si am locis argumentamur affirmativum et negativum. affirmativum quidem si
Anterior sit affirmativum negativum si negativum.

utrumque sit tribus modis scilicet ex parte subiecti praedicati et utriusque.

ex parte subiecti argumentamur si tri inferens sit subiectum, ut cum dico
a creatus ad videndum deum ergo et paganus.

ex parte praedicati si tri inferens sit praedicatum, ut cum dico planta a a al,
ergo planta a a crustum.

ex parte utriusque si praedicatum et subiectum sint tri inferens, quod
contingit dum sit duo tri inferentes, duo illati, et nullus cois, ut
solvitas a sanitatis parens, ergo solvitas a morborum parens.

tri inferens ille dicitur qui utrum ponitur in antecedente, illatus qui utrum
in consequente, cois qui a antecedente et consequente ponitur.

De Locis Internis.

De Definitione.

Locus a definitione a habitudine *definitio* ad *definitum*, ubi per locum intellige
ipsam habitudinem, quae a inter *definitio* et *definitum* et cuius
habitudinis officina desumuntur arguta prout hunc locum, et iuxta hanc
normam alias locorum ipsos definire poteris.

A Definitio tripliciter argumentatur in parte fult affirmatve et contemplat
perum natum a incunda, ergo ppositio a incunda.

negativa: ut habitus male operandi o facile extirpatur ergo virtus o facile
extirpatur uesta hoc agioma qd dicitur vel negatur de Definitio, negatur
vel dicitur de Definitio.

De parte ppositio utrog modo uesta hoc agioma de quocumq dicitur vel
negatur Definitio de eodem dicitur vel negatur Definitum.

Tertio de parte utriusq p. Definitio dicitur vel negatur de Definitio et
Definitum de Definitio: ut inq suum cuiq tribuere o iniuriam
facere, ergo iniuria o iniustitia. similiter vice versa, a Definitio ad
Definitum et modis argumur, sed variis: nam varo contingit et Definitum
sit notius Definitio. que om pertinet locus descriptionis quo utimur
eum nos latet vera Definitio, et iisdem modis dirigitur.

similiter ab etymologia seu notatione, de quo firmum ducitur argutum
eum notatio a conuertibilis et nam rei notata significat quod

sequenter sit in nominibus rebus et ppositis: ut amator sapientia debet
o modestus, ergo philosophus debet o modestus: modo am p. illa
Definitio imponantur ut qd saluator, obrogam pater
multitudinis.

habet eandem modum ac locus a Definitio si vero o conuertatur notatio
cum notato, invalida erant argumentationes, nam falso probares
Alexandrum magnum fuisse philippum qd amator equorum.

Ab etymologia nominis recte colligimus alicui merito vel immundo
Tribui nomen respondens ut sic o immundus christum ergo o a
dignus nomine christiani.

ad hunc locum adducari possunt loci a dicit ad differentes, appropiate
Ad fultum cum quo conuertitur a conuertibilibus: qd in his oibus
eadem a argumentandi ratio.

Locus a toto veli

seu a gre ad ppositum.

In ppositi sumitur qd pro quousq magis et pposit pro quousq minus
eor unde dicitur in inferiorum ppositi et pposit in induorum, et
pprietates gualis in subtorum particularium ponantur qd et ea
ad que referantur conuertitur pposit.

argumur am a quo ad ppositum dupliciter vel a quo distributo vel
a quo o distributo.

A quo distributo tribus modis a parte predicati, subiecti, et utriusque,
Tam affirmatiue quam negatiue. ista hæc axiomata
Si quocumque affirmatur uel negatur quod distributum de eodem dicitur.
uel negatur quolibet eius speciei. ut Deus odio habet omnem peccatorem
ergo et furem. nulla planta est aal, ergo nulla planta est 500.
Si quod distributum dicitur uel negatur de altero quo distributo qualibet
eius speciei dicitur uel negabitur de qualibet eius specie. ut ois 500 habet
omnem sensum ergo cæcus habet uisum. nullum aal est planta, ergo
nullus 500 est quereus. ad quæ locum pertinet Locus utro in qtitate
ad partem: totumque in qtitate nihil aliud est quam superius uidetur
uile quoddam signo uili notatum, ut ois uirtus pars in qtitate est
quolibet inferior per minus tot comparatum ad magis tot distributum.
ergo eadem argumentandi ratio ac in priori.

que omni pertinet locus a toto in tempore uel loco, quæ sunt uocabula
significantiæ tempus uel locum uiliter in qtitate sic arguimus.
posito toto in loco uel tempore, ponuntur ois eius partes ut Deus est
ubique ergo interra. cæcæci semper fuerunt, ergo tempore existit.

A quo est distributo argumentamur ad ois species sub diuisione. item,
ut aliquid aal est quadrupes ergo uel brutum uel 500 est quadrupes, sedum.
hoc axioma quidquid dicitur uel negatur de quo predicatum sumpto dicitur uel
negatur de aliqua eius specie unde o et argumentari ad eam aliquam
speciem, o omni uide inferes quædam aal est immortalis ergo aal bruti est
immortalis.

A specie ad quod distributum o et arguere: o omni cognitur ois 500 est uocalis
ergo o aal est uocale ut omni ualdat enumerande et ois species, et
et tunc dicitur inductio.

A specie ad quod est distributum tribus modis argumentamur: affirmative et
negatiue et a parte subiecti 500 est uocalis ergo aliquid aal est uocale: et a parte
predicati petrus est 500 ergo est aal: et a parte utriusque, aliquid uiuens est
nigrum ergo aliqua substantia est colorata.

que spectat locus a parte in qtitate, parte in tempore et in loco,
A quo o et arguatur nisi enumerentur ois partes, uel apponatur
negatio ad impedendam distributionem ut Deus est in toto terra æne
et uoligis locis. ergo est ubique. Aristoteles igitur offeruit mundum fuisse

Ab aeterno, o dicitur unum ergo a vestes o semper dicitur unum.

Locus a toto in modum A d partem.

Totum in modo e tunc totum sine restrictione positum comparatur ad eundem cum restrictione positum.

part in modo e tunc restrictus comparatur ad eundem o restrictum. ug 500
o totum in modo, 500 doctus e part in modo.

eodem o hic argumentandi ratio sicut in loco a gre ad speem: videndum.

It ut determinatio constituens partem in modo sit restringens, o am
alienans vel diminuens, o omi sequitur ethiops e albus solum dentes
ergo e albus: similiter eademer e 500 mortuus ergo e 500.

Debet om supponi existia partis in modo unde o sequitur ois 500 e
sensitivus ergo 500 quadrupes e sensitivus ergo o datur 500 quadrupes.
A parte in modo ad totum argumentamur ut a pced ad gus.

Locus a toto integrali.

A d partem

Totum integrale quod conflatur ex partibus partibus de qritatem
habentibus.

part integralis e gna sua qritate cum aliis partibus absoluit
qritatem totius ug 500 e totum integrale, caput vero hierarchia et eam
et partes integrales quarum alia et necessarice ad conservacionem totius
ut caput, cor, cerebrum in 500 alia, solum pertinent ad ornatum
ut digitus oculi et eam.

Argumentamur a partibus necessariis iuxta duas vias.

posito toto integrali ponuntur ois vias partes necessarice ug e domus
ergo e fundamentum, et parietes, et tectum.

sublato toto tollitur aliqua pars necessaria ug oia domus, ergo tollit
fundamentum vel tectum et eam.

A partibus integralibus ad totum argumentamur iuxta has vias.

positis ois partibus necessariis (illige coniunctis et debito ordine
dispositis) ponitur totum. ug e fundamentum, parietes et tectum
ergo e domus.

ablata una parte necessaria auferitur totum, ug o e fundamentum
ergo o e domus.

Locus a causa materiali

Maā simpliciter accenditur propro maā in qua pō promissio est qua
Tertio pro maā in qua quam, pro praesenti agitur de maā est qua
qua duplex ē permanens et transiens.

permanens ē qua uōmanet in effectu ut lignum in seummo,

Transiens ē qua o manet in composito ut pgarina in pane.

Ab hoc loco argumentamur iuxta has mōas.

posita maā potest poni effectus qd ē ex parte maā. ut ē lignum
ergo potest fieri seummo.

Sublata maā o potest fieri effectus: illige de maā nō effectus
et nō pōa ex parte, nam de effectu maā o colligitur impossibilitas
effectus nō dei.

Abblata maā permanente, tollitur effectus: illige si sit nō effectus
ut o ē ferrum: ergo o ē gladius.

si maā transiens o fuerit o ē effectus ut o fuit pgarina: ergo o ē

panis ex pparietate maā colligitur pparietas effectus ut ferrum ē

Durum ergo gladius durus ē et eodem modo de minori vel maiori

praestantia maā maior vel minor praestantia effectus colligitur

ut aurum ē praestantius argento ergo nummus aureus argenteus:

nisi in alunde impedimentum auratus o ē in sequitur, maā

caeli ē praestantior maā solis, ergo caelum ē praestantius qd.

Locus A causa locali.

Loca ē qua dat et ubi illam a ceteris distinguit
duplex ē effectus et accidentalis

Acaā locali argumentamur iuxta has mōas. si posita caā locali ponitur
effectus ut caā leonis ergo ē leo. illige de solis dependentibus nō effectus
A maā, o in pparietate ē caā casualis, ergo sol.

Idē. illige de solis casualiter existentibus, nam supernaturaliter sine subto
existentes, effectum localem o tribuunt: albedo in sine subto o facit

Album. Tertio de loca actu coniuncta maā vel p modum informantis
vel ingredientis.

Idē, sublata caā locali tollitur effectus, ut o ē albedo ergo o ē

Album: Tertia cuius loca ē praestantior et ipsum praestantius, et qd pparietas
ut caā solis ē praestantior loca caeli, ergo sol caeli.

Ab effectu aut hoc modo posito effectu ponitur eam sublato tollitur,
praestantia effectus praestantiam eae demonstrat.

Locus ab inesse ad denominari

Ab hoc loco argumentamur qd^o de in existentia sua in pulcro
colligimus predicam concretam, ut in pariete & albedo ergo paries
est albus: ut sit generum argutum & servanda est ratio.

Pr^o ut sua in sit sufficienter idem satis ostensa, satis intensa,
et satis diu: sua in satis ostensa quando solum maiorem partem
subti capax in unde o sequitur utrum in albedo in dentibus,
ergo est albus.

Pr^o subti capax & visus in oculo petri, ergo petrus est visus,
qa petrus est subti capax visus solum solum oculum.

satis intensa dicitur quod in ultra modum graduum intensio
unde o sequitur aqua rapida in calor, ergo est calida.

Pr^o satis diu qd^o solum modum logi satis diu in ut illo concreto
denominari possit: sine o sequitur petrus de timore in pallor, ergo
petrus est pallidus, qa hoc concretum significat pallorem permanentem.

Quamdiu aut sua debeat in ut denominet, usus docet.

Sed ut sumatur proprium et adequatum concretum sua, o in
sequitur dormienti in visus, ergo dormiens videt: videre omnia
concretum visus, sed visus: concretum aut visus est visus vel
aptus ad videndum.

Tertio in obstat modus logi, unde o sequitur turpis in sua, ergo
Turpis est formosus, qa solum modum logi formosus est concretum
Adequatum turpitudinis.

Quarto ut o sumatur concretum utriusque denominans unde o
sequitur aer in sonus, ergo aer sonat qa si sonat o
denominat pulchrum soni sed causam efficientem.

Quinto ut modus denominandi respondeat modo in existentia,
sua est si sua in sit accidentaliter concretum denominet
Accidentaliter. si essentialiter denominet essentialiter, unde o sequitur
accidit in color ergo albedo est colorata: qa in accidenti modus
respondendi est essentialis, in concreto modus predicandi est accidentalis.

propterea o sequitur in bursa aurum ergo bursa e aurum,
nam aurum e in bursa de triplici hoc e o p modum partis
scilicet am concordantiam. Denominat intrinsecus de p modum partis
q^a significat id quod de auro componitur. hic locus pertinet ad causam
formalem, abstractum em e aduati formae conuersi.

Locus a causa officiente.

ponitur hic locus inter intrinsecos, id quod officiens et finalis sint causa
intrinseci, sed ut de oibus causis simul tractetur.

causa igitur officiens e a qua aliquid fit, ut duplex vel necessaria sine
qua o potest ad effectum, ut de contra, ut gustus solis ut dicitur; vel
sufficiens tamen quae sine effectu ad o potest sed aenu effectus sine ipsa
ut regulatio ut motus.

Agimus hic de causis naturaliter agentibus o liberis, ab hoc igitur argumetur
iuxta hoc axiomata:

posita causa necessaria ponitur effectus, et de contra ut sol oritur d,
ergo dies ante dies e ergo gustus e sol.

pro sublatu causa necessaria tollitur effectus et de contra.

Tertio posita causa sufficienti, ponitur effectus, id contra, ut
decolletus e ergo obit: o p sequitur obit ergo decollatus e.

Quarto sublatu causa sufficienti o necessaria tollitur effectus, sed
sublatu effectu tollitur causa sufficienti: unde o sequitur, o e

decolletus ergo o interit: sed bene o interit ergo o e decollatus.

Sub dividitur officiens in causam in actu, et causam in potestate: de qua
sumptione possumuntur quatuor modi.

pr^a posita causa in actu ponitur effectus in actu, et de contra:

ut e pingens, ergo fit imago, et de contra.

pro sublatu causa in actu tollitur effectus in actu et de contra:

ut o e pingens ergo o fit imago et eua.

Tertio posita causa in potestate poni potest effectus ut e p. bonu
ergo fieri potest imago.

Quarto sublatu causa in potestate o potest ad effectum, ut o e
pingens, ergo o potest fieri imago.

Quinto alius modus arguendi quo de qualitate effectus cognoscimus
aliteram causa iuxta hoc axioma

propter quod unumquodque est tale ut illud magis. ut ignis calfacit
aquam, ergo ignis est calidus. sed ut bona sit ratio deest sicut
processus ad agens unumquemque unde agens quod producit effectum
eiusdem generis cum ipso principio agendi: unde o sequitur
sol calfacit, ergo est calidus. quia sol est agens aequinoctium
potest tamen dici quod sit sit calidus virtualiter et imminenter.

Locus a potestate ad actum.

Locus iste ad eam efficientem adducitur cuius ratio est magis de quocumque
negatur potestate, de eodem negatur et actus ut egreditur o potuit preceare ergo
proceavit: o tamen contra. sed de quocumque affirmatur actus
affirmatur et potestate, o tamen contra. ut deus fecit miraculum ergo potest
facere. hoc probat autem illud axioma frustra est potestas qua o adducitur
ad actum: quod tamen similitur debet ita ut frustra sit potestas qua o ad unum
saltem actum adducitur, velin se vel in alio simili. hinc o sequitur magis potestas
quam habuit o potestas, ergo frustra dicitur. habere potestatem ad o effectum
satis est et quod habuit unam potestatem qua ad unum saltem actum adducitur.

Locus a causa finali.

finis est de eius gratia aliquid sit. illi correspondet effectus finalis sicut medium
ad finem ordinatum.

ab hoc loco argumentamur pro qualis est finis talia tamen media ad finem ordinata,
ut beatitudo est appetenda ergo virtus est de petenda. ubi.

notatur ut accipiat medium quod de natura sua est o per accidens
ordinatur ad finem: unde o sequitur elemosina est laudanda ergo
servari ut de elemosinam est laudandum: quia finem ordinatur uton per
Accidens de prava servantis intentione.

Secundo si finis sit possibilis, media sunt possibilis: et est contra: ut potest
salvari ergo adimplere mandata.

Tertio finis ordinato cessant media, ut beati vident deum ergo o
faciunt amplius penitentiam. quod intellige de modis quibus comparatur
finis o autem de illis quibus conservantur: unde o valet petens et docet
ergo o eget amplius studio: quia doctrina conservatur studio.

Et predictis modis alia possunt fieri quae dicuntur comparantes, ut
eius finis est melior et ipsum melius: eius prior, et ipsum prior:
eius optimus, et ipsum optimum, eius passivus, et ipsum passivus.
propter oibus casibus hoc axioma eodem modo: quicquid est causa causa est in
eandem causam, ut sol est causa caloris, calor est causa vitae, ergo
sol est causa vitae.

Intellige de causa et causalitate in eodem genere causae, quae sit in causa effectus

scilicet unde o sequitur potio a eam sanitatis et sanitas a eam potione
ergo sanitas a eam sanitatis ga potio a eam sanitatis inque eam
efficientis et sanitas a eam potione inque eam finalis.

Locus a gratione corruptione et usu.

gratio a productio alienius uoi, corruptio a uoi alienius destructio.
Ufus a applicatio uoi ad suum finem.

A gratione argumur hoc modo: cuius ratio p se bona et ipsum bonum:
ut naturas elucti bona sunt ergo et ipse bonus. cuius malus et ipsum malum:
sicutus antielucti erit malus, ergo et ipse.

A corruptione hoc modo cuius corruptio p se mala et ipsum bonum.
ut mors s. Thomas Theologus nocuit, ergo et ipse profuit. cuius
corruptio bona et ipsum malum, ut mors peritiorum ecclesiae et
uolunt, ergo ipse peritiorum.

obseruandum uero ut o procedat argumentatio a corruptione
bona vel mala p accedens, sed p se, id quod uideo malum, ga
aufert bonum quod p subitum corruptionis praestabatur, nec
quia uideo a bona ga aufert malum quod p subitum corruptionis
praestabatur.

A b usu sic argumur, cuius usus bonus et ipsum bonum:
ut usus dogae a bonus ergo eoga bona. cuius malus et ipsum malum:
ut peccare a malum, ergo et peccatum.

cauendum tamen ne pro usu sumatur abusus: unde o sequitur gualter
saeris litteris suas confirmant errores ergo saera littera perniciosa:
uti uino bonum a ergo inebriari bonum a ga inebriari o a
uti, sed abuti uino. dicitur p se ga uoi male potest ad bonum
usus p accedens unde o sequitur crudelitas tyranni profuit
martyribus, ergo tyrannus fuit bonus: ga p accedens oritur illa bonitas
crudelitatis et circumstantia martyrum.

Locus ab antecedente et consequente.

Antecedens sumitur dupliciter po scilicet quo posito aliud necessario ponitur
ut goa a antecedens ad aol: uelut locale ad motum.

Secundo dicitur antecedens res illa sine qua alia existere o potest, ut
fundamentum a antecedens ad domum.

A b antecedente sic argumur po posito antecedente necessario ponitur
consequens: o tamen sublato antecedente necessario tollitur consequens

Ut a goo ergo a aal: o rō sequitur o a goo ergo o a aal: ga &
 opposito andentis o sequitur oppositum consequens.
 Ido posito consequens o necessario ponitur andentis, sed sublato consequente
 tollitur andentis ga & opposito consequentis vult inferri oppositum
 Andentis: unde o sequitur a aal ergo a goo: sunt rō o a aal ergo a
 goo.
 Ad andentem posteriori quā pro argumens sublato andente tollitur
 consequens o rō posito andente necessario ponitur consequens: unde
 sequitur o si flores, ergo o erant fructus: o rō si flores ergo
 erant fructus.
 Ido posito consequente ponitur andentis: o rō sublato consequente statim tollitur
 Andentis: ut bene sequitur o doctus ergo studuit: o rō sequitur,
 o doctus ergo o studuit.

Locus a ceteris accidentibus

Ceteris accidentia est quæ utriusque habent inter se concomitantiam
 Talis est signa & quibus probabilis coniectura deducitur sine precedantibus
 ut celum nubes habet, ergo cras erit serenum: / sine subsequitur
 ut iste sanctus & bene moratus ergo bene meritis suis concomitatur
 antea, ut pallescet ergo a sibi male conetur

De Locis externis.

De loco ab auctoritate. auctoritas est duplex, divina a qua
 certissima desumuntur arguta et humana, a qua probabilia
 de huius efficacia quæ maiori ponderis habetis afferentis aut
 ingentis auctoritas. canendum tamen ut argumentemur ab auctoritate
 arguta.

Locus a simili.

Similia est quæ veritatis aut probabilitatis suæ similem habent
 eam: magis qualis quibus locis a similitudine similis est vāo, ut
 Adultæ arbores fructu inguntur ergo inde prunorum gum
 Adultorum corrigi possunt ingentia.
 Potest autem predicatum conuenire utriusque vāo illius in quo est similia.
 Alioquin o valet, Ioannes est magnus philosophus ergo et petrus
 et nā humana in quo est similes o a eā sufficientes illius
 predicati quæ adducantur arguta a pari, quæ absque differunt
 quod o non similem sed parum suæ veritatis habent eam.

Item arguta a comparativis ad positiva et contraria. a comparativo
ad positivum arguimus affirmative. Item: ad positivum ad comparativum
negative. Item: ut a meliore ergo bonus: o & bonus: ergo o &
melior: eandem. ut comparativus sumatur improprie de pro
opposito sumpto cum adverbio minus ut melior pro minus malo:
o & in valet furtum a melius homicidio ergo furtum a bonum.

Locus a proportionione

proportio & comparatio similitudinis cum similitudine: qd dicitur
duo tri significatur eodem modo se habere ad unum eodem ut
eodem modo se habet pauper ad mortalitatem sicut et dives
sed ille & mortalis: ergo et sic.

Similiter q. duo tri significatur eodem modo se habere ad invicem,
quo se habent alii duo ut sicut se habet domina ad ancillam,
ita vas ad appetitum, sed domina & imperare ancilla: ergo
vas & imperare appetitui.

Arguta ab hoc loco differunt ab argutis a simili una proportio qua
similitudinem habetudo de primum.

Locus a maiori et minori

maius in proportione illud dicitur quod a utriusque similitudine: minus
quod a minus non simile.

Arguimus a maiori tribus modis ex parte subiecti, predicati et utriusque
negative. Item nota hoc axiomata: si quod utriusque simile videtur a
utrumque, unde illud quod utriusque simile videtur dicitur utrumque. & simpliciter

ex parte subiecti: vir o potest magnum pondus, ergo nunc puer
ex parte predicati o potest pati utrumque minus, ergo multo
minus montem. ex parte utriusque Aristoteles o potest rem una
perfecte cognoscere ergo multo minus nos possumus rem o perfecti
cognoscere. ab q

Ab hoc loco o arguimus affirmative o in qd arguitur nunc robustus
potest ducentas libras ferre, ergo et puer.

quoniam quibus modi argumentationibus antequam supponendum est ut tangit
Notum, ut tangit ab oppugnante ad nullum.

A minori ad maius argumentamur affirmative qdum hoc axiomata:
si quod minus utriusque simile videtur utrumque multo magis quod videtur
utriusque simile, utrumque erit ut puer potest magnum pondus ferre

ergo multo magis uir volastus.

Locus a repugnantibus et disparatib.

A quocumque repugnantibus arguuntur de affirmatōe unius, colligentes negatōem alterius iuxta hoc axioma. De quocumque affirmatur unum repugnantium, id eodem negatur alterum, ut petrus dormit, ergo non uigilat.

Oppositionum quatuor sunt quae uidentur contrariae, scilicet, privatio et contradictoria. scilicet, oppositio hoc ipsum et ut positio unius positionem alterius inferat, ablatio unius alterum tollat, ut pater, ergo non filius: ergo non pater ergo non filius.

Circa contraria haec observa quod a negatōe unius contrarii ad alterius affirmatōem eruat arguitur, in contrariis immediatis si subiectum sumatur eapae, ut petrus non est sanus ergo non infirmus.

Idem de eo quod unum contrarium alicui

idem conuenire potest et contra de eo quod unum conuenire oportet, colligimus, nam alterum conuenire potest ut petrus est sanus ergo potest egrotare.

Haec quatuor sunt quae contraria apta sunt uideri circa idem subiectum, ut si unum contrarium inquit subiecto a natura: non enim potestur solus et calidus ergo potest et frigidus circa.

Circa privantia hoc observa quod a negatōe unius arguuntur ad affirmatōem alterius posito subiecto eapae et tempore a natura determinato: unde non potestur capis non uidet ergo non caecus quia non est subiectum eapae. Similiter catulus die non uidet ergo non caecus: quia non accipitur tempus a natura determinatum, si autem dicas post nonum diem non uidet Catulus, ergo non caecus, idem potestur.

Haec contradi. contrahuntur semper recte potestur de negatōe unius affirmatōe alterius quia nullum est assignabile modum.

Arguta quatuor deducta ab oppositis ita procedunt de parte unius extremi et igitur alius quidam modus arguendi, quo de duobus oppositis duo illis opposita inferantur de quo agit philosophus primo ethicorum, cum induat species argumentationis dicitur una vocatur circa eundem ordinem et in qua de duobus oppositis inferantur duo illis opposita eodem ordine, hoc est ita ut subiectum consequentis opponatur subiecto antecedentis, ut predicatum predicato. alia vocatur ubi ordinis in qua subiectum antecedentis opponitur predicato consequentis et predicatum

Andentis subro confogit: $g \circ o \text{ aal}$ ergo $o \text{ aal}$ & $o \text{ g} \circ o$.
 Coia eiusdem ordinis locum habet in relationis: uq pater & genitor
 ergo filius & genitus.
 Caut uq in loco andentis sumas propositum p accidens & negatione
 Argumur unde o $g \circ g$ tur sera $o \text{ a}$ opinio ergo sensibile $o \text{ a}$ opinabile
 Similiter locum habet in contrariis virtus & laudanda ergo virtum &
 ut superandum, caudendum in no sumantur contraria p decessum &
 Defectum, $o \text{ in}$ $g \circ g$ tur auaritia & virtum ergo prodigalitas & virtus.
 Conuenit in primariis aut ad infimum & sensitiuum ergo $o \text{ a}$
 coeum & primatum aliquo $g \circ g$ $g \circ g$ tur. Dicitur eum $g \circ g$ tur aliquo $g \circ g$ tur.
 La si primas ita sumatur ut tunc sit inferiora habitus oppositio
 erit uallida coia uq o $g \circ g$ tur $o \text{ a}$ infimum & sensitiuum, ergo $o \text{ a}$
 coeum & infensitiuum $g \circ g$ tur & ob istam causam dicit Aristoteles loco citato
 In primariis hinc coia locum & de: praeterea nullo modo ualeat
 hac coia irregularis uirtus ergo dormiens mortuus &: in $g \circ g$ tur $g \circ g$ tur
 utrumq; primatum selt dormire & irregularis & inuente, $g \circ g$ tur utrumq;
 supponit uiuere. contradicentibus am o conuenit unde o $g \circ g$ tur
 $o \text{ g} \circ o$ & $o \text{ aal}$ ergo $o \text{ a}$ $g \circ o$ & $o \text{ aal}$ $g \circ a$ & $o \text{ g} \circ o$ & inferatur $o \text{ g} \circ o$
 Superioris selt & oppositio andentis o $g \circ g$ tur oppositum confogit.
 In illis am utimur cois inuerti ordinis, ut $o \text{ a}$ $g \circ o$ & $o \text{ aal}$ ergo $o \text{ a}$
 $o \text{ aal}$ & $o \text{ g} \circ o$ quia coia aequaliter am aliis oppositis potest competere.
 si confog inferatur particulare uq in contrariis $o \text{ g}$ uirtutia & uirtus,
 ergo aliqd uirtum & inuirtutia. in primariis, $o \text{ g}$ sensus & sensus,
 ergo aliqua insensibilitas & coeitas: $g \circ g$ tur relationis pater & coa filii
 ergo aliquis effectus patris & filii.

De Locis mediis

Locus a coniugatis et casibus.

coniugata ut plura quorum unum ab altero derivatur, selt
 concretum et abstractum ut uirtutia & uirtus.
 casus ut plura concreta selt denominationa ab eadem selt derivata,
 uq a uirtutia uirtus & uirtus uirtum, ut aliquo modo differantur.
 coniugata et casus to quo ad praesens confundi possunt

Cum idem sit modus arguendi utriusq.

pro arguitur ab illis de parte unius extremi tribuendo aliquid donotans bonum vel malum, vel aliquid agnoscens in se hanc magis: cum quo cogitatur unum conjugatorum vel casum cum de cogitaret et alterum, ut scire de laudanda, ergo sciens de laudanda: peccatum de diffidit ergo et peccator.

Secundo de parte utriusq. a duobus abstractis ad duo concreta, vel de contra, ut albedo et color, ergo album et coloratum.

observandum tamen pro ut sumatur abstracta vel concreta substantiarum et sim. scilicet humanitas et aalitas ergo homo et aal.

observandum etiam ut sumatur concretum inadequatum ut turpitudine et forma ergo turpis et formosus.

observandum etiam ut antecedens sit proprium et accedens, sicut talis in qua predicatum conueniat subiecto rati, vel cogit subiecti, unde o sequitur Album et dulce ergo albedo et dulcedo: debet igitur proprium et officialis deinde debent assumi coniugata utraque uoce et m unde o uolet somnus et o uolens dormiens ergo non somnolentus.

Locus a diuisione

Agitur sic de diuisione totius utrius in partes substantias: nominis aut totius utrius colligitur quodlibet magis eadem sicut sit quod utriusque, vel substantiam utrius accidentis, vel accidentis utrius substantie vel diuisionis unum accidentis utrius alterius.

pro magis affirmato diuiso et negato utriusque membris diuidentibus, excepto uno concludit quod reliquum est, ut si quis est aal et o et homo ergo est brutum.

Secundo magis, a quo remouentur omnia membra diuidentia, ab eadem remouetur diuisionem ut planta et a homo unde brutum, ergo o et aal arguitur ab affirmato unius membri ad negationem alterius, reducitur ad locum repugnantium.

Commentarius soloncorum Avicenis.

Sollogismus soloncorum de quo hic agitur o ut alios quis in fraudem inducat sed ut ne ipse inducatur, et evadat ex utrum quod nulla ratio videtur) Sophisticus appellatur qui o obitum foram soloncorum, finis p[ro]p[ri]us et sophisticus cognos. r[ati]onatus, eiusdem solutio.

Radargutio a eum in sophisticis cogitur adu[er]sarius admittere contradictorium, aut contrarium eius quod ante concessit aut arguit.

Falsum a, cum quis cogitur admittere manifeste falsum aut negare manifeste verum in captiose argumentatione.

Ignominabile a admittere id quod a seve contra omnium sapientum opinionem vel saltem praefatum, cum q[ui]bus disputatur.

Sollogismus a q[ui]do in sophisticis cogitur adu[er]sarius admittere dictum praecantem contra regulas artis grammaticae.

Nugae a inutilis eiusdem verbi repetitio ad quam sophista adigit Respondentem ut explodatur.

Fallacia equivoca a, quae videtur de voce ambiguitate, eo quod plura, ea q[ui]bus diversa significat.

Fallacia amphibologia a, quae videtur de ambiguitate orationis plures sensus habentis.

Fallacia composita videtur cum de oratione utraque in sensu diverso videtur.

Falsum in sensu composito fallacia dicitur q[ui]do de oratione utraque in sensu composito inferitur falsa in sensu diverso.

Fallacia accidentis a quae videtur de voce aliqua quae eadem manens secundum litteras et syllabas de diversitate t[em]p[or]is accidentis vel modi pronuntiandi diversam sortitur significacionem.

Fallacia accidentis videtur de hoc quod in rei mole inferitur aliquid contrariare v[er]i, et eo quod conveniat eius accidenti. p[er] accidentis hic intelligitur id illud quod aliquo modo differtur ab alio, d[icitur] de t[em]p[or]e p[ro]dicari potest sicut specialiter sicut accidentiter modo o[mn]i sit tota sp[eci]aliter.

Fallacia dicti p[ro]dum quid a q[ui]do de dicto p[ro]dum quid verum, praeceditur ad dictum simpliciter falsum.

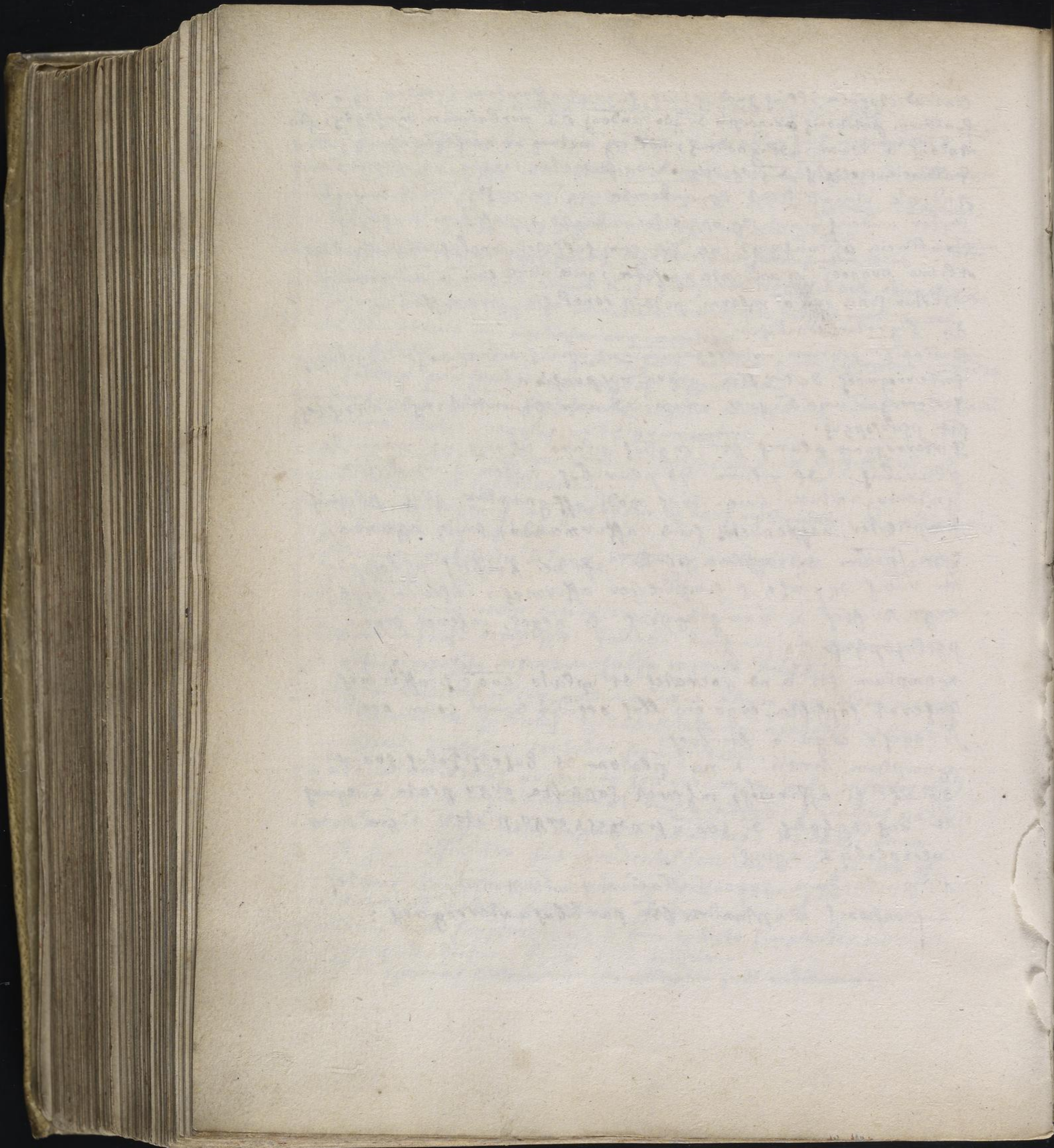
Fallacia dicti simpliciter a, a eum de dicto simpliciter utro sit praeceditur ad dictum p[ro]dum quid falsum.

Fallacia ignovae soloncorum a, q[ui]do colligitur quod videtur eo

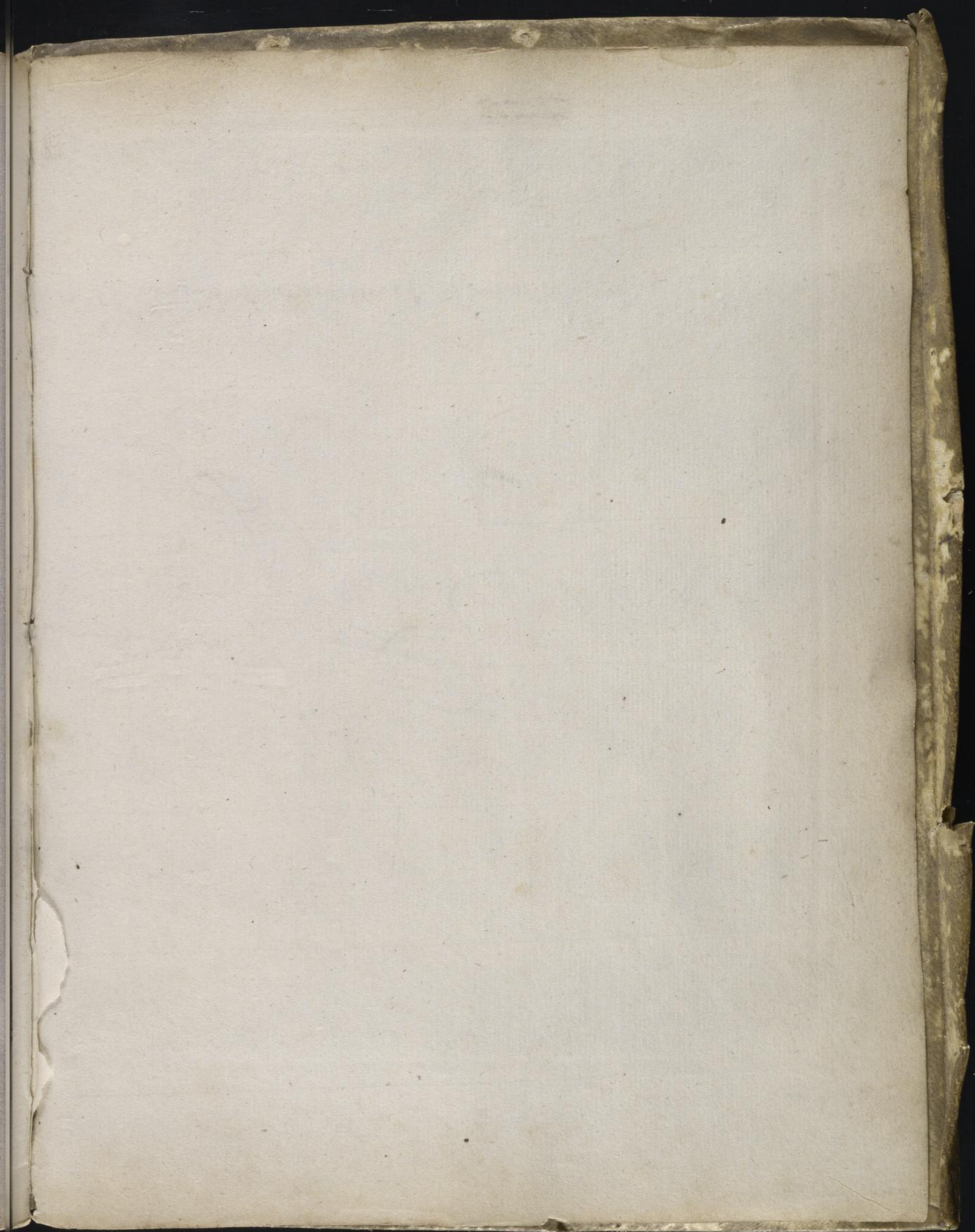

Contradictorium, illius quod prius fuerat assertum, videtur h. o. d.
Fallacia petitionis principii, d. qd. audens o. d. probatum, consequens, qd.
Audens o. idem, indigne, vel qd. notum ac consequens.
Fallacia consequens, d. qd. quod dicitur consequens, idem recipiatur cum
Audente ita ut sicut o. audente sequitur consequens, ita o. consequente
sequitur audens, aut o. opposito audentis oppositum consequens.
Fallacia ad causam ut causa sit cum falsitas conclusionis attribuitur
Alieni propo. in audente posita, quae videtur causa o. d. praemissarum
Dicitur sine qua o. inferri potest conclusio: praemissa o. causa sine qua
qd. sequitur conclusio.

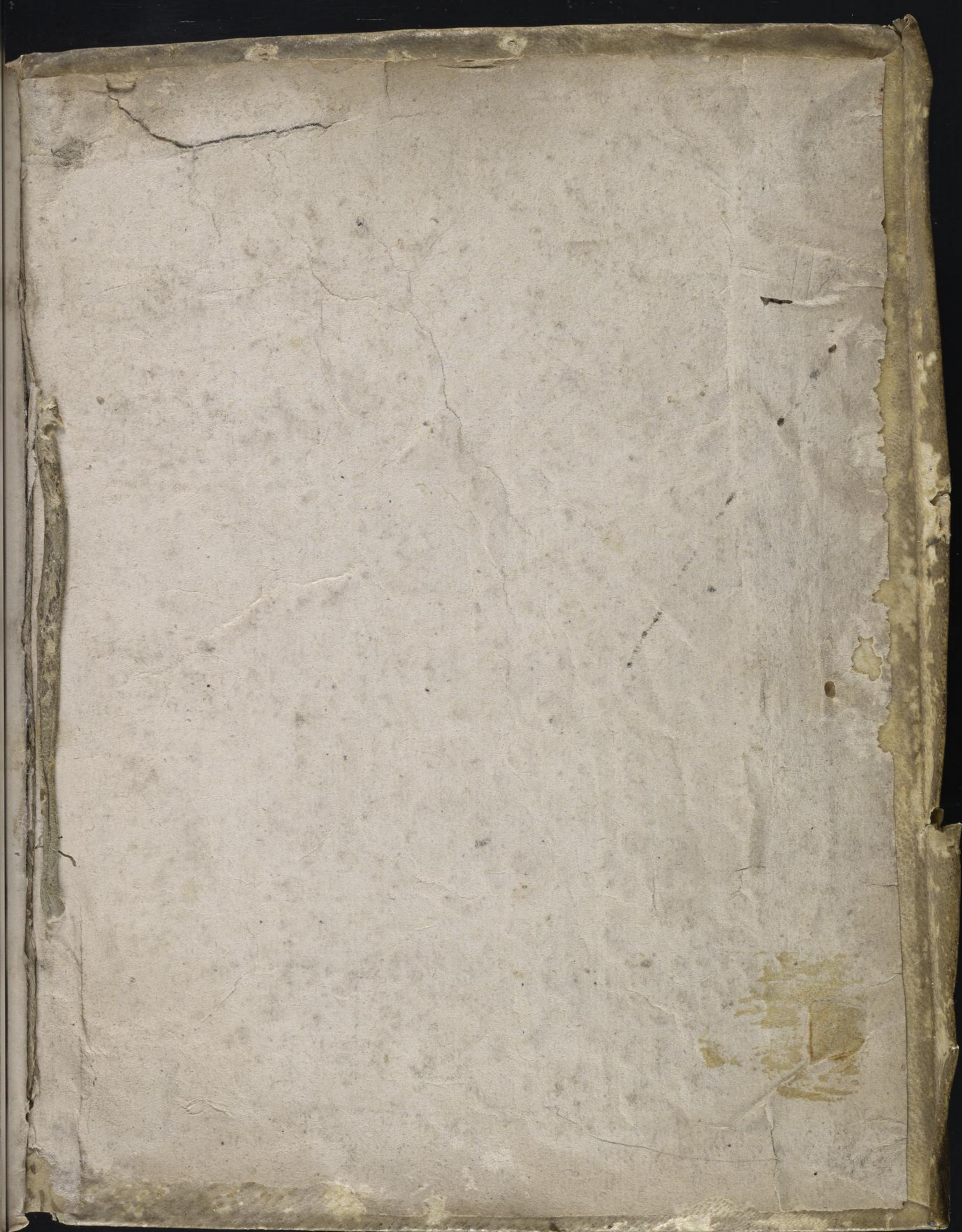

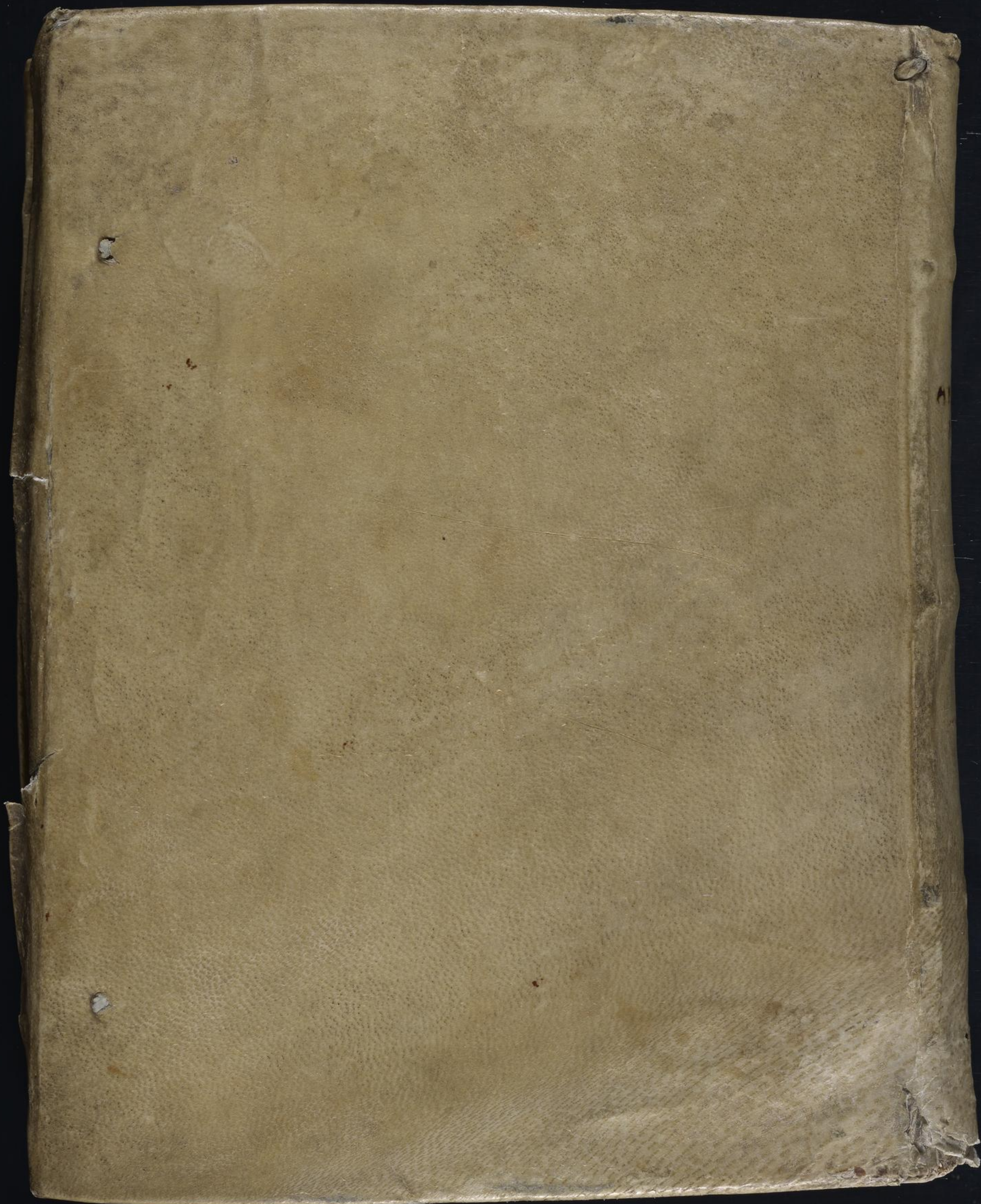
~~Handwritten text~~
 I claverdure
~~perquelles~~
 si quis Cuncta sciat me superaro scid

inis
 coronate
 opus

MS.
LOGICA
ARISTOTELIS
PORPHIRII
ETC.

1666